

مُخْتَصَر

صَحِيحُ إِبْرَاهِيمَ دَاوُدَ

المسمى بـ:

التجريد الكريم

دانراوی: ابی العباس زین الدین الزبیدی

به کوردی کردن و لیکۆینه وهی

نوری فارس همه خان

به گویره ته خریجی (د. مصطفی دیب البغا) ته خریج کراوه

محمود احمد محمد

پیدا چۆته وهو سه ره پهرشتی ته چاپدانی کردوه

دارالمعرفة

بیروت - لبنان

مُخْتَصَر صَاحِبِ الْبُخَارِي

المُسَمَّى

بِالتَّجْرِيدِ الصَّرِيحِ

دانراوی: اَبی العباس زین الدین الزبیدی

به کوردی کردن و لیکۆلینه وهی

نوری فارس همه خان

به گویرهی ته خریجی (د. مصطفى ديب البغا) ته خریج کراوه

محمود أحمد محمد

پینیدا چۆته وهو سه ره پهرشتی له چاپدانی کردوووه

1431 هـ

2010 ز

به رگی سیهم

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

📖 ناوی کتیب: مختصر صحیح البخاری المسمى بـ (التجريد الصريح).

📖 دانراوی: ابی العباس زین الدین الزبیدی.

📖 وەرگیرانی: نوری فارس همه خان.

📖 تیراژ (۲۵۰۰) دووهزارو پینج سهد دانه.

📖 ژمارهی سپاردن: (۲۴۶۴ سالی ۲۰۰۹).

📖 سالی چاپ: ۲۰۱۰ ز ۱۴۳۱ ک

📖 کۆمپیوته رو هه نه چنن: (روبار حسین/کۆمپیوته ری شانی)

📖 له سه ره رکى کتیبخانه ی نارام له سلیمانی چاپ کراوه. مافی چاپکردنه وهی بو

کتیبخانه ی ناوبراوه.

۳۹- نامہ کرین و فروشتن (کتاب البیوع)

(فیقہی ناسان/۲/ ۴۴۳ز - ۱۸۵) (بو تیگہ یشتنی تہواو لہم باسہ ہفہرموو

موتالای بہرگی ۱۲/ ۴۴۳ز - ۱۸۵ ہفہرموو).

۹۹۳- عن عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ عَوْفٍ (رضي الله عنه) لَمَّا قَدِمْنَا الْمَدِينَةَ آخَى رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) بَيْنِي وَبَيْنَ سَعْدِ بْنِ الرَّبِيعِ فَقَالَ سَعْدُ بْنُ الرَّبِيعِ: إِنِّي أَكْثَرُ الْأَنْصَارِ مَا لَا فَأَقْسِمُ لَكَ نِصْفَ مَالِي وَالْظُّرَّ أَيُّ زَوْجَتِي هَوَيْتَ نَزَلْتُ لَكَ عَنْهَا فَإِذَا حَلَّتْ تَزَوَّجْتُهَا، قَالَ: فَقَالَ لَهُ عَبْدُ الرَّحْمَنِ: لَا حَاجَةَ لِي فِي ذَلِكَ، هَلْ مِنْ سَوْقٍ فِيهِ تِجَارَةٌ؟ قَالَ: سَوْقٌ قَيْنَقَاعٍ، قَالَ: فَقَدَا إِلَيْهِ عَبْدُ الرَّحْمَنِ فَأَتَى بِأَقِطٍ وَسَمْنٍ قَالَ: ثُمَّ تَابَعَ الْغَدُوَّ فَمَا لَبِثَ أَنْ جَاءَ عَبْدُ الرَّحْمَنِ عَلَيْهِ أَثَرُ صُفْرَةٍ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ): (تَزَوَّجْتَ) قَالَ: نَعَمْ قَالَ: (وَمَنْ) قَالَ: امْرَأَةً مِنَ الْأَنْصَارِ قَالَ: (كَمْ سُقْتَ؟) قَالَ: زِنَةَ نَوَاقٍ مِنْ ذَهَبٍ أَوْ نَوَاقٍ مِنْ ذَهَبٍ فَقَالَ لَهُ النَّبِيُّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ): (أَوَلَمْ وَلَوْ بِشَاقٍ). (الحديث ۲۰۴۸ - أطرافه في: ۳۷۸۰، ۳۰۴۹، ۲۲۹۳، ۵۰۷۲، ۳۹۳۷، ۳۷۸۱، ۵۱۴۸، ۵۱۵۳،

۵۱۵۵، ۵۱۶۷، ۶۰۸۲، ۶۳۸۶) ^(۱)

عہد دورہ حمانی کوری عہوف (درمزی خوی لہ بے) فہرمووی: کاتی ئیمہی
کۆچکاران کۆچمان کرد بو مہدینہ، پیغہ مہر (درودی خوی لہ سمر بے) پھیمانی
برایہ تی بہست لہ نیوانی من و سہعدی کوری رہبیع دا، سہعد پیی گوتہ: من
لہ ہہموو یاریدہ مدران (نہ انصار) دہولہ مہندترم، ہہرجی مالہ ہہیہ لہ بہینہ
خوہم و خوہا دہیکہم بہدوو کوتہ وہو نیوہی بو من و نیوہی بو تو، دوو ژنیشم
ہہیہ سہرنج بدہ کامہیانہ بہدلہ پییم بلئ، تہ لاقی دہدم بوہ، کہی حہیہی
ہہ لہات و عیددہی تہواو بوو مارہی بکہ بو خوہا! منیش گوتہ: خوا پیت و

(۱) لم یوافقه مسلم علی تخریجہ (فتح/۴/ ۴۲۷- خاتمة کتاب البیوع) - المترجم.

فہرو پیرۆزی و بہرہگمت برژینئی بہسہر خۆتو مال و منالتا، خوا سہد
نہوہندمت بداتی من ئەوہ ناکہم، کارم بہوہ نییہ، بہلام پیم بلی بازارہگەتان
لہ کوئیہ؟ ئەویش بازاری بہنو قەینوقاعی پی نیشان دام ئیتەر چووم بۆ
بازارو نہگہرامەوہ، ہەتا ہەندی کەشک و روئم لہگەل خۆم نہبردەوہ، لہوہدوا
سەرۆمەر دەرچووم بۆ بازارو سەوداو ئالو ویلم دەرکرد

ہەتا روژی چووم بۆ خزمەتی پیغەمبەر (دروودی خوی لەسەر بێ) نیشانہی زاواییم
پیوہ بوو، وەک شوینەواری زەردی و بوئی خویش. حەزەرەت (دروودی خوی لەسەر بێ)
فەرمووی: ئەم رەنگو بۆنە چییہ؟ عەرزم کرد: زەم ہیئاوہ، لہ یاریدەدەرانا،
فەرمووی: چەندت مارہیی پی داوہ؟ گوتم: سەنگی ناوگەیی زێر فەرمووی:
(نانی شای دەرست کە، بابە کردنی گوشتی مەرپەیکیش بی بہنانی شای).
(تاج / ۵ / ۲۰۲ ز- ۵۸ ف ۱-ش/د). (فیقہی ئاسان/ ۲- ۴۴۳- ۱۸۵).

راقەو روونکردنەوہ:

پەیوہندی ئەم فەرموودەییہ بہبابەتەگەوہ، بہہوئی بازارو بازرگانہوہیہ.

- ۱- واتای پەیمانی برایەتی بەستن ئەمە بوو: دوو پیاو پەیمان گری دەدەن
کە کۆمەکی و یارمەتی یەکتری بدەن و، ھاوبەشی خەم و پەژارەو خویشی و
ناخۆشی یەکتری بکەن و، وەک دوو برای پشیمان لی بێ، پەیمانی
برایەتی لەنیوان موسوڵمانانا دوو جار لہ سەردەمی پیغەمبەردا رووی
داوہ: جاری لەمەککە لەنیوانی موسوڵمانەکانی مەککەدا، لەپیش کۆچدا
جاریکیش لەمەدینە لەپاش کۆچ، لە نیوانی کۆچکاران و یاریدەدەرانا،
پاش ئەوہی کە مزگەوتەکەیی مەدینە دەرست کرا، تەنانەت بہہوئی ئەم
گریدانی برایەتیہوہ، کە لەپورو میراتیان لەیەکتری دەرگرت نەوہک
بہہوئی ھاویشتی و خزمایەتیہوہ، ہەتا ئایەت ہات کە دەرمرموی:
﴿وَأُولُوا الْأَرْحَامِ بَعْضُهُمْ أَوْلَىٰ بِبَعْضٍ فِي كِتَابِ اللَّهِ إِنَّ اللَّهَ بِكُلِّ شَيْءٍ
عَلِيمٌ﴾. سورەتی ئەنفال، ۸ / ۷۵. واتە: (ئەوانہی کەخزم و خویشی

يەككىلىك رىشتە خۇشايەتلىك لىنىيىلىك ھەيە، ئەوانە لەبەرتىن بۇ يەككىلىك، ھەتتا كەسكىلىك تىرى بېلگە، بەپىي ياساۋ دەستورى قورئانى پىرۇز، كەنامە يەرنەمەكەي خاۋايە).

۲- ھۆي بەستىنى ئەم پەيمانى بىرلەشتىيە، پىۋىستى كۆچكاران بوو، بەكۆمەكى و يارمەتلى يارىدەمدەرن، بەتايىبەتلى لەرووى دارايىيەۋە.

۳- نانى شايى سۈننەتلىكى گەۋرەيە: (بىر: تاج/۳/ ۹۲، فىقھى ئاسان/۲/ ۶۴۲-۲۶۶- باسى: نانى شايى).

۴- لەبارەلى واتاي (ناۋكەيى زىپ) ۋە، چەند راۋ بۇچوونىك ھەيە، ھەيە دەفەرمۇي: (ناۋكەيى كىشى پىنج درەمە، ھەيە دەفەرمۇي: كەمترە يان زىياترە).

۵- پىۋانى ئەم رىشتەيە، كە پىنج كەسەن، گىشتيان مەدىنەيىن ھەندى كىشە لەسەر ئىرسال يۈۋەسلى ئەم فەرمۇۋە ھەيە.

۶- ئەۋرەھمانى كورپى عەۋف (مىزى خۇي لى بىن) لەۋ دەكەسەيە كە پىغەمبەر مۇزىدە بەھەشتى پىيان داۋە، ناسراۋن بە (عەشەرەلى موبەشەرە = دە كەسە مۇزىدە پىدراۋەكان) يەككىكە لەۋ شەش كەسەيش كە پىشەۋا عومەر، لەپاش پىكانى خۇي لەسەر مەرگا، دەسنىشەنى كىردن كە يەككىكان لى ھەللىزىرن بۇ جىگەنشەن، چۈنكە پىغەمبەر (دروۋدى خۇي لەسەر بىن) لەزىيانى خۇيدا لىيان رازى بوۋە.

بەدەسەل لەپاش سالى عامول فىل لەدايك بوۋە، واتە: دەسەل لە پىغەمبەر مىنالىر بوۋە، لەپاش ئەۋەدا كەمۇسۇلمانان بەدزىيەۋە، لەمالى ئەرقەم دا، ناۋبەناۋ كۆبىنەۋە مۇسۇلمان بوۋە، دوو كۆچى ئەنجام داۋە، كۆچى يەكەم بۇ ھەبەشەۋ كۆچى دوۋە بۇ مەدىنە، بەدرى بوو، نامادەلى غەزەلى بەدرۈ شەركەكانى تىرى پاش بەدر بوۋە. لەجەنگى ئوخود دا بىست ۋىكە زامى لى كرا، بەھۆي يەككىك لەۋ زامانەۋە دەلەنگى، لەپىشا ناۋى

عەبدولكەعبە بوو پيغەمبەر (دروودی خوی لەسەر بێ) گۆڤی بە عەبدولپەرەحمان، پيغەمبەر (دروودی خوی لەسەر بێ) ناردی بۆ ئازادکردنی دەمەتول جەندەل، بە دەستی خۆی میژەری بۆ پيچایەوهو لڤکەکە ی بەناو شانیدا شوڤکردەوه، پپی فەرموو: (ئەگەر خوا لەسەر دەستی تۆدا ئەم ولاتە ی ئازاد کرد، کچی پادشاکەیان بهینە بۆ خۆت). پادشاکەیان ناوی ئەصبەغی کورپی ئەعلەبە ی ئەلکەلبی بوو، کچەکە ناوی تەماضیر بوو، کورپکی لپی بوو ناوی ئەبو سەلەمە ی فەقیەبوو، شەرەزانیکی گەورە بوو، ئەم زاتانە لە عەبدولپەرەحمانەوه، فەرموودە ی پيغەمبەریان گپراوتەوه: کورەکانی خۆی ئیبراھیم و حەمید و عومەر و موصەعب و ئەبوسەلەمەو، کورپی کورپی میسومری کورپی ئیبراھیم و، کورپی خوشکی: میسومری کورپی مەخرەمە و، ئیبنو عەباس و ئیبنو عومەر و جوبەیری کورپی موطعیم و جابیر و ئەنەس و کەسانی تریش.

لەبوخاری پیروزدا نۆ فەرموودە ی هەیه، لە ژبانی پيغەمبەردا (دروودی خوی لەسەر بێ) عەبدولپەرەحمان فەتوای دەدا، لەسەردەمی پيغەمبەردا نیوہی دارایی خۆی بە خشی لەڤیگە ی خوادا، دەولەمەندیکی گەورە بوو، زۆرینە ی سامانەکە ی هی بازەرگانی بوو، لەسەر راویژی ئەو ئیمامی عومەر (پەزە ی خوی لێ بێ) لەسەرفەوه گەڤایەوه بۆ مەدینە، نەچوو بۆ شام، تا موسولمانەکان لەو تاعوونە دوور بخاتەوه، کە لەشام بلأومبوو (بەر: تاج/ل-١٧٧ف-٤).

لەسەر فەتوای عەبدولپەرەحمان، ئیمامی عومەر، حیسابی ئەهلی کیتابی بۆ ئاگرپەرست (مەجووس) هکان کردو، سەرانی لپیان وەرگرت، ئەو سائە ی کە عومەر بوو بە جینشین عەبدولپەرەحمانی کرد بە میرحەج، لەسەرفەرکا پيغەمبەر (دروودی خوی لەسەر بێ) رکاتی لەنوێژی بەیانی بەجەماعەت لەپشتیەوه کرد، پيغەمبەر (دروودی خوی لەسەر بێ) فەرمووی: (پیاوچاککی راست و رهوان، لەپاش مەرگی خۆم ئاگاداری جوانی هاوسەرەکانم دەکا). ئەو پیاوچاکە

عبدالوہد حمانی کوہی عہد ہو، دہیردن بو حہج و کہڑاوی پھر دہداری بو دہگرتنہوو، لہرنگہ لہشوینیکی بہرپزی پھنادا بارو بنکھیانی دہخست بو وچان گرتن. راسپیری کرد، کہہر کہسی نامادی غہزای بہدر بوووہ ماوہ سہد لیرہی زپری پی بدری، کہڑاماردیانو راسپیریہکہیان جی بہجی کرد، سہد پیای بہدری مابوون، زور زور سہخی بوو لہتمہنی حہفتاو دووسالیدا، لہمہدینہ کوجی دواپی کرد، لہسہر راسپیری خوی نیمامی عثمان نویزی تہرمی لہسہر کرد، لہگورستانی بہقیع بہخاک سپیراوہ. رمزاو رہحمہتی خودای گہورہی لی بی.

۹۳۴- عن الثُّعْمَانِ بْنِ بَشِيرٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: قَالَ النَّبِيُّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ): (الْحَلَالُ بَيْنَ وَالْحَرَامِ بَيْنَ وَبَيْنَهُمَا أُمُورٌ مُشْتَبِهَةٌ فَمَنْ تَرَكَ مَا شَبَّهَ عَلَيْهِ مِنَ الْإِثْمِ كَانَ لِمَا اسْتَبَانَ أَتَرَكَ وَمَنْ اجْتَرَأَ عَلَى مَا يَشْكُ فِيهِ مِنَ الْإِثْمِ أَوْشَكَ أَنْ يُوَاقِعَ مَا اسْتَبَانَ وَالْمَعَاصِي حِمَى اللَّهِ مَنْ يَرْتَعِ حَوْلَ الْحِمَى يُوشِكُ أَنْ يُوَاقِعَهُ) (انظر: رقم ۴۸- الذي سبق) (الحديث: ۲۰۵۱، طرفه في: ۴۸ ت= ۵۲ ف) (۲)

نہم فہرموودہ پیرؤزمیہ لہپیشہووہ، لہڑمارہ (۴۸) دا رابورد، بہلام گیرانہوہی نیہری پتری بہسوودی واتیادا (بر: تاج/۲/۲۹۶ ف- ۱۴۵):

نوعمانی کوہی بہشیر (ہزی خوی لی بی) فہرمووی: پیغہمبہری خوشہویست (درویدی خوی لہسر بی) فہرمووی: (شتی حلال دیارو ناشکرایہ، ہہروہا شتی حہرامیش دیارو ناشکرایہ، پیویستیان بہروونکردنہووہ: ی فرہ نییہ، بگرہ ہہموو کہس وک یہک دہیانزانی، بہلام لہم بہینہدا ہہندی شت ہہن، دوو بہینینو لہ ہہردوولا دہچن، لہبہر نہووہ گہلی کہس سہریان لی دمرناکھنو، حوکمہکہیان لہ شہرعا نازانن، بہلام زانایانی شہر، لہپاش بہیجوری و لیکوٹینہویہکی باش حوکمہکہیان دہدؤزنہووہ برپاردہدن

که چه لائن، یا حهر امن، نهوسا بؤ خه لکی تریش هه یه، له سهر برپاری نهوان شته که بکه، یا نه یکه، جا نه وهی که خوی بپاریزی لهشتی گومانی گوناھی لی بکری، نه وه له حهرامی ناشکرا باشر خوی ده پاریزی، به لام نه وهی که کو لهو شته نه کاته وه که گومانی گوناھی لی ده کری بهره به ره توشی حهرامی ته و اویش ده بی، گوناهان پاکزو پاوهنده گانی خودان، بزنان که به سست و پاوهندی خودایش نهو شتانه یه که حهرامی کردوون، هه رکه سی ران له ده وری پاکزو پاوهند بله وه پینی بهره به ره رانه که له پاوهنده گیش ده له وه پری. (بر: ژماره: ۴۸، + بهرگی یه که م، لاپه ره: ۱۴۳ ریاض الصالحین).

۹۳۵- عَنْ عَائِشَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا) قَالَتْ: كَانَ عَبْدُ بَنِي أَبِي وَقَّاصٍ عَهْدَ إِلَى أَخِيهِ سَعْدِ بْنِ أَبِي وَقَّاصٍ أَنَّ ابْنَ وَلِيدَةَ زَمْعَةَ مَنِي فَأَقْبَضَهُ قَالَتْ فَلَمَّا كَانَ عَامَ الْفَتْحِ أَخَذَهُ سَعْدُ بْنُ أَبِي وَقَّاصٍ وَقَالَ ابْنُ أَخِي قَدْ عَهَدَ إِلَيَّ فِيهِ فَقَامَ عَبْدُ بْنُ زَمْعَةَ فَقَالَ أَخِي وَابْنُ وَلِيدَةَ أَبِي وَلِدَ عَلَى فِرَاشِهِ فَتَسَاوَقَا إِلَى النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) فَقَالَ سَعْدُ يَا رَسُولَ اللَّهِ ابْنُ أَخِي كَانَ قَدْ عَهَدَ إِلَيَّ فِيهِ فَقَالَ عَبْدُ بْنُ زَمْعَةَ أَخِي وَابْنُ وَلِيدَةَ أَبِي وَلِدَ عَلَى فِرَاشِهِ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ): (هُوَ لَكَ يَا عَبْدُ بْنُ زَمْعَةَ) ثُمَّ قَالَ النَّبِيُّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ): (الْوَلَدُ لِلْفِرَاشِ وَلِلْعَاهِرِ الْحَجَرُ). ثُمَّ قَالَ لِسَوْدَةَ بِنْتِ زَمْعَةَ زَوْجَ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) (اِجْتَنِبِي مِنْهُ لِمَا رَأَى مِنْ شَبْهِهِ بَعْتَبَةَ فَمَا رَأَاهَا حَتَّى لَقِيَ اللَّهَ) (الحديث ۲۰۵۳ - أطرافه في: ۲۲۱۸، ۲۴۲۱، ۲۵۲۳، ۴۳۰۳، ۲۷۴۵، ۶۷۴۹، ۶۷۶۵، ۶۸۱۷، ۷۱۸۲) (۳).

عائشه (همزی خودای لی بن) فهرمووی: عوتبهی کوری نه بو وه ققاص، سه عدی کوری نه بو وه ققاصی برای راسپاردبوو: که کورمکهی که نیزه که کهی زه معه له منه، وهری بگره وه، عائشه فهرمووی: جا سالی فهتھی مه که پاش

ئازادکردنی مەككە، سەعد راسپێریهكەى براكەى جى به جى كردو كۆرەكەى لى سەندنهوه وهبرديه لای خوێ جا بۆ دادگایى چوون بۆ خزمەتى پێغەمبەر (دروودی خۆى لەسەر بێ) سەعد فەرمووی: ئەى پێغەمبەرى خودا! ئەمە برازای منەو كۆرێ عۆتبهى برامەو، كاتى خوێ عۆتبه منى راسپاردوووە كە ئەم خولامە كۆرێ ئەو، فەرموو تەماشای شیوهى بکە، شیوهى رێك لە عۆتبهى برام دەچى و كۆت و مەت لەو دەكا. عەبدى كۆرێ زەمعهىش فەرمووی: ئەى پێغەمبەرى خوا ئەمە براى منە، لەسەر نوێنى باوكم لەدايك بوووە لەكۆشى ژنى كەوتۆتە خوارووە كە كەنیزەكى شەرى باوكم بوو. پێغەمبەرىش (دروودی خۆى لەسەر بێ) كەسەرنجى شیوهى خولامەكەى دا، روانى شیوهى تەواو لە عۆتبه دەچى بەلام فەرمووی:

(ئەى عەبدى كۆرێ زەمعه! ئەمە هێ تۆیهو، ئەم خولامە شەرى دەیدا بەتۆ، چونكە منال هێ مێردى ئەو ژنەیه كە ئەو منالەى لى دەبى، یا هێ خاومنى ئەو كەنیزەكەیه كە بى مێرد بى و خوێ چوبێتە لای، بەپێى دەستوورى مولكول یەمین، هەناسە ساردیش بۆ داوین پێس دەمینیتهوه). لەپاشا بە سەودەى كچى زەمعهى فەرموو، كە خیزانى خوێ بوو: (ئەى سەودە پەچە پۆشى لى بکە حىجابى لى بگرهوه) واتە حىسابى براى بۆ مەكە، چونكە شیوهى لە عۆتبه ئەچوو نەوهك لە زەمعهى باوكى سەودە. ئیتر ئەو كۆرە هەتا مردوو چوو دىوانى خودا چاوى بە سەودە نەكەوت (تاج/۳/ ۱۷۰ف-۱).

رافەو روونکردنەوه:

بنەماى ئەم سەرگۆزەشتەیه ئاوايه، لەسەر دەمى نەزانیدا هەندىك كەس كەنیزەك (ئەمەتە-جاریه) ى رادەگرت، دەیدان بەكۆر بۆ داوینپێسى، لەم نێوانەدا خاوەنەكەشیان دەچوونە لایان، جا ئەو جۆرە كەنیزەكانە كە

منالیان دهبوو، یا ناغای که نیزه که که دهیکرد بهی خوی یا نهووی له گه ل دایکی نهو داوین پیسی کردبوو، نهو منالهی دهکرد بهی خوی. جا نهو خولامهی نهو کی شهیهی له بارهوه دروست بوو لهو جوړه بوو، نهو خولامه ناوی عه بدورپه حماني کورپی زهمعه بوو، ناوی له ناو هاوړپییانی پیغه مبهردا هاتوو، سهو دهی کچی زهمعه قورمیشییه، عامیرییه، هاوسه ری پیغه مبهره له پاش ومفاتی خه دیجه ماره ی کرد، له مه که که گواستییه وه، له ئاخرو ئوخری سه رده می پی شهوا عومه ردا کوچی دواپی کردوه — رمز او ره حمه تی خودای گه ووهی له سه ر بی — (پر: تاج/ ۳/ ۱۲۸ ف ۴+۵۰-ز ۴۸-ل - ۱۱۹ ف ۱+ تاج/ ۵/ ۱۵۸ ز ۳۸- ف ۱) + (پر: ژماره ۲۶ ب ۱/ ل - ۴۷).

نهو عوتبه ییهی که خاوه نی نهو راسپی رییه یه، له شه ری ئو خودا سه ری پیغه مبه ری شکاندو ددانی شه هید کرد، هه ندیک ده لئین: ئیسلام بووه، جه ماور به صه حابه یان دانه ناوه، هه ندی دمه رموون: به کافری مردووه.

۹۳۶- عَنْ عَائِشَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا) : أَنَّ قَوْمًا قَالُوا: يَا رَسُولَ اللَّهِ إِنَّ قَوْمًا يَأْتُونَنَا بِاللَّحْمِ لَا نَدْرِي أَذْكُرُوا اسْمَ اللَّهِ عَلَيْهِ أَمْ لَا فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) : (سَمُّوا اللَّهَ عَلَيْهِ وَكُلُّوهُ). (۲۰۵۷ - طرفاه فی: ۵۵۰۷، ۷۳۹۸) ^(۴)

عائیشه (همزی خوی لی بهی) فه رمووی: کو مه لی گو تیان: نهی پیغه مبه ری خودا! جاری وا هه یه ری ده که وئ هه ندی که سی نو موسولمان، که هیشتا به باشی فی ری یاساکانی ئیسلامه تی نه بوون، واده بی نهو جوړه تازه موسولمانانه، گوشتمان بو دینن، نازانین له کاتی سه برپینا، ناوی خودایان لی هیناوه یا نا، جا ئیا لی ی بخوین یا نا؟ فه رمووی (درووی خوی له سه ر بهی) : (خوتان ناوی خوا بهینن و بیخون). (تاج/ ۴/ ۲۸ ف ۱- د/ ب/ ن)

راقه و روونکردنه وه:

په یوه مندی نه م فرمودانه به بابته تی کرین و فروشتنه وه زور روون و
ناشکرا نییه، به لام مه بهستی پی شه و بوخاری له هینانیان له م بابته ده،
نه وه په: که خایله و دله پراوکی و وه سواس و شتی گومان لی کراو، نه گهر
خایله ی رووت بوو، له سهر یاساو ری سایی نه بوو نه وه له بابته تی کرین و
فروشتنی شا وه که بابته کانی تر بایه خی نییه، نه نا نه گهر جیگه ی دوو دلی
بوو، جیگه ی متمانه ی ته و او نه بوو، نه وه وه که له م فرمودانه دا روون
کراو ته وه مامه له ی له گه لدا بکه ی باشه.

۹۳۷- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ:
(يَأْتِي عَلَى النَّاسِ زَمَانٌ لَا يُبَالِي الْمَرْءُ مَا أَخَذَ مِنْهُ أَمِنَ الْحَلَالِ أَمْ مِنَ الْحَرَامِ)
(الحديث ۲۰۵۹ - طرفه في: ۲۰۸۳) ^(۵)

نه بوو هورده پره (د مزی خو ی لی بئ) فرمودی: پیغه مبه ر (د رووی خو ی له سهر بئ)
فرمودی: (مهر دوم ده که ونه چه رخ و سهرده میکی و او، مروقه دهر بهستی
نه وه نایه ت که نه و ماله ی په یدای ده کا چه لاله یا چه رامه، دهر بهستی چه لالو
چه رام نایی). (تاج / ۲ / ۲۹۷ ف- ۲).

۹۳۸- عَنْ الْبَرَاءِ بْنِ عَازِبٍ وَزَيْدِ بْنِ أَرْقَمَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) قَالَا: كُنَّا
تَاجِرَيْنِ عَلَى عَهْدِ رَسُولِ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) فَسَأَلَنَا
رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) عَنِ الصَّرْفِ فَقَالَ: (إِنْ كَانَ يَدًا يَدًا فَلَا بَأْسَ
وَإِنْ كَانَ نِسَاءً فَلَا يَصْلُحُ). (الحديث ۲۰۶۰ - أطرافه في: ۲۱۸۰، ۲۴۹۷،
۲۱۳۹) (الحديث ۲۰۶۱ - أطرافه في: ۲۱۸۱، ۲۴۹۸، ۲۴۹۰) ^(۶)

(۵) لم يوافقته مسلم على تخريجه (فتح/ ۴ / ۴۲۷ - خاتمة) المترجم.

(۶) وأخرجه مسلم في البيوع (عيني ۱۷۵/۱۱) انظر ص ۱۱/۱۶ - باب الزبا - المترجم

بهرائی کوپری عازیبو زهیدی کوپری نهرقههم (رمزی خوی سن بی) فهرموویان:
لهسهردهمی پیغهمبهردا، نیمه دوو بازرگان بووین لهبارهی گۆرپینهوهی
پارهوه بهپارهی تر (وهك فروشتنی زیو بهزیر) لهپیغهمبهردمان پرسى،
فهرمووی: نهگهر دهست بهدهست بی (ونهخت بی) قهیناکات، بهلام نهگهر
دهست بهدهست نهبی نابی).

روونکردنهوه:

پاره وردکردنهوه بهر برپاری نههم فهرموودیه دهکوهی، وهك
گۆرپینهوهی پارهی کاغەز دهی و پینجی، بهپارهی تری وهك دیناری
نیکل و بوولی مس.

۹۳۹- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَيْرٍ: أَنَّ أَبَا مُوسَى الْأَشْعَرِيَّ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) اسْتَأْذَنَ
عَلَى عُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) فَلَمْ يُؤْذَنَ لَهُ وَكَأَنَّهُ كَانَ مَشْغُولًا فَرَجَعَ أَبُو
مُوسَى فَفَرَّغَ عُمَرُ فَقَالَ: أَلَمْ أَسْمَعْ صَوْتَ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ قَيْسٍ! ائْذِنُوا لَهُ قِيلَ قَدْ
رَجَعَ فَدَعَاهُ فَقَالَ: كُنَّا نُوَمِّرُ بِذَلِكَ فَقَالَ تَأْتِينِي عَلَى ذَلِكَ بِالْبَيِّنَةِ فَأُتِلِقَ إِلَى مَجْلِسِ
الْأَنْصَارِ فَسَأَلَهُمْ فَقَالُوا لَا يَشْهَدُ لَكَ عَلَى هَذَا إِلَّا أَصْغَرُنَا أَبُو سَعِيدٍ الْخُدْرِيُّ
فَدَهَبَ بِأَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ فَقَالَ عُمَرُ: أَخْفِي هَذَا عَلَيَّ مِنْ أَمْرِ رَسُولِ اللَّهِ (صَلَّى
اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) أَلَهَانِي الصَّفْقُ بِالْأَسْوَاقِ يَغْنِي الْخُرُوجَ إِلَى تِجَارَةٍ (الحديث
٢٠٦٢- طرفاه في: ٦٢٤٥، ٧٢٥٣) (٧)

گیرانهوهی تاجول ئوصول ئاوايه، دهیکهین بهرافه بو گیرانهوهی ئیره.
ئهبو سهعیدی خودری (رمزی خوی سن بی) فهرمووی: جارئ لهناو کوپری لهکۆرهکانی
یاریدههدهران (انصار) دا، دانیشتبووم، تهماشام کرد وا ئهبومووسای ئهشعهری

بەشلەژاوی ھات بەرھو ئیمە، گوتمان: ھا خێرە وا بەشۆکاوی؟ فەرمووی: عومەر ناردبووی بەدواما، رویشتم بۆ لای کە گەیشتمە بەردرگاکی سێ جار سلاوم کرد، بەلام کەسێ وەلامی نەدامەو، ئیتەر منیش گەرپامەو و نەچوومە ژوورەو (وەك بلیی لەو کاتەدا عومەر سەرقال بوو بێ، کاتی لێی دەبیتهو دەلی: ئەرئ وادمانم گویم لەدەنگی عەبدوللای کورێ قەیس بوو، ئادەیی رینگەیی پێ بدەن بابیتە ژوورەو عەرزی دەکەن: گەرپامەو) دیسان ناردیەو بەشوینما، کەچووم فەرمووی: بۆ نەھاتیت بۆ لام؟ گوتم: من ھاتم بۆ لات و سێ جار لەبەردرگاکیەدا سلاوم کرد، کەس وەلامی نەدامەو ئیتەر منیش گەرپامەو، چونکە پیغەمبەر (دروودی خوی لەسەر بێ) فەرمووی: (ھەرکەسێ لەئێو سێ جار داوای رینگاپێدانی کرد، کە بجیتە مائەو، بەلام رینگەیان پێ نەدا، ئیتەر بابگەرپیتەو ئیستایش عومەر پیم دەلی: بەلگە راست بکەرەو لەسەر سەلاندنی ئەم فەرموودەیی کە دەیگیریتەو، ئەگینا ئیشت پێ دەگەییەنم!).

ئەوجا ئوبەیی کورێ کەعب فەرمووی: دەبی بجوکتینی ئەم کۆمەلێ ئەم کورێ دانیشتنە، ئەم شایەتیەت بۆ بدا، ئەبو سەعید (پەزای خوی لێ بێ) فەرمووی: منیش گوتم: دەیی من بجوکتین کەسەم لەناوتان دا فەرمووی: دەبیبە لەگەڵ خۆت، منیش ھەلسام و چووم بۆ لای عومەر (پەزای خوی لێ بێ) گوتم: من ئەووم لە پیغەمبەر (دروودی خوی لەسەر بێ) بیستوو. عومەریش (پەزای خوی لێ بێ) فەرمووی: ئەو بۆ ئەم یاسا جوانەیی پیغەمبەرەم لە دەست چوو؟ دیارە بەھۆی مشووری ئال و وێلی بازارەو نەم پەرژاوتە سەر فیربوونی ئەم دەستوورائە، خەریکبوون بەبازرگانێو ئەمەیی لەدەست داوم. (تاج/ ١٠/ ١٥٠-ش/ د/ ت-ف-١).

٩٤٠- عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ (رضي الله عنه) قَالَ سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) يَقُولُ: (مَنْ سَرَّهُ أَنْ يُسْطَلَ لَهُ فِي رِزْقِهِ أَوْ يُنْسَأَ لَهُ فِي أَثَرِهِ فَلْيَصِلْ رَحِمَهُ). (الحديث ٢٠٦٧ - طرفه في: ٥٩٨٦) ^(٨)

ئەنەس سى كورى مالىك (پەزى خوى لى بى) فەرمووى: گويم لى بوو
خۆشەويست (دروودى خوى لەسەر بى) دەيفەرموو: (ئەو كەسەى كە ھەز دەكا رزق و
رۆزى زۆر بى و تەمەنى درىزى باخزم دۆست بى، سىلەى رەحمى خوى
بەجى بهينى) (تاج/٩/٤١-٢).

٩٤١- عَنْ أَنَسٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَنَّهُ مَشَى إِلَى النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ)
بِخُبْزٍ شَعِيرٍ وَإِهَالَةٍ سَبِيخَةٍ وَلَقَدْ رَهَنَ النَّبِيُّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) دِرْعًا لَهُ بِالْمَدِينَةِ
عِنْدَ يَهُودِيٍّ وَأَخَذَ مِنْهُ شَعِيرًا لِأَهْلِهِ وَلَقَدْ سَمِعْتُهُ يَقُولُ: (مَا أَمْسَى عِنْدَ آلِ مُحَمَّدٍ
(صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) صَاعٌ بُرٍّ وَلَا صَاعٌ حَبٍّ
وَأِنَّ عِنْدَهُ لَتِسَعُ نِسْوَةٍ) (٩).

ئەنەس فەرمووى: پېغەمبەر (دروودى خوى لەسەر بى) لەمەدینە، زىيەكەى خوى
لەبارمتەى ھەنى جۇدا، لەلای جولەكەيى دانابوو، جارى نانى جۆو ھەندى
رۆنە زەنگى پيوم بۆ پېغەمبەر (دروودى خوى لەسەر بى) برد، گويم لى بوو،
دەيفەرموو: (خيزانەكانى موخەممەد - دروودى خودا لەسەر خوى و رەزای
خودا لە خيزانەكانى - يەك مەن گەنم يا يەك مەن دانەوێلە جىيە لەماليان
دا نىيە، ج بۆ بەيانى چ بۆ ئىوارەيان، ئەو كاتەش ھەزەرت نۆ مالى ھەبوو).
(رياض/٢/٧٨ ژ: ١٠/٥٠٥-٥٦).

٩٤٢- عَنْ الْمُقْدَامِ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنْ رَسُولِ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ)
قَالَ: (مَا أَكَلَ أَحَدٌ طَعَامًا قَطُّ خَيْرًا مِنْ أَنْ يَأْكُلَ مِنْ عَمَلِ يَدِهِ وَإِنَّ نَبِيَّ اللَّهِ دَاوُدَ
عَلَيْهِ السَّلَامُ كَانَ يَأْكُلُ مِنْ عَمَلِ يَدِهِ) (الحدیث ٢٠٧٢) انظر:
(٣٤١٧، ٤٧١٣ ف) (١٠).

(٩) وافقه مسلم على تخريجه وخاتمة كتاب البيوع. (فتح/٤/٤٢٧) المترجم.

(١٠) لم يوافقه مسلم على تخريجه (خاتمة كتاب البيوع ج/٤/٤٢٧) المترجم.

میقدام (رمزی خوی لى بى) فہرمووی: پیغہمبہری خوشہویست (درویدی خوی لى بى)
دمفہرمووی: (هیچ نانئ وهك نهوه باش نییہ کہ مروؤف له رمنجہشانى خوی
بخوات، داود کہ پیغہمبہری خوا بوو (سہلامی خوی لى بى) ہەر له بہری رمنجہشانى
خوی دهخوارد) له گیرانه و میہکی تاج دا: (ہەر له دهست کہوتی رمنجی شانى
خوی دهخوارد).

باسی مامہ لہ خوشی

۹۴۳- عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) أَنَّ
رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: (رَحِمَ اللَّهُ رَجُلًا سَمَحًا إِذَا بَاعَ وَإِذَا
اشْتَرَى وَإِذَا اقْتَضَى) (الحديث ۲۰۷۶) (۱۱)

جابیری کوری عہدوللا - رمزای خودا له خوی و باوکی- فہرمووی:
خوشہویست (درویدی خوی لى بى) فہرمووی: (رحمہتی خوا لہو کہسہ بیٹ کہ
لہسہ و داو کپین و فروشتن و داواکردنی ہہقی خوی دا، مامہ لہ خوش و
نہرمونیان بى، بہتایبہتی لہکاتی داواکردنی فہرزی خوی دا، یالہکاتی
دانہ و ہى فہرزی سہریدا) (تاج/۲-۳۰۳-۱۴۷-۸ + ریاض /۳-۹۹۲-۲).

۹۴۴- عَنْ حُدَيْفَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) حَدَّثَهُ قَالَ: قَالَ النَّبِيُّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ
وَسَلَّمَ) تَلَقَّتِ الْمَلَائِكَةُ رُوحَ رَجُلٍ مِمَّنْ كَانَ قَبْلَكُمْ قَالُوا: أَعْمِلْتَ مِنَ الْخَيْرِ شَيْئًا؟
قَالَ: كُنْتُ أَمْرُ فِتْيَانِي أَنْ يُنْظَرُوا الْمَعْسِرَ وَيَتَجَاوَزُوا عَنِ الْمُوسِرِ قَالَ: قَالَ: فَتَجَاوَزُ
اللَّهُ عَنْهُ). (الحديث ۲۰۷۷ - طرفاه في: ۲۳۹۱، ۳۴۵۱) (۱۲)

حوذہیفہ (رمزای خوی لى بى) لہ خوشہویست و ہ (درویدی خوی لى بى) فہرمووی: (لہکاتی
گیانکیشان دا، فریشتہکانی خوا گیانی پیاوکیان وەرگرت کہلہ نہتہ و ہکانی
بیش نیوہ بوو، بییان فہرموو: نایا لہژیانتا ہیچ چاکہ یہکت کردووہ؟ گوتی:

(۱۱) لم يوافقه مسلم على تخريجہ (فتح/۴-۴۲۸- خاتمة كتاب البيوع) المترجم.

(۱۲) أخرجه مسلم في المساقاة باب: فضل انظار المعسر، رقم: ۱۵۶۰.

به لى قهرزم ددها به خه لك دهستورم وابوو، به پياوه گانى خوُم دهگوت؛ لهكاتى قهرز وهرگرتنه ودها بيكه ن به عادت: مؤلته قهرزاري نه دارا بدن و، لهگهل قهرزاري دهوله مه نديشا چاوپوشي بكه ن، مامه له تان خوش بى، خوداى گهورهش به فريشته گانى خوئى دمفه رموى؛ ئيوهش چاوپوشي لهو بكه ن!) (تاج/٢/٣٠٤ ز-١٤٧ ف-٩+ رياض/٣/٩٩٢ - ف-٣، ٤، ٦، ٥٠-٢٤٠).

٩٤٥- عَنْ حَكِيمِ بْنِ حِزَامٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ): (الْبَيْعَانِ بِالْخِيَارِ مَا لَمْ يَتَفَرَّقَا) أَوْ قَالَ: (حَتَّى يَتَفَرَّقَا فَإِنْ صَدَقَا وَبَيَّنَّا بُرُوكَ لَهُمَا فِي بَيْنِهِمَا وَإِنْ كَتَمَا وَكَذَبَا مُحِقَّتْ بَرَكَةُ بَيْنِهِمَا) (الحديث ٢٠٧٩ - أطرافه في: ٢٠٨٢، ٢١٠٨، ٢١١٠، ٢١١٤) (١٣).

حه كيمى كورى حيزام (پرمزى خوى لى بى) له خوشه ويسته وه (درودى خوى لى سمر بى) دمفه رموى؛ (كپيارو فروشيار ههردو ولايان خويان سه رپشكن و ده توانن په شيمان ببنه وه، هه تا له يه كترى جيا ده ببنه وه، جائه گهر له گهل يه كترى دا، راست و دروست بن و شت له يه كترى نه شار نه وه، نهنگى شار وهى سه وداكه هه شار نه بدن، نه وه نه وه سه ودا يه يان پيت و فه رى تى ده كه وئ بويان، به لام نه گهر له گهل يه كترى نا راست بن و شت له يه كترى هه شار بدن نه و پيت و فه رى سه وداكه يان ده چئ به ه وادا) (تاج/٢/٣١١ ف-٥ ز-١٤٩- ش/د/ت/ن).

٩٤٦- عَنْ أَبِي سَعِيدٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ كُنَّا نُرْزَقُ ثَمْرَ الْجَمْعِ وَهُوَ الْخِلْطُ مِنَ الثَّمْرِ وَكُنَّا نَبِيعُ صَاعَيْنِ بِصَاعٍ فَقَالَ النَّبِيُّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ): (لَا صَاعَيْنِ بِصَاعٍ وَلَا دِرْهَمَيْنِ بِدِرْهَمٍ) (الحديث ٢٠٨٠) (١٤).

ئهبوسه عيىد (پرمزى خوى لى بى) دمفه رموى؛ تىكه لهى خورما مان ده درايه لهو خورما جوړاو جوړه كله هى زهكات كووه كرابوو، كه وهك مزه ناش، باش و خراپى تيدا بوو، نه وديان له باتى يارمه تى ده داينئ. ئيمهش دوو مه نمان لهو

(١٣) أخرجه مسلم في البيوع، باب: الصدق في البيع والبيان، رقم: ٥٢٢.

(١٤) أخرجه مسلم في المساقاة، باب بيع الطعام مثلاً بمثل، رقم: ٥٩٥ وهذا الحديث من أفراد البخاري (عيني/٢٠٣/١١) المترجم.

تَيْكَةً لَّيْهٍ دَعَا بِهِكَ مَهْنُ خُورْمَايَ تَرَى يَهْكَ چَهْشَنِي بَاشْتَر، جَا بِهِمْ
بُؤْنَهِيَهْوَه خُوشَهْوِيَسْت (دروودی خوی لَسَر بِن) فَهْرَمُووی پَیْمَان: (شَتیْ وَ مَهْكَهْن دُوو
مَهْن بَهْمَهْنِيْكَ وَ دُوو دَرَهْم بَهْدَرَهْمِيْكَ مَامَهْ لَیْ وَ سُوودَه دُرُوسْت نَبِيَه).

۹۴۷- عَنْ أَبِي جُحَيْفَةَ قَالَ رَأَيْتُ أَبِي اشْتَرَى عَبْدًا حَجَّامًا فَأَمَرَ بِمَحَاجِمِهِ
فَكُسِرَتْ فَسَأَلَتْهُ عَنْ ذَلِكَ قَالَ إِنَّ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) نَهَى عَنْ ثَمَنِ الدِّمِ
وَكَمَنِ الْكَلْبِ وَكَسَبِ الْأَمَةِ وَلَعَنِ الْوَأَشِمَةَ وَالْمُسْتَوْشِمَةَ وَآكِلَ الرِّبَا وَمُوكِلَهُ وَلَعَنِ
الْمُصَوَّرَ). (الحديث ۲۰۸۶ - أطرافه في: ۲۲۳۸، ۵۳۴۷، ۵۹۴۵، ۵۹۶۱).

عَهْوَنی كُورِیْ نَهْ بُو جُو حَه یَهْ فَهْرَمُووی: بَاوْکَم کُؤیلَه یَه کی کَه لَه شَاخْگَرِی
کَرِی، فَهْرَمَانِی دَا نَامِیْرَه کَانِی کَه لَه شَاخْگَرْتَنَه کَه یِ شْکَانْد، مَنِش لَیْم پَرَسِی:
هَوِیْ نَهْمَه جِی بُوو؟ فَهْرَمُووی: پَیْغَه مَبَهْر (دروودی خوی لَسَر بِن) نَهْ یِ کَر دُووَه لَهْم
شْتَانَه، لَه بَهْ هَای سَهْگ وَ لَه بَهْ هَای خُوِیْن وَ، لَه کَرِیْ خَالْکُوت وَ رِیْگَه یَشِی نَه دَاوَه
کَه ژَن خَالْ بَکُوتِ بُوْ خُوِی، هَه رَوَا رِیْگَه یِ سُوودْخُور وَ سُوودْدَمَرِی نَه دَاوَه،
وَهْنَه فَرِیْن وَ لَه عَنَه تِیْشِی کَر دُووَه لَه وِیْنَه گَر) (تاج/۲/۳۲۶ ف- ۱. بَرَوَانَه: تَاج ۴۸
- ۱۹۴ سَهْرَبَاسِی سَهْ بَارْمَت بَهْ وِیْنَه وَ وِیْنَه گَرْتَن).

رَوْنِکَرْدَنَه وَه:

مَهْ بَهْ سَت لَه (ثَمَنِ الدِّم = بَهْ هَای خُوِیْن) نَهْ وَ کَرِیْ وَ بَهْ هَایَه یَه کَه لَه بَاتِی
خُوِیْنِی گِیَانْدَار وَ مَرْدَه گِیْرِی، جَ خُوِیْنِی مَرُوفْ بِی، جَ خُوِیْنِی گِیَانْدَارِی تَر بِی،
وَهْکَ کَه سِیْ کَه لَه شَاخْ لَه کَه سِیْ بَگَرِیْ وَ لَه سَهْر نَهْوَه کَرِیْ لِیْ وَ مَرِیْگَرِی،
یَا قَاقِیْ خُوِیْنِی خُوِی بَفَرُوشِیْ بَه کَه سِیْکی تَر کَه پَیْوِیْسْتِی بَه خُوِیْنِی بِی،
لَه کَاتِی وَادَا نَهْ گَهْر خُوِیْنِی وَ مَرِگَر پَادَا شَتِیْکی مَادَدِی بَهْ خَشِیْ
بَهْ خُوِیْنِبَه خَشَه کَه، نَهْوَه قَه یِدِی نَبِیَه، بَهْمَه رَجِیْ لَه سَهْر شِیْوَه یِ کَرِیْن وَ
فَرُوشْتَن وَ کَرِیْ نَاسَایِ نَهْ بِی.

به لّام گۆرپینه وەدی قاپی خوین به قاپیکی تر وەك له خهسته خانه و نه خوشخانه كاندا، دهیكه ن بۆ ئاسانکاری، ئه وه قهیدی نییه، ههروهها كری وەرگرتن له سهەر فه حصی خوین، وەك له تاقیگاكان دهكری قهیدی نییه، ههروهها كپین و فروشتنی ئهم جوړه ئامیرانه كه بۆ دهرهینانی خوین و گواستنه وەدی خوین و هه لگرتنی خوین به كارد مهینرین قهیدی نییه، وەك دهرزی و کیسی تایبهت و ترمسی تایبهت، به قیاس له سهەر كپین و فروشتنی زهرووی پزیشکی و ئامیری كه له شاخگرتن.

به لّام هه موو جوړه مامه لهیه کی تر به خوین هه وه هه رامه، وەك كه سی قه ساب بی خوین هه كه كۆبكاته وه هه تا ده بی به ته نه كه یی، یا كه متری یازیتر، ئه وسا بی فروشی بۆ پهیناوی گول، یا بۆ مه بهستی تر، له راستیدا هه ندی شت پهیدا بوون وەك كری گورپژو پهین بۆ پهین و شتی تری وا، پویستی به كۆلینه وهیه کی دوورو درێژه.

۹۴۸- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) يَقُولُ: (الْحَلْفُ مُنْفَقَةٌ لِلْسَّلْعَةِ مُنْحَقَةٌ لِلْبُرْكََةِ) (الحديث ۲۰۸۷) (۱۵).

ئهبوهورهیره (هزی خوی لی بی) له پیغه مبه ره وه (دروندی خوی له سهر بی) دهفه رموی: (سویندی درو برمو به فروشتنی کالā ده دا به لّام بیت و به ره که تی مامه له ده با) (تاج/۲/۳۰۰ ف-۲).

۹۴۹- عَنْ خُبَّابٍ قَالَ كُنْتُ قَيْنًا فِي الْجَاهِلِيَّةِ وَكَانَ لِي عَلَى الْعَاصِ بْنِ وَائِلٍ دَيْنٌ فَأَتَيْتُهُ أَتَقَاضَاهُ قَالَ لَا أُعْطِيكَ حَتَّى تَكْفُرَ بِمُحَمَّدٍ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) فَقُلْتُ لَا أَكْفُرُ حَتَّى يُمِيتَكَ اللَّهُ ثُمَّ تُبْعَثَ قَالَ دَعْنِي حَتَّى أَمُوتَ وَأُبْعَثَ فَسَأَوْتِي مَا لَا وَوَلَدًا فَأَقْضِيكَ فَتَزَلْتُ أَفْرَأَيْتَ الَّذِي كَفَرَ بِآيَاتِنَا وَقَالَ لَا وَتَيْنَ مَا لَا وَوَلَدًا أَطْلَعَ

الْقَيْبِ أُمِّ اتَّخَذَ عِنْدَ الرَّحْمَنِ عَهْدًا) (الحديث ۲۰۹۱، أطرافه في: ۲۲۷۵، ۲۴۲۵، ۴۷۳۲، ۴۷۳۳، ۴۷۳۴، ۴۷۳۵) ^(۱۶)

خه ببابی کوری ئه پهرتت (همزی خوی لن بن) فه رمووی: له سه رده می نه فامی دا له مه ککه ئاسنگهر بووم، شمشیریکم بۆ عاصی کوری وائی ئهل سه همی به قهرز دروست کرد، دوایی چووم داوای هه قدهسته کهیم لی کرد، گوتی: ناتدهمی هه تا له موحه ممه هه ئه گه پێتیه وه، منیش گوتم: به خودا قهت له دینی موحه ممه هه ئه گه پێمه وه، نه به زیندویی و نه به مردویی و نه وه کاته ش که خودا تۆ دهری ئی و له پاشدا له قیامه تدا زیندووت ده کاته وه! عاص به ئیستیهزاو به ته و سه وه گوتی: که وابو ئیستا وازم لی بینه هه تا دهرم و زیندو و ده به وه، نه گهر ئه مه وابی دیاره نه وه کاته ش مال و منالیم ده بی، جا نه وه حه له و مره قهرزه کهت دده مه وه! جا به م بۆ نه یه وه ئه م نایه ته دابه زی: ﴿أَفَرَأَيْتَ الَّذِي كَفَرَ بِآيَاتِنَا وَقَالَ لَأَوْثِينَ مَالًا وَلَوْلَا * أَطَّلَعَ الْغَيْبَ أُمِّ اتَّخَذَ عِنْدَ الرَّحْمَنِ عَهْدًا﴾ مه ریه م/ ۱۹/ ۷۲-۷۸ واته: ده بی حالی شپی نه وه کابرایه چۆن بی، که گالته ی به قه بر و قیامهت دی و، به ته و سه وه به موسو لمانان ده لی: من له قیامه تیشا مال و منالیم ده بی نه گهر حه قیکتان له سه رمه، په له م لی مه که ن له وئ ده تانده مه وه! دیاره که ئه م کابرایه غه یزان نییه و، نه وه نده ش پیاو یکی پیرو زو پاک نییه، که عه ه دو په یمانی وای له خوای میهره بان و مرگرتبی، که واته با گالته ی به نایینی ئی مه کرد بی، روژی دی له دیوانی خوا دا خوی به تا و انباری ده بینیتیه وه. (تاج/ ۷/ ۲۳ ف- ۶ سوورته ی مه ریه م).

قسه یه کی نه سته ق:

ده لێن: جاری پیاوئ له مه وله ی (روحمهتی خودای لن بن) ده پرسئ: قوربان! که سی بزنی بدزی له قیامه تدا چی لی ده که ن؟ مه وله ی ده فه رموئ: دادگایی

(۱۶) أخرجه مسلم في صفات المنافقين و احكامهم، باب: سؤال اليهود النبي (برودی خوی لفسر با) عن

دهكهن و نامه‌ی کرداری، كه فریشته‌كان له‌سه‌ریان نوسیوه ده‌یین و بۆی ده‌ورده‌كه‌نه‌وه به‌پیی ئه‌وه سزای ده‌دن!

كابرا ده‌لی: من ئه‌و فریشتانه‌م به‌شایه‌ت قبوول نییه، ئه‌وان خودا هه‌رچیان پێ بفرمووی ئه‌وه ده‌نووسن، مه‌وله‌ویش ده‌یه‌وی شته‌كه له‌گورتی بپێته‌وه، ده‌لی: ئه‌وكاته خودا بزنه‌كه زیندوو ده‌كات‌ه‌وه ده‌یه‌یینته‌ زوبان و دیت شایه‌تیت لێ ده‌دا! كابرایش ده‌لی: جامنیش ریشی بزنه‌كه ده‌گرم و ده‌یده‌مه‌وه ده‌ستی خاوه‌نه‌كه‌ی و ده‌لیم: ها بڕا! ئه‌وه بزنه‌كه‌ت ئیتر ئه‌م شایه‌ت و شایه‌تكاریه‌ی پێ ناوی!

به‌لام ئه‌م قسه‌یه‌ی كابرای دزه له‌ساویل‌كه‌یه‌یه‌وه‌یه، نه‌وه‌ك وه‌ك قسه‌كه‌ی عاصی كوری واثیل، له‌له‌نامه‌ته‌وه بی‌ت.

۹۵۰- عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) يَقُولُ إِنَّ خَيْطًا دَعَا رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) لِبَطْنِ صَنْعَةَ قَالَ أَنَسُ بْنُ مَالِكٍ فَذَهَبْتُ مَعَ رَسُولِ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) إِلَى ذَلِكَ الطَّعَامِ فَقَرَّبَ إِلَيَّ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) خُبْزًا وَمَرَقًا فِيهِ دُبَّاءٌ وَقَدِيدٌ فَرَأَيْتُ النَّبِيَّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) يَتَّبِعُ الدُّبَّاءَ مِنْ حَوَالِي الْقِصْعَةِ قَالَ فَلَمْ أَزَلْ أَحِبُّ الدُّبَّاءَ مِنْ يَوْمَئِذٍ (الحديث ۲۰۹۲، أطرافه في: ۵۳۷۹، ۵۴۲۰، ۵۴۳۵، ۵۴۳۶، ۵۶۳۷، ۵۴۳۹) (۷).

پێشه‌وا ئه‌نه‌س (بمزی خوی لێ بێ) فه‌رمووی: به‌رگه‌درویی نانی دروست کرد بۆ پێغه‌مبه‌ر (دروودی خوی له‌سه‌ر بێ) و بانگی کرد، گوتی منیش له‌گه‌ڵ هه‌زه‌تدا چووم، كه نانه‌كه‌ی دانا بریتی بوو له‌ نانی جۆو، مه‌رگه‌ی كووله‌كه‌و له‌تکه گوشت، سه‌رنجم دا پێغه‌مبه‌ر (دروودی خوی له‌سه‌ر بێ) له‌م لاو لای له‌گه‌نه‌كه‌وه، كوله‌كه‌كه‌ی ده‌چنیه‌وه‌و ده‌بخوارد، ئیتر منیش له‌و رۆژه‌وه هه‌تا ئیستا هه‌زم له‌ كووله‌كه‌یه) (تاج/ ۷۳/۴ - ش/د/ت/ن).

جاییری کوپی عهبدوئلا فهرمووی: لهغهزایهکا لهخزمهتی پیڅمبهردا
 بووم، وشترهکهه لهژیرما وهستاو لهسوپاکه بهجی مام، پیڅمبهردا (دروودی خوی لاسر
 بڼ) لهدوای سوپاکهوه بوو، تهشریفی هاتو منی گرتهموهو فهرمووی: (جاییر)
 عهرزم کرد: بهلی فهرمووی: (ئوهو چیه وایماوی؟) گوتم: وشترهکهه
 پهکی کهوتووهو وهستاوه، لهبهه ئوهو بهجیماوم، جا پیڅمبهردا (دروودی خوی لاسر بڼ)
 لهولاخهکهی خوی دابهزیو بهگوچانهکهی خوی چهند گوچانیکی دا
 لهوشترهکهی من، ئهوجا فهرمووی: (سواربه) منیش سواربوومهوه سهرنجم دا
 وشترهکه واخیرا بوو، ناچاربووم که جلوهی بگرمهوه مهبادا پیش وشترهکهی

پېغەمبەر (دروودی خوی لەسەر بێ) بکەوئ، پېغەمبەر (دروودی خوی لەسەر بێ) فەرمووی: (ئەى جابیر! ژنت هینا؟) گوتم: بەلى، فەرمووی: (چیت هیناوه، کچ یا بیومژن؟) عەزیم کرد: ئە، بیومژنیکم هیناوه، فەرمووی: (ئەى بۆچی کچیکت نەهینا، پیکهوه یاری و دەسبازی بکەن؟!).

گوتم: ئەى پېغەمبەر! خودا! خۆت دەزانی کە عەبدوللای باوکم لە غەزای ئوحدودا شەهید بوو، (بەر: تاج/۵/۱۸۲ ف ۱- ۵۱) باوکم کەمرد حەوت خوشک، یا هەشت خوشکی سەر و قنگی مەنلکاری بەسەردا بەجی هیشتم، لەبەر ئەوە بیومژنیکم هینا کە کارامە بێ، مەل و میردی دیبی وەك خۆیان کۆلی و دەسەوسان نەبێ، هەتا سەرپەرشتیان بکاو کۆمەلیان کۆبکاتەو، نەهیلی سەریان لێ بشیوی و سەریان شانە بکاو سەرەو کاریان بکا..

جا پېغەمبەر (دروودی خوی لەسەر بێ) نزای باشی بۆم کردو فەرمووی: (ئەوا دەرپۆیتەو، کە چۆیتەو هۆشیار بە هۆشیار! نەکەى بەهۆی دووریەو، بۆسەر جیبی، جەلەوی هۆش لە دەست بدەى!).

ئەوجا پېغەمبەر (دروودی خوی لەسەر بێ) فەرمووی: (ئایا و شترەکەت دەرپۆشیت؟! گوتم: بەلى، جا بەئۆقیەیهک کەدەکاتە چل درەمی زیو لێی کریم. ئەنجا پېغەمبەر (دروودی خوی لەسەر بێ) لەپیش منەو گەیشتە مائەو، منیش بۆ سبەینی گەیشتمەجی و رویشتم بۆ مزگەوت، تەماشام کرد پېغەمبەر (دروودی خوی لەسەر بێ) لەبەردرگای مزگەوت بوو، فەرمووی: (ئێستاکە گەیشتیتەجی؟) وتم: بەلى، فەرمووی: (دە و شترەکەت بەردەو بجۆرە ناو مزگەوت و دوو رکات نوێژی سوننەتی گەرانەو لەسەفەر لەناو مزگەوتدا بکە) منیش چوو مە ژوورەو نوێژەکەم کرد. ئەوجا پېغەمبەر (دروودی خوی لەسەر بێ) فەرمانی بەبیلال کرد ئۆقیەیی زیوی لەباتی و شترەکەم بۆم کیشاو لەکیشانەکەیشا سلاوی دایەو و قورس کیشای. منیش پارەکەم وەرگرت و رویشتم، تاپشتم هەلکرد

لهوان بهر دو مال که و تمه پری، که چی گویم لی بوو فهرمووی: (ئادهی جابیرم
بو بانگ بکه ره وه) منیش له دلی خو ما گوتم: نهی! ئیستا و شتره که دم داته وه
به سه رد و له دله وه له وه دم پی ناخو شتر نه بوو که و شتره که دم داته وه به سه رد،
که چی پیغه مبه (درویدی خوی لسه بن) فهرمووی: (و شتره که دم به ره وه بو خو ت
پارمه کیشی هر بو خو ت) (تاج/ ۳/ ۵۵۵ ف - ۴ز - ۲۵).

۹۵۲- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو خُطَابَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) كَانَ رَجُلٌ اسْمُهُ
نُؤَاسٌ وَكَانَتْ عِنْدَهُ إِبِلٌ هَيْمٌ فَذَهَبَ ابْنُ عُمَرَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) فَاشْتَرَى تِلْكَ
الْإِبِلَ مِنْ شَرِيكَ لَهُ فَجَاءَ إِلَيْهِ شَرِيكُهُ فَقَالَ: بَعْنَا تِلْكَ الْإِبِلَ فَقَالَ: مِمَّنْ؟ بَعْتُهَا قَالَ:
مِنْ شَيْخٍ كَذَا وَكَذَا فَقَالَ: وَنَحْكَ ذَاكَ وَاللَّهِ ابْنُ عُمَرَ فَجَاءَهُ فَقَالَ: إِنَّ شَرِيكَ
بَاعَكَ إِبِلًا هَيْمًا وَلَمْ يَعْرِفْكَ، قَالَ: فَاسْتَفْهَمَهَا قَالَ فَلَمَّا ذَهَبَ يَسْتَأْفُهَا فَقَالَ: دَعَهَا
رَضِينَا بِقَضَاءِ رَسُولِ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ): (لا عَدْوَى) (۲۰۹۹- اطرافه
في: ۲۸۵۸، ۵۰۹۳، ۵۰۹۴، ۵۷۵۳، ۵۷۷۲) (۱۹).

ئیبنو دینار (رمزی خوی لسه بن) فهرمووی: لی ره له مه که، پیاوی هه بوو ناوی
نه وواس بوو، هاو به شیکی هه بوو، سه وداو مامه لهی و شتران بهیه که وه ده کرد،
هه ندی و شتری بهئاو که و توپان هه بوو، که بهئاو که و تن جو ره نه خو شیه که توشی
گیاندار ده بی، دووئاو ده که وئ هه ناو ده خواته وه هه تیرئاو نابی، وادیاره
ئه م جو ره نه خو شینه ش دمه نیته وه له نه خو شه وه بو ساخ.

جا ئیبنو عومهر (رمزی خوی لسه بن) ده چی ئه و و شتره نه خو شانه
له هاو به شه که ی ده کری. هاو به شه که ی نه وواس ده چی بو لای نه وواس و پی
ده لی: و شتره کانم فروشت، نه وواس پی ده لی: به کی ت فروشت؟ ده لی:
فرو شتم به پیرمه یردیکی واوا، نه وواس پی ده لی: هاوار له خو ت، چو ن شتی
وات کردو وه به خوا ئه وه ئیبنو عومهر بووه، شایانی شتی وا نییه..

(۱۹) قال العلامة العيني: (وهذا الحديث من أفراد البخاري) ج/ ۱۱ ص ۲۸ قال العسقلاني في

جا نه وواس ده چي بؤ خزمه تی و، عه رزی دهکا: قوربان هاوبه شه کهم هه ندی و شتری دووئاو که و تووی به تو فروشتوو، جه نابتی نه ناسیوه، نه ویش دمفه رموی: دهی که وابی بیان به ره وه. که نه وواس ده چي و شتره کان بباته وه، ئیبنو عومهر رای ده گورئی و دمفه رموی: (وازیان لی بی نه سه ودا که هه ئناوه شینه وه، رازیم به و برپارو فرمان و حوکه می که پیغه مبه ر (دروودی خوی له سر بی) ده ری کردوو، له م باره یه وه که دمفه رموی: نه خوشی ته نینه وه نییه) (پر: تاج/۴/۲۲۷ ز ۷۶).

روونکردنه وه:

له م فه رمو ودمیه وه وهر ده گیر: (که و اباشه مروف خوی له ئازاردانی پیاوی باش زیاتر بیاریزی، ده لئین: نه وواس هاووشینی ئیبنو عومهر بووه، زور له خزمه تیدا داده نیشت، که لی جار قسه ی خوشی بؤ ئیبنو عومهر ده کردو دمیهنایه پیکه نین، روژی نه وواس ده لی: خوزگه م به قه د کیوی نه بو قوبه یس زیرم ده بوو!! ئیبنو عومهر پیی دمفه رموی: جا چیت لی ده کردو ده لی: به سه ریا ده مردم!! نه م داستانه له عه سقه لانی له فه تح دا له حومه یدیه وه راگویزی ده کا.

۹۵۳ - عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: حَجَمَ أَبُو طَيْبَةَ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) فَأَمَرَ لَهُ بِصَاعٍ مِنْ تَمْرٍ، وَأَمَرَ أَهْلَهُ أَنْ يُخَفِّقُوا مِنْ خَرَجِهِ (الحدیث ۲۱۰۲ - أطرافه فی: ۲۲۱۰، ۲۲۷۷، ۲۲۸۰، ۲۲۸۱، ۵۶۹۱ (۲۰))

ئه نه س (ره زی خوی لی بی) گو تی: نه بو طیبه (ره زی خوی لی بی) که له شاخی له حه زره ت گرت، حه زره ت (دروودی خوی له سر بی) له باتی نه وه مه نی خورمای پیدای، و مه رمانیشی کرد به ئاگانانی که له سه رانه که می که م بکه نه وه. (تاج/۲/۲۹۹ - ز ۱۶۶ + تاج/۴/۱۹۷ ف - از ۶۱ ف - ۱، ۲، ۳، ۴، ۵، ۶، ۷، ۸).

۹۵۴- عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) قَالَ اخْتَجَمَ النَّبِيُّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) وَأُعْطِيَ الَّذِي حَجَمَهُ وَلَوْ كَانَ حَرَامًا لَمْ يُعْطِهِ. (الحديث ۲۱۰۳، طرفه في: ۱۸۳) (۲۱)

نَبِينُوعِهِ بَبَاس (پرمزی خوانان لئ بئ) فِهَرَمُووی: پِیغِه مِبِهَر (دروودی خوی لسمبر بئ) که له شاخی له خوی گرت و به خششی به و پیاوهدا، که که له شاخه که ی لئ گرت، دیاره نه گهر مزو هه قدهستی که له شاخگر حه رام بوايه پِیغِه مِبِهَر (دروودی خوی لسمبر بئ) شتی وای نه ده کرد، که بجی به خششی بدا به و که سهی که له شاخی لئ گرت ووه. (تاج/۲/۳۰۰-۳ ز- ۱۴۶).

۹۵۵- عَنْ عَائِشَةَ أُمِّ الْمُؤْمِنِينَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا) أَنَّهَا اشْتَرَتْ ثُمْرُقَةَ فِيهَا نَصَاوِيرٌ فَلَمَّا رَأَاهَا رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَامَ عَلَى الْبَابِ فَلَمْ يَدْخُلْهُ، فَعَرَفَتْ فِي وَجْهِهِ الْكَرَاهِيَةَ فَقُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ أَتُوبُ إِلَى اللَّهِ وَإِلَى رَسُولِهِ مَاذَا أَذْنَبْتُ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ): (مَا بَالُ هَذِهِ الثُمْرُقَةِ) قُلْتُ: اشْتَرَيْتُهَا لِتَقْعُدَ عَلَيْهَا وَتَوَسَّدَهَا فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) إِنَّ أَصْحَابَ هَذِهِ الصُّورِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ يُعَذَّبُونَ فَيُقَالُ لَهُمْ أَخْيُوا مَا خَلَقْتُمْ وَقَالَ إِنَّ الْبَيْتَ الَّذِي فِيهِ الصُّورُ لَا تَدْخُلُهُ الْمَلَائِكَةُ. (الحديث ۲۱۰۵ أطرافه في: ۳۲۲۴، ۵۹۵۷، ۵۱۸۱، ۵۹۶۱، ۷۵۵۷) (۲۲)

عائیشه دایکی نیمانداران (پرمزی خوی لئ بئ) فِهَرَمُووی: قَالِیجِه یه کم کری، وینهی پیوه بوو کاتییک پِیغِه مِبِهَر (دروودی خوی لسمبر بئ) ته شریفی هات بو لام، قَالِیجِه که ی بینی راخراوه، ئیتر نه هاته ژووره وه، له بهر دهرگا که راوه ستا، هه ستم کرد که زوویری به پرویه وه دیاره، له بهر نه وه عه رزم کرد: قوربان! ئه ی پِیغِه مِبِهَر ی خودا! چی گونا هیکم کردوه که تو وایم زوویری، ته و بهی

(۲۱) أخرجه مسلم في مبحث حل أجرة الحجامة (صم/ ۱۰ ص ۲۴۲) - المترجم.

(۲۲) أخرجه مسلم في اللباس والزينة باب: تحريم تصوير صورة الحيوان رقم: ۵۲۳.

لئى دهگم لهسەردەستى خوداو لەسەر دەستى پىڭەمبەرەگەيدا؟
 پىڭەمبەرىش (دروودى خوى لەسەر بى) فەرمووى: (ئەم قالچەيە چيە؟) عەرزم کرد
 کړيومه بۆ تۆ هەتا لەسەرى دابنیشى و شانى لەسەر دادەيتا پىڭەمبەر (دروودى
 خوى لەسەر بى) فەرمووى: (لەراستيدا خاوەنانى ئەم ويناڤە لەروژى قىامەتدا، سزا
 دەدرين، پييان دەگوترى: لەسەر شپۆەى تەعجيزو دەسەوسانکردن پييان
 دەگوترى، ئەم دروستکراوانەى خۆتان زیندوو بکەنەو) پىڭەمبەر (دروودى خوى لەسەر
 بى) فەرمووشى: (هەر مائى وینەى تىدادابى فریشتەى رحمت ناچنە ناوى).
 (تاج/٤/١٥٩ز — ٥٠ هەتا کۆتايى).

روونکردنەو:

باسيکی بەسوودم نووسیوه لەسەر بابەتى وینە بەگشتى، لەتاجا
 لەبەرگى جوارا لەلایەره سەدو شەست و جوارا، جاوا لیڤه بۆ تەواوکارى ئەو
 باسە دەلیم (پیش هەموو شتێ بڕوانە زنجیرە / ٣٠٥ بەتەواوى لەبەرگى
 چوارەمى رياض دا) :

١- کړین و فروشتنى وینەو شتێ وینەى پێوه بى، وەك پارچە کوتال و بەرپه
 قالو و بەتانى و دەرگا و شتى تری و، دادەمەزرى بەلام ناباشه. (بڕوانه:
 فتح/٤/٣٢٥).

٢- بەپای هەموو خاوەن ویزدانى، هەتا ئەم ساتەش زیانى وینە لەئایین و
 لەپەوشتى بەرز، لەهەموو شتێكى تر زیاتره، ئەو بەدەرپەوشتیه ئەمپۆ
 سیدی بلاوى دەگاتەو بەشەیتانیش ناکرى.

٣- راسته كە ئەمپۆ وینە بووه بەبەشیكى سەرەكى لەرەپەرەوى پیشکەوتن
 لەپروى زانستى و هونەرى و پزیشكى و تەکنۆلۆژییهوه، بەبى هونەرى وینە،
 بەهەموو جۆرهکانیهوه، پیشکەوتنى پێشەسازى و زانستى و هونەرى و

راگه یاندن و سه فهر بۆ ناو بۆشایی ئاسمان ئهسته م دهبی. بهلام لهگهڵ ئهوهشدا وینه بووه به شهیتانی عهصر، بووه به میکروبی بۆ رهوشتی بووه به هههویانی داروو خانی خیزانی و مایه ی بهر به ره لای و سه رچاوه ی تی که به ربوونی نیرو میی بۆ سنوور، له بهر ئه وه به بۆ چوونی به نده هه موو جوړه وینه یی، به م چه ند مه رجه حه رام دهبی ئه گه ر:

ا- به مه بهستی لاسکایی خه لقی خودا بۆ و بۆ چا ولیکریی بۆ له کاری خوا.
ب- بۆ په رستن و به گه وه زانین و ته ئلیه و ته خلید بۆ، وه ک له کۆندا به زوړی وینه و په یکه ر بۆ ئه م دوو مه به سه ته بوون، ئیستاش ها کا وای لئ هاته وه!

ج- بۆ بهر هودان به به ره به ره لای و بۆ رهوشتی و بۆ دینی و گه نده لئ کۆمه ل بۆ.
٤- زوړ له زانایانی شه ر ع ده فه رموون: (هه ر وینه یی له سه ر شیوه یی بۆ که له سه ر ئه و شیوه یه خا وه نه که ی نه ژی، وه ک مرؤقی سه ر به راوبی یا له نا وه را ستا دوو که رت کرابی، یانی وه ی له شی گیانداره که بۆ یا ته نها سه ری بۆ، حه رام نییه و مو باحه).

ه- هه روا زوړ له زانایانی شه ر ع ده فه رموون: (هه ر وینه یی بۆ ژده کرابی واته مو مه ته هه ن بۆ، وه ک له ژیر پێدا را خرابی، یا به دیواری ئا وه ده سه ته وه بۆ، یا به شیوه یه کی بۆ ژده کراوی تر دانرابی، یا هه ئا سه رابی حه رام نییه!) ، عه للامه ی عه ینی له عومده تول قاری شه ر حی سه حیحی بو خاریدا له به رگی یازده دا لاپه ره سه دو بیست و چواردا به ده ق ده فه رموی: (قال الطحاوي: فَلَمَّا ابْيَحَثَ التَّمَائِلُ بَعْدَ قَطْعِ رُؤْسِهَا الَّذِي لَوْ قُطِعَ مِنْ ذِي الرُّوحِ لَمْ يَبْقَ، دَلَّ ذَلِكَ عَلَى إِباحَةِ تَصْوِيرِ مَا لَا رُوحَ لَهُ، وَعَلَى خُرُوجِ مَا لَا رُوحَ لِمَثَلِهِ مِنَ الصُّورِ، مِمَّا قَدْ لُهِیَ عَنْهُ فِي الْآثَارِ....) وقال أيضاً: (... وقال الخطّابي: ... فَأَمَّا مَا لَيْسَ بِحَرَامٍ مِنْ كَلْبِ الصَّيْدِ وَالزَّرْعِ، وَالْمَاشِيَةِ وَالصُّورَةِ الَّتِي

تُمْتَهَنُ فِي الْبَسَاطِ وَالْوَسَادَةِ، وَغَيْرَهُمَا فَلَا يَمْنَعُ دُخُولَ الْمَلَائِكَةِ بِسَبَبِهِ، وَأَشَارَ الْقَاضِي إِلَى نَحْوِ مَا قَالَ الْخَطَّابِيُّ (....).

٦- دانان و هه‌ل‌واسینی وینه‌و هه‌ل‌گرتنی بۆ یادگارو شتی و، ئه‌گه‌ر نات‌ه‌واوایی، یاجه‌سته‌دارنه‌بی به‌تایبه‌تی ئه‌گه‌ر له‌سه‌ر شیوه‌یی بی، که خاومنه‌که‌ی له‌سه‌ر ئه‌و شیوه‌یه نه‌ژی ئه‌وه حه‌رام نییه.

٧- کورت و پوخت: (هه‌ر وینه‌یی خزمه‌تی دین و دونیای موسولمانان بکا له‌سه‌ر رای پسپۆرانی ئیماندارێ د‌ل‌سۆزی ئیسلام دروسته‌و حه‌رام نیه).

٨- ب‌روانه ریاض الصالحین به‌رگی دووهم به‌کوردی ژماره ٥٧٧/ لاپه‌ره: ١٣٥.

باسی بازارو سه‌وداو مامه‌له‌و نه‌یاره‌و پیتوانه

٩٥٦- عَنْ ابْنِ عُمَرَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) قَالَ: كُنَّا مَعَ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) فِي سَفَرٍ فَكُنْتُ عَلَى بَكْرٍ صَغِبٍ لِعُمَرَ فَكَانَ يَغْلِبُنِي فَيَتَقَدَّمُ أَمَامَ الْقَوْمِ فَيَزْجُرُهُ عُمَرُ وَيَرُدُّهُ ثُمَّ يَتَقَدَّمُ فَيَزْجُرُهُ عُمَرُ وَيَرُدُّهُ فَقَالَ النَّبِيُّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) لِعُمَرَ: (بَغْنِيهِ) قَالَ: هُوَ لَكَ يَا رَسُولَ اللَّهِ قَالَ بَغْنِيهِ (فَبَاعَهُ مِنْ رَسُولِ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) فَقَالَ النَّبِيُّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ): (هُوَ لَكَ يَا عَبْدَ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ تَصْنَعُ بِهِ مَا شِئْتَ). (الحديث ٢١١٥ - طرفاه في: ٢٦١٠، ٢٦١١) (٣٣).

ئيبنو عومەر (رمزی خوی بی) فه‌رمووی: له‌سه‌فه‌ریکا، له‌خزمه‌ت پی‌غه‌مبه‌ردا بووین، من خۆم به‌سواری نووما وشرتیکی تۆزی توخسی چه‌موش بووم، که‌هی باوکم بوو، هه‌رچه‌ندم ده‌کرد بۆم زه‌وت نه‌ده‌کرا، هه‌موو جارێ وه‌پیش خه‌لکه‌که ده‌که‌وت باوکیشم ئه‌وه‌ی پی ناخۆش بوو، که‌ئاوا پیش پی‌غه‌مبه‌ر (دروودی خوی له‌سه‌ر بی) بکه‌وێ، له‌به‌ر ئه‌وه تی‌ی ده‌خوړی و ته‌سی پی

(٢٢) قال العسقلاني لم يوافقہ مسلم على تخريج حديث ابن عمر (كان على جمل صعب..)

دەکردەوہ بو دواوہ، بەلام دیسانەوہ نۆبەنە و شترەکہ وەپیش دەکەوتەوہ،
 ھەمدیسان باوکم تەسی پێ دەکردەوہ و دواى دەخستەوہ!

جا پیڤەمبەر (دروودی خواى لەسەر بێ) بەعومەری فەرموو: (ئەم نۆبەنە و شترەم
 پێ بفرۆشە) ئەویش عەرزیکرد: قوربان بەبێ پارە پێشکەشت بێ. دووبارە
 فەرموویەوہ: (پێم بفرۆشە) ئەویش فرۆشتی پێی. جا پیڤەمبەر (دروودی خواى لەسەر
 بێ) بەمنی فەرموو: (ئەى عەبدوڵلای کورێ عومەر! ئەوہ بو تۆ جی لێ
 دەکەى بیکە).

۹۵۷- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) أَنَّ رَجُلًا ذَكَرَ
 لِلنَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) أَنَّهُ يُخَدِّعُ فِي الْبَيْعِ فَقَالَ:
 (إِذَا بَايَعْتَ فَقُلْ لَا خِلَابَةَ) (الحديث ۲۱۱۷ - أطرافه في: ۲۴۰۷، ۲۴۱۴،
 ۶۹۶۴) (۲۴).

عەبدوڵلای کورێ عومەر (بەزای خواى لێ بێ) فەرمووی: پیاوێ عەرزى
 پیڤەمبەرى کرد، کە لەسەوداو مامەلەدا دەخەلەتێ، فەرمووی پێی: (کاتێ
 سەودای شتێ دەکەى بێ: بەبێ فرو و فیل و قۆلپین). (تاج/۲/۳۰۰-ز-۱۴۷-ش/د).
 ۹۵۸- عَنْ عَائِشَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا) قَالَتْ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ
 وَسَلَّمَ): (يَغْزُو جَيْشُ الْكُفَّةِ فَإِذَا كَانُوا بَيْنَدَاءَ مِنَ الْأَرْضِ يُخَسَفُ بِأَوَّلِهِمْ
 وَآخِرِهِمْ) قَالَتْ: قُلْتُ يَا رَسُولَ اللَّهِ: كَيْفَ يُخَسَفُ بِأَوَّلِهِمْ وَآخِرِهِمْ وَفِيهِمْ
 أَسْوَأُهُمْ وَمَنْ لَيْسَ مِنْهُمْ؟ قَالَ: (يُخَسَفُ بِأَوَّلِهِمْ وَآخِرِهِمْ ثُمَّ يُعْتَوْنَ عَلَى نِيَاتِهِمْ)
 (الحديث ۲۱۱۸) (۲۵).

عائیشە (بەزای خواى لێ بێ) فەرمووی: پیڤەمبەر (دروودی خواى لەسەر بێ) فەرمووی:
 (لەشکری دێن بدن بەسەر کابەدا و غەزوی بکەن، دێن ھەتا دەگەنە بەیدا،

(۲۴) أخرجه مسلم في البيوع، باب: من يخدع في البيع، رقم: ۱۵۳۳.

(۲۵) أخرجه مسلم في الفتن و اشراط الساعة، باب: الخسف بالجيش رقم: ۴۲۱.

كه ناوى جیگه یه كى تاییبه تییه، وا له ناوهندی مه كهه و مه دینه دا، لهوئ
 هه موویان روڊه چن به ناخی زهویدا، منیش گووتم: ئه ی رهوانه كراوى خودا!
 چۆن وبۆچی هه موویان وهك یهك روڊه چن، خو هه یانه بو شه ر نه هاتوو
 ته نها بازاریان بو ساز دهكا، وههه شیانه له وان نییه و به زور هیناویانه ؟
 فه رمووی (دروودی خوی له سر به) : (هه موویان چون یهك روڊه چن به ناخی زهویدا،
 به لام له روژی قیامه تا هه ر كه سه یان له سه ر نیازی خو ی زیوو ده كریته وه،
 چاکیان به چاك پاداشتی ده دریته وه و خراپیان به خراپ). (تاج/ ۲/ ۲۷۵ف- از- ۱۳۷
 ش- د/ د/ ت/ ن).

۹۵۹- عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: كَانَ النَّبِيُّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ
 وَسَلَّمَ) فِي السُّوقِ فَقَالَ رَجُلٌ يَا أَبَا الْقَاسِمِ فَالْتَفَتَ إِلَيْهِ النَّبِيُّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ
 وَسَلَّمَ) فَقَالَ إِنَّمَا دَعَوْتُ هَذَا فَقَالَ النَّبِيُّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) سَمُّوا بِاسْمِي وَلَا
 تَكْنُوا بِكُنْيَتِي (الحديث ۲۱۲۰ طرفاه في: ۲۱۲۱، ۳۵۳۷) (۳۶).

ئه نه سه كور ی مالیک (ره زی خوی له به) فه رمووی: جار ی پیغه مبه ره (دروودی خوی له سر
 به) له بازاره كه ی به قیع بوو، پیاو ی بانگی پیاو یكى تری ده كرد، گو تی: ئه ی
 ئه بولقاسم! پیغه مبه ریش (دروودی خوی له سر به) ئاو ری له دایه وه، وایزانی كه
 بانگی ئه و ده كا، پیاوه كه گو تی: ئه ی پیغه مبه ری خودا! له گه ل تو م نه بوو،
 بانگی ئه و پیاوه ی تر ده كه یین به ویش هه ر ده ئیین ئه بولقاسم. پیغه مبه ر
 (دروودی خوی له سر به) فه رمووی: (ناوی من بكه ن به ناو بو خو تان به لام كه سناوه كه م
 مه كه ن به كه سناو بو خو تان، واته كونیه كه ی من كه ئه بولقاسمه، مه یكه ن
 به كونیه بو خو تان، به لام خو تان ناو بنین محمد....) (تاج/ ۱۰/ ۱۵۵- از- ۶۲ف -
 ۴+۳+۲+۱).

۹۶۰- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ الدُّوسِيِّ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ خَرَجَ النَّبِيُّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) فِي طَائِفَةِ النَّهَارِ لَا يُكَلِّمُنِي وَلَا أَكَلِمُهُ حَتَّى أَتَى سُوقَ بَنِي قَيْنِقَاعَ فَجَلَسَ بِفِنَاءِ بَيْتِ فَاطِمَةَ فَقَالَ أَتَمَّ لُكْعُ أَتَمَّ لُكْعُ فَحَبَسْتَهُ شَيْئًا فَظَنَنْتُ أَنَّهَا تُلْبِسُهُ سِخَابًا أَوْ تُغَسِّلُهُ فَبَاءَ يَشْتَدُّ حَتَّى عَاقَلَهُ وَقَبْلَهُ وَقَالَ: (اللَّهُمَّ أَحْبِبْهُ وَأَحِبَّ مَنْ يُحِبُّهُ) (الحديث ۲۱۲۲، - طرفه في: ۵۸۸۴) (۳۷).

نہ بوہور میرہ (کہلہ ہوزی دہوسہ) فہرمووی: جاریک بہروژ نہک بہشہو
لہ گہل پیغہ مبہردا دمر جووم، لہری بہبی قسہو گفتوگو بہبی دہنگی
رویشتین، نہئہو قسہی لہ گہل من کرد نہ من قسم لہ گہل نہو کرد، تاجوینہ
بازاری قہینوقاع کہیہ کیکہ لہ بازمرہ کانی شاری مہ دینہ، نہو جا گہ پرایہ وہو
چوو بو مائی فاطیمہی کچی، کہہاوسہری ئیمامی عہلی و دایکی حہسہن و
حوسہینہ، لہوی لہ حہوشہ کہی مائی فاطیمہ دانیشٹ و فہرمووی:

(نہری بچکؤل لہوی یہ، نہری بچکؤل لہوی یہ؟) جادایکی نہختی دوی
خست، وازانم دایکی ویستی بیشوات و ہنئی حہتہ تۆکہی بۆنخوشی لہمل
بکا، زۆری پی نہچوو کہ حہسہن بہہہراکردن ہات و لہ گہل پیغہ مبہر
دہستیان کردہ ملی یہکتری، باوہشیان کرد بہیہ کاو، پیغہ مبہر (دروودی خوی لہسمر بی)
خوش خوش ماچی دہکرد، نہو جا خوشہ ویست (دروودی خوی لہسمر بی) فہرمووی:
(خودایہ! من نہمہم خوش دہوی، ساتویش خوشٹ بوئ و نہو کہسہیشٹ
خوش بوئ کہ نہوی خوش دہوی). (تاج/۲/۱۱۴ف-۴).

۹۶۱- حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ الْمُنْذِرِ حَدَّثَنَا أَبُو ضَمْرَةَ حَدَّثَنَا مُوسَى بْنُ عُقْبَةَ عَنْ نَافِعٍ حَدَّثَنَا ابْنُ عُمَرَ أَنَّهُمْ كَانُوا يَشْتَرُونَ الطَّعَامَ مِنَ الرُّكْبَانِ عَلَى عَهْدِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) فَيَبِعَتْ عَلَيْهِمْ مَنْ يَمْنَعُهُمْ أَنْ يَبِيعُوهُ حَيْثُ اشْتَرَوْهُ حَتَّى يَنْقَلِبُوا حَيْثُ يَبِغُ الطَّعَامُ (الحديث ۲۱۲۳، أطرافه في: ۲۱۳۳، ۲۱۳۷، ۶۸۵۲).

(قَالَ: وَحَدَّثَنَا ابْنُ عُمَرَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) قَالَ نَهَى النَّبِيُّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ):
(أَنْ يُبَاعَ الطَّعَامُ إِذَا اشْتَرَاهُ حَتَّى يَسْتَوْفِيَهُ) (الحديث ٢١٢٤ اطرافه في: ٢١٣١،
٢١٣٧، ٢١٦٦، ٢١٦٧، ٦٨٥٢) (٢٨).

ثيبنوعومهر (همزي خوي لن بن) فهرمووی: جاران خه لک و جامباز دهچوون بو
قهراخ شار، دهچوون بهپیر کاروان و نهو کهسانه ی که له م لاو لاهو خوراک و
شمه کیان دههینا بو شار بو فروشتن، جاپیغه مبه ر (دروودی خوی لسمر بن) که سانیک ی
نارد بو سهریان که نه هیلن، لهوشوینه دا که کریویانه همر لهو شوینه ش دا
بیفروشنه وه، به لکو ده بی بیگوینزه وه بو شوینی ناسایی فروشتنی خوراک،
وهک مهیدان و عه لو وه بازار).

ثيبنوعومهر (همزي خوي لن بن) دهيفهرموو: (پيغهمبه ر (دروودی خوی لسمر بن) نه یی
کردوه له وه که که سی خوراک ی بکړی له که سی، پيش نه وه ی که خوی له
فروشیار و مری بگری، بجی بیفروشیته وه به که سیکی تر).

٩٦٢- عَنْ عَطَاءِ بْنِ يَسَارٍ (رَحِمَهُ اللَّهُ تَعَالَى) قَالَ لَقِيتُ عَبْدَ اللَّهِ بْنَ عَمْرِو بْنِ
الْعَاصِ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) قُلْتُ أَخْبَرْنِي عَنْ صِفَةِ رَسُولِ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ
وَسَلَّمَ) فِي التَّوَرَةِ قَالَ أَجَلٌ وَاللَّهِ إِنَّهُ لَمَوْصُوفٌ فِي التَّوَرَةِ بِبَعْضِ صِفَتِهِ فِي الْقُرْآنِ
يَا أَيُّهَا النَّبِيُّ إِنَّا أَرْسَلْنَاكَ شَاهِدًا وَمُبَشِّرًا وَنَذِيرًا وَحِرْزًا لِلْأُمِّيِّينَ أَنْتَ عَبْدِي وَرَسُولِي
سَمِيتُكَ الْمُتَوَكِّلَ لَيْسَ بِفَظٍّ وَلَا غَلِيظٍ وَلَا سَخَابٍ فِي الْأَسْوَاقِ وَلَا يَدْفَعُ بِالسَّيِّئَةِ
السَّيِّئَةَ وَلَكِنْ يَغْفِرُ وَيَغْفِرُ وَلَنْ يَقْبِضَهُ اللَّهُ حَتَّى يُقِيمَ بِهِ أَلْمَلَةَ الْعُوجَاءَ بِأَنْ يَقُولُوا لَا
إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَيَفْتَحَ بِهَا أَعْيُنًا عُمَيًّا وَآذَانًا صُمًّا وَقُلُوبًا غُلْفًا) (الحديث ٢١٢٥، طرفه
في: ٤٨٣٨) (٢٩).

(٢٨) أخرجه مسلم في البيوع، باب: بطلان المبيع قبل القبض، رقم: ١٥٢٧.

(٢٩) لاحظ ما جاء في خاتمة كتاب البيوع في الفتحة، حيث لم يستثن العسقلاني هذا الحديث من

المتفق عليه بين الشيخين - المترجم.

عه طائی کوری یه سار (دزمی خوی لئ بئ) فهرمووی: گه یشتم به خزمهت
عه بدوللای کوری عه مری کوری عاص (دزمی خوی لئ بئ) عه رزیم کرد: نیشانه ی
پیغه مبهری خوْمان له ته وراتا چیه پیم بلی؟ فهرمووی: (به لئی باشه
به خودا، ناو نیشانی له ته وراتیشدا وهک ئه و نیشانه ی وایه که له م نایه ته ی
قورئاندا باسکراوه که ده فهرموئ: ﴿يَا أَيُّهَا النَّبِيُّ إِنَّا أَرْسَلْنَاكَ شَاهِدًا وَمُبَشِّرًا
وَنَذِيرًا﴾ نه حزب/۳۳/۴۶.

واته: ئه ی پیغه مبهری پایه بهرز ئیمه توْمان ره وانه کردوه به شایهت و
مژده دهر و به ترسینهر، له گه ل بازئ نیشانه ی تر دا که ده فهرموئ: وه توْمان
کردوو به قه لاو سه نگه ر بۆ نه ته وه میه کی نه خوینده وار، که گه لی عه ره بن و
ناویان به نه خوینده وار و بئ سه واد دهر کردوو، تو به نده و فروستاده ی منی،
خوْم ناوم ناوی پشت به ستوو به خودا، (موته وه ککیل) ئه و پیغه مبهری ئاخر
زهمانه مرقن و مؤن و دلْره ق نییه، وه له ناو بازارا دهنگی دهر ناچئ و به سه ر
خه لکا ناقیز ئینئ و دهنگه دهنگ کار نییه و به ره به رچی خراپه به خراپه
ناداته وه، به لکو چاوپووشی ده کاو لی بوردنئ هیه، خودا نایباته وه بۆ لای
خوْی و نایم ریئ هه تا ئه و میله ته لار و خواره ی پئ راست نه کاته وه،
که میله ته ی عه ره بن، که له ئایینه راست و دروسته که ی ئیبراهیم لایان داوه، بۆ
فره خوایی و بت په رستی.

ئه و راست کردنه وه یه ش به وتنی وشه ی پیرۆزی (لا اله الا الله: ته نها خودا
خودایه و به س) جا به باوه ری ته و او به م وشه پیرۆزمیه به ری چاویان روْش
ده کاته وه، چاویان که له ئاستی حه ق کوْپر بووه روون ده بیته وه، گوْیان
که له ئاستی بیستنی حه ق که ر بووه، ده کریته وه حه ق ده بیستئ، دلْیان
که مۆرکراوه په رده ی ره شی به سه ردا هاتوو، به کلیلی (لا اله الا الله)
ده کریته وه (تاج/ ۴/ ۳۶۷ ف-۳).

۹۶۳- عَنْ جَابِرٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ تُوْفِّي عَبْدُ اللَّهِ بْنُ عَمْرٍو بْنَ حَرَامٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) وَعَلَيْهِ دَيْنٌ فَاسْتَعْنَتِ النَّبِيَّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) عَلَى غُرْمَائِهِ أَنْ يَضَعُوا مِنْ دَيْنِهِ فَطَلَبَ النَّبِيُّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) إِلَيْهِمْ فَلَمْ يَفْعَلُوا فَقَالَ لِي النَّبِيُّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) اذْهَبْ فَصَنَّفْ تَمْرَكَ أَصْنَافًا الْعَجْوَةَ عَلَى حِدَةٍ وَعَذَقَ زَيْدٌ عَلَى حِدَةٍ ثُمَّ أَرْسِلْ إِلَيَّ فَفَعَلْتُ ثُمَّ أَرْسَلْتُ إِلَى النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) فَجَاءَ فَجَلَسَ عَلَى أَغْلَاهُ أَوْ فِي وَسْطِهِ ثُمَّ قَالَ كُلْ لِلْقَوْمِ فَكَلْتُهُمْ حَتَّى أَوْفَيْتُهُمُ الَّذِي لَهُمْ وَبَقِيَ تَمْرِي كَأَنَّهُ لَمْ يَنْقُصْ مِنْهُ شَيْءٌ) (الحديث ۲۱۲۷، أطرافه في: ۲۳۹۵، ۲۳۹۶، ۲۴۰۵، ۲۶۰۱، ۲۷۰۹، ۲۷۸۱، ۳۵۸۰، ۴۰۵۳، ۶۲۵۰^(۲۰)).

جابرى كورى عهبدوللا (رمزى خوابان لى بى) فهرمووى: باوكم ناوى عهبدوللاى كورى حهرام بوو، كاتى مرد قهرزار بوو چوومه خزمهتى حهرزمت عهرزيم كرد: قوربان! باوكم مردووه قهرزى لهسهره منيش ههر نهووم ههيه كه باخه خورماكهى خوى دهىگرى، بهروبومى نهو باخهيش بهچهند سالى هيشتا بهشى دانهوى قهرزهكهى كهلهسهرهيهتى ناكا، جابضهرموو ومره لهگهلما نهبادا خاوهن قهرزهكان قسهيهكى ناشيرين بكهن لهرووما، خو نهگهر لوتفيش بضرمووى كه داوايان لى بكهى ههر خاوهن قهرزهى لهلايهن خويهوه ههندي لهقهرزهكهى دابشكيئى نهوه يارمهتیهكى گهرهيه بو ئيمه، پيغهمبهر (درودى خوى لسمه بى) لهم لايهانهوه روى لينان كهشتى لهقهرزهكانيان، كهوا لهسهر باوكم دابشكيئنو كه م بكنهوه، بهلام نهوان رازى نهبوونو نهوهيان نهكرد. جاپيغهمبهر (درودى خوى لسمه بى) بهمنى فهرموو: (برو خورماكهت كومهل كومهل كه چهند جوړه ههر جوړه خوى بهتهنها كوڅكهرده وبيكه بهخهرمانى، جوړى عهجووه كهخورمايهكى زور چاكه بهجيا، جوړى عهزقى

زمید که جوړه خورمايه کی تره بکه به خهرمانی کی تر به جیا، وهه روهها جوړه کانی تریش نهوجا بنیره به دواما خوّم دیم).

منیش چه زرمّت چی فهرموو ریك وام کرد، نهوجا ناردم به شوینیدا که ته شریفی هات سووپايه وه به دهوری خهرمانی له خهرمانه خورماکانا ونزای به سهرا خویندن و له خودا پاراپه وه و له سهرا ته و قه سهری به رزترین خهرمانیان، له ناوهر استیدا دانیشته و فهرمووی: (دهی دهست بکه به پیوانه بو خواوون قهرزهکان) ئیتر یه که یه که به قه قهرزه کی خویان به ته و اوای خورما بویان پیوا، هه تا هه موو قهرزهکانم به ته و اوای پییان دایه وه، به لام هیشتا له پیت و فهری پیغه مبه ره وه (دروودی خوی لسه بئ) نه وهندهی تری لی زیاد بوو، مایه وه بو خوّم، بگره وهک هیچی لی کهم نه بوو بیته وه و ابوو) (تاج/ ٤٦١/٤ ز ١٠٨٠ ف ١) شیخی عهینی دمفه رموی: (نهو خواوون قهرزانه جوله که بوون).

٩٦٤ - عَنْ الْمِقْدَامِ بْنِ مَعْدِي كَرَبَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنْ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: (كَيْلُوا طَعَامَكُمْ يُبَارِكْ لَكُمْ) (الحديث ٢١٢٨) (٢١).

میقدامی کوری مه عدی که ریب (دروودی خوی لسه بئ) فهرمووی: خو شه ویست (دروودی خوی لسه بئ) دمفه رموی: (له کاتی گرین و فروشتن و سهرفکردن دا خوړاکتان بیپون خوا پیت و فهری تیده خا بو تان). (تاج/ ٢/ ٣٠٧ ز ١٤٨).

روونکر دنه وه:

میقدامی کوری مه عدی که ریب که سناوی (ابو کریمه) یه، له نه صلا خه لکی شامه له هاوړی مناله کانی چه زرمته، عهرزیان کرد: نهی نه بو که ریمه! خه لک ده لئین: تو پیغه مبه رت نه دیوه؟ فهرمووی: (با، به خودا به خرمه تی گه یشتووم

جاری له گهال مامه ما دهرؤیشتم پیغه مبه (دروودی خوی لسمه بی) نهرمه ی گویچکه ی گرتو و فهرمووی به مامه م: (به زهینی تو دهبی ئه م گویچکه گوشینه ی منی له بیر بمینی) وه بیستیشم دهی فهرموو: (له منالی له بارچوووه هه تا ئیختیاری که فته کار، له روژی قیامه تدا له ته مه نی سیی سالیدا هه شر ده کرین...).

له شام ده زیا، فه قتی زوری هه یه له خه لکی شام، له ته مه نی نه وه دوویه ک سالی دا، له شام ئه مری خودای کرد، له سالی هه شتاو هه وتی کۆچیدا، له بوخاری دا دوو فهرمووده ی هه یه، له سه ر فهرمایشتی مقدمه ی فتح الباری. ۹۶۵- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ زَيْدٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنْ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) أَنَّ إِبْرَاهِيمَ حَرَّمَ مَكَّةَ وَدَعَا لَهَا وَحَرَّمْتُ الْمَدِينَةَ كَمَا حَرَّمَ إِبْرَاهِيمُ مَكَّةَ وَدَعَوْتُ لَهَا فِي مُدَّهَا وَصَاعِهَا مِثْلَ مَا دَعَا إِبْرَاهِيمُ عَلَيْهِ السَّلَامُ لِمَكَّةَ (الحدیث ۲۱۲۹) (۳۳).

عه بدوللای کوری زمید (همزی خوی لی بی) فهرمووی: (پیغه مبه (دروودی خوی لسمه بی) فهرمووی: هه زه تی ئیبراهیم (سه لاسی خوی لی بی) به فهرمانی خودا، مه که ی کردوو به هه ره م به سستیکی ئه مین و هیمن و قه ده غه ی کردوو که کاری ناشایسته ی تیا دا به رپا بکری، وه دو عاو نزای باشی و پیروزی کردوو بو دانیشتوانی، وه منیش به فهرمانی خودا مه دینه م هه رام کردوو کردوو مه به به ست و هه ره م، هه ره وک چۆن ئیبراهیم مه که ی هه رام کردوو کردویه تی به به ست و هه ره م، وه من دو عاو نزای پیت و فهرم کردوو بو مه ن و مشتی مه دینه، دووقاتی ئه و دو عاو نزایه ی که ئیبراهیم کردوو یه تی بو خه لکی مه که).

روونکردنه وه:

عه بدوللای کوری زمیدی کوری عاصم، ئه نصارییه، خه زره جیه، له به نی نه ججاره ئو خودیه، به لام راجیای هه یه له به درییه تی دا، به شداری کرد له

کوشتنی موسه یله مهی که ذابدا، نۆ فەر مووده ی له بوخاری پیرۆزدا ههیه، سه عیدی کوری موسه ییب، عه ببادی کوری ته میمی نه نصاری و کهسانی تریش فه قتی بوون، له رۆزی (الحرّة) دا، شهید بوو، که ئهم روداو له سالی شهست و سیی کۆچیدا بووه، رمزاو رحمهتی خودای لی بی.

باسی هه ندی دهستووری فروشتنی خۆراک و شت شاردهوه بو کاتی گرانی

۹۶۶- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) قَالَ رَأَيْتُ الَّذِينَ يَشْتَرُونَ الطَّعَامَ مُجَازَفَةً يُضْرَبُونَ عَلَى عَهْدِ رَسُولِ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) أَنْ يَبْعُوهُ حَتَّى يُؤْزُوهُ إِلَى رِحَالِهِمْ (الحديث ۲۱۳۱، سبقت أطرافه في: رقم: ۹۶۱ ت= ۲۱۲۳ و ۲۱۲۴ ف) (۳۳).

ئیبنو عومەر (رمزی خوی لی بی) فەر مووی: به سه رینی پیغه مبه ر (دروودی خوی له سر بی) به چاوی خۆم نه وانهم دیوه که شت و مه کیان به گۆتره ده کپی، نه یانده هیشت که هه ره لهو شوینه دا بیفرۆشنه وه، به لکو ده بی بیبه نه وه بو شوین و جیگهی خۆیان، ئه وسه نه گه ر و یستیان بیفرۆشن نه گه ر وایان نه کردایه و به ره له گواستنه وه ی بیانفرۆشتایه ته وه لیان ده دان).

۹۶۷- عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) نَهَى أَنْ يَبْعَ الرَّجُلُ طَعَامًا حَتَّى يَسْتَوْفِيَهُ قُلْتُ لِابْنِ عَبَّاسٍ كَيْفَ ذَاكَ قَالَ ذَاكَ دَرَاهِمُ بَدْرَاهِمٍ وَالطَّعَامُ مُرْجَأٌ. (الحديث ۲۱۳۲، طرفه في: ۲۱۳۵) (۲۴).

ئیبنوعه بباس (رمزی خاویان لی بی) فەر مووی: پیغه مبه ر (دروودی خوی له سر بی) ریگهی نه ده دا که سی نه ندازه یی خۆراک بکپی و، به ره له وه ی که خۆی وه ری بگری له فرۆشیار، بیفرۆشیته وه به که سی تر، عه رزی ئیبنوعه بباس کرا ئه

(۳۳) والحديث أخرجه مسلم في البيوع (عيني/ ۲۴۹/ ۱۱) المترجم.

(۲۴) أخرجه مسلم في البيوع، باب: بطلان بيع المبيع قبل القبض، رقم: ۱۵۲۵.

مەسەلەیه چۆن چۆنییه، بۆمان روون بکەرەوه، بالە مەبەستەکەى تیبگەین؟
فەرمووی: ئەو وەك ئەو وایە پارە بدەیت بەپارە بەشیوەى سووخورى،
خۆراکەكەیش ئامادە(حازر) نەبێ. (تاج/٢/٣٠٧ ف—٤ز—١٤٨).

روونکردنەوه:

وەك ئەو ئازاد مەنى گەنم لەكامەران بکړئ، بەدرەمى، بەو مەرجه پاش
مانگى مەنە گەنمەكەى لى وەرگیرئ، جا هەر ئەو مەنە گەنمە كە هیشتا
و مرنه گیرابى، ئازاد بیفرۆشیتەو بەمایەكەى خۆى یابەزیاتر، یابەكەمتر،
و بەكامەران یابەكەسیكى تر، مامەلەى وا بەپێى شەرع دادەنرێ بەسوود،
لەبەر ئەو بەرگیرى لى دەكړئ.

٩٦٨- عَنْ عُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) يُخْبِرُ عَنْ رَسُولِ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ): (الذَّهَبُ بِالذَّهَبِ رِبًا إِلَّا هَاءَ وَهَاءَ وَالْبُرُّ بِالْبُرِّ رِبًا إِلَّا هَاءَ وَهَاءَ وَالْتَّمُرُ بِالْتَّمُرِ رِبًا إِلَّا هَاءَ وَهَاءَ وَالشَّعِيرُ بِالشَّعِيرِ رِبًا إِلَّا هَاءَ وَهَاءَ) (الحديث ٢١٣٤، طرفاه في: ٢١٧٠، ٢١٧٤) (٣٥).

مالیکى کوپى ئەوس(عزى خوى لى بى) فەرمووی: ویستم سەد دینارى زیڕ
بگۆرمەو بەدرەمى زیو، طلەحەى کوپى عوبەیدیلا بانگى کردم و سەودامان
برپەووە ریکەوتین لەسەر گۆرپینەو، کە لەباتى هەر دینارى ژمارەیهکی
دیاریکراو درەمى زیوم پێیدا، جا طلەحە زیڕەکەى لەمن وەرگرتو
لەدەستیدا ئەم دیوو ئەودیوى پێدەکرد، ئنجا فەرمووی: باکلێدارەکەم لە
جەنگەلەکە بێتەو، درەمە زیوہ کانت دەداتى، جەنگەلەکە شوینیکى نزیکە
لەمەدینە وا لەعەوالی مەدینە، ناودارە بەغابەى مەدینە.

عومرەیش(عزى خوى لى بى) گوێی لەم قسانەمان بوو، فەرمووی: ئەى مالیک!
بەخودا نابێ لە طلەحە جیا بێتەو هەتا زیوہکەى لى و مرنه گريت، بانهبى

به سوود، چونکه پیغمبر (درویدی خوی لسمر بن) فهرمووی لهم بارمیه وه: (زیر به زیر دست به دست نه بی سوود، گهنم به گهنم دست به دست نه بی سوود، خورما به خورما دست به دست نه بی سوود، جو به جو دست به دست نه بی سوود). (تاج/۲/۳۲۶ف-۳-۴).

روونکردنوه:

لهم روژگارهی نیمه دا، طاقهی رۆحی، هیزی مهنه ویات کز بووه له سایهی عهوله مهو عهله نه وه، ماده پهرستی پهری سه ندووه: مال و سامان و هه وسبازی و ئاره ق و مهی و باده و باوه شی یار، بوون به هه موو شتی له گهل ئه وشدن له هلی حه ق، موسولمانی باش به شی خوی هه رماوه، جا لهم روانگه وه ئه وندنه ی بکری، مروق بو خودا جهندی پی بکری له نه شری حه قا دریغی نه کا، نه گهر له سه رانه شری دنیا دا یه ک کهس به گوینی بکا زوره. (ب: ژماره ۹۷۷).

۹۶۹- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ نَهَى رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) أَنْ يَبْعَ حَاضِرٌ لِبَادٍ وَلَا تَنَاجَشُوا وَلَا يَبْعَ الرَّجُلُ عَلَى بَيْعِ أَخِيهِ وَلَا يَخْطُبُ عَلَى خُطْبَةِ أَخِيهِ وَلَا تَسْأَلُ الْمَرْأَةُ طَلَاقَ أُخْتِهَا لِتَكْفَأَ مَا فِي إِيَّانِهَا (الحديث ۲۱۴۰، أطرافه في: ۲۱۴۸، ۲۱۵۰، ۲۱۵۱، ۲۱۶۰، ۲۱۶۲، ۲۷۲۳، ۲۷۲۷، ۵۱۴۴، ۵۱۵۲، ۶۶۰۱) (۳۱).

ئه بهوهره میره (درویدی خوی لسمر بن) فهرمووی: پیغمبر (درویدی خوی لسمر بن) نهیی ده کرد: له وهی که شاری بی به ده لال بو لادی و شتی بو بفروشی، و مده یه رموو: (کوسته کوسته له یه کتری مه کهن، سه ودا له سه ر سه ودا حه رامه، وده وازی بی به سه رخ وازی بی برای خوتا مه کهن، و مده وستی نییه بو ژن که داوای ته لاق دانی خوشکی نایینی خوی بکا، تا نه به ته لاق بده و خوی

به شویته که ی شاد ببی (۱) (تاج/۲/۳۱۷ ف ۳+ ۴+ ۵+ ۶+ ۷+ ۸+ تاج/۳/۱۵۰ ف ۳+ ریاض/۱/۲۳۵).

۹۷۰- عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) أَنَّ رَجُلًا أَعْتَقَ غُلَامًا لَهُ عَنْ دُبُرٍ فَاحْتَجَّ فَأَخَذَهُ النَّبِيُّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) فَقَالَ: (مَنْ يَشْتَرِيهِ مِنِّي؟) فَاشْتَرَاهُ نَعِيمُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ بِكَذَا وَكَذَا فَدَفَعَهُ إِلَيْهِ (الحدیث ۲۱۴۱، أطرافه فی: ۲۲۳۰، ۲۳۲۱، ۲۴۰۳، ۲۴۱۵، ۶۷۱۶، ۶۹۴۷، ۷۱۸۶ (۳۷)).

جابیری کوپی عه بدوللا (پڑھی خوی لی بی) فہرمووی: پیاوئی لہ یاریدہ دمران، واتہ: لہئہ نصار، خولامیکی ہہوو ئازادی کرد بہ مہرجی لہ پاش مردنی خوی ئازاد ببی، کہ بہ مہ لہزاراوی شہری پیروزدا دہگوتری: مودبہر، پیاوہ کہ ہیج مالیکی تری وای نہوو، جادامابوو بؤ مال، جا لہ پاشا کہ ئہم باسہ گہیشتہ وہ بہ حہ زرہت - درودی خوی لہسر بی، پیغہ مبہر پیاوہ کہی خستہ سہر مہزاتو فہرمووی: (کی ئہم پیاوہم لی دہکری؟) جا نوعہیمی کوپی عہ بدوللا لی کرپی بہ ہشت سہد درہم و پیغہ مبہر (درودی خوی لہسر بی) پارہ کہی و مرگرت و دای بہ خاوندہ کہی کہ ناوی ئہومہ مذکور بوو، غولامہ کہشی ناوی ئہبو یہ عقوب بوو. (تاج/۲/۲۳۴۸ ف ۳- ۱۶۵+ تاج/۲/۴۱- ۱۹ ف ۱-).

۹۷۱- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) نَهَى عَنْ بَيْعِ حَبْلِ الْحَبْلَةِ وَكَانَ بَيْعًا يَتْبَاعُهُ أَهْلُ الْجَاهِلِيَّةِ كَانَ الرَّجُلُ يَبْتَاعُ الْجَزُورَ إِلَى أَنْ تُنْتَجِ النَّاقَةُ ثُمَّ تُنْتَجِ الْتِي فِي بَطْنِهَا (الحدیث ۲۱۴۳، طرفاه فی: ۲۲۵۶، ۳۸۴۳ (۳۸)).

ئیبینوعومہر (پڑھی خوی لی بی) فہرمووی: پیغہ مبہر (درودی خوی لہسر بی) بہرگیری (نہی) کردووہ لہو جوړہ فروشتنہی کہدہ بہ ستری بہ زایینی بہ چکہی

(۳۷) أخرجه مسلم في الرکاة، باب الإبتداء في التفقة بالنفس ثم بأهله، رقم: ۹۹۷.

(۳۸) أخرجه مسلم في البيوع، تحريم بيع حبل الحبله، رقم: ۱۵۱۴.

ناوسکی و شتری ئاوسه وه! ئەم جوۆره فروشتنه ییش له سهردهمی نه زانی پێش هاتنی ئیسلاما بابوو، خه لک دهیان کرد له سه ر یه کێ له م دوو شیوه یه: یه که م پیاوێ و شترێکی ده کړی یا شتێکی ده کړی، به به هایه کی دیاری کړای نه دراوی دواخواو، به واده ی ئه وهنده که ئه و و شتره بزێ و سکه که شی بزێته وه ئه و سا به هاکه بدات، دووم به چکه ی ئه و به چکه یه که و له سکی ئەم و شتره ئاوسه دا له تۆم کړی به ئه وهنده و ئه وهنده.

روونکردنه وه:

له م شوینه دا مامۆستای پایه بهرز عه للامه ی عهینی رایه کی زۆر به سوودی هه یه، که به ره په رچی ئیمامی نه وه وی پێ دداته وه، که بۆ ئەم روژگاره ی ئیمه ئەم جوۆره رایه زۆر زۆر باش و له باره، ده فهرموێ: (بیع المعاطة صحیح، وجميع الناس اليوم يعملون في الأسواق بالمعاطة: يأتي رجل إلى بايع فيشترى منه جملة قماش بثمان معین، فيدفع الثمن و يأخذ المبيع من غير أن يوجد لفظ: (بعث و اشتریت) فإذا حکمنا بفساد هذا العقد يحصل فساد كثير في معاملات الناس) (ر: ج/ ۱۱ ص ۲۶۵ - عینی).

واته: به یعی مو عاضات دروسته، خه لکی هه موو ئه مپرو، له بازارا له کاتی کړین و فروشتندا کاری پێ ده که ن، پیاوێ ده چێ له بازارا سه ودا ی پارچه یی کوتال یا شتی تر ده کا، وه له سه ر نرخه که ی رێک ده که ون و به هاکه ی دیاری ده که ن و کړیار پارمه کی ده دا به فروشیار و فروشرا وه که ده بات به یی ئه وه که قسه یی، که له زارا وه ی شه رعا پێی ده گو ترئ (صیغه)، له به ینیانا ببی، نه نه و به و ده لی: ئه و پێم فروشتی به ئه وهنده، نه نه و به و ده لی ئه و لی م کړیت به ئه وهنده!).

ده ی نه گه ر بپیار بده ی ن که ئەم سه ودا یه پووچه و دانامه زری چونکه له فظو بیژه ی تایبه تی بۆ دانه نرا وه، ئه وه فهرته نه و ئازا وه یه کی زۆر زۆر له سه ودا و مامه له ی ئه و خه لکه دا رو و ده دا.

له‌راستیدا منیش رام وده‌کو رای شیخی عهینی وایه، برپوانه فیکهی ئاسان به‌رگی دووهم لاپه‌ره (٤٤٤) و مرگه‌پاوه کوردییه‌که‌ی. و مرگێ/ نوری فارس.

هه‌ندی مامه‌له‌و سه‌ودای تایبه‌تی، یا نه‌یی لی‌کراو

٩٧٢- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) يَقُولُ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ): (مَنْ اشْتَرَى غَنَمًا مُصْرَأَةً فَاحْتَلَبَهَا فَإِنْ رَضِيَهَا أَمْسَكَهَا وَإِنْ سَخِطَهَا فَفِي حَلَّتِهَا صَاعٌ مِنْ تَمْرٍ). (الحديث ٢١٥١، أطرافه في: ٩٦٩ت=٢١٤٠ف) (٣٩).

ئه‌بوهوره‌یره (همزی خوی لێ بێ) فه‌رمووی: پێغه‌مبه‌ر (دروودی خوی لێ بێ) فه‌رمووی: (ئه‌گه‌ر که‌سی نازده‌ی ورده‌ی کړی، و ده‌ک مه‌رێ یابزنی، وه به‌ فی‌ل فروشیار چه‌ند روژی نه‌یدوشی‌بوو، هه‌تا کړیار پێی بجه‌له‌تی و وابزانی که‌به‌شیره، ئه‌وه له‌کاتی وادا له‌پاش دۆشینی ئه‌و نازده‌و روژن بوونه‌وه‌ی کاره‌که‌ کړیار خوی سه‌رپشکه‌ له‌یه‌کێ له‌م دوو: ئه‌گه‌ر چه‌زکا مه‌ره‌که، یابزنه‌که هه‌ل ده‌گرێ و ئه‌گه‌ر چه‌زکا ده‌یداته‌وه به‌سه‌ر خاوه‌نه‌که‌یدا، به‌لام ده‌بی مه‌نی خورما نه‌ک که‌نم بدا له‌جیات‌ی شیرمه‌کی). (تاج/٢/٣١٣ف-١٥٠).

٩٧٣- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: قَالَ النَّبِيُّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ): (إِذَا زَكَتَ الْأَمَةُ فَتَبَيَّنَ زَانَاهَا فَلْيَجْلِدْهَا وَلَا يُثْرَبْ ثُمَّ إِنْ زَكَتَ فَلْيَجْلِدْهَا وَلَا يُثْرَبْ ثُمَّ إِنْ زَكَتَ الثَّلَاثَةَ فَلْيُغْفَرْ وَلَوْ بِحَبْلِ مِنْ شَعْرِ). (الحديث ٢١٥٢، أطرافه في: ٢١٥٣، ٢٢٣٣، ٢٢٣٤، ٢٥٥٥، ٦٨٣٧، ٦٨٣٩) (٤٠).

ئه‌بوهوره‌یره (همزی خوی لێ بێ) فه‌رمووی: خۆشه‌ویست (دروودی خوی لێ بێ) دمه‌رمووی: (ئه‌گه‌ر که‌نیزه‌ک که‌به‌عه‌ره‌بی پێی ده‌گوتری: ئه‌مه‌ته زینای

(٣٩) أخرجه مسلم في البيوع، (عيني/١١/٢٧٥) المترجم.

(٤٠) أخرجه مسلم في الحدود، باب: رجم اليهود أهل الذمة في الزنا، رقم: ١٧٠٢.

کردو زیناکه‌ی له‌سهر ئیسپات بوو باخاومنه‌که‌ی داری هه‌ددی لئ بداو، ئیتیر سهرکۆنه‌ی نه‌کاو هه‌موو کاتێ بیداته‌وه به‌چاویدا، جا نه‌گهر دیسان زینای کرده‌وه با دووباره داری هه‌ددی لئ بداته‌وه، ئیتیر سهرکۆنه‌ی نه‌کا، به‌لام نه‌گهر بۆ جاری سیههم زینای کرده‌وه، ئیتیر نه‌گهر فرۆشتویه‌تی به‌په‌تکی موو بابیفرۆشی) (تاج/٣/٢٤٤ز - ٩٢ف-٩).

٩٧٤- عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) لَا تَلْقُوا الرُّكْبَانَ وَلَا يَبِيعُ حَاضِرٌ لِبَادٍ قَالَ فَقُلْتُ لِابْنِ عَبَّاسٍ مَا قَوْلُهُ لَا يَبِيعُ حَاضِرٌ لِبَادٍ قَالَ لَا يَكُونُ لَهُ سِمَسَارًا. (الحديث ٢١٥٨، طرفاه في: ٢١٦٣، ٢٢٧٤) ^(٤١)

ئیبینو عه‌بباس (همزای خوی لئ بئ) فهرمووی: پیغه‌مبه‌ر (دروودی خوی له‌سهر بئ) فهرمووی: (مه‌چن به‌پیر کاروانیه‌وه بۆ ئه‌وه‌ی که پێش ئه‌وه‌ی که بگه‌نه بازار، کالاکه‌یان لئ بکرن و خۆتان له‌وه‌دوا به‌گران بیفرۆشنه‌وه، وه شاریش شت بۆ لادیی نه‌فرۆشی).

تاووس (هممعی خودی لئ بئ) فهرمووی: گوتم به‌ئیبینو عه‌بباس: قوربان! شاریش شت بۆ لادیی نه‌فرۆشی واتای چیه‌؟ فهرمووی: (نه‌بی به‌ده‌لالی) (بروانه: ریاض/٤ز- ٢٥٥ژ - ١٧٧٥).

٩٧٥- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: (لَا يَبِيعُ بَعْضُكُمْ عَلَى بَيْعِ بَعْضٍ، وَلَا تَلْقُوا السَّلْعَ حَتَّى يَهْبَطَ بِهَا إِلَى السَّوْقِ). (الحديث ٢١٦٥، أطرافه في: ٢١٣٩) ^(٤٢)

عه‌بدو لالی کورپی عومه‌ر (همزای خوی لئ بئ) فهرمووی: خۆشه‌ویست (دروودی خوی له‌سهر بئ) فهرمووی: (سه‌ودا له‌سهر سه‌ودای یه‌کتری مه‌که‌ن، وه‌مه‌چن به‌پیر ئه‌و

(٤١) أخرجه مسلم في البيوع، باب: تحريم بيع الحاضر للبادي، رقم: ١٥٢١

(٤٢) أخرجه مسلم في البيوع عن يحيى بن يحيى (عيني/١١/٢٩٠) المترجم.

کەس و کاروانیانەو، کە لە دەرەوێ خۆراک و شەکیان هێناوە تالەناو شاراً بەنرخێ ئاسایی و روژو بازار بفرۆشن، مەجەن بەپیری ئەم جوړە کەسانەو بۆ ئەوێ پیش ئەوێ بگەنە ناو بازار، کالاکەیان بەهەرزان لێ بکڕن و خۆتان لەوێدا بەگران ئەو شتانه بفرۆشنەو، بەلکوو کە شتو مەکەکە گەیشته ناو بازار و جیگە ئاسایی فرۆشتنی ئەوسا ئەگەر ویستتان بکڕن).

٩٧٦- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) نَهَى عَنْ الْمُرَابَنَةِ وَالْمُرَابَنَةَ بَيْعُ التَّمْرِ بِالتَّمْرِ كَيْلًا وَبَيْعُ الزَّيْبِ بِالكَرْمِ كَيْلًا. (الحدیث ٢١٧١، أطرافه فی: ٢١٧٢، ٢١٨٥، ٢٢٠٥) (٤٣).

عەبدوڵلای کوری عومەر (بەزای خۆی لێ) پێغەمبەر (دروودی خۆی لەسەر) بەرگری کردووە لەو جوړە فرۆشتنە کە لە شەرعاً ناوێدا بە موزابەنە. موزابەنە واتە: بەرسێلەکاری (بریتییه لە فرۆشتنی فەریکە خورما کە پێی دەگوترێ روتاب، بەخورمای کەمڵ بە پێوانە، وە بریتییه لە فرۆشتنی میوژ بەترێ بە پێوانە) (تاج/٢/٣١٩).

روونکردنەو:

حیکمەتی ئەم جوړە نەهیە چونکە ئەم جوړە فرۆشتنە سەردەکیشی بۆ قوماو غەرمو شتی وا.

٩٧٧- عَنْ مَالِكِ بْنِ أَوْسٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَخْبَرَهُ أَنَّ التَّمَسَّ صَرَفًا بِمِائَةِ دِينَارٍ قَالَ: فَدَعَانِي طَلْحَةُ بْنُ عُبَيْدٍ اللَّهُ فَرَأَوْنَا حَتَّى اضْطَرَفَ مِنِّي فَأَخَذَ الذَّهَبَ يُقْلِبُهَا فِي يَدِهِ ثُمَّ قَالَ حَتَّى يَأْتِيَ خَازِنِي مِنَ الْعَابَةِ وَعُمَرُ يَسْمَعُ ذَلِكَ فَقَالَ وَاللَّهِ لَا تُفَارِقُهُ حَتَّى تَأْخُذَ مِنْهُ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ): (الذَّهَبُ بِالذَّهَبِ رِبَاً

إِلَّا هَاءَ وَهَاءَ وَالْبُرُّ بِالْبُرِّ رَبًّا إِلَّا هَاءَ وَهَاءَ وَالشَّعِيرُ بِالشَّعِيرِ رَبًّا إِلَّا هَاءَ وَهَاءَ وَالْتَّمَرُ بِالْتَّمَرِ رَبًّا إِلَّا هَاءَ وَهَاءَ). (الحديث ٢١٧٤) (٤٤).

ومرگه پراوه که ی به ته وای له ژماره (٩٦٨) دا رابوورد، طرفه فی:
(٩٦٨ ت = ٢١٣٤ ف).

روونکردنه وه:

مالیکی کورې نهوسی کورې حدشان هاوډلی پیغه مبه ر (مروندی خوی لسمه بی) بوو، له سه رده می نه زانی دا جه حیل بوو، سواری مایین ده بوو، به لام دیاره درهنگ موسولمان بوو، له بهر نه وه هندی له پسپوران به تابیی دانه نی، به پیی سه رچاوه باومرپی کراوه کان گیرانه وهی هیه له خودی پیغه مبه رو نه بو به کړو عومرو عثمان و علی و که سانی تره وه، له سه رده می عومه ردا دمه راستی هوزده کی بوو. له ته مه نی نه وه دو چوار سالیدا، له سالی نه وه دو دووی کوچی، هندی ده لاین: په نجاو دووی کوچی، له مه دینه نه مری خودای کردوه، (ره زو ورحمه تی خودای لی بی) دوو فهرمووده ی له بوخاری دا هیه، نه گهر له په نجاو دووی کوچیدا مردبی و ته مه نی شی نه وه دو دوو بووی، راسته که له سه رده می نه زانیدا، زه لام بووه و ابووه که بتوانی سواری ولاخی به رزه بی.

٩٧٨- عن أبي بَكْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ): (لَا تَبِيعُوا الذَّهَبَ بِالذَّهَبِ إِلَّا سَوَاءً بِسَوَاءٍ وَالْفِضَّةَ بِالْفِضَّةِ إِلَّا سَوَاءً بِسَوَاءٍ وَيَبِيعُوا الذَّهَبَ بِالْفِضَّةِ وَالْفِضَّةَ بِالذَّهَبِ كَيْفَ شِئْتُمْ). (الحديث ٢١٧٥، طرفه فی: ٢١٨٢) (٤٥).

(٤٤) أخرجه مسلم في المساقاة، باب: الصرف وبيع الذهب بالورق نقداً، رقم: ١٥٨٦.

(٤٥) أخرجه مسلم في المساقاة، باب الصرف وبيع الورق بالورق نقداً، رقم: ١٥٩٠.

ئەبوبەكرە (پەزى خەلى لى بى) فەرمووى: پەغەمبەر (دروودى خەلى لەسەر بى) دەفەرموى: (زىر بەزىر مەفرۆشن مەگەر سەر بەسەر بەبى باقى، ھەروا زىو بە زىو، بەلام زىر بەزىو زىو بەزىر چۆنى دەفرۆشن بىفرۆشن).

٩٧٩- عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: (لَا تَبِيعُوا الذَّهَبَ بِالذَّهَبِ إِلَّا مِثْلًا بِمِثْلٍ وَلَا تُشِفُوا بَعْضَهَا عَلَى بَعْضٍ وَلَا تَبِيعُوا الْوَرِقَ بِالْوَرِقِ إِلَّا مِثْلًا بِمِثْلٍ وَلَا تُشِفُوا بَعْضَهَا عَلَى بَعْضٍ وَلَا تَبِيعُوا مِنْهَا غَائِبًا بِنَاجِزٍ). (الحديث ٢١٧٧، طرفاه في: ٢١٧٦، ٢١٧٨) (٤٦).

ئەبو سەئىدى خەدرى (پەزى خەلى لى بى) فەرمووى: خۆشەويست (دروودى خەلى لى بى) دەفەرموى: (زىر بەزىر زىو بەزىو گەنم بەگەنم جو بەجوو خورما بەخورما خوئ بەخوئ) دەبى دەقاو دەق بن و بەقەد يەك بن ومبەبى زيادو كەم بن، نابى حازريان بە بزر بفرۆشن، وەك ئەو ەلايەكيان زىرەكەى حازر بى و ئەو ەلايەكەى تريان زىوەكەى دواخراو بى).

٩٨٠- عَنْ أَبِي صَالِحٍ الزِّيَّاتِ رَحِمَهُ اللَّهُ تَعَالَى أَخْبَرَهُ أَنَّهُ سَمِعَ أَبَا سَعِيدٍ الْخُدْرِيَّ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) يَقُولُ الدِّينَارُ بِالدِّينَارِ وَالْدِّرْهَمُ بِالدِّرْهَمِ فَقُلْتُ لَهُ: فَإِنَّ ابْنَ عَبَّاسٍ لَا يَقُولُهُ: فَقَالَ أَبُو سَعِيدٍ سَأَلْتُهُ فَقُلْتُ سَمِعْتُهُ مِنَ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) أَوْ وَجَدْتُهُ فِي كِتَابِ اللَّهِ؟ قَالَ كُلُّ ذَلِكَ لَا أَقُولُ وَأَنْتُمْ أَغْلَمُ بِرَسُولِ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) مَنِّي وَلَكِنْ أَخْبَرَنِي أَسَامَةُ أَنَّ النَّبِيَّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ لَا رَبًّا إِلَّا فِي النَّسِيئَةِ). (الحديثان: ٢١٧٨، ٢١٧٩، طرفاهما في: ٢١٧٦) (٤٧).

ئەبو صالحى زەيات (سۆزو رەحمەتى خەلى لى بى) دەفەرموى: گويم لى بوو ئەبوسەئىدى خەدرى (پەزى خەلى لى بى) دەيفەرموو: (دينارى بەدينارى،

(٤٦) أخرجه مسلم في المساقاة، باب: الرِّبَا، رقم: ١٥٨٤.

(٤٧) أخرجه مسلم في المساقاة، باب: بيع الطعام مثلاً، رقم: ١٥٩٦.

دهست به دهست، به بی زیادو کهم، دمفرؤشرئ، ههروا درهم به درهم) منیش
عهرزیم کرد: قوربان! ئه ی بوچی ئیبنوعه بباس وا نافه رموی؟ به لکوو ده لئ:
مادم حازر به حازره مهرج نییه وهك یهك بنو به قهده یه کتر بن؟!

ئه بوسه عید فهرمووی: منیش بو ئه مه ی تو دهلئیت ئه ی زه میات! له
ئیبنوعه بباسم پرسى، پیم گوت: ئه مه ی که دهلئیت خوت له پیغه مبه رت
بیستوو، یا له نامه ی خودادا دیدوو دمه توه؟ فهرمووی: من شتی وا نالیم ئیوه
خوتان زانترن له من به هه واله کانی پیغه مبه ر (دروودی خوی لسه ر بئ) به لام من
ئوسامه ی کوری زمید (رمزی خوی لئ بئ) هه والی پیم دا: که پیغه مبه ر (دروودی خوی لسه ر بئ)
دمفرموئ: (سوود کاتئ رووددا که لایئ له دوو به ها که حازربئ و ئه وی
تریان قهرز، یادوا خراوبئ).

٩٨١- عن أبي المنهال قال: سألت البراء بن عازب وزيد بن أرقم (رضي
الله عنهم) عن الصرف فكل واحد منهما يقول: هذا خير مني
فكلاهما يقول نهى رسول الله (صلى الله عليه وسلم) عن بيع الذهب بالورق
ديناراً). (الحديثان ٢١٨٠ و ٢١٨١، طرفاهما في: ٩٣٨ ت =
٢٠٦٠، ٢٠٦١ ف) (٤٨).

ئه بومینهال فهرمووی: له باره ی پاره گۆرینه وه به پاره ی تر، له به رانی
کوری عازبیم پرسى، فهرمووی: له زمیدی کوری ئه رقه م به رسه، ئه و باشتری
لئ دزمانئ، که له زمیدم پرسى، ئه ویش فهرمووی: له به راء به رسه، ئه و باشتری
لئ دزمانئ هه رکه سه شیان به وی تریانی دمفرموو: ئه و له من باشتره،
وه هه ردو کیشیان سه ر نه نجام فهرموویان: (پیغه مبه ر (دروودی خوی لسه ر بئ) پیشگیری
کردوو له فرؤشتنی زیڕ به زیو، ئه گه ر به قهرز بئ). (تاج/٢/٣٢٨ ف - ١٥٤-١٥٦).

روونکردنه وه:

سوود -ریبا- له کۆن و نوڤا له جیهانی مال و سامانا، رۆلێکی گرنگی بینیه وه له ئایینه ئاسمانیه کانا، سوود حه رام کراوه، سوودی حه قیقی که ئایین به نارهوای دادهنی ئهو جوړه سه وداو مامه له یه، که سه ر ده کیشی بو خواردنی مالی خه لک به هه وانه، یا به شیوه یه کی بی ویزدانانه، قهت وه که ئه م سه رده مه (که سه رده می شه ری زه مانه) سوود ئاوا په ره ی نه سه ندوو، په روانه: فیهی ئاسان، به رگی دووهم، لاپه ره / ٤٥٥ز- ١٩٤ هه تا لاپه ره / ٤٧٢.

٩٨٢م- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: (لَا تَبِيعُوا الثَّمَرَ حَتَّى يَبْدُوَ صَلَاحُهُ وَلَا تَبِيعُوا الثَّمَرَ بِالثَّمَرِ) (الحديث ٢١٨٣، طرفه فی: ١٤٨٦) ^(٤٩)

عه بدو ئلای کوپی عومه ر (په زی خوی لئ بئ) فه رمووی: پیغه مبه ر (دروودی خوی له سه ر بئ) فه رمووی: (میوه و به ری دارو دره ختو شینایی تاپینه گاو به که لکی خواردن نه یی مه فروشن، وه روتاب مه فروشن به خورمای که ییوی ته و او).
٩٨٢م- وَعَنْهُ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) رَخَّصَ بَعْدَ ذَلِكَ فِي بَيْعِ الْعَرِيَةِ بِالرُّطْبِ أَوْ بِالثَّمَرِ وَلَمْ يُرَخَّصْ فِي غَيْرِهِ) (الحديث ٢١٨٤، أطرافه فی: ٢١٧٣، ٢١٨٨، ٢١٩٢، ٢٣٨٠) ^(٥٠)

ديسان عه بدو ئلای کوپی عومه ر (په زی خوی لئ بئ) فه رمووی: زهیدی کوپی ثابیت (په زی خوی لئ بئ) فه رمووی: (پیغه مبه ر (دروودی خوی له سه ر بئ) له وه دوا ریگه ی (بیع العرایا) ی دمه دا، که به روتاب یابه خورما بفروشی، وه له شتی ترده ریگه ی نه دمه دا). (په: تاج/ ٢/ ١٥٣ز ٣٢٤).

(٤٩) أخرجه مسلم في البيوع، باب: تحريم بيع الرطب بالتمر الا في العرايا، رقم: ١٥٣٩.

(٥٠) أخرجه مسلم في البيوع، باب: النهي عن بيع الثمار قبل بدو صلاحها، راجع صحيح مسلم

۹۸۳- عَنْ جَابِرٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: نَهَى النَّبِيُّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) عَنْ بَيْعِ الثَّمَرِ حَتَّى يَطِيبَ وَلَا يُبَاعَ شَيْءٌ مِنْهُ إِلَّا بِالْذِّينَارِ وَالْدِّرْهَمِ إِلَّا الْعَرَايَا (الحديث ۲۱۸۹) ^(۵۱).

جابر (رضای خوی لئ بن) فہرمووی: پیغہمبہر (درودی خوی لہسر بن) نہی کردوہ لہ فروشتنی بہری دارو درخت تاخوش نہی و بہکہ لکی خواردن نہی، وہیچی لئ نافرورشئ مہگر بہ پارہ بیجگہ لہ عہرایا، بہ لام عہرایا واتہ: دارہ دوخہ، دروستہ بہرہکہی بفروشرئ بہ خورما.

روونکردنہوہ:

عہرایا ئہوہیہ: کہ دہولہ مہندی دارئ دووان دہدا بہہہ زارئ، تابہرہکہی بخواو لہ پاشا دارہکہ ہی خوہتی، جا لہ پاشا بو بارسوکی ئہگر کابرای ہہزار لہو ماوہیہدا بہری دارہکہی بہکارنہہینابوو۔ خاوہن باخہکہ بہرہکہی لئ دہکریتہوہ، بہخورمای گہییو ئہگر ہہردوولا مہیلی ئہوہیان ہہبوو۔ (بر: تاج/۷۲/۳۲۴ف-۲).

۹۸۴- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَنَّ النَّبِيَّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) رَخَّصَ فِي بَيْعِ الْعَرَايَا فِي خَمْسَةِ أَوْسُقٍ أَوْ دُونَ خَمْسَةِ أَوْسُقٍ قَالَ نَعَمْ (الحديث ۲۳۸۲) ^(۵۲)، أُطْرَافُهُ فِي: (۲۳۸۲).

عہدوللای کوری عہدول وہاب فہرمووی: گویم لئ بوو، عوبہیدوللای کوری رمبیع لہ مالیکی پرسی: ئایا لہ داودت بیستووہ کہ ئہبوسفیان لہ ئہبوہورہیرہوہ بوئ گیرابیئتہوہ: کہ پیغہمبہر (درودی خوی لہسر بن) ریگہی بہیعول عہرایای داوہ، بہمہرجئ لہ پینج وہسق زیاتر نہی، یا فہرمووی:

(۵۱) أخرجه مسلم في البيوع، باب: النهي عن بيع الثمار قبل بدو... رقم: ۱۵۳۶.

(۵۲) أخرجه مسلم في البيوع، باب: تحريم بيع الرطب بالتمر الا في العرايا، رقم: ۱۵۴۱.

بہمہرجیٰ لہ پینچ و مسق کہ متر نہ بی؟ مالیک رحمہتی خودای لی بی
فہرمووی: (بہ لیٰ ٹہوہم لہو زاتہ بیستوہ) (بر: تاج/۱۲/۳۲۵-۳).

۹۸۵- عَنْ زَيْدِ بْنِ ثَابِتٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: كَانَ النَّاسُ فِي عَهْدِ رَسُولِ
اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) يَتَّبِعُونَ الثَّمَارَ فَإِذَا جَدَّ النَّاسُ وَحَضَرَ تَقَاضِيهِمْ قَالَ
الْمُبْتَاعُ إِنَّهُ أَصَابَ الثَّمَرَ الدُّمَانُ أَصَابَهُ مُرَاضٌ أَصَابَهُ قُشَامٌ عَاهَاتٌ يَحْتَجُّونَ بِهَا
فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ): (لَمَّا كَثُرَتْ عِنْدَهُ الْخُصُومَةُ فِي ذَلِكَ
فِيمَا لَا فَلََّا تَتَّبِعُوا حَتَّى يَنْدُو صَلاَحُ الثَّمَرِ كَالْمَشُورَةِ يُشِيرُ بِهَا لِكَثْرَةِ خُصُومَتِهِمْ)
(الحديث: ۲۱۹۳) (۵۲).

زہیدی کوپی ثابیت (زہدی خوی لی بی) فہرمووی: مہردومہ کہ لہ کاتی
پیغہ مبہر خویدا (درویدی خوی لہ سر بی) بہری دارہ خورمایان بہ کالی، بہر لہ
پیگہ یشتن دہکری و دہفرؤشت.

جا کاتی باخہ کہیان دہرئی و کاتی دہورو تہ سلیم دہات، کپارہ کہ
دہیگووت: ٹہم خورمایہ کہ پرووی ہہ ٹہیناوہ دہردی پیگہ یشتوہ، پوجہ ٹہ،
پوکاوتہوہ، بہم جوڑہ نہ خویشین و دہردانہ برو بیانویان دہینایہوہ، جا لہم
رووہوہ کاتی مہردومہ کہ سکا لایہ کی زوریان لہ خزمہت حہزرتدا کرد، کہ ہہر
کہ سہیان بہ لای خویندا رایان دہکیشاو بہ باشی نہ دہچوونہ ژیر بارہ کہ،
حہزرت (درویدی خوی لہ سر بی) لہ پرووی ناموزگاری و راویژہوہ، نہوہک لہ پرووی
قہدہغہ کردنی ٹیجگاریہوہ، پیی فہرموون: (کہ ہہر دہیفرؤشن، مہیفرؤشن
تابہرہ کہی بہ کہ لکی خواردن دی لہم جوڑہ ٹافہ تانہ رزگاری دہبی).

۹۸۶- عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) قَالَ نَهَى النَّبِيُّ (صَلَّى اللَّهُ
عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) أَنْ تُبَاعَ الثَّمَرَةُ حَتَّى تُشَقَّحَ فَيَقِيلَ وَمَا تُشَقَّقُ قَالَ تَحْمَارٌ وَتَصْفَارٌ

وَيُؤْكَلُ مِنْهَا). (الحديث ٢١٩٦، أطرافه في: (٥٤).

جابیری کوری عهبدوλλά (پرمزی خوی لی بی) فہرمووی: پیغہمبہر (دروودی خوی لہسہر بی) نہیی کردووه لہفروشتنی بہری دارو درہخت و بہری سہوزہوات و شینایی ہہتا ماتہ دہدا، لہسہعیدی کوری میناء پرسیارکرا، کہ یہکیک بوو لہپیوانی رشتہی ئەم فہرموودہیہ: ماتہدان واتای چییہ؟ فہرمووی: یانی سوور بیو و زمرد ہہلگہرئو و بہکەلکی لی خواردن بیت.

٩٨٧- عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) نَهَى عَنْ بَيْعِ الثَّمَارِ حَتَّى تُزْهِيَ فَقِيلَ لَهُ وَمَا تُزْهِي قَالَ حَتَّى تَحْمَرَ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) : (أَرَأَيْتَ إِذَا مَنَّعَ اللَّهُ الثَّمَرَةَ بِمَ يَأْخُذُ أَحَدُكُمْ مَالَ أَخِيهِ؟). (الحديث ٢١٩٨) (٥٥).

ئەنەسی کوری مالیک (پرمزی خوی لی بی) فہرمووی: پیغہمبہر (دروودی خوی لہسہر بی) نہیی کردووه لہفروشتنی بہروبووم ہہتا ماتہنہدات، بییان گوت: ماتہدان واتای چییہ؟ فہرمووی: ئەوہتہ کەسوور بیو. پیغہمبہر (دروودی خوی لہسہر بی) فہرمووی: (دہی پیم بلین: ئەو بہروبوومہی کەبەکالی دہیفروشن بہرلہوہی کە پی بگات، ئەگەر خوا فہوتانی نیتز فروشیار بہچی مەہانہیہکی نارہوا مالی کریار دہخوات؟)

٩٨٨- عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) اسْتَعْمَلَ رَجُلًا عَلَى خَيْرِ فَجَاءَهُ بِتَمْرٍ جَيِّبٍ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) : (أَكُلْ تَمْرٍ خَيْرَ هَكَذَا؟) قَالَ: لَا وَاللَّهِ يَا رَسُولَ اللَّهِ إِنَّا لَنَأْخُذُ الصَّاعَ مِنْ هَذَا بِالصَّاعَيْنِ وَالصَّاعَيْنِ بِالثَّلَاثَةِ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ

(٥٤) قال العيني: (والحديث أخرجه مسلم في البيوع) (ر: صم/١٠ص ١٩٥=صحیح مسلم بشرح النووي ج/١٠ص ١٩٥).
(٥٥) أخرجه مسلم في المساقاة، باب: وضع الحواج، رقم: ٥٥٥٥.

(صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) : (لَا تَفْعَلْ بِعِ الْجَمْعِ بِالذَّرَاهِمِ ثُمَّ ابْتَغِ بِالذَّرَاهِمِ جَنِيًّا)
(الحديث ٢٢٠١، أطرافه في: ٢٣٠٢، ٤٢٤٤، ٤٢٤٦، ٧٣٥٠) (الحديث
٢٢٠٢، أطرافه في: ٢٣٠٣، ٤٢٤٥، ٤٢٤٧، ٧٣٥١)^(٥٦).

ئەبوسەعیدی خودری و ئەبوھورەیرە (بەزوی خەوی لێ بێ) فەرموویان:
پێغەمبەر (دروودی خەوی لەسەر بێ) پیاویکی کرد بەسەرکاری سەر قەڵای خەیبەر
کە هاتەوێ خورمایەکی نایابی هینابوو، پێغەمبەر (دروودی خەوی لەسەر بێ) فەرمووی:
(ئایا خورمای خەیبەر هەمووی ئاواپە؟ وەك ئەمە گشتی ئاوا نایاب و
هەڵبەزاردەپە؟) پیاوێکە گوتی: نەبەخو، ئەو پێغەمبەری خوا، بەلام مەن
لەم خورما نایابە لەباتی دوومەن لەخورمای ئاسایی و مردەگرین، وەدوو مەن
لەجیاتى سێ مەن! فەرمووی (دروودی خەوی لەسەر بێ) : (شتی وا مەكەن بانهبێ
بەسوود، واتە: بانهبێ بەریبا، بەلام خورما ئایەخەكە بفروشن بەپارە، لەپاشا
ئەو پارەپە چەندی کرد، خورمای نایابی پێ بکرن). (بڕ: تاج/١٢/٣٣٨ز-١٦١).

روونکردنەوێ:

مەبەست لەم جوێرە مامەڵەپە ئەوێپە کە موسوڵمان خۆی لە شتی
گوماندار بپاریزێ، هەمیشە خۆی رابھێنێ بەکاری پاکی بێ گەردی بێ
گومانەوێ، بەپێی تەوانایش بەپێی کات و شوێن و جێگەوێگە، کارناسانیش
بەکاربھێنێ، بار لەمەردوم گران نەکا لەکاتی سەودا و مامەڵەى روژانەدا، کە
زۆربەى کات، زۆربەى خەلک لە زۆربەى شوێن، ناچاری کردنی ئەو جوێرە
ئالوگۆرە دەبن، جا وەك رێسایەکی دامەزراو دەلیین: (گۆرپنەوێ میوہ
بەمیوہ هەروہا دانەوێلە بەدانەوێلە، وەك ترێ بەترێ، چ رەش چ سپی چ
باش چ خراپ، گەنم بەگەنم، چ باش چ خراپ، خورما بەخورما، جو بەجو،

ههروا، میوه به میوه له جوړی خوۍ، دانه ویلّه به دانه ویلّه له جوړی خوۍ، لهزاراوهی یاسانامه ی پړوژی خودادا، هه موو به یهک چه شن دادهنرین، لهکاتی کرپنو فروشتنو قهرزو نالو گوړی تردا، دهبی ههردوو لایهکه وهک یهک بن که مو زیادیان نهبی، سهر به سهر بن، چ به پیوانه بی چ به کیښانه بی...).

ئه گهر دوو کهس ویستیان به وینه گهنم به گهنم بگوړنه وه هی لایه کیان باش بوو، وهکوو نه وه قهنده هاری بوو، هی نهو لایه که یان خراب بوو، وهک نه وه رهشگول بوو، وه ویستیان که سیان زمرمر نه کهن، نه وه دهبی له پیښا رهشگوله که بقه بلینن به پاره، بابلیین دهر به رهشگول دهکاته ده دینار، نه و جا بهو پاره یه گهنمه قهنده هاری له کابرای دوو ههم بکړی، نه گهر قهنده هاری ربه ی به دوو دینار بی، دهبی ددینار بدا به خاوهنی رهشگوله کهو ده ربه ی رهشگولی لی ودر بگری، نه وسا پینچ ربه ی قهنده هاری پی بفروشی و ده دینار که ی له باتی نه وه لی ودر بگری!

۹۸۹- عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَنَّهُ قَالَ نَهَى رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) عَنِ الْمُحَاقَلَةِ وَالْمَخَاضَرَةِ وَالْمَلَامَسَةِ وَالْمُنَابَذَةِ وَالْمُزَابَنَةِ (الحديث ۲۲۰۷) (۵۷).

نیمامی نه نهس فهر مووی: (پیغه مبهه (دروودی خوی له سره بن) نه یی کردووه له: موخاقه لهو موخاضره و له مولا مه سهو مونابهذه و له موزابه نه).

روونکردنه وه:

موخاقه له، واته: قهرسیلکاری، بریتییه له فروشتنی قهرسیلو و شینایی نه دوو راوه به گهنم یا به دانه ویلّه ی تر، موخاضره واته: فروشتنی به رو بوومو میوه دانه ویلّه به سه ووزی، پیش نه وهی که بگهی، مولا مه سه

واته: فروشتن به ده دست لیدان، مونا به ده واته: فروشتن به هه لدان بۆ یه گتری، موزابه نه به رسیله کاری، واته فروشتنی روتابو به رسیله ی تری به سه ر داره وه، به خورماو میوژ به پیوانه یه کی دیاریکراو. (بپ: تاج/ ۲/ ۳۱۵ ف ۲- ۳۸ ف ۱۱).

ئیسئا و اباهه فه ریکه نوک و روتابو سیوی کالی نه گه یوو هه نوژده و چواله ی سه وزو شتی تری له م بابه تانه پیش ئه وه ی به ته واوی پی بگهن، ده یانرین و ده یانفروشن، مه به ست ئه وه مه سه وزده میوه و به ری دراو دره خت، ده بی کاتی مامه له ی کرین و فروشتنیان بۆ نه نجام بدری، که ئه و مامه له یه کی شه یی بۆ کرپار، یابۆ فروشیار یا بۆ ئابووری گشتی دروست نه کا.

۹۹۰- عَنْ عَائِشَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا) قَالَتْ هِنْدٌ أُمُّ مُعَاوِيَةَ لِرَسُولِ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) : إِنَّ أَبَا سَفْيَانَ رَجُلٌ شَجِيحٌ فَهَلْ عَلَيَّ جُنَاحٌ أَنْ أَخَذَ مِنْ مَالِهِ سِرًّا؟ قَالَ: (خُذِي أُنْتِ وَبَنُوكِ مَا يَكْفِيكِ بِالْمَعْرُوفِ).

(الحديث ۲۲۱۱، أطرافه فی: ۲۴۶۰، ۳۸۲۵، ۵۳۵۹، ۵۳۶۴، ۵۳۷۰، ۶۶۴۱، ۷۱۶۱، ۷۱۸۰) (۵۸).

عائیشه (رهزای خودی گه موری له سه ر بئ) فه رمووی: هیندی دایکی موعاویه (رهزای خوده یان له) عه رزی پیغه مبه ری کرد (دروودی خوی له سه ر بئ) گوئی: ئه ی پیغه مبه ری خودا! ئه بو سفیانی میردم، پیاویکی رژدو گیره و، ئه وه نده م ناداتی که به ئاسایی به شی خوّم و مالّ و مناله کانم بکا، مه گه ر ئه و نه زانی شتی تری ببه م ئه و سا به شمان بکا، جا ئایا ئه گه ر به نه یی له ماله که ی ببه م بۆ مه سه رهی خوّم و مناله کانم گونا هم ده گات؟ فه رمووی (دروودی خوی له سه ر بئ) : (ئه وه نده ببه که به شی خوّت و مناله کانت بکا، به شی وه یه کی په سه ند به پیی یاسای شه رع). (تاج ۱۹۶/۲ ف ۸- ش).

٩٩١- عَنْ جَابِرٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) جَعَلَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) الشُّفْعَةَ فِي كُلِّ مَالٍ لَمْ يُقَسِّمْ فَإِذَا وَقَعَتِ الْحُدُودُ وَصُرِفَتِ الطَّرُقُ فَلَا شُفْعَةَ (الحديث ٢٢١٣، أطرافه في: ٢٢١٤، ٢٢٥٧، ٢٤٩٥، ٢٤٩٦، ٦٩٧٦) (٥٩).

جابر (رمزي خوي لی بن) فہرموی: (پیغمبر (درویدی خوی لسمیر بن) شوفعی داناوہ، لہہموو شتیکا کہ ہاوبہشی بیو ہیشتا دابہش نہکرا بی، بہلام نہگہر شتہکہ جیاکرایہوہو سنوور دانراو توخوبو مہرز نیشانہکراو ریگہو بان دیاری کرا، نیتر ہہفی شوفعی بہسہروہ نامینی) (شوفعی: بہشی ہاوبہشو ہاوسا ہہلگرتنہوہ، کاتی ہاوبہشہکہ یا ہاوساکہ، بہشی خوی بفروشی یا کہسیکی تر بہپی شہر ع نہو بہشہ بفروشی).

٩٩٢- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: قَالَ النَّبِيُّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ): (هَاجَرَ إِبْرَاهِيمُ عَلَيْهِ السَّلَامُ بَسَارَةً فَدَخَلَ بِهَا قَرْيَةً فِيهَا مَلِكٌ مِنَ الْمُلُوكِ أَوْ جَبَّارٌ مِنَ الْجَبَّارَةِ فَقِيلَ دَخَلَ إِبْرَاهِيمُ بِامْرَأَةٍ هِيَ مِنْ أَحْسَنِ النِّسَاءِ فَأَرْسَلَ إِلَيْهِ أَنْ يَا إِبْرَاهِيمُ مَنْ هَذِهِ الَّتِي مَعَكَ؟ قَالَ: أُخْتِي ثُمَّ رَجَعَ إِلَيْهَا فَقَالَ: لَا تُكَذِّبِي حَدِيثِي فَإِنِّي أَخْبَرْتُهُمْ أَنَّكَ أُخْتِي وَاللَّهِ إِنْ عَلَى الْأَرْضِ مُؤْمِنٌ غَيْرِي وَغَيْرِكَ فَأَرْسَلَ بِهَا إِلَيْهِ فَقَامَ إِلَيْهَا فَقَامَتْ تَوْضًا وَتُصَلِّي فَقَالَتْ اللَّهُمَّ إِنْ كُنْتُ آمَنْتُ بِكَ وَبِرَسُولِكَ وَأُحْصَنْتُ فَرَجِي إِلَّا عَلَى زَوْجِي فَلَا تُسَلِّطْ عَلَيَّ الْكَافِرَ فَعُطُّ حَتَّى رَكَضَ بِرَجْلِهِ قَالَ الْأَعْرَجُ قَالَ أَبُو سَلَمَةَ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ رَاوِي الْحَدِيثِ: إِنَّ أَبَا هُرَيْرَةَ قَالَ: قَالَتْ: اللَّهُمَّ إِنْ يَمُتْ يُقَالُ: هِيَ قَتَلَتْهُ فَأَرْسَلَ ثُمَّ قَامَ إِلَيْهَا فَقَامَتْ تَوْضًا تُصَلِّي وَتَقُولُ: اللَّهُمَّ إِنْ كُنْتُ آمَنْتُ بِكَ وَبِرَسُولِكَ وَأُحْصَنْتُ فَرَجِي إِلَّا عَلَى زَوْجِي فَلَا تُسَلِّطْ عَلَيَّ هَذَا الْكَافِرَ فَعُطُّ حَتَّى رَكَضَ بِرَجْلِهِ قَالَ عَبْدُ الرَّحْمَنِ: قَالَ أَبُو سَلَمَةَ: قَالَ أَبُو هُرَيْرَةَ: فَقَالَتْ: اللَّهُمَّ إِنْ يَمُتْ يُقَالُ هِيَ قَتَلَتْهُ فَأَرْسَلَ فِي الثَّانِيَةِ أَوْ فِي الثَّالِثَةِ فَقَالَ وَاللَّهِ مَا أُرْسَلْتُمْ إِلَيَّ إِلَّا شَيْطَانًا أَرْجِعُهَا إِلَيَّ إِبْرَاهِيمَ وَأَعْطُوهَا آجَرَ

فَرَجَعْتُ إِلَىٰ إِبْرَاهِيمَ عَلَيْهِ السَّلَامُ فَقَالَتْ أَشَعَرْتُ أَنَّ اللَّهَ كَبَتَ الْكَافِرَ وَأَخَذَمَ وَلِيدَهُ (الحديث ٢٢١٧، أطرافه في: ٢٦٣٥، ٣٣٥٧، ٣٣٥٨، ٥٠٨٤، ٦٩٥٠ (٦٠)).

ئەبوھورەیرە (بەزەیی خەوای لێ بێ) فەرمووی: خۆشەویست (دروودی خەوای لەسەر بێ) فەرمووی: ئیبراھیم پێغەمبەر (سەلامی خەوای لێ بێ) لەگەڵ خاتوو ھاجەرە ی خیزانی کۆچی کرد بۆ ولاتی رۆشتنە ناو شاری، پادشایەکی لێ دەبی، یا فەرمووی: (زۆرداری لە زۆردارە ملھورەکانی لێ دەبی. سارە بۆ جوانی وینە ی نابی، دەچن بە پادشاکە دەلێن: پیاوی ھاتوو، ناوی ئیبراھیم، ژنیکی جوانی شوخ و شەنگی واپی، جا زۆردارەکی دەنیری بۆ لای ئیبراھیم و پرسیاری لێ دەکەن: ئە ی ئیبراھیم! ئەم ژنە ی وا لەگەڵتا چیتە؟ دەفەرموی (سەلامی خەوای لێ بێ) : خوشکە.

ئەو جا ئیبراھیم دەگەرپێتەو بۆ لای سارە! پێی دەفەرموی: ئە ی سارە! من بەمانەم گوتوووە کە تۆ خوشکمی، ئەگەر لە تۆیان پرسی لەم بارە یەو، قسەکەم بەدرۆ نەخەیتەو، تۆیش پێیان بلی: کە تۆ خوشکی منی، دە ی لە راستیدا تۆ خوشکی ئایینی منی بەپێی ئیسلامەتی، موسوڵمان براو خوشکی موسوڵمانە، دە ی سویندەم بەزاتی خودا، لەسەر رووی زەوی بێجگە لە خۆم و لەخۆت، موسوڵمانیکی تر گومان نابەم، جا پاش ئەم ئامۆزگارییە، ئیبراھیم سارە خاتون دەنیری بۆ زۆردارەکی (وہ لەدلیشەوہ دلتیا دەبی) لەوہ کە خودای مەزن ئابروی لەکەدار ناکاتو، ئەم کارە بی حکمەت و دانایی نییە)..

جا هەر که ساره دهجیته ژوورهوه بۆ لای زۆردارهکه، کابرا خۆی بۆ ناگیرئ و دەستی بۆ دهبا، جا ساره هه‌لدهستی ده‌ستنوێژکی ئاسایی ده‌گیرئ و، ده‌ست ده‌کا به‌پارانه‌وه‌و نوێژکردن و ده‌فه‌رموئ: ئه‌ی خودای خۆم! که‌س نه‌زانئ تۆ ده‌زانی، که‌من باوم‌رم به‌ تۆو به‌ره‌وانه‌کراوی تۆ که‌ ئیبراهیمه‌ هیناوه‌ و، موسو‌لمانیکی پاک و بێ گه‌ردم، دامه‌نی خۆم له‌هه‌موو کارێکی نا‌ره‌وا پاراستوو، بێجگه‌ له‌هاوسه‌ری خۆم که‌ ئیبراهیمه‌ که‌سی تر، ده‌ستی بۆ نه‌هیناوم، من له‌شتی واوه‌ زۆر دوورم، شایانی ئه‌و بێ رێزییه‌ نیم، هه‌تا ده‌سته‌لاتم هه‌بوو ئه‌مه‌ حا‌لم بوو، ئیستایش بۆ ده‌سته‌لاتم، خودایه‌! تۆ توانا‌و به‌ده‌سته‌لاتی، ئه‌م زه‌ندیه‌که‌م به‌سه‌ردا زال مه‌که‌و ئابروم بپاریزه‌، جا خودا زۆرداره‌که‌ له‌ گل و گۆ ده‌خاو، هه‌ناسه‌ی ده‌گیرئ و ده‌ست ده‌کا به‌لرخه‌ لرخ! ته‌نانه‌ت ده‌ست ده‌کات به‌له‌قه‌ فرتی مه‌رگ).

ئه‌عه‌ره‌ج (ده‌سته‌ی خودای لێ بێ) که‌ ئه‌م فه‌رمووده‌یه‌ له‌ ئه‌به‌وه‌ره‌یه‌وه‌ ده‌گیرێته‌وه‌، لێره‌دا فه‌رمووی: ئه‌به‌سه‌له‌مه‌ی کورپی عه‌بدوره‌حمان، که‌ ئه‌ویش یه‌کیکه‌ له‌گیره‌ره‌وه‌کانی ئه‌م فه‌رمووده‌یه‌، ئه‌م پارچه‌یه‌ی تری ئه‌م فه‌رمووده‌یه‌ی بۆ گیرامه‌وه‌و فه‌رمووی: ئه‌به‌وه‌ره‌یه‌ (په‌زی خۆی لێ بێ) فه‌رمووشی: (ساره‌ فه‌رمووی: خودایه‌! ئه‌م به‌دکاره‌ به‌مه‌ به‌مرئ من تاوانبار ده‌که‌ن و ده‌لێن: ئه‌م ژنه‌ کوشتی، له‌به‌ر ئه‌وه‌ که‌ خوینی ئه‌م سه‌گه‌ پیه‌ به‌ناهه‌ق نه‌تلیته‌وه‌ به‌سه‌ر مندا، به‌مه‌ مه‌یکوژه‌، ئیت کابرا فی و په‌رکه‌مه‌که‌ی به‌ری ده‌دا.

به‌لام عارنانئ و دیسان په‌لاماری خاتوو ساره‌ ده‌داته‌وه‌، ئه‌ویش دیسانه‌وه‌ ده‌ستنوێژ ده‌گیرێته‌وه‌و نوێژ ده‌کاته‌وه‌و له‌ خودا ده‌پارێته‌وه‌، کابرا‌یش هه‌م‌دیسان توشی په‌رکه‌م ده‌بیته‌وه‌و ده‌که‌وێته‌ که‌ف چنان و لرخه‌ لرخ و له‌قه‌ فرتی، هه‌م‌دیسانه‌وه‌ خاتوو ساره‌ ده‌فه‌رموئ: خودایه‌! ئه‌گه‌ر به‌مرئ، ده‌لێن: ئه‌م ژنه‌ کوشتی! دیسان کابرا حا‌له‌ته‌که‌ به‌ری‌ده‌دا، جا تا سێ‌جار

ئەمە لەنیوانیان دا روو دەدا، لەسەری جاری سییەمدا، کابرای زۆردار بەناچاری دەلی: (بەخودا ئەمەى ئیو هیناوتانە بۆ من، جنۆکەیه دەست لەمرۆف دەووشینی، بەکەلکی من نایەت بێبەنەو بۆ ئیبراھیم خۆی).

و لەسەر فەرمانی ئەو پادشایە خاتوو ھاجەرەیان بەدیاری پیشکەش کرد بەخاتوو سارە، و مەویش ئەو دیاریەى قەبولکردو، گەرایەو بۆ لای ھەزەرتی ئیبراھیم و فەرمووی پێی: (خۆ ئاگات لى بوو خوا چۆن ئەو بێپروایەى کۆلەکوئاو، ئەم کارەکرەیشی بۆمان رەخساند کە ھاجەرەیه. ئیبراھیمیش دیاری کابرای بێپروا، کە خاتوو ھاجەرە بوو، کە دابووی بەسارە خاتوون دامەزراندو رەتی نەکردووە).

روونکردنەو:

ئەم فەرموودەیه روونکردنەو: یەکی باشی دەوی، بەپێی سەرچاوەکانی شیکردنەوێ ئەم جۆرە بەھرانەى واتیادا:

١- (بروانە: تاج/٥/٢٥٧ف ١- بروانە: تاج/٤/٣٧٦ ف ٣- عینی/١١/ص ٣٠ + فتح الباری ژمارە: ٢٦٣٥، ٣٣٥٧، ٣٣٥٨، ٥٠٨٤، ٦٩٥٠) ھەروا (بروانە: تاج/٦٦- ١٥ف ١٢+ تاج/٥٥- ٢٥٧ف ١-).

٢- فەتھولبارى دمفەرموئ: جیگەى پەيوەندى ئەم فەرموودەیه بەم شوێنەیهو، کە باسى کرپنى کۆیلەو وەرگرتنى دیارى و بەخشین و دەسەنەیه لەکافرى جەنگى، ئەو پارچەیهیهتى کە دمفەرموئ: (وأعطرھا آجر، واتە: خاتوو ھاجەرەى بەدیاری بدەنى). ھەروا دمفەرموئ: (بەلگەیه لەسەر ئەو کە دەستنوێژ لەناو نەتەو موسولمانەکانى تری پێش ئیمەدا بوو).

٣- نوێژو نزاو پارانەو دەستنوێژو یادی خوداو پشت بەستن بەخووا ھانا بردن بۆ خوداو خودا کردن بەشایەت لەسەر کردەوێ چاک، ئەم جۆرە

ستانه هه می شه و هه موو کاتیك باشترین چه کی دهستی مروی
موسولمانن، به تایبه تی له کاتی لیقه ومان و که ساسی و دامای و بی
دمرتانی دا.

٤- حيله شهرعو فیلی شهرعی و درۆ سوینی درۆ و تهورییه و شوینه ونی،
له کاتی وادا دروسته، ته نانه ت هلاق خواردن و ظیهارکردنیش له کاتی وادا
دروسته و، نه ته لاقه که ده که وئ و نه ظیهاره که داده مه زری، به مه رجی بو
به رژه و نه دیه کی ره وای وابی که شایسته ی کردن یان گو تنی ئه و ستانه
بی، کردن و گو تنی ئه م جو ره ستانه له حو کمی ئیکراه دان، به مه رجی
کردن و گو تنیان بو پاراستن و رزگارکردنی سهرو نامووس و سامانی بی که
شایسته ی ئه وه بی، به لکو و هه ندی جار سونه تن، بگره جاری واده بی
پیویستن، واته: واجبن.

٥- وشه ی (ئیراهیم) - له سه ر فه رمایشتی عه سقه لانی - ناویکی سوریا نییه
واته: (أب رحيم = باوکی دلسۆز = باوکی میهره بان).

٦- زۆر جار خودای گه و ره پیا و جا کان تا قی ده کاته و وه تووشی دهر دو
به لآو کی شه و ته نگ و چه له مه و سه خله تی یان ده کا، تابزانی
پله ی سه برو ته حه مولیان چۆنه مه به ست ره فعی دهره جاتیانه،
هه روه ک مه به ست ئه وه ی شه که بین به سه رمه شق بو موسولمانان
به شیوه ی گشتی که له کاتی وادا بلین: خو من له حه زره تی ئیراهیم
زیاتر نیم... تاد.

٧- ئه م فه رمووده یه نیوه ی مسنده و نیوه که ی تری مه وقوفه له سه ر
ئه به وهره میره (ره زاو ره حمه تی خودا له هه موو گیره ره وه کانی بی).

٩٩٣- عن أبي هريرة (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) يَقُولُ: قَالَ: رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ
عَلَيْهِ وَسَلَّمَ): (وَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ لَيُوشِكَنَّ أَنْ يَنْزَلَ فِيكُمْ ابْنُ مَرْيَمَ حَكَمًا مُقْسِطًا

فَيَكْسِرَ الصَّلِيبَ وَيَقْتُلَ الْخَنَزِيرَ وَيَضَعَ الْجِزْيَةَ وَيَقْبِضَ الْمَالَ حَتَّى لَا يَقْبَلَهُ أَحَدٌ (الحديث ٢٢٢٢، أطرأفه في: ٢٤٧٦، ٣٤٤٨، ٣٤٤٩) ^(٦١).

ئەبوھورەیرە (رەزای خوای لی بئ) فەرمووی: پێغەمبەر (دروودی خوای لەسەر بئ) فەرمووی: (سویندم بەو کەسە کە گیانی منی بەدەسە، کە خوای گەورەییە، ھاکا عیسی کورپی مەریەم (سەلامی خوای لی بئ) لە ئاسمانەوێ هاتە خوارەوێ بۆ ناوتان و، بوو بەدادپەرۆەرێکی دادپەرۆەر بەسەرتانەوێ، ئەو کاتە کە دئی بەپێی ئایینی پیرۆزی ئیسلام حوکم دەکا، لەبەر ئەوێ خاچ (واتە: صلیب) دەشکێنی کە نیشانەی نەصرانییەتە، وەبەرازی دەکوژی (کە لەئایینی گاوراندا جووێرە گرنگیەکی تایبەتی ھەیە)، وەسەرانی ھەڵدەگرێ (چونکە ھەموو ئایینەکانی تر پوچ دەکاتەوێ، بەس ئایینی پیرۆزی ئیسلام قەبول دەکا).

سامان و مالیش و زۆردەبی دەبی بەلێشاو، بەشیوەییەکی وا بیزراو دەبی لەبەر زۆری کەس و مری ناگری لەکەس، ھەتا دەگاتە ئەو رادەیە کەس تاقەتی مالداری نامینیو، مەردوم بەگشتی دەزانن کەوا قیامەت نزیک بوۆتەوێ، لەبەر ئەوێ دلیان بەدنیا خوۆش نابو، ھەموو سەر دەکەنە بەندەیی و پەرسەش و خواپەرسەتی و تاعەت و نوێژ و روژوو، تاوا ی لئ دئی کە تاکە یەک کێنووش بردن بۆ خودا، باشتر دەبی لەجیھان و ھەرچی و لەجیھان دا). (تاج/ ١٠- ٣٣٤ف١).

روونکردنەوێ:

بەیوەندی ئەم فەرموودەییە بەبەسی کێین و فرۆشتنەوێ لەو روووەییە: شتی کوشتنی بەشیوەییەکی گشتی رەوا بو، و، دروست بو قەلا چۆبکری و بنەبڕیی، شایانی کێین و فرۆشتن نییە.

(٦١) أخرجه مسلم في الإيمان، باب: نزول عيسى (عليه السلام) حاكماً بشريعة نبينا محمد (صل)

باسی کرینی وینہی شتی بی گیان

۹۹۴- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ ابْنِ عَبَّاسٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) إِذْ أَتَاهُ رَجُلٌ فَقَالَ: يَا أَبَا عَبَّاسٍ إِنِّي إِنْسَانٌ إِنَّمَا مَعِيشَتِي مِنْ صَنْعَةٍ يَدِي وَإِنِّي أَصْنَعُ هَذِهِ التَّصَاوِيرَ؟ فَقَالَ ابْنُ عَبَّاسٍ: لَا أَحَدَثَكَ إِلَّا مَا سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) يَقُولُ: سَمِعْتُهُ يَقُولُ: (مَنْ صَوَّرَ صُورَةً فَإِنَّ اللَّهَ مُعَذِّبُهُ حَتَّى يَنْفُخَ فِيهَا الرُّوحَ وَلَيْسَ يَنْفُخُ فِيهَا أَبَدًا) فَرَبَا الرَّجُلُ رُبُورَةً شَدِيدَةً وَاصْفَرَ وَجْهُهُ فَقَالَ وَيْحَكَ إِنِّي أَتَيْتُ إِلَّا أَنْ تَصْنَعَ فَعَلَيْكَ بِهِذَا الشَّجَرِ كُلِّ شَيْءٍ لَيْسَ فِيهِ رُوحٌ). (الحديث ۲۲۲۵، أطرافه في: ۵۹۶۳، ۷۰۴۲) (۶۲).

لہ عہد و لای کوری عہد باسہ وہ (ہمزای خوی لہ بی) پیاویکی وینہ کیس ہاتہ خرمہ تی، عہرزی کرد: قوربان! من مروقیکم، بہرہ نچہ شانی خوّم دہریم، من ئہم وینانہ دہکیشم، ئایا تو رہوایان دہبینی یان نا؟ ئہویش پیی فہرموو: و مرہ پیّشہوہ ئہو جا ئیبنوعہ بباس پیی فہرموو: بو خوّم جیم لہ زاری پیروزی پیغہ مبہرہوہ (ہروندی خوی لہ سرہ بی) بیستووہ، ئہومت پیئدہ ئیم، بیستم لہ پیغہ مبہر دہیفہرموو: (ہہرکہ سی وینہ یی دروست بکا، خودا لہ قیامہ تا لہ سرہ ئہوہ سزای دہدا، پیی دہگوتری: ئہم ئیش و ئازارمت بہر دہوام دہبی، ہہتا گیان دہکہ ی بہ بہر ئہم وینہ یہدا کہ دروستت کردووہ، قہت قہتیش ناتوانی گیان بکات بہ بہریدا) ئیتر کابرا ہہناسہ یہکی ساردی ہہ لکیشاو راجہ نی و زمرد ہہ لگہرا.

ئیبینوعہ بباس پیی فہرموو: ہاوار لہ خوّت! خو ئہ گہر ہہر چارت نییہو ئہم ئیشہ ہہر دہکہ یت ئہوا وینہ ی دارو درہخت و شتی بی گیان و ئہم جوّرہ شتانہ دروست بکہ، کہ بی گیان و گیان لہ بہر نین. (تاج/ ۴- ۵۰ لہ ۱۶۱ فہ).

روونکردنه وه:

له بهرگی چواری تاجول ئوصولی پیرۆزدا باسیکی باشم له سهر وینه گرتن، به عهره بی و به کوردی له لاپه ره ١٦٤ تا ١٦٦ نووسیوه، مۆتالا کردنی بی سوود نییه، ژماره (٣) ی ته رجهمه که ی هه له یه کی گه وه ی واتیادا، راسته که ی ناوایه، ٣- دانان و هه ئواسینی وینه نه گهر ته واو نه بی و، له سهر شیوه یه کی وا بی که خاوه نه که ی له سهر نه و شیوه یه نه زی، نه وه حهرام نییه، به لام یارۆچکه ی منالان و بارسته دار (مجسم) یش بی قهیناکا، ته واویش بی قهیناکا.

مروؤشی نازاد نافروشی

٩٩٥- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنْ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: (قَالَ اللَّهُ: ثَلَاثَةٌ أَنَا خَصْمُهُمْ يَوْمَ الْقِيَامَةِ رَجُلٌ أَعْطَى بِي ثُمَّ عَدَرَ وَرَجُلٌ بَاعَ حُرًّا فَأَكَلَ ثَمَنَهُ وَرَجُلٌ اسْتَأْجَرَ أَجِيرًا فَاسْتَوْفَى مِنْهُ وَلَمْ يُعْطِ أَجْرَهُ) (الحديث ٥٢٢٧، طرفه في: ٢٢٧٠) (٦٣).

نه بهوهره میره (پهزی خوی لێ بی) فهرمووی: خوشه ویست (دروودی خوی له سهر بی)

فهرمووی: (خودای گه ورمو مه زن دمفه رموئ: نه م سئ جوړه که سه یه، له روژی قیامه تا خۆم به تایبه تی داواچیم له سهریان: نه و که سه یه ی که به هوئ ناوی پیرۆزی منه وه که سیك هیمن دهکاته وه، وه که نه وه په یمان دهدا به که سیك و سویند به خودا دهخوا که نه و په یمانه دهباته سهر، یا له بهر خوا ته ماداری دهکا که نه و شته ی ده داتی، یا بوئ دهکا، که چی له پاشا دهستخه روئ دهکاو، په یمانه که ی ده شکینئ و ناپاک ده رده چی، دووهم پیاوئ ئاده میزادیکی نازاد بفروشی و به ها که ی بخوا، سییه م: پیاوئ کریکاری به کری بگری و کاری خوی پئ ته واو بکاو، که چی کریکه یی نه داتی). (تاج/٣٠٨/٢ ف ١١).

روونکردنه وه:

مروقی نازاد کرپن و فروشتن و هبه و به خشین و کردنی به وه قف دانامه زری. به لام نه گهر که سی بلی: نه زر بی له سهرم منالی له مناله کانه بکه م به مه لا، یا به پزیشک نه وه نه زره که ی داده مه زری ده بی به پیی توانا جی به جیی بکا، له م سی شته دا جیاوازی له نیوانی پیاو و ژن دا نییه، ناوه یانی پیاو له فهرمووده که دا بو نمونه یه، نه وه ک بو قهید و مه رج.

۹۹۶- عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) أَنَّهُ سَمِعَ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) يَقُولُ عَامَ الْفَتْحِ وَهُوَ بِمَكَّةَ: (إِنَّ اللَّهَ وَرَسُولَهُ حَرَّمَ بَيْعَ الْخَمْرِ وَالْمَيْتَةِ وَالْخِنْزِيرِ وَالْأَصْنَامِ) فَقِيلَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ أَرَأَيْتَ شُحُومَ الْمَيْتَةِ فَإِنَّهَا يُطْلَى بِهَا السُّفْنُ وَيُدْهَنُ بِهَا الْجُلُودُ وَيَسْتَصْبَحُ بِهَا النَّاسُ؟ فَقَالَ: لَا هُوَ حَرَامٌ ثُمَّ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) عِنْدَ ذَلِكَ: (قَاتَلَ اللَّهُ الْيَهُودَ إِنَّ اللَّهَ لَمَّا حَرَّمَ شُحُومَهَا جَمَلُوهُ ثُمَّ بَاعُوه فَأَكَلُوا ثَمَنَهُ) (الحديث ۲۲۳۶، طرفاه في: ۲۹۶، ۶۳۳ (۶۴).

جابیری کوری عهبدو لا (دروزی خوی لی بی) فهرمووی: سالی نازاد کردنی شاری مه که له و کاته دا که هیشتا پیغه مبه ر (دروزی خوی له سهر بی) له مه که مابوو، نه که رابوو وه بو مه دینه، له خویم بیست ده یفه رموو: (خوداو پیغه مبه ری خودا، کرپن و فروشتنی مه ی و نار ه ق و مرداره و بووو به رازو بتیان حه رام کردوو) عه زری کرا قوربان! نه ی پیغه مبه ری خودا پیمان بفه رموو: نه ی نایا نه وه چونه که خه لک به زو پیوی مرداره و بوو، که شتی و که ولی پی چه ور ده که ن، یا چرای پی ده گرپنن؟ شتی و ده بی یا نا؟ فهرمووی: (نابی نه وه میش هه ر حه رامه). له هه مان کاتدا فهرمووشی (دروزی خوی له سهر بی): (خودا بجی به گز جوله که کاند، کاتی خودای که وره و سه روه، به زو پیوی

مردارده و بیوی لی حرام کردن، دهچوون به ناگر دهیان توانه وه و پوختیان دهکردو دهیان پالاوت و بهرؤنی دهیان فروشت نهوجا پاره کهیان دهخوارد). (تاج/۲/۳۰۵-از ۱۴۸) پیوهندی فهرمووده که به بابیه تی کرین و فروشته وه ناشکرایه.

۹۹۷- عَنْ أَبِي مَسْعُودٍ الْأَنْصَارِيِّ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) نَهَى عَنْ ثَمَنِ الْكَلْبِ وَمَهْرِ الْبَغِيِّ وَخُلْوَانِ الْكَاهِنِ (الحديث ۲۲۳۷، أطرافه في: ۲۲۸۲، ۵۳۴۶، ۵۷۶۱) (۶۵)

ئه بومه سعودی ئه نصاری (رهزای خوی لی بن) فهرمووی: (پیغه مبهه (دروودی خوی لهسر بن) به های سهگو کرئی حیزو وه لیفته و سه رقه له مانه ی کوله نانی قه دهغه کردوو). (تاج/۴/۱-۲۳۵).

پیشه و شیخی عه سقه لانی له پایانی ئه م نامه ی کرین و فروشته دا دمفه رموی: (ئه م نامه یه دووسه دو چلو جهوت فهرمووده ی بهرزه وه بوو (مرفوع) ی له خو گرتوو، چلو شهشیان بی رشته ن، واته: موعه لله قن ئه وانی تریان هه موویان پیوهستن، واته: مه وصولن، دووباره گانیان سه دو سی و نو فهرموودن، پوخته کهیان سه دوههشت فهرموودن، = (۱۰۸=۱۳۹-۲۴۷) پیشه و موسلیم (رحمتهی خودی لی بن) وهك پیشه و بوخاری (رحمتهی خودی لی بن) ئه م فهرموودانه ی هه موو گیراوه ته وه، بیجگه له م بیست و نو فهرمووده یه یان:

۱- فهرمووده ی ژماره (۹۳۳=۲۰۴۸ فتح= چیرۆکی ژنه یانی عه بدوره حمانی کورپی عه وف).

۲- فهرمووده ی (۲۰۵۵ فتح= أَجْدُ ثَمْرَةَ سَاقِطَةً عَلَى فِرَاشِي) له ته جریده که دا نییه.

۳- فهرمووده ی (۹۳۶=۲۰۵۷ ف = سَمُوَ اللَّهُ عَلَيْهِ وَكَلُوهُ).

۴- فهرموودهی (۹۳۷ت=۲۰۵۹ ف = یأتی علی التاس زمان) .

۵- (۲۰۷۰ق) فهرموودهکی نهبویهکر: قد علم قومی أن حرفتی (...).

۶- (۹۴۲ت=۲۰۷۲ ف=أطیب ما أكل من کسبه) فهرموودهکی میقدام (رمزی خوی لس

بیت)

۷- فهرموودهکی جابیر (رحم الله رجلاً سمحاً = ۹۴۳ت = ۲۰۷۶ف).

۸- (...لاداء ولا خبئة ولا غائلة) له فتهتا وا له نیوانی ژماره

(۲۰۷۸ و ۲۰۷۹ دا).

۹- (۹۴۷ت=۲۰۸۶ف= باسی نهیی کردن لهبههای خوین) ۹.

۱۰- نهتهرکهکی نیبنو عهیباس سهبارمت به دوائیهتی هاتووی قورئان، کهوا

لهپیش ژماره: ۲۰۸۶ و ۵.

۱۱- (۲۰۸۸ف) لهتهجریدهکهدا نییه، فهرموودهی: (إن رجلاً أقام سلعة).

۱۲- نهتهرکهکی نیبنو عومهر (كان علی جملي صعب) وا لهپیش ژماره (۲۰۹۷

دا لهفتهح دا).

۱۳- فهرموودهی: (۹۵۲ت = ۲۰۹۹ف) باسی وشتی بهناو کهوتوو.

۱۴- فهرموودهی: (اكتالوا حتى تستوفوا).

۱۵- فهرموودهکی عوئمان: (إذا بعث فكل) نهم دووه وان لهپیش ژماره

(۲۱۲۶)ی فتهتوه.

۱۶- (۹۶۳ت = ۲۱۲۷ف).

۱۷- (۹۶۴ت = ۲۱۲۸ ف).

۱۸- فهرموودهی: (۲۱۳۸ف) باسی کؤچی پیغهمبهرو نهبویهکره.

۱۹- فهرموودهی: (المکر والحديعة في التار) وا لهپیش (۲۱۴۲ف).

۲۰- نههی له مولامهسه فهرموودهکی نههس وا لهپیش ژماره (۲۱۴۴) ،

نههی له مونابهذه وا لهپیش (۲۱۴۶ف).

۲۱- فەرموودهی (إِذَا اسْتَنْصَحَ أَحَدُكُمْ أَخَاهُ فَلْيَنْصَحْ لَهُ) وَا لَهُ پِيش ژماره (۲۱۵۷ف).

۲۲- فەرموودهی (۲۱۵۹ف = لَا يَبِيعُ حَاضِرٌ لِبَادٍ) گِیرانه وهی ئیبنو عومەر.

۲۳- فەرموودهی (۲۱۸۷ف- ئیبنوعه بباس) له ته جریده که دا نییه.

۲۴- فەرمووده که ی زهیدی کوری ثابت سه بارمت به فروشتنی میوه جات و به روبوومی باخ و باخات = (۹۸۵ت = ۲۱۹۳ف).

۲۵- فەرموودهی (وَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) لِسُلَيْمَانَ: كَاتِبُ وَكَانَ حُرًّا).

۲۶- (۲۲۱۹ف = قَالَ عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ عَوْفٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ لَصْهَبٍ: إِتَّقِ اللَّهَ...).

۲۷- فەرموودهی (ثَلَاثَةٌ أَنَا وَخَصْمُهُمْ... = ۹۹۵ت = ۲۲۲۷ف).

۲۸- فەرمووده که ی ئه بوهورمیره سه بارمت به دمرکردنی جووله که له دوورگی عهرمب، واله پِيش ژماره: ۲۲۲۸ف.

۲۹- برپاوه ژماره (۲۰) لهم زنجیره، چونکه بریتیه له دوو فەرمووده.

ههروا مامووستای عهسقه لانی دمه فرموئ: (...ئهم نامه ی گرین و فروشته په نجاو دوو ئه ئه (بیستراو) ی صه حابه و تابعینی واتیدا).

تیبینی:

له ته جریده که دا له پوخته ی نامه ی گرین و فروشتن، که سه دو ههشت فەرمووده، شهست و پینج فەرمووده یان هاتوو، له ژماره (۹۳۳) ههتا ژماره (۹۹۷-۹۹۷-۹۳۲= ۶۵). (باسی گرین و فروشتن به دوورو دریزی و له بهرگی دووهمی فیهی ئاساندا، لاپه ره/ ۴۴۳/ ز- ۱۸۵ ههتا ز- ۲۰۳ل - ۴۷۲).

جا تکایه له خوینهری نازیز، له کاتی کیشه یه کا، به وردی موتالای باسه که بفهرموون له کتیبه کانی فیهدا. چونکه سه رچاوه ی ئه و کتیبانه ش هه ر سوننه تی پیغه مبهرو نایه ته کانی قورئانه، وه به بی گومان خاومن ئه و په راوه پیروژانه گه لی له ئیمه له فەرمووده و نایه ته کان تیگه یشتوون.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

٤٠- نامه‌ی سه‌لهم

(بر: فیهی ناسان/٢/٥٨١ز ١٨٨)

٩٩٨- عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) قَالَ: قَدِمَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) الْمَدِينَةَ وَالنَّاسُ يُسَلِّفُونَ فِي الثَّمَرِ الْعَامَ وَالْعَامِينَ فَقَالَ: (مَنْ سَلَّفَ فِي ثَمَرٍ فَلْيُسَلِّفْ فِي كَيْلٍ مَعْلُومٍ وَوزنٍ مَعْلُومٍ) (الحديث ٢٢٣٩، أطرافه في: ٢٢٤٠، ٢٢٤١، ٢٢٥٣) وعنه في رواية: (إلى أجلٍ مَعْلُومٍ) (الحديث: ٢٢٤٠) (٢٦٦).

ئيبينوعه بيباس (رمزی خوی لس بئ) فهرمووی: کاتی پیغهمبه (دروودی خوی لسم بئ) کوچی کرد بو مهدينه خه‌ک به‌سهر بهری دارو دره‌ختو شینایی و دانه‌وێله، سه‌له‌میان ده‌کرد بو ماوه‌ی سائی، دووان، جا پیغهمبه (دروودی خوی لسم بئ) فهرمووی: (هه‌ر که‌سی سه‌له‌م به‌سهر خورما ده‌کا، یاسه‌له‌م به‌سهر شتی ده‌کا با ئه‌ندازه‌ی شته سه‌له‌م به‌سهر گراوه‌که دیاری بیټ، ئه‌گه‌ر به‌پێوانه‌بی ئه‌ندازه‌ی پێوانه‌که‌ی زانراوبی، وه‌ک ته‌نه‌که‌و قه‌زناخ و ربه‌و ته‌غارو مه‌ن، ئه‌گه‌ر به‌کی‌شانه بوو، عه‌یاره‌ی کی‌شانه‌که‌ی زانراوبی، وه‌ک: کی‌لو و هو‌قه‌و میسقال، هه‌روه‌ها بو ماوه‌ی چه‌ندی‌شه ماوه‌که‌ی دیاری بکری، وه‌ک: سائی، دوو سال، مانگی، دوو مانگ...تاد).

٩٩٩- عَنْ ابْنِ أَبِي أَوْفَى (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) قَالَ إِذَا كُنَّا نُسَلِّفُ عَلَى عَهْدِ رَسُولِ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) وَأَبِي بَكْرٍ وَعُمَرُ فِي الْجَنْطَةِ وَالشَّعِيرِ وَالزَّيْبِ وَالثَّمَرِ (الحديث ٢٢٤٢، أطرافه في: ٢٢٤٤، ٢٢٥٥) (٢٦٧).

عه‌بدو‌ل‌لای کو‌ری ئه‌بو ئه‌وه‌فا (رمزی خوی لس بئ) فهرمووی: (به‌سه‌رینی پیغهمبه‌ر خوی (دروودی خوی لسم بئ) هه‌روا به‌سه‌رینی ئه‌بوه‌که‌رو عومه‌ریش (رمزی

(٦٦) أخرجه مسلم في الساقاة، باب: السلم، رقم: ١٦٠٤.

(٦٧) حسب خاتمة كتاب السلم في الفتح ج/٤ ص٤٣٥ لم يوافقته مسلم على تخريجه - المترجم.

خودی لى بن) پاره مان به سه له م ددها به جوتیاره کانی شام، به سه رگه نم و جوؤ میوژو خورماو روئی زمیتوون، به پیوانه یه کی دیاری، ومهتا ماویه کی دیاری). (تاج/۲/۳۳۰ ف-۲).

- وعنه في رواية: (قَالَ كُنَّا نُسَلِّفُ نَبِيْطَ أَهْلِ الشَّامِ فِي الْحِنْطَةِ وَالشَّعِيرِ وَالزَّيْتِ فِي كَيْلٍ مَّعْلُوْمٍ إِلَى أَجَلٍ مَّعْلُوْمٍ قِيلَ لَهُ: إِلَى مَنْ كَانَ أَصْلُهُ عِنْدَهُ؟ قَالَ مَا كُنَّا نَسْأَلُهُمْ عَنْ ذَلِكَ) (الحديث ۲۲۴).

ئهم گیرانه وه ئهم پتریهی ههیه، که دمه رموی: (عه رزی عه بدوئلای کوری نه بو نه وفام کرد: باشه پاره که تان به سه له م ددها به و جوړه که سانه، که بنک و بنه تووی نه و شتانه یان هه بو؟ فه رموی: پرسپاری نه وه مان لی نه ده کردن، که ئایا ئیوه کشتو کال و ئازهل و شتی واتان ههیه، که سه رچاوهی هه بوونی ئهم شتانه، چونکه شتی و له سه له ما مهرج نییه).

له پایانی نامه ی سه له م دا عه سه له لانی (رهستی خودی لى بن) دمه رموی: (نامه ی سه له م سی و یه ک فه رمووده ی واتیادا، چواریان بی رشتن، واته: ته علیق (موعه لله قن)، نه وانی تریان په یوه ستن، واته: مه وصولن، پالفته که یان پینج فه رمووده یانه نه وانی تریان هه موو دوو باره ن، پیشه و موسلیم له پینجه بوخته که، دوانه که ی ئیبنوعه بباسی گیرا و ته وه).

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

٤١- نامہی شوفعه

(هه لگرتنه وهی بهشی هاو بهشو هاوسی (بر: فیهی ئاسان / ٢- ٥١٥- ٢٢٤).
 ١٠٠٠- عن أبي رافع رضي الله عنه، مَوْلَى النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) انه
 جاء الى سَعْدِ بْنِ أَبِي وقاص رضي الله عنه فقال: يأسعد ابْتِغَ مِنِّي بَيْتِي فِي دَارِكَ
 فَقَالَ سَعْدٌ وَاللَّهِ مَا أَبْتَاعُهُمَا فَقَالَ الْمَسُورُ وَاللَّهِ لَتَبْتَاعَهُمَا فَقَالَ سَعْدٌ وَاللَّهِ لَا
 أَزِيدُكَ عَلَى أَرْبَعَةِ آلَافٍ مُنْجَمَةً أَوْ مُقْطَعَةً قَالَ أَبُو رَافِعٍ لَقَدْ أُعْطِيتُ بِهَا خَمْسَ مِائَةِ
 دِينَارٍ وَلَوْ لَا أَنِّي سَمِعْتُ النَّبِيَّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) يَقُولُ الْجَارُ أَحَقُّ بِسَقْبِهِ مَا
 أُعْطِيتُكُمَا بِأَرْبَعَةِ آلَافٍ وَأَنَا أُعْطِيَ بِهَا خَمْسَ مِائَةِ دِينَارٍ فَأَعْطَاهَا إِيَّاهُ) (الحديث
 ٢٢٥٨، أطرافه في: ٦٩٧٧، ٦٩٧٨، ٦٩٨٠، ٦٩٨١) (٦٨).

ئەبوراڤیە (رەزای خۆی لێ بێ) کە ئازاد کراوی پێغه مەبەر بوو (دروودی خۆی لەسەر بێ) هات
 بۆ لای سەعدی کۆری ئەبو وەقاص، فەرمووی پێی: ئەو دوو مائەم کەوان
 لەناو خانووەکەی تۆدا، بیانکەرە لێم، سەعدیش پێی فەرموو: بەخوا نایانکەرم
 لێت، مێسووری کۆری مەخرەمەیش کە لەوێ بوو، بەسەعدی فەرموو: بەخوا
 دەبێ بیانکەری لێی، سەعدیش فەرمووی: کەوا ی لێ هات بەخوا چوارەزار
 زیاتر تە پێ نادەم، ئەویش بەفەرزی کە بکەم بەچەند قیستی، ئەبوراڤیەیش
 فەرمووی: (بەم بەشەم کەوا لەناو خانووەکەی تۆدا، پێنج سەد دیناریان پێ
 داوم، بەلام لەبەر ئەوەی کە بە خۆی خۆم لەزاری پێغه مەبەرم بێستوو، کە
 دەیفەرموو: دەرۆسی لەپێشتەرە بۆ هەلگرتنەوهی لاتەنیشتی خۆی هەتا
 کە سێکی تر لەبەر ئەم فەرموودەیهی پێغه مەبەر نەبوا، بەچوارەزار نەم
 دەدا بەتۆ، لەکاتی کە کەسانی تر ئامادەن کە بەپێنج هەزار لێم بکەن، ئێتر
 ئەبو رافیع مائەکە ی بەو نرخە دا بەسەعد، کە چوار هەزار بوو).

روونکردنه وه:

ئەبو رافیع (رمزای خوی لښ بڼ) راستر ئه وهیه که ناوی ئه سلهم بووه، له بڼه ږهتدا قیبطیه، ده لښ له پښ دا کوږله ی عه عباسی مامه ی پیغه مبه ر بووه، به خسیویه تی به پیغه مبه ر (دروودی خوی له مسر بڼ) کاتیک که عه عباس نیسلام ده بی، ئەبو رافیع ئەو مژده یه به پیغه مبه ر (دروودی خوی له مسر بڼ) راده گه یه نی، پیغه مبه ریش له مژدانه ی ئه وه دا ئازادی ده کا، له پښ به دردا نیسلام بووه، به لام به دریی نییه، واته: ئاماده ی شه ری به در نه بووه، وه لی ئاماده ی جهنگی ئو خودو جهنگانی پاش ئو خود بووه له گه ل سوپای نیسلاما، له دژی بیږ وایان! فهرمووده ی له پیغه مبه ره وه گیراوه ته وه، هه روا فهرمووده ی پیغه مبه ری له عه بدوللای کوږی مه سعوده وه گیراوه ته وه، ئەم زاتانه ییش فه قیئ ئەو بوون و فهرمووده کانی پیغه مبه ریان له وه وه گیراوه ته وه: مناله کانی خوی: رافیع و حه سه ن و عوبه یدوللأو موغیره، مناله زاکانی: حه سه ن و صالح و عوبه یدوللأ که کوږانی عه لی کوږی ئەبو رافیعن، هه روا فه ضلی کوږه زای که کوږی عوبه یدوللای کوږی ئەبو رافیع... که سانی تریش.

نه وه کانی ئەبو رافیع که له مه دینه و شوینانی تریش بوون، خانه دانانی ولات بوون، پیغه مبه ر (دروودی خوی له مسر بڼ) کاره که ریکی هه بوو ناوی سه لا بوو، ماره ی کرد له ئەبو رافیع، عوبه یدوللای کوږی ئەبو رافیع له و ژنه یه تی، سه لا مامانی کاتی له دایک بوونی ئیبراهیمی کوږی پیغه مبه ر بوو، ئەم سه لایه له کاتی غه زای خه یبه ردا ئاماده ی غه زای خه یبه ر بووه، عه بدوللای کوږی، کلیلدارو نوسه ری ئیمامی عه لی بوو.

ئەبو رافیع گشت جاری شانازی به وه وه ده کرد که ئازادکراوی پیغه مبه ره وه مه ولای ئەوه، له پاش ته مه نیکی پر له ته قواو په رستش و خواپه رستی، له مه دینه، له پاش شه هید بوونی ئیمامی عوثمان، له سه ره تای جینشینی ئیمامی عه لییه وه، فهرمانی هه قی به جی هیئا (رمز او ره حمستی

ئەم جۆرە بابەتانە ئەو لایەنە رووناکی ئیسلام دەر دەخەن، کە هەتا جی رادەیی ئیسلام رابوووردووی ژیانی موسوڵمان، لە لایەنی ئەدەبیەتەوە دەسڕیتەو، کۆنە کۆیلەیی لەسایە ئیسلامەو، دەگا بەگەورەترین پایە روۆشنیری و ئەدەبی.

١٠٠١- عَنْ عَائِشَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا) قَالَتْ: قُلْتُ يَا رَسُولَ اللَّهِ: إِنَّ لِي جَارَيْنِ فَأِلَى أَيِّهِمَا أَهْدِي؟ قَالَ: (إِلَى أَقْرَبِهِمَا مِنْكَ أَبَا) (الحديث ٢٢٥٩، أطرافه في: ٢٥٩٥، ٦٠٢٠) ^(٦٩)

عائیشە (ڕەزەیی خەوی لەن بێن) فەرمووی: عەرزی خۆشەوێستم کرد: ئەو پێغەمبەری خودا! من دوو دەرەووسێم هەیە دیاری و دەسەنە بەگامیان بدهم لەپێشا ؟ فەرمووی: (بەو هیان کە دەرگاکی لێتەو نزیکتەر).

عەسقەلانی لەکوژتایی ئەم نامەییە شوفعەدا دەرەموئ: (ئەم نامەییە سێ فەرموودە پەیوەست (موصول) ی واتیادا، یەكەمیان دووبارەییە، دووەم و سێیەمیش لە تەنهاگانی دانەرن و موسلیم نەگێرپراونەتەو. دەرەموئ: چەند بیستراوێکیشی واتیایا). بۆ تیگەیشتنی تەواو لەباسی (شوفعە) (بروانە: فیهی ئاسان/ ٥١٤ز - ٢٢٤).

٤٢- نامه‌ی به‌کریدان (کتاب‌الاجاره)

١٠٠٢- عَنْ أَبِي مُوسَى (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: أَقْبَلْتُ إِلَى النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) وَمَعِيَ رَجُلَانِ مِنَ الْأَشْعَرِيِّينَ فَقُلْتُ مَا عَمِلْتُ أَتَهُمَا يَطْلُبَانِ الْعَمَلَ فَقَالَ: (لَنْ أَوْ لَا نَسْتَعْمِلُ عَلَى عَمَلِنَا مَنْ أَرَادَهُ) (الحديث ٢٢٦١، أطرافه في: ٣٠٣٨، ٤٣٤١، ٤٣٤٣، ٤٣٤٤، ٦١٢٤، ٦٩٢٣، ٧١٤٩، ٧٧٥٦، ٧١٥٧، ٧١٧٢) (٧٠)

ئەبو موسسا (بەزى خەوى لى بى) فەرمووى: خۆم دوو پیاو لە ئاموزاگانم، لەئەشعەرییەکانی قەومم، چووینە خزمەتی پێغەمبەری خوا (دروودی خەوى لى بى) پیاویکیان گوتی: ئەو پێغەمبەری خوا بمانکە بەسەر کاری شتێ، لەو شتانە کە خوا سپاردوویانی بەتۆو تۆی کردووە بەخاوەنیان، ئەوێ تریشیان هەمان قەسە کرد منیش عەرزەم کرد: قوربان! من نەمزانیوە کە بۆ ئەمە هاتوون، پێغەمبەر (دروودی خەوى لى بى) فەرمووی: (ئێمە لەو جۆرە کەسانە ناکەین بەسەرەوکاری کارەکانمان کە خۆیان حەزێان لەسەرەوکارییە!). (تاج/٣/٢٧٠ ف-٢).

١٠٠٣- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنْ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: (مَا بَعَثَ اللَّهُ نَبِيًّا إِلَّا رَغَى الْغَنَمَ) فَقَالَ أَصْحَابُهُ: وَأَنْتَ؟ فَقَالَ: (نَعَمْ كُنْتُ أَرْعَاهَا عَلَى قَرَارِيطَ لِأَهْلِ مَكَّةَ). (الحديث ٢٢٦٢) (٧١)

ئەبوھورەیرە (بەزى خەوى لى بى) فەرمووی: پێغەمبەر (دروودی خەوى لى بى) فەرمووی: (خودا ھەر پێغەمبەریکی رەوانە کردبێ، شوانی رانی کردووە) ھاورپێکانی عەرزێان کرد: تۆیش؟ فەرمووی: (بەلى منیش شوانیم کردووە: منیش

(٧٠) قال العيني: واخرجه مسلم في المغازي (صحيح مسلم بشرح النووي ج/١٢ ص٢٠٧. باب: انتهى عن طلب الأمانة) - المترجم.

(٧١) لم يوافقه مسلم (فتح/٤/٤٦٢- خاتمة كتاب الإجارة) - المترجم.

به چەند قرانی گەلەم دەلە وەراند بۆ خەلکی مەككه) تاج/ ٢/ ٢٩٧-٤ = تاج،
بەرگی دوهم، لاپەرە/ ٢٩٧ فەرموودی ژمارە چوار لەو لاپەرەیدا.

١٠٠٤ - عَنْ أَبِي مُوسَى (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: (مَثَلُ الْمُسْلِمِينَ وَالْيَهُودِ وَالنَّصَارَى كَمَثَلِ رَجُلٍ اسْتَأْجَرَ قَوْمًا يَعْمَلُونَ لَهُ عَمَلًا يَوْمًا إِلَى اللَّيْلِ عَلَى أَجْرٍ مَعْلُومٍ فَعَمِلُوا لَهُ إِلَى نِصْفِ النَّهَارِ فَقَالُوا لَا حَاجَةَ لَنَا إِلَى أَجْرِكَ الَّذِي شَرَطْتَ لَنَا وَمَا عَمِلْنَا بِاطِلٍ فَقَالَ لَهُمْ: لَا تَفْعَلُوا أَكْمِلُوا بَقِيَّةَ عَمَلِكُمْ وَخُذُوا أَجْرَكُمْ كَامِلًا فَأَبَوْا وَتَرَكُوا وَاسْتَأْجَرَ أُخَيْرَيْنِ بَعْدَهُمْ فَقَالَ لَهُمَا أَكْمِلَا بَقِيَّةَ يَوْمِكُمَا هَذَا وَلَكُمَا الَّذِي شَرَطْتُ لَهُمْ مِنَ الْأَجْرِ فَعَمِلُوا حَتَّى إِذَا كَانَ حِينَ صَلَاةِ الْعَصْرِ قَالَا: لَكَ مَا عَمِلْنَا بِاطِلٍ وَلَكَ الْأَجْرُ الَّذِي جَعَلْتَ لَنَا فِيهِ فَقَالَ لَهُمَا أَكْمِلَا بَقِيَّةَ عَمَلِكُمَا مَا بَقِيَ مِنَ النَّهَارِ شَيْءٌ يَسِيرٌ فَأَبَيَا وَاسْتَأْجَرَ قَوْمًا أَنْ يَعْمَلُوا لَهُ بَقِيَّةَ يَوْمِهِمْ فَعَمِلُوا بَقِيَّةَ يَوْمِهِمْ حَتَّى غَابَتِ الشَّمْسُ وَاسْتَكْمَلُوا أَجْرَ الْفَرِيقَيْنِ كُلِّهِمَا فَذَلِكَ مَثَلُهُمْ وَمَثَلُ مَا قَبِلُوا مِنْ هَذَا النُّورِ). (الحديث ٢٢٧١، أطرافه في: ٢٢٦٨، ٢٢٦٩) (٧٢).

ئەبو موسای ئەشعەرێ (پەزای خۆی لێ یە) فەرمووی: خۆشەوێست (دروودی خۆی لەسەر
ب) دەرمووی: (داستانی موسوڵمان و جوله که کان و نه سرانییه کان، وهک
داستانی پیاوی وایه، که کۆمهلی به کړی بگری که ههتا نیواری کاریکی خوی
ههیه، به کړیه کی ناوبراو بوی تهواو بکه، جاکړی کاره کان ههتا نیومړو
ئیش ده که و ده لێن: نه کړی تو مان ده و نه ئیش بو تو ده که یه،
کاره که به نیوه چلی به جی ده هیلن خاوهن کاره که شیان ده لێ: شتی وامه که نه،
ماوهی کاره که تان تهواو بکه و کړی خۆتان و مر بگرن به تهواوی
به لام رازی نه بوون و ئیشه که یان به نیوه ناچلی به سه ر خاوه نه که یا
به جی هیشت، جا تاقمه یه کی تر له پاش نهوان به کړی ده گری، وه پیا یان ده لێ:

ئىۋو ئەم تاقى ئىۋارەيە تەۋاۋ بىكەن ئەۋ كرىيەى دەم دا بەۋان، ھەمۋى دەدەم بەئىۋو، جا ئەۋانىش ھەتا كاتى نوپىزى عەصر ئىش دەكەن و دەست ھەلدەگرن و دەلئىن: ئىتر كار ناكەين و ھەرچىشمان كىردوۋە بۇ خۆت و چىمان كرى دەكەۋى نامانەۋى ئەۋىش بۇ تۆبى!

ئەۋىش پىيان دەلىن: باقى مەندەى كارەگەتان تەۋاۋ بىكەن، رۆز زۆرى رۆيشتوۋە كەمى ماۋە، بەلام ئەۋانىش رازى نابىن و ۋازدەھىنن، پىاۋەكەش دەستەپى تر بەكرى دەگرى، كە ماۋەى ئەۋ رۆزە، - واتە: لەنوپىزى عەصرەۋە تا خۆرئاۋا بوون - كاربىكەن، ئەۋانىش بەگوپى دەكەن و ۋادەكەن، بەردەۋام كاردەكەن تا خۆر ئاۋادەبى و سەرپاست دەردەچن. جا لەبەر ئەۋە پاداشت و كرى ھەردوۋ كۆمەلەكە بەتەۋاۋى ۋەردەگرن بۇ خۆيان. دەى ئەمە نموۋەى موسولمان و نموۋەى ئەم نوۋرى ئىسلامەيە، كە قەبۋولئان كىردوۋە). (تاج/۵۵ / ۲۶۲ ف ۱-۲).

روونكر دنەۋە:

ئەم بەھرانە لەم ھەرموۋدانە ۋەردەگىرىن:

۱- تەمئىل و نمايشتو نموۋە ھىنانەۋە دروستە، بگرە سوننەتە، بەمەرجى بۇ روونكر دنەۋە: ى روۋى راستى بى، نەۋەك بۇ چەۋاشەكردن و بىرەۋدان بەشتى ناپەۋا. لەم روانگەيەۋە ئەۋ ئەكتەرو نمايشكارانەى كە لەفلىم و نمايشەكانىاندا، رۆلى جوان دەبىنن، كاريكى باش دەكەن، دەبى بەچاۋى رىزەۋە تەماشا بىكرىن، كورت و پوخت: تمئىل: لەزاتى خۆيا باشە!

۲- تەشبىھى خۋاى گەۋرە بەشتى ترەۋە لەھەندى كاتا بۇ ھەندى مەبەستى رەۋا دروستە، ۋەك لىرەدا خودا تەشبىھ كراۋە بەپىاۋە بەكرىگرەكەۋە.

۳- بەكرىگرتنى كۆمەلىن، بۇ ئەنجامدانى كارى بۇ كاتىكى دىارى، بەكرىيەكى ناوبراۋ دروستە، گەرچى لەفلىقەدا، لەشتى ۋادا راجىيى ھەيە

٤- كَوْنُهُ وَمِيهَ كِي زُورٌ بِهَيَّومَرِي جِيهَانِي، لَهُم جَوْرُهُ كَارُهُ نَهْيُنِي وَغِييْبَانُهُ

كَارِي كِي نَابَاشُهُ، زُورْتَر سَهْرَدَه كِي شِي بُو بِيْجَه وَانَهِي مَهَبَه سَت!

١٠٠٥ - عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) يَقُولُ: اُتْلُقْ ثَلَاثَةً رَهْطٍ مِمَّنْ كَانَ قَبْلَكُمْ حَتَّى أَوْوَا الْمَيِّتَ إِلَى غَارٍ فَدَخَلُوهُ فَالْحَدَرْتُ صَخْرَةً مِنَ الْجَبَلِ فَسَدَّتْ عَلَيْهِمُ الْغَارُ فَقَالُوا: إِنَّهُ لَا يُنَجِّيكُمْ مِنْ هَذِهِ الصَّخْرَةِ إِلَّا أَنْ تَدْعُوا اللَّهَ بِصَالِحِ أَعْمَالِكُمْ.

فَقَالَ رَجُلٌ مِنْهُمْ: اللَّهُمَّ كَانَ لِي أَبَوَانِ شَيْخَانِ كَبِيرَانِ وَكُنْتُ لَا أَغْبِقُ قَبْلَهُمَا أَهْلًا وَلَا مَالًا فَتَأَيَّ بِي فِي طَلَبِ شَيْءٍ يَوْمًا فَلَمْ أُرْحَ عَلَيْهِمَا حَتَّى نَامَا فَحَلَبْتُ لَهُمَا غُبُوقَهُمَا فَوَجَدْتُهُمَا نَائِمَيْنِ وَكَرِهْتُ أَنْ أَغْبِقُ قَبْلَهُمَا أَهْلًا أَوْ مَالًا فَلَبِثْتُ وَالْقَدَحُ عَلَى يَدَيَّ أَتَنْتَرُ اسْتِيقَاطَهُمَا حَتَّى بَرَقَ الْفَجْرُ فَاسْتَيْقَظَا فَشَرِبَا غُبُوقَهُمَا اللَّهُمَّ إِنْ كُنْتُ فَعَلْتُ ذَلِكَ ابْتِغَاءَ وَجْهِكَ فَفَرِّجْ عَنَّا مَا نَحْنُ فِيهِ مِنْ هَذِهِ الصَّخْرَةِ فَانْفَرَجَتْ شَيْئًا لَا يَسْتَطِيعُونَ الْخُرُوجَ قَالَ النَّبِيُّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) :

وَقَالَ الْآخَرُ: اللَّهُمَّ كَانَتْ لِي بِنْتُ عَمٍّ كَانَتْ أَحَبَّ النَّاسِ إِلَيَّ فَأَرَدْتُهَا عَنْ نَفْسِهَا فَامْتَنَعَتْ مِنِّي حَتَّى أَلَمْتُ بِهَا سَنَةً مِنَ السِّنِّينِ فَجَاءَتْنِي فَأَعْطَيْتُهَا عِشْرِينَ وَمِائَةً دِينَارٍ عَلَى أَنْ تُخَلِّيَ بَيْنِي وَبَيْنَ نَفْسِهَا فَفَعَلَتْ حَتَّى إِذَا قَدَرْتُ عَلَيْهَا قَالَتْ لَا أَحِلُّ لَكَ أَنْ تَفْضَ الْخَاتَمَ إِلَّا بِحَقِّهِ فَتَحَرَّجْتُ مِنَ الْوُقُوعِ عَلَيْهَا فَانْصَرَفْتُ عَنْهَا وَهِيَ أَحَبُّ النَّاسِ إِلَيَّ وَتَرَكْتُ الدَّهَبَ الَّذِي أَعْطَيْتُهَا اللَّهُمَّ إِنْ كُنْتُ فَعَلْتُ ابْتِغَاءَ وَجْهِكَ فَافْرِجْ عَنَّا مَا نَحْنُ فِيهِ فَانْفَرَجَتْ الصَّخْرَةُ غَيْرَ أَنَّهُمْ لَا يَسْتَطِيعُونَ الْخُرُوجَ مِنْهَا قَالَ النَّبِيُّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) :

وَقَالَ الثَّالِثُ: اللَّهُمَّ إِنِّي اسْتَأْجَرْتُ أَجْرَاءَ فَأَعْطَيْتُهُمْ أَجْرَهُمْ غَيْرَ رَجُلٍ وَاحِدٍ تَرَكَ الَّذِي لَهُ وَذَهَبَ فَتَمَرَّتْ أَجْرُهُ حَتَّى كَثُرَتْ مِنْهُ الْأَمْوَالُ فَجَاءَنِي بَعْدَ حِينٍ فَقَالَ: يَا عَبْدَ اللَّهِ أَذْ إِلَيَّ أَجْرِي فَقُلْتُ لَهُ: كُلُّ مَا تَرَى مِنْ أَجْرِكَ مِنَ الْإِبْلِ وَالْبَقَرِ وَالْغَنَمِ وَالرَّقِيقِ فَقَالَ: يَا عَبْدَ اللَّهِ لَا تَسْتَهْزِئْ بِي فَقُلْتُ إِلَيَّ لَا أَسْتَهْزِئُ بِكَ فَأَخَذَهُ

كُلُّهُ فَاسْتَأْفَقَهُ فَلَمْ يَتْرُكْ مِنْهُ شَيْئًا اللَّهُمَّ إِنْ كُنْتُ فَعَلْتُ ذَلِكَ ابْتِغَاءَ وَجْهِكَ فَافْرُجْ
عَنَّا مَا نَحْنُ فِيهِ فَأَلْفَرَجَتْ الصَّخْرَةُ فَخَرَجُوا يَمْسُحُونَ. (الحديث ٢٢٧٢) (٣٧).

ئەبوعەبدو ڕەحمان عەبدوڵلای کۆری عومەری کۆری خەطاب، ناسراو
بەئیبەنوعومەر (دەزەخی خۆی لێ بێ) فەرمووی: لەپێغەمبەرم بیست دەیفەرموو: جاری
سێ کەس لە پێشینان بەرپێگایە کدا دەڕۆیشتن، باران دایگرتن، جا شەوی
پەنایان بردە ناو ئەشکەوتی لەکیۆی، تاوێری لە کیۆەکەوێ گەل بوو و دەو
دەرگای ئەشکەوتە کە ی قەپات کرد. جا لەناو خۆیاندا گوتیان سەیر بکەن
بزانن چی کردەوێ کە باشتان کردوو بۆ خوا، بەو کردەوانە لە خودا
بپارێنەو، سا بەشکوو بەهۆی ئەو کردەوێ باشانەو خودا دەرۆتان لێ
بکاتەو، لەم تاوێرە رزگارمان بکا..

یەکیکیان گوتی: خودایە! خۆت ئاگاداری کەمن باوک و دایکی
نیخی تیارم هەبوون، لە گەڵ چەند منداڵێکی وردا شوانیم بۆیان دەکردو،
بەشوانی بەخیویانم دەکرد، هەموو جاری کە دەگەرێ پامەوێ بۆ مائەوێ رانەکەم
دەکردە پەچەوێ شیرم دەدۆشی وە لەپێشدا دەرخواردی باوک و دایکم دەدا،
ئەو جا بەشی منداڵەکانی خۆیشم دەدا، هەتا رۆژی بەشویێ لەو پەری باش دا
دوو رکە و تەمەو، دەرنگم بەسەر هات، کە هاتەوێ بۆ مائەوێ شەو بوو، روانیم
باوک و دایکم خەوتوون، منیش وەک جاران شیرم دۆشی و بۆم بردن و بەدیار
سەریانەوێ راوێستام تاکە ی خەبەریان بوو و دەوێ شیرمەکیان بخۆنەو، بەلام
حەزم نەکرد کە خەبەریان بکەمەو، وەپێش ناخۆش بوو کە لەبەر ئەوان
شیربەدەم بە منداڵەکان، منداڵەکانیشم لەو وەختەدا لەبەر پێما لەبرساندا، هەر
دەزروو کانیەو، هەتا شەبەقی دا ئەمە حالمان بوو، کە شەبەقی دا ئەوسا
شیرمەکیان خواردەو، جا ئە ی خودایە! تۆ دەزانی ئەگەر ئەمەم لەبەر

رمزاهندی تۆ کردوو، ئەوا دموویە کمان لى بکەرەو، کە لە بەر یەکمان،
بۆ بکەرەو، کە ئاسمانى لىو بەیین!

جا خودا کە لە بەر یەکی لى کردنەو، ئاسمانیان لىو دەرکەوت و تاوێرە کە
تۆزى خزا، بەلام نەیان توانى دەر بچن یەکیى تریان ووتى: خودایە! خۆت
دەزانى کە کچىكى ئامۆزام هەبوو، چەندە پیاو حەز لە ئافەرت دەکا ئەوەندە
حەزم لى بوو، کە داواى ئیشى خراپەم لى کرد، خۆى نەدا بە دەستەو، هەتا
سائیکیان دوجارى گرانى و قات و قەرى بوو، وە بە ناچارى هات بۆ لام،
سەدو بیست دینارى زێرم دا پى لە باتى ئەوێ کە خۆیم تەسلىم بکا، ئەویش
واى کرد جا کاتى دەستم لى گیربوو، وە لە ناو کۆشیا دانیشتم و یستم
بە دەستى بگرم، کچە کە گوتى: ئەى عەبدوللا! ئەى بەندەى خودا! لە خوا
بترسەو ئەم مۆرە بە ناڕەوا مەشکێنە، ئێتر منیش هەلسام و ازم لى هی ناو،
پارە کەیشم پى دا بە خۆپایى بۆ خۆى، وە لەو حالەتەیشدا زۆر حەزم لى
بوو، جا ئەى خودایە! تۆ دەزانى ئەگەر ئەمەم لە بەر رمزاهەندى تۆ کردوو،
ئەوا دموویە کمان لى بکەرەو لەم سەخەتییە، ئێتر خودا دموویە کى تری
لى کردنەو، تا دوو بەشى تاوێرە کە لە سەر دەرگا کە لاچوو.

سێهەمیان گوتى: ئەى خودایە! تۆ خۆت ئاگات لىیە، کە من جارى بە
قەزاخى برنج کرێکارىکم گرت، کە ئیشە کەى تەواو کرد، گوتى: کرێکەمم
بەدرى، منیش گوتم: کرێکەت ئەو مەتانی کە چى بەدلى نەبوو، وە مە نەگرت،
منیش کە ئەو رۆی پارەو کرێ کرێکارەکانى تەرم هەموودا، وە چە ئتو کە کەى
ئەویشم هەموو وەرزى دەچاند و بەرەم دەهینا، تاوا زۆر بوو گاگەلێک و رانە
وشترو مەرو چەند بەندەبەکم پى کرى، تا رۆژى کرێکارە کە هاتەو، بۆلام،
گوتى: لە خودا بترسە کرێکەمم بەدرى، منیش ووتم: بڕۆ ئەو رانە وشترو
گاگەل و رانە مەرو شووانەکانیان ببە بۆ خۆت، هەمووى هى کرێکەتە، گوتى:
ئەى عەبدى خودا! لە خودا بترسە گالتەم پى مەکە، منیش گوتم بە راستە

كالتتت پئ ناكهم، هه مووى هى خوٲه بببه، نئتر نه وئش هه مووى برء بوٲ خوٲ، ؤا نهى خودا به! توٲ ءمزانى نه ؤهر نه همم له بهر خاترى توٲ كرءوو ه نهوا ءمر ؤاى نه شكه و ته كه مان به ته واوى بوٲ بكه رموه، ؤا خودا ءمر ؤاى به ته واوى بوٲ كرءنه و هو تاءرءه كه خزاو هاتنه ءمره و هو رؤئشتن.
(تاء/ال- ٦٦+ رفاء/ال- ١٧- ١٢/١٢).

١٠٠٦- ؤءننا اٲو الت؁مان ؤءننا اٲو عواءة عن اٲى بئر عن اٲى الم؁كل عن اٲى سعبء (رؤى الله عنه) قال: (ال؁لق نفر من اصحاب النبى صلى الله عليه وسلم) فى سفرة سافروها ؤئى نزلوا على ؤى من اءفاء العرب فاستضافوهم فابوا ان يضفوهم فلءع سبء ذلك الءى فسعوا له بكل شىء لا ىنفعه شىء فقال بعضهم لو ائبتم هؤلاء الرهط الذين نزلوا لعله ان ىكون عند بعضهم شىء فأتوهم فقالوا: يا ايها الرهط ان سبءنا لءع وسعنا له بكل شىء لا ىنفعه فهل عند اءء منكم من شىء فقال بعضهم: نعم والله انى لارزقى ولكن والله لقد استصفناكم فلم تضفونا فما انا براق لكم ؤئى ؤجعلوا لنا ؤعلا فصالحوهم على ؤطفع من الغنم فاطلق ىفءل عليه وىقرأ الءمء لله رب العالمين فكالمنا لىط من عقال فاطلق ىمبى وما به قلبة قال فأوفوهم ؤجعلهم الذى صالحوهم عليه فقال بعضهم: افسموا فقال الذى رقى لا تفعلوا ؤئى نائى النبى صلى الله عليه وسلم: فنءكر له الذى كان فننظر ما يأمرنا فءءموا على رسول الله صلى الله عليه وسلم: فءكروا له فقال وما ىءربك اءها رقية ثم قال قء اصبتم افسموا واضربوا لى معكم سهما فضحك رسول الله صلى الله عليه وسلم قال اٲو عبء الله وقال شعبه: ؤءننا اٲو بئر سمعت اٲا الم؁كل بهءا) (الءبء ٢٢٧٦، ا؁رافه فى: ٥٠٠٧، ٥٧٣٦، ٥٧٤٩) (٧٤).

ئەبو سەئیدى خودرى (رمزى خوى لى بى) فەرمووى: دەستەيى لەيارانى
پىغەمبەر - دروودى خودا لەسەر پىغەمبەر و رمزى خودا لەهەموو
هاورپىيانى بى - دەچن بۆ سەفەر، دەرپۆن تا لای خىلى عەرب دا لادەدن،
دەيانەوئى بەميوان قەبوئيان بکەن بەلام خىلەگە رازى نابن و دايان ناکەن و،
ميوانداريان پى ناکەن، جا ئاغاي خىلەگە شت پىوهى دەدا، وه بەزۆر شت
هەوئى لەگەل دەدن، بەلام سوودى نابى بۆى تا هەندىکیان دەلین:
بۆ ناچن بۆ ناو ئەم کاروانییه کەلیردا لایان داوه، سابهشکوو چارەيى
لەلای کەسکیان هەبى، جا دەرپۆن بۆلایان و دەلین: سەرخیلەگەمان شت
پىوهى داوه و بەزۆر شت هەوئمان لەگەل داوه، بەلام سوودى نییه بۆى،
ئایا لەلای کەسێ لەئێوه چارەيى نییه؟ یەکیکیان دەلێ: بای، بەخوا من
دوعای گەزەندە دەکەم، بەلام بەخوا چونکە ئێمە داوای میوانداریمان لى
کردن، کەچی ئێوه داتان نەکردین و رازى نەبوون، منیش دوعاتان بۆ ناکەم
تاسەر قەلەمانەيیکمان بۆ دانەنێن.

ئینجا رێدەکەون لەسەر بڕکەيى بەز، ئیتر ئەویش لەگەلایان دەچی بۆ
لای سەر خىلەگە و لەوئى سوورەتى ﴿الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ﴾ دەخوینى
بەسەریاو کەمى تفى لى دەدا، و مەهەتا حەوت جار، لەپیشا فاتیحە دەخوینى،
و ئینجا بەتەپرايى دەمى پفی لى دەکا، ئیتر شت پىوهەراوه کە وەك و شترى
لەپەت بەربى، دەست و پای کرایەوه و هەستاو کەوتە گەرو یەك دمنك
پەلەقازى و پەلەفرتى و پەلەپرووسکيى نەما. گوتى: ئیتر ئەو سەر قەلەمانەى
کە لەسەرى پىك هاتبوون بەتەواى دايان پىيان.

جا هەندى کەسيان گووتیان: بابەشى بکەين لەناو خوئمانا، بەلام دوعا
خوینە کە گوتى: بابەشى مەکەن تا دەچینەوه لای پىغەمبەر (دروودى خوى لەسەر بى)
وراستى رووداوه کەى عەرز دەکەين هەتا بزانین ئەو فەرمانى بەچيیه پىمان،
جا کە هاتنەوه لای پىغەمبەر (دروودى خوى لەسەر بى) و ئەمەيان بۆى گىراپەوه،

فهرمووی: چۆنت زانی ئەو دەوایە، گوتی: شتێ راست بوو خۆدا خستیه ناو دلمەو، فهرمووی: شتێ باشتان کردوو، دەی دابەشی بکەن و پشکێکیش بۆ من دابنێن لەگەڵ خۆتاندا، هەتا بەتەواوی دانیابن لەدروستی کارەکیان و لەحەڵاتی سەر قەڵەمانەکیان، ولەو کرێیەکی کە وەریانگرتوو.

جایبەمبەر (درووی خوی لەسەر بێ) لەپاش دابەش کردنەکە، دیسانەووە رەزنامەندی خۆی دەربریەو بەزەردەخەنەیی) لەگێڕانەووەیەکی تاجا هەندی کەسیان ئەمەیان بەدڵ نەبوو، وەدەیانگوت: تۆ لەسەر نامەی خۆدا کریت وەرگرتوو، تاکاتی هاتنەو بە مەدینە، گوتیان: ئەو پێغەمبەری خۆدا! ئەمە لەسەر نامەی خۆدا کرێی وەرگرتوو؟ ئەویش (درووی خوی لەسەر بێ) فهرمووی: (رەواترین شت کە کرێی لەسەر وەربگرێ قورئانی پیرۆز، کە نامەی خۆدا کە وەرە سەر وەرە) (تاج/ ۴/ ۲۲۳ ف- ۳- ۷۵ ش/ ت/ ن. باسی (الرَّقِیَّةُ بِالْقُرْآنِ الْکَرِیْمِ وَجَوَّازُ أَخَذِ الْأَجْرَ عَلَیْهَا).

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

بەندە لەم بابەتی دوعا و نووشتە کردن بەقورئانی پیرۆزە و خواصی قورئان، لەپەرپاوی (بَيْنَ يَدَيِ كِتَابِ اللَّهِ) و شەرەحەکی دا کۆمەڵی شتی جوان و بەسوود و راست و دروستم کۆکردۆتەو. وایێردا بۆ سوودی موسوڵمانان هەندیکێ لێ راگوێز دەکەین، لەخۆدا داوا دەکەم کە پیت و فەری تێ بفهرموئ:

فَضَائِلُ الْقُرْآنِ لَا تَعُدُّ لِحِزْرِ بَحْرِهَا الْمَدَى وَالْمَدَى نَذَكُرُ مِنْهَا هَهْنَا مُرَادَنَا نَشْكُرُ مِنْ قَدْ زَادَ مَا أَفَادَنَا مَنْ كَانَ تَوْفِيقُ السَّمَا سَلَمَهُ (تَعْلَمُ الْقُرْآنَ أَوْ عِلْمَهُ!) كَلَامُ رَبِّي إِسْمُهُ الْقُرْآنُ تَشْفِي بِهِ الْقُلُوبَ وَالْأَبْدَانُ

بجيئه تبارك الزمان وطاب من ترتيله المكان
 يا حي يا قيوم يا رحمان اجعل قلوبنا به تزدان
 من معجزات ربنا القرآن على كمال ذاته برهان
 لشرح امر خلقه تبيان نعم المفسر له الزمان
 لاتنقضي عجائب القرآن لأتته معجزة الأزمان
 إن غاص في غوره الأصفران صادا معاً جواهر المعاني
 ونوره للقلب روح ثان ورفعه في آخر الزمان
 بفضلك العميم يا شكور بالصطفى المختار يا غفوراً
 يا حي يا قيوم يا قدير اجعل قلوبنا به تنيراً
 لاعيش الا العيش في ظلاله لناظر الحياة من خلاله
 اكرم بمبناه ففي جماله سامى علا معناه في كماله
 يضي على معناه من ظلاله كائنه العروس في حجاله
 قد ضاعف الزينه في جلاله كأجمل العروس في غلاله
 بحق ما جاء به محمد تعبداً بلفظه مؤكداً!!
 ورقينه به صحيح مسند من ربه الراقي به يسند
 إن الرقى بالآي في القرآن من أهله من طبه الروحاني
 وعندما عرت على الإنسان مالوا إلى طبههم الجسماني
 عليك بالدعاء فالدعاء لكل دائنا هو النداء!!
 فخذ من القرآن ما تشاء لما تشاء يحصل الرجاء!!
 واعلم اذا تأخر العطاء اختار غيره لك السماء
 عليك بالدعاء والنداء ففيهما شفاء كل داء
 الا الذي يعصي على الشفاء كالموت والهزم والقضاء!!
 الا عليكم بالشفائين العسل وكلهم القرآن أنوار الأمل

يُرقى به قراءة بلا ملل مكرراً، أو مرة حسب العمل
وكتب شيء منه في اناء وأكل ما فيه وشرب الماء
منه أجر، بنية الشفاء ثم استعن بخيرة الدواء
النظر في الصحف عبادة و الموت في سبيله شهادة
(الموت آت من أتى الولادة أكرم به في صورة الشهادة)
لبعضهم بعض الخواص ينجلي للمعتنى به، كهندي وعلي!
قرآن ربي قلبه ياسين فقلب تاليها بها يلين
ياسين تقرأ على الأموات وجارة لسورة الصافات
ليس لتفريح القلوب مثلها وكل ليل قبل نوم فاتها
إن المدار على الإخلاص وقوة اليقين للإخلاص
يسين والصافات قد تقاسموا (لو- زل) عالم لزل العالم

وجاء في شرح الأرجوزة:

ان الرقية من حيث العموم جائزة خاصة بالقرآن الكريم، وهي مشروعة
ومطلوبة عند الحاجة، بشرط أن تكون بكلام الله تعالى أو
بأسمائه وصفاته الكريمة.

لاريب ان كل مسلم يجوز له ان يحصن نفسه وماله وعياله بقراءة آيات
وسور من القرآن الكريم، أو بأدعية الحفظ الواردة في السنة المطهرة النبوية
الشريفة ولكن المدار في التجاح والتيل بالمراد، على قوة اليقين وخلوص النية،
وصدق الإخلاص، ومشروعية الدعوى وخيرية المطلوب، مع مراعاة آداب الدعاء
الأخرى، كاختيار المكان والزمان.

لقد تأكد لدى المنصفين من أهل العلم أن حصول المطلوب ونيل المنى قد
تحقق بأدعية أهل الفضل، وبركة أنفاسهم الطيبة بصورة مشهودة، لا يسع

العقل السليم إنكارها، أو عدم الإعراف بها، حتى أصبحت الحالة من الموروثات الروحية، والحقائق الدينية المعترف بها، لدى الصديق والمخالف!

وكل محاولة لطمس معالم هذه الحقيقة الحية، أياً كان مصدرها، ومن كان منفذوها، وتحت أي شعار كان، محاولة مجهضة إن القرآن الكريم والستة المطهرة، وكذلك الكتب المقدسة لدى أهل الكتاب تؤكد هذا الأمر بقوة، وقد روت لنا أعاجيب من فضل الأدعية وتأثيرها الخارق. ثم إن للرقية أنواعاً، منها ملفوظة يقرأها الرافي على المرقى، ومنها مكتوبة، تكتب في صك، وتعلق على المرقى، كالتمايم المعلقة على الصغار.

ولاريب أن للرقى والعزائم آثاراً عجيبة تتقاعد العقول عن الوصول إلى كنهها، ولها ألفاظ وكلمات مخصوصة وعلى هيئات وكيفيات خاصة، منها ماثورة ومنها مرتبة ومروية من العلماء والمشايع الكاملين من أهل الصلاح والتقوى. إن أولياء الشياطين اليوم بايعاء منها، عندما صدمتهم الحقائق الصارخة، يحاولون تسمية الأشياء بأسماء أضدادها. وقاموا بخزعبلات سحرية متوارثة من سلفهم الخائب، على أمل معارضة ما لأهل الدين من التأثير الروحي الغيبي التابع من الإيمان بالله ورسوله.

١٠٠٧- عَنْ ابْنِ عُمَرَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) قَالَ: نَهَى النَّبِيُّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) عَنْ عَسْبِ الْفَحْلِ. (الحديث ٢٢٨٤) (٧٥).

ئيبينوعومهر (رمزي خواهان سن بن) فهرمووى: (پيغهمبر (درودى خوى لسمه بن) نههى كردوو له كرى پهرينى نير له مى وهك نهوه پهرينى ماينى له نهسپى، ياله نيرمه كرى چاك بكرى، وهخاوهنى نيره كهره كه يا نهسپه كه كرى نهوه پهرينه له خاوهنى مايبينه كه وه بگرى). (تاج/٢/٩٣٠٨- ب/د/ت/ن).

پایانی

مامۆستای عهسقه لان (رمزبو رحمتی خودی لئ بئ) له پایانی ئهم نامه ی به (کرێدان) هدا دمفه رموی: (۳۰) فهرمووده ی بهرزکراو (مرفوع) ی واتیا، پینجیان بئ پشتهن، واته: تهعلیقن، نهوانی تریان په یوهستن، واته: مه وصولن، سازدهیان دووبارهن، هه یانه لهم باسه خۆیدا دووباره بۆته وه، هه یانه له باسه گانی پیشتردا، پیشهوا موسلیمیش وهک پیشهوا بوخاری، (رحمتو رمزی خوده یان لئ بئ) هه موو ئهم فهرموودانه ی گیراوه ته وه بیجگه لهم چه ند ژمارمیان:

۱- فهرمووده ی (۱۰۰۳ ات= ۲۲۶۲ ف) باسی شوانی کردنی پیغه مبه ر (دروودی خوی لسمه ر بئ).

۲- فهرمووده ی (المسلمون عند شروطهم) بئ پشتهو بئ ژماره یه، له فته ح دا،

وا له نیوان ژماره (۲۲۷۳) و (۲۲۷۴) دا.

۳- فهرمووده گه ی ئیبنوعه بباس: (أحقُّ ما أخذتُم عليه أجرًا كتابُ الله) له فته ح

دا بکژماره یه، واله پیش ژماره (۲۲۷۶) دا.

۴- فهرمووده ی (۱۰۰۷ ات= ۲۲۸۴ ف) نه یی کردن له کری ئاوی نیری، هه روا

دمفه رموی: (هه ژده بیستراو ئه ته ر- ی سه حابه و تابعینیشی واتیا دا).

تیبینی:

یه که م: سه حیحی بوخاری ده یان شه رحی گه وره گه وره ی له سه ره، ئیستاش به ردهوام له هه موو ولاته ئیسلامیه کان، به سه دان زانا خه ریکی روونکردنه وه: یین، که چی هیشتا زیاتر شیکردنه وه له سه ر نوسین هه ل ده گری، ده ی ئهم موخته سه ره یشی هه روایه، له بهر ئه وه هه روا به ئاسانی به م جوړه وه رگه پرانه کورته، با زۆر پوختو نایابیش بئ، به ته واوی روون ناگریته وه.

دوودەم: ھۆى دووبارە بوونەۋەى ئەم فەرموودانە، لەجەند شوین و بابەتو باسیك دا، لە بوخارى پیرۆزدا، دەگەرپتەۋە بۆ جەند ھۆى جياجيا، ئەگەر كەسى پەراۋىكى گەورە لەسەر ئەم باسى دووبارەبوونەۋەىە بنووسى ئەۋپەرى ناكەۋى. ۋەك ئەۋە:

۱- فەرموودەكە خۆى جەند بابەتپكى جياجياى لەخۆگرتوۋە، ۋەك فەرموودەى: (بُنَى الْإِسْلَامُ عَلَى خَمْسٍ = فەرموودەى ژمارە ۵- لەم كىتەبە) كەباسى شەھادەو زەكاتو جەج و رۆژۋوى واتيا، لەبەر ئەۋە ئەم فەرموودەىە بۆ ھەر پىنج بابەتەكە دەست دەدا، ھەر لەبەر ئەۋەيشە كە بۆ ھەر پىنج بابەتەكە دەكرى بەبەلگە.

۲- ھۆى تر زۆرە بۆ دووبارەبوونەۋە، لىرەدا ئەۋەندەبزانين بەسە: كەزۆرىنەى بەھرە نەينىيەكانى صەحىحى بوخارى شەرىف وا لەدووبارەبوۋەكانى دا.

سەيەم: باسى ئەم بابەتە كە بەكرىدانە، لە فىقھى ئاساندا ۋالەبەرگى دوودەم دا، لە لاپەرە ۵۲۴/ز-۲۲۹.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

۴۳- (نامه‌ی به‌ره‌و روکردنه‌وه = حه‌واله) (کتاب الحوالات)

(بپروانه فیهی ئاسان/ ۲/ ۴۸۲-۲۱۲. بۆ تیگه‌یشتنی ته‌واو له‌م باسه)
 ۱۰۰۸- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: (مَطْلُ الْعَبِيِّ ظُلْمٌ فَإِذَا أُتْبِعَ أَحَدُكُمْ عَلَى مَلِيٍّ فَلْيَتَّبِعْ). (الحديث ۲۲۸۷، أطرافه في: ۲۲۸۸، ۲۴۰۰) (۷۱)

ئەبوهورەیرە (پەڕی خۆی لێ بێ) لە خۆشەویستەوه دمه‌رموئ: (قه‌رزکۆئیری پیاوی ده‌وله‌مه‌ند گه‌لی سته‌مه‌! زۆر نا‌په‌وايه نه‌گه‌ر که‌سیکیشتان له‌لایه‌نی قه‌رزاره‌که‌ی خۆیه‌وه، به‌ره‌و رووی پیاویکی ده‌وله‌مه‌ند کرایه‌وه، که‌ئه‌و پیاوه ده‌وله‌مه‌نده له‌باتی قه‌رزاره‌که‌ی خۆی قه‌رزه‌که‌ی پێ‌بداته‌وه، ئه‌وه بابجئ قه‌رزه‌که‌ی له‌و ده‌وله‌مه‌نده وه‌ربگرێته‌وه) (تاج/ ۲/ ۳۴۹- از- ۱۶۶- ش/ د/ ت/ ن).

روونکردنه‌وه:

له (فیهی ئاسان) دا، به‌رگی دووهم لاپه‌ره (۴۸۴) زنجیره: (۲۱۲) باسی: هه‌واله = حه‌واله (الحوالة) دمه‌رموئ: (هه‌واله یا حه‌واله، وشه‌یه‌کی له‌بنه‌په‌ندا عه‌ره‌بییه، له‌زمانا به‌مانا گواستنه‌وه‌یه له‌ عورفی شه‌رعیشا بریتییە له‌ گواستنه‌وه‌ی مافیک له‌ئه‌ستۆی که‌سیکه‌وه بۆ ئه‌ستۆی که‌سیکی تر. راستیه‌که‌ی فروشتنی قه‌رز به‌قه‌رز، به‌لام له‌به‌ر پێداویستی، رێگه‌ی پێ‌دراوه، سه‌ربه‌لگه‌ی دروست بوونی هه‌واله ئیجماعه، له‌گه‌ڵ ئه‌و فەرمووده‌یه‌ی که‌ شیخان ده‌یگێرنه‌وه، که‌ پێغه‌مبه‌ر (دروودی خۆی له‌سەر بێ) دمه‌رموئ: (قه‌رزکۆئیری ده‌وله‌مه‌ند گه‌لی سته‌مه‌! تادوایی فەرمووده‌که‌).

قهرزی مردوویش دروسته هه والهی سه رکه سی تر بکری

۱۰۰۹- عَنْ سَلَمَةَ بْنِ الْأَكْوَعِ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: كُنَّا جُلُوسًا عِنْدَ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) إِذْ أَتَى بِجَنَازَةٍ فَقَالُوا: صَلِّ عَلَيْهَا فَقَالَ: (هَلْ عَلَيْهِ دِينَ؟) قَالُوا: لَا قَالَ: (فَهَلْ تَرَكَ شَيْئًا؟) قَالُوا: لَا، فَصَلَّى عَلَيْهِ ثُمَّ أَتَى بِجَنَازَةٍ أُخْرَى فَقَالُوا: يَا رَسُولَ اللَّهِ صَلِّ عَلَيْهَا قَالَ: (هَلْ عَلَيْهِ دِينَ؟) قِيلَ: نَعَمْ قَالَ: (فَهَلْ تَرَكَ شَيْئًا؟) قَالُوا: ثَلَاثَةُ دَنَانِيرٍ فَصَلَّى عَلَيْهَا، ثُمَّ أَتَى بِالثَّلَاثَةِ فَقَالُوا: صَلِّ عَلَيْهَا قَالَ: (هَلْ تَرَكَ شَيْئًا؟) قَالُوا: لَا قَالَ: (فَهَلْ عَلَيْهِ دِينَ؟) قَالُوا: ثَلَاثَةُ دَنَانِيرٍ قَالَ: (صَلُّوا عَلَيَّ صَاحِبِكُمْ) قَالَ أَبُو قَتَادَةَ: صَلِّ عَلَيْهِ يَا رَسُولَ اللَّهِ وَعَلَيَّ دَيْنُهُ، فَصَلَّى عَلَيْهِ (الحديث ۲۲۸۹، طرفه في: ۲۲۹۵) (۷۳).

سه له مهی کوری نه کو ده (عمرزی خوی لئ بئ) فهرمووی: جاری له خزمهت خو شه ویست دا دانیشتبووین، له وکاته دا ته رمی مردوویه کیان بو هیئا که نو یژی مردووی له سه رک بکا، عهرزیان کرد قوربان: نو یژی له سه رک بکه، فهرمووی: (نایا قهرزی که سیکی له سه ره؟) گوتیان: نه خیر قهرزازی که س نییه، فهرمووی: (نایا له پاش خوی مائیکی لئ به جیماوه؟) عهرزیان کرد: نه، له پاش خوی سامانی به جی نه هیشتووه، ئیتر پیغه مبه ر (دروودی خوی له سه رک بئ) نو یژی ته رمی له سه رک کرد.

له پاشا ته رمی تریان بو هیئا، عهرزیان کرد: ئهی پیغه مبه ری خوا نو یژی له سه رک بفه رموو: ، فهرموویه وه: (نایا قهرزی له سه ره؟) گوتیان: به لئ. فهرمووی: (نایا مالی، شتیکی لئ به جیماوه؟) گوتیان: نا: سی دینای له پاش به جیماوه، ئیتر له سه رک نه ویش نو یژی مردووی کرد، له پاشا ته رمی سیه میان هیئا بو، عهرزیان کرد: قوربان بفه رموو! نو یژی له سه رک بفه رموو، فهرمووی: (نایا هیچی به جی هیشتووه؟) گوتیان: نه، فهرمووی: (نایا

قهرزی لهسهره؟) عهز زیان کرد: ئا، سئ لیره ی زیږی لهسهره، فهرمووی: (ده خۆتان نوږت لهسهر مردوو هکته تان بکه ن! نه بوقه تاده، که یه گئ بوو له هاورپیانی پیغه مبه ر (دروودی خوی لهسهر به) ، لهوئ بوو عهز زی کرد: قوربان! نه ی پیغه مبه ری خودا! تۆ نوږه که ی لهسهر بکه، نهو سئ لیرمه لهسهر من من دهیده مه وه به خاوه ن قهرزه که، با نه م موسولمانه نه م به هره که وره یه ی له کیس نه چی، پیغه مبه ریش (دروودی خوی لهسهر به) نوږتی لهسهر مردوو هکته کرد. (تاج/۲-۹۳۴۶).

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

۴۴- نامه ی دهسته به ربوون (که فالهت) (کتاب الکفاله)

(بروانه فیهی ئاسان/ ۱۲/ ۹۴/ ۲۱۶- بۆ زیاده به هره و تیگه یشتن)
 ۱۰۱- عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) : أَنَّهُ قِيلَ لَهُ: أَبْلَغَكَ أَنَّ النَّبِيَّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: (لَا حِلْفَ فِي الْإِسْلَامِ) ؟ فَقَالَ قَدْ خَالَفَ النَّبِيُّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) بَيْنَ قُرَيْشٍ وَالْأَنْصَارِ فِي دَارِي (الحديث ۲۲۹۴، طرفاه فی: ۶۰۸۴، ۷۳۴۰) (۷۸).

عهز زی نه نه سی کور ی مالکیان کرد: ئایا نهو فهرموودمه ی پیغه مبه ر که یشتوو پیت، که ده فهرموئ: (په یمان به ستن له ئیسلامدا نییه) نه نه س فهرمووی: له مائی منا پیغه مبه ر (دروودی خوی لهسهر به) په یمانی دۆستایه تی و برایه تی به ست، له نیوانی کۆچکاران که له هۆزی قوره یش بوون، به شیوه ی گشتی و له نیوانی یاریده دهران (أنصار) دا، که له خه لکی مه دینه بوون. (ت/۵-۲۰۳-ف-۳+۴+۵-۵۸) (فیهی ئاسان/ بهرگی/ ۱۲- ۹۴/ ۲۱۶).

(٧٩) أخرجه مسلم في الفضائل، باب: ما سئل رسول الله (صلى الله عليه وسلم) شيئاً قط فقال: لا، رقم: ٢٣٦٤.

۴۵- نامه‌ی جیداری، واته: وه کالهت (کتاب الوکاله)

(پیشگی پروانه فیهی ئاسان، بهرگی/۲ل - ۲۲۰-۵۰۰ بۆ تیگه‌یشتنی ته‌واو له‌م باب‌ه‌ته)

۱۰۱۲- عَنْ عُقْبَةَ بْنِ عَامِرٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَنَّ النَّبِيَّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) أَعْطَاهُ غَنَمًا يَقْسِمُهَا عَلَى صَحَابَتِهِ فَبَقِيَ عَتُودٌ فَذَكَرَهُ لِلنَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) فَقَالَ: (ضَحَّ بِهِ أُنْتُ). (الحديث ۲۳۰۰، أطرافه في: ۲۵۰۰، ۵۵۴۷، ۵۵۵۵) (۸۰).

عوقبه‌ی کوری عامیر (رمزی خوی لئ بئ) فه‌رمووی: پیغه‌مبه‌ر (دروودی خوی لئسم بئ) برکه‌یی رانی پیم دا، که دابه‌شی بکه‌م به‌سهر هاوړیکانم دا بۆ قوربانئ، گیسکی مایه‌وه، عهرزی پیغه‌مبه‌رم کرد: قوربان! گیسکی ماوه‌ته‌وه، فه‌رمووی: (ئه‌ویش بکه‌ به‌ قوربانئ بۆ خۆت) (فیهی ئاسان‌ال - ۵۰۰-۲۲۰).

۱۰۱۳- عَنْ كَعْبِ بْنِ مَالِكٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ يُحَدِّثُ عَنْ أَبِيهِ أَنَّهُ كَانَتْ لَهُمْ غَنَمٌ تَرْعَى بَسْلَعٍ فَأَبْصَرَتْ جَارِيَةً لَنَا بِشَاةٍ مِنْ غَنَمِنَا مَوْتًا فَكَسَرَتْ حَجَرًا فَدَبَحَتْهَا بِهِ فَقَالَ لَهُمْ: لَا تَأْكُلُوا حَتَّى أَسْأَلَ النَّبِيَّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) أَوْ أُرْسِلَ إِلَى النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) مَنْ يَسْأَلُهُ وَأَنَّهُ سَأَلَ النَّبِيَّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) عَنْ ذَلِكَ أَوْ أُرْسِلَ فَأَمَرَهُ بِأَكْلِهَا. (الحديث ۲۳۰۴، أطرافه في: ۵۵۰۱، ۵۵۰۲، ۵۵۰۴) (۸۱).

که‌عبی کوری مالیک (رمزی خوی لئ بئ) ده‌فه‌رموئ: که‌نیزه‌کیکم هه‌بوو، له‌لای رانه‌که‌مان بوو، روژی ده‌بینئ مه‌رئ پی‌کراوه، خه‌ریکه‌ ده‌مرئ، ئیتر

کہنیشکہ کہ، بہر دئی لہت لہت دہکاو تیژی دہکا، ئہوجا مہرہ کہ بہو چہ قو
بہر دینہ یہ سہر دہپرئی، کہ عجب کاتی بہکارہ کہی زانی فہرمووی: لئی
مہ خوئن ہتا لہ پیغہ مہر (دروودی خوی لہسر بن) دہپرسم لہم بارہیہ وہ، یا
فہرمووی: ہتا کہ سئی دہنیرم بو خزمہت پیغہ مہر (دروودی خوی لہسر بن) کہ لہم
بارہیہ وہ پرساری لئی بکات، دواپی خوی لئی پرسی یا کہ سیکی نارد لئی
پرسی، فہرمووی: (بیخون). (تاج/۴-۲۶ ز-۷۷ ف-۲)

بہیوہندی ئہم فہرموودہیہ بہباسہ کہ وہ لہو رووہ وہیہ، کہ جیدارو شوان
لہکاتی ناچاریدا، بہر پرسن نین، بہمہرجی دریغی لہنہرکی سہر شانی خوین
نہکەن، وەك ئەم رووداوہ.

۱۰۱۴ - عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَنَّ رَجُلًا أَتَى النَّبِيَّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ
وَسَلَّمَ) يَتَقَضَّاهُ فَأَغْلَطَ فَهَمَّ بِهِ أَصْحَابُهُ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ):
(دَعُوهُ فَإِنَّ لِصَاحِبِ الْحَقِّ مَقَالًا) ثُمَّ قَالَ: (أَعْطُوهُ سِنًا مِثْلَ سِنِهِ) قَالُوا: يَا رَسُولَ
اللَّهِ لَا نَجِدُ إِلَّا أَمْلًا مِنْ سِنِهِ فَقَالَ: (أَعْطُوهُ فَإِنَّ مِنْ خَيْرِكُمْ أَحْسَنَكُمْ قَضَاءً)
(الحديث ۲۳۰۶، أطرافه في: ۲۳۰۵، ۲۳۹۰، ۲۳۹۲، ۲۳۹۳، ۲۴۰۱،
(۲۶۰۶، ۲۶۰۹) (۸۲).

ئہبہوہرہرہ (دجای خوی لئی بن) فہرمووی: پیاوئی قہرزی لہسر پیغہ مہر (دروودی
خوی لہسر بن) بوو، ہات بو خزمہتی بہشیوہیہ کی رھقو تہق داوای قہرزہ کہی
لئی کردہ وہ، ہاورپیانی پیغہ مہر - دروودی خودا لہ پیغہ مہر رو رھای خودا
لہ ہاورپیانی بی- ویستیان تہمی بکہن، بہقسہ یا بہنازاردان، لہسر ئہوہ
چون بی ویلی وا لہرووی پیغہ مہر دا ئہنجام دہدا، پیغہ مہر (دروودی خوی لہسر بن)
فہرمووی: (مہکەن، وازی لئی بیین، چونکہ خاوەنی ماف ریگہی گوتاری
ہیہو، مافی ئہوہی پی دراوہ کہ قسہی خوی بکا) ئہوجا فہرمووی:

(وشریکى پى بدن كه له سیره و شترهكهى خوئى دا بى) عه رزىان كرد:
قوربان! و شترى وامان لا نبيه، كه له ته مهنى و شترهكهى خوئى دا بى، مه گهر
و شترىكى ته مهن گه وره تری پى بدهین فه رمووئى: (بیدهن پى، له راستیدا
مروؤى باش هه میسه قهرزى خه لك به باشى ده بزی ریته وه).

جیگه پیه و هندی ئەم فه رموو دهبه له و رسته یه دایه كه دمه رموئى:
(أعطوه: بیدهن پى) چونكه ئەم فه رمان كردنه به جیدارو وه کیل بو
دانه وئى قهرزه كه، ئەمه ییش دووشت ده گه یه نئى: جیدارى و وه كالهت دروسته،
دووهم: جیدارى له قهرز دانه و هئى دا ده بى.

۱۰۱۵- عن مروان بن الحکم والمصور بن مخزومة أن رسول الله (صلى الله عليه وسلم) قام حين جاءه وفد هوازن مسلمين فسألوه أن يرُدَّ إليهم أموالهم وسبيهم فقال لهم رسول الله (صلى الله عليه وسلم): (أحبُّ الحديثِ إليَّ أصدقُه فاختاروا إحدَى الطائفتين إما السبي وإما المال وقد كنتُ استأثيتُ بهم).
وقد كان رسول الله (صلى الله عليه وسلم) انتظرهم بضع عشرة ليلة حين قفل من الطائف فلما تبين لهم أن رسول الله (صلى الله عليه وسلم) غير رادٍ إليهم إلا إحدَى الطائفتين قالوا: فإننا نختارُ سبينا فقام رسول الله (صلى الله عليه وسلم) في المسلمين فأثنى على الله بما هو أهله ثم قال: (أما بعد فإن إخوانكم هؤلاء قد جاءونا ثابين وإني قد رأيتُ أن أُرَدَّ إليهم سبيهم فمن أحبَّ منكم أن يطيبَ بذلكَ فليُفعلَ ومن أحبَّ منكم أن يكونَ على حظِّه حتى نُعطيه إياه من أولِ ما يفيءُ الله علينا فليُفعل) فقال الناسُ: قد طيبتنا ذلكَ لرسولِ الله (صلى الله عليه وسلم) لهم فقال رسول الله (صلى الله عليه وسلم): (إنا لا نذري من أذن منكم في ذلكَ ممن لم يأذن فارجعوا حتى يرفعوا إلينا عرفاؤكم أمركم) فرجع الناسُ فكلَّمهم عرفاؤهم ثم رجعوا إلى رسولِ الله (صلى الله عليه وسلم) فأخبروه أنَّهم قد طيَّبوا وأذِنوا). (الحديث ٢٣٠٧، أطرافه في: ٢٥٨٤، ٢٥٣٩، ٢٦٠٧، ٣١٣١،

(٤٣١٨، ٧١٧٦). (الحديث: ٢٣٠٨، أطرافه في: ٢٥٤٠، ٢٥٨٣، ٢٦٠٨، ٣١٣٢، ٤٣١٩، ٧١٧٧) (٨٢).

عوره وه دمفه رموی: مہروانی کوری حہ کمہ ومیسومری کوری
مہ خرہ مہ (ہمزی خوی لہ ہن) فہرموویان: ہوزی ہہ وازین لہ پاش تہ واو بوونی
غہ زای حونہ ہن، نیسلام بوون و، دہستہ یہ کیان ہاتن بؤ لای پیغہ مہر (ہرووی
خوی لہسر ہن) داوایان لی کی کرد: کہ مال و ژن و خیزانہ بہ دیل گیرا وہ کانیان پی
بداتہ وه، نہ ویش پی فہرموون:

(من بہش بہ حالی خوم حہ زم لہ قسہ ی راستہ، قسہ و گفتوگو ہہ تا
راستربئی خوشہ ویستترہ لہ لای من، کہہ واوو یہ کی لہم دووشتہ ہہ لہ بژیرن: یا
دیلہ کاننتان پی بدہ مہ وه، یا مالہ کاننتان، وہ من گہ لی کیش چاومروانیم کردن،
سابہ شکو نیوہ نیسلام ببو و بی بؤ لام ہہ تا شتہ کاننتان پی بدہ مہ وه، بہ لام
نیوہ ہہ رنہ ہاتن بؤ یہ منیش تالانی و دیلہ کانم دابہش کرد، نہ وہ بوو
پیغہ مہر (ہرووی خوی لہسر ہن) کہ لہ غہ زای تانیف گہ راپہ وه، دہشہ و زیاتر
چاومرواری نہ وانی کرد سابہ شکو بچن بؤ خزمہ تی، ہہ تا شتومہ کہ کانیان پی
بداتہ وه. وہ فدہ کہیش گہ زانیان پیغہ مہر (ہرووی خوی لہسر ہن) ہہ رپہ کی لہ وودو
شتہ یان پی دہ داتہ وه، گوتیان: کہ واتہ دیلہ کانمان دہ ویتہ وه.

نیتر پیغہ مہر (ہرووی خوی لہسر ہن) ہہ لہ سایہ وه لہ ناو موسولمانہ کاندا
ووتاری کی فہرموو، سوپاس و ستایش کی جوانی وای خودای گہ ورہی کرد،
کہ ہہر شایانی نہ و زاتہ بی، نہ و جا فہرمووی: لہ پاش سوپاس و ستایشی خودا
نہم برادرانہ، کہہ برای نایینی نیوہن کہ نوینہری ہہ وازینن، پہ شیمان
بوونہ تہ وه لہ کاری ناشیرینی خویان و نیسلام بوون و ہاتوون بؤ لامان، منیش
لہ بہر نہ وه برپارم داوہ کہ ژن و منالہ بہ دیل گیرا وہ کانیان پی بدہ مہ وه، بہ لام

ئىۋە بەگەيفى خۆتان يەككى لىم دوو رىگەيە ھەلبۇزىرن: يەكەم:
ھەركامىكتان پىي خۆشە كە بەپياۋەتى بەشى خۆى رەت بىكەتەۋەو بىداتەۋە
پىيان ئەۋە زۆر باشە، دووم: ھەركامىكتان پىي خۆشە كەلەسەر بەشى خۆى
بمىنى بابمىنى، بەلام ئەۋەى كەلايەتى لىم خاۋو خىزانە دىلانە بارەتى
بىكەتەۋە، بىاندەينەۋە بەكەسو كارەكانيان، ھەتا لەيەكەم تالانى كە خودا
دەپرەخسىنى بۆمان تۆلەى ئەۋەى بۆ دەكەينەۋە.

مەردومەكەش عەرزىان كەرد: قوربان! لەبەر خاترى تۆۋ لەسەر فەرمانى
تۆ ھەموومان ھەزدەكەين بەپياۋەتى، بەبى ۋەجەل بىاندەينەۋە،
پىغەمبەر (دروۋى خۋى لەسەر بى) فەرموۋى: ئىستا ئىمە بەروۋنى نازانين بۆ ئەم
مەسەلەيە كى رازى بوۋەو كى رازى نەبوۋە، لەبەر ئەۋە ئىستا بىرۋەۋە بۆ
جىگەو رىگەى خۆتان، لەدوايىدا سەركارو چاۋشەكانتان ۋەلامەكانى
ئىۋەمان بەبوۋن و بەنەبوۋن بۆ بەينەۋە، خەلكەكەش رۆيشتەۋە
سەركارەكانيان يەكەيەكە قەسەيان لەگەل كەردن، ھاتنەۋە بۆ خەزمەتى
پىغەمبەر و عەرزىان كەرد: كە خەلكەكە بەخۆشەنودى خۆيان و
بەرمەزەندى خۆيان، دىمانەۋى منال و ژنە دىلەكانيان پى بدەنەۋە).
(بىروانە: تاج/۸/۱۷۶ز -۷۱۰- للأمير المن والفداء.. + تاج/۸/۲۳۷ز -۹۶- غەزەى
خونەين ف-۱).

روونكردنەۋە:

لەپاش ئازادكەردنى مەككەى پىرۋز لەبىستى رەمەزانى سالى ھەشتى
كۆچىدا، پىغەمبەر و سوپاكەى لەپىنجى شەشەلانى ھەمان سال دا، لەمەككە
دەرجوۋن، رۆيشتن بۆ غەزەى ھۆزى ھەۋازىن، كەناسراۋە بە غەزەى خونەين،
جا لەشكرى ھەردوۋلا بەرامبەر يەكترى راۋەستان، سوپاكەى پىغەمبەر (دروۋى
خۋى لەسەر بى) لەسەرەتاۋە شەكستيان ھىنا، بەلام لەئەنجاما لەپاش نەبەردىكى

سەخت، لەشکری ناموسو ئامانەکان شکاو هەڵیان تۆرانندو، سەرو مائیان بو بە تالانی بۆ سوپای ئیسلام، وە پێغەمبەر (درودی غوی لەسەر بێ) وەک لە فەرموودەکەدا دەفەرموێ: لەپاش چاو مێروانییەکی زۆر، تالانییەکی دابەش کرد بەسەر جەنگاو مەرکەندا، بەلام دوا یی تەکای لێ کردن کەژن و مائە دیلەکانیان بۆ رەت بکەنەو.

ژیاننامەی مەخرەمە لەپێشەو رابوورد، مەروان لە پیاوان (رجال) ی صەحیحی بوخارییە، پێشەو موسلیم لەصەحیحی موسلیم دا گیرانەوێ لەو وە ئەنجام نەداو. ئەم مەروانە کۆری ئەو حەکەمەییە کە نووسەری پێغەمبەر بوو، وە پێغەمبەر نەفی کرد بۆ تائیف.

تەمەنی لەکاتی کۆچی دوا یی حەزەرت دا لەدەوری هەشت سالاندا بوو، ئیمامی عوسمان لەسەردەمی جێنشینی خۆی دا کردی بەنووسەری خۆی، بەرە بەرە زāl بوو بەسەر هەست و هۆشی ئیمامی عوسمان دا، هەتا وای لێ هات عوسمان لەقەسە دەر نەدەچوو، مەروان کۆری مامی حەزەرتی عوسمان بوو، یەکی بوو لەهۆیەکانی کوشتنی پێشەو عوسمان، لەرۆژی جەنگی ئەل جەمەل دا، لەگەڵ عائیشە بوو لەدژی پێشەو عەلی، مو عاویە کردی بەسەرەکشاری مەدینە. ئیبنو عەبدول بەر (رەسەن خەدی لێ بێ) لە ئیستیعابا هێرشێکی توندو تیز دەکاتە سەر مەروان، بەتایبەتی کۆمەڵی لەو هەلبەستانە یاد دەکا، کە عەبدو پەرەحمانی برای مەروان لەزەمی مەروان دا گوتویانی، دەلی: بەهۆی شەرەدەمییەکەو لەنیوانی خالیدی کۆری یەزیدی کۆری مو عاویەداو لەنیوانی مەروان دا روو دەدا، لەسەر ئەم شیوێە مەروان دەرمان خوارد دەکری: (مەروان بۆ سووکایەتی بەخالید دایکی مارە دەکا، رۆژی لەسەر شتی دەبی بە شەرە دەمیان، مەروان قەسە رەق بەخالید دەلی و تانە ناشرین لە دایکی خالید دەدا، کەژنی خۆیەتی، مەروان دەچی بۆلای دایکی و سکا لای حالی لەلا دەکا، ئەویش دلیای دەکا کە تۆلە ی لێ

دەستینی، وەدەرمان خواردی دەکاو دەیکوژی، لەبەر ئەوە مەشهوورە کە مەرپوان بە دەستی ژن کوژراوە، لەسالی شەست و پێنجی کۆچیدا، لەتەمەنی شەست و سێ دا. هەندی دەلێن: لەتەمەنی شەست و هەشت دا مردوو.

مەرپوان فەقێ زۆری هەبوو لەپەڕەوان کە فەرموو دەکانی ئەویان گیراوەتەو، خوێشی لەم زاتانە کە لە هاوڕێیانی پێغەمبەر، گیراوەدی هەیه، لەعومەر و عوسمان و عەلی و زەیدی کۆری ثابیت و کەسانی تریش (پەزاو) رەحمەتی خودا لە هەموویان بێ. (بۆ ئەم مەبەستە تەماشای بەرگی سیپەمی فیهی ناسان، لاپەرە/ ٨٥١ بفرمەوون).

١٠١٦- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: وَكَلَّنِي رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) بِحِفْظِ زَكَاةِ رَمَضَانَ فَأَتَانِي آتٍ فَجَعَلَ يَحْثُو مِنَ الطَّعَامِ فَأَخَذْتُهُ وَقُلْتُ وَاللَّهِ لَأَرْفَعَنَّكَ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: إِنِّي مُحْتَاجٌ وَعَلَيَّ عِيَالٌ وَلِي حَاجَةٌ شَدِيدَةٌ قَالَ فَخَلَّيْتُ عَنْهُ فَأَصْبَحْتُ فَقَالَ النَّبِيُّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ): (يَا أَبَا هُرَيْرَةَ مَا فَعَلَ أَسِيرُكَ الْبَارِحَةَ؟) قَالَ: قُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ شَكَا حَاجَةً شَدِيدَةً وَعِيَالًا فَرَحِمْتُهُ فَخَلَّيْتُ سَبِيلَهُ قَالَ: (أَمَّا إِنَّهُ قَدْ كَذَبَكَ وَسَيَعُودُ). فَعَرَفْتُ أَنَّهُ سَيَعُودُ لِقَوْلِ رَسُولِ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) إِنَّهُ سَيَعُودُ فَرَصَدْتُهُ فَجَاءَ يَحْثُو مِنَ الطَّعَامِ فَأَخَذْتُهُ فَقُلْتُ لَأَرْفَعَنَّكَ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: دَعْنِي فَإِنِّي مُحْتَاجٌ وَعَلَيَّ عِيَالٌ لَا أَعُودُ فَرَحِمْتُهُ فَخَلَّيْتُ سَبِيلَهُ فَأَصْبَحْتُ فَقَالَ لِي رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ): (يَا أَبَا هُرَيْرَةَ مَا فَعَلَ أَسِيرُكَ؟) قُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ شَكَا حَاجَةً شَدِيدَةً وَعِيَالًا فَرَحِمْتُهُ فَخَلَّيْتُ سَبِيلَهُ قَالَ: (أَمَّا إِنَّهُ قَدْ كَذَبَكَ وَسَيَعُودُ).

فَرَصَدْتُهُ الثَّلَاثَةَ فَجَاءَ يَحْثُو مِنَ الطَّعَامِ فَأَخَذْتُهُ فَقُلْتُ: لَأَرْفَعَنَّكَ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) وَهَذَا آخِرُ ثَلَاثِ مَرَّاتٍ أَلَّا تَزْعُمَ لَا تَعُودُ ثُمَّ تَعُودُ قَالَ دَعْنِي أَعْلَمَكَ كَلِمَاتٍ يَنْفَعُكَ اللَّهُ بِهَا قُلْتُ: مَا هُوَ؟ قَالَ إِذَا أَوَيْتَ إِلَى فِرَاشِكَ فَافْرَأْ آيَةَ الْكُرْسِيِّ اللَّهُ لَا

إِلَهَ إِلَّا هُوَ الْحَيُّ الْقَيُّومُ حَتَّى تَخْتِمَ الْآيَةَ فَإِنَّكَ لَنْ يَزَالَ عَلَيْكَ مِنَ اللَّهِ حَافِظٌ وَلَا يَفْرَنْكَ شَيْطَانٌ حَتَّى تُصْبِحَ فَخَلَيْتُ سَبِيلَهُ.

فَاصْبَحْتُ فَقَالَ لِي رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) : (مَا فَعَلَ أَسِيرُكَ الْبَارِحَةَ؟) قُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ زَعَمَ أَنَّهُ يُعَلِّمُنِي كَلِمَاتٍ يَنْفَعُنِي اللَّهُ بِهَا فَخَلَيْتُ سَبِيلَهُ قَالَ: (مَا هِيَ؟) قُلْتُ: قَالَ لِي: إِذَا أَوَيْتَ إِلَى فِرَاشِكَ فَاقْرَأْ آيَةَ الْكُرْسِيِّ مِنْ أَوَّلِهَا حَتَّى تَخْتِمَ الْآيَةَ اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ الْحَيُّ الْقَيُّومُ وَقَالَ لِي لَنْ يَزَالَ عَلَيْكَ مِنَ اللَّهِ حَافِظٌ وَلَا يَفْرَنْكَ شَيْطَانٌ حَتَّى تُصْبِحَ وَكَانُوا أَحْرَصَ شَيْءٍ عَلَى الْخَيْرِ فَقَالَ النَّبِيُّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) : (أَمَّا إِنَّهُ قَدْ صَدَقَكَ وَهُوَ كَذُوبٌ تَعْلَمُ مَنْ تُخَاطِبُ مُنْذُ ثَلَاثِ لَيَالٍ يَا أَبَا هُرَيْرَةَ؟) قَالَ: لَا قَالَ: (ذَاكَ شَيْطَانٌ) (الحديث ۲۳۱۱، أطرأه في: ۳۲۷۵، ۵۰۱۰).

ئەبوھورەیرە (بەزەئە خەوای لێ بێ) فەرمووی: جاری پێغەمبەر (دروودی خەوای لەسەر بێ) ئاگاداری سەرفیتەری رەمەزانی پێسپاردم، جا زەلامی هاتو دەستی کرد بە خۆراک بردن لە کۆمەڵەی سەرفیتەکە بەگوێڵ دەیمائێه ناو کۆشی منیش گرتەم و گوتەم: بەخوا دەتەبەم بۆ خەزەمتی پێغەمبەر (دروودی خەوای لەسەر بێ) تا تۆلەئە ئەم تاوانەییەت لێ بستیئێ، کەدزی دەکەیت، بەلام کابرا پاراپیەووە و گوتی: ئەمە هی ئاتاج و نەدارایانە، منیش نەبوووە ئاتاجم، گەلێ نەدارام و سەرمەرای ئەو هەش خێزانێکی زۆری رەشو رووتەم وابەسەرەووە، لەبەر ئەوە منیش وازم لێبێهێنا، بۆ بەیانی خەزەمت (دروودی خەوای لەسەر بێ) فەرمووی: ئەو ئەبوھورەیرە! ئەری دۆی شەو چیت لەدیلهکەت کرد؟ گوتەم: قوربان! ئەو پێغەمبەری خوا! سکاڵای لەدەست نەبوونی و بەسەراکەوتنی خێزانی زۆر کرد، منیش بەزەییەم پیا هاتەووە بەرەلاییم کرد، فەرمووی: ئەدی ئەووە درۆی لەگەڵ کردووی دیسان دیتەووە.

ئێتر لەبەر فەرماشتەکەئە خەزەمت (دروودی خەوای لەسەر بێ) زانیەم کە ئەو کابرایە دیسان دیتەووە بۆ دزی، جا خۆم لێ داگرت، تاهاتەووە دەستی کرد بەلامشت

لیدان له خۆراکه که منیش گرتمه و مو گوتم: به خوا دمتبهم بۆ دادگایی بۆ لای پیغه مبهری خودا، ئەو خۆی دزمانی که مافت چیه، گوتی: ئەم جارمیش وازم لی بینه و مەم به، ئەم خۆراکه خۆشی هی نه داراو ئاتاجانه و منیش نه داراو ئاتاجم و کۆشی خیزانی رهش و روتیشم به سهردا که وتوو، به خوا ئیتیر نایه مه وه، منیش به زمییم پیادا هاته وه و وازم لیی هی نایه وه، بۆ سبه یینی چه زمرت فهرموویه وه: ئەی ئەبوهورمیرە! دیله که ت چی لی کردوو؟ گوتم: قوربان! دیسانه وه سکالای له دهست نه بوونی و پیویستی کردو دهیگوت خیزانی زۆری به سهرمه وه ئیتیر منیش رحم پیی جولاو به ره لاییم کردوه، فهرموویه وه: ئەوه درۆی له گه ل کردوویت هه مدیس دیته وه!

جا له شهوی سییه م دا خۆم بۆ مه لاس داو خۆم لیی داگرت، تاهاته وه هه مدیسان دهستی کردوه به لاله و یچ دان له رزقه که، منیش پرم پیادا کردوه و گوتم: ئەمجارمیان دمتبهم بۆ دادگایی کردن بۆ لای پیغه مبهری خوا، ئەمه سییه م جاره تو ئەم درۆیه ده که ی، گوايه ئیتیر نایه یته وه که چی هه مدیسانه وه دیته وه، که چی گوتی: ئەگەر وازم لی بییت چه ند ووشه یه کی سوکه ئەو که مت فیرده که م، که خوا به هو ی ئەوه وه سوودو قازانجت پی ده گه یه نی. گوتم: کوا؟ کامانه ن؟ گوتی: کاتی که ده چیته سهر نوینی خه وتنه که ت نایه ته لکورسی بخوین، که نایه تی ۛ اللّٰهُ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ الْحَيُّ الْقَيُّومُ ۛ، هه تا کۆتایی ده وری بکه ره وه نایه ته که به ته واوی بخوین، ئیتیر له ته رمفی خودا وه پاسه وانیکت بۆ دیاری ده کری ئیشکت ده کری وه هه تا به یانی شه یتان توخت نا که و ی!

جا بۆ سبه یینی خۆشه ویست (برویدی خوی لاسر بی) که له خودای گه ورمه و ناگادرای کاره که کرابوو، فهرمووی پیم: ئەری دیله که ت چی لی کرد؟ عهرزیم کرد: قوربان! ئەی رابه ری یه زدان به قسه ی خۆی چه ند وشه یه کی پی نیشان دام، گوايه ئەو ووشانه ئەو سووده یه م پی ده گه یه نی، که ئەو ووتی ئیتیر

مەنەش بەرەللايىم كەرد، فەرموۋى: ئەو وشانە كامانەن؟ گوتەم: دىلەكەم پەي
گوتەم: كاتىك دەچىتە سەر نوپىن، ئايەتەلكورسى بەتەواۋى بخوینە كەئەم
ئايەتەيە (اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ الْحَيُّ الْقَيُّومُ)، دەيگوت: ئىتر لەلایەنى يەزدانەو
پاسەوانى بەدىارتەو دەبى، وەتا بەيانی شەيتان و جنۆكە نزيكت نابنەو.

پەيغەمبەر (درودى خۋاى لەسەر بى) فەرموۋى: ئەدى ئەم قسەيەى راستە، كەبە تۆى
گوتوۋە ئەمە يەككە لەپىت و فەرو سوۋدى ئايەتەلكورسى، وەلى ئەم دىلەى
تۆخۋى درۆزە ئەى ئەبوهورمىرە ئەدى دىزانى كەئەمە سى شەو تۆ لەگەل
كى دا گەتوگۇ دەكەى؟ گوتەم: نە، نا نازانەم، فەرموۋى (درودى خۋاى لەسەر بى): ئەو
شەياتىنى بوۋا (رياض الصالحين/۳/۱۸۸ ف-۱۲ ز- ۱۸۳ + تاج/۵-ل-۳۰۰ ف-۲۲ ز-۸۲).

لەعەينى و فەتھول بارىدا، زۆريان لە بەھەرەكانى ئەم فەرموۋەدەيە
نووسىوۋە، وەك جنۆكە كەئەو خۇراكانە دەخۇن كە مەروۇ دەيخوات، جارى
ۋادەبى مەروۇ دىيانبىنى بەزمانى مەروۇ قسەدەكەن، دىزى و فەرو فەل دەكەن
ئەم فەرموۋەدەيە بەلگەيە لەسەر گەورەيى ئايەتەلكورسى، ئەو خۇراكەى
ناۋى خوداى لەسەر يادەنەكەى، شەياتىنى و جنۆكە لى دەخۇن، دىز لەكاتى
گرانى دا دەستى نابەرپى، عوزر قەبۇل كەردن كەركى باشە، پۇشىنى نەيىنى و
عەيب و نەنگى خەللى كەركى پەسەندە، ھەروا دەفەرموۋن: بەلگەيشە
لەسەر ئەو كەومرگەرتن و فەربوۋنى دانايى و زانستى باش، ھەمىشە نەچىرى
پىاۋى موسولمانە، بۆيە لەھەرەلا چەنگى بکەۋى ھەر لەخۋى جوانە.

جا بەندە لەم روانگەيەو دەلەيم: وەرگەرتنى زانست لەبەدكار (فاسق) و بى
بەروا دروستە و ناردنى فەرخواز و قوتابى و خويندكار بۆ دەرەو و لاۋى
نەسلاى دروستە لەقورئانى پەروژدا، لەداستانى ياخى بوۋنى شەيتانا، زۆر
پەندو چەكەت و بەھرى و اتىادا، تەنەت لە گوتەكانى شەيتانىش دا كە
قورئان دەيگەيتەو زۆر بەھرى و اتيا.

ھەر لہم بابہ تہیہ لہم چیرۆکە :

دەلێن: سید شەریفی جورجانی (دەستە خودی لێ ە) کە خۆی سوننی و زانیایەکی گەورەییە لە کەل کۆمەڵی فەقێ تری سوننی دا، لە خزمەت نەصیرەددینی طوسی دا، کتییە شەرە مەواقیف دەخوینن، کە دانراوی نەصیرەددینی طوسی شیعییە، تا ماوەیەکی زۆر لە لای دەخوینن، وەبۆ بەرژە وەندە خویندە کەیان، دلی رادەگرن و ریزی ھەستی دەگرن. تا پاش ماوەی نەصیرەددینی مامۆستایان نەخۆش دەکەوی، ئەوانیش بۆ حەقی وەفا دەچن بۆ سەردانی و سەرخۆشی لێ کردنی، مامۆستای طوسی فەقیکانی خۆی بە ئەھلی راویژ دەزانێ: بە ئومیدی ئەوێ چارەییکیان لە لای، پێیان دەلێ: فەقێنە! لەم حاالی سەرەمەرگە دا حاتم شەرە بە تاییبەتی بۆگەنی دەم، خۆم و ھاوئشینانمی ھەراسان کردوو، دەبی ھۆی چی بی؟

سید شەریفی جورجانی پێی دەفەر موی: (... ئەو ھە ھی ئەو ناماقولییانە یە کە لە کۆتایی شەرە مەواقف دا، دەربارە حەزەرتی ئەبوبەکر و عومەر و عوسمان نووسیوتە، ھەروا ھی ئەو رەف و جەینانە یە کە لە کاتی دەر سەکان دا، دەربارە ئەم زاتانە دەتکرد، ئەمە بە رایی سزای سەختەر و لەدواوە!) طوسی بە حەسرەتەو دەلێ: بۆ ئیو لەوان! تازە لە دەستم چوو، دەنا یەك وشەم فێر نە دەکردن.

١٠١٧- عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ جَاءَ بِلَالٌ إِلَى النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) بِتَمْرٍ بَرْنِي فَقَالَ لَهُ النَّبِيُّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) : (مِنْ أَيْنَ هَذَا؟) قَالَ: بِلَالٌ كَانَ عِنْدَنَا تَمْرٌ رَدِيٌّ فَبَعْتُ مِنْهُ صَاعَيْنِ بِصَاعٍ لِنُطْعِمَ النَّبِيَّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) فَقَالَ النَّبِيُّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) : (عِنْدَ ذَلِكَ أَوْهَ أَوْهَ عَيْنُ الرَّبِّا عَيْنُ الرَّبِّا لَا تَفْعَلْ وَلَكِنْ إِذَا أَرَدْتَ أَنْ تَشْتَرِيَ فَبِعِ التَّمْرَ بِبَيْعِ آخَرَ ثُمَّ اشْتَرِهِ) (الحدیث ٢٣١٢) (٨٤)

نہ بوسہ عیدی خودری (رمزی خوی گموری لں ہی) فہرمووی: جاری بیلال (رمزی خوی لں ہی)
 خورمای بہرنی کہ جوڑہ خورمایہ کی زور نایابہ، خریلہ یہ کی زمر دباوہ،
 ہینای و داینا بو پیغہ مہر کہ نوشہ بکا، پیغہ مہر (درویدی خوی لسمہ ہی) فہرمووی:
 (نہ مہ ہی کوئیہ؟) بیلال فہرمووی: خورمایہ کی نایہ خمان ہہوو، یہ کہ
 بہدوو فروشتہ بہ مہ، ہہ تا پیشکشی پیغہ مہری خوشہ ویستی بکہین،
 تانوشی بفرمووی: کہ بیلال وای فہرمو: حہ زمرت فہرمووی: (وای وای وای)
 نہوہ سوودی پہتیہ، نہوہ سوودی تہواوہ، بہ لام کاتی ویستتان مامہ لہی وای
 نہنجام بدن، خورماکہی خوت بہ فروشتنیکی سہربہ خو بفروشہ، نہوسا
 بہ بہہا کہی خورماکہی تر بکہہ). (پروانہ: فہرموودہی: ۲۲۰۱ کہ لہم بہرگہ دا
 لہ پیغہوہ رابوورد).

بیلالی کوپی رہباجی حہ بہشی (رمزی خوی لں ہی) ناوردارہ بہ بانگدہری
 پیغہ مہر، یہ کی کہ لہ موسولمانہ ہہرہ پیشینہ کان، دلین: حہو تہم کہس
 بووہ کہ نیسلام بووہ، دایکی ناوی حہ مامہ بوو، برایہ کی ہہوو ناوی خالد
 بوو، خوشکیکی ہہوو ناوی عہفرہ بوو، پایوکی کہ لہ گہتی لاوازی سہوزہ
 بوو، زور دلپاک بوو زور موسولمانیکی جوان و راست و دروست بوو،
 لہسہر نیسلامہتی بتپہرستہ کان نازارو نہشکہ نہجہ یہ کی زوریان دا، نومہ ییہی
 کوپی خہ لہف لہقرجہی گہرمای نیومرودا، لہسہر زیخ و لی
 زیخہ لانہ کہی مہککہ، لہسہر گازمرہی پشت تہخت رای دہکیشاو تاویریکی
 گہورہی دہخستہ سہر سکی و پیی دہگوت: یا کافر دہبی بہ موحمہد،
 یا نہ مہ حالتہ تادہمری، لہسہر نہم حالتہ نہبوبہ کر لہم کاتہ دا بینی،
 کرپی و نازادی کرد.

لہہموو شہرگہو غہزاو مہ لہ بندہ کاند، لہ خزمہت پیغہ مہر دا
 نامادہی شہر بووہ، ہہمیشہ لہ خزمہت پیغہ مہر دا بووہ، لی جیانہ دبووہ
 مہگہر لہ کاتی تایبہت دا، لہ کاتی پہیمانہ بستنہ کہ دا پیغہ مہر (درویدی خوی لسمہ ہی)

(ب) کردی به برای نه بو عوبه یدەى جه راج، له پاش وەفاتی پێغه مبه ریش (دروودی خوی
 لسم ب) بیلال دەچوو، بۆ غەزا کردن، هەتا لەسەر دەمی جێنشینی عومەردا
 لەشام لەتەمەنی شەست و سێ سالیدا گیانی پاکى سپارد.

ئەم زاتانە گیرانە و میان لیوہ ئەنجام داوہ: ئەبو بەکر و عومەر و ئوسامە و
 عەبدوللای کورێ عەمرو کەسانی تریش، لەفەتحوڵ باریدا دەفەر موئ؛
 بیلال سێ فەر موودەى لەبوخاریدا هەیه، پێغه مبه ر زۆر خوشی
 دەویست، واری دەکەوئ: بیلال خوا بوئ دەرەخ سیئ ئومە ییەى کورێ
 خە لەف دەکوژئ، ئەبو بەکرى صدیق بەم هەلبەستە پیرۆزبایی و دەستخوشی
 لی دەکا:

هنيئاً زادك الرحمن خيراً فقد أدركت تاركاً يابلالاً

واتە:

پیرۆزبەن، بیلال! خوا پیرۆزیکا تۆ لەس خۆت سەند لە دوژمنی خوا

١٠١٨- عَنْ عُقْبَةَ بْنِ الْحَارِثِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: جِيءَ
 بِالتَّيْمَانَ أَوْ ابْنِ التَّيْمَانَ شَارِبًا فَأَمَرَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) مَنْ كَانَ
 فِي الْبَيْتِ أَنْ يَضْرِبُوهُ قَالَ فَكُنْتُ أَنَا فِيمَنْ ضَرَبَهُ فَضَرَبْتَاهُ بِالنَّعَالِ وَالْجَرِيدِ
 (الحديث ٢٣١٦، طرفاه في: ٦٧٧٤، ٦٧٧٥) (٨٥)

عوقبەى کورێ حاریث (دەزى خوی لى ب) فەر مووی: پیاوئ هەبوو، ناوی
 نوعەیمان بوو، یەکی بوو لەهاوەلانی پێغه مبه ر، لەگەڵ سوپای ئیسلام، لەدژی
 بیپروایان نامادەى غەزای بەدر بوو، ئەنصارى بوو، جارئ ئەم نوعەیمانەیان
 بەسەر خوشی هیئا بۆ خزمەتی پێغه مبه ر، پێغه مبه ریش (دروودی خوی لسم ب)
 فەرمانی بەوانەدا، کە لەمالە کەدا بوون، ئادەى لیى دەن، فەر مووی: جا من

خۆم يەككەك بووم لەوانە كەلێيمان دا، ئیتر بە سۆل و پەلكە خورماو شتیوا
لێمان دا. (تاج/۳-۲۵۲ف-۲ز-۹۶- باسی حەددی ئارەقخۆر).

پەيوەندی ئەمە بەباسەكەووە لەوهدایە، كە پێغەمبەر ئامادەبووانی
كردوووە بەجێداری خۆی، كە حەدد لەسەر نوعەيمان جێ بەجێ بكەن،
كەواتە وەكیلی و جێداری لەم جۆرە شتانەدا دروستەو دەبێ.

عوقبەهێ كۆرپی حارێث رۆژی ئازادبوونی مەككە، ئیسلام بوو لەبوخاری دا
سێ فەرموودەى هەیه،، لەسەردەمى نەزانیدا ئیمامى خوبەیب ئەم عوقبەهیه
كوشتی. لەسەردەمى جێنشینی زوبەیردا بەدمردى خودا دەمرێ - رمزاو
رەحمەتى خودای لێ بێ.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

٤٦- نامەى كێلان و زەوى دان بە مولكانە

باب: الحَرْثُ وَالْمَزَارَعَةُ

١٠١٩- عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ
عَلَيْهِ وَسَلَّمَ): (مَا مِنْ مُسْلِمٍ يَغْرِسُ غَرْسًا أَوْ يَزْرَعُ زَرْعًا فَيَأْكُلُ مِنْهُ طَيْرٌ أَوْ إِنْسَانٌ أَوْ
بَهِيمَةٌ إِلَّا كَانَ لَهُ بِهِ صَدَقَةٌ وَقَالَ لَنَا مُسْلِمٌ حَدَّثَنَا أَبَانُ حَدَّثَنَا قَتَادَةُ حَدَّثَنَا أَنَسٌ عَنْ
النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) (الحديث ٢٣٢٠، طرفه في: ٦٠١٢) (٨٦).

ئەنەس (رمزى خوى لى بى) فەرمووی: خۆشەويست (دروودی خوى لەسەر بى) دەرەموى: (هەر
موسولمانى نەمامى بنیژى، یاشتى بجینى، بالئەدەى، كەسى، ئازەلى،
لێ بخوات، یا هەر سوودیكى تری لى وەربگیرى، دەبێ بەخێرو بەخشش
بۆی).

ماموستای عهسقه لانی لهشیگردنه وهی ئەم فەرموودهیه دا دمفهرموئ: (..خوازهی ئەم فەرموودهیه ئەمەیه: پاداشی ئەوه بەردهوام دەبێ مادام ئەو نەمامە، یا ئەو چێنراوهی بمیئ، تەنانەت ئەگەر خاوەنەکەشی یاجێنەرەکەشی بمەرئ، یا خاوەنیئتی ئەو چێنراوه بگوێزرێتەوه بۆ کەسێ تر هەروایهوه، خێرەکە ی ئەو بەردهوامە، ئەوهش کە دمفهرموئ: هەر موسوڵمانێ یا هەر گیاندارێ لهسەر شیوهی گشتی، بەلگە ی ئەوهیه، هەر موسوڵمانێ ئازادبێ یا کۆیلە، ژن بێ یا پیاو، بەدین بێ یا نافەرمان، کاریکی وا ئەنجام بدات، کە گیانداران کەلکی لێ وەربگرن، بۆی دەبێ بەخیرو خیرات و بەخشش و خیری نەپراوه...).

بەندمیش دەلێم: چێنراو نەوونەو وێنەیه، دنا هەموو کاریکی رهوای بەردهوام هەمان خیرو پاداشتی بۆ هەیه، هەتا کەسێ بەهره ی لێ وەربگرێ، وەهەتا گیاندارێ کەلکی لێ وەربگرێ، وەك: بیرو کاریزو پردو مرزگەوتو کتیبو خانووو شتی تری لەم بابەتە، لەپاش مردنی خاوەنیشی هەروا لەپاش گواستنەوهی خاوەنیئیشی واتە: نەقلی مۆلکیهتی، خیرو پاداشتی دروستکەری یەکەمی هەر دەمیئ، ئەوهش مەعنای وانیه، ئەگەر کەسی دووهم کاتی ئەوشته دەکړئ و دەیکا بەخیرو خیرو ئەو ناگات، بەلکو هەموولا خیریان دەگا، بۆ خودا چی تێ دەچی.

١٠٢٠ - عَنْ أَبِي أَمَامَةَ الْبَاهِلِيِّ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَنَّهُ رَأَى سِكَّةً وَشَيْئًا مِنْ آلَةِ الْحَرْثِ فَقَالَ سَمِعْتُ النَّبِيَّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) يَقُولُ: (لَا يَدْخُلُ هَذَا بَيْتَ قَوْمٍ إِلَّا أَذْخَلَهُ اللَّهُ الدُّلَّ قَالَ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ وَاسْمُ أَبِي أَمَامَةَ صُدِّيُّ بْنُ عَجَلَانَ) (الحديث ٢٣٢١) (٨٧).

ئەبۇ ئومامە سودەى كۆرى غەجلانى ئەل-باھىلى - (رەزى خۇى لى بى) جارى
 ھەوجارو يەرەقو گاسنو شتى ترى لەكەرەسەى جووت بىنى، فەرەموى:
 بەگوپى خۇم لەزارى پىرۇزى ھەزەرمەن ژنەوت، دىفەرەموو: (ئەمە سەرىكا
 بەھەر مائىكا، خودا دەىكا بەماپەى ژىردەستى و كەساسى بۇيان!).

روونكردنەوہ:

مەبەستى سەرەكى لەم فەرەموودەىە دوو شتى سەرەكىيە: يەكەم
 موسولمان سەرەكەنە كشتو كالو مالدارى و شتىوا، بەجۇرىكى و
 كەدوورىان بختەوہ لەدروستكردنى ھىزى سەربازى پىويست، بەلكو لەپلەى
 يەكەما دەبى گرنكى بەجى بەجى كردنى ئەم ئايەتە بدەن كە دىفەرەموى:
 ﴿وَأَعِدُوا لَهُمْ مَا اسْتَطَعْتُمْ مِنْ قُوَّةٍ﴾. دووہم: فەلاپى و كشتىارى و شتىوا، لك و
 پۇپى زۇرى لى دەبىتەوہ، وەك: مافى ملكانەو مافى ھەزاران و مافى زەكات.
 زۇرىنەى كاتىش ئەم جۇرەشتانە سەردەكىشن بۇ يەكى لەم دوو شتە: يەكەم
 بەرپرسىارى لای خوا لەقىامەتا. دووہم: داماوى و كەساسى و ژىردەستى ئاغاو
 خاومەن مولك.

ئەوہى لەبەر چاوە، ھەتا كو ئەمپۇكەش لەولاتى ئىسلاما، لەمسكىن و
 فەلاو جوتىار كەساسترو بىنەواتر نىيە، كەواتە ئەم فەرەموودەىە
 بەپىچەوانەى فەرەموودەى يەكەم نىيە، بەلكو مەبەست لەھەردولا پلەى
 (اعتدال) و مامناوہندىيە، كەنەشىش بسوتى و نەكەباب و نەدەست.

ئەبۇ ئومامەى باھىلى ناوى سودەى كۆرى غەجلانە، لە ھۆزى باھىلەىە
 خۇى دىفەرەموى: كاتى ﴿لَقَدْ رَضِيَ اللَّهُ عَنِ الْمُؤْمِنِينَ إِذْ يُبَايِعُونَكَ تَحْتَ
 الشَّجَرَةِ﴾ لە قورئانى پىرۇزدا لەپەسەن و مەتخى بەشدارانى بەيەتەى
 رضواندا ھاتەخوارەوہ، غەرزى خۇشەويستەم كرد: قوربان! منىش يەكىك

بووم لهو کۆمه لهی که له ژیر نه م شیخه له دا پهیمانم دا بهتۆ، فهرمووی: (تۆ له منی و منیش لهتۆم).

ههروا خۆی دمهفرموئ: له غه زایه کا جوومه خزمهت چه زهت (درویدی خوی (سهر به) عهرزیم کرد: قوربان! نزام بۆ بکه که خودا له م غه زایه دا شه هید بوونم بهنسیب ببی. به لام خۆشه ویست فهرمووی: (اللهم سلمهم و غنمهم) واته: (خودایه! له م غه زایه دا هه م بی وهی و سه لامه تیان بکهو هه م تالانیان بهنسیب بهفرموو!).

ئه بو ئومامه (همزی خوی له به) له حومس، له شام دمزییا، ده لئین: دوا هه مین کهس بووه له هاوه لانی پیغه مبهری نازیز که له شام مردووه. گێرانه وهی زۆری له خۆشه ویسته وه ئه نجام داوه، زۆرینه ی گێرانه وه کانی شامیه کان ده یگێر نه وه. له مه ت ح و عه ی نی دا دمهفرموئ: سی فهرمووده ی له بوخاری دا هه یه، ههروا مامۆستای عه ی نی دمهفرموئ: ...ئه وه پهری داماو ی و که ساسی واله ناو فه لاو جوتیارو ومزیره کانی میسردا، چونکه دمربه که کان زال بوون به سه ریا ناو به وه پهری چه وسانه وه ده یانچه وسینه وه، لیان دده من زیندانیان ده کهن، وه ک کۆیله ی زمر خریده رهفتاریان له گه ل ده کهن، به هه یج شیوه ی ناتوان خۆیان له چنگی نه م سته مکارانه رزگار بکه ن، هه تا کور له باتی باوک ده گرن! ئه بو ئومامه له ته مه نی نه وه دو یه ک سالی دا، له سالی هه شتاو یه کی کۆچی دا له شام به مردنی خوا ده مرئ، (رمزاو ره حمه تی خودای لی به).

۱۰۲۱- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ): (مَنْ أَمْسَكَ كَلْبًا فَإِنَّهُ يَنْقُصُ كُلَّ يَوْمٍ مِنْ عَمَلِهِ قِرَاطًا لَا كَلْبَ حَرْثٍ أَوْ مَاشِيَةٍ). قَالَ ابْنُ سِيرِينَ وَأَبُو صَالِحٍ: عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ): (إِلَّا كَلْبَ غَنَمٍ أَوْ حَرْثٍ أَوْ صَيْدٍ). وَعَنْهُ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) كَلْبَ صَيْدٍ أَوْ مَاشِيَةٍ (الحدیث ۲۳۲۲، طرفه فی: ۲۳۲۳) (۸۸).

ئەبۇھورەيرە (بەزى خۇلى ئى بى) لە خۇشەويستەۋە دەفەرمۇئ: (كەسى سەگى رابگىرى كە سەگى پاسى زەۋى و زارو، پاسى ران و ئازەل نەبى، ھەموو رۇزى دووپارچە لەپاداشى كىردەۋى باشى كەم دەبىتەۋە).

لەگىرەنەۋەيەكى تىرىدا: (..كەسەگى پاسى ران و كىلگەۋ راۋ نەبى..).

لەگىرەنەۋەيەكى تىرىدا: (..كەسەگى پاسى ئازەل و راۋبىكىردن نەبى...).

روونكىردنەۋە: (بىروانە: تاج/۲/ ۲۵۷ ز ۱۷۱).

لېرىدا مامۇستاي مەزن ئىبن جەجەرى عەسقلانى، روونكىردنەۋە: يەكى نايابى ھەيە كە گۈيزانەۋەى بۇ ئىرە، لەم رۇزگاردا زۇر لەبارە، چونكە ئىستا واباۋە كەلەۋلاتى خۇرئاۋا ئەم ياسايە چەسپاۋە: (بەپلەى يەكەم مافى سەگ و بەپلەى دوۋەم مافى ژن و بەپلەى سىيەم مافى پىاۋ رەچاۋ دىكرى!).

عەسقلانى دەفەرمۇئ: لەم فەرموۋىدەيەدا ئەۋەى واتيا كەراگرتنى سەگ، بۇ راۋو پاس دروستەۋ رەۋايە، ھەروا ئەگەر لەبەر ھەر بەرژمەندىيەكى رەۋاى تر رابگىرى، يا لەبەر پىشگىرى لەھەر زىانى رابگىرى، كەۋاتە پوختەى كار ئەمەيە: (راگرتنى سەگ بەبى كارپىبوون و بەخۇپراى ناباشەۋ مەكروھە چونكە دەبىت بەھۋى تۇقانى خەلك و دووركەۋتنەۋەى فرىشتە لەۋشۈينە...).

لەراستى دا لەم رۇزگارەى ئىمەدا سەگ بۇ زۇر مەبەستى رەۋاۋ گىرگ بەكارنەھىنرى، ۋەك سەگى پۇلىسى، سەگى چاۋساغ، سەگى ئەزموۋنى پزىشكى و بەكارھىنانى سەگ لەمەۋدا زانستى و ھونەرىيەكاندا، كەبەئازەلى تر ناكىرى، چونكە سەگ زۇر زىرەكە، زوۋشت فېردەبى دىتۋانى فەرمان جى بەجى بكا.

جا لهم کاتانهدا که سهگ رابگیری بؤ مه بهستی رهوا راگرتنه که ی پاداشی باشی هه یه، نهک گوناھ، چونکه سهگیش بهر نهو فهرموودیه ده که وئ که ده فهرموئ: (في كل ذات كبد حرى أجر = نهو ی ته پایی ژیا نی تیابئ خیری پی دهئ).

وهکی تر: که راگرتنی سهگ دروست بی، به مهرجی خو ی دیاره بهروم ده کردنی به چکه شی ههر دروسته، به هه مان مهرج، به لام به پی توانا پی شگیری له زیانه گانی بکری، وهک: کوتانی پزیشکی هه تا نه بی به هو ی هاربوونی که سی، هه روهها نه هیلری بی به هو ی پیس و پوخلی و نازاردانی مهردوم به هو ی و مرین و شتی تری واوه، یان له بهر برسیتی بجئ شتی دمرو دمراوسی بدزیت و بیخوات.

عه سقه لانی ده فهرموئ: نه م فهرموودیه کراوه به به لگه له سه ر نهو، که ههر سه گئ دروست بی رابگیری پا که، چونکه خو لیپاراستنی زور زه حمه ته.

باسی نهو ی هه رشتی بؤ شتی دروست کراوه

۱۰۲۲- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: (بَيْنَمَا رَجُلٌ رَاكِبٌ عَلَى بَقَرَةٍ تَفْتَتُ إِلَيْهِ فَقَالَتْ: لَمْ أَخْلُقْ لِهَذَا خَلْقْتُ لِلْجِرَائَةِ) قَالَ: آمَنْتُ بِهِ أَنَا وَأَبُو بَكْرٍ وَعُمَرُ (وَأَخَذَ الدُّبَّ شَاةً فَتَبِعَهَا الرَّاعِي فَقَالَ لَهُ الدُّبُّ: مَنْ لَهَا يَوْمَ السَّيْعِ يَوْمَ لَا رَاعِيَ لَهَا غَيْرِي) قَالَ: آمَنْتُ بِهِ أَنَا وَأَبُو بَكْرٍ وَعُمَرُ. قَالَ الرَّاوِي عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ: وَمَا هُمَا يَوْمَانِ فِي الْقَوْمِ (الحديث ۲۳۲۴، أطرافه في: ۲۴۷۱، ۳۶۶۳، ۳۶۹۰) (۸۹).

نه بوهوره ریره (مرزای خو ی لئ بی) له خو شه ویسته وه (مروندی خو ی لئ سمر بی) ده فهرموئ: جارئ پیاوئ سواری ره شه و لاخی بوو بوو، ره شه و لاخه که ناوری لی دمه داته وهو پیی ده ئ: من بؤ نه مه دروست نه کراوم، من بؤ سواری بوون و

بارهه لگرتن دروست نه کراوم، به لکوو من بو جووت کردن دروست کراوم، خوا هر شتیکی بو شتی دروست کردوو، مروق بو خواپهرستی، گا بو جووت کردن. جا خه لکه که له مه سهرسام بوون و هانایان برده بهر یادو ذیکری خوا، گوتیان: سوبحانه لالا، نامه خوا له کاری خوا، ره شه ولاخ قسه دهکا! جاحه زهرمت (دروودی خوی لسمر بن) فهرمووی: (نه گهر هندی کهس سهرسام دهبین له قسه کردنی نازهلای بی زمان، به لام من خووم و نه بوبه کری صدیق و عومهری فاروق باومرد کهین بهم گفتوگوویه، سهرسام مهبین به شتی و بو خوا چی تی ده چی، نهو که سهی نادمیزادی هی ناوخته قسه ده توانی نازده لیش بهینیتته قسه، فهرمووی: جاری گورگی مهری دهریننی له بهر شوانی، شوانه که شوینی ده کهوئی و دهنیشیتته سهری، ههتا لیی ده سینیتته وه، جا گور که که پیی ده لی: نهی نهو رۆزه که رۆز رۆزی دپندهیه و، جگه له من شوانی تری نییه، کی قوتاری دهکا له چنگه!.

مهردومه که گوتیان وه: سوبحانه لالا! حه زهرمت (دروودی خوی لسمر بن) فهرمووی: من و نه بوبه کری صدیق و عومهر باومر به مه ده کهین. نه بوسه له مه که گیرمهر وهی نه م فهرموودهیه له نه بوهورمیره وه، فهرمووی: نهو کاتهی که پیغه مبه (دروودی خوی لسمر بن) نه شایه تیهی دهدا بو نه بوبه کرو عومهر، خویمان لهوئی حازر نه بوون، به لام له بهر نه وهی پشت سوورده بی له نییمان و باومری پتهویان، به ههرچی که پیغه مبهری خوا بیضه رموی، بویه له نادیار شایه تیان بو دمد. (تاج/ ۲/ ۳۵۸ ز ۱۷۱ ف- ۲).

۱۰۲۳ - عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: قَالَتِ الْأَنْصَارُ لِلنَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ): اَقْسِمُ بَيْنَنَا وَبَيْنَ إِخْوَانِنَا النَّخِيلِ قَالَ: (لَا) فَقَالُوا: تَكْفُونَا الْمَثْوَةَ وَتَشْرِكُكُمْ فِي الثَّمَرَةِ قَالُوا: سَمِعْنَا وَأَطَعْنَا. (الحديث ۲۳۲۵، طرفاه في: ۲۷۱۹، ۳۷۸۲) (۹۰).

ئەبۇھورمیرە (ھەزرى خۇي لى ھە) ھەرموۋى: يارىدەمدەران ھەرزى پېغەمبەريان
كرد: قوربان! بەبۇنەى كۆچكردنى كۆچكارانەۋە لەخزمەت جەنابتا لە
مەككەۋە بۇ مەدىنە، كېشەى نەبوۋنى و ئاتاجى دروست بوۋە، جا ئىمە بۇ
چارەسەرىئەم كېشەيە پېشنىيار دەكەين كە جەنابت باخ و بېستانەكانى
ئىمەى يارىدەمدەران (انصار) دابەش بكەى بەسەر ئىمەو ئەۋانا تا ئەۋانېش
ۋەك ئىمە بېن بەخاۋمنى مال و سامان و مايەى ژىۋاريان بۇ دابىن بكى؟

پېغەمبەر (دروۋى خۇي لەسەر ھە) ھەرموۋى: (نابى) جايارىدەمدەران ھەرموۋيان:
دەى ئەى پېغەمبەرى خودا! ئىۋەى كۆچكاران باخ و بېستانەكانمان بۇ
بەخىۋبەكەن و بۇمان بەرھەم بەيىن، ئىمەيش دەتانكەين بەھاۋبەشى خۇمان
لەبەرۋوبومەكەى دا؟ ھەرموۋى: (باشە) كۆچكارانىش كە بېنيان
پېغەمبەر (دروۋى خۇي لەسەر ھە) ۋا بۇ ئەمەيان موافقە بەيەك دەنگ ھەرموۋيان:
(سَمِعْنَا وَأَطَعْنَا = ئەمەيان زۆر بەجىيە بۇ ئەمەيان بەگويتان دەكەين).

۱۰۲۴- عَنْ رَافِعِ بْنِ خَدِيجٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ كُنَّا أَكْثَرَ أَهْلِ الْمَدِينَةِ
مُزْدَرَعًا كُنَّا نُكْرِي الْأَرْضَ بِالتَّاحِيَةِ مِنْهَا مُسَمًّى لِسَيِّدِ الْأَرْضِ قَالَ:
فَمِمَّا يُصَابُ ذَلِكَ وَكَسَلَمُ الْأَرْضُ وَمِمَّا يُصَابُ الْأَرْضُ وَيَسَلَمُ ذَلِكَ فَتُهِنَا
وَأَمَّا الذَّهَبُ وَالْوَرِقُ فَلَمْ يَكُنْ يَوْمَئِذٍ. (الحديث ۲۳۲۷) (۹۱).

رافىعى كورى خەدىج (ھەزرى خۇي لى ھە) ھەرموۋى: لەمەدىنە ئىمە لەھەموۋان
زىاتر زەۋى و زارمان ھەبوۋ، كەدەست بىدەن بۇ چاندەن، جا جارى ۋاھەبوۋ
زەۋيمان دەدا بە ملىكانە، لەسەر ئەم شىۋەيە: پارچەيەكمان لەزەۋيەكە ديارى
دەكردو ئەو پارچەيەمان دادەچاندە، بۇ خاۋمنى زەۋيەكە لەباتى ملىكانەۋ،
ئەۋىترىشى بۇ ۋەزىرەكە داى دەچاندە بۇ خۇى.

جا زور جاری وا ریډه کهوت پارچه په کیان باشی ده هیڼاو به لّام پارچه کهی تر باشی نه ده هیڼا جا له کاتی خه رمان هه لگرتن و کوکړدنه وهی بهروبووم دا دمبوو به ناکوکیان، جا له بهر نه وه پیڅه مبهه (دروودی خوی لسمه بڼه) نه هی لی کړدین، هه تا ناخوښی بهرپا نه بی، له ورؤزگاردا نه بوو بوو به باو که زه وی و زار به پاره، به زیرو زیو بدری به کړی. (تاج/۲/۲۲۵-۲۲۶+۲۲۷-۲۲۸ ل-۲۵۵ ف-از-۱۶۹).

۱۰۲۵- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) أَخْبَرَهُ أَنَّ النَّبِيَّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) عَامِلٌ خَيْرٌ بِشَطْرِ مَا يَخْرُجُ مِنْهَا مِنْ ثَمَرٍ أَوْ زَرْعٍ فَكَانَ يُعْطِي أَزْوَاجَهُ مِائَةً وَسَقَى ثَمَانُونَ وَسَقَى ثَمْرَ وَعِشْرُونَ وَسَقَى شَعِيرٍ فَقَسَمَ عُمَرُ خَيْرَ فَخَيْرَ أَزْوَاجِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) أَنْ يَقْطَعَ لَهُنَّ مِنَ الْمَاءِ وَالْأَرْضِ أَوْ يُمِضِي لَهُنَّ فَمِنْهُنَّ مَنْ اخْتَارَ الْأَرْضَ وَمِنْهُنَّ مَنْ اخْتَارَ الْوَسْقَ وَكَانَتْ عَائِشَةُ اخْتَارَتِ الْأَرْضَ (الحديث ۲۳۲۸) (۹۲)

عه بدوللای کوری عومه ر (دوی خویان لی بڼه) فهرمووی: پیڅه مبهه (دروودی خوی لسمه بڼه) کاتی فله لای خه یبه ری رزگارکرد، دایه وه به دانیش توانی خه یبه ر که به نیوه یی به ره می به یڼن چ بهروبووم چ شینایی به نیوه یی، جا پیڅه مبهه (دروودی خوی لسمه بڼه) هه موو سالی له دهرامه تی خه یبه ر سه د وده سقی دها به هاوسه ر هکانی خوی هه شتای خورماو بیستی جو.

جا کاتی پیښه وا عومه ر (دوی خویان لی بڼه) بو به جینشین و خه یبه ری دابه ش کرد، هاوسه ر هکانی پیڅه مبه ری کرد به سه رپشک، که یا زه وی و ناو هه لگرن، یاله سه ر سالانه ی خویان بن و سال به سال چهند ته غاریان موچه بو دانراوه نیستاش وهک جاران هه موو سالی هه مان موچه وهر بگرن، نیتر نه وه بوو هه نديکیان زه وی و ناویان وهر گرت و هه نديکی تریان سالانه یان هه لبارد،

عائشہو حەفسە لەو ھاوسەرانی بوون کە پارچەیی زەوی و زاریان
هەلگرتبوو. (تاج/ ۲- ۲۵۶- ش/ د/ ت).

رافعی کۆری خەدیج (عزەزی خۆی لێ بێ) ئەنصارییە، لەرۆژی بەدرا لەبەر
ئەوێ کە میرد منداڵ بوو، پیغەمبەر (دروودی خۆی لەسەر بێ) رێگەی پێ نەدا
کە بەشداری لەغەزای بەدرا بکا، بەلام لەرۆژی جەنگی ئوحووددا رێگەی پێ
دا لەم جەنگەدا تیری بەریکەوت، لەحەفتاو چواری کۆچی دا لەتەمەنی
هەشتاو شەش سالی دا، هەلی دایەووەو بوو بەتیراوی و گوشتی، دەلێن:
ئیبنوعومەر (عزەزی خۆی لێ بێ) تەرمەکە بەرێ دەکا، کۆمەلێ ژن بەقیژەو ھاوار
شوینی دەکەون ئیبنوعومەر پێیان دەفەرموی: (وس بن ئەم پیرەمیژدە
گوناهبار مەکەن، خۆی پیرەمیژدەکی ئیختیارە بەرگەیی سزای
خوای گەورە ناگرێ).

۱۰۲۶- عَنْ عَمْرِو رَحِمَهُ اللَّهُ تَعَالَى قَالَ: قُلْتُ لِمَاؤُسَ رَحِمَهُ اللَّهُ تَعَالَى: لَوْ
تَرَكْتَ الْمُخَابِرَةَ فَإِنَّهُمْ يَزْعُمُونَ أَنَّ النَّبِيَّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) نَهَى عَنْهُ؟ قَالَ أَيْ
عَمْرُو إِيَّيْ أَعْطَيْهِمْ وَأَغْنَيْهِمْ وَإِنْ أَعْلَمَهُمْ أَخْبَرَنِي يَعْنِي ابْنُ عَبَّاسٍ (رَضِيَ اللَّهُ
عَنْهُمَا) أَنَّ النَّبِيَّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) لَمْ يَنْهَ عَنْهُ وَلَكِنْ قَالَ أَنْ يَمْنَحَ أَحَدُكُمْ
أَخَاهُ خَيْرَ لَهُ مِنْ أَنْ يَأْخُذَ عَلَيْهِ خَرْجًا مَعْلُومًا (الحديث ۲۳۳۰، طرفاه في:
۲۳۴۲، ۲۶۳۴) (۹۳).

عەمری کۆری دینار (رەحمەتی خۆی لێ بێ) فەرمووی: عەرزی طاووسم کرد (رەحمەتی
خۆی لێ بێ): خۆزیا وازت لەبەکرێدانی زەوی بەمەڵکانە دەهینا، چونکە ئەوانە
بەقسەیی خۆیان دەلێن: پیغەمبەر (دروودی خۆی لەسەر بێ) نەیی لەشتی واکردوو؟
طاووس (عزەزی خۆی لێ بێ) فەرمووی: زانائیرینیان کە ئیبنوعەبباسە (عزەزی خۆیان لێ بێ)
هەوالی داوێپیم: پیغەمبەر (دروودی خۆی لەسەر بێ) نەیی لێ نەکردوو بەلام

فهرموویه‌تی: نه‌گهر زهوی و زارتان به‌پیاومتی بدن به‌برای ثایینی خوٲان، که‌بو خوٲی دای‌چینی له‌وه باش‌تره که‌به ملکانه پی‌ی بدن! (تاج/۲/۳۵۲ ز/۱۶۸ ف-۲ ش/د/ت/ن).

۱۰۲۷- عَنْ عُمَرَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَنَّهُ قَالَ: لَوْلَا آخِرُ الْمُسْلِمِينَ مَا فَتَحَتْ قَرْيَةً إِلَّا قَسَمْتُهَا بَيْنَ أَهْلِهَا كَمَا قَسَمَ النَّبِيُّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) خَيْرَ (الحديث ۲۳۳۴، أطرافه في: ۳۱۲۵، ۴۲۳۵، ۴۲۳۶) (۹۴).

عومهر (همزای خوی لئ به) فهرمووی: (نه‌گهر له‌بهر به‌رژه‌وه‌ندی دواپینه‌ی موسولمانان نه‌بی، که‌نه‌بادا هی‌چیان بو نه‌مینیت‌ه‌وه، دنا هر گوندو شارو ولاتی نازاد بکه‌م، یه‌کسر دابه‌شی ده‌که‌م به‌سهر نه‌و غه‌زاکاران‌ه‌دا که نازادی ده‌که‌ن، وه‌ک چوٲ پی‌غه‌م‌بهر (دروودی خوی له‌سهر به) کاتی قه‌لای خه‌یبه‌ری نازاد کرد، دابه‌شی کرد به‌سهر نازادکاره‌کان‌دا).

باسی زهوی بی‌خاوه‌دان و ناوه‌دان کردنه‌وه‌ی

۱۰۲۸- عَنْ عَائِشَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: (مَنْ أَغْمَرَ أَرْضًا لَيْسَتْ لِأَحَدٍ فَهُوَ أَحَقُّ) (الحديث ۲۳۳۵) (۹۵).

عائیشه (همزای خوی لئ به) له خوٲه‌ویسته‌وه ده‌فه‌رموی: (که‌سی‌ک زه‌ویبه‌ک ناوه‌دان بکاته‌وه، که‌هی که‌سی‌کی تر نه‌بی نه‌وه ده‌بی به‌هی خوٲی). (تاج/۲/۳۵۰ ف-از-۱۶۷)

۱۰۲۹- عَنْ ابْنِ عُمَرَ أَنَّ عُمَرَ بْنَ الْخَطَّابِ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) أَجْلَى الْيَهُودِ وَالنَّصَارَى مِنْ أَرْضِ الْحِجَازِ وَكَانَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) لَمَّا ظَهَرَ عَلَى خَيْبَرَ أَرَادَ إِخْرَاجَ الْيَهُودِ مِنْهَا وَكَانَتْ الْأَرْضُ حِينَ ظَهَرَ عَلَيْهَا لِلَّهِ وَلِرَسُولِهِ

(۹۴) لم يوافقهم مسلم على تخريبه (فتح/۲۸/۵- خاتمة كتاب الزراعة) - المترجم.

(۹۵) قال العلامة العيني: (وهذا الحديث من أفراد، ج/۱۲ ص ۱۷۶) المترجم.

(صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) وَلِلْمُسْلِمِينَ وَأَرَادَ إِخْرَاجَ الْيَهُودِ مِنْهَا فَسَأَلَتْ الْيَهُودُ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) لِيُقَرَّرَ بِهَا أَنْ يَكْفُوا عَمَلَهَا وَلَهُمْ نِصْفُ الثَّمَرِ فَقَالَ لَهُمْ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) (تُقَرَّرُكُمْ بِهَا عَلَى ذَلِكَ مَا شِئْنَا). فَقَرُّوا بِهَا حَتَّى أَجْلَاهُمْ عُمَرُ إِلَى تَيْمَاءَ وَأَرِيحَاءَ) (الحديث ۲۳۳۸) (۹۶).

ثیبنو عومەر (دەزی خویشان لى بى) فەرمووی: ئىمامى عومەر (دەزى خوى لى بى)

لەسەردەمى جىنشىنى خۇيدا، جۈلەكەو گاۋرەكانى لەحىجاز ۋەدەرنەو خاكى حىجازى پى چۆل كەردن، ھۆى رەۋاىى ئەم كارەى عومەرىش دەگەرپىتەۋە بۆ ئەم داستانە: پېغەمبەر (دروودى خوى لەسەر بى) كاتى سەرگەوت بەسەر ھەلاى خەيبەردا، ويستى بەجۈلەكەكانى چۆل بكا، چونكە بەئازادكردنى خەيبەر، لەلايەنى سوپاى ئىسلامەۋە، خاك و زەوى خەيبەر ھەمووى بوو بەھى خوداۋ پېغەمبەر و موسولمانان، لەھى ناموسولمان دەرچوو، جا كە پېغەمبەر (دروودى خوى لەسەر بى) ويستى خەيبەر بەجۈلەكەكان چۆل بكا، جۈولەكەكان داۋايان لە پېغەمبەر (دروودى خوى لەسەر بى) كرد: كەلەۋى بىانھىلى، ھەتا زەوى و زارەكەى بەرھەم بھىن، بەمەرچى جۈولەكەكان كارەكان ئەنجام بەدن و كارو ئىش و فەرمانى بەرھەمھىنان لەسەر ئەۋان بى بەلام بەروبو مەكەى بەنيۋەدى بى: نيۋەى بۆ موسولمانان و نيۋەى بۆ جۈولەكەكان. پېغەمبەر (دروودى خوى لەسەر بى) فەرمووی: (باشە لەسەر ئەمە رېدەكەوين و مافى مانەۋەتان پى دەدەين، ھەتا خۇمان ئارەزومان ھەبى!!) ئىتر ئەۋانىش بەمە رازى بوون و لەۋى مانەۋە ھەتا ئەو سەردەمەى عومەر ئەۋى پى چۆل كەردن و رەھەنەى كەردن بۆ تەيما و ئەريحا.

۱۰۳۰ - عَنْ رَافِعِ بْنِ خَدِيجِ بْنِ رَافِعٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنْ عَمِّهِ ظَهْرٍ بْنِ رَافِعٍ قَالَ ظَهْرٌ لَقَدْ نَهَانَا رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) عَنْ أَمْرِ كَانَ بَيْنَا رَافِعًا

قُلْتُ مَا قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) فَهُوَ حَقٌّ. قَالَ: دَعَانِي رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: (مَا تَصْنَعُونَ بِمَحَاقِلِكُمْ؟) قُلْتُ: نُوَاجِرُهَا عَلَى الرَّبْعِ وَعَلَى الْأَوْسُقِ مِنَ التَّمْرِ وَالشَّعِيرِ قَالَ: (لَا تَفْعَلُوا أَرْغَوْهَا أَوْ أَرْغَوْهَا أَوْ أَمْسِكُوهَا) قَالَ رَافِعٌ: قُلْتُ: سَمْعًا وَطَاعَةً (الحديث ٢٣٣٩، أطرافه في: ٢٣٤٦، ٤٠١٢) (٩٧).

رافيعی کوپی خەدیج ی کوپی رافیعی (پەزەیی خەوی لێ بێ) فەرمووی: مامەم ظوھەیری کوپی رافیعی (پەزەیی خەوی لێ بێ) فەرمووی: لەراستی دا سەرەنجام پیغەمبەر لەسەر شیۆمیەکی روون و ناشکرا نەیی لێ کردین لەکاری لەبار بوو بۆمان. منیش گوتم: هەرچی پیغەمبەر (درووی خەوی لەسەر بێ) بیفەرموی: رەواپەو راستەو دروستە. فەرمووی: پیغەمبەر (درووی خەوی لەسەر بێ) بانگی کردم و فەرمووی: (زەوی و زارەکانتان چۆن چۆنی بەرھەم دەھێنن؟) عەرزیم کرد: دمی دەین بەکری، بە چواریەکی داھاتەکە و بەچەند تەغاریکی ناوبراوە لەخورما و جۆ، فەرمووی: (وامەکەن، بەلکوو خۆتان بۆ خۆتان دایچی ن یابەپیاوتمی بیدەن بەکەسی بۆ خۆی دایچینی، یا بەبەیری بیھێننەو!).

رافەو شیکردنەو:

یەکەم: زەوی دان بەملکانە راجیاییەکی زۆری واتیا بەلام گورت و بوخت: (شتی و دروستە بەمەرچی سەرئەکیشتی بۆ کیشەو بەرەلەنیوانی خاوەنی زەویەکەو وەرزیرو ئاودێرەکان و کشتیارەکان دا).

دووەم: ظوھەیری کوپی رافیعی (پەزەیی خەوی لێ بێ) ئەنصارییە، ئەوسییە، مامە ی رافیعی کوپی خەدیجە، کە لەکوئای فەرموودە ی ژمارە ١٠٢٥ دا ژياننامەکە ی

رابوورد. نامادهی پهیمانی عهقهبهی دووم بووه، لهم پهیمانهدا پهیمانی لهگهڼ پیڅه مبهردا بهست عهسقه لانی له نیصا بهدا دمفه رموی: نامادهی جهنگی بهدر بووه، که واته بهدرییه، بهلام له نیستیعا با نیبنو عهبدول بهر دمفه رموی: (نامادهی بهدر نه بووه بهلام نامادهی جهنگی نوحودو شهرگوو جهنگه کانی تری پیڅه مبهر بووه، که له پاش نوحود رویان داوه) له سهر فهرمایشتی موقه دیمه ی فته تحولبارییه که فهرمووده ی له صه حیجی بوخاری پیروزدا هه ییه، دیاره که نه ویش نه م فهرمووده ییه ی نیرمیه تی (رمز او رحمه تی خودایان لی بی).

۱۰۳۱ - عَنْ نَافِعٍ رَحِمَهُ اللَّهُ تَعَالَى أَنَّ ابْنَ عُمَرَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) كَانَ يُكْرِى مَزَارِعَهُ عَلَى عَهْدِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) وَأَبِي بَكْرٍ وَعُمَرُ وَعُثْمَانُ وَصَدْرًا مِنْ إِمَارَةِ مُعَاوِيَةَ ثُمَّ حَدَّثَ عَنْ رَافِعِ بْنِ خَدِيجٍ أَنَّ النَّبِيَّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) نَهَى عَنْ كِرَاءِ الْمَزَارِعِ فَلَمَّا هَبَّ ابْنُ عُمَرَ إِلَى رَافِعٍ فَلَمَّ بِتُ مَعَهُ فَسَأَلَهُ فَقَالَ نَهَى النَّبِيُّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) عَنْ كِرَاءِ الْمَزَارِعِ فَقَالَ ابْنُ عُمَرَ: قَدْ عَلِمْتُ أَنَا كُنَّا نُكْرِى مَزَارِعَنَا عَلَى عَهْدِ رَسُولِ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) بِمَا عَلَى الْأَرْبَعَاءِ وَبِشَيْءٍ مِنَ الثَّنَنِ (الْحَدِيثُ ۲۳۴۳، طَرَفُهُ فِي: ۲۳۴۵، وَالْحَدِيثُ: ۲۳۴۴) (۹۸).

نافع (رمزی خوی لی بی) فهرمووی: جاران نیبنو عومه ر (رمزی خویان لی بی) له سهردهمی پیڅه مبهر (درووی خوی له سهر بی) و نه بوبه کرو عومه رو عوسمان دار (رمزی خویان لی بی) جاران نیبنو عومه ر (رمزی خوی لی بی) له سهردهمی نه م زاتانه دا، هه تا سهره تای فهرمان په وایی موعاوییه ییش، له م ماومیه دا زهوی و زاری خوی ددها به کړی، بهلام که فهرمووده که ی رافیعی کوری خه دیجی ژنه وت، که له پیڅه وه: ژماره ۱۰۲۴ او ۱۰۳۰ دا رابوورد، که پیڅه مبهر (درووی خوی له سهر بی) نه یی کردووه له به کړیدانی زهوی و زار، کاتی نه م فهرمووده ی بی گه یشت نیبنو عومه ر خوی

چوو بۆلای رافیع بۆ دُنیا بوون له کاره که، منیش له خزمهتی دا چووم که لیم
پرسی رافیع فهرمووی: (پێغه مبه‌ر (برووی خوی لسه‌ر به‌) پێشگیری (نه‌یی) کردوه
له به‌گه‌ردانی زه‌وی و زار).

ئیب‌نوعومهر فهرمووی: (ئه‌وه‌ی من ده‌یزانم جاران زه‌وی و زارمان
له سه‌رده‌می پێغه مبه‌ردا ده‌دا به‌گه‌ردی له سه‌ر ئه‌م شیوه‌یه: ئه‌وه‌ی له سه‌ر ما‌کاو
و جو‌گه‌ له‌کانه بۆ خاوم‌ن زه‌وییه‌که له‌گه‌ل هه‌ندئ‌ی کا، له‌باتی م‌ل‌کانه
(تاج/۲/۲۵۲- ۴/ ۱۶۸)

۱۰۳۲ - عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَنَّ النَّبِيَّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ)
كَانَ يَوْمًا يُحَدِّثُ وَعِنْدَهُ رَجُلٌ مِنَ أَهْلِ الْبَادِيَةِ: (أَنَّ رَجُلًا مِنْ أَهْلِ الْجَنَّةِ اسْتَأْذَنَ
رَبَّهُ فِي الزَّرْعِ فَقَالَ لَهُ: أَلَسْتَ فِيمَا شِئْتَ؟ قَالَ: بَلَى وَلَكِنِّي أَحِبُّ أَنْ أَرْزَعَ قَالَ
فَبَدَرَ فَبَادَرَ الطَّرْفَ نَبَاثَةً وَاسْتَوَاؤُهُ وَاسْتِخْصَاؤُهُ فَكَانَ أَمْثَالَ الْجِبَالِ فَيَقُولُ اللَّهُ
دُونَكَ يَا ابْنَ آدَمَ فَإِنَّهُ لَا يُشْبِعُكَ شَيْءٌ فَقَالَ الْأَعْرَابِيُّ: وَاللَّهِ لَا تَجِدُهُ إِلَّا قُرْشِيًّا أَوْ
أَنْصَارِيًّا فَإِنَّهُمْ أَصْحَابُ زَرْعٍ وَأَمَّا نَحْنُ فَلَسْنَا بِأَصْحَابِ زَرْعٍ فَضَحِكَ النَّبِيُّ (صَلَّى
اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ). (الحديث ۲۳۴۸، طرافاه في: ۲۵۱۹) (۹۹).

ئه‌به‌هوره‌په‌ره‌ (برووی خوی لسه‌ر به‌) فهرمووی: پێغه مبه‌ر (برووی خوی لسه‌ر به‌) رۆژێکیان
فه‌رمایشتی ده‌فه‌رموو، پیاویکی ده‌شته‌کیش له‌خزمه‌تی دا بوو، فهرمووی:
له‌به‌هشتا پیاوی له‌خودا داوا ده‌کا که‌ریگه‌ی پێ بدا، که‌گشتو‌کا‌ل ب‌کا، خودایش
پێی ده‌فه‌رموی: له‌چیت که‌مه‌ واحه‌ز له‌جان‌دن ده‌که‌یت؟ ئه‌ویش ده‌ئێ:
له‌هیچم که‌م نییه، ئه‌وه‌ی پێم خو‌ش بێ هه‌مه، به‌لام وه‌ک خولیا‌یی مه‌راقه‌م
په‌ریوه‌ته سه‌ر ئه‌وه که‌ گشتو‌کا‌ل ب‌که‌م! جا خودا ریگه‌ی پێ ده‌دا گو‌رج تۆو
ده‌وه‌شێنی، به‌چاو‌ترو‌کانی سه‌وزده‌بی و نی‌ر ده‌بی و راست ده‌بیته‌وه‌و پێ ده‌گا‌و
وه‌ختی درو‌ینه‌ی دێ و ده‌دو‌وریته‌وه‌، وه‌ک کێو کو‌مه‌ل کو‌مه‌ل خه‌ر هه‌ل

۳- فہرموودمکہی عومہر (۱۰۲۷ ات = ۲۲۳۴ ف)

۴- بیپرشتہکہی عہمری کوری عہوف لہتہجریدمکہدا نییہ، والہپیش ژمارہ: ۲۲۳۵.

۵- بیپرشتہکہی جابیر وا لہ دوا بیپرشتہکہی عہمری کوری عہوفہوہ.

۶- فہرموودمکہی عائیشہ (۱۰۲۸ ات = ۲۲۳۵ ف).

۷- فہرموودمکہی تووکردن لہبہہشت دا (۱۰۳۲ ات = ۲۳۴۸ ف).

ہہروا ماموستانای عہسقہلانی دمفہرموی: سی و نو ئہشہری ہاورپیان و

پہپرہوانی واتیدا. خودا بو خوی لہہہموو کەسی باشتر دہزانئ.

(بو زیادہ بہہرہ ہروانہ فیقیہ ناسان بہرگی ۲/لاپہرہ/۵۲۲ز-۲۳۱)

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

۴۷- نامہی باخہوانی (مساقات) و شت خواردنہو خیری ناوو

بیرو شتی تری لہم بابہتہ (کتاب المساقاة (الشرب)

(ہر: فیقیہ ناسان/۲/۵۲۲ز ۲۲۸. بو تیگہیشتی تہواو لہم باسہ) + (تاج ۱۲

۱۷۰/ز/۳۵۶)

۱۰۳۳- عَنْ سَهْلِ بْنِ سَعْدٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ أَتَى النَّبِيَّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) بِقَدَحٍ فَشَرِبَ مِنْهُ وَعَنْ يَمِينِهِ غُلَامٌ أَصْغَرُ الْقَوْمِ وَالْأَشْيَاخُ عَنْ يَسَارِهِ فَقَالَ يَا غُلَامُ أَتَأْذَنُ لِي أَنْ أُعْطِيَهُ الْأَشْيَاخُ قَالَ مَا كُنْتُ لِأَوْثَرَ بِفَضْلِي مِنْكَ أَحَدًا يَا رَسُولَ اللَّهِ فَأَعْطَاهُ إِيَّاهُ. (الحديث ۲۳۵۱، أطرافه في: ۲۳۶۶، ۲۴۵۱، ۲۶۰۵، ۲۶۲۰) (۱۰۰).

سہہلی کوری سہعد (ہمزای خوی لہ ہر) فہرمووی: جارئ لہخزمہت

پیغہمبہردا (ہرووی خوی لہہر ہر) بووین، جامئ خواردنہو میان ہیئا بو

پيغهمبەر (درویدی خوی لسمر بن) خوی لیی خواردموه، له‌لای راستیه‌وه کورپکی لاوی لی بوو له‌لای چه‌پیشیه‌وه بیره‌کان دانیشتبوون، پيغهمبەر (درویدی خوی لسمر بن) به‌کورپه لاوه‌که‌ی فهرموو: (ئایا رازی ده‌بیت که خواردنه‌وه‌که له‌پیش تۆدا بدهم بهم پیرانه؟) کورپه‌کش ئیبنوعه‌بباس بوو گووتی: نه‌به‌خوا، نه‌ی پيغهمبهری خودا! به‌شی خۆم له‌بهر ماوه‌ی پیرۆزی تۆ به‌که‌س ناده‌م، پيغهمبهریش (درویدی خوی لسمر بن) جامه‌که‌ی دایه ده‌ستی. (ریاض/۲/۲/۵۷۰ - ۶۳۲-۲).

۱۰۳۴ - عَنْ الزُّهْرِيِّ رَحِمَهُ اللَّهُ تَعَالَى قَالَ حَدَّثَنِي أَنَسُ بْنُ مَالِكٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَنَّهَا حُلِبَتْ لِرَسُولِ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) شَاةٌ دَاجِنٌ وَهِيَ فِي دَارِ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ وَشِيبَ لَبَنُهَا بِمَاءٍ مِنَ الْبُئْرِ الَّتِي فِي دَارِ أَنَسٍ فَأَعْطَى رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) الْقَدَحَ فَشَرِبَ مِنْهُ حَتَّى إِذَا نَزَعَ الْقَدَحَ مِنْ فِيهِ وَعَلَى يَسَارِهِ أَبْرُ بَكْرٍ وَعَنْ يَمِينِهِ أَعْرَابِيٌّ فَقَالَ عُمَرُ وَخَافَ أَنْ يُعْطِيَهُ الْأَعْرَابِيُّ أَعْطَى أَبَا بَكْرٍ يَا رَسُولَ اللَّهِ عِنْدَكَ فَأَعْطَاهُ الْأَعْرَابِيُّ الَّذِي عَلَى يَمِينِهِ ثُمَّ قَالَ الْأَيْمَنُ فَالْأَيْمَنُ (الْحَدِيثُ ۲۳۵۲، أَطْرَافُهُ فِي: ۲۵۷۱، ۵۶۱۲، ۵۶۱۹) (۱۰۱).

زوهری (ده‌مستی خودی لى بن) فهرمووی: ئه‌نه‌سی کورپ مالیک (په‌زی خوی لى بن) فهرمایشتی گپ‌پایه‌وه بۆم فهرمووی: جارێ خوشه‌ویست (درویدی خوی لسمر بن) له مائی من میوان بوو، شیرێ ئازده‌لیکی ورده‌ی مالیان دۆشی بۆی، به‌ئاو شکان‌دیانه‌وه به‌ئاوی بیره‌که‌ی خانوه‌که‌ی من که‌می ترنگیان کرده‌وه، جامه شیره‌کیان برده خزمه‌ت پيغهمبهر لیی خواردموه، له‌وکاته‌دا عاره‌بیکی ده‌شته‌کی له‌لای راستی پيغهمبهره‌وه بوو، وئه‌بویه‌که‌یش له‌لای چه‌پیه‌وه بوو.

جا کاتیک پیغهمبر (دروودی خوی لسمر بر) جامه‌ک‌هی لهدمی دوور خسته‌وه،
 عومر له‌بر نه‌وهی، که‌مه‌ترسی نه‌وهی هه‌بوو، جامه‌ک‌هی بدا
 به‌ئه‌عرا بیه‌که‌و نه‌یدا به‌ نه‌بویه‌کر، فه‌رمووی: قوربان! بفه‌رموو جامه‌که
 بده به‌ نه‌بویه‌کر، که‌وا له‌لاتا، به‌لام پیغهمبر (دروودی خوی لسمر بر) جامه‌ک‌هی دا
 به‌عه‌ربه‌ ده‌شته‌کیه‌که، که‌له‌لای راستیه‌وه بوو، وه‌ فه‌رمووی: (لای راست
 له‌پیشتره، که‌واته‌ ده‌بی جامه‌که‌ به‌لای راستا بگێردری) (ریاض/۲ف۵۶۹-ف-
 ۷۶۰). برپاوه: تاج/۴-ل-۵۷ بای نه‌ریت وده‌ستووری شت خواردنه‌وه زنجیره‌ی
 ۱۷ به‌تایبه‌تی فه‌رمووده‌ی ژماره: ۱۴ (فیقه‌ی ناسان/۲/۵۲۲-ز۲۲۸).

راه‌و روونکردنه‌وه:

ایم‌امی زوهری (ره‌زاو ره‌مه‌تی خودی لای بر) ناوی پیشه‌وا نه‌بویه‌کر موحه‌مه‌دی
 کوپی موسلیم ه، نازناوی زوهریه، ناوداریشه به‌ ئیبنو شه‌هاب، له‌تاب‌عییه
 بچکۆله‌کانه، فه‌رمووده‌ی له‌ ئیمامی نه‌ه‌س و ره‌بعی کوپی عبادو هاوه‌لانی
 ترموه و مرگرتووه، ئیبنو عومه‌ری بینیه‌وه به‌خزمه‌تی گه‌یشتووه،
 وه‌فه‌رمووده‌ی له‌ویشه‌وه گێراوه‌ته‌وه، هه‌ندی ده‌فه‌رموون: ته‌نیا دوو
 فه‌رمووده‌ی له‌ ئیبنو عومه‌ر و مرگرتووه. فه‌رمووده‌ی زانیکی ناوداره له‌ریجالی
 سه‌حیحی بوخاری و سه‌حیحی موسلیمه، ئیمامی موسلیم (ره‌زاو ره‌مه‌تی خودی لای بر)
 له‌ سه‌حیحی موسلیم دا، له‌په‌سنی جوانی ئیمامی زوهریدا به‌ده‌ق
 ده‌فه‌رمووی: (.. لَمَّا لَزَّيْنِ الْزَّهْرِي فِي جَلَالَتِهِ وَكَثْرَةِ أَصْحَابِهِ الْخُفَّاءُ الْمُتَّقِينَ حَدِيثَهُ...)
 که‌مه‌به‌ست له‌م فه‌رمایشته‌ی ئیمامی موسلیم نه‌مه‌یه: (ئیمامی زوهری
 پیشه‌وا یه‌کی فه‌رمووده‌زانی شکۆمهند بووه، کۆمه‌لی فه‌رمووده‌زانی شاره‌زای
 پسپۆری زه‌ین رو‌شنی هه‌بووه، که‌هه‌میشه له‌خزمه‌تی دا بوون و
 فه‌رمووده‌کانی نه‌ویان زۆر به‌باشی له‌به‌رکردووه). یه‌کی له‌فه‌قیکانی زوهری
 پیشه‌وا عومه‌ری کوپی عه‌بدولعه‌زیزبوو له‌جێنشینه هه‌قناسه

هه قه رومره كان، كه پيش نه وهى بى به جينشين نيمامى نه نه س نويزى له پشتيه وه ده كرد، كاتى دهمرى هه ندى پارچه نينو ك و مووى پيغه مبهري (درووى خوى لى سى) هه بوو، راي سپارد كه له ناو كفه كهى دا دايبني و له ناوى دا بينيژن...

۱۰۳۵ - عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: (لَا يُمْنَعُ فَضْلُ الْمَاءِ لِمَنْعَ بِهِ الْكَلَالُ) (الحديث ۲۳۵۳، طرفاه في: ۲۳۵۴، ۶۹۶۲ (۱۰۲)).

نه بوهوره ريه (همزي خوى لى سى) فمرووى: پيغه مبهري (درووى خوى لى سى) ده فمروى: (ناوى زياده قه دهغه مه كه ن، هه تا زياده له و مري پى قه دهغه بكه ن). (تاج/ ۲- ۳۶۵ ف- ۱۷۴).

رافه و شيكردنه وه:

نيمامى نه وهى (د رحمتى خودى لى سى) ده فمروى: وه كه نه وه كه سى له دهشت ياله شوينى، بريكي هه بى، و ناوى بيركه له خوى زياد بى، وه له نزيكى نه و بيرمه له و مري هه بى، جا نه گهر خاوم بيركه، ناوى زياده بيركهى قه دهغه بكا له ران و گايه ل و مالات و نازهل، نيت له بهر بى ناوى كه س نازهل و مالات ناله و مرينى له و له و مري گايه!

۱۰۳۵ - (مكرر) وَعَنْهُ فِي رَوَايَةٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: (لَا تَمْنَعُوا فَضْلَ الْمَاءِ لِمَنْعُوا بِهِ فَضْلَ الْكَلَالِ) (الحديث ۲۳۵۴). ومړگه پراوه كهى له پيشه وه رابوورد.

۱۰۳۶ - عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مسعود (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنْ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: (مَنْ حَلَفَ عَلَى يَمِينٍ يَفْتُطِعُ بِهَا مَالَ امْرِئٍ مُسْلِمٍ

هُوَ عَلَيْهَا فَاجِرٌ لَقِيَ اللَّهَ وَهُوَ عَلَيْهِ غَضَبًا). فَأَنْزَلَ اللَّهُ تَعَالَى: ﴿إِنَّ الَّذِينَ يَشْتَرُونَ بِعَهْدِ اللَّهِ وَأَيْمَانِهِمْ ثَمَنًا قَلِيلًا﴾ الْآيَةَ. فَجَاءَ الْأَشْعَثُ فَقَالَ مَا حَدَّثَكُمْ أَبُو عَبْدِ الرَّحْمَنِ فِيَّ أَنْزَلْتَ هَذِهِ الْآيَةَ كَأَنَّ لِي بَثْرًا فِي أَرْضِ ابْنِ عَمٍّ لِي فَقَالَ لِي: شَهْوَدَكَ قُلْتُ: مَا لِي شَهْوَدُ قَالَ: (فِيمِنْهُ) قُلْتُ يَا رَسُولَ اللَّهِ: إِذَا يَخْلِفَ فَذَكَرَ النَّبِيَّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) هَذَا الْحَدِيثَ فَأَنْزَلَ اللَّهُ ذَلِكَ تَصَدِّقًا لَهُ). (الحديث ۲۳۵۶، أطرافه في: ۲۴۱۶، ۲۵۱۵، ۲۶۶۶، ۲۶۶۹، ۲۶۷۳، ۲۶۷۶، ۴۵۴۹، ۶۶۵۹، ۶۶۷۶، ۷۱۸۳، ۷۴۴۵) و (الحديث ۲۳۵۷، أطرافه في: ۲۴۱۷، ۲۵۱۶، ۲۶۶۷، ۲۶۷۰، ۲۶۷۷، ۷۱۸۴) (۱۰۳).

عبداللہ کوری مہسعود (مزی خوی لی بن) فہرمووی: پیغہ مبہر (درویدی خوی لمسر بن) فہرمووی: (کھسی بہناہق سویند بخوا، ہوتا بہو سوینہ نارہوایہ مالی کہسیکی تر بیچرینئی بو خوی، تہوہ کاتی دھچیتہ دیوانی خودا لہروزی ژینہ وودا، خودای گہورہ زور تورہیہ لی). جا خودا بو پشتیوانی تہم فہرموودہیہ تہم نایہتہی ناردہ خوارہوہ:

﴿إِنَّ الَّذِينَ يَشْتَرُونَ بِعَهْدِ اللَّهِ وَأَيْمَانِهِمْ ثَمَنًا قَلِيلًا أُولَٰئِكَ لَا خَلَاقَ لَهُمْ فِي الْآخِرَةِ وَلَا يُكَلِّمُهُمُ اللَّهُ وَلَا يَنْظُرُ إِلَيْهِمْ يَوْمَ الْقِيَامَةِ وَلَا يُزَكِّيهِمْ وَلَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ﴾
ثالی عیمران ۷۷/۳۔

واتہ: (تہو کہسانہی کہپہیمانی خوداو سویندی خویمان دمفروشن بہبہہایہکی کہمی دنیاوی دہیانگوپنہوہ، تہوانہ لہروزی پاشہ پوژدا، بی بہشو بارہن لہہموو خوشیہکی قیامہت، وہخودای گہورہ قسہیان لہگہلا ناکا، بہچاوی میہرو رحمہ تیشہوہ تہماشایان ناکات، وپرووی خوشیان ناداتی و پاکیان ناکاتہوہو تاریفیان ناکا، سہرمپای تہوہیش سزای سہختیان بو نامادہکراوہ).

جا ئەشعەشی کورپی قەیس هات گوتی: (ئەو ە باوکی ەبدورەحمان — واتە: ئیبنو مەسعود — چیان بۆ باس دەفەر موئ؟ ئەم ئایەتە پیرۆزە، ھۆی ھاتنی من بووم، داستانە کە ئاوابوو: بیر ئیکم ەبوو، لەزەوی ئامۆزایە کما بوو ئامۆزاکەم حاشای لێ کرد، بۆ داداگایی بردم بۆ خزمەتی پیغەمبەر (دروودی خوی لەسر ەب) فەر مووی: (کوا شایەتە کانت ئامادەیان بکە) گوتم: شایەتەم نییە، فەر مووی: (دە سویندی بدە) ەرزیم کرد: قوربان! سویند دەخوات دەربەستی سویند نایی، ئیتەر پیغەمبەر (دروودی خوی لەسر ەب) ئەم فەر موودەییە فەر موو. لەپاشاش خوی گەورە بۆ پشتیوانی فەر موودە کە پیغەمبەر ئایەتە کە ی نارد).

راڤەو روونکردنەو:

۱- بە پێی بنەمای (الحدیثُ یفسرُ بعضُهُ بعضاً) بۆ وەرگیرانە کە بە ھەرە لەگیرانەو ەو ئەطرافەکانی فەر موودەکان وەردەگیرێ. بۆ نموونە لەطەرفی ژمارە (۲۵۱۵) دا، ئەشعەث، سەبارت بە متمانە کردن بە سویندو قسە ی ئامۆزاکە ی، سەبارت بەم بابەتە ەرز ی پیغەمبەر دەکا: (إِذَا يَحْلِفُ وَلَا يُسَالِي) بەلام لەگیرانەو ە ی ئێرەدا ھۆ ی سوینخواردنە کە ی روون نە کراو ەتەو.

۲- ئەشعەشی کورپی قەیس لەھۆزی کیندییە، کە سناوی باوکی مو حەمەدە، (أبو محمد) ، لەسائی دە ی کوچیدا لە گەل شاندی کی حەفتا کە سیدا، لەھۆزی کیندە ھاتن بۆ خزمەتی پیغەمبەر (دروودی خوی لەسر ەب) کە ئەو سەرۆکیان بوو، ئیسلام بوونی خو یان راگەیان، یەکی بوو لەپادشاکانی کیندە، لەپاش دەرچوونی حەزرت لەجیھان لە گەل زۆر کەس لەھۆزی کیندە لەئیسلام پاشگەز بوونەو، بە دیلی ھینایان بۆلای ئەبو بەکر، داوا ی لێ کرد کە نە یکوژی، وەسوودی لێ وەر بگری لەشەرەکانی ئاییندە ی دا، ھەروەھا داوا ی

لەنەبویەکر کرد کە خوشکێکی خۆی لێ مارەبکا، ئەبویەکریش بەگوێی کردو
فەرودی کچی ئەبوقو حافەشی لێ مارەکرد، جاری جەریرو ئەشعەت ئامادە
سەر تەرمی بوون، ئەشعەت جەریری پیش خۆی خست، وتی: چونکە من
پاشگەز بوومەو، بەلام تۆ پاشگەز نەبوویتەو.

لەپاش شەهید بوونی ئیمامی عەلی بەجەل شەو مردو، حەسەنی کوری
عەلی نوێژی لەسەر تەرمەکە کرد، لەبوخاری پێرۆزدا یەک فەرموودە
هەیه - رمزاو رەحمەتی خودای لەسەر بێ-.

۱۰۳۷ - عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) يَقُولُ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ
عَلَيْهِ وَسَلَّمَ): (ثَلَاثَةٌ لَا يَنْظُرُ اللَّهُ إِلَيْهِمْ يَوْمَ الْقِيَامَةِ وَلَا يُزَكِّيهِمْ وَلَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ
رَجُلٌ كَانَ لَهُ فَضْلٌ مَاءٍ بِالطَّرِيقِ فَمَنْعَهُ مِنْ ابْنِ السَّبِيلِ وَرَجُلٌ بَايَعَ إِمَامًا لَا يُبَايِعُهُ إِلَّا
لِدُنْيَا فَإِنْ أَعْطَاهُ مِنْهَا رَضِيَ وَإِنْ لَمْ يُعْطِهِ مِنْهَا سَخِطَ وَرَجُلٌ أَقَامَ سِلْعَتَهُ بَعْدَ الْعَصْرِ
فَقَالَ وَاللَّهِ الَّذِي لَا إِلَهَ غَيْرُهُ لَقَدْ أُعْطِيتُ بِهَا كَذَا وَكَذَا فَصَدَّقَهُ رَجُلٌ) ثُمَّ قَرَأَ هَذِهِ
الآيَةَ ﴿إِنَّ الَّذِينَ يَشْتَرُونَ بِعَهْدِ اللَّهِ وَأَيْمَانِهِمْ ثَمَنًا قَلِيلًا﴾. (الحديث ۲۳۵۸،
أطرافه في: ۲۳۶۹، ۲۶۷۲، ۷۲۱۲، ۷۴۴۶) (۱۰۴).

(بروانه: رياض/ ۱۴- ۱۳۲۸هـ- ۲۸).

ئەبوهورەیرە (پێرۆزی خۆی لێ بێ) فەرمووی: پێغەمبەری خوا (فەرودی خۆی لەسەر بێ)
فەرمووی: (لەرۆژی قیامەتا ئەم سێ جۆرە کەسە خودای گەورە نەبەچاوی
رەحمەت تەماشایان دەکا، نەلەتاوان پاکیان دەکاتەو، سەرپرای ئەوێش
سزایەکی بەسوێان بۆ ئامادەکراو: پیاوی کەزیادە ئاوی هەبێ و لەسەرە پێ
بێ و لەرێبوارێ قەدەمەبکا، پیاویکیش پەیمان بەدا بەپێشەواو سەیری
بەرژمەندێ دنیایی خۆی بکا، ئەگەر پێشەوا بەشی دا ئەویش بەگوێی بکا،
ئەگەر پێشەواکە بەشی نەدا ئەویش ناپازی بێ و بەگوێی نەکا، پیاویکیش

که له پاش عهصر، کاتی بازپراخستن و دوکان هه لگرتن و بهرزمو و موبوونی فریشته کانه، له گه ل کرده و هوی روژی بهنده دا، که چی نه و له و کاته ناسک و پیروژه دا، له سهر مامه له و سه و دا، بو ته فرمادانی کړپار سویندی درو بخوات، وهک: نه وه بلایت: به و تاقه خودایه، که بیجگه له خوی خودای تر نییه، له پیش تودا نه و ننده و نه و ننده یان داوه پیم نه مداوه، گه لی زیاتر له و نرخه ی تودا دهیده به من، پیاویش بپروا به درو که ی بکاو شته که ی به و نرخه درو یه لی بکړی) له پاشا نه م نایه ته ی خوینده و بو پشتیوانی فهرمو و ده که (و ان الذین یشترون بعهد الله و ایمانهم ثمنا قلیلاً) رافه که ی له ژماره (۱۰۳۶) دا رابوورد. (تاج/۲/۳۶۵-۲ ش/د/ت/ن).

۱۰۳۸- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) : أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: (بَيْنَا رَجُلٌ يَمْشِي فَاشْتَدَّ عَلَيْهِ الْعَطَشُ فَنَزَلَ بِئْرًا فَشَرِبَ مِنْهَا ثُمَّ خَرَجَ فَإِذَا هُوَ بِكَلْبٍ يَلْهَثُ يَأْكُلُ التُّرَى مِنَ الْعَطَشِ فَقَالَ: لَقَدْ بَلَغَ هَذَا مِثْلُ الَّذِي بَلَغَ بِي فَلَمَّا خَفَهُ ثُمَّ أَمْسَكَهُ بِيَدِهِ ثُمَّ رَفَعَنِي فَسَقَى الْكَلْبَ فَشَكَرَ اللَّهُ لَهُ فَغَفَرَ لَهُ) قَالُوا يَا رَسُولَ اللَّهِ: وَإِنْ لَنَا فِي الْبَهَائِمِ أَجْرٌ؟ قَالَ: (فِي كُلِّ كَبِدٍ رَطْبَةٌ أَجْرٌ). (الحديث ۲۳۶۳) (۱۰۵)

نه بوهوره میره (همزی خوی لی بی) فهرمووی: خوشه و یست (درویدی خوی له سهر بی) فهرمووی: (جاری پیاوئ له چولئ به پړگایه کدا دمرؤی، تونی تی زوری بو هیئا، تابیریکی دوزیه ووه چووه ناوی و تیر ناوی خوارده ووه، کاتی هاته دمره ووه روانی و اسه گئ له توونیانا و زمانی دمرکی شاوه و هاسکه هاسکیه تی و، له تاوا ته پایی دهوری بیر که ده لی سیته ووه، جا پیا و ده که له بهر خوی ه ووه گوتی: نه م سه گه پیش له توونیانا و ده کو منی به سهر هاتو ووه جادی سانه ووه رویشته ووه خواره ووه بو ناو بیر که و کاله (خوففه) که ی پی داکه ندو پری کرد له ناوو،

گرتی به دهمیه وه به دیواری بیر که دا هه ئز نییه وه سه رکه وته وه سه ری وه سه که که ی ناودا، جا خوا له سه ر نه وه سو پاسی کردو تۆله ی بۆ کرده وه لی خوش بوو!).

هاوه لآن عه رزیان کرد: قوربان! نه ی ره وانه کراوی خودا! دیاره هه رچاکه یی له گه ل گیانله به ری بیژمانا بکه ین خیر و پاداشی هه یه؟ فه رمووی: (به ئی وایه، هه رچاکه یی له گه ل هه رشتی بکری، که ته پرای زبانی تیابی، خیریکی که وره یه). (تاج/٢-٣٦٨-٢ ش).

١٠٣٩ - عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنْ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: وَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ لَأُذَوِّدَنَّ رَجُلًا عَنْ حَوْضِي كَمَا تُذَادُ الْغَرِيْبَةُ مِنَ الْإِبِلِ عَنْ الْحَوْضِ (الحديث ٢٣٦٧) (١٠٦).

نه بوهوره میره (بهزی خوی لئ به) فه رمووی: خوشه ویست (دروودی خوی لئ به) فه رمووی: (سویندم به و که سه که گیانی منی به ده سه، له رۆزی قیامه تدا، که داده نیشم بۆ پیشوازی له دینیکه رانی نه ته وه ی ئیسلامم، که دین بۆ سه ر هه وزی که وشه رم، به ده ستی خۆم، له هه ندی پیاو گوری گوری ده که م و له هه وزی که وشه رم دووریان ده خه مه وه، هه ره ک چۆن وشتری نامۆ و ناوه کی گوری گوری لئ ده کری و ریگه ی ناو خوار دنه و میان پئ نادری).

(باسی هه وزی که وشه ر له تاجا و له به رگی ده دا، له لاپه ره (٣٧٩) وه، ده ست پئ ده کا، هه تا لاپه ره (٣٨٨) که بریتییه له زنجیره (١٢٦) هه تا زنجیره (١٢٨)) به روانه (ریاض/٤-١٣٥٦ ه-٥٣).

١٠٤٠ - عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ عَنْ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: (ثَلَاثَةٌ لَا يُكَلِّمُهُمُ اللَّهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ وَلَا يَنْظُرُ إِلَيْهِمْ رَجُلٌ حَلَفَ عَلَى سِلْعَةٍ لَقَدْ أَعْطَى بِهَا أَكْثَرَ مِمَّا أَعْطَى وَهُوَ كَاذِبٌ وَرَجُلٌ حَلَفَ عَلَى يَمِينٍ كَاذِبَةٍ بَعْدَ الْعَصْرِ لَيَقْتَطَعَ بِهَا مَالٌ

أَمْرِي مُسْلِمٍ وَرَجُلٌ مَنَّعَ فَضْلَ مَاءٍ فَيَقُولُ اللَّهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ: الْيَوْمَ أَمْتَعَكَ فَضْلِي كَمَا مَنَعْتَ فَضْلَ مَا لَمْ تَعْمَلْ يَدَاكَ). (الحديث ۲۳۶۹) (۱۰۷).

دیسان ئەبوھورەیرە (مەزی خەوی لى بى) فەرەمووی: پەغەمبەر (درویدی خەوی لەسر بى) فەرەمووی: ئەم سى جۆرە کەسە لە قیامەتدا، خودا نە لە پەرووی نازەوہ قەسەیان لە گەل دەکا، نە بە چاوی رەحمەت تەماشایان دەکا، پیاوی بە سویندی درۆ کالائو شەمەکی فرۆتەنی خۆی ساغ بکاتەوہ، وەک ئەوہ سویند بخوات کە ئەوشتە کەپاری تر ئەوہندە داوہ پەیم زیاد لەوہی کە پەیی دراوہ، پیاوی کەش لە پاش عەصر بە سویندی درۆ مائی پیاویکی موسولمان بچەری بۆ خۆی، پیاوی کەش زیادە ئاوی هەبێ لە کەسێ پەییستی پەیی هەبێ، قەدەغە بکات، خاوی گەورە لە کاتی لێ پەرسینە وەدا پەیی دە فەرەموی: (ئەمەرۆ من فەضل و بەهرەى خۆمت لى قەدەغە دەکەم، هەر وەکوو تۆ فەضل و بەهرەى ئەو زیادە ئاومت لە ناتاجان قەدەغە کرد، لە کاتی کا ئەو ئاوو زیادە ئاوە تۆ دروست نە کردبوو، رزقى خوا بوو رەخساندبوى بۆت).

راقە و روونکردنەوہ:

لەمەدا جیاوازی پیاو و ژن نییە، هەروا ئەو دیعایە و پەرو پاگەندانەش کە لە رۆژنامە و رادیو و تەلەفزیوون دا، بۆ برەودان بە کالایی دەکری بەر هەپەشەى ئەم فەرەموودەیه دەکەوێ. (بەروانە ژمارە ۱۰۳۷).

۱۰۴۱ - عَنْ الصَّعْبِ بْنِ جَثَامَةَ قَالَ إِنَّ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ لَا حِمَى إِلَّا لِلَّهِ وَلِرَسُولِهِ (الحديث ۲۳۷۰، طرفه في: ۲۰۱۳) (۱۰۸).

(۱۰۷) لاحظ هامش الرقم: ۱۰۳۷ - المترجم.

(۱۰۸) قال العسقلاني: لم يوافق مسلم على تخريج حديث الصعب في الحمى (فتح/ ۵ ص ۵۲) -

المترجم.

صەعبى كۆرى جەننامە (مەزى خۇى لى بى) فەرموۋى: خۇشەۋىست (دروودى خۇى لىسەر بى) فەرموۋى: (پاكزو پاۋەند بەس بۇ خوداۋ پېغەمبەرى خودا ھەيە).
(تاج/۲/۳۵۰ ص ۲۲۲ف۲).

راۋە روۋنكردنەۋە:

۱- مەبەست لە پاكزو پاۋان پارچەيى زەۋى لەۋەرپاۋىيە، كەسى، يا دىيەك، دىكەن بەپاكز، نابى كەس ران و گايەلى تىادا بلەۋەرپىنى، مەگەر بەپىي ياساۋ رىسايەك، كە خۇيان لەناۋ خۇيانا لەسەرى رىك كەۋتوۋن، ۋەك ئەۋە لەۋەرپى پى دىشتەگان بۇ ھاۋىن و لەۋەرپى شاخەگان بۇ زىستان كەلەۋەر كز دەبى.

۲- مەبەست لەم فەرموۋدەيە ئەۋمىيە كە پېغەمبەر (دروودى خۇى لىسەر بى) لەزىانى خۇيداۋ جىنشىنى ئەۋ لەپاش زىانى ئەۋ مافى ئەۋەيان ھەيە كە پارچەيى زەۋى بىكەن بەپاۋان بۇ مەبەستىكى رەۋا، بەنمۈنە: بگوترى: لەۋەرپى گۆيزە قەدەغەيە لەسەر ئازەلى زمكاتى مىرى!

۳- صەعبى كۆرى جەننامە، لەۋەددان، نىشتەجى بوۋ، كە لەۋلاتى حىجازە، داپكى ناۋى فاخىتەى خوشكى ئەۋسەفیانى كۆرى حەربە، ئامادەى ئازادكردنى ۋلاتى ئىصطەخر بوۋە، دەلئىن: لەپاش ئازادكردنى ئىصطەخر جاپچى جاپدەدا، كەۋا جەجال ھەلساۋە، كەدەگەن بەصەعب (مەزى خۇى لى بى) دەفەرموۋى: (بەگوۋى خۇم لەزارى پىرۋزى پېغەمبەرم ژنەۋتوۋە دەيفەرموۋ: جەجال ھەلئاسى ھەتا خەلك باسى پىشت گۆى دەخەن). صەعب چەند فەرموۋدەيەكى صەحىجى گىراۋەتەۋە. لەۋخارى دا سى فەرموۋدەى ھەيە، راستەر ئەۋمىيە كەلە ئاخرو ئۆخرى جىنشىنى عومەردا مردوۋە - رەزى خودا لەھەموۋىان بى -.

(١٠٩) قال العيني: (أخرجه مسلم في الرّكاة (عيني/١٢ص ٢٧٥) المترجم.

سوارەكەى بەپشتى خالى رېمبازى و تەراتيّن بكا، تەنانەت لەكاتى وايش دا،
خودا بەژمارەى شوين سەم و تەرس و ميزەكەى چاكە و خيّر بۆ خاوەنەكەى
دەنووسى، گريمان ئەگەر خاوەنەكەى لەسەر ئاوپكەووە بردى، بەنيازى
ئەوەيش نا كە بيبا ئاوى بدا، بەلام و لاخەكە لەخۆيەووە دەمى نايە
چەمەكەووە لىي خواردووە، ئەو بەقەد ژمارەى ئەو ئاوەى كە دەپخواوە،
چاكەى بۆ دەنووسى، ديارە ئەگەر سووارەكەى خۆى مەشقى پى بكا، يا بچى
ئاوى بدا، يالەغەزادا سواری بى، ئەو پاداشتەكەى چەند قاتە. و لاخى بەرزە
چ ماين بى، چ ئەسپ بۆ ئەم جۆرە كەسە مايەى پاداشتە. مايەى پەردە و
داپۆشینه بۆ كەسى كە رايدەگرى، هەتا لەمەردوم بى نيازبى و بۆ رووسوورى
هەردوو جيهان، كارو كەسابەتى پيوە دەكاو، ئەو مافەى كە خودا لەسەر ئەو
ولاخەى داناو، كەبرىتييه لەخەباتگيران لەسەر پشتى، فەرامۆش ناك، هەروا
مافى و لاخەكەش فەرامۆش ناك، بۆ ئەم جۆرە كەسە پەردە و داپۆشەرە.

مايەى شەپرو تاوانيشە بۆ كەسى كە رايدەگرى بۆ چاوە و رووپامايى و
خۆنواندان و شانازى كردن بۆ دوژمنايەتى و دژايەتى گەلى ئىسلام و، لەدژى
موسولمانان، لە حەزەرەتى پيغەمبەرى خودا (درووى خوى سەر بى) لەبارەى
گويدىژەو پرسیار كرا كە چى مافيكى تيايە، زەكاتى لى دەكەوى يان نا؟
فەرمووى: لەبارەى گويدىژەو هيج سەروش و (وەحى) يكى تايبەتيم بۆ
نەهاتوو، تەنها ئەم نايەتە دانسقەو كەم هاوتايە نەبى، كە تىكرا هەموو
جۆرە خيّر، كەم و زۆر دەگریتەو، كە دەفەرموى: ﴿فَمَنْ يَعْمَلْ مِثْقَالَ ذَرَّةٍ
خَيْرًا يَرَهُ * وَمَنْ يَعْمَلْ مِثْقَالَ ذَرَّةٍ شَرًّا يَرَهُ﴾ سوورەتى زەلزەلە نايەتى هەشتەم،
لەسوورەتى ژمارە نەو و نۆ، واتە: هەركەسى بەقەى سەنگى تۆسقالى
چاكەى كردبى ديتەومرپى، و هەركەسى بەقەى سەنگى تۆسقالى خراپەى
كردبى ديتەومرپى. (رياض/ ۳- ۹۰۰ ف+ ۹- تاج/ ۸- ۸۹ ف- ۳).

رائه و روونکردنه وه:

۱- په یو موندی نهم فهرموودیه به سهرباسه که یه وه لهوئ دایه که دم فهرموئ: (ولو ألها مرّت بنهر فشربت منه).

۲- روونکردنه وه: یه کی جوانم له سهر نهم فهرموودیه له تاج دا نووسیوو، نه گهر له نایینده دا له چاپه کانی نایینده دا نه قل بکری بو ئیره ش دمبی.

۱۰۴۳- عَنْ عَلِيٍّ بْنِ أَبِي طَالِبٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَنَّهُ قَالَ: أَصَبْتُ شَارِفًا مَعَ رَسُولِ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) فِي مَعْنَمٍ يَوْمَ بَدْرٍ قَالَ: وَأَعْطَانِي رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) شَارِفًا أُخْرَى فَأَنْخِثُهُمَا يَوْمًا عِنْدَ بَابِ رَجُلٍ مِنَ الْأَنْصَارِ وَأَنَا أُرِيدُ أَنْ أَحْمِلَ عَلَيْهِمَا إِذْ خِرًا لِأَبِيعَهُ وَمَعِيَ صَائِعٌ مِنْ بَنِي قَيْنَقَافٍ فَاسْتَعِينَ بِهِ عَلَى وَلِيمَةِ فَاطِمَةَ وَحَمْزَةَ بْنِ عَبْدِ الْمُطَّلِبِ يَشْرَبُ فِي ذَلِكَ الْبَيْتِ مَعَهُ قَيْنَةٌ فَقَالَتْ: أَلَا يَا حَمْزُ لِلشَّرَفِ النَّوَاءِ فَتَارَ إِلَيْهِمَا حَمْزَةُ بِالسَّيْفِ فَجَبَّ أَسْنِمَتَهُمَا وَبَقَرَ خَوَاصِرَهُمَا ثُمَّ أَخَذَ مِنْ أَكْبَادِهِمَا قُلْتُ لَابْنِ شِهَابٍ: وَمِنْ السَّنَامِ؟ قَالَ: قَدْ جَبَّ أَسْنِمَتَهُمَا فَذَهَبَ بِهَا.

قَالَ ابْنُ شِهَابٍ: قَالَ عَلِيٌّ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ): فَتَطَرْتُ إِلَى مَنْظَرٍ أَفْطَعَنِي فَأَتَيْتُ نَبِيَّ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) وَعِنْدَهُ زَيْدُ بْنُ حَارِثَةَ فَأَخْبَرْتُهُ الْخَبَرَ فَخَرَجَ وَمَعَهُ زَيْدٌ فَأُطْلِقْتُ مَعَهُ فَدَخَلَ عَلَى حَمْزَةَ فَتَغَيَّظَ عَلَيْهِ فَرَفَعَ حَمْزَةُ بَصْرَهُ وَقَالَ: هَلْ أَلْتُمُ إِلَّا عَيْدًا لِأَبَائِي. فَرَجَعَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) يُفَهِّقُهُ حَتَّى خَرَجَ عَنْهُمْ وَذَلِكَ قَبْلَ تَحْرِيمِ الْخَمْرِ (الحديث ۲۳۷۵) (۱۱۰)

عەلی کوری ئەبو طالیب (پەزەیی خوی لڼ بڼ) فهرمووی: له تالانه که ی روژی به دردا، که له خزمه تی پیغه مبه دردا (دروودی خوی لسم بڼ) ناماده ی نهم نه به رده بووم، وشتره

مینگه یه کی سهره م بهر که وت، پیغه مبه ریش (دروندی خوی لیسر بی) و شتر یکی تری وای پی دام، بوون به دووان، رۆژی له بهر دمرگای پیاویکی نه نصاری دا، پیخم دان، به نیازی نه وهی بچم باریان بکه م له سرناتک (انخر) وه باره سورناتکیان پیبه یینم وله بازار بیفرۆشم و ده ستگیرۆیی خۆمی پی بکه م بو نانی شایی گواسته نه وهی فاطیمه ده سباریکی شارمزی نه م کارمیشم له گه ل بوو، له جوله که کانی به نی قهینوقاع بوو. حه مزه ی کوری عه بدول موسطه لیبیش — که مامی هه قی من و پیغه مبه ر بوو. له زووره وه له و ماله دا، پیش نه وهی که مه ی حه رام ببی، دانیشتبوو، باده ی دهنۆشی مه ست بوو. که نیزه کیکی گۆرانی بیژ گۆرانی بو ده گوت و نه م هه لبه ستانه ی بو ده چری (وافی) :

أَلَا يَحْمَزُ لِلشُّرَفِ النِّوَاءِ وَهَنْ مَعْقَلَاتٍ بِالْفَنَاءِ
ضِعَ السَّكِينِ فِي اللَّبَاتِ مِنْهَا وَضُرْجُهُنَّ حَمَزَةٌ بِالْذَّمَاءِ
وَعَجَّلَ مَنْ أَطَايَهَا لِشِرْبٍ قَدِيرًا مِنْ طَبِيخٍ أَوْ شَوَاءِ

واته:

نه ی حه مزه! ئاده ی، نه و و شترانه که وان له حه وشه، کۆت له پایانه!
بیانگه وزینه له خوینی خۆیان مه نجه ل هه ئینجه له گوشت بویان
به زمی سازکه، بو نه م مه ستانه به مه رگه و که باب به زمی شاهانه

به په خشانیش واته:

نه ی حه مزه! ناگات له و و شتره قه له وانه یه، که له حه وشه دا نه شکیل
کراون و به سترانه ته وه، ئاده ی چه قۆ دابنی له سه ر گه رده ملیان و
سه ریان بپر وه له خوینی خۆیا نا بیانگه وزینه و له پارچه خۆشه کانیان وهک:
جه رگو دووگیان مه نجه ل پر بکه و شایی له مه رگه و که باب بو نه م
کۆمه له ی مه ستانه سازکه.

ئیتر حەمزەش بەشمشیرەوہ رادەپەرئۆ و پەلاماریان دەدا، بەشیرەکەى دووگیان ئەبەرئۆ و کەلەکەیان هەل ئەدەرئۆ و لەجەرگەکەیان دەبات!

ئیبنو جورەیح کە ئەم فەرموودەیە لە ئیبنو شەهاب (زوهرى) یەوہ، دەگیرێتەوہ، دەفەرموئ: عەرزی ئیبنو شەهاب کرد: ئەى لە دووگەکەیان؟ فەرمووی: دووگیان دەبەرئۆ و لەویش دەبات. ئیبنو شەهاب (محمەتى خودى لى بى) فەرمووی: عەلى (عزى خودى لى بى) فەرمووی: کەسەیرى ئەم دیمەنەم کرد تۆقاندی، جا بۆ سکاڵاکردن چووم ب خزمەت پێغەمبەرى خودا (درووى خودى لى بى) ، لەوکاتەدا زمیدی کوپی حاریشە لەخزمەتى دا بوو، سەرگوزەشتەکەم لەنووکەوہ بۆ یگیراپەوہ، تەشریفى ھاتەدەرەوہ، زەیدیش لەخزمەتیدا بوو، منیش لەخزمەتیاندا رویشتم پێغەمبەر (درووى خودى لى بى) چووہژورەوہ، لەحەمزە تورە بوو، حەمزەش چاوی ھەلپری و ووتی: ئیوہ خۆتان بەچی دزانن؟ ئیوہ کەبەرەى عەبدوڵلای برام و ئەبوطالبی برام، وەك غولام و کۆیلەى باوک و باپیرانى من وابوون!

ئیتر پێغەمبەر (درووى خودى لى بى) کەحالەکەى بینى پاشەوپاش گەراپەوہ دواوہ، وەلای ئەوانى چۆل کرد، نەبادا حەمزە بەھۆى مەستیپەوہ کارى ناشینتر بکا، ئەم رووداوہ لەپیش ھەدەمەکردنى مەى دا بوو.

پەيوەندى ئەم فەرموودەى بەسەرپاسەکەى خۆپەوہ کە: (باسى فرۆشتنى دارو گياو پوووشە) ئاشکراپە.

باسى زەوى و زارى خەلاتى

(بې: تاج / ٢٢- ٣٧٢ ز - ١٨٠).

١٠٤٤ - عَنْ أَنَسٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) دَعَا النَّبِيَّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) الْأَصَارَ لِيَقْطَعَ لَهُمْ بِالْبَحْرَيْنِ فَقَالُوا يَا رَسُولَ اللَّهِ إِنَّ فَعَلْتَ فَاكْتُبْ

لَاخْوَانَنَا مِنْ قُرَيْشٍ بِمِثْلِهَا فَلَمْ يَكُنْ ذَلِكَ عِنْدَ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) فَقَالَ
إِنكُم سَتَرُونَ بَعْدِي أَثَرَةَ فَاضْطَرُّوا حَتَّى تَلْقَوْنِي
(الحديث ۲۳۷۶، أطرافه في: ۲۳۷۷، ۳۱۶۳، ۳۷۹۴) (۱۱۱).

نه نه سی کوری مالیک (رمزی خوی لن به) فہرمووی: پیغہمبہر (درویدی خوی لسمہر بہ)
یاریدہ دمران (انصار) ی بانگ کرد، کہ لہ ولاتی بہ حرمین بہ شہ زہویان بو
جیا بکاتہ وود بہ خہ لاتی بیان داتی بو خویان بہ بہ خشش و شتی و بہرہ
جووتیان پی بدات، نہ وانیش عہر زیان کرد: نہی پیغہمبہری خودا! نہ گہر
زہوی خہ لاتی و بہرہ جووت دہدی بہ نیئمہ، دہبیت بہ قہد نیئمہ بہشی برا
کؤچکارہ کانیشمان بدہیت. پیغہمبہر (درویدی خوی لسمہر بہ) لہ بہر نہودی کہ نہ وودندہ
زہوی بہ دہستہ و نہ بوو، کہ بہشی ہہردو لایان بکا، وازی لہ زہوی
بہ خشینہ کہ ہیناو، فہرمووی: (لہ پاش خؤم خؤ خوی لہ ناوتانا روو دہداو
بہ جاوی خؤتان دہیبینن، جا ددان بہ خؤتان بگرن و خؤگرین و بہ کہ مترین
مہانہ نازا و بہرپا مہ کهن، ہہتا لہ قیامہ تدا لہ سمر حہوزی کہ وئہرم،
دہگنہ و بہ خؤم، جا نہ و کاتہ پاداشی باشی خؤتان بہ زیادہ و و مرد مگرن).

باسی مافی ہاموشوؤ ناودان و شتی وا

۱۰۴۵- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ
(صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) يَقُولُ: (مَنْ ابْتَاعَ تَخْلًا بَعْدَ أَنْ تُؤْبَرَ فَمَرَّتْهَا لِلْبَائِعِ إِلَّا أَنْ
يَشْتَرِطَ الْمُبْتَاعُ وَمَنْ ابْتَاعَ عَبْدًا وَلَهُ مَالٌ فَمَالُهُ لِلَّذِي بَاعَهُ إِلَّا أَنْ يَشْتَرِطَ الْمُبْتَاعُ)
(الحديث ۲۳۷۹) (۱۱۲).

(۱۱۱) أخرجه العسقلاني من الأحاديث المتفق عليه بين البخاري و مسلم (خاتمة فتح/ ۵/ ۵۲)
الترجم.

(۱۱۲) أخرجه مسلم في البيوع، باب: من باع تخلا عليها تمر، رقم: ۱۵۴۳.

عبداللہ کوری عومہر (رمزی خوی لہ بی) فہرمووی: لہ پیغہ مہرم بیست
(درویدی خوی لہسر بی) دہیفہرموو: (کہ سی دارہ خورما یا باخہ خورمای کری، پاش
موتور بہ کردنی، نہوہ بہرہ کہی بؤ فروشیارہ کہیہ، لہ بہر نہوہ مافی ہاموشو
ناودان و شتی وای ہہیہ، تا بہرہ کہی دہرنی، مہ گہر کریارہ کہ مہرج دابنی
کہ بہرہ کہی بؤ خوی بی و فروشیاریش لہ کاتی گریدانہ کہدا بہوہ رازی بی،
وہ کہ سی کوپلہ یی بکری، کہ مالی ہہ بی، مالہ کہی ہی نہو کہ سہیہ کہ
دہیفروشی، مہ گہر کریارہ کہ مہرج دابنی!).

پایانی

ماموستای ئیین حہ جہری عہ سقہ لانی - رمزو رحمتی خوی لہ بی- دہفہرموی:
نامہ ی باخہ وانی و شت خوار دنہوہ، سی و شہش فہرموودہ ی لہ خو گرتوہوہ،
پینجیان بی رشتہن نہوانی تریان پھیوہ ستن، دوو بارہ گانیان
حہ قدہن پوختہ کہیان نوزدہن موسلیمیش ہہموویانی گیراوتہوہ بیجگہ
لہمانہ یان:

۱- بپرشتہ کہی عوٹمان، لہ بارہ ی بیری رؤمہوہ، بی ژمارہیہ، لہتہ جریدہ کہدا
نییہ و والہ پیش ژمارہ (۲۳۵۱) ی فہتہوہ.

۲- فہرموودہ ی ژمارہ: (۲۳۶۸ ف) لہتہ جریدہ کہدا نییہ.

۳- فہرموودہ ی ژمارہ: (۱۰۴۱ = ۲۳۷۰ ف).

۴- فہرموودہ کہی ئیینو شہ ہاب سہبارمت بہ کردنی نہ قیع بہ پاوان، والہدوا
ژمارہ: (۱۰۴۱) تہ جریدہ کہوہ. لہتہ جریدہ کہدا نییہ.

۵- فہرموودہ ی ژمارہ: (۱۰۴۴ = ۲۳۷۶ ف). دہفہرموی: ہہروا دووئہ ثہر -

بیستراو- ی واتیا، ہہردوویان لہ ئیمای عومہرہون! باسی
موسافات (باخہ وانی) والہ بہرگی / ۲- ۵۲۲- ۲۲۸ / فیقہی ئاسان

۴۸- نامه‌ی قهرزکردن و دانه‌وه‌ی قهرزو ده‌ست به‌ست و نابووتی (کتابُ الإستقراض وأداء الديون والحجر والتفليس)

(بر: فیهی ثاسان/۲/۷۵-۴۷۵-۲۰۴-ل-۷۹-۴۷۶) له تاج دا وا له (تاج/۲-ل-۳۴۳-ز-۱۶۴).

۱۰۴۶- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: (مَنْ أَخَذَ أَمْوَالَ النَّاسِ يُرِيدُ أَدَاءَهَا أَدَّى اللَّهُ عَنْهُ وَمَنْ أَخَذَ يُرِيدُ إِثْلَافَهَا أَثْلَفَهُ اللَّهُ) (الحديث ۲۳۸۷) (۱۱۳).

ئەبوھورەیرە (مزی خووی لئ بئ) فەرمووی: خوڤه‌ویست (دروودی خووی لئ بئ) دمفەرمووی: (کەسێ مائی کەسێ وەربگریو لەدڵه‌وه نیازی دانه‌وی هەبێ، ئەوه خوا بۆی هەڵدەسورپینی و دەیداته‌وه، بەلام ئەوه‌ی کە دەیه‌وی بیبا بۆ ئەوه‌ی کە لرفی لئ بداو لەناوی ببا، ئەوه‌ی خودا خووی لەناوی دەبات) (تاج/۲-۳۴۴-۳)

۱۰۴۷- عَنْ أَبِي ذَرٍّ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) كُنْتُ أَمْشِي مَعَ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) فِي حَرَّةِ الْمَدِينَةِ فَاسْتَقْبَلَنَا أَحَدٌ فَقَالَ: (يَا أَبَا ذَرٍّ) قُلْتُ: كَيْفَ يَا رَسُولَ اللَّهِ قَالَ: (مَا يَسْرُنِي أَنَّ عِنْدِي مِثْلَ أَحَدٍ هَذَا ذَهَبًا تَمْضِي عَلَيَّ ثَالِثَةً وَعِنْدِي مِنْهُ دِينَارٌ إِلَّا شَيْئًا أَرَصُدُهُ لِدَيْنٍ إِلَّا أَنْ أَقُولَ بِهِ فِي عِبَادِ اللَّهِ هَكَذَا وَهَكَذَا عَنْ يَمِينِهِ وَعَنْ شِمَالِهِ وَمِنْ خَلْفِهِ ثُمَّ مَشَى فَقَالَ: إِنَّ الْأَكْثَرِينَ هُمْ الْأَقْلُونَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ إِلَّا مَنْ قَالَ: هَكَذَا وَهَكَذَا عَنْ يَمِينِهِ وَعَنْ شِمَالِهِ وَمِنْ خَلْفِهِ وَقَلِيلٌ مَا هُمْ ثُمَّ قَالَ لِي: مَكَانَكَ لَا تَبْرَحْ حَتَّى آتِيكَ ثُمَّ انْطَلَقَ فِي سَوَادِ اللَّيْلِ حَتَّى تَوَارَى فَسَمِعْتُ صَوْتًا قَدْ ارْتَفَعَ فَتَخَوَّفْتُ أَنْ يَكُونَ قَدْ عَرَضَ لِلنَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) فَأَرَدْتُ أَنْ آتِيَهُ فَذَكَرْتُ قَوْلَهُ لِي لَا تَبْرَحْ حَتَّى آتِيكَ فَلَمْ أَبْرَحْ حَتَّى أَتَانِي قُلْتُ يَا

رَسُولَ اللَّهِ لَقَدْ سَمِعْتُ صَوْتًا تَخَوَّفْتُ فَدَكَّرْتُ لَهُ فَقَالَ وَهَلْ سَمِعْتَهُ قُلْتُ نَعَمْ قَالَ
ذَاكَ جِبْرِيلُ أَتَانِي فَقَالَ مَنْ مَاتَ مِنْ أُمَّتِكَ لَا يُشْرِكُ بِاللَّهِ شَيْئًا دَخَلَ الْجَنَّةَ قُلْتُ
وَإِنْ زَكَّى وَإِنْ سَرَقَ قَالَ وَإِنْ زَكَّى وَإِنْ سَرَقَ (الحديث ۲۳۸۸) (۱۱۴).

ئەبۇبۇزەر (رەزى خەۋى لىسە) فەرەمۇۋى: شىۋان بوۋ، لەخزمەتى خۆشەويستدا
بوۋم، لەناو خەپە بەردەلانىيەكەى مەدەينەدا دەپۇيشتىن، سەيرى جىيائى
ئوحوودمان دەکرد، فەرەمۇۋى (دروۋى خەۋى لىسەرە) : ئەبۇبۇزەر! گوتەم: فەرەمۇۋى
بەفەرەمۇۋى ئەى پىغەمبەرى خۇدا! واوام لەخزمەتدا فەرەمۇۋى: (ئەم كىۋى
ئوحوودە ئەگەر ھەمۇۋى زىپىۋى ھى من بى، ھەزدەكەم گشتى بەسى شەو
داغان بکەم ھەمۇۋى بکەم بەخىرو بەپىاۋەتىو، يەك دىنارى لەلام نەمىنى،
مەگەر ئەو دىنارە كە ھەلى بگرم بۇ دانەۋى قەرەزى).

ئەۋجا پىغەمبەر (دروۋى خەۋى لىسەرە) فەرەمۇۋى: (لەقىيامەتدا، ئەۋانەى
كەلەدنىيادا داراترېوون و مال و سامانىيان زۆرتەر بوۋە، لەۋى لەھەمۇۋى كەسى
نەداراترو كەم دەست ترن، مەگەر كەسى ئاۋاۋناۋا بەھەرچۈارلادا
لەخىر كەردن درىغى و كۆتايى نەكا، ئەو جۆرە كەسانەيش بەراستى زۆر
كەمن) جا زوھرى (دەمەنى خەۋى لىسە) بۇ روۋنكەرنەۋە: كەى ئامازەكەى
پىغەمبەر (دروۋى خەۋى لىسەرە) ، فەرەمۇۋى: واتە: بەھەر چۈارلاى خۇيدا، بەراستو
چەپدا، خىر بكاو شت ببەخشى لەپىگاي خۇدادا.

ئەبۇبۇزەر فەرەمۇۋى: لەپاشا رۇيشتىن ھەتا فەرەمۇۋى: (ئەى ئەبۇبۇزەر! تۇ
لېرەبە لېرە مەبزوئى تا خۇم دېمەۋە بۇلات). تەشرىفى رۇيشت تالەبەر چاۋم
ون بوۋ، بەلام زۆر دوور نەكەۋتەۋە گويم لەغەلبەغەلبو دەنگەدەنگى بوۋ،
گوتەم: دەترسم كەپىغەمبەر (دروۋى خەۋى لىسەرە) شتىكى بەسەر بى، ويستم
بەشۋىنيا بچەم بۇ سوراخى ئەو مشتو مېرە، بەلام ئەۋەم بىر كەۋتەۋە كە

فهرمووی: له جیبی خۆت مه بزوه تا خۆم دیمه وه بۆلات، کاتی ته شریفی هاته وه، باسی نهو دمنگه دمنگه م بۆی کرد که بهرگویم کهوت، فهرمووی: (بو گویت لی بوو؟) گوتم: به لی: فهرمووی: (نهو جبرائیل بوو دروودی لی بی- ته شریفی هات بو لام پئی فهرمووم: نهی موحه ممه دا مزدبهی: هه رکه سی له نه ته وهی نیسلامی تو، له سه ره مه رگا، له سه ره موسو لمانه تی بمری و له سه ره شیرک و فره خوایی و ناموسو لمانی نه مری ده چیت به هه شتا) منیش گوتم: نهی جبرائیل! بادزی و حیزیش بکات؟ فهرمووی: (به لی، بادزی و حیزیش بکا). (تاج/ ١٠/ ٧١+ تاج/ ٥ ص ٢١٧+ عمده القارئ ج/ ٢٣ ص ٥٢+ ٥٠+ اقتران النیرین بهرگی هه شتم، لاپه ره/ ٧٠).

١٠٤٨- عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) قَالَ أَتَيْتُ النَّبِيَّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) وَهُوَ فِي الْمَسْجِدِ ضَخِي، فَقَالَ: (صَلِّ رَكَعَتَيْنِ) وَكَانَ لِي عَلَيْهِ ذَنْنٌ فَقَضَانِي وَزَادَنِي (الحديث ٢٣٩٤) (١١٥).

جابیری کوپی عهبدو لالا (همزی خوی لی بی) فهرمووی: کاتی چیشه نگاو بوو، پیغه مبهه (دروودی خوی له سه ره بی) ته شریفی له مزگه وت بوو، چووم بو خزمه تی له سه فه ری گه پراهه وه، که له و سه فه ره دا. و شتریکی لی کریم، فهرمووی: (دوو رکات نوێژ بکه). فهرزیکم له سه ری بوو، قه رزه که ی به زیاده وه دامه وه.

روونکردنه وه:

مامۆستای عهینی (همزی ده مهنی خودی لی بی) ده فه رموی: پیشه وا بوخاری - همزی ده مهنی خودی لی بی. ئه م فهرمووده یه ی له حه فده جیگه دا له سه حیحی بوخاری پیرۆزدا دمه هی ناوه، هه ندی جار به گورتی و هه ندی جار به درێژی. له باسی (نوێژی سوننه ت له کاتی هاته نه وه له سه فه ره) دا، بوخاری ئه م فهرمووده یه ی

بہدہق دمرہیناوه، لهوئی لهکوٹایه وه نووسراوه: (الحديث ٤٤٣- أطرافه في: ١٨٠١، ٢٠٩٧، ٢٣٠٩، ٢٣٨٥، ٢٣٩٤، ٢٤٠٦، ٢٤٧٠، ٢٦٠٣، ٢٦٠٤، ٢٧١٨، ٢٨٦١، ٢٩٦٧، ٣٠٨٧، ٣٠٨٩، ٣٠٩٠، ٤٠٥٢، ٥٠٧٩، ٥٠٨٠، ٥٢٤٣، ٥٢٤٤، ٥٢٤٥، ٥٢٤٦، ٥٢٤٧، ٥٢٤٧، ٦٣٨٧). بهپیی ئەم ئەطرافانه جه نابی بوخاری ئەم فەرموودهیهی له بیست و شەش جیگه دا دمرهیناوه.

بهشیوهیهکی گشتی ئەم فەرموودهیه دەست دەدا بکری به:

١- هۆی سوننه تبوونی نوێزی هاتنه وه له سه فه ره.

٢- هۆی سوننه تبوونی نوێزی دیاری مزگه وت.

٣- هۆی سوننه تبوونی نوێزی چیشته نگاو.

١٠٤٩- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَنَّ النَّبِيَّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: (مَا مِنْ مُؤْمِنٍ إِلَّا وَأَنَا أَوْلَى بِهِ فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ أَقْرَأُوا إِنَّ شِئْتُمْ) ﴿النَّبِيُّ أَوْلَى بِالْمُؤْمِنِينَ مِنْ أَنْفُسِهِمْ﴾ فَإِذَا مَاتَ مُؤْمِنٌ مَاتَ وَتَرَكَ مَالًا فَلْيَرِثْهُ عَصَبَتُهُ مَنْ كَانُوا وَمَنْ تَرَكَ دَيْنًا أَوْ ضَيَاعًا فَلْيَأْتِي فَأَنَا مَوْلَاهُ) (الحديث ٢٣٩٩، أطرافه في: ٢٢٩٨، ٢٣٩٨، ٤٧٨١، ٥٣٧١، ٦٧٣١، ٦٧٤٥، ٦٧٦٣) (١١٦).

ئەبوهورەیرە (هەزای خۆی لێ هە) فەرمووی: پێغه مبه ره (بروووی خۆی لاسمه ره) فەرمووی: (له جیهان و له دوا روژدا، من دلسوزترم بو هه موو موسولمانی، له هه موو که سیکی تر، هه تا له خویشی، ئەگەر چه زیش ده کن میصداقی ئەم قسه یه ی من له قورئاندا بزانن، فەرموو ئەم ئایه ته پیرۆزه بخویننه وه: ﴿النَّبِيُّ أَوْلَى بِالْمُؤْمِنِينَ مِنْ أَنْفُسِهِمْ﴾ - ئەحزاب - ٦/٣٣- واته: پێغه مبه ره له هه موو شتیكا بو هه موو موسولمانی نزیکتره وه له پێشتره له هه موو که سیکی تر ته نانته له پێشتره بۆیان له خودی خۆیان).

جائہ گھر موسو ثمانیٰ مردو مائی لہ پاش بہ جیما، باکہ سوکارہ کہی
 ہر کہس ہن، کہ لہ پوورو میراتہ کہی بہ میراتی بیہن بؤ خویان، بہ لام نہ گہر
 قہرزی لہ سہر بوو، نہ وہ قہرزدہ کہی لہ سہر من، من قہرزدہ کہی بؤ دہدہ مہودہ،
 وئہ گہر منالو خیزانی بی دہرمتانی لہ پاش بہ جیما، بابین بؤ لای خوّم، من
 خاومنیانہو بہ خپوگردنیان لہ سہر منہ).

۱۰۵۰ - عَنْ الْمُغِيرَةِ بْنِ شُعْبَةَ عَنِ الْمُغِيرَةِ بْنِ شُعْبَةَ (رمزی خوی لہ بی) قَالَ: قَالَ
 النَّبِيُّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ): (إِنَّ اللَّهَ حَرَّمَ عَلَيْكُمْ عُقُوقَ الْأُمَّهَاتِ
 وَوَادَ الْبَنَاتِ وَمَنْعَ وَهَاتٍ وَكَرِهَ لَكُمْ قِيلَ وَقَالَ وَكَثْرَةَ السُّؤَالِ وَإِضَاعَةَ الْمَالِ)
 (الحديث ۲۴۰۸، أطرافه في: ۱۴۷۷) (۱۱۷).

موغیرہی کوپی شوعبہ (رمزی خوی لہ بی) فہر مووی: پیغہ مہر (دروودی خوی لہ سہر بی)
 فہر مووی: خودا قہدہ غہی کردو وہ لہ سہرتان، دلرہنجانی باوک و دایکان،
 ومزیندہ بہ چال کردنی کچان، ومنہدانی مافی سہرتان، ومزدوت کردنی مافی
 خہ لکان، ومحہ زیش ناگا لہم سی رفتارہ بو تان: لہوتی وتی و لہ پرسپاری
 زورو لہ سوال کردنی زور، لہزایہ کردنی مال بہ بی ہوودہ. (تاج/۲/۳۴۵ف-
 ۴+تاج/۲ ص ۲۲۵)

پیومندی نہم فہر موودہیہ بہ باتہ کہوہ لہ (وإِضَاعَةَ الْمَالِ) دایہ.

۴۹- نامه‌ی دژایه‌تی (خصوصه‌ت) (کتاب الخصومات)

۱۰۵۱- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ ابْنِ مَسْعُودٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: سَمِعْتُ رَجُلًا قَرَأَ آيَةَ وَسَمِعْتُ النَّبِيَّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) يَقْرَأُ خِلَافَهَا فَأَخَذْتُ يَدَهُ فَاتَيْتُ بِهِ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) فَقَالَ: (كِلَاكُمَا مُحْسِنٌ لَا تَخْتَلِفُوا، فَإِنَّ مَنْ كَانَ قَبْلَكُمْ اخْتَلَفُوا فَهَلَكُوا) (الحديث ۲۴۱۰، أطرافه في: ۲۴۰۸، ۲۴۱۸، ۲۴۷۶، ۴۸۱۳، ۵۰۶۳، ۶۵۱۷، ۶۵۱۸، ۷۴۲۸، ۷۴۷۷) (۱۱۸)

عبداللہ ابی کوری مہسعود (رضی اللہ عنہ) فرمود: گویم له‌پیاوی بوو، نایه‌تیکی ده‌خویند، که من له‌خزمه‌ت پیغه‌مبهر خویدا، به‌شیوه‌یه‌کی جیا له‌و، له‌بهرم کړدبوو، جاده‌ستیم گرت وبردیم بؤ خزمه‌تی هه‌زرمه‌ت، کاتی پیغه‌مبهر (درویدی خوی لسمه‌ر بی) شیوه‌ی قورثان‌خویندن هه‌ردوولامانی بؤ روون بوویه‌وه، فرمود: (هی هه‌ردووکتان زور باشه دووبه‌ره‌کی په‌یدا مه‌که‌ن، چونکه نه‌ته‌وه‌کانی پیس نیوه، وه‌ک: جوله‌که‌و گاور، دووبه‌ره‌کی له‌ناوی بردن و به‌فه‌تارم‌تی بردن). (بروانه: تاج/۵-ل-۳۲۵-ز-۹۳ باسی قورثان به‌حه‌وت شیوه‌هاتووه).

۱۰۵۲- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: اسْتَبَّ رَجُلَانِ رَجُلٌ مِنَ الْمُسْلِمِينَ وَرَجُلٌ مِنَ الْيَهُودِ قَالَ الْمُسْلِمُ وَالَّذِي اصْطَفَى مُحَمَّدًا عَلَى الْعَالَمِينَ، فَقَالَ الْيَهُودِيُّ: وَالَّذِي اصْطَفَى مُوسَى عَلَى الْعَالَمِينَ، فَرَفَعَ الْمُسْلِمُ يَدَهُ عِنْدَ ذَلِكَ فَلَطَمَ وَجْهَ الْيَهُودِيِّ، فَذَهَبَ الْيَهُودِيُّ إِلَى النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) فَأَخْبَرَهُ بِمَا كَانَ مِنْ أَمْرِهِ وَأَمَرَ الْمُسْلِمَ، فَدَعَا النَّبِيُّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) الْمُسْلِمَ، فَسَأَلَهُ عَنْ ذَلِكَ فَأَخْبَرَهُ، فَقَالَ: النَّبِيُّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ): (لَا تُخَيِّرُونِي عَلَى مُوسَى

فَبِإِنَّ النَّاسَ يَصْطَعُونَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ فَأَصْعَقَ مَعَهُمْ، فَأَكُونُ أَوَّلَ مَنْ يُفِيقُ، فَإِذَا مُوسَى بَاطِشٌ جَانِبَ الْعَرْشِ فَلَا أَذْرِي أَكَانَ فِيمَنْ صَعِقَ فَأَلْفَاقَ قَبْلِي أَوْ كَانَ مِمَّنْ اسْتَنْتَى اللَّهَ) (الحديث ٢٤١١) (١١٩).

ئەبوھورەیرە (مەزەبە خەوای لێ بێ) فەرمووی: دوو پیاو یەکی موسولمان و یەکیکی جولەکە- بوو بە شەرەجنیویان، موسولمانەکە دەتای: بەو کەسە کە موحمەدی هەڵبژاردوو و کردوو یەتی بەسەر و مری هەموو جیهان! جولەکەکەش بەرپەرچی دەداتەوو دەتای: بەو کەسە کە موسای هەڵبژاردوو و کردوو یەتی بەسەر و مری هەموو جیهان!، ئێتر موسولمانەکە تەنگە دیگرت و شەفاقز لەی لێ جولەکەکە دەدا، جولەکەکە دەچی بۆلای پیغەمبەر (دروودی خەوای لەسەر بێ) وە سەرگوزەشتەکە ی خۆی و موسولمانەکە ی عەرز دەکا، پیغەمبەریش (دروودی خەوای لەسەر بێ) دەنیرێ بەدوای موسولمانەکەدا لەم لایەنەو پرسیاری لێ دەکا، ئەویش دەنگوباسەکە ی بۆ باس دەکا.

جا پیغەمبەر (دروودی خەوای لەسەر بێ) دەفەرموێ: (باوی من مەدەن بەسەر مووسا داو من بەباشتر دامەنێن لەو، چونکە لەروژی قیامەتدا، کە بەرە ی ئادەمیزاد سەر جەم خورپەیان لێ دەکەوێ و لەسام و بیمی نرکە و نەعرەتە گەورەکە هەموو لەهۆش خۆیان دەچن و دەبوورینەو، منیش لەگەڵیان و دەک ئەوان لەسەر خۆ دەچم، بەلام یەکەم کەس دەبم کە دیمەو هۆش خۆم، کەچی لەوکاتەدا دەبینم و موسا پەلاماری دامینی تەخت و بارەگا (عرش) ی خودای داو، بەتوندی گرتوو یەتی، جانا زانم کە نایا مووساش لەگەڵ ئیمەدا لەهۆش خۆی دەچی، بەلام لەپیش مندا هۆشی دیتەو بەبەردا، یا ئەو هەر لەسەر تاو و نابوو ریتەوو یەکی دەبێ لەوکەسانە کە خودا جیای کردوونەتەو، وەک لەم نایەتەدا دەفەرموێ: ﴿وَلَفِخَ فِي الصُّورِ فَصَعِقَ مَنْ فِي السَّمَاوَاتِ وَمَنْ فِي الْأَرْضِ

إِلَّا مَنْ شَاءَ اللَّهُ ﷻ (۶۸/۳۹). واته: (هوو دهکری به که رماندا نیتر به فهرمانی خودا ههرچی زیندوو ههیه له ناسمانه کان و لهزهوی دا دهری، مه گهر نهو که سه نه بی که خودا جیای کردوونه ته وه ههز دهکا نه مرن و بهر نه م فهرمانه گشتیه نه که ون). (تاج/۴/۳۷۹ ف-۱. باسی گهره یی مووسا (سه لاس خوی لئ به)).

۱۰۵۳- عَنْ أَنَسٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَنَّ يَهُودِيًّا رَضَّ رَأْسَ جَارِيَةٍ بَيْنَ حَجَرَيْنِ، قِيلَ: مَنْ فَعَلَ هَذَا بِكَ أَفْلَانُ أَفْلَانُ؟ حَتَّى سُمِّيَ الْيَهُودِيُّ، فَأَوْمَأَتْ بِرَأْسِهَا، فَأَخَذَ الْيَهُودِيُّ فَأَعْتَرَفَ فَأَمَرَ بِهِ النَّبِيُّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) فَرَضَّ رَأْسَهُ بَيْنَ حَجَرَيْنِ (الحديث ۲۴۱۳، أطرافه في: ۲۷۴۶، ۵۲۵۹، ۶۸۷۶، ۶۸۷۷، ۶۸۷۹، ۶۸۸۴، ۶۸۸۵) (۱۲۰)

پیشه و نه نه س (درووی خوی لئ به) فهرمووی: پیاویکی جوله که له سهر هه نی خسل، له نیوانی دوو بهرددا سهری کچۆله یه کی شکاندبوو، له پاشا تورپ دابووو ناو بیریکه وه، کاتیك دۆزیانه وه هیشتا نیوه گیانیکی تیادا مابوو، جا لییان ده برسی: کی وای لئ کردووی؟ ئایا فیساره که س بوو؟ ئایا نه بوو؟ ئایا نهو بوو؟ تاناوی کابرایه کی جوله که یان هیناو گوتیان: ئایا فیساره جووله که وای لئ کردوویت؟ نه ویش سهری له قاندو به سهری نامازه ی کرد، ئا نهو وای لئ کردووم، جا کابرای جووه یان هیناو، پیی له تاوانی خوی ناو ددانی به کاره که دا ناو چووو ژیری، پیغه مبه ریش (درووی خوی له سهر به) فهرمانی دا له نیوانی دوو بهرددا سهری نهویشیان شکاندو له باتی کچۆله که کوشتیانه وه. (تاج/۳/۲۱۰- ش/د/ت/ن).

١٠٥٤- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ): (مَنْ حَلَفَ عَلَى يَمِينٍ وَهُوَ فِيهَا فَاجِرٌ لَيَقْتَطَعَ بِهَا مَالَ امْرِئٍ مُسْلِمٍ لَقِيَ اللَّهُ وَهُوَ عَلَيْهِ غَضَبَانُ قَالَ: فَقَالَ الْأَشْعَثُ: فِيَّ وَاللَّهِ كَانَ ذَلِكَ كَانَ بَيْنِي وَبَيْنَ رَجُلٍ مِنَ الْيَهُودِ أَرْضٌ فَجَحَدَنِي، فَقَدَّمْتُهُ إِلَى النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) فَقَالَ لِي رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ): (أَلَاكَ بَيِّنَةٌ) قُلْتُ: لَا قَالَ: فَقَالَ لِلْيَهُودِيِّ: (اخْلُفْ) قَالَ: قُلْتُ يَا رَسُولَ اللَّهِ: (إِذَا يَخْلُفَ وَيَذْهَبَ بِمَالِي فَأَنْزَلَ اللَّهُ تَعَالَى ﴿إِنَّ الَّذِينَ يَشْتَرُونَ بِعَهْدِ اللَّهِ وَأَيْمَانِهِمْ ثَمَنًا قَلِيلًا﴾ إِلَى آخِرِ الْآيَةِ) (أنظر رقم: ١٠٣٦) (الحديث ٢٤١٦، ٢٤١٧) (١٢١).

(بو و مرگه پراوه که ی پروانه ژماره: ١٠٣٦. که له پی شه وه رابوورد)

پایانی (خاتمه)

ماموستای عهسقه لانی (مرزاو پرجمتی خودی لن بن) دمفه رموی: نامه ی قهرزگردن و بابته کانی تر که له گه لیدا باس کراون هه تا ئیره، په نجا قهرمووده ی له خو گرتووه، شهشیان بی رشتهن، دووباره کانیان سی و ههشت قهرمووده ن، پالفته که یان (١٤=٣٦-٥٠) قهرمووده، له ته جریده که دا نۆیان هاتوون. شیخی موسلیمیش هه موویانی گیراوه ته وه بیجگه له ژمارانه:

١- (١٠٤٦ ات= ٢٣٨٧ فه ته ج).

٢- (١٠٤٧ ات= ٢٣٨٨ فه ته ج).

٣- قهرمووده ی (لئ الواحد یحل عقوبته) بی رشته یه، ژماره ی نییه، وا له پی ش ژماره: (٢٤٠١) وه.

٤- قهرمووده ی (١٠٥١ ات= ٢٤١٠ ف).

دمفه رموی: دوا زده بیستراو (ئه ئه ر) هاوه لانی و دوا هاوه لانی واتیادا.

۵- نامہی دؤزراوہ (کتاب فی اللقطة)

(ئەم باسە لە فقیهێ ئاسان دا وا لەبەرگی ۲/ ۵۴۶- ۲۳۸)

۱۰۵۵- عَنْ أَبِي بَنْ كَعْبٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) فَقَالَ: وَجَدْتُ صُرَّةَ عَلَى عَهْدِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) فِيهَا مِائَةٌ دِينَارٍ فَأَتَيْتُ النَّبِيَّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) فَقَالَ: (عَرَفْتُهَا حَوْلًا) فَعَرَفْتُهَا حَوْلًا، فَلَمْ أَجِدْ مَنْ يَعْرِفُهَا، ثُمَّ أَتَيْتُهُ فَقَالَ: (عَرَفْتُهَا حَوْلًا) فَعَرَفْتُهَا فَلَمْ أَجِدْ ثُمَّ أَتَيْتُهُ ثَلَاثًا فَقَالَ: (أَحْفَظُ وَعَاءَهَا وَعَدَدَهَا وَوِكَاءَهَا فَإِنْ جَاءَ صَاحِبُهَا وَإِلَّا فَاسْتَمْتِعْ بِهَا) (الحديث ۲۴۲۶، أطرفه في: ۲۴۳۷) (۱۲۲).

ئوبەى كورې كەعب (مەزى خوى لى بى) فەرمووى: پىياسكەيەكم دۆزىيەوه سەد دىنارى زىرى تىادا بوو، چووم بۆ خزمەتى پىغەمبەر (دروودى خوى لەسەر بى) بارودۆخەكەم بۆى روونكردهوه، فەرمووى: (يەك سالى تەواوچارى بۆ بدە) منيش وام كرد، بەلام كەسم دەست نەكەوت كەناونيشانى شتەكەم بۆ هەل دا، دووبارە رۆيشتمەوه بۆ خزمەتى پىغەمبەر (دروودى خوى لەسەر بى) فەرموويەوه: (سالىكى تىرش چارى بۆ بدمرەوه). منيش دووبارە سالىكى تىرش چارم بۆ دايەوهوه، ديسانەوه كەسم دەست نەكەوت كەناونيشانى بزانى، بۆ جارى سىيەم چوومەوه بۆ خزمەتى پىغەمبەر (دروودى خوى لەسەر بى) فەرمووى: (ناگادارى پىياسكەكەى و ژمارەكەى و بەنى دەمبىنەكەى بكە، جا ئەگەر خاوەنەكەى هاتەوه بىدمرەوه پىي، بەمەرجى ناسينەوهى دەنا بۆ خۆت سوودى لى وەربگرەو بىكە بەهى خۆت).

١٠٥٦- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: (إِنِّي لَأَقْلِبُ إِلَى أَهْلِي فَأَجِدُ الثَّمَرَةَ سَاقِطَةً عَلَى فِرَاشِي فَأَرْفَعُهَا لَا أَكُلُهَا ثُمَّ أَخْشَى أَنْ تَكُونَ صَدَقَةً فَأَلْقِيهَا) (الحديث ٢٤٣١) (١٢٣).

نه بوهوره پیره (پره‌زی خوی لی بی) فهرمووی: خوشه‌ویست (دروودی خوی لسمر بی) فهرمووی: (جاری وا ریډه‌ک‌ه‌وی که‌ده‌چمه‌وه بو مال‌ه‌وه‌م، واده‌بی که‌ده‌نکی خورما که‌وتوو له‌سهر نوینه‌که‌م، منیش هه‌لی ده‌گرم و ده‌مه‌وی بیخوم، به‌لام دوا‌یی بیرده‌که‌مه‌وه دمترسم هی‌نی زه‌کات بی، ئیتیر فرپی ده‌ده‌م ونا‌بخوم!).

پایانی

ماموستای ماموستایان ئی‌بنو‌حه‌جهری عه‌سقه‌لانی (پره‌زو پ‌محمتی خودی لی بی) دم‌فهرمووی: نامه‌ی دۆزراوه بیست ویه‌ک فهرمووده‌ی وات‌یادا، پینجیان بپ‌رشته‌ن نه‌وانی تریان رشته‌دارو په‌یوه‌ستن، واته: مه‌وصولن، هه‌ژده‌یان دووبارمن یا له‌م نامه‌یه خۆیدا دووباره بوونه‌ته‌وه، یا له‌نامه‌کانی پ‌یشیدا، پوخته‌که‌یان ده‌کاته (٢١-٣=١٨) سی فهرمووده، هه‌موویان، متفق علیه‌ین، پ‌یشه‌وا موسلیمیش وه‌ک پ‌یشه‌وا بوخاری دهریه‌یناون. یه‌ک بیستراو (ئه‌ته‌ر) یشی وات‌یادا. له‌ته‌جریده‌که‌دا دوانیان هه‌ن، ژماره: ١٠٥٥ و ١٠٥٦.

له‌خوا داوا ده‌که‌ین، که ره‌حم به‌حالی ش‌رمان ب‌فهرمووی، حوسنی خاتمه‌مان پی خه‌لات ب‌فهرمووی. (بروانه: به‌رگی دووه‌م ل-٥٥٦ز-٢٣٩-فیقه‌ی ئاسان) + (تاج/٢ ل -٢٨٧ز -١٨٤).

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

۵۱- نامه‌ی ناره‌وا‌یی یه‌کان (کتاب المظالم)

۱۰۵۷- عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنْ رَسُولِ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: (إِذَا خَلَصَ الْمُؤْمِنُونَ مِنَ النَّارِ حُبِسُوا بِقَنْطَرَةٍ بَيْنَ الْجَنَّةِ وَالنَّارِ فَيَتَقَاصُّونَ مَظَالِمَ كَانَتْ بَيْنَهُمْ فِي الدُّنْيَا حَتَّى إِذَا نُقُوا وَهَدَّبُوا أُذُنَ لَهُمْ بِدُخُولِ الْجَنَّةِ فَوَالَّذِي نَفْسُ مُحَمَّدٍ بِيَدِهِ لَا أَحَدُهُمْ بِمَسْكِنِهِ فِي الْجَنَّةِ أَدْلُ بِمَنْزِلِهِ كَانَ فِي الدُّنْيَا وَقَالَ يُونُسُ بْنُ مُحَمَّدٍ حَدَّثَنَا شَيْبَانُ عَنْ قَتَادَةَ حَدَّثَنَا أَبُو الْمُتَوَكِّلِ (الحديث ۲۴۴۰، طرفه في: ۶۵۳۵) (۱۲۴).

نه‌بوسه‌عی‌دی خودری (همزی خوی لب بی) فهرمووی: پیغهمبه‌ر (دروودی خوی لسمه بی) فهرمووی: (برواداران کاتی رزگاریان دمی له‌چنگی ناگری دۆزه‌خ، له‌سهر پردی‌که‌وا له‌نیوانی به‌هه‌شت و دۆزه‌خ دا- چه‌پس ده‌کری‌ن، هه‌تا وه‌کوو تو‌له‌ی نه‌و ناهه‌قی‌بانه‌ی که‌له‌جیه‌اندا له‌یه‌کتری‌یان کردوو له‌یان ده‌ستی‌نری، هه‌تا به‌ته‌واوی پاک و خاوی‌ن ده‌کری‌نه‌وه، هه‌قی که‌سیان له‌سهر که‌سیان نامی‌نی، نه‌وجا ری‌گه‌یان پی‌ده‌دری که‌بچه‌ناو به‌هه‌شت، ده‌سابه‌و که‌سه‌گیانی موچه‌مه‌دی به‌ده‌سته، دیاره‌که‌نه‌و که‌سه‌یه‌یه‌زدانی پاکه، نه‌و به‌هه‌شتیانه‌یه‌ک به‌یه‌کیان له‌ماله‌کانی دنیا‌یان باشر شارم‌زای ماله‌کانی خویانن له‌ناو به‌هه‌شتا، که‌نه‌مه‌یه‌که‌م جاریانه‌ده‌چنه‌ناوی!) (تاج/۱۰-ال-۳۷۲).

۱۰۵۸- عَنْ ابْنِ عُمَرَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) يَقُولُ: (إِنَّ اللَّهَ يُدْنِي الْمُؤْمِنَ فَيَضَعُ عَلَيْهِ كَنَفَهُ وَيَسْتَرُّهُ فَيَقُولُ أَتَعْرِفُ ذَنْبَ كَذَا أَتَعْرِفُ ذَنْبَ كَذَا؟ فَيَقُولُ: نَعَمْ أَيْ رَبِّ حَتَّى إِذَا قَرَّرَهُ بِذُنُوبِهِ وَرَأَى فِي

(۱۲۴) قال العسقلاني لم يوافقهم مسلم على تخريج حديث أبي سعيد: (إذا خلع المؤمنون) (ر: فتح/۱۳۷/۵- خاتمة كتاب المظالم) المترجم.

نَفْسِهِ أَنَّهُ هَلَكَ قَالَ: سَرَتْهَا عَلَيْكَ فِي الدُّنْيَا وَأَنَا أَغْفِرُهَا لَكَ الْيَوْمَ فَيُعْطَى كِتَابَ حَسَنَاتِهِ وَأَمَّا الْكَافِرُ وَالْمُنَافِقُونَ فَيَقُولُ الْأَشْهَادُ: هَؤُلَاءِ الَّذِينَ كَذَبُوا عَلَى رَبِّهِمْ أَلَا لَعْنَةُ اللَّهِ عَلَى الظَّالِمِينَ (الحديث ٢٤٤١، أطرافه في: ٤٦٨٥، ٦٠٧٠، ٧٥١٤) (١٢٥).

ئيبنو عومەر (دعوى خوى لى بى) فەرمووی: بەگوێی خوۆم بیستم لەزاری پیرۆزی پیغەمبەر (درویدی خوى لى بى) دەیفەرموو: (لەرۆزی قیامەتدا، لەرازیکی نهینى دوو بەدوودا، خودای گەوره موسوڵمان نزیک دەکاتەوه، بەرپەنگیکی وا لەپەنای خۆیدا پەنای دەداو لەپەنای پەردەى میهرەبانى خوۆ دا دەپېوښی، هەتا خەلکی مەحشەر چاویان لى نه‌بى، ئەوجا خودا یەكە یەكە، پێی پى دهنى له‌گوناھەکانى: پێی دەفەرموی: ئایا پى دهنییت لەم گوناھەو لەو گوناھە کە کردوتن، بەندەکەش گشت جارێ لەباتى جارێ دووجار دەلى: بەلى ئەى خودای من! پێیان لى دهنیم و لەدنیا دا ئەم تاوانانەم هەموو کردوون، هەتا بەندەکە ددان دهنی بەهەموو ئەو گوناھانەى کە ئەنجامیانى داوه..

ئیتەر بەندەکە دەترسێ و دەحەپەسێ و لەدلى خوۆا دەلى: سەرم تیا دەچى، فەرمووی: جا خوا دەفەرموی: مەترسە! من لەجیهاندا ئەم گوناھانەم بۆ پوښیت، ئەوا ئەمپۆکەش لیت خوۆش بووم لەو گوناھانە. لەپاش ئەمە نامەى کردووه باشەکانى دەدەنە دەستى راستى، ئەمە حالى موسوڵمانە، بەلام ناموسوڵمان، چ بێ پروا بى، چ ناپاک، جارکیش لەبەرچاوى شایەتەکانى سەرکردەو هەڵمانیان بانگەواز هەلەدەداو دەلى: ﴿ هَؤُلَاءِ الَّذِينَ كَذَبُوا عَلَى رَبِّهِمْ أَلَا لَعْنَةُ اللَّهِ عَلَى الظَّالِمِينَ ﴾ -هود/ ١١- واتە: ئا ئەمانە بوون کە دروویان بە دەم خوداوه دەکرد، بزائن کە نه‌فرین و لەعنەت و سزای سەختی خودا بۆ سته‌مکارانە).

١٠٥٩- وَعَنْهُ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَخْبَرَهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: (الْمُسْلِمُ أَخُو الْمُسْلِمِ لَا يَظْلِمُهُ وَلَا يُسْلِمُهُ وَمَنْ كَانَ فِي حَاجَةِ أَخِيهِ كَانَ اللَّهُ فِي حَاجَتِهِ وَمَنْ فَرَّجَ عَنْ مُسْلِمٍ كُرْبَةً فَرَّجَ اللَّهُ عَنْهُ كُرْبَةً مِنْ كُرْبَاتِ يَوْمِ الْقِيَامَةِ وَمَنْ سَتَرَ مُسْلِمًا سَتَرَهُ اللَّهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ) (الحديث ٢٤٤٢، طرفه في: ٦٩٥١) (١٢٦).

ديسان ئيبينو عومەر (رمزي خوى لى بى) له خۆشهويستهوه (درووى خوى لى سمر بى) دهفهرموى: (موسولمان براى موسولمانه، نابى زۆرو ستهمى لى بكا، يابيدات بهدهست ناحهزو دوژمنى خۆيهوه، ياپشتى لهزموى بدات، ههركهسى مشوورى كارى برايهكى ئاييىنى خۆى بخوات وبجى بهدهنگيهوه، بهپيى توانا، بۆ جى بهجى بوونى ئهوكاره، ياريدى بدات، خودايش مشوورى كارى ئهوه دهخوات و لهكاتى پيويستدا دهچيى بهدهنگيهوه، ههركهسى موسولمانى لهتهنگانهيى رزگار بكا، خودايش ئهوه لهتهنگانهيهك لهتهنگانهكانى رۆزى ژينهوه رزگار دهكا، وهههركهسى موسولمانى پۆشته بكا تهوه بهجلو بهرگ لهشى ببۆشى، خودايش لهروۆزى قيامهتدا ئهوه پۆشتهو پهرداخ دهكاتهوه، يا بۆ رمزاي خواد نهنگو نهينيى ئهوه ببۆشى، خوداش لهتۆلهى باشى ئهودا لهقيامهتدا، نهنگو نهينيى ئهوه دادهبۆشى). (رياض/١١-٢١ف-١٢/٢٣٣ز-٢٧).

راشه و روونکردنهوه:

بيژهى پياو لهم جوړه جييهدا بۆ قهيد نيه، بهلكوو بۆ نموونهيه، كهواته موسولمانى پۆشهر يا پۆشراو، جياوازى ژن و پياو و نيرو مپى نيه، بگره جارى واههيه، پۆشيني نهنگى ئافرهت خيتره، بهتايبهتى نهگهر

نازاومو فەرتەنەى لى بکەوئیتەو بەشیوەى گشتى ئەم دووخالە لەم جوړە باسانەدا، رەچاو دەرکړن:

په‌که‌م: پۆشینی نەنگو خراپەو گوناھى بەندە، کاتى زۆر پەسەندە کەکۆن بووبى، و کاتى بەسەر چووبى و خاوەنەکەى لى پەشیمان بى و وازى لەو جوړە بى شەرعیە ھینابى، دنا ئەگەر کابرا خۆى دمر بەست نەبوو، و دسەر مى لەخوداو لەبەندەى خودا نەدەکردو بەردەوام بوو، لەسەر ئەو تاوانە، ئەو پۆشینی زۆر باش نییە، چونکە سەردەکیشى بۆ بەرەلایى و بى شەرعى زۆر تر.

دووهم: لەکاتى جەرح و تەعدیلی پیاوانى رشتەکاندا، پۆشینی ئەو نەنگانەى دىمب بەھۆى تەعدیلیان دروست نییە، بەلکۆو دەبى بخرێنە روو تاکەس بەو راویيە دەستخەڕۆ نەبى ھەروا لەکاتى شایەتى دان دا پۆشینی بەناھەق دروست نییە.

۱۰۶۰ - عَنْ أَنَسٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ): (الضُّرُّ أَخَاكَ ظَالِمًا أَوْ مَظْلُومًا) قَالُوا يَا رَسُولَ اللَّهِ: هَذَا نُنْصِرُهُ مَظْلُومًا فَكَيْفَ نُنْصِرُهُ ظَالِمًا؟ قَالَ: (تَأْخُذُ فَوْقَ يَدَيْهِ) (الحديث ۲۴۴۴، طرفاه فی: ۲۴۴۳، ۶۹۵۲) (۱۲۷).

پیشەوا ئەنەس (رەزای خۆى لى بن) فەرمووی: خۆشەو یست (دروودى خۆى لەسەر بى) فەرمووی: (یاریدەى براى خۆت بدە لەسەر ھەق بى یا لەسەر ناھەق بى!) یاران فەرموویان: ئەى پیغەمبەرى خودا! ئەگەر لەسەر ھەق بى ئەوا جیگەى خۆیەتى کە یارمەتى بدەم، بەلام پیمان بۆ فەرموو: ئەگەر لەسەر ناھەق بوو چۆن چۆنى یارمەتى بدەم؟ فەرمووی: (مەیه‌ئە ئەو ناھەقییە بکا، ئەو بەشتەین یارمەتییە بۆی). (ریاض/۱-۲۱۲-ف-۲۳۷-۲۷).

۱۰۶۱- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: (الظُّلُمُ ظُلُمَاتٌ يَوْمَ الْقِيَامَةِ) (الحديث ۲۴۴۷) (۱۲۸)

ثیبنو عومەر (پەزە خوی لێ بێ) فەرمووی: خۆشەویست (دروودی خوی لەسەر بێ) فەرمووی: (خۆتان لەزۆلەم وزۆرو ستم بپاریزن، بەراستی زۆلەم وزۆرو ستم تەم و مزو تاریکی زۆرن لەروژی قیامەتداو، زۆردارەکە دەکەوێتە ناویان و هەک: کوێری مزەعیل بەهیچ لایەکا سەر دەرناکا). (ریاض/ال-۱۹۳-ز-۲۶+ تاج/۵ص ۱۹+ تاج/۹-ل-۳۲-ز-۱۰)

۱۰۶۲- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ): (مَنْ كَانَتْ لَهُ مَظْلَمَةٌ لِأَخِيهِ مِنْ عَرْضِهِ أَوْ شَيْءٍ فَلْيَتَحَلَّلْهُ مِنْهُ الْيَوْمَ قَبْلَ أَنْ لَا يَكُونَ دِينَارٌ وَلَا دِرْهَمٌ إِنْ كَانَ لَهُ عَمَلٌ صَالِحٌ أُخِذَ مِنْهُ بِقَدَرٍ مَظْلَمَتِهِ وَإِنْ لَمْ تَكُنْ لَهُ حَسَنَاتٌ أُخِذَ مِنْ سَيِّئَاتٍ صَاحِبِهِ فَحُمِلَ عَلَيْهِ) (الحديث ۲۴۴۹، طرفه في: ۶۵۳۴) (۱۲۹)

ئەبوھورەیرە (پەزە خوی لێ بێ) دەگێڕێتەو لەخۆشەویستەو (دروودی خوی لەسەر بێ) دەفەرموێ: (هەرکەسێ ناپەرواییهکی لەکەسی کردبێ، یاھەقی کەسیکی تری لەسەر بێ، خواھی ناموس بێ، خواھی شتیکی تر بێ، بانه مەپۆ لەم جیھانەدا گەردنی خۆی پێ ئازاد بکا لەو ھەقە، یالەو ناپەرواییه یا بەرھەر شیوھێ دەتوانی، بەپێی شەرع رازی بکا لەخۆی، بەرلەوھێ کەبمری و بجێ بۆ ئەو دنیاو ھەقەکە بکەوێتە روژی کەوھەکە لەو روژەدا دینار و درەم پارەو پوول نامینی و بەدەرد ناخوا، ئەگینا ئەگەر وانەکا ئەوە حال لەم دوو خالە بەدەرنییه: ئەگەر کردەوھێ باشی ھەبێ بەقەد ئەو ھەقە لەکردەوہ باشەکە ی دەدری بەخاوەن ھەقەکە، خۆ ئەگەر گریمان کردەوھێ باشی نەبوو ئەو

خراپتر، چونکه له خراپه‌ی برادره‌ک‌ه‌ی که‌ه‌ه‌ه‌ه‌ه‌ه‌ه‌ی له‌سهریه‌تی هه‌ل ده‌گیرئ و فږه دمدریته سهر نه‌و!). (ریاض/۱-۱۹۷ز-۲۶+تاج/ص ۵-۲۰ز-۱۰).

۱۰۶۳- عَنْ سَعِيدِ بْنِ زَيْدٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) يَقُولُ: (مَنْ ظَلَمَ مِنَ الْأَرْضِ شَيْئًا طَوَّقَهُ مِنْ سَبْعِ أَرْضِينَ) (الحديث ۲۴۵۲، أطرافه في: ۳۱۹۸) (۱۳۰)

سه‌عیدی کورۍ زه‌ید(رمزی خوی لښ بڼ) فه‌رمووی: به‌گوئی خوږم له‌زاری خوښه‌ویستم ژنه‌وتووه ده‌یفه‌رموو: (هه‌رکه‌سې به‌زورو سته‌م به‌قه‌د بستی، زه‌وی داگیربکا، یا‌که‌متر، یا‌زیاتر، له‌روژی قیامه‌تدا، به‌هه‌ر هه‌وت چینه‌ی زه‌وییه‌وه، وه‌ک که‌له‌مه‌ی نیل له‌ملی که‌له‌گادا، ناوا ده‌کړئ به‌ته‌ووق و ده‌کړیته نه‌ستوی!) (تاج/۹-۳۲+ریاض/۱-۱۹۴ز-۲۶).

رافه‌و شیکردنه‌وه:

سه‌عیدی کورۍ زه‌ید کورۍ عه‌مری نه‌ل عه‌ده‌وییه‌(رمزی خوی لښ بڼ) ، په‌کیکه له‌موسولمانه هه‌ره پېښینه‌کان، نیما‌می عومهر له‌مالئ نه‌ودا نی‌سلام بوو، سه‌عید می‌ردی فاطیمه‌ی کچی خه‌طاب بوو، که‌خوشکی پېښه‌وا عومهر بوو، سه‌عید په‌کیکه له‌عه‌شه‌ره‌ی موبه‌شه‌ره، واته: په‌کیکه له‌و ده‌که‌سه که پېښه‌مبه‌ر(دروندی خوی له‌سهر بڼ) له‌ژپانی خو‌ی دا مژده‌ی به‌هه‌شتی پښ داون، ناماده‌ی گه‌لئ له‌غه‌زاو نه‌به‌رده‌کاني پېښه‌مبه‌ر بووه، وه‌ک غه‌زای په‌رموک، به‌شداری له‌نازاد کردنی دیمه‌شق دا کردووه، سه‌عیدی کورۍ حه‌بیب ده‌یفه‌رموو: نه‌م زاتانه له‌خزمه‌ت پېښه‌مبه‌ردا له‌یه‌ک پله‌و پایه‌دا بوون: نه‌بویه‌کرو عومهر و عوسمان و عه‌لئ و سه‌عدو سه‌عیدو طه‌لحه‌و زوبه‌یرو عه‌بدوره‌حماني کورۍ عه‌وف، له‌شه‌رو کوشتاردا له‌به‌رده‌میوه‌و بوون،

لهنوێژدا لهبشتیهوه بوون، سهعید پیاویکی گهنم رهنگی توکن بوو، نزی زۆر زوو گیرا دهبوو، زمیدی باوکی پیاویکی روشنیر بوو، لهسه ر دینی چه زهرتی ئیبراهیم بوو (سلای خوی لئ هئ)، خوین و مردار و موبووی نه ده خوارد، هه روا گوشتی ئازده ئیکی نه ده خوارد که ناوی بت و نه نصابی له سه ر هیئرابی، له پیش پیغه مبه رایه تی پیغه مبه ردا، به خزمه تی پیغه مبه ر (دروودی خوی له سه ر هئ) دهگا، به لام فریای هاتنی ئیسلام ناکه وی، ئیبنوعه بدول بهرر راگوێز دهگا: سه عیدی کوپی زمید ده چیه خزمه تی چه زهرت، عه رزی دهگا: قوربان! باوکم نه وه بوو که خۆت دیوته و خه لک باسی کردوو به ت، که واته نزی بۆ بکه و بۆی به پارێرمه که خوا لی خۆش بی، پیغه مبه ر (دروودی خوی له سه ر هئ) دمفه رموی: (باوکت له روژی قیامه تدا که زیندوو ده کړیته وه، به یه ک نه ته وه ی ته و او دادمه ری!).

هه ندی زمید به سه حابی داده نی، ئیبنو چه جهری عه سقه لانی له (إصابة) دا دمفه رموی: ئه م بۆچوونه جیگه ی ورده وه بوون و سه ر نه ج، چونکه زمید به پینج سال بهر له وه ی پیغه مبه ر بی به پیغه مبه ر مردوو، سه عید سی فهرمووده ی له بوخاری پیرۆزدا هه یه، سه عید له کۆتایی ته مه نیدا له عه قیق ده مرئ، ته رمه که ی ده به نه وه بۆ مه دینه له وی به خاکی ده سپێرن، له سالی (٥٥) په نجاو پینجی کۆچی دا ده مرئ، له سه رده می جینشینی موعاوییه دا، ته مه نی نزیکي هه فتاو سی سال بووه، (رمزو وحه منی خودی لئ هئ).

١٠٦٤ - حَدَّثَنَا بَشْرُ بْنُ مُحَمَّدٍ أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللَّهِ عَنْ مُوسَى بْنِ عُقْبَةَ عَنْ سَالِمٍ عَنْ أَبِيهِ قَالَ قَالَ النَّبِيُّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ): (مَنْ أَخَذَ شَيْئًا مِنَ الْأَرْضِ بغيرِ حَقِّهِ خَسِفَ بِهِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ إِلَى سِنِّ أَرْضَيْنِ) (الحديث ٢٤٥٤، طرفه في: ٣١٩٦) (١٣١).

ئیبینو عومەر (پەزەیی خەوی لێ بێ) فەرمووی: خۆشەویست (دروودی خەوی لەسەر بێ) فەرمووی: (هەرکەسێ بەناڕەوا پارچەیی زەوی زەوت بکات، رۆژی قیامەت هەتا هەر حەوت تەبەقەیی زەوی رۆدەچی بەناخی دا) (تاج/ ۹-ل-۳۲-ف-۲-ز-۱۰، بێروانە: ژمارە: ۱۰۶۳).

۱۰۶۵- عَنْ جَبَلَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: كُنَّا بِالْمَدِينَةِ فِي بَعْضِ أَهْلِ الْعِرَاقِ فَأَصَابَنَا سَنَةٌ، فَكَانَ ابْنُ الزُّبَيْرِ يَرْزُقُنَا التَّمْرَ فَكَانَ ابْنُ عُمَرَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) يَمُرُّ بِنَا فَيَقُولُ: إِنَّ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) نَهَى عَنِ الْإِفْرَاقِ إِلَّا أَنْ يَسْتَأْذِنَ الرَّجُلُ مِنْكُمْ أَخَاهُ. (الحديث ۲۴۵۵، أطرافه في: ۲۴۸۹، ۲۴۹۰، ۵۴۴۶) (۱۳۲).

جەبەلە - رەحمەتی خودای گەورەیی لێ بێ - فەرمووی: جاری لەگەڵ وەفدییکی عێراقی دا لەمەدینە بووم، لەو سەردەمەدا کە عەبدوڵلای کوری زوبەیر (پەزەیی خەوی لێ بێ) جێنشینێ سەر مەدینە بوو، سألە کە ی گرانێ و وشکەسāl بوو، ئیبینو زوبەیر بەخورما مۆجەیی سālانەیی پێمان دا، جاروبار کە ئیبینو عومەر (پەزەیی خەوی لێ بێ) دەهات بۆ ناومان دەیفەرموو: پێخەمبەر (دروودی خەوی لەسەر بێ) نەیی کردوو لەو کە مەرۆف دوو دەنک دوودەنک خورما پێکەو بەخوات، ئیبینو عومەر (پەزەیی خەوی لێ بێ) دەیفەرموو: (بەلام ئەگەر هاوڕێکانی رێگەیی ئەوێ بدمن ئەو کاتە دروستەو ناباشی نییە). (تاج/ ۹-ل-۳۲-ف-۲-ز-۱۰-۵).

رافەو شیکردنەو:

ئەم نەیی کردنە لەجووت کردنی دوو دەنک لەکاتی خواردنابۆ هەموو میوهیهکە، هۆی ئەم نەیی کردنەش دەگەرێتەو بۆ چەند هۆیهک:

بوو به ناکۆکیان، له بهر دمرگای هۆده که ی پێغه مبهردا بوو به دهمه قاته یان که سیشیان به لگه یان نه بوو، ته نیا داوای رووت نه یی، کاتی پێغه مبهردا (برووی خوی له سر یی) گوئی له قه قه پریان بوو، چوو دهموه بۆ لایان، کاتی له مه سه له که حالی بوو، فهرمووی: (منیش ههر ئاده میزادم و، وهک ئیوه غه یبزان نیم، له بهر ئه وه به پێی رووکاری کاره که بریار ددهم، جا واده یی دوو هاوداوا دین بۆلام، بۆ دادگایی، رێده که وێ یه کیکیان له وێ تریان به دهمو پل تهره قسه زانتره، منیش واده زانم که راست دهکا، وه له م رووه و به بریاری بۆ ددهم و به ظاهر داواکه ده باته وه، ده ی بزانن: ههر که سی له سه ر قسه ی ناوه وای خوی من شتی بریار بدهم بۆی، به وه نابێ به هی ئه و که واته باومری نه گری، چونکه شتی و به و بریار دانه ی منه، که له سه ر شایه تی و به لگه و قسه ی ناوه وای خوی بووه، نابێ به هی خوی، به لکوو ئه وه پارچه یی ئاگری رووته من بری ددهم بۆی! ئیتر پاش ئه م روونکردنه وه: یه ئارمزووی خۆیه تی ئه و پارچه ئاگره یه هه لده گری یا وازی لی دینی!) (تاج/ ۳- ۳۱۳- ۳۱۸- ۳- ۴).

۱۰۶۸- عَنْ عَقْبَةَ بْنِ عَامِرٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَنَّهُ قَالَ: قُلْنَا: يَا رَسُولَ اللَّهِ إِنَّكَ تَبْعُنَا فَنَنْزِلُ بِقَوْمٍ فَلَا يَقْرُونَنَا فَمَا تَرَى فِيهِ؟ فَقَالَ لَنَا رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ): (إِنْ نَزَلْتُمْ بِقَوْمٍ فَأَمَرُوا لَكُمْ بِمَا يَنْبَغِي لِلضَّيْفِ فَاقْبَلُوا فَإِنْ لَمْ يَفْعَلُوا فَخُذُوا مِنْهُمْ حَقَّ الضَّيْفِ الَّذِي يَنْبَغِي لَهُمْ) (الحديث ۲۴۶۱، طرفه فی: ۶۱۳۷) (۱۳۵).

عوقبه ی کوری عامیر (برووی له یی) فهرمووی: عهرزی حه زرمتمان کرد: قوربان! واده یی تۆ دهمان نیری بۆ کار و فرمانی، جاری واهیه ده چینه ناو ئاوا ییه ک، میواندرا یمان پی ناکهن، جا له م باره یه وه فهرمانت به چیه؟ فهرمووی پیمان: (کاتی ئه بن به میوانی خه لک، ئه گه ر ئه وه ی که باوه بۆ

میوان دهکری بویانکردن نهوا لییان قه‌بوول بکهن، دهنه نه‌گهر نه‌یانکرد خوتان نه‌وهی مافی میوانه لییان بستینن!).

راه‌و روونکردنه‌وه:

په‌یوه‌ندی به‌بابه‌ته‌که‌وه له‌و رو‌وه‌ویه، که‌نه‌دانی مافی میوان نار‌وه‌واییه، لابردنی نار‌وه‌وایش کاریکی به‌جییه.

۱۰۶۹- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: (لَا يَمْنَعُ جَارَ جَارَهُ أَنْ يَغْرِزَ خَشْبَهُ فِي جِدَارِهِ) ثُمَّ يَقُولُ أَبُو هُرَيْرَةَ: مَا لِي أَرَاكُمْ عَنْهَا مُعْرِضِينَ وَاللَّهِ لَأُرْمِينَ بِهَا بَيْنَ أَكْفَاكِكُمْ) (الحديث ۲۴۶۳، طرفاه في: ۵۶۲۷، ۵۶۲۸) (۱۳۶).

نه‌بوهوره‌یره (په‌زی خوی لی بن) فهرمووی: خو‌شه‌ویست (بروونی خوی له‌سر بی) دم‌فهرمووی: (ریگه‌ی دراوسی بدن که‌سه‌ری ده‌سته‌ک و گو‌یسه‌وانه له‌سه‌ر دیواری نی‌وه دابنن). له‌پاشا نه‌بوهوره‌یره فهرمووی: نه‌وه بو‌چی ده‌تان بینم لوته‌لان له‌م فهرمایشته! ده‌سا به‌یه‌زدانی پاک خو‌شیتان بی و ترشیتان بی، من نه‌رکی سه‌رشانی خو‌م به‌جی ده‌هینم و نه‌م فهرمایشت و نامو‌زگاریانه وه‌ک گول میخ ده‌کوتم به‌ناو شانتانا. (تاج/۲-۳۳۴-۵-۱۵۸)

۱۰۷۰- عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنْ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: (إِيَّاكُمْ وَالْجُلُوسَ عَلَى الطَّرِيقَاتِ) فَقَالُوا: مَا لَنَا بِذَلِكَ إِنَّمَا هِيَ مَجَالِسُنَا نَتَحَدَّثُ فِيهَا، قَالَ: (فَإِذَا أَبَيْتُمْ إِلَّا الْمَجَالِسَ فَأَعْطُوا الطَّرِيقَ حَقَّهَا) قَالُوا: وَمَا حَقُّ الطَّرِيقِ؟ قَالَ: (غَضُّ الْبَصَرِ وَكَفُّ الْأَذَى وَرَدُّ السَّلَامِ وَأَمْرٌ بِالْمَعْرُوفِ وَنَهْيٌ عَنِ الْمُنْكَرِ) (الحديث ۲۴۶۵، طرفه في: ۶۲۲۹).

ئەبوسەئیدی خەدری (بەزى خەوى لى بى) فەرەمۆى: پېغەمبەر (دروودى خەوى لەسەر بى) فەرەمۆى: (نەكەن لەسەر رىگەوبان دابنیشن) گوتیان: ئەى پېغەمبەرەى خودا! چارمان نىيە، جىگەى ترمەن نىيە، كەلىى دابنیشن و دەمە تەقىى لى بکەين، ئەوى نەبى. فەرەمۆى: (كەواى لى هات، مافى رىگەوبان بەجى بهینن) گوتیان: قوربان! ئایا مافى رىگەوبان چىيە؟ فەرەمۆى: (چاوى خۆتان بگرن و تەماشای نامووس و نەنگى خەلکى پى مەكەن و ئەگەر شتیکتان بەرچا و كەوت چاوپۆشى لى بکەن و نازارى كەس مەدەن و مەبن بەئیش و نازار بۆ ریبوار، وەلامى سلا و بدەنەو و رىگەى باش نیشانى خەلک بدەن و جەو گیرىی لەخراپە بکەن). (ریاض/ ١- ١٧٥ ف- ١٩٠- ٢٣- الأمر بالمعروف و...)

١٠٧١- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ قَضَى النَّبِيُّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) إِذَا تَشَاجَرُوا فِي الطَّرِيقِ بِسَبْعَةِ أَذْرُعٍ (الحدیث ٢٤٧٣).

ئەبوھورەیرە (بەزى خەوى لى بى) دەفەرەمۆى: (پېغەمبەر (دروودى خەوى لەسەر بى) لەسەر كەوت كەز بەگەزى بەنايى داناو و بۆ پانیى رىگەى گشتى، ئەگەر لەسەرەى بووبە كیشە و بەرە).

رافەو شىكردنەو:

ياسايەكى ئوصولى ھەيە دەفەرەمۆى: (بەپار بەپى رۆژ دەگوڤى): مەبەست لەم جوړە ياسا ئوصوليە ئەم جوړە بەپارەنەيە، كە بەپى كات و شوڤن و سەردەم، بابەتى مەحكوموفىيە كە دەگوڤى. ئەمە بۆ چاران بوو، ئىستا شەقام و رىگەوبان دەستوورو رىساو ياساى تاپبەتى خەوى ھەيە.

١٠٧٢- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ يَزِيدٍ الْأَنْصَارِيِّ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) وَهُوَ جَدُّ أَبِي أُمِّهِ قَالَ: نَهَى النَّبِيُّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) عَنْ النَّهْيِ وَالْمُثْلَةِ (الحدیث ٢٤٧٤، طرفه في: ٥٥١٦) (١٣٧).

عہدوللای کوری یہ زیدی نل ئەنصارى (ہمزای خوی لى بن) فہرمووی: پیغہمبہر (دروودی خوی لى بن) نہی کردووہ لەتالان و راوو رووت، ھەروا نہی کردووہ لەئەتک کردنی جەستەى مروؤو شیواندنی چ بەزیندووی، چ بە مردووی، وەک لووت برین و گوئقرتانندن و دەست وپاپەراندن و چاو ھەلکۆلین. لەتاج دا، لەبەرگی ھەشتەم دا، لەلایەرە (۱۳۱) دا، ئەم فہرموودمەہ ئاوا کراوہ بەکوردی: (پیغہمبہر (دروودی خوی لى بن) تالان و بروو لچو لیو کردن و ئەتک کردنی ھەموو گیانداریکی قەدەغە کردووہ).

۱۰۷۳ - عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) قَالَ سَمِعْتُ النَّبِيَّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) يَقُولُ: (مَنْ قُتِلَ دُونَ مَالِهِ فَهُوَ شَهِيدٌ) (الحديث ۲۴۸۰) (۱۳۸).

عہدوللای کوری عہمر (ہمزای خوی لى بن) فہرمووی: خۆشەویست فہرمووی: (ھەر کەسێ لەسەر مالى خۆى بکۆژرێ ئەوہ شەھیدە) (ریاض/۳-ل-۹۷۱-ز-۲۳۵-ف-۴+۳). ۱۰۷۴ - عَنْ أَنَسٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَنَّ النَّبِيَّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) كَانَ عِنْدَ بَعْضِ نِسَائِهِ فَأَرْسَلَتْ إِحْدَى أُمَّهَاتِ الْمُؤْمِنِينَ مَعَ خَادِمٍ بِقِصْعَةٍ فِيهَا طَعَامٌ فَضَرَبَتْ يَدَهَا فَكَسَرَتْ الْقِصْعَةَ فَضَمَّهَا وَجَعَلَ فِيهَا الطَّعَامَ وَقَالَ: كُلُوا وَحَبَسَ الرَّسُولَ وَالْقِصْعَةَ حَتَّى فَرَّغُوا فَدَفَعَ الْقِصْعَةَ الصَّحِيحَةَ وَحَبَسَ الْمَكْسُورَةَ (الحديث ۲۴۸۱، طرفه في: ۵۲۲۵) (۱۳۹).

ئەنەس (ہمزای خوی لى بن) فہرمووی: پیغہمبہر (دروودی خوی لى بن) لەمالی ژنی لەژنەکانی بوو، ژنیکی تری بەکارەکەرێکی خۆیا لەگەنی خواردەمەنی بو نارد، ژنەکەى تەنگە گرتی و دەستی کیشا بەلەگەنەکەداو شکاندی. جا پیغہمبہر (دروودی خوی لى بن) ھەردوو لەتی لەگەنەکەى نوساندنەوہ بەیەکەوہو

(۱۳۸) أخرجه مسلم في الإيمان، باب: الدليل على أن من قصد مال غيره، رقم: ۱۴۱.

(۱۳۹) قال العسقلاني: (لم يوافقہ مسلم على اخراج حديث أنس في القصة المكسورة

(فتح/۵ص۱۲۷) خاتمة كتاب المظالم - المترجم.

خواردمه نه نییه که ی تی کرده ووه فهرمووی: (دایکتان ته نگه دهیگری و دلی پر بووه، بویه له گه نه که ی هه ویکه یی شان نیوه بخون) نه وانیش خواردیان، جا که له گه نی ژنه که ی تریشی هات دیسان فهرمووی: (بخون، رابهرو له گه نه شکاوه که یی گل دایه ووه، تالی بوونه ووه، نه وسا له گه نه ساغه که ی دا به کاره که ره که و له گه نه شکاوه که ی گل دایه ووه، بونه و ژنه ی که له گه نی ژنه که ی تری شاندا). (تاج/۲/۳۴۲ز-۱۶۳ف-۶).

پایانی (خاتمه)

ماموستای ئیبنو حه جهری عه سقه لانی (رحمته خوی کموری لی بی) دمه فهرمووی: نامه ی ناروه واییه کان (کتاب المظالم) چلو هه شت فهرمووده ی واتیادا، شه شیان بی رسته ن، واته: ته علیقن، بیست و هه شتیان دووبارن، سا یا له م نامه دا، دووباره بوونه ته ووه، یان له پیشیه ووه، پالفته که یان ده کاته (۲۰=۲۸-۴۸) بیست فهرمووده. پیشه ووا موسلیمیش (رحمته خودی لی بی) گشتیانی دمه یناوه، واته: ته خرچ کردوه بیجکه له فهرمووده که ی:

- ۱- نه بوسه عید: (إذا خَلَصَ الْمُؤْمِنُ) = (۱۰۵۷ت = ۲۴۴۰ف).
 - ۲- نه نه س: (أَنْصُرْ أَخَاكَ) = (۱۰۶۰ت = ۲۴۴۴ف).
 - ۳- نه بوهور میره: (مَنْ كَانَتْ لَهُ مَظْلَمَةٌ) = (۱۰۶۲ت = ۲۴۴۹ف).
 - ۴- ئیبنو عومه ر: (مَنْ أَخَذَ شَيْئاً مِنَ الْأَرْضِ) = (۲۴۵۴ف) له ته جریده که دا فهرمووده که ی سه عیدی کوری زهید هاتووه، که ژماره که ی (۱۰۶۲).
 - ۵- عه بدو لای کوری یه زید (فِي النَّهْيِ عَنِ التَّهْبِي وَالْمَثَلَةِ) = (۱۰۷۲ت = ۲۴۷۴ف).
 - ۶- نه نه س سه بارمت به له گه نه شکاوه که (۱۰۷۴ت = ۲۴۸۱ف).
- ههروا دمه فهرمووی: حهوت بیستراو (نه نه ر) یشی واتیادا. له ته جریده که دا هه ژدمیانی واتیادا له (۱۰۵۷) وه هه تا (۱۰۷۴) ناوا: (۱۰۷۴-۱۰۵۶=۱۸).

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

۵۲- نامہی ھاوبہ شی (کتاب الشریکۃ)

۱- باسی ھاوبہ شی لہ خوراک و خہرجی و مہصرہ فی کاتی

ریبوری و لہ مہ موو جوړہ کالو سامانیکا

(باب الشریکۃ فی الطعام والنہد والعروض)

۱۰۷۵- عَنْ سَلَمَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ خَفْتُ أَرْوَادَ الْقَوْمِ وَأَمْلَقُوا فَأَتَوُا النَّبِيَّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) فِي نَحْرِ إِبِلِهِمْ فَأَذِنَ لَهُمْ فَلَقِيَهُمْ عُمَرُ فَأَخْبَرُوهُ فَقَالَ: مَا بَقَاؤُكُمْ بَعْدَ إِبِلِكُمْ؟ فَدَخَلَ عَلَى النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) فَقَالَ يَا رَسُولَ اللَّهِ: مَا بَقَاؤُهُمْ بَعْدَ إِبِلِهِمْ؟ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ): (نَادِ فِي النَّاسِ فَيَأْتُونَ بِفَضْلِ أَرْوَادِهِمْ) فَبَسِطَ لِدَلِكِ نِطْعَ وَجَعَلُوهُ عَلَى النَّطْعِ فَقَامَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) فَدَعَا وَبَرَكَ عَلَيْهِ ثُمَّ دَعَاهُمْ بِأَوْعِيَّتِهِمْ فَاحْتَنَى النَّاسُ حَتَّى فَرَّغُوا ثُمَّ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ): أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَأَنَّي رَسُولُ اللَّهِ (الحديث ۲۴۸۴، طرفه في: ۲۹۸۲) (۱۴۰).

سہ لہ مہی کوری تہ کوہ ع (ہمزہ خوی لن ہن) فہرمووی: لہ غمزای ہہ وازین دا، کہ ناسراویشہ بہرؤژہ کہی حونہین، کہ لہ شہشی مانگی شہ شہ لانا سالی نازاد کرنی مہ ککہ، لہ پاش فہتھی مہ ککہ روی دا، موسوئلمانان دوازدهہ زار بوون، سوپای ہہ وازین و ھاوبہ یمانہ کانی چواردهہ زار بوون، لہ شیوی حونہین دا کہوا لہ نیوان مہ ککہ و طائیف دا، شہرکہ روی دا، جا بہرمبہرہ تویشوو و نانہ بہرہ کانی سوپای نیسلام ہاتہ کزی و ہہ ژاری و نہداری یہ خہی ہی گرتن، جا لہ تاو برسیتی چوون بو خزمہتی حہ زہمت و عہرزیان

(۱۴۰) رواہ مسلم فی کتاب اللقطة، باب: استحباب المواساة بفضول المال صم/ج/۱۲ ص ۲۳+

ج/۱ ص ۲۲۲-نووی۔ المترجم.

کرد: ئەو رهوانه کراوی خودا! ئەگەر رێگه مان پێدهی و شتره گانمان سەر دهبرین؟ ئەهویش رێگهی پێدان، له رێگه توشی ئیمامی عومەر بوون، له حاله که حالیان کرد، ئەهویش فهرمووی: (ژیانی ئیوه به ستراره بهو شتره گانتانهوه، ئەگەر ئەوان نه مین، خوشتان سهرتان تیا دهچن)، جا چوو بۆ خزمهتی پیغه مبهەر (دروودی خوی له سهر بێ) عهرزی کرد: (قوربان! و شتره گان، ژیان و مانیا نه) پیغه مبهەر (دروودی خوی له سهر بێ) فهرمووی: (دهی که وایه، به ناو له شکره که دا جار پێدهن و بانگه واز هه لێدهن که پاشه روک و پاشماوهی تویشه به رهو نانه به ره گانیا ن بهین).

جا بۆ ئەم مه به سه ته له سهر فهرمانی خو شه و یست (دروودی خوی له سهر بێ) که و ئیا ن راخست، جا ئەو بن بۆل و پاشه رو که ی که له ناو تویشه به ره گانیا نا مابوو، هی نیا ن و هه ئیا ن رسته سهر که و ئه که، جا پیغه مبهەر (دروودی خوی له سهر بێ) هه لسا و له سه ری را وه ستا و نزا ی پیت و فه ری به سه ردا خو یند، ئەوسا به فهرمانی خو شه و یست بانگه واز هه لێدا که ئەو خه لکه تویشه به رهو جه وائ ه گانتان بهین و خو راک بهرن! ئیت ر پیت و فه رپکی ئا سکرای وا که و ته ئەو که مه خو راکه وه، له شکره که به له پ لیا ن ده مایه ناو ده فره گانیا نه وه، هه تا هه موو پر بوون.

جا دیمه نه که ئەوه نده شیرین و کاریگەر بوو، مو عجیزه که ئەوه نده روون و ئا سکر بوو پیغه مبهەر - سه رو ما ل و منال و هه ست و نه ست به قوربا نی گه ردی سهر گو پری پر وزی بی - بۆ ته حه دو ث به به ره و نازو نیعه تی خودا شایه تمان یکی به هه قی هی ناو فهرمووی: (أشهد أن لا إله إلا الله وأن محمداً رسول الله: به زمان ده لیم و به دل با وەر ده کم که ته نها خودای گه وره خودایه و بهس، وه مو حه مه دی کو ری عه بدو ئا یش به نده و پیغه مبه ری ئەوه). (بروانه: تاج/ ٤- ٤٣ ز- ١٠٦- با سی مو عجیزه گانی پیغه مبه ر).

په وهندی ئهه فهرمووده يه به بابته كه وه له وه دا يه، كه پاشه پر وكي
تو يشه به ره گانيان له سهر كه ولي كوده كرده وه له پاش نزي پيت و فهر
خويندن به سهر يدا، له لايهن خو شه ويسته وه، ده ستيان كرد به لي بردني.

۱۰۷۶- عَنْ أَبِي مُوسَى رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ النَّبِيُّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ)
: (إِنَّ الْأَشْعَرِيِّينَ إِذَا أُرْمِلُوا فِي الْغَزْوِ أَوْ قُلَّ طَعَامُ عِيَالِهِمْ بِالْمَدِينَةِ جَمَعُوا مَا كَانَ
عِنْدَهُمْ فِي ثَوْبٍ وَاحِدٍ ثُمَّ اقْتَسَمُوهُ بَيْنَهُمْ فِي إِسَاءٍ وَاحِدٍ بِالسُّوِّيَّةِ فَهُمْ مِنِّي وَأَنَا
مِنْهُمْ) (الحديث ۲۴۸۶) (۱۴۱).

ئهبو موسا (پرزي خوي لى بى) فهرمووى: پيغه مبه ر فهرمووى: (ئه شعهر يه كان
كه هو زي ئهبو موسا ئه شعهرين، مه ردا يه كيان هه يه ئه گهر له غه زادا
خوار دنيان هاته كزي يا خود له ناو شارو ناوا ي دا، نان و خوراكي خيزانيان
هاته كه مي- دي ن ئه وهى ما وه له لايان، هه مووى له يه ك دمفرا كوده كه نه وه،
ئه و جا به قاي، به حاجه تي، له به يني خويانا وه ك يه ك، يه كسان، به شى
ده كه ن، ئه وان له من و من له وانم!) (تاج/ ۵- ۲۲۸ ف- ۲۴- ۶۳).

۱۰۷۷- عَنْ رَافِعِ بْنِ خَدِيجٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: كُنَّا مَعَ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ)
بِذِي الْحُلَيْفَةِ فَأَصَابَ النَّاسَ جُوعٌ وَأَصْبَنَّا إِبِلًا وَغَنَمًا وَكَانَ النَّبِيُّ (صَلَّى
اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) فِي أَخْرِيَاتِ النَّاسِ فَعَجَلُوا وَذَبَحُوا فَتَصَبَّوْا الْقُدُورَ فَأَمَرَ النَّبِيُّ
(صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) بِالْقُدُورِ فَأَكْفَيْتُ، ثُمَّ قَسَمَ، فَعَدَلَ عَشْرَةَ مِنَ الْغَنَمِ بِبَعِيرٍ فَتَدَّ
مِنْهَا بَعِيرٌ فَطَلَبُوهُ فَأَعْيَاهُمْ وَكَانَ فِي الْقَوْمِ خَيْلٌ يَسِيرَةٌ فَطَلَبُوهُ فَأَعْيَاهُمْ فَأَهْوَى إِلَيْهِ
رَجُلٌ مِنْهُمْ فَحَبَسَهُ اللَّهُ ثُمَّ قَالَ: (إِنَّ هَذِهِ الْبَهَائِمُ أَوَابِدُ كَأَوَابِدِ الْوَحْشِ فَمَا غَلَبَكُمْ
مِنْهَا فَاصْنَعُوا بِهِ هَكَذَا). فَقَالَ: جَدِّي إِنَّا نَرْجُو أَوْ نَخَافُ أَنْ نَلْقَى الْعَدُوَّ غَدًا وَلَيْسَ
مَعَنَا مُدَى، أَفَتَذْبَحُ بِالْقَصَبِ؟ فَقَالَ: (مَا أَطَهَرَ الدَّمَ وَذَكَرَ اسْمُ اللَّهِ عَلَيْهِ فَكُلُوهُ، لَيْسَ
السِّنُّ وَالظُّفْرُ وَسَأَحْدَثُكُمْ عَنْ ذَلِكَ: أَمَّا السِّنُّ فَعَظْمٌ وَأَمَّا الظُّفْرُ فَمُدَى الْحَبْشَةِ)

(الحديث ٢٤٨٨، أطرافه في: ٢٥٠٧، ٣٠٧٥، ٥٤٩٨، ٥٥٠٣، ٥٥٠٦، ٥٥٠٩، ٥٥٤٤، ٥٥٤٣، ٥٥٠٩) (١٤٢).

رافيعی کوری خه دیج (رهزی خوی لئ بئ) فهرمووی: له ذولحوله یفه له خزمهت پیغه مبهردا بووم، له شکره که ی پیغه مبهردا (دروودی خوی لئ بئ) توشی برسیتی بوون، جا و شترو نازه لئ تالانیان و ده دست که وت، فهرمووی: پیغه مبهردا خوی (دروودی خوی لئ بئ) له دوا ی سوپا که وه بوو، خه لکه که کش په له یان بوو، ده ستیان کرد به نازه لئ سهر برپین و مهنجه لئیان خسته سهر ناگر، هه تا کاتی پیغه مبهردا (دروودی خوی لئ بئ) هاته بهر وه، بهم حاله ی زانی وه که ته می کردنی بو یان، فهرمانی دا مهنجه لئ گوشت و مهر که کانیان قلاب کرده وه، نه و جار پیغه مبهردا (دروودی خوی لئ بئ) خوی ده دست که وته که ی دابهش کرد، وه ده سهر بهزی به یه که و شترو دانا، جا لهم نیوانه دا، و شترو به له سه بوو، ته را بوو، که وتنه شوینی، چاریان نه کرد، ماندووی کردن له ناو له شکره که دا چهند و لاخیکی بهرزه ی کهم هه بوو، جا پیاوی له یاریده دمران تیریکی پیوه ناو خودا بهو تیره گلی دایه وه.

نه و جا پیغه مبهردا (دروودی خوی لئ بئ) فهرمووی: (هه ندی لهم نازه لانه سلو سرکن، وه که جان هوه ری کیوی سرك و توړهن جان هگهر شتی وا رووی داو چارتان نه ده کرد، که به شیوه ی ئاسایی سهری برپن، نه وه وه که نه مه ئاوا ی لئ بکه ن، نه وه بری سهر برپنه که ی ده که وئ) رافیعی فهرمووی: گوتم: قوربان! نه ی پیغه مبهردا خودا! ئیمه له شهرداین و له گهل دوزمن داین و دوورنیه سبهینی بهر هنگاری یه کتر نه بین، جا نه گهر ویستمان نازه لئ سهر برپین چه قوو کیردی پیو یستمان پی نییه، نایا به ته له قامیشی تیژو چه قوی بهر دین چه یوان سهر برپین؟ فهرمووی: (گورج بهو ده ستو بردی لئ بکه و به شتی زور کول مرداری مه که ره وه، ئیتر به ههر چی سهری ده بری باشه، به مه رجی

فیچقہ بہ خوینہ کہ بکاو له کاتی سهربرین دا، خوینہ که په له میز که ببهستی، وه ناوی خودای لی ببری، وه به مهرچی نه وهش، نهو شته که پیی سهردهبری ددان و نینوک نه بی، نیتر لیی بخو، چونکه نهو هه لاله، پیشت بلیم که له بهرچی دروست نییه شت به ددان و به نینوک سهربری، چونکه ددان نیسکه و نیسکیش کوله و تیز نییه، وبه زوری مرداری دهکاته وه.

نینوکیش چه قوی چه بهشییه ناموسولمانه کانه، نهوان دهستوریان وایه، زورینهی کات نازهل به نینوک دهخنکین و دهیخون، دهی چاولیکردنیان لهم بی شهرعیه دا نادرسته).

رافه و شیکردنه وه:

لهم جوړه کاتانه دا نه گهر پاش پیکانی نازه له به لهسه بووه که، به ئاسانی دهوانرا سهربری نهو دهبی به سهربرین هه لال بکری، به لام نه گهر مهوادی سهربرین نه بوو نهو هه پیکانه کهی بریتی سهربرین دهکوهی و بهو هه لال دهبی، هه ندی شت هه یه هه له یه کی بلاوه، وهک مل هه لکیشانی چوله کهو شتی تری وهک چوله که، نهو هه حهرامه، بهو هه لال نابی.

١٠٧٨- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: (مَنْ أَعْتَقَ شَقِيصًا مِنْ مَمْلُوكِهِ فَعَلَيْهِ خُلَاصُهُ فِي مَالِهِ فَإِنْ لَمْ يَكُنْ لَهُ مَالٌ قُرْمَ الْمَمْلُوكِ قِيَمَةَ عَدْلِ ثُمَّ اسْتُسْعِيَ غَيْرَ مَشْقُوقٍ عَلَيْهِ) (الحديث ٢٤٩٢، أطرافه في: ٢٥٠٤، ٢٥٢٦، ٢٥٢٧) (١٤٣).

نه بوهورمیره (خوای لی بی) فهرمووی: پیغه مبهر (دروودی خوای لسمر بی) فهرمووی: (نهو هه که بهشی خوای له کویله یه که نازادبکا، له سهریه تی له مالی خوای هه مووی نازاد بکا، نه گهر نه و مندهی مال هه بوو که بهشی نهو هه بکا، به لام

ئەگەر ئەومەندەى ماڻ نەبوو ئەوا ھەر ئەو بەشەى ئازاد دەبى ئە ئازادکراود، ئەوسا کۆيلەکە بەنرخى کاتى کۆيلەى رىک دەقەبلىئىرى، ئەوجا کەسابەتى بى دىمکرى تا ئەومەندە پەيدا دەکا، کە بىدات بەئاگاگەى و بەيەکجارى خوى بى ئازاد دەکاو، لەکۆيلەى رىزگارى دەبى، بەلام نابى زەبرى زىاد لەئەندازەى لى بکرى، بۆ پەيدا کردنى بەهاى ئەو بەشەى ترى کە لەسەر خۆيلەتى بەکارکردن ئازادى بکات). (تاج/٣-٣٧-ف/١-ش/د/ت/ن).

١٠٧٩- عن الثُّعْمَانَ بْنِ بَشِيرٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: (مَثَلُ الْقَائِمِ عَلَى حُدُودِ اللَّهِ وَالْوَاقِعِ فِيهَا كَمَثَلِ قَوْمٍ اسْتَهْمُوا عَلَى سَفِينَةٍ فَأَصَابَ بَعْضُهُمْ أَعْلَاهَا وَبَعْضُهُمْ أَسْفَلُهَا فَكَانَ الَّذِينَ فِي أَسْفَلِهَا إِذَا اسْتَقَوْا مِنَ الْمَاءِ مَرُّوا عَلَى مَنْ فَوْقَهُمْ فَقَالُوا: لَوْ أَنَّا خَرَقْنَا فِي نَصِيْبِنَا خَرْقًا وَلَمْ نُؤْذِ مَنْ فَوْقَنَا فَإِنْ يَتْرَكُوهُمْ وَمَا أَرَادُوا هَلَكُوا جَمِيعًا وَإِنْ أَخَذُوا عَلَى أَيْدِيهِمْ نَجَوْا وَنَجَّوْا جَمِيعًا) (الحديث ٢٤٩٣، طرفه في: ٢٦٨٦) (١٤٤).

نوعمانى كورى بهشیر (رمى خوى لى بى) دەقەرموى: حەزەرەت (درووى خوى لەسەر بى) فەرمووى: (وینەى كەسى كەناگای لەخوى بى و خوى بپاریزى لەو شتانەى كە خودا سنوورى بۆ داناو، و ئەو سنوورانە نەبەزینى، لەگەل ئەو كەسەدا كەگوئ نەداتى و سنوورەكانى خودا ببەزینى و بى فەرمانى خودا بكا، وینەى ئەم دوو جۆرە كەسەى، وەك وینەى كۆمەلى وایە كە لەناو خۆيانا لەسەر جیگەى خۆیان، لەناو پاپۆرىكى دووقاتى دا تیروپشك بكەن، تاقەمەیهكیان قاتى سەرەوهیان بەربكەوئ و ئەوانى تریان قاتى خوارەوهیان بەربكەوئ، ئەوانەى لەقاتى خوارەوهن بەسەر ئەوانەدا بچن بۆ ئا و كەوان لەقاتى سەرەوه، لەبەر ئەوەبلىن: بۆجى ئیمە لەبەشى خۆمانا كونیكى تىنەكەین و ئیتر ئەومەندە ئازارى ئەوانەى قاتى سەرەوه نەدەین، و بەسەریانا نەچین و

نہیہین، جا نہ گھر نہوانہی سہرمودہ وازیان لی بیّنو ریگہی نہوہیان پی بدہن، کہ کونی تی بکہن، نہوا پاپورمکہ پردہبی لہناوو نوقم دہبی، ہہموویان وککویہک دمفہوتین، بہلام نہگھر دمستیان بگرنو نہہیلن نہو ہہلہیہ بکہن، نہوا خویشیان و نہوانہی خوارہومیش ہمدوولا رزگاردہبن! (ریاض/۲/۱۷۳-ژ۴/۱۸۷-ز۲۳).

۱۰۸۰- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ هِشَامٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) وَكَانَ قَدْ أَذْرَكَ النَّبِيَّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) وَذَهَبَتْ بِهِ أُمُّهُ زَيْنَبُ بِنْتُ حُمَيْدٍ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) فَقَالَتْ: يَا رَسُولَ اللَّهِ بَايِعُهُ فَقَالَ: (هُوَ صَغِيرٌ) فَمَسَحَ رَأْسَهُ وَدَعَا لَهُ (الحديث ۲۵۰۱، طرفه في: ۷۲۱۰) (۱۴۵).

عہدوللای کوری ہیشام (رضی خوی لی ہی) کہیہکی بوو لہو ہاوری منالکارانہی کہبہبچکولہیی بہخزمت پیغہمبہر (درووی خوی لہسر ہی) گہیشتبوون فہرمووی: منالکار بووم، دایکم کہ زمینہبی کچی حہمید بوو- بردمی بو خزمتی حہزرت (درووی خوی لہسر ہی) عہرزی کرد: نہی پیغہمبہری خودا! پہیمان بہستہ لہگہل عہدوللای کورم؟ نہویش فہرمووی: (ئاخر منالہ، بچووکہ کاتی پہیمان پیدانی نہہاتووہ). نہوسا پیغہمبہر (درووی خوی لہسر ہی) دہستی پیروزی ہینا بہسہر سہری عہدوللاداو نزای باشی بو کرد.

۱۰۸۰- (مکرر) وعنه (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَنَّهُ كَانَ يَخْرُجُ إِلَى السُّوقِ فَيَشْتَرِي الطَّعَامَ فَيَلْقَاهُ ابْنُ الزُّبَيْرِ وَابْنُ عُمَرَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمْ) فَيَقُولَانِ لَهُ: أَشْرَكْنَا فَإِنَّ النَّبِيَّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَدْ دَعَا لَكَ بِالْبَرَكَةِ فَيُشْرِكُهُمْ فَرَبَّمَا أَصَابَ الرَّاحِلَةَ كَمَا هِيَ فَيَبْعُثُ بِهَا إِلَى الْمَنْزِلِ (الحديث ۲۵۰۲، طرفه في: ۶۳۵۳) (۱۴۶).

(۱۴۵) لم يوافقہ مسلم علی تخريجہ (فتح / ۵ خاتمة كتاب الشركة ص ۱۳۹) المترجم.

(۱۴۶) لم يوافقہ مسلم علی إخراجہ (المصدر السابق) - المترجم.

دیسان عہدوللای کوری ہیشام (ہمزای خوی لئ بی) فہرمووی: گہلی جار کہ
دمچووم بؤ بازار بؤ ئال و ویل، بؤ کرین و فروشتنی دانہ ویلہ و خواردہ مہنی،
نیبنو عومہرو عہدوللای کوری زوبہ یرم پی دہگیشتن (ہمزای خوی لئ بی) پییان
دمفہرمووم: (ہہرچیت کرپی نیئمیش بکہ بہاوبہشی خۆت، چونکہ مسۆگہر
قازانجی باش دہکەیت، چونکہ تۆ کاتی خۆی پیغہ مہر (دروودی خوی لئسمر بی) نزای
پیت و فہری بؤ کردویت، منیش دمکردن بہاوبہشی خۆم، ئەم عہدوللایہ
لہ پیت و فہری نزای پیغہ مہر مود، خودا وا پیروزی خستبوە مامہ لہ و
سەودایەو، جاری وادەبوو لہ مامہ لہ یەکا یەک و لاخی بارەبەری بەتەواوی
قازانج دمکرد! وەلەسەر ئەو شیوەیہ کە دمیگری دەیناردەوہ بؤ مائەوہ).

رافە و شیکردنەوہ:

یەکەم: ئەم بەہرانہ لہم دوو فہرموودەییە و مردەگیرین:

۱- دەستہینان بەسەر منال.

۲- پەیمان نەبەستن لہ گەل کەسی رەسیدە نەبوو بی.

۳- هاموشۆی بازار بؤ سەودا و مامہ لہ و بازرگانی و شتی وا.

۴- داواکردنی پیت و فہرو پیروزی لەشتی لہبارە دی بی و لہکەسی لەشانی دا بی.

۵- منال دمتوانی شتی کاتی منالی بەگەورەیی بگێریتەوہ، وەلەوہدا متمانە ی
پی دمکری، وئەگەر لہ پیغہ مہر مود بی، پیی دەبی بہاوەل و صەحابە،
وئەگەر لہ چینەکانی پاش پیغہ مہر مود بی پیی دەبی بہیەکی لہ پەپرەوانی
ئەو چینە.

۶- بەلگەییە لەسەر ئەوہکە ژنان منالی خۆیان بردووە بؤ خزمەت
خۆشەویست (دروودی خوی لئسمر بی) ھەتا بەخزمەتی بگەن و نزای باشیان بؤ بکا،
ئەوہش نیشانە ی ئەوہیہ کەئەو جۆرہ ژنانہ زۆر ھۆشمەند و دووربین و داناو
زانا بوون، وەدمرەستی دوارۆزی منالی خۆیان بوون.

۷- موعجزیه کی گه وری واتیا که دوعاکه ی پیغه مبه ر (درویدی خوی لمر بی) بو
عه بدوللا گرا بووه.

دووه: نه م فهرمووده کی ناوی چوار هاوړی پیغه مبه ر واتیا دا، که
زهینه بی کچی حومه ی دو عه بدوللا کوری و نیبنو عومه رو نیبنو زوبه یرن،
ژیان نامه ی دوانیان له پیشه وه رویش تووه، نه مه یش به کورتی ژیان نامه ی نه و
دووانه که ی تریان:

عه بدوللا کوری هیشام شش سالانه بوو، که پیغه مبه ر (درویدی خوی لمر بی)
مردووه، عهینی لیږده دا دمفه رموی: هیشامی باوکی له پېش نازاد کړدنی
مه که که دا، به ناموسولمانی مردووه، عه سقه لانیس له فته تح دا له شهرحی نه م
فهرمووده یه دا، هه روا دمفه رموی، که چی له نیصا به دا دمفه رموی: (عه بدوللا
خوی و هیشامی باوکی له هاوړپایانی پیغه مبه رن) که چی نه خوی و نه نیبنو
عه بدول بهرر له نیصا به و له نیستی عا به له هه موو به شه کانی پیتی (ه) دا باسی
هیشام ناکه ن. له چواری کوچیدا له دایک بووه، له مه دینه ژیاوه، هه تا
سهرده می جینشینی موعاویه ژیاوه له بوخاری دا چوار فهرمووده ی هه یه.

دایکی عه بدوللا ناوی زهینه بی کچی حومه ی دی کوری زوه یره
هاوړپیتی پیغه مبه ر به نصیب بووه، له فهرمووده ی ساغدا ناوی چه سپاوه.

ماموستای نیبنو حه جهری عه سقه لانی له پایانی نه م نامه ی هاو به شییه دا،
دمفه رموی: (نه م نامه یه بیست و هوت فهرمووده ی واتیا دا، تاقه
یه کیکیان بی پشته یه، بیست و شه شه که ی تریان په یوه ستن، واته:
موصولن. سیازدهیان دوو باره ن، پوخته که یان چوارده ن، شیخی موسلیمیش
وه که شیخی بوخاری هه موویانی دمر هی ناوه، ته نیا نه م چند فهرمووده یه یان
نه بی، فهرمووده که ی نوعمان (مثل القائم علی حدود الله) = (۱۰۷۹ ات = ۲۴۹۳ ف).
دووه فهرمووده که ی عه بدوللا کوری هیشام = (۱۰۸۰ ات = ۲۵۰۱ ف)

+ ۱۰۸۰ مکرر = ۲۵۰۲ ف) دوو فهرمووده که ی عه بدوللا کوری عومه رو

عبداللہ کوری زوبہیر، کہوان لہناو داستانہ کہی عہدوللہ کوری ہیشام دا، فہرموودہ کہی ئیبنوعہبباس لہفہتج ژمارہ کہی (۲۵۰۶). یہک بیستراو (ئہئہر) یشی واتیادا. خودا بؤ خوئی باشتری لی دہزانی.

تیبینی:

باسی ہاوبہشی لہفقیہی ئاسانا والہبہرگی دوودا، لاپہرہ: ۴۹۶ زنجیرہی: ۲۱۷. تہماشاکردنی بی بہرہ نابی. + (تاج / ۲۷-۳۳۶ ز ۱۶۱).

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

۵۳- نامہی بارمتہ (واتہ: رهن) (کتاب الرهن)

۱۰۸۱- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ): (الظَّهْرُ يُرَكَّبُ بِنَفَقَتِهِ إِذَا كَانَ مَرْهُوًّا وَلَبَنُ الدَّرِّ يُشْرَبُ بِنَفَقَتِهِ إِذَا كَانَ مَرْهُوًّا وَعَلَى الَّذِي يَرَكَّبُ وَيَشْرَبُ النَّفَقَةُ) (الحديث ۲۵۱۲، طرفه في: ۲۵۱۱) (۱۴۷).

ئہبوہورمیرہ (ہرمای خوی لی ہی) لہ حہزرہتہوہ (ہروودی خوی لہسر ہی) دمفہرموی: (ولاخی سواری نہگہر لہبارمتہدا دانرابی- دروستہ بارمتہ وەرگر سواری پی بکا، نازہلی شیرداریش نہگہر لہبارمتہدا دانرابو- دروستہ بارمتہ وەرگر شیرہ کہی بخواتہوہ، ودمہسرفیش لہسر ئہو کہسہیہ کہسواری ئہو ولاخہ

دهبی، یاشیری نهو نازده له دهخواته وه) (تاج/٢/٣٣٢/ت/ب/د+د+ فیهی
ناسان/٢/٤٧٥-٢٠٣-باسی بارمته (رههن).

رافه و شیکردنه وه:

عهسقه لانی دمه رموی: مه به ست لهو که سه که مه سرف دهکات،
یه کی که له م سئ که سه: بارمته کارو بارمته و مرگرو هه که سیکی تر
که مه سرفی بارمته کراوه که بکات، هه روا دمه رموی: (وفیه حجة لمن قال
يجوز للمرتهن الانتفاع بالرهن إذا قام بمصلحته ولو لم يأذن له المالك - راجع
المجلد الخامس ص ١٤٤ الحديث رقم: ٢٥١٢).

١٠٨٢- عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) أَنَّ النَّبِيَّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَضَى:
أَنَّ الْيَمِينَ عَلَى الْمُدْعَى عَلَيْهِ (الحديث ٢٥١٤، طرفاه في: ٢٦٦٨، ٤٥٥٢) (١٤٨).

ئیبنو عه عباس (بمزی خوی لئ بئ) فه رموی: پیغه مبه (برودی خوی لئ بئ)
دمه رموی: (به لگه له سمر داواکاره و سویندیش له سمر داوا لیکراو) نه مه
گیرانه وهی تاجه. (تاج/٣-ل-٣٠٧-ز-١١٤).

ماموستا شیخی عهسقه لان دمه رموی: نامه ی بارمته نو فه رمووده ی
به زه کراوی واتیادا، هه موویان په یوستن، واته / مه وصولن، شهشیان
دووبارهن، پوخته که یان سیانه، پی شهوا موسلیمیش له دمه یانی نهو
فه رموودانه دا هه ماهه نگه پی شهوا بوخاری کردووه هه موویانی گیراومه وه
بیجگه له فه رمووده ی ژماره (١٠٨١-ت= ٢٥١٢ ف+ طرفه: ٢٥١١).

هه روا دمه رموی: دوو بیستراویشی واتیادا.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

٥٤- نامہ کی کویلہ نازادکردن (کتاب العتق)

(باسی کویلہ نازادکردن له فیکھی ئاسان دا وا له بهرگی/ ٣- ١٠٠٩- ٩٩٩) (له

تاج دا وا له بهرگی ٣/ ل- ٣٣) دا.

١٠٨٣- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: قَالَ النَّبِيُّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ): أَيُّمَا رَجُلٍ أَعْتَقَ امْرَأً مُسْلِمًا اسْتَقْتَدَ اللَّهُ بِكُلِّ عُضْوٍ مِنْهُ عُضْوًا مِنْهُ مِنَ النَّارِ (الحديث ٢٥١٧، طرفه في: ٦٧١٥) (١٤٩).

ئەبوھورەیرە (بەزی خوی لێ بێ) لەخۆشەوێستەو دەفەر موی: (ھەر پیاوی پیاویکی کۆیلە موسوڵمان نازاد بکا، خودا لەجیاتى ھەر ئەندامیكى ئەو کۆیلە، ئەندامیكى ئەو نازادکارە، لەناگری دۆزەخ نازاد دەکا) (تاج/ ٣/ ٣٤- ١- ش/ ت).

١٠٨٤- عَنْ أَبِي ذَرٍّ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ سَأَلْتُ النَّبِيَّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ): أَيُّ الْعَمَلِ أَفْضَلُ؟ قَالَ: (إِيمَانٌ بِاللَّهِ وَجِهَادٌ فِي سَبِيلِهِ) قُلْتُ: فَأَيُّ الرِّقَابِ أَفْضَلُ؟ قَالَ: (أَعْلَاهَا ثَمَنًا وَأَنْفُسُهَا عِنْدَ أَهْلِهَا) قُلْتُ: فَإِنْ لَمْ أَفْعَلْ، قَالَ: (تُعِينُ ضَايِعًا أَوْ تَصْنَعُ لِاخْرَقَ) قَالَ: فَإِنْ لَمْ أَفْعَلْ، قَالَ: (تَدْعُ النَّاسَ مِنَ الشَّرِّ فَإِنَّهَا صَدَقَةٌ تَصَدَّقُ بِهَا عَلَى نَفْسِكَ) (الحديث ٢٥١٨) (١٥٠).

ئەبوزەر (بەزی خوی لێ بێ) فەر موی: پرسیم لەخۆشەوێست (دروودی خوی لەسەر بێ): کام کارە زۆر پەسەندو زۆر باشە؟ فەر موی: (ئیمان و باوەڕ بەخودا و خەبات و تیکۆشان و غەزاکردن لەرێگەى ئەودا) گوتم: ئەى کام جوۆرە بەندەیی نازاد بکری پاداشت و خیری گەورەترە؟ فەر موی: (ئەوێ کەبە بەها گرانبەو لەلای

خاومنه كەى گەلى چاك و نايابە) عەرزىم كرد: ئەگەر ئەو ەم بۇ نەكرا؟
فەرمووى: (يارىدەى پىشەسازى بدە، يادەستى ناشىى و كۆلىيەك بگرمو فىرى
كارى، ئىشى، پىشەيەكى بكە) عەرزىم كرد: ئەى ئەگەر ئەو ىشم بۇ نەكرا
چۇن؟ فەرمووى: (شەرى خۇت لەمەردوم لادەو شەرى بەخەلك مەفرۇشە
ئەو ىش ەەر خىرە كە بۇ خۇتى دەكەيت) (تاج/۲/۲۵-۲ ش).

راقەو شىكردنەو:

ئەم فەرموودمىيە رشتەكەى ئاوايە: ۱- شىخى بوخارى: ۲- عوبەيدوللاى
كورىموسا. ۳- ەيشامى كورى عوروو. ۴- عوروو كورى زوبەير- ئەبوزەر.
مامۇستاكەى بوخارى تابىعى تابىعىيە، ەيشامو عوروو باوكى و
ئەبوموراويح ەرسىكيان، تابىعين و لەيەك چىنن، ئەبوزەرىش صەحابىيە.
ئەم جۇرە رشتەيە گەرجى بەدىمەن لەجۇرى رشتەى پتر لەسيانىيە،
بەلام وا لەحوكمى (سندى ثلاثى = رشتەى سيانى) دا. چونكە دەرەينەرى
فەرموودەكە، كەلىرەدا پىشەوا بوخارييە، بەسى چىن، يابلىين:
بەسى پشت دەگاتەو بەپىغەمبەر (درودى خوى لەسەر بى) كە برىتين لە: ۱- پەيرەوانى
پەيرەوان. ۲- پەيرەوان. ۳- صەحابە. (= اتباع التابعين + تابعين + صحابة).

۱۰۸۵- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ
عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: مَنْ أَعْتَقَ شَرِكًا لَهُ فِي عَبْدٍ فَكَانَ لَهُ مَالٌ يَبْلُغُ ثَمَنَ الْعَبْدِ قَوْمَ
الْعَبْدِ عَلَيْهِ قِيمَةٌ عَدْلٍ فَأَعْطَى شُرَكَاءَهُ حِصَصَهُمْ وَعَتَقَ عَلَيْهِ الْعَبْدَ وَإِلَّا فَقَدْ عَتَقَ مِنْهُ
مَا عَتَقَ (الحديث ۲۵۲۲، أنظر: ۲۴۹۲ وأطرافه وانظر أيضاً: ۲۵۲۱، ۲۵۲۳،
۲۵۲۴، ۲۵۲۵) (۱۵۱).

واتاگهی له ژماره: ۱۰۷۸ دا رابووورد. راستترین گوته لهم شوینهدا بیژهی (عهبد) بۆ نموونهیه، بۆ مهرج نییه، له بهر نهوه لهم بریاردا جیاوازی ژنو پیاو نییه، کۆیله کهژن بێ، یاپیاو له لای جه ماومری زانایان هه مان بریاری بۆ ههیه که لهم فهرموودانهدا باس کراوه، لهوینهی بیژهی (عهبد) ه لهم نایهته پیروژمدا ﴿..... إِلَّا آتَى الرَّحْمَانِ عَبْدًا﴾ مریم/۹۲/۱۹.

۱۰۸۶- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ قَالَ النَّبِيُّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ): إِنَّ اللَّهَ تَجَاوَزَ لِي عَنْ أُمَّتِي مَا وَسَّوَسَتْ بِهِ صُدُورُهَا مَا لَمْ تَعْمَلْ أَوْ تَكَلَّمْ (الحديث ۲۵۲۸، طرفاه في: ۵۲۶۹، ۶۶۶۴) (۱۵۲).

ئه بهوهره پیره (پزهی خوی لێ بێ) فهرمووی: خوشه ویست (دروودی خوی لێ بێ) فهرمووی: (خوای گهوره چاوپۆشی دهکا لهو خوتوراتو وهسومسهی که دیت بهدلی نهتهوهی ئیسلامی من دا، نهوهش له بهر خاتری من بهلام بهمهرجی بهکردهوه پیادهی نهکهن، یا بهزمان نهیلین!) (تاج/۱/۲۴-ز-۴).

رافه و روونکردنهوه:

مه بهست نهوهیه نهو خهیاڵاتو وتووێژه دمروونییهی که جاروبار لهناو دلی مروفدا روو دهدا، وهک نهوه ژن تهلاق دهدا، یا کۆیله نازاد دهکا، یا خیر بریار دهدا، یا بیر له گوناھێ دهکاتهوهو له دلیهوه پیلانی بۆ دادمیری، ئهم جوړه خهیاڵو ورپنه دمروونیان بهایه خیانی نییه، نه ته لاقیان پێ دهکهوێ، نه کپین و فرۆتن و سهوداو مامه لهیان پێ دا نه مهزری، بهو دوو مهرجهی که باسکران.

شهرع شهرمی نییه: دهلین: جاری له مه لای دهپرسن: ئایا دروسته لهکاتی کۆبوونهوهی شهرعی له گهڵ هه لال و هاوسهری خۆتا، بیر له ژنیکی

تری جوان بکەیتەو؟ مەلا دمهفرمووی: (چۆن دەبی لەرهشی خۆتی بنییت و بیر لەسپی خەڵک بکەیتەو!).

١٠٨٧- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَنَّهُ لَمَّا أَقْبَلَ يُرِيدُ الْإِسْلَامَ وَمَعَهُ غُلَامُهُ ضَلَّ كُلُّ وَاحِدٍ مِنْهُمَا مِنْ صَاحِبِهِ فَأَقْبَلَ بَعْدَ ذَلِكَ وَأَبُو هُرَيْرَةَ جَالِسٌ مَعَ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) فَقَالَ النَّبِيُّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ): (يَا أَبَا هُرَيْرَةَ هَذَا غُلَامُكَ قَدْ أَتَاكَ، فَقَالَ: أَمَّا إِنِّي أَشْهَدُكَ أَنَّهُ حُرٌّ قَالَ فَهُوَ حِينَ يَقُولُ: يَا لَيْلَةَ مِنْ طُولِهَا وَعَنَائِهَا * عَلَى آلِهَا مِنْ دَارَةِ الْكُفْرِ نَجَّتْ) (الحديث ٢٥٣٠، أطرافه في: ٢٥٣١، ٢٥٣٢، ٤٣٩٣) (١٥٣).

ئەبوهورەیرە (مەزنی خۆی ئی بێ) فەرمووی: کاتی وێستم بچم و موسولمان ببم، خۆلامیکی خۆم لەگەڵدا بوو، لەپێگە یەکتزیمان گوم کرد، من لەمەدینە لەخزمەت پێغەمبەردا (دروودی خۆی لەسەر بێ) ، پاش ئیسلام بوونم، دانیشتبووم، لەو کاتەدا خۆلامەکەم هات، پێغەمبەر (دروودی خۆی لەسەر بێ) فەرمووی: (ئەو ئەبوهورەیرە! ئەمە خۆلامەکەتە وائەویش هات بۆ لات). منیش گوتم: (دەو تۆ ئەو پێغەمبەری خوا! بەشایەت بە کەوا ئازادم کرد). ئەمەیش ئەو دەمە بوو کە بەدەم گوتنی ئەم شیعەرەو گەیشتە ناو مەدینە:

يا لَيْلَةَ مِنْ طُولِهَا وَعَنَائِهَا على آلِهَا مِنْ دَارَةِ الْكُفْرِ نَجَّتْ

بەشیەر لەبەحرەکەو خۆی کە طەویلی مەخروومە:

شەوی بوو درێژ پێ نیش و نازار، بەلام بەجوانی

سوپاس بۆ خودا، رزگاری کردین لە کافەسانی!

(تاج/٥٠-٢٤٤ز-٦٨ف-٣).

۱۰۸۸- عَنْ حَكِيمِ بْنِ حِزَامٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَنَّهُ أَعْتَقَ فِي الْجَاهِلِيَّةِ مِائَةَ رَقَبَةٍ وَحَمَلَ عَلَى مِائَةِ بَعِيرٍ فَلَمَّا أَسْلَمَ، حَمَلَ عَلَى مِائَةِ بَعِيرٍ وَأَعْتَقَ مِائَةَ رَقَبَةٍ قَالَ فَسَأَلْتُ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) فَقُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ أَرَأَيْتَ أَشْيَاءَ كُنْتُ أَصْنَعُهَا فِي الْجَاهِلِيَّةِ كُنْتُ أَتَحَنُّتُ بِهَا يَغْنِي أَتَبَرَّرُ بِهَا؟ قَالَ: فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ): (أَسَلَمْتَ عَلَى مَا سَلَفَ لَكَ مِنْ خَيْرٍ) (الحديث ٢٥٣٨، أطرأفه في: ١٤٣٦، ٢٢٢٠، ٥٩٩٢) (١٥٤).

ناوېړوك و مه به ست له م فه رموودميه له ژماره: (٦٨٩=١٤٣٦ف) دا رابوورد.

۱۰۸۹- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا): أَنَّ النَّبِيَّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) أَغَارَ عَلَى بَنِي الْمُصْطَلِقِ وَهُمْ غَارُونَ وَأَنْعَامُهُمْ تُسْقَى عَلَى الْمَاءِ فَقَتَلَ مُقَاتِلَتَهُمْ وَسَبَى ذَرَارِيَّهُمْ وَأَصَابَ يَوْمئِذٍ جُوَيْرِيَةَ (الحديث: ٢٥٤١) (١٥٥).

له تاجي پېرؤزدا نه م فه رموودميه ناوايه، بو روونكرندنه وه: ي باب ته كه راگوېزي ده كه ين:

ثيبنو عهون (رحمته خوي لس بئ) فه رمووي: نامه يه كم بو نافع نووسي له باره ي بانگه وازي پيش ده ستپي كړدني جهنگه وه پرسيارم ليى كرد، نه و يش نامه ي بو من نووسي ه وه: كه نه مه له سهره تاى ئيسلامه تيه وه وابوو هه تا بانگيان نه كړدنايه بو سهر ئيسلام و، له پاش مل نه دان ناگاداريان نه كړدنايه ته وه، كه خويان ناماده بكن په لاماريان نه ده دان، به لام له وه پاش پيغه مبه ر(درودى خوي له سر بئ) خو ي په لامارى تيره ي به نى موصطه له قى داو، ناگاشيان له خويان نه بوو له و كاته شدا نازده لكانيان له سهر ناو بوو، خهريك بوون ناويان دمدان! جا پيغه مبه ر(درودى خوي له سر بئ) له و شه ردا پياوه جهنگاومره كاني كوشتن و خيژه كاني به تالانى بردن، وه هر له و رؤزدا بوو كه

جوویرییهی کچی حاریتی سهر کۆمارى ئهو خیلّهی دهست کهوت و مارهى کرد بۆ خۆی. (تاج/۸/۱۱۹ ف-از ۴۶-ش/د).

۱۰۹۰- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: مَا زِلْتُ أُحِبُّ بَنِي تَمِيمٍ مُنْذُ ثَلَاثِ سَمِعْتُ مِنْ رَسُولِ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) يَقُولُ فِيهِمْ: (هُمْ أَشَدُّ أُمَّتِي عَلَى الدَّجَالِ) قَالَ وَجَاءَتْ صَدَقَاتُهُمْ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ): (هَذِهِ صَدَقَاتُ قَوْمِنَا) وَكَانَتْ سَبِيَّةً مِنْهُمْ عِنْدَ عَائِشَةَ فَقَالَ أَعْتَقِيهَا فَإِنَّهَا مِنْ وَلَدِ إِسْمَاعِيلَ (الحديث ۲۵۴۳، طرفه في: ۴۳۶۶) (۱۵۶).

ئەبوهورەیرە (مەزى خەوى لى بى) دەفەر مووی: ئەو دىتى ئەم سى وەسپ و مەدحە جوانەم لە دەمى پێغەمبەر خۆی (دروودى خەوى لەسەر بى) بە گۆیى خۆم بىستوو، ئىتر لە و ساو هۆزى بەنى تەمىم خۆش دەوى، لىم ژنەوت دەیفەر موو: ئازاترىنى ئۆمەتەم لە ئاستى جە جال هۆزى بەنى تەمىم! کاتى زەکاتە کەشیان هات، پێغەمبەر (دروودى خەوى لەسەر بى) فەر مووی: (ئەمە زەکاتى خزمانى ئىمەیه). ژنىکى بەتالانگیرا ویشیان کەنیزەکى عائىشەى هاوسەرى پێغەمبەر بوو، پێغەمبەر (دروودى خەوى لەسەر بى) پێى فەر موو: (ئەى عائىشە! ئەم کارە کەرمت ئازاد بکە، چونکە لەنەوى ئىسماعىلى کورى حەزەرتى ئىبراھىمە، کە باپىرە گەرەمەمانە!).

۱۰۹۱- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) يُحَدِّثُ عَنْ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) أَنَّهُ قَالَ: لَا يَقُلْ أَحَدُكُمْ: أَطْعَمَ رَبِّكَ، وَضَيَّ رَبِّكَ، اسْقَى رَبِّكَ وَلْيَقُلْ: سَيِّدِي مَوْلَايَ وَلَا يَقُلْ أَحَدُكُمْ: عَبْدِي، أُمَّتِي، وَلْيَقُلْ: فَتَايَ، وَفَتَاتِي، وَغُلَامِي (الحديث ۲۵۵۲) (۱۵۷).

ئەبوهورەیرە (مەزى خەوى لى بى) فەر مووی: خۆشەوێست (دروودى خەوى لەسەر بى) فەر مووی: (کاتى داواى شتى لە بەندەو کۆیلەو کەنیزە کە کانتان دەکەن پێیان

(۱۵۶) أخرجه مسلم في فضائل الصحابة، باب: من فضائل من غفار و اسلم، رقم: ۲۵۲۵.

(۱۵۷) أخرجه مسلم في الألفاظ من الأدب و غيرها، باب: حكم الطلاق.. رقم: ۲۲۴۹.

مه لّین: اطعم ربک: نان بیّنه بۆ من که ره ببی تۆم، یان ناوی ده ستنو یژ بیّنه بۆمن که ره ببی تۆم، یان خواردن بده به من که ره ببی تۆم! با بهنده کو یله کانتان له کاتی گفتوگو دا پیتان نه لّین: ره ببی، با پیتان بلّین: گه وره، سه رومرم، ئیوهش که بانگی نه وان ده کهن، مه لّین: عه بده کهم، نه مه ته کهم، به لکو بلّین: کوره، کچه، خولامه کهم. (تاج/ ۱۰/ ۱۶۱).

رافه و شیکردنه وه:

مه به ست له م جوړه فه رمووده یه نه مه یه: که موسو لمان به چاوی خوا یی ته ماشای خوارده ستی خو یان نه کهن، له عه ره ببی و له هر جوړه زمان یکی تر دا، نه و جوړه بی زه و ووشانه بۆ خو یان به کار نه هی نن، که له سه ر رووی راسته قینه یی هر بۆ خوا به کار د یّ، وهک وشه ی (رب) له عه ره بیدا و وشه ی (خودا وهند) له کور دیدا.

۱۰۹۲ - عن أبي هريرة (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) إِذَا أَتَى أَحَدُكُمْ خَادِمُهُ بِطَعَامِهِ فَإِنْ لَمْ يُجْلِسْهُ مَعَهُ فَلْيُنَاوِلْهُ لُقْمَةً أَوْ لُقْمَتَيْنِ أَوْ أَكْلَةً أَوْ أَكْلَتَيْنِ فَإِنَّهُ وَلِيَ عِلَاجِهِ (الحديث ۲۵۵۷، أطرافه في: ۵۴۶۰) (۱۵۸).

دیسان نه بوهوره ره (همزی خوی لئ بئ) فه رمووی: پیغه مبه ره (دروودی خوی له سه ر بئ) دمفه رموی: (کاتی که سیکتان نو که ری نانه که ی بۆ ناماده ده کا، با نه ویش ده ستی بگری و له گه ل خوی دایب نی بۆ نان خواردن، نه گه ر دایشی نه نا له گه ل خوی با پاروی دوو پارووی له نانه که بداتی، یا بۆی به یلّی ته وه، چونکه نه و

نؤكهره نامادهى كردوووه و نهركى دروست كردن و هينانهكهى كي شاوهد! (تاج/٤/٦٧ز-٢٠٢٠ف٣).

١٠٩٣- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: إِذَا قَاتَلَ أَحَدُكُمْ فَلْيَجْتَنِبِ الْوَجْهَ) (الحديث ٢٥٥٩) (١٥٩)

ديسان دمفه رموى: پيغه مبهر (برووى خوى لسمبر به) دمفه رموى: (لهكاتى شهرو شوردا خوتان له ليديانى روخسارى ليدراوهكه بپايريزن، بهتايبهتى نهگهر بو تهمن و شتى وا له نؤكهره منال و خواردستى خوتان دا).

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

(نامهى نامه نووسى) (كتاب المكاتب)

(بر: تاج/٢ ل ٣٨ز-١٨+ فيقهى ناسان/٣ل-١٠٠٦ز-٤١٢)

١٠٩٤- عَنْ عَائِشَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا) : أَنَّ بَرِيرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا) جَاءَتْ تَسْتَعِينُهَا فِي كِتَابَتِهَا وَلَمْ تَكُنْ قَصَتْ مِنْ كِتَابَتِهَا شَيْئًا قَالَتْ لَهَا عَائِشَةُ: ارْجِعِي إِلَى أَهْلِكَ فَإِنْ أَحْبَبُوا أَنْ أَقْضِيَ عَنْكَ كِتَابَتَكَ وَيَكُونَ وَلَاؤُكَ لِي فَعَلْتُ فَذَكَرْتُ ذَلِكَ بِرِيرَةَ لِأَهْلِهَا فَأَبَوْا وَقَالُوا: إِنْ شَاءَتْ أَنْ تَحْتَسِبَ عَلَيْكَ فَلْتَفْعَلْ وَيَكُونَ وَلَاؤُكَ لَنَا فَذَكَرْتُ ذَلِكَ لِرَسُولِ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) فَقَالَ لَهَا رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) : (إِتْبَاعِي فَأَعْتَقِي فَإِنَّمَا الْوَلَاءُ لِمَنْ أَعْتَقَ) قَالَ ثُمَّ قَامَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) فَقَالَ: مَا بَالُ أَنْاسٍ يَشْتَرِطُونَ شُرُوطًا لَيْسَتْ فِي كِتَابِ اللَّهِ مَنْ اشْتَرَطَ شَرْطًا لَيْسَ فِي كِتَابِ اللَّهِ فَلَيْسَ لَهُ وَإِنْ شَرَطَ مِائَةَ مَرَّةٍ شَرْطُ اللَّهِ أَحَقُّ وَأَوْثَقُ) (الحديث ٢٥٦٠، أطرافه في: ٢١٥٦، ٢٥٦٢، ٢١٦٩، ٢٧٥٧، ٦٧٥٢، ٦٧٥٧، ٦٧٥٩، ٢٥٦١، ٢٥٦٣، ٢٥٦٤، ٢٥٦٥) (١٦٠).

(١٥٩) أخرجه مسلم في الألفاظ من الأدب وغيرها، باب: حكم إطلاق لفظ.... رقم: ٢٢٤٩.

(١٦٠) أخرجه مسلم في العتق، باب: إتما الولاء لمن اعتق، رقم: ١٥٠٤.

عائیشہ (ہرمزای خوی لی بی) فہرمووی: (بہریرہ ہات بۆ لام، گوتی: خاومہ نہ گانم
نامہ نووسی (موکاتہ بہ) یان لہ گہ لدا کردووم، لہ سہر نۆ ئۆقیہہ بۆ ماوہی نۆ
سال کەھەر سالہ ئۆقیہیہ بدم، جا ہاتووم بۆ لات کە تۆیش یاریدہیہ کم
بدہی؟! ئەو کاتہ ہیچ پشکیکی لہ نامہ نووسیہ کەہی جی بہ جی نہ کردبوو،
منیش پیئم گوت: برۆ بہ ناغاگان ت بلی: ئەگەر ناغاگان ت ئارەزو یان ھەییہ،
ئەوا من ئەو پارەیان بہ نہختی بۆ دژمیروم یە کسەر ئازاد ت دہکم، بہ لام
بہ مەر جی کە سەرداریی (وہ لاء = ھەقداریی) یە کە ت بۆ من بی و من ببم
بہ ھەقدرات، جا ئەویش ئەم باسە دہگیریتەوہ بۆ ناغاگان ی بہ لام ناغاگان ی
بہوہ رازی نابن و دہلین: سەرداریی و ھەقداریی ھی خۆمانەو نایدەین
بەگەس، ئەگەر عائیشہ حەز دہکا، با لہبەر رمزای خودا ئەمە ت بۆ بکا، بہ لام
بہ ھەر حال سەرداریی (وہ لاء) دہکە ت ھەر بۆ خۆمان دہبی!

جا دیسانەوہ ھاتەوہ بۆ لام و ئەم باسەو خواسە ی بۆم گیرایەوہ، منیش
باسە کەم عەرز ی پیغەمبەر (دروودی خوی لەسەر بی) کرد، فہرمووی پیئم: (تۆ بیکرہو
ئازادی بکەو مەر جیش دابنی کە سەرداری بۆ ئەوان بی، ئەو مەر جە بایەخی
نییہ، چونکە لە راستیدا سەرداریی بۆ ئەو کە سەییہ بەندە کە ئازاد دہکا).
منیش وام کرد. جا سەر لہ ئیوارہ ی پیغەمبەر (دروودی خوی لەسەر بی) ھەل ساییەوہو
وتاریکی دا، سوپاس و ستایشی خودای کرد و ئنجا فہرمووی: (لەپاش ئەمە
ئەوہ بۆ جی ھەندی کەس ھەندی مەر جی و بہ مەر ج دہگرن، لەکاتی سەودا و
مامەلەو کردنی کاریکا، کەشتی و او مەر جی و لہبەرنامە ی خودادا، لەشەرعی
خودادا نییہ، دە ی ھەرکەسی مەر جی و بہ مەر ج بگری، کە لەناو یاسانامە ی
خودادا نہبی، ئەوہ پووج و بەتالە ئەو جۆرە مەر جە سوودی ناب ی بۆ، ئەگەر
سەد مەر جیش بی ھەموویان پوچ و بی بایەخن، مەر جی خودا راسترەو
مەحکەم ترو لەبار ترە). (تاج/ ۲- ۳۸- ۱۸ ف+ ۱- تاج/ ۲- ۳۱۰- ۳- ۱۴۹).

رافه و شیکردنه وه:

ئەم جوۆره زاراوانه: (مکاتب) و (ولاء) له کوردیدا واتاو به رابه ره که یان زۆر روون و ناشکرانییه، گه لئ له مامۆستا به پڕیزه کان ههولئ ته رجهمه ی ئەم جوۆره وشانه یان داوه، په پیره و کردنی ئەو زاتانه زۆر به سوودو به که لکه، دهنه زمانی کوردی، له باب به تی و مرگه پان و به کوردیکردندا تووشی گێزاوو پاشا گهردانی و بئ سهر و به ریه کی وا ده بئ، که مانه ندی نه بئ.

پایانی (خاتمه)

ئیبنو حه جهر (رهز او په حه مته خودی لئ بئ) ده فهرموئ: نامه ی کو یله ئازادکردن و نامه نووسی شه ست و شه ش فهرمووده ی واتیادا، سیازده یان بپړشته ن، ئەوانی تریان په یوه ستن، واته: موصولن دووباره کانیا ن چل و نۆ فهرموودهن، پالفته که یان (۶۶-۴۹=۱۷) حه فده فهرموودهن. پێشه وا موسلیمیش گشتیانی گێراوه ته وه، بێجگه له سیانیان: فهرمووده که ی ئەبوهورهیره، له باره ی ئازادکردنی خو لامة که یه وه (۸۷-۱۰۸۷=۲۵۳۰ف). فهرمووده که ی ئەنه س له باره ی داستان ه که ی عه بباسه وه (۲۵۳۷ف) له ته جریده که دا نییه. فهرمووده ی: نامه نووسی وا له بهرگی/۳ل/۱۰۰۶ز-۴۱۲ فیهی ئاسان.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

۵۵- نامه‌ی به‌خشین و به‌هردی شت به‌خشین و دیاری (کتابُ الهبة والقضاء)

(بپر: تاج/۲-۱۷۳۶۷-۱۷۶)

۱۰۹۵- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: يَا نِسَاءَ الْمُسْلِمَاتِ لَا تَخْفِرْنَ جَارَةً لِّجَارَتِهَا وَلَوْ فِرْسَنَ شَاةٍ (الحديث ۲۵۶۶، طرفه فی: ۶۰۱۷) (۱۶۱)

نه‌بوهورمهیره (رمزی خوی لب بن) - فهرمووی: خوشه‌ویست (دروودی خوی لمبر بن)
فهرمووی: (دیاری پی‌شکه‌شی یه‌کتری بکه‌ن، چونکه دیاری دل ساف ده‌کاو
دمغه‌زی سینگ ده‌کی‌شی، نافرمتیش بو نافرمتی دهر اوسیی خوی هیچ دیاری و
ده‌سهنه و کاسه ناوسی‌یه‌ک به‌که‌م نه‌زانی و بو‌ی به‌ری، با لاسمی مه‌ری‌کیش
بن) (تاج/۲-۳۶۸ ف-ب/ت ز-۱۷۶) + (فیقهی ناسان/۲ ل-۲۵۴۴-۲۳۶).

۱۰۹۶- عَنْ عَائِشَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا) أَلَّهَا قَالَتْ لِعُرْوَةَ رَحِمَهُ اللَّهُ تَعَالَى: ابْنُ أَخْتِي إِنْ كُنَّا لَنَنْظُرُ إِلَى الْهِلَالِ ثُمَّ الْهِلَالِ ثَلَاثَةَ أَهْلَةٍ فِي شَهْرَيْنِ وَمَا أُوقِدَتْ فِي آيَاتِ رَسُولِ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) نَارٌ. فَقُلْتُ: يَا خَالَةَ مَا كَانَ يُعِيشُكُمْ؟ قَالَتْ: الْأَسْوَدَانِ: التَّمْرُ وَالْمَاءُ، إِلَّا أَلَّهُ قَدْ كَانَ لِرَسُولِ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) حِیرَانٌ مِنَ الْأَنْصَارِ كَانَتْ لَهُمْ مَنَاحٍ وَكَانُوا يَمْتَحُونَ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) مِنْ أَلْبَانِهِمْ فَيَسْقِيَانِ (الحديث ۲۵۶۷، طرفاه فی: ۶۴۵۸، ۶۴۵۹) (۱۶۲)

عورودی خوشکه‌زای حه‌زرمتی عایشه‌ی - رمزی خودا له‌حه‌زرمتی
عایشه‌و رحه‌متی خودا له‌و- فهرمووی: پوورم پی‌ی گوتم: نه‌ی خوشکه‌زام!

(۱۶۱) أخرجه مسلم في الزكاة، باب: الحث على الصدقة، ولو بالقليل، رقم: ۱۰۳۰.

(۱۶۲) أخرجه مسلم في الزهد الرفاق... رقم: ۲۹۷۲.

جاری وا بووه سئ مانگی یهك شه ودهمان دمبینی، كه دهق دهكاته دوو مانگی ريك، له ماوهی ئەو دوو مانگەدا ئاگر له مائی خیزانهكانی پێغه مبهردا (درووی خوی لسمه بئ) نه دهكرایه وه، عوروه - رهحمهتی خودای لئ بئ- فهرمووی: منیش گوتم: پووړی! ئەهی باشه بهچی دمزیان؟ فهرمووی: ته نیا به خورماو ئاوی رووتو بهس! به لām چه ند مائیکی نه نصاری هاوسای پێغه مبهردا بوون، ئازده لئ به شیریان هه بوو، له شیرێ نه وانه بهشی پێغه مبهریان نه دا، نه ویش نه و شیرهی دهر خواردی ئیمه دها. (تاج/ ۹/ ۳۱۶- ۹۹- مبحث في معيشة النبي).

۱۰۹۷- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنْ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: لَوْ دُعِيتُ إِلَى ذِرَاعٍ أَوْ كُرَاعٍ لَأَجَبْتُ وَلَوْ أَهْدَيْتُنِي إِلَى ذِرَاعٍ أَوْ كُرَاعٍ لَقَبِلْتُ (الحديث ۲۵۶۸، طرفه في: ۵۱۷۸) (۱۶۳).

ئه بوهوره پیره (د مزی خوی لئ بئ) فهرمووی: خو شه ویست (درووی خوی لسمه بئ) دمفه رموی: (ئه گهر خو لکم بکه ن بو سهر پاچه ش ده چم، یا خود ئه گهر سه رو پی شم به دیاری بو بینن وه ری ده گرم) (تاج/ ۲/ ۳۱۷- ۱۷۶- باسی شت به خشین و دیاری).

۱۰۹۸- حَدَّثَنَا سُلَيْمَانُ بْنُ حَرْبٍ حَدَّثَنَا شُعْبَةُ عَنْ هِشَامِ بْنِ زَيْدٍ عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ عَنْ أَنَسٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ أَلْفَجْنَا أَرْثَابًا بِمَرِّ الظُّهْرَانِ فَسَعَى الْقَوْمُ فَلَعَبُوا فَأَذْرَكْنَاهَا فَأَخَذْتُهَا فَأَتَيْتُ بِهَا أَبَا طَلْحَةَ فَذَبَحَهَا وَبَعَثَ بِهَا إِلَى رَسُولِ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) بِوَرِكَيْهَا أَوْ فَخِذَيْهَا فَقَبِلَهَا قُلْتُ وَأَكَلَ مِنْهُ قَالَ وَأَكَلَ مِنْهُ ثُمَّ قَالَ بَعْدَ قَبْلِهِ (الحديث ۲۵۷۲، طرفاه في: ۵۵۳۵، ۵۴۸۹) (۱۶۴).

(۱۶۳) قال العسقلاني: (لم يوافق مسلم على تخريجه) (فتح/ ۵/ ۲۴۷- خاتمة كتاب الهبة) المترجم.

(۱۶۴) أخرجه مسلم في الصيد والذباح، باب: إباحة الأرنب، رقم: ۱۹۵۳.

نُهَنَس (پرمزی خوی لئ بئ) فہرمووی: لہمہرو ظہہران کہرویشکیکمان ھہلّسان،
 پیاوگہل نیشتنہ سہری تاماندوو بوون، بہلام من نیشتہ سہری ھہتا گرتہم،
 نہوجا بردم بؤ نہبوطلحہ، نہبوطلحہ سہری بریو ھہردوو سمتہکھی نارد
 بؤ پیغہمبہر (دروودی خوی لئسہر بئ) یا فہرمووی: ھہردوو رانہکھی نارد بؤی۔
 پیغہمبہریش (دروودی خوی لئسہر بئ) ویریگرت. (تاج/ف/۴-۱۳)

۱۰۹۹ - عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) قَالَ: أَهْدَتْ أُمُّ حُفَيْدٍ خَالََةَ ابْنِ
 عَبَّاسٍ إِلَى النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) أَقِطًا وَسَمْنًا وَأَضْبًا فَأَكَلَ
 النَّبِيُّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) مِنَ الْأَقِطِ وَالسَّمْنِ وَتَرَكَ الضَّبَّ تَقْدِيرًا قَالَ ابْنُ عَبَّاسٍ
 فَأَكَلَ عَلَى مَائِدَةِ رَسُولِ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) وَلَوْ كَانَ حَرَامًا مَا أَكَلَ عَلَى
 مَائِدَةِ رَسُولِ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) (الحديث ۲۵۷۵، أطرافه في: ۵۳۸۹،
 ۵۴۰۲، ۷۳۵۸) (۱۶۵).

ئیبنوعہبباس (پرمزی خوی لئ بئ) فہرمووی: پوورم ئومموحہفید کہخوشکی
 دایکم بوو، کہشکو روؤنو چہند بزئمزمیہکی بہدیاری بؤ پیغہمبہر (دروودی خوی
 لئسہر بئ) نارد، پیغہمبہریش (دروودی خوی لئسہر بئ) ھہرسی دیارییہکانی پوورمی
 ویرگرت، وبہخودی خوی لہکہشکہکھو لہرؤنہکھی خوارد بہلام قیزی
 کردموہ لہبزئمزمہکھ، لہبہر ئہوہ لیئ نہخوارد، ئیبنوعہبباس (پرمزی خوی لئ بئ)
 فہرمووی: (بہلام گوشتی بزئمزمہ لہخزمہت پیغہمبہرداو لہسہر خوانی
 پیغہمبہر خوراوہ، دەئ ئہگہر خواردنی بزئمزمہ ئہگہر حہرام بوایہ لہسہر
 خوانی پیغہمبہر نہدەخورا).

۱۱۰۰ - عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: كَانَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ
 عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) إِذَا أُتِيَ بِطَعَامٍ سَأَلَ عَنْهُ: (أَهْدِيَّةٌ أَمْ صَدَقَةٌ) فَإِنْ قِيلَ: صَدَقَةٌ قَالَ

لأَصْحَابِهِ: (كُلُوا) وَلَمْ يَأْكُلْ وَإِنْ قِيلَ: هَدِيَّةٌ ضَرَبَ يَدِهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) فَأَكَلَ مَعَهُمْ) (الحديث ٢٥٧٦) (١٦٦).

ئەبوھورەیرە (مزی خوی لى بى) فەرمووی: دەستووری پێغەمبەر (دروودی خوی لەسەر بى) کاتى خواردەمەننیه کی بۆ دەهات، لەبارەیهوه دەیفەرموو: (ئایا دیارییه یا زەکاتە؟) ئەگەر بگوترایه: هی زەکاتە، بەهاورپیکانی دەگوت: (ئێوه بخۆن) وهخۆی لى نه دهخوارد، خو ئەگەر عەرزی بکرایه: (کەه ی دیارییه)، ئەوا خووشی دەستی بۆ دەبردو لەگەڵ ئەوانا دەستی دەکرد بەلیخواردنی!).

١١٠١ - عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: أَتَى النَّبِيَّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) بِلَحْمٍ فَقِيلَ: تُصَدَّقَ عَلَى بَرِيرَةَ قَالَ: (هُوَ لَهَا صَدَقَةٌ وَلَنَا هَدِيَّةٌ) (الحديث ٢٥٧٧) (١٦٧).

ئەنەسى كورى مالیک (مزی خوی لى بى) فەرمووی: گوشتیان هینا بۆ پێغەمبەر (دروودی خوی لەسەر بى) کە بیخوات پێیان گوت: ئەم گوشتە هی زەکاتە دراوه بەبەریرە، ئایا تۆ لێی دەخۆی؟ فەرمووی: (ئەمە بۆ ئەو زەکات بووه، بەلام بۆ ئێمەنەبى بەدیاریی و لەزەکاتی دەرەجی!) (تاج/٢/٤٧-٤٩-١٩-٣-ش-د-ن) بڕوانە ژمارە: (٢٧٨=١٤٩٥ف).

رافەو شیکردنەوه:

کورت و پوخت، بەکوردی پەتی، زەکات و قوربانی و نەزرو خێری نەزرو سەرفترەو شتی تری لەم بابەتانە کاتى دەدرین بەکەسى، وەدەبن بەمالی، لەمالی خاوەنى یەكەمیان، کە زەکاتدەرەکەیه، یا قوربانیکەرەکەیه، یا نەزەرەکەرەکەیه دەرەجی، وەدەبى بەمالی ئەو کەسە کە پێی دراوه،

(١٦٦) أخرجه مسلم في الزكاة، باب: قبول النبي (صل الله عليه وسلم) الهدية وردم الصدقة، رقم: ١٠٧٧.

(١٦٧) قال العيني: أخرجه مسلم في الزكاة (ج/١٣/١٢٥) المترجم.

ودهه موو ته صه روفی کی که سی دووم له و ماله دا دروسته، که واته دروسته به دیاری بیداته وه به زه کاتدره که، یان نه گهر قوربانیکه ره که بوو به میوانی نه و ماله ی کهله گوشتی قوربانی خو ی به شی داو، وه ماله که له گوشته یان بو دانا که بیخوات بو ی هه یه، که لای بخوات چونکه له قوربانیتی دمرچوو و بوو به نانی میوانی، هه روا نه گهر ژن زه کاتی خو ی بدات به میردی خو ی، له پاشا میرده که ی بو ی هه یه له باتی ژیار (نفقه) بیداته وه به خو ی واته: به ژنه که ی.

۱۱۰۲ - عَنْ عَائِشَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا) أَنَّ نِسَاءَ رَسُولِ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) كُنَّ حِزْبَيْنِ فَحِزْبٌ فِيهِ عَائِشَةُ وَحَفْصَةُ وَصَفِيَّةُ وَسَوْدَةُ وَالْحِزْبُ الْآخَرُ أُمُّ سَلَمَةَ وَسَائِرُ نِسَاءِ رَسُولِ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) وَكَانَ الْمُسْلِمُونَ قَدْ عَلِمُوا حُبَّ رَسُولِ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) عَائِشَةَ فَإِذَا كَانَتْ عِنْدَ أَحَدِهِمْ هَدِيَّةً يُرِيدُ أَنْ يُهْدِيَهَا إِلَى رَسُولِ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) أَخْرَهَا حَتَّى إِذَا كَانَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) فِي بَيْتِ عَائِشَةَ بَعَثَ صَاحِبُ الْهَدِيَّةِ بِهَا إِلَى رَسُولِ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) فِي بَيْتِ عَائِشَةَ فَكَلَّمَ حِزْبُ أُمِّ سَلَمَةَ فَقُلْنَ لَهَا: كَلِّمِي رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) يُكَلِّمُ النَّاسَ فَيَقُولُ: مَنْ أَرَادَ أَنْ يُهْدِيَ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) هَدِيَّةً فَلْيُهْدِهَا إِلَيْهِ حَيْثُ كَانَ مِنْ بُيُوتِ نِسَائِهِ.

فَكَلَّمَتْهُ أُمُّ سَلَمَةَ بِمَا قُلْنَ فَلَمْ يَقُلْ لَهَا شَيْئًا فَسَأَلَتْهَا فَقَالَتْ: مَا قَالَ لِي شَيْئًا فَقُلْنَ لَهَا: فَكَلِّمِي قَالَتْ: فَكَلَّمَتْهُ حِينَ دَارَ إِلَيْهَا أَيْضًا فَلَمْ يَقُلْ لَهَا شَيْئًا فَسَأَلَتْهَا: فَقَالَتْ: مَا قَالَ لِي شَيْئًا فَقُلْنَ لَهَا: كَلِّمِي حَتَّى يُكَلِّمَكَ فَدَارَ إِلَيْهَا فَكَلَّمَتْهُ فَقَالَ لَهَا: (لَا تُؤْذِنِي فِي عَائِشَةَ فَإِنَّ الْوَحْيَ لَمْ يَأْتِنِي وَأَنَا فِي ثَوْبِ امْرَأَةٍ إِلَّا عَائِشَةَ) قَالَتْ: فَقَالَتْ أَتُوبُ إِلَى اللَّهِ مِنْ أَذَاكَ يَا رَسُولَ اللَّهِ ثُمَّ إِنَّهُنَّ دَعَوْنَ فَاطِمَةَ بِنْتَ رَسُولِ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) فَأَرْسَلَتْ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) تَقُولُ: إِنَّ نِسَاءَكَ يَنْشُدُكَ اللَّهُ الْعَدْلَ فِي بِنْتِ أَبِي بَكْرٍ فَكَلَّمَتْهُ: فَقَالَ: (يَا بَنِيَّةُ أَلَا تُحِبُّنَ مَا أَحَبُّ) قَالَتْ: بَلَى فَرَجَعَتْ إِلَيْهِنَّ فَأَخْبَرْتُهُنَّ فَقُلْنَ: ارْجِعِي إِلَيْهِ فَأَبْتِ أَنْ تَرْجِعَ

فَارْسَلَنَ زَيْنَبَ بِنْتَ جَحْشٍ فَأَتَتْهُ فَأَغْلَظَتْ وَقَالَتْ: إِنَّ نِسَاءَكَ يَنْشُدُنَّكَ اللَّهُ الْعَدَلَ فِي بِنْتِ ابْنِ أَبِي قُحَافَةَ فَرَفَعَتْ صَوْتَهَا حَتَّى تَنَاولَتْ عَائِشَةَ وَهِيَ قَاعِدَةٌ فَسَبَّتْهَا حَتَّى إِنَّ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) لَيَنْظُرُ إِلَى عَائِشَةَ هَلْ تَكَلَّمُ، قَالَ فَتَكَلَّمْتُ عَائِشَةَ تُرْدُ عَلَى زَيْنَبَ حَتَّى أَسْكَنْتُهَا قَالَتْ: فَنَظَرَ النَّبِيُّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) إِلَى عَائِشَةَ وَقَالَ: (إِنَّهَا بِنْتُ أَبِي بَكْرٍ) (الحديث ٢٥٨١) (١٦٨).

عائشه (همزه خوی لیس بن) فہرمووی: ژنہ کانی پیغہمبہر (درویدی خوی لیسر بن) بوو
 بوون بہدوو دہستہوہ، دہستہیہ کیان عائشہو حفصہو صفیہو سہودہی
 تیابوو، دہستہکھی تریشیان نوم سہلہمہو گشت ہاوسہرہکانی تری
 پیغہمبہری تیابوو، موسولمانان بہشیوہیہکی گشتی ہہستیان بہوہ کردبوو
 کہ پیغہمبہر (درویدی خوی لیسر بن) عائشہی زیاتر خوش دہوی، جا لہبہر نہوہ
 کاتیک دہیانویست دیارییہک ببہن بو پیغہمبہر چاومروانی نہو روژہیان
 دہکرد، کہ پیغہمبہر لہلای عائشہ بی لہروژی سہرہی خوی دا، لہو روژہدا
 دیارییہکھیان دہبرد بو پیغہمبہر (درویدی خوی لیسر بن) جاکؤمہلہکھی نوم سہلہمہ
 بہنوم سہلہمہیان گوت: عہرزی پیغہمبہر بکہ کہ بہو خہلکہ بضمہرموی:
 ہہرکہسی دہیہوی دیاری ببا بو پیغہمبہری خودا، با جیاوازی نہکا،
 پیغہمبہر (درویدی خوی لیسر بن) لہمالی ہہرکامی لہہاوسہرہکانی بوو، بادیاریہکھی
 بو ببا بوئہوی، چونکہ نیئمیش حہز دہکھین کہ لہو خیرہمان بہر بکہوی.

جا نوم سہلہمہ فہرمووی: کہ ئەمہم عہرزی حہزرمٹ کرد ورمای
 نہدامہوہ. جا ژنہکانی تری لییان پرسی، فہرمووی: وەلامی بہچاک و خراب
 نہدامہوہ. عہرزیان کرد: دووبارہ لہم بارمیہوہ قسہی لہگہل دا بکہ. نوم
 سہلہمہ فہرمووی: بو جاری دووہم کہسہرہی روژی خوّم بوو وەپیغہمبہر
 تہشریفی ہاتہوہ بو مالی من، ہہمان شتم عہرزی کردہوہ، دووبارہ ہیچ
 وەلامیکی نہدامہوہ، کہ لییان پرسییہوہ، فہرمووی: دیسان ہیچ وەلامی

نەدامەوە. ئەوانیش بە ئوم سەلەمەیان گوت: ئەمجارە لەم بارەییەووە قسەى
لەگەڵدا بکە، وازی لێ مەهینە هەتا وەلامت دەداتەووە.

جا کاتى سەرەى ئوم سەلەمە هاتەووە لەنۆرە روژى پێغەمبەر (دروودى خۆى لەسەر
بى) ئوم سەلەمە لەم بارەییەووە قسەى لەگەڵ کردەووە، پێغەمبەر (دروودى خۆى لەسەر بى)
پێى فەرموو: (ئەى ئوم سەلەمە! لەبارەى عائیشەووە ئازارم مەدە، چونکە
بەخودا نەبوووە کە لەناو نوێنى ژنى لەئێوەدابم و سرووشم بو بى، جگە لە
نوێنى عائیشە).

عائیشە فەرموو: ئوم سەلەمە کە وەلامەکەى پێغەمبەر دەبیستى
دەفەرموى: (پەنا دەگرم بەخوێن ئەو کە ئازارى دلى تۆ بدەم ئەى پێغەمبەرى
خودا!). دوا ئەمە هاوسەرەکانى پێغەمبەر (دروودى خۆى لەسەر بى) فاطیمەى کچی
پێغەمبەر بانگ دەکەن و دەینێرن بو لای پێغەمبەر، کە پێى بلێ: ژنەکان
داوات لێ دەکەن کە لەبەر خاترى خودا، یەكسان رەفتاریان لەگەڵ بکەیت و
هەموویان بەیەك چا و سەیر بکەیت و جیاوازی لەنیوان ئەوان و عائیشەدا،
لەم لایەنەووە نەکەیت.

جا کاتى فاطیمە ئەم پەيامەى هاوسەرەکانى پێغەمبەر (دروودى خۆى لەسەر بى)
رادەگەیەنى بە پێغەمبەر (دروودى خۆى لەسەر بى)، پێغەمبەر (دروودى خۆى لەسەر بى)
دەفەرموى: (ئەى کچی شیرینم! نایا تۆش ئەوەت پێ خوش نییە کە من پێم
خۆشە!). جا فاطیمە دەچیتەووە بو لایان و باسەکەیان بو دەگێریتەووە،
دیسانەووە پێیان گوێتەووە، دووبارە بچۆرەووە بو خزمەتى بەلام فاطیمە رازی
نەبوو کە بچیتەووە بو سکاڵاکردن لەلای. لەبەر ئەوە ئەمجارە زەینەبى کچی
جەحشیان نارد، زەینەب خۆشى هاوسەرى پێغەمبەر بوو.

زەینەب کە دەچى قسەى رەق دەبى لەگەڵ پێغەمبەردا، و دەلى:
(هاوسەرەکانى داوات لێ دەکەن کە لەبەر خاترى خودا، بەیەكسان رەفتاریان
لەگەڵ بکەیت و جیاوازی لەنیوان ئەوان و عائیشەدا نەکەیت، تا بەرە بەرە

زمینہب پی لے ھے لئہبری و دہنگی بہرزہوہ کرد، عائیشہ کہ لہوی بوو، زمینہب شالوی قسہی بۆ بردو جنیوی پی دا، پیغہمبہر (درویدی خوی لسمہر ہی) لہم کاتہدا تہماشای عائیشہی دہکر، لہدلی خوئہوہ دہیفہرموو: دہبی عائیشہ وەلامی زمینہب بداتہوہ، فہرمووی: جا عائیشہ ھاتہ قسہو بہرہہرچی زمینہبی وادایہوہ دہمکوتی کرد، فہرمووی: پیغہمبہریش سہرنجیگی عائیشہی داو وەک بلئی قسہکانی عائیشہی بہدل بی و بۆ پشتگیری عائیشہ فہرمووی: (کچی باوکی خوئہتی، ئہمیش وەک ئہبوبہکری باوکی دہزانئ چۆن قسہ بکاو بہرامبہر دہمکوت بکات!). (تاج/۵/۱۵۵ز-۳۷ف-۶).

۱۱۰۳- عَنْ أَسِي (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَنَّ النَّبِيَّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) كَانَ لَا يَرُدُّ الطَّيِّبَ (الحديث ۲۵۸۲، طرفه في: ۵۹۲۹).

ئەنەسە (دەزی خوی لئ ہی) فہرمووی: دہستووری پیغہمبہر (درویدی خوی لسمہر ہی) وابوو کہ سئ بۆنی خوئی پیشکەش بکردایہ، لئی وەردەگرت و نەیدەفہرموو: نامہوی. (تاج/۴-۱۶۷ز-۵۱ف-۱ش/د/ت/ن).

۱۱۰۴- عَنْ الثُّعْمَانَ بْنِ بَشِيرٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) وَهُوَ عَلَى الْمَنَبَرِ يَقُولُ: أَعْطَانِي أَبِي عَطِيَّةً فَقَالَتْ عَمْرَةُ بِنْتُ رَوَاحَةَ: لَا أَرْضَى حَتَّى تُشْهَدَ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) فَأَتَى رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) فَقَالَ: إِنِّي أُعْطِيتُ ابْنِي مِنْ عَمْرَةَ بِنْتِ رَوَاحَةَ عَطِيَّةً فَأَمَرْتَنِي أَنْ أَشْهَدَكَ يَا رَسُولَ اللَّهِ قَالَ: (أُعْطِيتَ سَائِرَ وَلَدِكَ مِثْلَ هَذَا؟) قَالَ: لَا قَالَ: (فَأَتَّقُوا اللَّهَ وَاعْدِلُوا بَيْنَ أَوْلَادِكُمْ) قَالَ: فَرَجَعَ فَرَدَّ عَطِيَّتَهُ (الحديث ۲۵۸۷) (۱۶۹).

نوعمانی کوری بہ شیر (دەزی خوی لئ ہی) فہرمووی: باوکم بہخششیکی پیم داو عہمرہی کچی رەواحہ کہ دایکی منہ، بہ باوکی گوت: بہوہندہ رازی نابم کہ تۆ ئہو شتہت بہخشیوہ بہ نوعمانی کورم، بۆ دئنیایی تہواو دہبی بیبہی بۆ

لای پیغهمبهر و پیغهمبهر (دروودی خوی لسمر بن) بکهی بهشایهت لهسهر ئهم پی بهخشینه، جا باوکم ههلی گرتم و بردمی بو لای پیغهمبهر (دروودی خوی لسمر بن) و گوتی: ئهی پیغهمبهری خودا! ئهم کوڤهم که لهعهمرهی ژنمه خهلاتیکم پی بهخشیوه، عهمره داوای لی کردوم که تو لهسهر ئهم پی بهخشینه بکه بهشایهت. فهرمووی: (ئایا ههموو منالهکانی تریشت بهقهده ئهمت پی بهخشیون؟) باوکم فهرمووی: نه. پیغهمبهر (دروودی خوی لسمر بن) فهرمووی: (دهنابی کهسیکی تر بکه بهشایهتی ئهمه من شایهتی و نارهوا نادهم).

لهپاشا فهرمووی: (ئهی حهزیش دهکهی که ههموویان وهک یهک بووت باش بن؟) باوکم گوتی: بهلی. فهرمووی: (کهواته نابی) ئهوجا خوشهویست (دروودی خوی لسمر بن) فهرمووی: (دهی له خودا بترسن و بی فهرمانی مهکهن و بهیهک چاو تهماشای ههموو منالهکانتان بکهن، چونکه خوا وای پی خوشه) فهرمووی: جا باوکم له بهخشیشهکهی پهشیمان بووهو لهمنی سهندهوه. (تاج/۳/۲-ف/۳-ش/د/ت).

۱۱۰۵ - عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) قَالَ: قَالَ النَّبِيُّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ): (الْعَائِدُ فِي هَيْبَتِهِ كَالْكَلْبِ يَعُودُ فِي قَيْئِهِ) (الحديث ۲۵۸۹، أطرافه في: ۲۶۲۱، ۲۶۲۲، ۶۹۷۵) (۱۷۰).

ئیبنو عبباس (رهزی خوی لی بن) فهرمووی: پیغهمبهر (دروودی خوی لسمر بن) فهرمووی: (کهسی دهمههه بهخششی خوی دووباره ههلبگریتهوه، یان بیسهنیتهوه لهو کهسه که پیی بهخشیوه وهک ئهوه وایه که سهگ سهر لهنوی رشانهوهی خوی دووباره بخواتهوه!) (تاج/۳/۲-ش/د/ت/ن).

له گیرانهوهیهکی تاجا: (رهفتاری ناشیرین لهئیمهوه دووره، وهک رهفتاری ئهوه کهسهی که له دهمههه بهخششی خوی باشگهز دهبیتهوه، ئهوه وهک سهگ وایه، که دهرشیتهوه، که دووباره رشانهوهکهی خوی دهخواتهوه!).

١١٠٦- عَنْ مَيْمُونَةَ بِنْتِ الْحَارِثِ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا) أَخْبَرَتْهُ أَنَّهَا أَعْتَقَتْ وَلِيدَةً وَلَمْ تَسْتَأْذِنْ النَّبِيَّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) فَلَمَّا كَانَ يَوْمُهَا الَّذِي يَدُورُ عَلَيْهَا فِيهِ قَالَتْ: أَشَعَرْتُ يَا رَسُولَ اللَّهِ أَنِّي أَعْتَقْتُ وَلِيدَتِي؟ قَالَ: (أَوْفَعَلْتِ؟) قَالَتْ: نَعَمْ قَالَ: (أَمَّا إِنَّكَ لَوُ اعْطَيْتَهَا أَخْوَالَكَ كَانَ أَكْثَرُ لَأَجْرِكَ) (الحديث ٢٥٩٢، طرفه في: ٢٥٩٤) (١٧١).

مهمیونہ کی کچی حاریث (پرمای خودای لی بی) کہ ہاوسہری پیغہمبہر (درویدی خوی لمسر بی) بوو، فہرمووی: کہنیزیکم بوو، نازاد کرد، بہبی ناگا لیبوونی پیغہمبہر (درویدی خوی لمسر بی)، جا لہسہرہی روژی خوّم دا، کہ پیغہمبہر (درویدی خوی لمسر بی) لہلای من دہمایہوہ، عہرزیم کرد: ئہی پیغہمبہری خودا! نایا دہزانی کہ کہنیزکہمم نازاد کرد؟ فہرمووی: (ناہا کردت؟) گوتم: ئہری. فہرمووی: (دہی ئہگہر بتدایہ بہخالوکانت پاداشتی گہورمتر بوو).

١١٠٧- عَنْ عَائِشَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا) قَالَتْ كَانَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) إِذَا أَرَادَ سَفَرًا أَقْرَعَ بَيْنَ نِسَائِهِ فَأَيُّتَهُنَّ خَرَجَ سَهْمُهَا خَرَجَ بِهَا مَعَهُ وَكَانَ يَقْسِمُ لِكُلِّ امْرَأَةٍ مِنْهُنَّ يَوْمُهَا وَلَيْلَتَهَا غَيْرَ أَنْ سَوْدَةَ بِنْتُ زَمْعَةَ وَهَبَتْ يَوْمُهَا وَلَيْلَتَهَا لِعَائِشَةَ زَوْجِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) تَبْتَغِي بِذَلِكَ رِضَا رَسُولِ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) (الحديث ٢٥٩٣، أطرافه في: ٢٦٣٧، ٢٦٦١، ٢٦٨٨، ٢٨٧٩، ٤٠٢٥، ٤١٤١، ٤٦٩٠، ٤٧٤٩، ٤٧٥٠، ٤٧٥٧، ٥٢١٢، ٦٦٦٢، ٦٦٧٩، ٧٣٦٩، ٧٣٧٠، ٧٥٠٠، ٧٥٤٥).

عائیشہ (پرمای خوی لی بی) فہرمووی: کاتی پیغہمبہر (درویدی خوی لمسر بی) دہیویست بجی بو سہفہری لہنیوانی ژنہکانی دا تیروپشکی دہکرد ناوی ہہرکامیان دہربچوایہ ئہوہیانی دہبرد بو ئہو سہفہری، ہہریہکی لہژنہکانی شہوو روژی خوٰی بو دانابوو، بہسہرہ لہلایان دہوو، بہلام سہودہی کچی زہمعہ

(رمزی خوی لن بئ) نۆره رۆژه که ی خۆی به خشی بوو به من، له نۆره رۆژی سه وده ش دا پێغه مبه ر (دروودی خوی له سمر بئ) له لای من ده مایه وه، مه به سستی سه وده ش له سهره به خشینه به من خو شنودی و ره زامه ندی پێغه مبه ر بوو. (بر: ژ- ٩٣٥ و ١١٣١).

رافه و شیکردنه وه:

سه وده (رمزی خوی لن بئ) ته مه نی هه بوو، له به ر ئه وه ی نه بادا نه توانی ئه رکی سه رشانی خۆی به رامبه ر پێغه مبه ر (دروودی خوی له سمر بئ) به جی به یینی سه ره رۆژی خۆی به خشی به عائیشه. له خولی نۆره رۆژی پێغه مبه ر له ناو هاو سه ره کانی دا، عائیشه دوور رۆژی به ش ده که وت رۆژیکی خۆی و رۆژیکی سه وده. (بر: تاج/ ٣/ ١٢٨-٤).

١١٠٨ - عَنْ الْمُسَوِّرِ بْنِ مَخْرَمَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) قَالَ قَسَمَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) أَفْبَيَّةَ وَلَمْ يُعْطِ مَخْرَمَةً مِنْهَا شَيْئًا فَقَالَ مَخْرَمَةُ: يَا بُنَيَّ انْطَلِقْ بِنَا إِلَى رَسُولِ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) فَأَنْطَلَقْتُ مَعَهُ فَقَالَ: ادْخُلْ فَادْعُهُ لِي قَالَ فَدَعَوْتُهُ لَهُ فَخَرَجَ إِلَيْهِ وَعَلَيْهِ قَبَاءٌ مِنْهَا فَقَالَ: (خَبَأْنَا هَذَا لَكَ) قَالَ: فَتَنْظَرُ إِلَيْهِ فَقَالَ: (رَضِيَ مَخْرَمَةُ) (الحديث ٢٥٩٩، أطرافه في: ٢٦٥٧، ٣١٢٧، ٥٨٠٠، ٥٨٦٢، ٦١٣٢) (١٧٢).

میسو مری کوری مه خر مه (رمزی خوی لن بئ) فه رمووی: باو کم پیی فه رمووم: کورم! ده لئین: پێغه مبه ر (دروودی خوی له سمر بئ) هه ندی که وای بو هاتو وه خه ریکه دابه شیان ده کا، باب رۆین بو لای، که چووین پێغه مبه ر (دروودی خوی له سمر بئ) له ماله وه بوو باو کم گو تی: کورم! بچۆره ژووره وه بانگی بکه بۆم، منیش بانگم کرد بۆی، هاته ده ره وه بو لای باو کم که وایه کی دی با جی له به ردا بوو، به دو گمه ی زیڕ

یہ خہ کہی داخرا بوو فہرمووی (درویدی خوی لیسر بی) : (ئہی مہ خرہمہ! ئہمہ مان بوؤ تو شاردؤتہ وہ) فہرمووی: باوکیشم سہیری کردو بہدلی بوو، ئہوجا فہرمووی: بہلی قوربان بہدلّمہ! (تاج/۴/۱۰۴ از ۳۱-ف۲- باسی جؤرہکانی کالا).

۱۱۰۹- عَنْ ابْنِ عُمَرَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) قَالَ أَتَى النَّبِيَّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) بَيْتَ فَاطِمَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا) فَلَمْ يَدْخُلْ عَلَيْهَا وَجَاءَ عَلِيٌّ فَذَكَرَتْ لَهُ ذَلِكَ فَذَكَرَهُ لِلنَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: إِنِّي رَأَيْتُ عَلَى بَابِهَا سِتْرًا مَوْشِيًا فَقَالَ: مَا لِي وَلِلدُّنْيَا فَأَتَاهَا عَلِيٌّ فَذَكَرَ ذَلِكَ لَهَا فَقَالَتْ: لِيَأْمُرَنِي فِيهِ بِمَا شَاءَ قَالَ تُرْسِلُ بِهِ إِلَى فُلَانٍ أَهْلِ بَيْتٍ بِهِمْ حَاجَةٌ (الحديث ۲۶۱۳) (۱۷۳).

ئیبنو عومہر (ہمزای خوی لی بی) فہرمووی: جارئ پیغہمبہر (درویدی خوی لیسر بی) جوو بوؤ مالی فاطیمہ کی کچی (ہمزای خودای لی بی)، بہلام نہچوہہ ژوورہوہ، کہئیمامی عہلی ہاتہوہ فاطیمہ ئہمہی بؤیگیڑاپہوہ، ئیمامی عہلیش عہرزی پیغہمبہری کرد: قوربان! خیر بوو تہشریف تہینا بوو بوؤ مالمان کہچی تہشریف نہچووہ بووہ ژوورہوہ؟ فہرمووی: (چونکہ بہدہرگا کہی فاطیمہوہ، پہردہیہ کی رازاوہم بینی بؤیہ گہرامہوہ)، ئہوجا فہرمووی: (من لہ کوئو جیہان لہ کوئو!). ئیمامی عہلی فہرمووی: چووم حالہ کہم بوؤ فاطیمہ روونکردہوہ، فاطیمہ فہرمووی: دہ عہرزی بکہ پیّم بفہرمووی: چی لہو پہردہیہ بکہم، فہرمووی: (با فاطیمہ ئہو پہردہیہ ببہخشی بہمالی فیسارہ کہس، چونکہ مالیکی ناتاجن).

۱۱۱۰- عَنْ عَلِيٍّ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ أَهْدَى إِلَيَّ النَّبِيُّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) حُلَّةَ سِيرَاءٍ فَلَبِسْتُهَا فَرَأَيْتُ الْغَضَبَ فِي وَجْهِهِ فَشَقَقْتُهَا بَيْنَ نِسَائِي (الحديث ۲۶۱۴، طرفاه فی: ۵۳۶۶، ۵۸۴۰) (۱۷۴).

(۱۷۳) لم يوافقہ مسلم علی تخريجہ (خاتمة کتاب الہبة ج/۵/۲۴۷- فتح) المترجم.

(۱۷۴) أخرجه مسلم في اللباس والزينة، باب: تحريم استعمال إناء الذهب.. رقم: ۲۰۷۱

پیشہوا علی (ہمزای خوی لی ہر) فہرمووی: پیغہمبہر (درویدی خوی لسمہ ہر) دەستی
 بہرگی بہدیار ی پیم دا، ناوریسمی بہتی بوو، منیش بو خوم لہبہرم کرد،
 کہچی تہماشام کرد پیغہمبہر (درویدی خوی لسمہ ہر) تورہ بوو، وفہرمووی: (خو من
 بو ئەوہ بوتم نہناردووہ کہ خوتم لہبہری بکہی، بو ئەوہ بووم ناردویت کہ
 پارچہ پارچہی بکہی، بو سہرپوش بو ژنانتان) منیش وام کرد. (تاج/٤/١٠٣-ز-
 ٣٠- ناوریسمو زیپر بو میینہ دروستن).

١١١١- عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ أَبِي بَكْرٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) قَالَ: كُنَّا مَعَ النَّبِيِّ
 (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) ثَلَاثِينَ وَمِائَةً فَقَالَ النَّبِيُّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ): (هَلْ مَعَ
 أَحَدٍ مِنْكُمْ طَعَامٌ؟) فَإِذَا مَعَ رَجُلٍ صَاعٌ مِنْ طَعَامٍ أَوْ نَحْوَهُ فَعُجِنَ ثُمَّ جَاءَ رَجُلٌ
 مُشْرِكٌ مُشْعَانٌ طَوِيلٌ بَعْنَمٍ يَسُوقُهَا فَقَالَ النَّبِيُّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ): (يَبْعَا أَمْ
 عَطِيَّةٌ؟) أَوْ قَالَ: (أَمْ هِبَةٌ) قَالَ: لَا بَلْ يَبِيعُ فَاشْتَرَى مِنْهُ شَاةٌ فَصُنِعَتْ وَأَمَرَ النَّبِيُّ
 (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) بِسَوَادِ الْبُطْنِ أَنْ يُشَوَّى وَائِمُ اللَّهِ مَا فِي الثَّلَاثِينَ وَالْمِائَةِ إِلَّا
 قَدْ حَزَّ النَّبِيُّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) لَهُ حُزَّةٌ مِنْ سَوَادِ بَطْنِهَا إِنْ كَانَ شَاهِدًا
 أَغْطَاهَا إِيَّاهُ وَإِنْ كَانَ غَائِبًا خَبَأَ لَهُ فَجَعَلَ مِنْهَا قِصْعَتَيْنِ فَأَكَلُوا أَجْمَعُونَ وَشَبِعْنَا
 فَفَضَلَتْ الْقِصْعَتَانِ فَحَمَلْنَاهُ عَلَى الْبَعِيرِ) (الحديث ٢٦١٨، طرفاه في: ٢٢١٦،
 ٥٣٨٢ (١٧٥).

عہدوہرحمانی کوری ئەبوبہکر (ہمزای خوی لی ہر) فہرمووی: سہدو سی کہس
 بووین، لہسہفہریکا، لہخزمہت پیغہمبہردا بووین، خوراکمان ہاتہکزی و
 برسیمان بوو، پیغہمبہر (درویدی خوی لسمہ ہر) فہرمووی: (کہستان خوراک پییہ؟)
 پیاوئ مہنئ خوراک پی مابوو، یا دەوری مہنئ دہبوو، ئەوجا کابرایہکی
 بتہرستی قژ ئالوزکاوی قووچی دریزداھوئل رانیکی بہرہو ئیمہ ہیئا بہرہو
 شوینئ لیئ دہخوری، پیغہمبہر (درویدی خوی لسمہ ہر) پیئ فہرموو: (یا بہفروشتن،
 یا بہپیاوہتی ئازہلئیکمان پی بدہ؟) یا فہرمووی: (یا بہدیارو بہخشین)

کابرا گوتی: به فروشتن ده تانده می، جا نازده لایکی له پانه که ی لی کری،
 فه رمانی فه رموو سه ریان بری و پاکیان کرد، پیغه مبه ر (دروودی خوی لسمر بی)
 فه رمانی دا ناوسکه که یان برژاند. سویندم به خوا نهو سه دو سی که سه،
 پیغه مبه ر خوی هه ریه که ی لهو ناوسکه پارچه یه کی بو بری و دای پیی،
 نه گهر هاوه له که خوی لهوئ بوایه دهیدایه دهست خوی، نه گهر لهوئ نه بوایه
 بوئ هه لده گرت هه تا دهاته وهو دهیدا پیی.

جا کاتی گوشتی مه رکه که کولا کردی به دوو قه ره وانه، نه و جا
 هه موومان به دهوری نهو دوو قه ره وانه دا دانیشتین و هه موومان به به ره که تی
 پیغه مبه ر به دهوریاندا جیمان بووه و دهستمان کرد به خواردن لییان، هه تا
 ته و او تی رمان خوارد که چی هیشتا له به رمان مایه وه، خوا پیت و فه رپیکی
 ناشکرای وای تی خست، جا نه و منده مابوو بارمان کرد له و شتری. یا وهک
 راوی خوی گوتی.

رافه و شیکردنه وه:

په یوهندی نه م فه رموو دمه یه به باسه که وه له وه دایه، که پیغه مبه ر (دروودی خوی
 لسمر بی) داوای دیاری و به خشیانی له بی برپا کردوو، نه و هوش به لگی نه وه میه
 که دیاری و به خشین و ده سه نه ی بی برپا دروسته و هه روا و مرگرتن و
 لیخواردنیشی دروسته.

۱۱۱۲ - عَنْ أَسْمَاءَ بِنْتِ أَبِي بَكْرٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) قَالَتْ: قَدِمْتُ عَلَى أُمِّي
 وَهِيَ مُشْرِكَةٌ فِي عَهْدِ رَسُولِ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) فَاسْتَفْتَيْتُ رَسُولَ اللَّهِ
 (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قُلْتُ: إِنَّ أُمِّي قَادِمَةٌ وَهِيَ رَاغِبَةٌ أَفَأَصِلُ أُمِّي؟ قَالَ: (نَعَمْ
 صَلِّي أُمَّكَ) (الحدیث ۲۶۲۰، أطرافه فی: ۳۱۸۳، ۵۹۷۸، ۵۹۷۹) (۱۷۶)

ئەسمای گچی ئەبوبەکری صدیق (پەزەیی خەوی لێ بێ) فەرمووی: لەمەدینە قەتیلە دایکم هات بۆ لام، کات سەردەمی پێغەمبەر بوو، عەرزیم کرد: ئەی پێغەمبەری خودا! دایکم هاتوووە بۆ سەردانم بەتەمای ئەوەی شە کە یارمەتی بدم و دیاری و دەسەنەمی بدم، جا ئایا سیلەمی رەحمی دایکم بەجێ بهێنم یا نا؟ فەرمووی: (بەلێ، سیلەمی رەحمی دایکت بەجێ بهێنە، گەرچی ناموسوڵمانیشە، بەلام لەبەر ئەوەی کە دایکتە مافی ئەوەی هەیە کە سیلەمی رەحمی بەجێ بهێنی).

١١١٣- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُبَيْدِ اللَّهِ بْنِ أَبِي مُلَيْكَةَ: أَنَّ بَنِي صُهَيْبٍ مَوْلَى ابْنِ جُدْعَانَ ادَّعَوْا بَيْتَيْنِ وَحُجْرَةً أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) أَعْطَى ذَلِكَ صُهَيْبًا فَقَالَ مَرْوَانُ: مَنْ يَشْهَدُ لَكَمَا عَلَى ذَلِكَ قَالُوا: ابْنُ عُمَرَ فِدْعَاةُ، فَشَهِدَ لِأَعْطَى رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) صُهَيْبًا بَيْتَيْنِ وَحُجْرَةً فَقَضَى مَرْوَانُ بِشَهَادَتِهِ لَهُمْ (الحدیث ٢٦٢٤) (١٧٧).

عەبدوللا کۆری عوبەیدوللا کۆری ئەبومولەیکە، فەرمووی: کۆرەکانی صوھەیبی رۆمی کە ئازادکراوی عەبدوللا کۆری جەدعان بوو رەزاو رەحمەتی خوا لەھەموویان بێ، داخوای ئەوەیان ھەبوو کە پێغەمبەر (سەددی خەوی لێ بێ) دوو مال و ھۆدەییەکی بەخشیووە بە صوھەیبی باوکیان، مەروانی کۆری ھەمەیش کە ئەو کاتە فەرمانپەرەوای موعاویە بوو، لەسەر شاری مەدینە، بە کۆرەکانی صوھەیبی فەرموو: کێ شایەتتانە لەسەر ئەم داواپەتان؟ گوتیان: عەبدوللا کۆری عومەر. جا ئێبنو عومەر (پەزەیی خەوی لێ بێ) لەسەر ئەم شیوھە شایەتی دا: سویندم بەخودا، پێغەمبەری خودا دوو مال و ھۆدەییەکی بەخشی بە صوھەیب، ئێتر مەروان لەسەر شایەتیە کە ئێبنو عومەر، بپاری دوو مال و ھۆدە کە دا بۆیان.

راقه و شیکردنه وه:

صوههیبی کورپی سنانی کورپی خالیدی موصلی، پاشان رۆمی، پاشان مهککهیی، پاشانتر مهدینهیی، له موسوئمانه ههره پێشینهکانه لهپیناوی خواو پێغه مبهرو ئیسلاما، ئەشکه نهجه و ئازاری زۆری چهشتوو، صوههیب بهر هگهز عهرمه، بهلام به منالی رۆم دیلی دهکهن له بهر نهوه زمانی نهوان باشتەر فیردهبی. باوکی صوههیب یا مامهی کار به دهستی کیسرا دهبی، له سهر (الأبله) ههوار گهیان له خاکی موصل بوو، سوپای رۆم هیرش ده به نه سهر ناوچه که صوههیب دیل دهکهن، جا له ناو رۆما پهرومرد دهبی، جا له بهر نهوه زمانی نهوان باشتەر فیرد دهبی و ناو دهر دهکا به صوههیبی رۆمی، ههتا هۆزی که لب دهیکرن و دهیهینن بۆ مهککه، لهوێ عهبدوللای کورپی جه دهعان دهیکرپی و ئازادی دهکا، له گهلی دا له مهککه نیشته جی دهبی ههتا ئیبنو جه دهعان دهرمی، نه و جا صوههیب (پهزی خوی له بی) کۆچ دهکا بۆ مهدینه، له مانگی رهبیعی یه که ما له قهباء، بهر له وه بجێته ناو مهدینه به خزمهت پێغه مبهر (دروودی خوی له سهر بی) دهگات، وه ئامادهی شهپی به درو شه پر گهکانی پاش بهدریش له خزمهت پێغه مبهردا دهبی.

واقیدی دهرموی: صوههیب و عههماری کورپی یاسیر، له یهک رۆژدا موسوئمان بوون. دهلێن: صوههیب زۆر سوور که له بووه، مووی زۆروو پر بووه که می کورت ته بنه بووه. صوههیب دهرموی: له پێش پێغه مبهریش دا هاورپی پێغه مبهر (دروودی خوی له سهر بی) بووم، پێغه مبهر (دروودی خوی له سهر بی) دهرموی: (که سی باومرپی ته وای به خواو رۆژی دواپی ههیه، باوهک چۆن منالی خوی خوش دهوی، ناوا صوههیبی خوش بوی). له ته مهنی ههفتا سالیدا، له مهدینه مردوو، سه عدی کورپی نه بو وه قاص نوپژی مردووی له سهر تهرمه که دی دهکا، کورپهکانی صوههیب نه مانهن: حه مزه، سه عد، صالح، سه فی، عباد، عوئمان،

حبيب، محمد، همموويان فہرموودھيان له باوکیانہوہ گپراوہتہوہ — رمزاو
رہحمہتی خودا لہہہموويان بی - .

۱۱۱۴- عَنْ جَابِرٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ قَضَى النَّبِيُّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) بِالْعُمَرَى أَلْهَا لِمَنْ وَهَبَتْ لَهُ (الحديث ۲۶۲۵).

جابر (ہمزای خوی لہ ہر) فہرمووی: پیغہمبہر (درویدی خوی لہسر ہر) ہرپاری داوہ
نہگہر کہسی شتی ببہخشی بہکہسی، پیی ہتی: کہ ہہتا ماوی نہم شتہ ہؤ
توبی، نہوہ دہبی بہہی نہو کہسہ کہ پیی بہخشاوہ، پاش مردنیشی
ناگہرپتہوہ ہؤ خاومنی پیشووی، بہلکو دہبی بہہی کہلہپوور گرانہی
پیہہخشاوہکہ. (تاج/۲/۳۷۱-ز-۱۷۹-باسی عومراو روقبا).

۱۱۱۵- عَنْ عَبْدِ الْوَاحِدِ بْنِ أَيْمَنَ رَحِمَهُ اللَّهُ تَعَالَى قَالَ: حَدَّثَنِي أَبِي قَالَ:
دَخَلْتُ عَلَى عَائِشَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا) وَعَلَيْهَا دِرْعٌ قَطُرٌ ثَمَنُ خَمْسَةِ
دَرَاهِمٍ فَقَالَتْ أَرْفَعُ بَصْرَكَ إِلَى جَارِيَتِي انْظُرْ إِلَيْهَا فَإِلَيْهَا تُرْهِمِي أَنْ تَلْبَسَهُ فِي الْبَيْتِ
وَقَدْ كَانَ لِي مِنْهُنَّ دِرْعٌ عَلَى عَهْدِ رَسُولِ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) فَمَا كَانَتْ
امْرَأَةً ثَقِيْنُ بِالْمَدِينَةِ إِلَّا أُرْسِلَتْ إِلَيَّ تَسْتَعِيرُهُ. (الحديث ۲۶۲۸) (۱۷۸).

عہدولواحیدی کوری نہیمہن (ہرمہمتی خودی لہ ہر) فہرمووی: باوگم (ہرمہمتی خودی
لہ ہر) فہرمووی: چووم ہؤ خزمہتی عائیشہ (ہمزای خوی لہ ہر) کراسیکی جاوی
لہبہردا ہوو، بایی پینج درہم، فہرمووی: نہی نہیمہن! سہیرکہ!
کہنیزہکہم لہمالہوہش بیزی نایہو دہعیہی نایہنی، نہمہ لہبہر بکا،
لہسہردہمی پیغہمبہریش دا (درویدی خوی لہسر ہر) ، کراسیکم لہمانہ ہہہوو، ہہر
نافرہتی لہ مہدینہدا کہدہچوو بہہووکی و خوی دہرازاندہوہ ہؤ زاوا، دہینارد
ہؤلام نہو کراسہی لہ دہخواستہم ہؤ شہوی ہووکیینیہکہی، کہچی ئیستا

دمعیه وا زل بووه کارهکیش بیژی نایهت له بهری بکا. (تاج/۲/۲۴۰-ز-۱۶۲-
باسی عاریه و خواسته مهنی)

۱۱۱۶- عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ لَمَّا قَدِمَ الْمُهَاجِرُونَ الْمَدِينَةَ مِنْ مَكَّةَ وَلَيْسَ بِأَيْدِيهِمْ يَغْنَى شَيْئًا وَكَانَتِ الْأَنْصَارُ أَهْلَ الْأَرْضِ وَالْعَقَارِ فَقَاسَمَهُمُ الْأَنْصَارُ عَلَى أَنْ يُعْطُوهُمْ ثَمَارَ أَمْوَالِهِمْ كُلِّ عَامٍ وَيَكْفُوهُمْ الْعَمَلَ وَالْمُتَوَنَةَ وَكَانَتْ أُمُّهُ أُمُّ أَنَسٍ أُمُّ سَلِيمٍ كَانَتْ أُمُّ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ أَبِي طَلْحَةَ فَكَانَتْ أَغْطَتْ أُمُّ أَنَسٍ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) عِدَاقًا فَأَعْطَاهُنَّ النَّبِيُّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) أُمُّ أَيْمَنَ مَوْلَاتُهُ أُمُّ أُسَامَةَ بْنِ زَيْدٍ (الْحَدِيثُ ۲۶۳۰، أَطْرَافُهُ فِي: ۳۱۲۸، ۴۰۳۰، ۴۱۲۰) (۱۷۹).

ئههههسی کوری مالیک (مزی خوی لى بن) فهرمووی؛ کاتی کۆچکاران له مهکه وه
کۆچیان کرد بۆ مه دینه، ههچیان بهدمسته وه نه مابوو، نهوسامانهی که ههیان
بوو، له مهکه بهجی مابوو، وه یاریدمدمران -انصار- یش خاوهنی زهوی و زارو
باخ و رمز بوون، جا یاریدمدمران کۆچکارهکانیان کرد بههاوبهشی خۆیان
له بهروبوو می باخ و رمز و داهاتی سامانهکانیان دا، بهمهرجی نهوانیش لهباتی
خۆیان سهروهکاری باخ و دیبهرو سامانهکانیان بکهو و سالانه بهرهه میان
بهینن و بنکهکان بۆ خاوهنهکانیان بن، بهلام له بهروبوو مهکهیان ههردوولا
هاوبهش بن (وهك لهژماره: ۱۰۲۳ دا رابوورد) دایکیشم - که ناودرابوو به ئوم
سولهیم، که دایکی عهبدوولای دایک برام بوو که کوری نهبو طهلههی میردی
دایکم بوو- بهری چهند دارخورمایهکی خۆی بهخشیبوو به پیغه مبهه (دروودی خوی
لهسر بن) ، پیغه مبهه ریش (دروودی خوی لهسر بن) بهری نهو دارخورمایانهی بهخشیبوو
به ئوم ئهیمهنی نازادگرای خۆی، که دایکی ئوسامهی کوری زهید بوو.

۱۱۱۶- (مکرر) وَعَنْهُ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ أَنَّ النَّبِيَّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) لَمَّا فَرَّغَ مِنْ قِتَالِ أَهْلِ خَيْبَرَ فَانْصَرَفَ إِلَى الْمَدِينَةِ رَدَّ الْمُهَاجِرُونَ إِلَى الْأَنْصَارِ مَنَاجِحَهُمُ الَّتِي كَانُوا مَنَحُوهُمْ مِنْ ثِمَارِهِمْ فَرَدَّ النَّبِيُّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) إِلَى أُمِّهِ عِدَاقَهَا وَأَعْطَى رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) أُمَّ أَيْمَنَ مَكَائِهِنَّ مِنْ حَائِطِهِ (۱۸۰).

ديسان نه نهس (همزای خودی لی بی) فہرمووی: کاتی پیغہمبہر (دروودی خودی لہسہر بی) لہکوشتاری خہ لکی خہیہر لی بووہ، وگہرایہوہ بو مہدینہ، بہہوی ئہو ہہموو باخو رمزو زہوی و زارہ زورہی کہلہ خہیہر دہستیان کہوت، ئہو بہروبووومہی کہ یاریدہدمران بہ خشیبوویان بہکؤچکاران، لہبہروبوومی سالانہی رمزو باخہکانیان، گیرایہوہ بویان کہئیر لہوہدوا باخہکانیان ہہر بوخویان بی. پیغہمبہریش (دروودی خودی لہسہر بی) بہری ئہو چہند دارخورمایانہی کہ بہ خشیبووی بہ نوم ئہیمہنی دایہنی، لیی سہندہوہو دایہوہ بہدایکم، چونکہ لہبنہرہتدا ہی دایکم بوون ئہو بہ خشیبوونی بہ پیغہمبہر (دروودی خودی لہسہر بی) و پیغہمبہریش بہ خشیبوونی بہنوم ئہیمہن، وہپیغہمبہر (دروودی خودی لہسہر بی) لہباخہکہی خوئی ہہقی ئہوہی بو نوم ئہیمہن کردہوہ. (بروانہ: ژ ۱۰۲۵ + ۱۰۲۹).

راشہو شیکردنہوہ:

نوم ئہیمہن (همزہو دہمہنی خودی لی بی) لہلہو دایہنی پیغہمبہر (دروودی خودی لہسہر بی) بووہ، ناوی بہرکہہ بووہ، کہنیزی نامینہی دایکی پیغہمبہر (دروودی خودی لہسہر بی) بووہ، کاتی پیغہمبہر گہورہ بوو نازادی کردو مارہی کرد لہ زمیدی کوری حاریثہ، کہ زمیدیش نازادکراوی خوئی بوو، جا نوم ئہیمہن لہزمید نوسامہی

بوو، نهیمه‌ن و نوسامه برای دایکین. پیغه‌مبه‌ر (دروودی خوی لسمر بی) به‌نوم نهیمه‌نی دمفه‌رموی: دایه! وه دمیفه‌رموو: (به‌ره‌که له‌دوای دایکم نهو دایکمه) ، له‌باش مه‌رگی پیغه‌مبه‌ر (دروودی خوی لسمر بی) به‌پینج مانگ نوم نهیمه‌نیش دمهری - رمزاو ره‌حمه‌تی خودای لی بی - (بروانه: تاج/۵/۱۶۳-ز-۴۲-چاکیتی نوم نهیمه‌ن).

۱۱۱۷- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) يَقُولُ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) : (أَرْبَعُونَ خَصْلَةً أَغْلَاهُنَّ مَنِيحَةُ الْعَنْزِ مَا مِنْ عَامِلٍ يَعْمَلُ بِخَصْلَةٍ مِنْهَا رَجَاءَ ثَوَابِهَا وَتَصَدِّقَ مَوْعُودِهَا إِلَّا أَذْخَلَهُ اللَّهُ بِهَا الْجَنَّةَ). (الحديث ۲۶۳۱).

عه‌بدوئلای کوری عه‌مر (همزی خوی لی بی) فه‌رمووی: خو‌شه‌ویست (دروودی خوی لسمر بی) دمفه‌رموی (رو‌حم به‌قوربانی بی) : (چل کاری باش همن هه‌ره‌گه‌وره‌که‌یان بزنه‌به‌دوخه‌یه، هه‌ر که‌سی یه‌کی له‌م نیشه باشانه بکات به‌هیوای پاداشی باشی، وه له‌هه‌مان کاتدا باومری به‌و به‌لینه هه‌بی که خودا داویه‌تی، له‌باری نهو نیشه‌وه، نه‌وه بی‌گومان که خوا دمیاته به‌هه‌شت). (تاج/۲/۶۱-ز-۲۳-هاندان له‌سه‌ر خیرکردن).

پایانی (خاتمه)

شیخی عه‌سقه‌لان (ره‌حمتی خودی لی بی) دمفه‌رموی: نامه‌ی به‌خشین و پاشکۆکانی نه‌وودو نو، سه‌د یه‌ک که‌م، فه‌رمووده‌ی واتیادا، بیست و سی‌ان بی‌رشته‌ن، واته: ته‌علیقن، نه‌وانی تریان په‌یوه‌ستن، واته: مه‌و‌وولن، دووباره‌کانیان شه‌ست و هه‌شتن، پوخته‌که‌یان (۹۹-۶۸-۳۱) ده‌کاته سی و یه‌ک فه‌رمووده، موسلیمیش وه‌ک نیمامی بوخاری (ره‌حمتی خودیان لی بی) گشتیانی گیراومه‌وه بی‌جگه له‌مانه‌یان:

۱- (۱۰۹۷ ات= ۲۵۶۸ ف)

۲- (۲۵۸۰ ف) له ته جریده که دا نییه.

۳- (۱۱۰۳ ات= ۲۵۸۲ ف).

۴- (۲۵۸۵ ف) له ته جریده که دا له م شوینه دا نییه.

۵- ته علیه که ی ئیبنوعه بباس: (مَنْ أَهْدَيْتَ لَهُ هَدِيَّةً

فَجَلَسَاؤُهُ شُرَكَاءُ) و له پېش ژماره: (۲۶۰۹ ف) دا له

ته جریده که دا نییه.

۶- (۱۱۰۹ ات= ۲۶۱۳ ف).

۷- (۱۱۱۳ ات= ۲۶۲۴ ف).

۸- (۱۱۱۵ ات= ۲۶۲۸ ف).

۹- (۱۱۱۷ ات= ۲۶۳۱ ف).

هه روا دمفه رموی: (سیازده بیستراوی هاوه لآن و زانایانی پاش ته وانیسی

واتیادا. بیستراو = اثر).

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

لیرهدا به دهق نه مه م نووسیوه، وا بو یادگارو بیت و فهرو پیرؤزی

روونووسی ده که مه وه به بی دهستکاری وهك خوئی: (جزمی یه که م ته و او)

له سه عات حه وت روؤزی ۱۳۹۳/۱/۱۵ هـ: ری که وتی سه عات یه کی روؤزی ۹۷۳/۲/۸

له و مرگپړانی جزمی یه که می نامه ی (ته جریدو صهریج) لی بو و مه وه.

و مبه پستی خوا ورم گپړاپه سهر زمانی شیرینی کوردی. و مرگپړ: نوری فارس.

تیبینی:

باسی (به خشین) له فیهی ئاسانا و له لاپه ره ۲۳۶-۲۵۴۴. باسی عاریه

(خواسته مه نی) و له ل-۲۲۲-۵۰۹.

۵۶- نامه‌ی شایه‌تیدان (کتاب الشهادات)

۱۱۱۸- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَسْعُودٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: (خَيْرُ النَّاسِ قُرْنِي ثُمَّ الَّذِينَ يَلُونَهُمْ ثُمَّ الَّذِينَ يَلُونَهُمْ ثُمَّ يَجِيءُ أَقْوَامٌ تَسْبِقُ شَهَادَةُ أَحَدِهِمْ يَمِينُهُ وَيَمِينُهُ شَهَادَتُهُ) (الحديث ۲۶۵۲، أطرافه في: ۳۶۵۱، ۳۶۵۰، ۶۴۲۸، ۶۴۵۹، ۶۴۲۹، ۶۶۵۸) (۱۸۱).

عبدالوللای کوری مه‌سعود (رمزی خوی لری بی) ده‌فهرموی: خوشه‌ویست (درویدی خوی لری بی) ده‌فهرموی: (باشترینی مه‌ردوم چینی هاوچه‌رخ‌ی منه، که چینی هاو‌ه‌لانه، که‌ناودارن به چینی سه‌حابه‌ی پیغه‌مبهر - درودی خوا له‌سهر پیغه‌مبهر و رمزای خودا له‌وان بی، شه‌جا چینی دوا‌ی شه‌وان که چینی دووهمی موسولمانن، که‌ ناودارن به‌تابعین، ئینجا چینی سییه‌می موسولمانن که‌وان له‌دوا‌ی چینی دووهمه‌وه، که‌ پییان ده‌گوتری: تابعی تابعین - رمزای رحمه‌تی خودایان لی بی - له‌باشان هوزی په‌یدا ده‌بن، کوناکه‌نه‌وه له‌شایه‌تی و سویند خواردن، وتیکه‌ل و پیکه‌لیان ده‌کهن به‌سهر په‌کدا). (تاج/۳-۳۱۱-ز-۱۱۷- باسی هه‌ره‌شه‌کردن له‌شایه‌تی درو + تاج/۵/۴۱-ش/د/ت).

هه‌ره‌شه‌کردن له‌شایه‌تی درو

۱۱۱۹- عَنْ أَبِي بَكْرَةَ عَنْ أَبِيهِ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: قَالَ النَّبِيُّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ): (أَلَا أُتَبِّحُكُمْ بِأَكْبَرِ الْكِبَائِرِ ثَلَاثًا، قَالُوا: بَلَى يَا رَسُولَ اللَّهِ قَالَ: (الِإِشْرَاكُ بِاللَّهِ وَعُقُوقُ الْوَالِدَيْنِ) وَجَلَسَ وَكَانَ مُتَكِنًا، فَقَالَ: (أَلَا وَقَوْلُ الزُّورِ) قَالَ: فَمَا زَالَ يُكْرِّرُهَا حَتَّى قُلْنَا: لَيْتَهُ سَكَتَ) (الحديث ۲۶۵۴، أطرافه في: ۵۹۷۶، ۶۲۷۳، ۶۲۷۴، ۶۹۱۹) (۱۸۲).

(۱۸۱) أخرجه مسلم في فضائل الصحابة، باب: فضل الصحابة ثم الذين يلونهم، رقم: ۲۵۲۳.

(۱۸۲) أخرجه مسلم في الإيمان، باب: بيان الكبائر وأكبرها، رقم: ۸۷.

ئەبوبەكرە (رەزى خۇاى لى بى) فەر مووى: خۆشە وىست (درووى خۇاى لەسر بى) فەر مووى: (ئەدى، ئاگادراىن، گۆبگرن با پىتان بلىم كە گوناھى گەورە چىيە؟) گوتيان: بفەر موو، ئەى پىغەمبەرى خودا! گۆيمان لىتە، فەر مووى: (هاوئل برىاردان بۆ خۇاى تاك وتەنياو دلرەنجاندىنى باوك و دايك) حەزرىت (درووى خۇاى لەسر بى) لەم كاتەدا شانى دادا بوو، جا بۆ گرنگى دان بەمەيان راست دانىشتو فەر مووى: ومشاىەتى درۆ. ئىتر ئەم ووشەيەى ئەومەندە دووبارە كەردەو هەتا بەزەمىيان پىادا هاتەو مەترسى ئەومەمان هەبوو كە ماندووى بكاء، لەبەر ئەو هەبەر خۇمانەو دەمانگوت خۆزگە بى دەنگ دەبوو. (تاج/۳/۳۱۰-ز-۱۱۷-ش/ت).

شاىەتى كوئىرو بانكو سەوداو مامەلەى و شتى ترى وای كە پەيوەندى بەدەنگەو بى دروستە

۱۱۲۰- عَنْ عَائِشَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا) قَالَتْ سَمِعَ النَّبِيَّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) رَجُلًا يَقْرَأُ فِي الْمَسْجِدِ فَقَالَ رَحِمَهُ اللَّهُ: لَقَدْ أَذْكَرَنِي كَذَا وَكَذَا آيَةً اسْقَطْتُهُنَّ مِنْ سُورَةٍ كَذَا وَكَذَا). (الحديث ۲۶۵۵، أطرافه في: ۵۰۳۷، ۵۰۳۸، ۵۰۴۲، ۶۳۳۵).

عائىشە (رەزى خۇدى لى بى) فەر مووى: شەوئ پىغەمبەر (درووى خۇاى لەسر بى) لەمالئى من بوو، خەرىكى شەو نوئىز بوو، پىاوئىكىش لەناو مزگەوتا شەونوئىزى دەكردو قورئانى دەخوئىند، پىغەمبەر (درووى خۇاى لەسر بى) گوئى لەدەنگى قورئانخوئىندەكەى بوو، لەمنى پرسى: (ئەى عائىشە! ئەمە دەنگى عەببەدى كورپى بىشرە؟) گوتەم: بەلى ئەو دەنگى ئەو، فەر مووى: (رەحمەتى خوداى لى بى، ئەم پىاوو فەيسارە ئايەتى لەفەيسارە سوورەت يادخستەمەو، كەئەو ئايەتەم لەياد براىو). (تاج/۵/۲۸۳-۴-ش/د).

چۇنىتتى بەلگەيەتى ئەم فەر موودەيە، لەسەر بابەتەكە، لەوودايە، كەپىغەمبەر (درووى خۇاى لەسر بى) اعتمادى لەسەر دەنگى عەببادكردو، بەبى

نہوہی چاوی لہ خوئی بی، وہك چؤن کویریش ہہروایہ، ہمر دہنگی کہ سہ کہ
دہبیستی، خوئی نابینی.

+ وَعَنْهَا (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا) قَالَتْ تَهَجَّدُ النَّبِيُّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) فِي بَيْتِي
فَسَمِعَ صَوْتَ عَبَادٍ يُصَلُّونَ فِي الْمَسْجِدِ فَقَالَ: (يَا عَائِشَةُ أَصَوْتُ عَبَادٍ هَذَا) قُلْتُ:
نَعَمْ قَالَ: (اللَّهُمَّ ارْحَمْ عِبَادًا) وَاثَاكِهِ رَابُورِد. باسی شایہ تی دا، لہ فیقہی
ناسان دا وا لہ بہرگی سییہم ل-۹۸۸ز-۴۰۰.

داستانی ہہلات و بوختانہ کہ ورہ کہ (حدیث الإنک)

۱۱۲۱- عَنْ عَائِشَةَ قَالَتْ كَانَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) إِذَا أَرَادَ
أَنْ يَخْرُجَ سَفَرًا أَفْرَغَ بَيْنَ أَرْوَاجِهِ فَأَيْتَهُنَّ خَرَجَ سَهْمُهَا خَرَجَ بِهَا مَعَهُ فَأَفْرَغَ بَيْنَنَا
فِي غَزَاةٍ غَزَاهَا فَخَرَجَ سَهْمِي فَخَرَجْتُ مَعَهُ بَعْدَ مَا أُنْزِلَ الْحِجَابُ فَأَنَا أُحْمَلُ فِي
هُوْدَجٍ وَأُنْزَلُ فِيهِ فَمِيرْنَا حَتَّى إِذَا فَرَعَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) مِنْ
غَزْوَتِهِ تِلْكَ وَقَفَلْ وَدَنَوْنَا مِنَ الْمَدِينَةِ آذَنَ لَيْلَةً بِالرَّحِيلِ فَقُمْتُ حِينَ آذَنُوا بِالرَّحِيلِ
فَمَشَيْتُ حَتَّى جَاوَزْتُ الْجَيْشَ فَلَمَّا قَضَيْتُ شَأْنِي أَقْبَلْتُ إِلَى الرَّحْلِ فَلَمَسْتُ
صَدْرِي فَإِذَا عَقْدٌ لِي مِنْ جَزَعِ أَطْفَارٍ قَدْ انْقَطَعَ..

فَرَجَعْتُ فَالْتَمَسْتُ عِقْدِي فَحَبَسَنِي ابْتِغَاؤُهُ فَأَقْبَلَ الَّذِينَ يَرَحِلُونَ لِي فَاحْتَمَلُوا
هُوْدَجِي فَرَحَلُوهُ عَلَى بَعِيرِي الَّذِي كُنْتُ أُرْكَبُ وَهُمْ يَخْسِبُونَ أَلْيَ فِيهِ وَكَانَ
النِّسَاءُ إِذْ ذَاكَ خِفَافًا لَمْ يَقْلُنَّ وَلَمْ يَغْشَهُنَّ اللَّحْمُ وَإِنَّمَا يَأْكُلْنَ الْعُلُقَةَ مِنَ الطَّعَامِ فَلَمْ
يَسْتَنْكِزِ الْقَوْمُ حِينَ رَفَعُوهُ ثِقَلَ الْهُودَجُ فَاحْتَمَلُوهُ وَكُنْتُ جَارِيَةً حَدِيثَةَ السِّنِّ فَبَعَثُوا
الْجَمَلَ وَسَارُوا فَوَجَدْتُ عِقْدِي بَعْدَ مَا اسْتَمَرَّ الْجَيْشُ فَحِجْتُ مَنْزِلَهُمْ وَلَيْسَ فِيهِ
أَحَدٌ فَأَمَمْتُ مَنْزِلِي الَّذِي كُنْتُ بِهِ فَظَنَنْتُ أَلَّهُمْ سَيَفْقِدُونِي فِيرْجِعُونَ إِلَيَّ فَبَيْنَا أَنَا
جَالِسَةٌ غَلَبَتْنِي عَيْنَايَ فَنِمْتُ وَكَانَ صَفْوَانُ بْنُ الْمُعَطَّلِ السُّلَمِيُّ ثُمَّ الدُّكْرَانِيُّ مِنْ
وَرَاءِ الْجَيْشِ فَأَصْبَحَ عِنْدَ مَنْزِلِي فَرَأَى سَوَادَ إِنْسَانٍ نَائِمٍ فَأَنَابَنِي وَكَانَ يَرَانِي قَبْلَ

الْحِجَابِ فَاسْتَيْقَظْتُ بِاسْتِرْجَاعِهِ حِينَ أَنَا خَ رَاحِلَتُهُ فَوَطِئَ يَدَهَا فَرَكَبْتُهَا فَأَنْطَلَقَ يَقْدُ
بِي الرَّاحِلَةَ حَتَّى أَتَيْنَا الْجَيْشَ بَعْدَ مَا نَزَلُوا مُعَرَّسِينَ فِي نَحْرِ الظُّهَيْرَةِ فَهَلَكَ مَنْ
هَلَكَ وَكَانَ الَّذِي تَوَلَّى الْإِفْكَ عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَبِي ابْنِ سَلُولٍ.

فَقَدِمْنَا الْمَدِينَةَ فَاشْتَكَيْتُ بِهَا شَهْرًا وَالنَّاسُ يُفِيضُونَ مِنْ قَوْلِ أَصْحَابِ الْإِفْكَ
وَيَرِينِي فِي وَجْعِي أَنِّي لَا أَرَى مِنَ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) اللَّطْفَ الَّذِي
كُنْتُ أَرَى مِنْهُ حِينَ أَمْرُضُ إِذَا يَدْخُلُ فَيُسَلِّمُ ثُمَّ يَقُولُ: (كَيْفَ تَيْكُمُ؟). لَا أَشْعُرُ
بِشَيْءٍ مِنْ ذَلِكَ حَتَّى لَقِيتُهَا فَخَرَجْتُ أَنَا وَأُمُّ مِسْنَحٍ قَبْلَ الْمَنَاصِعِ مُتَبَرِّزًا لَا نَخْرُجُ
إِلَّا لَيْلًا إِلَى لَيْلٍ وَذَلِكَ قَبْلَ أَنْ تَتَّخِذَ الْكُنْفَ قَرِيبًا مِنْ بُيُوتِنَا وَأَمْرُنَا أَمْرُ الْعَرَبِ
الْأَوَّلِ فِي الْبَرِّيَّةِ أَوْ فِي التَّنَزُّهِ فَأَقْبَلْتُ أَنَا وَأُمُّ مِسْنَحٍ بِنْتُ أَبِي رُحْمٍ لَمْ شَيْءٍ فَعَمَّرَتْ
فِي مِرْطِهَا فَقَالَتْ: تَعَسَ مِسْنَحُ فَقُلْتُ لَهَا: بِنْسَ مَا قُلْتَ أَتُسَبِّحُ رَجُلًا شَهِدَ بَدْرًا
فَقَالَتْ: يَا هَتَاهَا أَلَمْ تَسْمَعِي مَا قَالُوا فَأَخْبَرْتَنِي بِقَوْلِ أَهْلِ الْإِفْكَ فَازْدَدْتُ مَرَضًا
عَلَى مَرَضِي فَلَمَّا رَجَعْتُ إِلَى بَيْتِي دَخَلَ عَلَيَّ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ)
فَسَلَّمَ فَقَالَ: (كَيْفَ تَيْكُمُ؟) فَقُلْتُ: الْإِفْكَ لِي إِلَى أَبِي قَالَ: وَأَنَا حِينَئِذٍ أُرِيدُ أَنْ
أَسْتَقِينَ الْخَبَرَ مِنْ قَبْلِهِمَا فَأَذِنَ لِي رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) فَأَتَيْتُ أَبَوَيَّ
فَقُلْتُ لَأُمِّي: مَا يَتَحَدَّثُ بِهِ النَّاسُ؟ فَقَالَتْ: يَا بِنْتُ هَوْنٍ عَلَى نَفْسِكَ الشَّائِنُ قَوْلُ اللَّهِ
لَقَلَّمَا كَانَتْ امْرَأَةٌ قَطُّ وَضِيئَةً عِنْدَ رَجُلٍ يُحِبُّهَا وَلَهَا ضَرَائِرُ إِلَّا أَكْثَرْنَ عَلَيْهَا فَقُلْتُ
سُبْحَانَ اللَّهِ وَلَقَدْ يَتَحَدَّثُ النَّاسُ بِهِذَا قَالَتْ فَبِتُّ تِلْكَ اللَّيْلَةَ حَتَّى أَصْبَحْتُ لَا يَرَقًا
لِي دَمْعٌ وَلَا أَكْتَجِلُ بَنَوْمٍ.

ثُمَّ أَصْبَحْتُ فَدَعَا رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) عَلِيَّ بْنَ أَبِي طَالِبٍ
وَأَسَامَةَ بْنَ زَيْدٍ حِينَ اسْتَلَبْتُ الْوُحْيَ يَسْتَشِيرُهُمَا فِي فِرَاقِ أَهْلِهِ فَأَمَّا أَسَامَةُ فَأَشَارَ
عَلَيْهِ بِالَّذِي يَعْلَمُ فِي نَفْسِهِ مِنَ الْوُدِّ لَهُمْ فَقَالَ أَسَامَةُ أَهْلُكَ يَا رَسُولَ اللَّهِ وَلَا نَعْلَمُ
وَاللَّهِ إِلَّا خَيْرًا وَأَمَّا عَلِيٌّ بْنُ أَبِي طَالِبٍ فَقَالَ يَا رَسُولَ اللَّهِ لَمْ يُضَيِّقْ اللَّهُ عَلَيْكَ
وَالنِّسَاءُ سِوَاهَا كَثِيرٌ وَسَلَّ الْجَارِيَّةُ تَصَدَّقَكَ فَدَعَا رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ)

وَسَلَّمَ) بَرِيرَةُ فَقَالَ: (يَا بَرِيرَةُ هَلْ رَأَيْتِ فِيهَا شَيْئًا يَرِيكَ؟) فَقَالَتْ: بَرِيرَةُ لَا وَالَّذِي بَعَثَكَ بِالْحَقِّ إِنْ رَأَيْتُ مِنْهَا أَمْرًا أَغْمَصُهُ عَلَيْهَا قَطُّ أَكْثَرَ مِنْ أَلْهَا جَارِيَةِ حَدِيثَةِ السَّنِّ ثَنَامٌ عَنِ الْعَجِينِ فَتَأْتِي الدَّاجِنُ فَتَأْكُلُهُ فَقَامَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) مِنْ يَوْمِهِ فَاسْتَعْدَرَ مِنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ أَبِي ابنِ سَلُولٍ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ): (مَنْ يَغْدُرُنِي مِنْ رَجُلٍ بَلَغَنِي أَذَاهُ فِي أَهْلِي فَأَوَالِلَهُ مَا عَلِمْتُ عَلَى أَهْلِي إِلَّا خَيْرًا وَقَدْ ذَكَرُوا رَجُلًا مَا عَلِمْتُ عَلَيْهِ إِلَّا خَيْرًا وَمَا كَانَ يَدْخُلُ عَلَى أَهْلِي إِلَّا مَعِي).

فَقَامَ سَعْدُ بْنُ مُعَاذٍ فَقَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ أَنَا وَاللَّهِ أَغْدُرُكَ مِنْهُ إِنْ كَانَ مِنَ الْأَوْسِ ضَرَبْنَا عُنُقَهُ وَإِنْ كَانَ مِنْ إِخْوَانِنَا مِنَ الْخَزْرَجِ أَمَرْنَا فَفَعَلْنَا فِيهِ أَمْرًا. فَقَامَ سَعْدُ بْنُ عُبَادَةَ وَهُوَ سَيِّدُ الْخَزْرَجِ وَكَانَ قَبْلَ ذَلِكَ رَجُلًا صَالِحًا وَلَكِنْ احْتَمَلَتْهُ الْحَمِيَّةُ فَقَالَ كَذَبْتَ لَعَمْرُ اللَّهِ لَا تَقْتُلُهُ وَلَا تَقْدِرُ عَلَى ذَلِكَ فَقَامَ أُسَيْدُ بْنُ حُضَيْرٍ فَقَالَ: كَذَبْتَ لَعَمْرُ اللَّهِ وَاللَّهِ لَنَقْتُلَنَّ فَإِنَّكَ مُتَافِقٌ تُجَادِلُ عَنِ الْمُنَافِقِينَ فَكَارَ الْحَيَّانِ: الْأَوْسُ وَالْخَزْرَجُ حَتَّى هَمُّوا وَرَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) عَلَى الْمِنْبَرِ فَتَزَلَّ فَخَفَضَهُمْ حَتَّى سَكَتُوا وَسَكَتَ وَبَكَيْتُ يَوْمِي لَا يَرْقَأُ لِي دَمْعٌ وَلَا أَكْتَحِلُ بِنَوْمٍ فَأَصْبَحَ عِنْدِي أَبَوَايَ وَقَدْ بَكَيتُ لَيْلَتَيْنِ وَيَوْمًا حَتَّى أَظُنُّ أَنَّ الْبُكَاءَ فَالِقُ كَبْدِي قَالَتْ فَبَيْنَا هُمَا جَالِسَانِ عِنْدِي وَأَنَا أَبْكِي إِذِ اسْتَأْذَنَتِ امْرَأَةٌ مِنَ الْأَنْصَارِ فَأَذِنْتُ لَهَا فَجَلَسَتْ تَبْكِي مَعِي.

فَبَيْنَا نَحْنُ كَذَلِكَ إِذْ دَخَلَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) فَجَلَسَ وَلَمْ يَجْلِسْ عِنْدِي مِنْ يَوْمٍ قِيلَ فِيَّ مَا قِيلَ قَبْلَهَا وَقَدْ مَكَثَ شَهْرًا لَا يُوحَى إِلَيْهِ فِي شَأْنِي شَيْءٌ قَالَتْ: فَتَشْهَدُ ثُمَّ قَالَ: (يَا عَائِشَةُ فَإِنَّهُ بَلَغَنِي عَنْكَ كَذَا وَكَذَا فَإِنْ كُنْتُ بَرِيرَةُ فَسَيِّئُكَ اللَّهُ وَإِنْ كُنْتُ أَلَمْتُ بِذَنْبٍ فَاسْتَغْفِرِي اللَّهُ وَتُوبِي إِلَيْهِ فَإِنَّ الْعَبْدَ إِذَا اعْتَرَفَ بِذَنْبِهِ ثُمَّ تَابَ تَابَ اللَّهُ عَلَيْهِ) فَلَمَّا قَضَى رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) مَقَالَتَهُ قَلَصَ دَمْعِي حَتَّى مَا أَحْسُ مِنْهُ قَطْرَةً وَقُلْتُ لِأَبِي: أَجِبْ عَنِّي رَسُولَ اللَّهِ

(صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ وَاللَّهِ مَا أَذْرِي مَا أَقُولُ لِرَسُولِ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) فَقُلْتُ لِأُمِّي: أَجِيبِي عَنِّي رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) فِيمَا قَالَ قَالَتْ: وَاللَّهِ مَا أَذْرِي مَا أَقُولُ لِرَسُولِ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَتْ: وَأَنَا جَارِيَةٌ حَدِيثَةُ السِّنِّ لَا أَقْرَأُ كَثِيرًا مِنَ الْقُرْآنِ فَقُلْتُ إِنِّي وَاللَّهِ لَقَدْ عَلِمْتُ أَلكُمْ سَمِعْتُمْ مَا يَتَحَدَّثُ بِهِ النَّاسُ وَوَقَرْتُ فِي أَنْفُسِكُمْ وَصَدَّقْتُمْ بِهِ وَلَئِنْ قُلْتُ لَكُمْ إِنِّي بَرِيَّةٌ وَاللَّهِ يَغْلُمُ إِنِّي لَبَرِيَّةٌ لَا تُصَدِّقُونِي بِذَلِكَ وَلَئِنْ اعْتَرَفْتُ لَكُمْ بِأَمْرِ وَاللَّهِ يَغْلُمُ أَنِّي بَرِيَّةٌ لَتُصَدِّقَنِي وَاللَّهِ مَا أَجِدُ لِي وَلَكُمْ مَثَلًا إِلَّا أَبَا يُوسُفَ إِذْ قَالَ: (فَصَبَّرَ جَمِيلٌ وَاللَّهِ الْمُسْتَعَانُ عَلَى مَا تَصِفُونَ).

ثُمَّ تَحَوَّلْتُ عَلَى فِرَاشِي وَأَنَا أَرْجُو أَنْ يُرِيئَنِي اللَّهُ وَلَكِنْ وَاللَّهِ مَا ظَنَنْتُ أَنْ يُنْزَلَ فِي شَأْنِي وَحَيًّا وَلَاأَنَا أَحَقُّ فِي نَفْسِي مِنْ أَنْ يَتَكَلَّمَ بِالْقُرْآنِ فِي أَمْرِي وَلَكِنِّي كُنْتُ أَرْجُو أَنْ يَرَى رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) فِي التَّوَمِ رُؤْيَا يُرِيئَنِي اللَّهُ فَوَاللَّهِ مَا رَأَمَ مَجْلِسُهُ وَلَا خَرَجَ أَحَدٌ مِنْ أَهْلِ الْبَيْتِ حَتَّى أُنْزَلَ عَلَيْهِ الْوَحْيُ فَأَخَذَهُ مَا كَانَ يَأْخُذُهُ مِنَ الْبُرْحَاءِ حَتَّى إِنَّهُ لَيَتَحَدَّرُ مِنْهُ مِثْلُ الْجُمَانِ مِنَ الْعَرَقِ فِي يَوْمٍ شَاتٍ فَلَمَّا سُرِّيَ عَنْ رَسُولِ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) وَهُوَ يَضْحَكُ فَكَانَ أَوَّلَ كَلِمَةٍ تَكَلَّمَ بِهَا أَنْ قَالَ لِي: (يَا عَائِشَةُ ااحْمَدِي اللَّهَ فَقَدْ بَرَّأكَ اللَّهُ) فَقَالَتْ لِي أُمِّي: قُومِي إِلَى رَسُولِ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) فَقُلْتُ: لَا وَاللَّهِ لَا أَقُومُ إِلَيْهِ وَلَا أَحْمَدُ إِلَّا اللَّهَ.

فَأَنْزَلَ اللَّهُ تَعَالَى ﴿إِنَّ الَّذِينَ جَاءُوا بِالْإِفْكِ عُصْبَةٌ مِنْكُمْ﴾ الْآيَاتِ فَلَمَّا أُنْزِلَ اللَّهُ هَذَا فِي بَرَأَتِي قَالَ أَبُو بَكْرٍ الصِّدِّيقُ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ): وَكَانَ يُنْفِقُ عَلَى مِسْطَحِ بْنِ أُنَائَةَ لِقَرَاتِهِ مِنْهُ وَاللَّهِ لَا أَتَّفِقُ عَلَى مِسْطَحٍ شَيْئًا أَبَدًا بَعْدَ مَا قَالَ لِعَائِشَةَ فَأَنْزَلَ اللَّهُ تَعَالَى وَلَا يَأْتَلِ أُولُو الْفَضْلِ مِنْكُمْ وَالسَّعَةِ أَنْ يُؤْتُوا إِلَى قَوْلِهِ غَفُورٌ رَحِيمٌ فَقَالَ أَبُو بَكْرٍ بَلَى وَاللَّهِ إِنِّي لَأُحِبُّ أَنْ يَغْفِرَ اللَّهُ لِي فَرَجَعَ إِلَى مِسْطَحِ الَّذِي كَانَ يُجْرِي عَلَيْهِ وَكَانَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) يَسْأَلُ زَيْنَبَ بِنْتَ جَحْشٍ عَنْ أَمْرِي

فَقَالَ: (يَا زَيْتَبُ مَا عَلِمْتُ مَا رَأَيْتُ؟) فَقَالَتْ: يَا رَسُولَ اللَّهِ أَحْمِي سَمْعِي وَبَصَرِي
وَاللَّهِ مَا عَلِمْتُ عَلَيْهَا إِلَّا خَيْرًا قَالَتْ: وَهِيَ الَّتِي كَانَتْ تُسَامِينِي فَعَصَمَهَا اللَّهُ
بِالْوَرَعِ) (الحديث ۲۶۶۱، أطرافه سبقت في: ۱۱۰۷ تجريد).

عائشہ کی کچی ٹہبہ بھری صديق - دایکی موسولمانان - (ہمزای خود بیان لے ہی)
فہر مووی: دہستووری پیغہ مہر (درویدی خوی لسمہ ہی) وابوو، کاتی دمر ویشٹ بو
سہ فہری، لہ نیوانی خیزانہ گانی دا تیرو پشکی دہ کرد، نیتر بہ ناوی
ہر کامیکیانہ وہ پشک دمر بچوایہ، نہو زنیانی لہ گہل خوی دمر برد بو نہو
سہ فہرہ، وہ لہ سہر ٹہم یاسایہ جاری پشکی خست لہ ناو ماندا، دمیویست بجی
بو غہ زای بہنی موصطہ لہ ق، وارپیکہوت پشک بہ ناوی منہ وہ دمر چوو، و دمن
لہ خزمہ تیدا جووم بو نہو غہ زایہ، ٹہم سہ فہرہیش پاش نہوہ بووگہ نایہ تی
حیجاب و حیجاب گر تنہ وہ ہاتبہ وہ خوارہ وہ، دمر بارہی ہاوسہ رہ گانی
حہ زرمٹ (درویدی خوی لسمہ ہی) لہ بہر نہوہ من بہ بہرگی حیجابہ وہ لہ ناو
کہ زاوہ یہ کدا ہہ ٹیان دہ گرتہ، و دہیانخستہ سہر پشٹی و شترہ کہم و ہر
بہ کہ زاوہ کہ وہ لہ و شترہ کہ دایان دہ گرتہ، رؤیشٹین ہہ تا حہ زرمٹ (درویدی خوی لسمہ
ہی) لہ غہ زاکہ ی لی بووہ و گہ پایہ وہ و گہیشٹینہ نزیکی مہ دینہ، لہ ویدا
لہ شہودا، پیغہ مہر (درویدی خوی لسمہ ہی) دہستووری دا، کہ بکہ ونہ پی و بہرہ و
مہ دینہ بجمین..

منیش لہ وکاتہ دا کہ خہ لکہ کہ خہریکی بار کردن بوون، ہہ ستام چووم
بو سہراو و دوور کہ و تمہ وہ لہ فہرہ بالقی سوپاکہ، کاتی سہراوہ کہم تہوا و کرد،
ہاتمہ وہ بو لای شوینہ کہی خووم، تہ ماشام کرد، گہر دانہ یہ کی بہر دہ شہ وہی
ظہ فارم ہہ بوو، پسابوو، و دچہن دانہ یہ کی لی داکہ و تبوو، منیش بہر پیگہ کہی
خوما گہر امہ وہ و گہر ام بو ملہ وینکہ کہم جا ٹہم گہر ان و خہریکبوونہ
درہنگی بہ سہرہینام و لہ کہ زاوہ کہم بی ناگا بووم، تومہ ز نہوانہی کہ خزمہ تی
ٹیمہ یان دہ کرد و شترہ کہ یان بووم کوپان دہ کرد، ہاتبوون کہ زاوہ کہی منیان

بەخاڵیئەتی ھەڵگرتوو و ناویانەتە سەرپشتی و شترەمکەم، بەبیری خۆیان وایانزانێوە کە من وام لەناویدا، ئەو سەردەمەش ھێشتا ئافرەتان سوکەڵە بوون و قەڵەو و گۆشتن و قورس نەبوو بوون، چونکە خواردنیان کەم بوو، بەقەد بەرکولی دێبوو نەدەبوو، سەرەرای ئەمەیش من خۆیشم ئەو ھەلە ھێشتا کچۆڵە بووم و کەنیشکی مەنڵکار بووم و تەواو سووکەڵە بووم، ئیتر لەبەر ئەم ھۆیانە دیارە چارەنووسی خودایی وابوو، کاتی پیاوەکان کەزاوێ خاڵییە کە ھەڵدەگرن و دەینێن لەو شترەمکە زێر من، ھەست بەسووکی و چۆلییە کە ناکەن و یەکسەر و شترەمکە ھەڵدەستێن و دەرۆن..

کاتی ملەوانکە کەم بەتەواوی دۆزییە وە رویشتمە وە بۆ شوین ھەوارگە ی سوپاکە، تەماشام کرد کەسی لێ نەماوە، ئیتر رویشتم بۆ سەر شوینە پێشووە کە خۆم و بەناچاری لەو دانیشتم، بەھیوا ی ئەو کە ھاوڕێکانم درمگ ی زوو ئاگادار دەبن لەو کە من لەکەزاوێ کەدا نیم و ھەڵە خۆیان بۆ دەرەمکەو، کە کەزاوێ بەتالەو من لەبەر ھەر ھۆی بێ ون بووم و دەگەرپێنە وە بەشوینما کەمی مامە وە لەو شوینەدا خەوم پیاکەوت..

کەچاوم کردووە صەفوانی کۆری موعەطەلی سولەمی ذەکوانی، کە لەپاش سوپاکە وە بوو ھات، صەفوان لەبەر مەبەیان سەرخەوێ دەشکێنی و لەپاشا شەو لەناو شەو دەگرێ بەدەمە وە دەکەوێتە پێو، لەدەمی بەیاندا گەشتە لای من، صەفوان عادمی وادەبێ ھەمو جاری لەسوپاکە دواوە کەوێ تادەرپۆن، ئەو جار بەشوینەواری سوپاکەدا تێدەپەرێ ئەگەر شتی لەسوپاکە، داکەوتبێ ھەڵی دەگرێتە وە شوینیان دەکەوێ، کەنزیک دەبێتە وە لەمن لەدوور وە رمشایی و تارمایی مەرقیئکی نووستوو دەبینی، کە دێتە پێشە وە دەگاتە سەرم، تەماشام دەکا دەمناسیتە وە، چونکە لەپیش ئەو دەکا کەپەچەو چارشێو گرتە وە دابی و بەرگی حیجاب پەیدا بێ، ئەو منی دەدی، کە دەمناسیتە وە دەست دەکا بەگوێتی: **هَإِلًا لِلَّهِ وَإِلَّا إِلَيْهِ رَاجِعُونَ**.

ئىتر لهدەنگى ئەم وشەيە خەبەرم بۆۋە، كە چاۋم كىردمۇە صەفوان دەيگوت: ﴿إِنَّا لِلَّهِ وَإِنَّا إِلَيْهِ رَاجِعُونَ﴾. ئىتر من خۆم يەكسەر داپۇشى و گورج چارشىۋەكەى خۆم دا بەرۋى خۆم دا، بەزاتى خودا يەك وشە چىيە، قسەى ترى لەگەل نەكردم، جگە لەو ئايەتە زياترم لى نەبىست، ئەومنەبى كەكىشاي بەدەستى وشترەكەيداۋ، يىخى داۋ منىش بەبى يارىدەى ئەو كەبالم بگرى، ياقاچم ھەل بېرى، سواربووم، جا كەوتە رىۋ جەلەۋى وشترەكەى بۆ رادەكىشام، ھەتا لەسەر ئەم حالەتە گەيشتىنەۋە بەسوپاكە. كە لەقرجەى گەرمای نيومرۇدا بۆ وچان لايان دابوو.

جا ئىتر سەبارەت بەمن تياچوو ئەۋەى تياچوو، ۋەك دەلئىن: باۋىلكە، بايەكى بەسە، داخ لەدلەكانىش ئەمەيان بەھەل زانىو قۇستيانەۋە بەنيازى ئابروو بردنى حەزەرت و تانەدان لە خانەۋادەى پاك و مەردو داۋىن پاكى وىستان، خەنجەرە كۆل و كۈلەكەى خۇيان، ھەتا مشتوۋە رزىۋەكەى، بدمن لەكۆلەى ئىسلام، بۆيەكا سەرۋكى ناپاكەكان، عەبدوللاى كورپى ئوبەيى، كەپىشى دەگوترى: عەبدوللاى كورپى سەلۇل، چونكە داىكى ناۋى سەلۇولە، ئەو سەرچۇپى گۆبەنى ھەلات و بوختانە زەكەى دەكىشاۋ، خۇش خۇش ئاگرى ئازاۋەكەى بەدەستە چىلە خۇش دەكرد، كاتى گەيشتىنەۋە مەدىنەى نازدار وارىكەوت من يەك مانگى رەبەق نەخۇش كەۋتم.

ئىتر لەبەر نازارى خۆم ئاگام لەو خەلكە نەبوو، كە لەناۋ خۇيانا باسى ئەو بوختانە دەكەن، كە دەستەى ھەلاتبازەكان ھەلئان بەستبوو بۆ من، ۋەكردبويان بەبنىشتە خۇشەى خۇيان، سەرەراى ئىش و نازارى نەخۇشەكەشم من لەكراسى خۇما پاك بووم، ھىچ ئاگام لەم كەينو بەينە نەبوو، بەلام لەۋە دوو دل بووم كە پىغەمبەر دروۋدى خوداى لەسەر بىۋ و رمزى خودا لەگشت ھاۋسەرەكانى بىت— لەو نەخۇشەينەمدا ۋەك نەخۇشىنى جاران نازى نەدەگرتەم، ۋ ئەو مېھرەبانى جارانەى نەمابوو لەگەلما، جار جار

دەھاتە بەر دەرگای ھۆدەكەم و سلاوی لی دەگردین و دمیفرموو بەدایکم که بۆ چاودیری لە لام بوو: (نەخۆشەكەتان چۆنە؟) نیتەر دەرپۆشت، بەس لەمە دوو دل بووم، بەلام ھەستم بەشتی خراب نەدەکرد، تا رۆژی پاش ئەوێ تۆژی بوورامەووە کەمێ چاک بوومەووە، لەگەڵ دایکی میسطلەحە – کە پوورزای باوکم بوو – چوومەدەرەووە بۆ مەناصیح، کە جیگە ی سەرەوامان بوو، شەواو شەو نەبواوە دەرەدەچووین، ئەو کاتە ھێشتا ئاودەستمان لەنزیک مائەکانمانەووە دروست نەکرد بوو، لەسەر عادەتی عەرەبە پێشینەکان لەچۆلەوانی سەرەوامان دەکرد، چونکی ئەوسا ئاودەستی لای مال نازاری دەداین بەبۆنی ناخۆشی! جا کاتی لە ئیشی خۆمان بووینەووە گەڕاینەووە بۆ مائەووە دایکی میسطلەح لەرێگە قاچی لەعاباکە ی گیارا پێی ھەلکەوت و، نزایەکی خرابی لەمیسطلەحی کۆری کرد، گوتی: میسطلەح سەرمەنگری بێ و لەناو بجێ؟

ئەم دایکی میسطلەحە ناوی سەلا بوو، کچی ئەبو رەھمی کۆری موططلەلیبی کۆری عەبدومەناف بوو، دایکی سەلامش کچی سەخری کۆری عامیر بوو، پووری ھەقی ئەبو بەکری صدیق بوو، میسطلەحی کۆری سەلامش کۆری ئوئانە ی کۆری عەببادی کۆری موططلەلیب بوو، کەواتە میسطلەح: پورزازی ئەبو بەکری صدیق، کە ئەو دوعایە شەپە ی لە میسطلەح کرد پێم گوت: بۆ نزای شەپە ی لی دەکە ی؟ میسطلەح لەبەشدارانی جەنگی بەدرەو پیاوی باشە، قسە ی خراب ھەلناگری؟ ئەویش گوتی: ئە ی ھینە! ھە ی گێلە! تۆ نازانی ئەو چی گوتوو؟ گوتم: بۆ چی گوتوو؟ جا بەدووورو درێژی باسی داستانێ بوختانەکە ی بۆ گێرامەووە.

نیتەر نەخۆشینەكەم لی زیندوو بوووەو بارم گرانتەر بوو، کە چوومەووە بۆ مائەووە کاتی حەزرمەت (درویدی خوی لەسەر بێ) ھاتەووە بۆ لام و ھەك جارن سلاوی کردو فەرمووی: ئەو کەتان چۆنە؟ واتە نەخۆشەكەتان چۆنە؟ عەرزیم کرد:

رېگه‌م دده‌ی برېږمه‌وه بولای باوک و دایکم؟ عائشه دمیگوت: مه‌به‌ستم
 نه‌وه‌بوو که نه‌م دمنگوباسه له‌لای نه‌وان روون بکه‌مه‌وهو بچمه‌ بنچو
 بنه‌وانی، جا چه‌زرت (درووی خوی لسم‌ر بی) رېگه‌ی پی دام و منیش رویشتمه‌وه بولای
 باوک و دایکم، جا عهرزی دایکم کرد: دایه‌که نه‌و قسانه‌ چین، خه‌لکی
 ده‌پانکه‌ن؟ نه‌ویش گوتی: کچه‌که‌م له‌سهره‌ خوږه‌و گوپی مه‌دمری، په‌تی درو
 کورته، زوو دمرده‌که‌وئ، به‌خوا به‌ده‌گمه‌ن ری‌ده‌که‌وئ که ژنی شوخ و
 شهنگو جوان بی وله‌لای می‌رده‌که‌ی نازدارو خوږه‌ویش بی‌و، هه‌وږیار بی،
 وه‌ک حالی حازری نیستای تو، به‌لام له‌پلارو زمان و توانجو دده‌ی هه‌ویکانی و
 که‌سانی سهر به‌هه‌ویکانی رزگاری بی‌و قسه‌ی زوری بول هه‌لنه‌به‌ستن.

منیش گوتم: سوبحانه‌للا له‌م سه‌یره! نایا شتی و ری‌ی تی ده‌چی که نه‌و
 خه‌لکه‌ نه‌وه‌نده‌ دمر به‌ستی رمزای خوداو پیغه‌مبه‌ر نه‌په‌ن و قسه‌ی و نارپه‌وا
 بکه‌ن؟! نیتر شه‌و کردی و من کردم نه‌وشه‌وه تاشه‌به‌قی دا هر گریام و
 فرمی‌سکم وشک نه‌بووه‌و خه‌و نه‌چووہ چاوم! وه‌هتا سبه‌ی سمر و مر دمر گریام
 جاله‌به‌ر نه‌وه‌ی که له‌و کاته‌دا سرووش نه‌ده‌هات بول پیغه‌مبه‌ر (درووی خوی لسم‌ر بی)
 له‌م لایه‌نه‌وه‌و دره‌نگ هات، چه‌زرت عه‌لی کوری نه‌بوطالیب و ئوسامه‌ی کوری
 زمیدی بانگ کرد، وه بول جیابوونه‌وه له‌هاوسه‌ری خوی که‌منم راویزی پی‌کردن،
 ئوسامه‌ (همزی خوی لسم‌ر بی) زور به‌جوانی نه‌وه‌ی که‌دمیزانی له‌پاکی و پاکیزمی و
 مه‌ردایه‌تی و داوینپاکی خیزانه‌که‌ی پیغه‌مبه‌ره‌وه، روونی کرده‌وه بولی، به‌هوی
 نه‌و دوستی و دلسوزی‌یه‌ی که‌له‌ناو دموون و ناخی خویدا هه‌ستی پی‌ده‌کرد،
 به‌رابه‌ر به‌خیزانه‌کانی پیغه‌مبه‌ر (درووی خوی لسم‌ر بی) به‌هوی نه‌وه‌وه گوتی: نه‌ی
 پیغه‌مبه‌ری خودا! خیزانی خیزانی تو بی، خراب نابی هر قابیل به‌خوته‌و
 دلت چه‌که‌ره‌ نه‌کا، نیمه‌ به‌ش به‌حالی خومان نه‌وه‌ی باش نه‌بی لی‌مان نه‌دیوه.

به‌لام عه‌لی (همزی خوی لسم‌ر بی) گوتی: قوربان! خو خودا دمووی ژنه‌ینانی لی
 نه‌به‌ستوی و ژنی تریش زورن له‌دونیا‌دا، نه‌ی پیغه‌مبه‌ری خودا! نه‌وه‌نه‌بی له‌م

قسه یه مه بهستم نه وه بی خوانه خواسته من دلم له ئاستی رهوشی بهرزی
عائیشه گهردی گرتبی، یا چه زم له وه بی که تو دهست بهرداری ببیت، نه،
مه بهستم نه مه نییه، به لکوو مه بهستم نه وه یه که تو به ههرحالی خوت
به باشی دزمانی هه راموشیت بۆی، دهنه نه گهر چهز ده که ی به باشی له حاله که
حالی بی، نه و من له تو باشتی لی نازانم، بۆ نه مه نه گهر پرسیار له بهریره
به که ی که که نیزیه تی و له گه لی هه لسو که وت دهکا، نه و قسه ی راستت بۆ دهکات.

ده لی: جا پیغه مبه ر بهریره ی بانگ کردو هه رمووی: نه ی بهریره! هیچت
له عائیشه دیوه، که جیگه ی گومان بی؟ بهریره پیی گوت: سویندم به و
که سه ی تو ی به راستی ناردوو و کردویتی به پیغه مبه ری راست و دروست
هیچی وام لی نه دیوه، که خوانه خواسته مایه ی سووکی بی بۆ پایه و شان و
شوین و جیگه ی نه و، ته نیا نه وه نه بی که که نیشکیکی منالکاره، هیشتا
هه لسو که وتی له منال دهکا، چونکی جار و بار که هه ویر ده شیلی
به سه ر هه ویره که وه خه وی لی ده که وی، گه لی جار نازه لی ناو مال دین
هه ویره که ی دهخون!

جا پیغه مبه ر (درووی خوی لسه ر به) که توژی دلی نارام بوو، هه ر نه و رۆژه
رۆشت بۆ مزگه وت و ته شریفی رۆشته سه ر مینه رو سکا لی حالی کرد
له دهست سه رۆکی ناپاکه کان: عه بدو لالی کوپی ئوبه ی کوپی سه لول
هه رمووی: نه ی گه ل موسو لمانینه! کی هه قم دمه تیی و یارمه تیم ده دا،
له سه رم دهکاته وه نه گهر بچم به گز نه م پیاوه ناپیاوه دا، که شه رم و شکو
له خودا ناکاو به خوت و خوړایی نازار به خۆم و خیزانم دهگه یه نی و بووه
به درکی مه و زین لی مان، ده سا به زاتی خودا من بهش به حالی خۆم، که
پیغه مبه ری خودام و له قسه ی راست و له شایه تی هه ق به موو لانه دم، شایه تی
ده دم بۆ خیزانی خۆم نه وه ی باشه و چاکه نه بی، له و خیزانه ی خۆمه
نه م دیوه و، له گه ل خۆشم دانه بی سه ری به مالی مندا نه کردوو و.

جا سەعدى كۆپى موعاژ مەردانە ھەستاو گوتى: ئەي پېغەمبەرى خودا!
 مەن يارمەتتە دەدم و ھەقت دەدمەن و لەسەر تۆ دەچم بەگژىدا،
 ئەگەر ئەو نامەردە گىرەشپوینە لەھۆزى ئەوسە، كە خۆم سەرۆكيانم ئەوا
 بەس تۆ فەرمان بفرموو، ھەتا بدەم لەگەردنى خۆ ئەگەر لەبرا
 خەزەرەجىيەكانمانە ئەوا جىمان لەبارمىھەو فەرمان پى بفرمووى دىكەين!
 كەچى لەویدا سەعدى كۆپى عوبادەى سەرۆكى خىلى خەزەرەج، تەنگە
 گرتى و راستەو بوو، بەرپەرچى سەعدى كۆپى موعاژى داھەو بوو گوتى:
 درۆت كەرد! بەزاتى خودا نايكوژى و ناتوانى بىكوژى!

عائىشە (بەزى خەمەر مەھسەلەت): سەعد لەو مەھسەلەت پىاويكى باش بوو، بەلام
 لەو كاتەدا دەمارو تەنگە گرتبووى، جا لەوید ئوسەيدى كۆپى حوزىر
 راستەو بوو، كە نامۆزى سەعدى كۆپى موعاژ بوو، گوتى بەسەعدى كۆپى
 عوبادە: تۆ درۆ دەكە! سا بەگەورەيى خوا دىكوژىن، بەراستى تۆ لەناپاك و
 مونافىقانى، ئەو مەتەن بەناشكرا لەسەر ئەوان دەكەيتەو بوو پاسى ناپاكان
 دەكەى (چۆن موسولمان پەشتى پېغەمبەر بەردەداو پەشتى دزەكەى دەگرى، تۆ
 چاوبكەرەو، ئەي موسولمانى خودا! دەزانى قەسەكەت كۆى دوگرىتەو؟).

جا لەویدا ھەردوو ھۆزى ئەوسو خەزەرەج ھورووژان، نەزىك بوو كە
 بقرەومەن و بچن بەگژى يەكتىداو، پەلامارى يەكتى بدمەن، خەزەرەتەش ھەر
 لەسەر مەنبەرەكە راوہستا ھەر لەوێو بەفرمايشتى شىرىن، خەرىك بوو
 ھىدى دەكەردنەو، ھەتا بەرمبەرە خاوى كەردنەو، بى دەنگ و ئارام بوون و
 خۆشى واتە: پېغەمبەر خۆشى خامۆش و ئارام بوو.

عائىشە —سەد ھەزار جار رەزامەندى خوداى لەسەربى— كە خودا
 كەردوويە بەھۆى ئەم ھەموو ئايەت و فرمايشتە شىرىن و بەسوودانە،
 كەبەزمانى پىرۆزى خۆى بۆمان دەگىرپتەو، فەرمووى: ئەو رۆژمەش كەئەم
 ھەرايە رووى دا، ديسانەو سەرۆمى گىرام و خەو نەچووە چاوم و، فرمىسكەم

وشك نه كرده وه، وه باوك و دايكم له دلسوزی خوځان له و باومړدا بوون، كه من له بهر گریان سویم دمبته وه و گریان جگهرم له ت دهكا، جا له و كاته دا كه باوك و دايكم له لام دانیشتبوون و من له سهر نه و حاله ده گریام، ژنیکی نه نصاری ئیذنی خواست كه بی بولام، منیش ریگه م پی دا، نه ویش هات دانیش ت له گه لئا، دهستی كرد به گریان!!

عائیشه (مزی خوی لی بی) فهرمووی: له م كاته دا كه له سهر نه م حاله بووین، ته ماشام كرد پیغه مبه ر (دروودی خوی له سهر بی) هاته ماله وه، بولامان و سلاوی كردو دانیش ت، له و روزه وه كه نه و قسه و قسه لوكانه دمبارهی من كرابوون، نه وه یه كه م جار بوو له لای من دابنیشیت، نه و بوو بوو به مانگیکی ربه قیش كه له م بارهیه وه نیگای بؤ نه هاتبوو، جا چه زرم ت له پاش دانیش ت شایه تمانی هیئا و فهرمووی: (له پاش سوپاس و ستایشی خودا، نهی عائیشه! دمبارهی تۆ هندی قسه ی ناشایسته م بیستوته وه، نه گهر تۆ پاك بی و له وانه به دووربی نه و خودا به زوی پاكی تۆ ناشكرا دهكات، نه گهر قهری گونا هیكیش كه وتووی نه و ته و بهی لی بكه و، داوای لی بوردن و لیخوشبوون له خودا بكه، چونكه خودا میهره بانه له گه ل به ندهی خوی دا، هر كاتئ به ندهی گونا هی بكاو ته و بهی لی بكا، وه پی له گونا هی خوی بنی، ئیتر خودای گه و ره ته و به و په شیمانی لی گرا دهكا).

عائیشه (مزی خوی لی بی) فهرمووی: كاتئ چه زرم ت (دروودی خوی له سهر بی) فهرمایشته كه ی خوی ته و او كرد، فرمیك له چاوما قه تیس ماو وشك بوو، ههستم به تنوكئ نه شك نه كرد، (چونكى خه فته و په زاره كه زوری هیئا، دمركای فرمیك دبه ستئ! نه وكاته دل تك تك خوینی لی دئ) جا به باوكم گوت: بابا! تۆ له باتی من وه لامی پیغه مبه ر (دروودی خوی له سهر بی) بدمره وه بؤ نه م قسه یه كه دمیفهرموئ، باوكم فهرمووی: به خوا نازانم وه لامی چی بدمه وه، جا گوتم به دايكم: نهی دايكه! تۆ وه لامی پیغه مبه ر (دروودی خوی له سهر بی) بدمره وه، نه ویش فهرمووی: نازانم چی عهرزی چه زرم ت بكه م.

عائیشہ (رضی خوی لہ بی) فہرمووی: من ئەو کاتە کەنیشکی منالکار بووم
زۆریشم لەقورئان نەخویندبوو، لەبەر ئەوە لەبەر پەڕیشانی دلی خۆم ناوی
حەزەرتی یەعقوبی باوکی حەزەرتی یوسف لەبەر چوو بوو، بەلام لەگەڵ
ئەو شدا خودای گەورە سەری خستم، کە بەگوساخێ وەلامی حەزەرتی
پێغەمبەر (درووی خوی لەسەر بی) بدەمەو...

بۆیەکا گوتم: بەخودا من باش باش دزمانم کە ئیوە ئەوەندە ئەم قسەو
باسە چوو بەگوییچکەتانا لەدلتانا چەسپیوو، باومرتان پێ کردوو، جا
ئەگەر من پێشتان بلیم کە من پاک و بەری و بێ ئاگا و بێ گەردم لەم
بوختانە، ئیوە باومر بە من ناکەن هەرچەندە خودا بەو بانی سەرەو بۆ
خۆی دزمانی و باش باش ئاگادارە کە من لەگۆل پاکترم و لەمنالی ساوا بێ
تاوانترم، بەلام ئەگەر بەدرۆ پێ بنیم لەکردنی تاوانی کەنەمکردوو. ئەوا
ئیوە باومرم پێ دەکەن، باومر بەراستەکەم ناکەن، باومر بەدرۆکەم دەکەن!

بەلام سەبووریم بەوهدی کە خودا بۆ خۆی ئاگادارەو دزمانی کەمن وەک
دەنکی تەرزە پاک و بێ گەردم، سویندم بەخودای بانی سەر لەم هەلۆستە
ناسکەدا، کەجەنگی خەم و خەفەت و پەژاریەو، خورپەم لی کەوتوووە لەتاو
هێرشێ بوختان و شالۆی ناھەق، سویندم بەخوا لەئاوا هەلۆستیکا باشتەین
داستانێ کە بیکەم بەسەر مەشق و کەبشی بۆ بەیانی حالی من و حالی ئیوە
فەرماشتەکە ی باوکی حەزەرتی یوسف، کە کۆرەکانی پیلانیان لەیوسفی
برایان کردوو، بەدرۆ پاکانەیان بۆ باوکیان کردو گوتیان: کۆرەکەت گورگ
خواردویەتی، سەرمرای ئەووش ئەوان تانە ی ئەوہیان لەباوکیان دەدا، کە
گواہی ئیمە قسە ی راست بۆ دەکەین و تۆ لەبەر ئەوە ی دلت پێسە لەئیمە
بروامان پێناکە ی، ئەویش لەم حالەدا، لەم بارودۆخە ئالۆزەدا، کە لەدوو لاو
جەرگی داخ کرابوو، وەک ئەم حالە ی ئیستای من، کاری خۆی سپارد بەخودا و
فہرمووی: ﴿فَصَبْرٌ جَمِيلٌ وَاللَّهُ الْمُسْتَعَانُ عَلَى مَا تَصِفُونَ﴾ یوسف ۱۸/۱۲ واتە:

بەش و بارەى من سەبرو ئارامىكى جوانە لەبەر بارى خودای گەورەدا، ھەر خودایە داواى یارمەتى لى دەكرى و دەتوانى كە سەبوورى دڵم بداو تەوانايم پى ببەخشى بۆ ھەلگرتنى ئەم بارە قورسەى كەئىو دەيلين.

عائيشە (مەزى خوى لى بى) دەفەرموى: ئيتەر لەو شوينە ھەستام ورؤيشتمەو ە بۆ سەر نوينەكەى خۆم و لەسەرى پال كەوتەو ە! عائيشە (مەزى خوى لى بى) فەرموى: من ھەر ئەو كاتە زۆر باش دەمزانى كە من پاكەم و، دەمزانى كە خودا پاكى و پاكيزەى من بەيان دەكات، زوو يادەنگ ئەو تۆمەتە ناھەقە بەدرؤ دەخاتەو، من ئەمەم بەباشى دەزانى بەلام بەخودا زمينەم بۆ ئەو نەدەچوو كە خودا ئايەتى قورئان لەشانى مندا بنيريتە خوارەو ەو ئەو ئايەتانە، لەناو قورئانى پيرؤزدا بمين و ھەتا ھەتايە ئەو ئايەتانە دەوربكرينەو ە لە ھەموو لاي!

بەلام ھيوام وابوو كە پيغەمبەر (درودى خوى لەسەر بى) لەخەودا خەوى ببينى و ھالى بكرى كە من بەدوورم لەشتى وانا شايستە، فەرموى: جا سويندم بەخودا ئيتەر ھەر لەويىدا پيغەمبەر (درودى خوى لەسەر بى) لەسەر شوينى خوى نەبزووت، وەكە سيش لەدانىشتوانى ناو كۆرەكە لەمال دەرئەچوون، ھەتا (نيگا=سروش) ھاتە خوارەو، پيغەمبەر (درودى خوى لەسەر بى) ھالەتى ھاتنى سرووش داىگرت، وەك ھەموو جارى كە سرووشى بۆ دەھات، ئەمجارەش ناوا قورسى بارى سرووش داىگرت، وەك تايەكى گران، وەجەستەى پيرؤزى نيشتە سەر ئارەق، تەنانەت دڵپى ئارەق دانەدانە وەك گۆى مروارى بەروخسارى پيرؤزو جەستەى نازداريا، بەرو دوا دڵپ دڵپ دەھاتە خوارى! ئەو ەش لەبەر زمبرو قورسى وەحى و سرووشەكە، لەگەل ئەو ەيشدا كە ئيمە لەھەرەتى سەرماى زستاندا بووين و رۆژەكەشى رۆژيكى تۆفى تووشى سارد بوو.

جا كاتى پيغەمبەر (درودى خوى لەسەر بى) فەرامۆشى بۆ ھات و سرووشەكەى وەرگرت و ھاتەو سەر بارودۆخى ئاسايى خوى، لەپيش ھەموو شتيكا لەخوشياندا پيكەنى و فەرموى: ئەى عائيشە! موزدەبى، ئەوا خوداى

گه وړه ځاومن شکو دمری خست که تو پاک و دووری له و تاوانه! جا دایکم
 فهرمووی: نهی عایشه! هه لسه بچو بولاى چه زرمتم - دروودی خواى له سهر
 بى و سهر و مال و منال و هه ستو نه ست به قوربانى خاکی ژیر پای بى -
 له خزمه تیدا دانیسه، له خوښى نه مژده خوښه یه. منیش گوتم: به خودا
 ناچم بولاى و سوپاسى خودا نه بى سوپاسى که س ناکم، که به میهرمبانى و
 گه وړمى خوى ئالای سهر به رزى بى من هه لکرد.

نیتړ خواى گه وړه و سهر وړم نه م ده نایه تهى نارد خوارم وه: ﴿إِنَّ الْإِنِّ
 جَاءُوا بِالْإِفْكِ عُصْبَةٌ مِّنْكُمْ﴾ هه تا ﴿وَإِنَّ اللَّهَ رُؤُوفٌ رَّحِيمٌ﴾
 - نور ۲۴/ ۱۱-۲۰ واته: نه و که سانه که نه و هه لاته هره گه وړمیان هه لبه ست
 تاقمه یى بوون له خو تان، وه لى ئیشى خوا بى سر نیه و کارى خودا بى
 حکمه ت نییه، که واته به هه لدا مه چن و گومان مه بن که نه م درو بوختانه
 شهر بووه بى ئیوه و زمرم له قه لای قایمى ئیسلام ددا، به لکوو خودا کردى
 به مایه ی خیر و خوښى بى ئیوه و بى هه موو گه لى ئیسلام، له لایه که وه
 بوو به که فارمى گونا هو له لایه که وه بوو به هوى هاتنه خوارم وه هه ژده
 نایه تی پیر و زى قور ئان، که شتى و ا قه ت خیر و نرخى ته و او نابى، نه و
 هه لاتبازانه ش هه ر که سه یان به پى به شدارى خوى له دروستکردنى نه م
 تاوانه هه لبه سته دا سزای ره وای تاوانى خو یان و مرده گرن، به تاییه تی
 عه بدوللای کورى سه لول که کیشى تاوانه که ی هاویشه سهر شانى خوى.

نه ی موسولمانینه! ده بوو هه ر له سهر متاوه که نه م هه لاته تان بیست،
 جورج پیاو و ژنتان بتانگوتبایه، درو یه که له کیشا نه بى، عه قل نایگرى، نه م
 بوختانه گه وړمیه یه، که به چه رده م پینغه مبه رى خودا کراوه، ئیمه که
 موسولمانین، باو مرمان وایه که خودا بى رپزى نایه نى به شانى موحه ممه دداو،
 ئاپروو نامووسى خوى و خانه واده ی و که س و کارى له هه موو گه رد و لکه و
 نه نگى ده پارپزى، که واته: نه م درو یه کی ئاشکرایه، نه و درو هه لبه ستانه کوا

شایه تیان، کوا بەلگەو نیشانیان، ئەگەر راست دەکەن و درۆناکەن و درۆزن نین، با چوار شایەت لەسەر داواکەیان راست بکەنەو، جا مادەم شایەتیان نییە، دیارە مەبەستیان گیرەشیۆینی و رووخاندنی قەلای ئیسلامە، وەخوا بۆ خۆی باش دەزانی کە ئەوانە درۆ دەکەن و ئەوانە بەدرۆزن لەقەلەم دراو. لە فەضل و سایەى خواوە بوو، بەسۆزو رحمەتى بى پایانى خۆی، لەدنیاو دوارۆژدا پاراستی، دەنا لەتۆلەى ئەم وتى وتییەدا، کەسەرتان تى کردبوو، دەمتان تى ژەندبوو، سزایەکی گەلى گەورە چەزەى لى هەل دەستاندن!

بەتایبەتى لەگەرمەى ئەو کاتەدا کە ئەم درۆیەتان کردبوو بەبنیشتە خۆشەى بن ددانتان، واتان دەزانی کە ئەمە شتیکی سووک و ئاسان و ئاساییە، گەستنی نامووسى موسوڵمانان و زامارکردنی هەست و دل و دەروون و نامووسیان ھەروا بەدەم خۆشە، بەلام شتى وا لەیاسای خودادا بەتاوانیکی گەلى گەورە دادەنری. دەبوو ھەر لەیەکەم جارەو بەدەرپرتان پى نەکردایەو بەدرۆتان بختایەتەو بوو بتانگوتبایە: خوانەکا کە ئیمە قەسەى وا ناپەرەو بەسەر زامانانا بى، سووچانەللا لەم درۆ عەنتیکەيە! دەلتى شاخ و گوپی ھەيە ئەوئەندە ھەلاتیکی زل و گەورەيە، بەراستى درۆ ھەروا دەبى، بوختانى رووتى بى بەلگەو نیشان و شایەت ھەروا دەبى!

خودا لەپرووی سۆزو میھرو جەرگسۆزییەو تەمى و ئامۆژتان دەکا: کە جارێکی تر ھەلەى وا نەکەنەو، ھەتا ھەتایەو بپرای بپرای نەبن بەکۆمەکی، بۆ بەکرێگیراوانى شەیتان بۆ بلاوکردنەو دەى تۆوى ئازاوەدانەو بەناو گەلى ئیسلاما، ئەگەر ئیو بەراستى خواوەنى ئیمان و باومپى ساخن.

خودا ھەمیشە وەك مامۆستایەکی میھەربانى دلسۆز گوئى لەدەورو دەرستان دەگرئ، بەنەزاكەت ھەلەتان بۆ راست دەکاتەو، یاساو نیشانەو نایەت و حوکمی خۆیتان بۆ روون دەکاتەو، چونکە خودا دانایە بەحال و زانیە لەکاری خۆیا، دەزانی شانى بەندەى خۆى چى ھەلەدەگرئ.

کهسانی که حمزه ده کهن قاوی ناشیرین دابکه وی و ئابرووی موسولمانان به خوت و خوږایی لکه دار بکه و، به درو و به راست شه و که وی باسو خواسی ناشیرین بکه و، له هه ردو و جیهانا سزای سه ختی خوږیان و مرده گرن، خودا خووی هه موو شتی به باشی دزمانی، به لام ئیوه گه لی شت هه یه له خو تانه وه نایزانن، مه گهر که سی تر فیترانی بکا، قسه ی پوخت و پالفتی فره مایشت نه مه یه: له سایه و فه زل و رحمه تی خودا وه له بهر خاتری بوونی پیغه مبه ر (دروودی خوی لسه بی) له ناوتانا، له بهر نه مانه نه مه جاره له م قو رت و سه خله تییه رزگارتان بوو، وه خودا له وانه خو ش بوو که له بهر ساویلکه یی و که مته ر خه می، نه م دهنگو باسه پیسه یان ده ماو ده م ده قو سته وه، دنا که ستان له سزای سه ختی نه م تاوانه قوتارتان نه ده بوو.

کاتی خودای گه وه نه م نایه تانه ی نارد ه خواری بو دمر برینی پاکی و بی تاوانی من، باو کم نه بو به کری صدیق (هزی خوی لی بی) فره مووی: به خودا، چونکه مه سته ح نه وه ی به عانی شه ی کچم گو توه، نیتر نابی که هیج خه رج و مه سه رفی کی بو بکه م، بویه وایگوت چونکه له وه بهر موو چانه ی دما به مه سته ح، له بهر نه وه که هه م خزمی بوو هه م هه زار بوو، تا خودای گه وه نه مه ی نارد ه خو اره وه: ﴿وَلَا يَأْتِلِ أَوْلُوا الْفَضْلَ مِنْكُمْ وَالسَّعَةِ أَنْ يُؤْتُوا أُولِي الْقُرْبَىٰ وَالْمَسَاكِينَ وَالْمُهَاجِرِينَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ وَلْيُغْفَرُوا وَلْيَصْفَحُوا أَلَا تُحِبُّونَ أَنْ يَغْفِرَ اللَّهُ لَكُمْ وَاللَّهُ غَفُورٌ رَحِيمٌ﴾ نور/۲۲.

واته: باخا وهن پایه ی ئایینی و خا وهن مایه ی جیهانی ئیوه، به هو ی نه م روودا وه ناخو شه وه له خیر کردن و پیاوه تی کردن، دلیان سارد نه بی ته وه، سویند خو اردن و شتی وا نه که ن به مه هانه بو نه وه ی موو چه و به راتی خزم و خویش و هه زاران و نه وانه ی له مه که وه له بهر رمزای خودا کو چیان کردو وه بو مه دینه بچرن، له ناو خو تانا به حه و سه له و نه رم و نیان بن، چاوپو شیتان هه بی، لی بو وردنتان هه بی نابی له سه ر هه موو شتی ده ست بده نه شیرو تیر

لەپەكتری ساوین، گەلئ شت ھەپە لەسەر ھوہ تالە لەژێر ھوہ شیرینە، ئیوھیی
كەئەوھەندە رق ئەستوور بن، نەتانەوئ لەكەسئ خوئش ببن كەھەلەپەكتان
لەگەل دەكات، ئیتر بەچ روویەكەوہ لەخودا داوا دەكەن كە لەتاوانتان خوئش
ببئ، دەی باش باش بزائن كە خودا ھەم تاوانپۆشەو ھەم بەرەحمەو
مێھرەبانە، كەواتە ئیوھش رەفتارتان رەفتاری رەحمان ببئو، دوور بن
لەھەنگاوەكانی شەیتان، كەپەخشەوہكردنی رقو كینەو دەغەزو
دوژمنایەتیپە لەناوتان دا.

جا ئەبوبەكر (ڕەزای خوی ئی بی) فەرمووی: بەلئ بەخودا ھەزدەكەم كە خودا
لەگوناھەم خوئش ببئ. ئیتر ئەو خەرجی و مەسرفەئ دەيكد بۆ میستەح
گەرانديەوہ بۆئ و فەرمووی: بەخودا ئیتر ئەم خەرجی و مەسرفەئ ھەتا
سەر دەدەمئ و ھەتا ماوم قەت نایبم.

عائیشە (ڕەزای خوی ئی بی) فەرمووی: پێغەمبەر (دروودی خوی لەسەر بی) بۆ مەسەلەكەئ
من، پرسیری لەزمینەبی كچی جەحشیش كرد، فەرمووی: ئەئ زمینەب! چی
لئ دزمانیت؟ یا چیت دیوہ؟ زمینەب (ڕەزای خودی ئی بی) دەلئ: ئەئ پێغەمبەرئ
خودا! من بەگوئئ خوئم هیچی خراپم لەم ئافرمتە نەبیستووہ، و مەبەچاوی
خوئم هیچی ناشیرینم لئ نەدیوہ، ئیتر لەخۆمەوہ درۆئ چی بكەم، كەواتە
گوئ و چاوی خوئم لەدرۆو بوختان و ئاگری دۆزەخ دەپاریزم! من خیر و
چاكەنەبئ هیچم لە عائیشە نەدیوہ.

عائیشە (ڕەزای خوی ئی بی) فەرمووی: لەناو خیزانەكانی ھەزرەتدا (دروودی خوی لەسەر
بی) ھەر زمینەب ھەبوو كەھاوتای من بكاو وەك من لەلای پێغەمبەر (دروودی خوی
لەسەر بی) نازو خاتری ھەبئ و بەجوانی خوئ لەلای ھەزرەت بنازیو، شان
لەشانی من بدا، بەلام خوا ھەقەو خودا بەھوئ دیندارئ و لەخودا ترسیئ
خۆپەوہ پاراستئ و باشی گوت و خراپی نەگوت و قسەئ ھەقی كرد، بەلام
ھەمنەئ خوشكئ وەك ئاگری بن كا لەخۆپەوہ لەسەر زمینەب شەڕئ بەمن

دەگىراو، ئاگرى ئازاۋەكەى خۇش دەگرد، تا لەسەر حىسابى من پاىەى خوشكەكەى بەرز بکاتەو، ئەو مەو و ئەویش تياچوو لەگەل ئەوانەدا کەتياچوون، وەدارى ھەددى بوختانى لى درا لەگەل چەند کەسىكى تردا).
تاج/۷-۶۹-۳-ش/ت. واتە: ئەم فەرموودە پىرۆزمىە بوخارى و موسلىم و تەرمىزى گىراۋيانەتەو، (رەزاو رەھمەتى خودەيان لى ەى). (لە تاجا و لەبەرگى ۷/ لاپەرە/۶۹ فەرموودەى سىيەم).

۱۱۲۲- عَنْ أَبِي بَكْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ أَتْنِي رَجُلٌ عَلَى رَجُلٍ عِنْدَ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) فَقَالَ وَبَلَكَ قَطَعْتَ عُنُقَ صَاحِبِكَ قَطَعْتَ عُنُقَ صَاحِبِكَ مِرَارًا ثُمَّ قَالَ: مَنْ كَانَ مِنْكُمْ مَادِحًا أَخَاهُ لَا مَحَالَةَ فَلْيُقْلِ أَخْسِبُ فَلَنَا وَاللَّهُ حَسْبِيهِ وَلَا أَزْكِي عَلَى اللَّهِ أَحَدًا أَحْسِبُهُ كَذًّا وَكَذًّا إِنْ كَانَ يَعْلَمُ ذَلِكَ مِنْهُ (الحديث ۲۶۶۲، طرفاه في: ۶۰۶۱، ۶۱۶۲) (۱۸۳)

ئەبۇبەكرە (رەزى خۇى لى ەى) فەرمووى: لەلای پىغەمبەر (درودى خۇى لەسەر ەى) باسى پياۋى كرا، پياۋىكى تىرىش وەسپى چاكى و باشى ئەوى گرد، پىغەمبەر (درودى خۇى لەسەر ەى) فەرمووى: (ھاوار بۆ تۆ ئەستۆى ھاۋرپىكەتت شكاندا) وەچەند جارى لەسەرىەك ئەو رستەپەى دووبارە كردهو.

ئەوجار فەرمووى: (ئەگەر كەسىكتان ھەر چارى نەبوو كەوېستى وەسپى كەسى بكا، با جەزمى پىادا نەنى و بىخاتە خانەى بۆچوونەو بلى: وادمزەنم ئەو پياۋە واباشە، ئەمەپىش بەمەرچى ئەو ئەو كابرپە رى تى بچى كەوەك ئەو دەلى وابى، نەوەك مەتەكەى درۆى رۋوت بى، ئىتر خودا بۆ خۇى ئاگای لەدلىەتى و بەپىى نيازى دلى پاداشى دەداتەو، بەلام بەھىچ جۆر نابى برپار بداو بلى فەيسارە كەس لەلای خودا پاكە، چۈنكە شتى و بەس خودا بۆ خۇى دەيزانى). (تاج/۹-۵۸-۲-۱۹-ش/دباسى زمانلووسى و دەمتەرى و...).

١١٢٣- عَنْ ابْنِ عُمَرَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) عَرَضَهُ يَوْمَ أُحُدٍ وَهُوَ ابْنُ أَرْبَعِ عَشْرَةَ سَنَةً فَلَمْ يُجْزَنِي ثُمَّ عَرَضَنِي يَوْمَ الْخُنْدَقِ وَأَنَا ابْنُ خَمْسِ عَشْرَةَ سَنَةً فَأَجَازَنِي (الحديث ٢٦٦٤، طرفه في: ٤٠٩٧) (١٨٤)

ئینوعومهر (همزای خوی لی بی) فهرمووی: روژی غهزای ئوحوود چوارده سال بووم، پیغهمبر (درویدی خوی لسمر بی) تهماشای کردم تابزانی بهکه لکی جهنگ دیم یان نا، بهلام پاش هه لسه تگانندنم له بهر بچووکی ته مه نم به گهنندی نه کردم، وه لی روژی غهزای خهندهق پازده سال بووم، پیغهمبر (درویدی خوی لسمر بی) بو ههمان مه به ست ته ماشای کردم ورپگهی غهزا کردنی پی دام. له تاجا ئه مه ی پتره:

نافیع - رهمه تی خوی لی بی- فهرمووی: عومهری کوپی عه بدولعه زیز - جینشین (خلیفه) بوو، جووم بو سهردانی و ئهم فهرمووده یه م بو یگی پرایه وه، جا عومهر گوتی: ئهم سهرگورشته یه راده ی جیا کردنه وه ی بچووک و گه ورمیه له یه کتری، جا بو یه نامه ی نووسی بو سهرکاره کانی: که ئه وه ی پازده سالی ته واه به شی بو دابنن و له خیر و له شهردا به پیاوی ته واه دایبنن، ئه وه ی شی ته مه نی له وه که متربی، دایبنن به ورده خیزان و له چاک و خراپا حالی حالی مناله. (تاج ١/٢٠٧-٥١. باسی مهرجه کانی نو یژ).

رافه و شیکردنه وه:

به یوهندی ئهم فهرمووده یه و فهرمووده که ی پی شی به باسه که وه، که شایه تی دانه، له م دوو رووه وه یه:

١- ته زکیه، شایه تییه، ده بی نه و په ری دووربینی تیادا بکری.

٢- شایه تی منال دادمه زری یا نا؟

۱۱۲۴- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَنَّ النَّبِيَّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) عَرَضَ عَلَى قَوْمٍ الْيَمِينَ فَأَسْرَعُوا فَأَمَرَ أَنْ يُسْهَمَ بَيْنَهُمْ فِي الْيَمِينَ أَتَيْتُهُمْ يَخْلِفُ (الحديث ۲۶۷۴) (۱۸۵).

ئەبوھورەیرە (رەزای خوی لئ بئ) فەرمووی: پێغەمبەر (دروودی خوی لەسەر بئ) پێشنیاری کرد بۆ ھۆزێ کە لەرووداوێکا سویند بخۆن، ئەوانیش ھەموویان پەلاماریان دا

کەسویند بخۆن، ئەویش فەرمانی فەرموو کە تیرو پشک بکەن لەناو خۆیاندا، تاکی ناوی دمرچوو ئەو ھە سویند بخوا. (تاج/۳/۳۱۴-ز/۱۱۸).

۱۱۲۵- عَنْ ابْنِ عُمَرَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) أَنَّ النَّبِيَّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ مَنْ كَانَ حَالِفًا فَلْيَخْلِفْ بِاللَّهِ أَوْ لِيَصْنُتْ. (الحديث ۲۶۷۹، أطرافه في: ۳۸۳۶، ۶۱۰۸، ۶۶۴۶، ۶۶۴۸).

ئەبنوعومەر (رەزای خوی لئ بئ) فەرمووی: پێغەمبەر (دروودی خوی لەسەر بئ) دەفەرمووی: (ھەرکەسێ ویستی سویند بخوا با یابەخوا سویند بخوا، یا بەغەیری خودا سویند نەخواو بئەدەنگی لئ بکا). (بروانە: تاج/۳/۳۲۲-ز/۱۲۳-باسی سویند).

پایانی (خاتمة)

مامۆستای ئێبنو حەجەری عەسقەلانی لێرەدا دەفەرمووی: نامە ی شایەتیەکان و ئەو بابەتانە ی خراونەتە تەکیان، حەفتا و شەش فەرموودە ی بەرزەو مەکراوە ی واتیادا، یازدە میانی بێرشتەن، ئەوانی تریان پە یووەستن، واتە: موصولن. دووبارە کانیان چل و ھەشت فەرموودەن، پوختە کەیان: (۲۸-۴۸-۷۶) بیست و ھەشت فەرموودەن.

پیشہوا موسلیمیش، وەك پیشہوا بوخاری-رمزاو رەحمەتی خودایان لئ
بی- ھەموویانی گیراودەتەو، جگە لەمانەیان:

۱- (كَانَ النَّاسُ يُؤْخَذُونَ بِالرَّحِي=۲۶۴ف) لەتە جریدەكەدا نییە.

۲- (فەرموودەكەى عەبدوللای كۆری زوبەیر، ریاویەتى تایبەت بەخۆى،
ئەم ریاویەتەى لێرەداىە موسلیمیش گیراویەتەو).

۳- (مۆرسەلەكەى القاسم بن محمد لەبارەى حەدیثى ئیفكەو).

۴- (۱۱۲۴ات=۲۶۷۴ف)

۵- فەرموودەى ئیبنوعەبباس (رەزى خواپان لئ ەى): (يَا مَعْشَرَ الْمُسْلِمِينَ كَيْفَ
تَسْأَلُونَ أَهْلَ الْكِتَابِ) لەتە جریدەكەدا نییە.

ھەروا دمەرموئ: حەفتا و سئ بیسترا و -ئەریشى واتیادا، وەخوا بو
خۆى لەھەموو شتئ باشتەر دەرانی.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

۵۷- نامەى ریکەوتن (سولج) (کتاب الصلح)

۱- سەبارەت بە نیوان ریکخستن و ناوێزى کردن

۱۱۲۶- عَنْ أُمِّ كَلْثُومَ بِنْتِ عُقْبَةَ أَخْبَرَتْهُ أَنَّهَا سَمِعَتْ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ
عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) يَقُولُ: (لَيْسَ الْكَذَّابُ الَّذِي يُصْلِحُ بَيْنَ النَّاسِ فَيَنِمِّي خَيْرًا أَوْ يَقُولُ
خَيْرًا) (الحديث ۲۶۹۲) (۱۸۶).

ئومموکولئومى کچى عوقبە (رەزى خۆى لئ ەى) فەرمووی: ژنەوتەم لەحەزەرت
خۆى دەیفەرموو: (بەو کەسە ناگوترئ درۆزن کە میانەى خەلک ریک دەخوا

قسهی باش له نیوانیاندا دینۆ و دها، به نیازی نیوان ریك خستنیان و نیوان خوش بوونیان، با ئهو قسانهش كه لهو بهینه دا دهیانكات، خوئی دروستی بکات). (ریاض/١/٢١٩ز-٣١ف-٢٤٩- باسی ناوبژی کردن+ تاج/٣-٣٢١ز-١٢٢- باسی ریك كهوتن (صولج) + فیهی ئاسان/٢-٤٨١ز-٢١٠).

ئوم كولشومی كچی عوقبه، خوشکی دایکی ئیمامی عوتمانە (رەزای خودایان لئ بئ) دایکی ناوی ئهروای كچی كه ریزه، یه کیكه له موسولمانه هه ره پیشینه کان له سائی ریكهوتنی حوده یبیه دا، به ته نیا به پئ، له مه كه وه كوچی کرد بۆ مه دینه، ئهو کاته کچ بوو شووی نه کردبوو، له مه دینه شووی کرد به زهیدی کوری حاریته، له پاش شه هیدبوونی زهید شووی کرد به زوبهیری کوری عهوام، له پاش ئهو به عه بدوره حمانی کوری عهوف، كه مرد شووی کرد به عه مری کوری عاص، مانگی له لای مایه وه و فره مانی ههقی به جئ هیئاو مرد. یه کیكه لهو ژنه كوچکارانه كه په یمانیان له گه ل پیغه مبهردا به ستووه.

یهك فره مووده ی له سه حیحی بوخاری دا ههیه، كه ئهم فره مووده یه کهواين له خزمه تیدا. چهند منالیکی بووه، زهینه ب له زوبهیری کوری عهوام، ئیبراهیم و حمید له عه بدوره حمانی کوری عهوف - رهزاو رهحمه تی خودایان له هه موویان بئ -.

١١٢٧- عَنْ سَهْلِ بْنِ سَعْدٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَنَّ أَهْلَ قُبَاءٍ اقْتُلُوا حَتَّى تَرَامُوا بِالْحِجَارَةِ فَأَخْبَرَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) بِذَلِكَ فَقَالَ اذْهَبُوا بِنَا نُصْلِحْ بَيْنَهُمْ) (الحديث ٢٦٩٣، أطرافه تقدمت في: ٣٨٥ ت= ٦٨٤ ف) (١٨٧).

سههلی کوری سهعد (رەزای خوئی لئ بئ) فره مووی: جارئ خه لکی قوباء له ناو خویان بوو به شهریان، ههتا گه شته شه ره بهرد، كه نه مه یان عه رزی

پیغمبر (درودى خوى لمسر بن) کرد، فہرمووی: (با بروین بو لایان ناشتیاں

بکہینہ وہو نیوانیان ریک بخہینہ وہ). (ریاض ۱/۲۲۱/۳۱).

۱۱۲۸- عَنْ الْبَرَاءِ بْنِ عَازِبٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ اعْتَمَرَ النَّبِيُّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) فِي ذِي الْقَعْدَةِ فَأَبَى أَهْلُ مَكَّةَ أَنْ يَدْعُوهُ يَدْخُلُ مَكَّةَ حَتَّى قَاضَاهُمْ عَلَى أَنْ يُقِيمَ بِهَا ثَلَاثَةَ أَيَّامٍ فَلَمَّا كَتَبُوا الْكِتَابَ كَتَبُوا هَذَا مَا قَاضَى عَلَيْهِ مُحَمَّدٌ رَسُولُ اللَّهِ فَقَالُوا: لَا نُقَرُّ بِهَا فَلَوْ نَعْلَمُ أَنَّكَ رَسُولُ اللَّهِ مَا مَنَعْنَاكَ لَكِنْ أَنتَ مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ، قَالَ: (أَنَا رَسُولُ اللَّهِ وَأَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ) ثُمَّ قَالَ: (لِعَلِّي أَمَحُ رَسُولُ اللَّهِ) قَالَ: لَا وَاللَّهِ لَا أَمَحُوكَ أَبَدًا فَأَخَذَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) الْكِتَابَ فَكَتَبَ: هَذَا مَا قَاضَى عَلَيْهِ مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ لَا يَدْخُلُ مَكَّةَ سِلَاحَ إِلَّا فِي الْقِرَابِ وَأَنْ لَا يَخْرُجَ مِنْ أَهْلِهَا بِأَحَدٍ إِنْ أَرَادَ أَنْ يَتَّبِعَهُ وَأَنْ لَا يَمْنَعَ أَحَدًا مِنْ أَصْحَابِهِ أَرَادَ أَنْ يُقِيمَ بِهَا).

فَلَمَّا دَخَلَهَا وَمَضَى الْأَجَلَ أَتَوْا عَلِيًّا فَقَالُوا قُلْ لِصَاحِبِكَ أَخْرُجْ عَنَّا فَقَدْ مَضَى الْأَجَلُ فَخَرَجَ النَّبِيُّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) فَتَبِعَتْهُمْ ابْنَةُ حَمْزَةَ يَا عَمَّ يَا عَمَّ فَتَنَاولَهَا عَلِيُّ بْنُ أَبِي طَالِبٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) فَأَخَذَ بِيَدِهَا وَقَالَ لِفَاطِمَةَ عَلَيْهَا السَّلَامُ دُونَكَ ابْنَةُ عَمِّكَ اخْمِلِيهَا فَاخْتَصَمَ فِيهَا عَلِيُّ وَزَيْدٌ وَجَعْفَرٌ فَقَالَ عَلِيُّ: أَنَا أَحَقُّ بِهَا وَهِيَ ابْنَةُ عَمِّي وَقَالَ جَعْفَرٌ: ابْنَةُ عَمِّي وَخَالَتُهَا تَحْتِي وَقَالَ زَيْدٌ: ابْنَةُ أَخِي فَقَضَى بِهَا النَّبِيُّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ): لِخَالَتِهَا وَقَالَ: (الْخَالَةُ بِمَنْزِلَةِ الْأُمِّ) وَقَالَ لِعَلِّي: (أَنتَ مِنِّي وَأَنَا مِنْكَ) وَقَالَ لَجَعْفَرٍ: (أَشْبَهْتَ خَلْقِي وَخُلُقِي) وَقَالَ لَزَيْدٍ: (أَنتَ أَخُونَا وَمَوْلَانَا) (الحديث ۲۶۹۹) (۱۸۸).

بہرائی کوہی عازیب (درودى خوى لن بن) فہرمووی: سالی ریکہوتنی حودہیبیہ، کہ ناموسولمانہکان ریگہی پیغمبرو یارانیاں نہدا کہ بچن بو عہمرہ، نہوہ بوو پیغمبرو ہاوریکانی لہمانگی ناوجہژنانا، لہ مہدینہوہ

کہوتنہری بۆ مہککہ بۆ عہمرہ کردن. بہ لّام لہئہ نجاما خہ لکی مہککہ لہ گہل پیغہ مہر دہ (دروودی خوی لہسر ہئ) لہ حودہ بیبیہ، کہ ناوی بیریکہ لہ مہککہ وہ قوّناعی دوورہ، ریکہوتن لہسر ئہ وہ کہ پیغہ مہر (دروودی خوی لہسر ہئ) و ہاورپیکانی ئہ مسال کہ سالی شہشی کۆچیہ عہمرہ نہ کہن و بگہرپنہ وہ بۆ مہدینہ و سالی ئاپیندہ بیئہ وہ بۆ عہمرہ بۆ مہککہ، لہوی سی رۆژ بمیننہ وہ.

جا کاتی پھیمانہ گہیان نووسی پیغہ مہر (دروودی خوی لہسر ہئ) بہ ئیمامی عہلی (ہزی خوی لہ ہئ) فہرموو: مہرجہ کہ لہ نیوانمانا لہسر ئہم شیوہیہ بنووسہ: بہ ناوی یہزدانی بہ خشنده میہرہ بان، ئہمہ ئہو ریکہوتن نامہیہ کہ موحمہدی پیغہ مہری خودا ریک کہوتووہ لہسرہی.... ناموسو لمانہ کان گوتیان: شتی وا ناسہلینین چونکہ ئہ گہر ئیمہ بزانیں کہ تۆ پیغہ مہری خودا یت ئیسلام دہبین و پہرہ ویت دہکہین، نہ وہ کوو قہدغہ مان دہکردی لہ عہمرہ. کہ واتہ شتی وا نابئ، بہ لّام بنووسہ: موحمہدی کوری عہدوللّا تۆ لہلای ئیمہ موحمہدی کوری عہدوللای وہس. پیغہ مہر (دروودی خوی لہسر ہئ) فہرموو: (من پیغہ مہری خوداشم و موحمہدی کوری عہدوللّاشم).

ئہ و جا پیغہ مہر (دروودی خوی لہسر ہئ) بہ عہلی فہرموو: (وشہی پیغہ مہری خودا بکوزپنہ وہو لہ شوینی ئہ وہ وشہی (کوری عہدوللّا بنووسہ) عہلی فہرموو: نا، بہ خودا ہەرگیز شتی وا ناکہم و تۆ ناسرپمہ وہ، جا پیغہ مہر (دروودی خوی لہسر ہئ) بہ عہلی فہرموو: جیگہ کہیم پینیشان بدہ من خۆم دہیکوزپنہ وہ، ئہویش پئی نیشان دا، جا پیغہ مہر (دروودی خوی لہسر ہئ) نامہ کہی و مرگرت و (پیغہ مہری خوی) کوزاندہ وہو، ئہ و جا فہرمانی بہ عہلی فہرموو: نووسی: (ئہمہ ئہ وہیہ کہ موحمہدی کوری عہدوللّا لہ گہل قورمیشدا لہسرہی ریکہوتون: لہ سالی ئاپیندہ دا کہ موحمہدو ہاوہ لہکانی دینہ وہ بۆ عہمرہ، دہبی کہ دینہ ناو مہککہ وہ چہ کہکانیان لہ کیلانا بی لہ ناو ہہ بگہدا، و مہر کہ سیکیش لہ خہ لکی مہککہ ویستی شوینی بکہوی نابئ

بیبات، وههر که سیکیش له شوینکه وتوانی موحه ممه د ویستیان له مه که بهینه وه نابی ریگهی نه وهی لی بگری).

جا له سالی ناینده دا به پیی بهنده گانی نه م ریکه وتنه له مانگی ناوجه زانا پیغه مبهرو هاوه لانی هاتنه وه عه مره یان به جی هی ناو سی روژ له ناو مه که که دا مانه وه. له سه ری روژی سییه م دا خه لکه که به عه لیان گوت: به پیی مهرجه که هاو ری که ت نه مپو دواروژی هتی، دهی پیی بلی بابروا، عه لیش پیی گوت، نه ویش فهرمووی: (به لئ باشه!) نه و جا پیغه مبهرو (دروودی خوی لسه ر به).

کچه که ی حه مره ی مامی پیغه مبه ریش که له غه زای ئو حود دا شه هید بوو، به مامه مامه دوايانکه وت، عه لیش په لاماری داو دهستی گرت و دایه دهست فاطیمه ی هاوسه ری، پیی گوت: کچی مامه ت بگروه ه لئ بگروه.

جا عه لی و زهیدو جه عفه ر له سه ر نه م کچه که هی کامیانه، بوو به کی شه و به رمیان، عه لی دهی گوت: کچی مامه و به من له پیشتره، جه عفه ریش دهی گوت: کچی مامه ی منیشه و پوو ریشی ژمه، خوشکی دایکی خیزانی منه، زهیدیش فهرمووی: هی منه چونکه باوکی به پیی به یان نامه ی برایه تی به ستن، پیغه مبهرو (دروودی خوی لسه ر به) کردوو په تی به برای من، که واته نه م کچو له یه برازای منه و هی خو مه.

پیغه مبهرو (دروودی خوی لسه ر به) برپاری دا که بهر پوو ره که ی ده که وئ و شهر ع دهیدا به و، وه فهرمووی: (پور له جیگهی دایکه) ومبه عه لی فهرموو: (تو له منی و من له تو م) به جه عفه ریشی فهرموو: (تو هم له شیوه داو هم له رفه تاری به رزدا له خو م ده که یت). ومبه زهیدیشی فهرموو: (تو هم برامانی و هم دؤستی ئازا دگرا ومانی!). (تاج/۸/۱۸۱-ز ۷۶. باسی ری که وتن+تاج/۵/۱۰۵-ز ۱۸).

١١٢٩- عَنْ أَبِي بَكْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا رَأَيْتُ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) عَلَى الْمُنْبَرِ وَالْحَسَنُ بْنُ عَلِيٍّ إِلَى جَنْبِهِ وَهُوَ يَقْبَلُ عَلَى النَّاسِ مَرَّةً وَعَلَيْهِ أُخْرَى وَيَقُولُ: (إِنَّ ابْنِي هَذَا سَيِّدٌ وَلَعَلَّ اللَّهَ أَنْ يُصْلِحَ بِهِ بَيْنَ فِتْنَتَيْنِ عَظِيمَتَيْنِ مِنَ الْمُسْلِمِينَ) (الحديث ٢٧٠٤) (١٨٩).

ئەبوبەكرە (پەزای خۆی لێ بێ) فەرمووی: لەسەر دوانگە، پێغەمبەرم بەچاوی خۆم بینی هەسەنی کورپی عەلی، کچەزای خۆی لەتەنیشتیەوه بوو، جارێ سەیری خەڵکەکە ی دەکردو جارێ سەیری هەسەن، لەم حالەدا لێم ژنەوت دەیفەرموو: (ئەم کورپی من سەپیدە، واتە سەرگەورەو سەرورە، ئومێدە لەکاتیکی زۆر ناسک و هەستیاردای خودای گەورە بیکات بەمایە ی رەحمەت بۆ ئۆمەتەم، و لەنیوانی دوو کۆمەڵەی لەناوخوايانا ناکۆکی، لەموسوڵمانان پێ رێک بخا، کە لەبارو دۆخی جەنگ و هەرادا دەبن). لە گێرپانەو هەیهکی تاجا، کە دەبێ بە هۆی ئەم گێرپانەو هەیه ئێرە، ناوایە: (ئەم کورپی من لەسەردارو سەرورە، کە سەر دەستی ئەم دا، خودا ناوێژی دوو کۆمەڵەی گەورە لە موسوڵمانان دەکاو، نیوانی تێکچوویمان رێک دەخاتەوه).

پاشا و روونکردنەوه:

وەک دەزانرێ لەپاش شەهید بوونی ئیمامی عوتمان، دەوڵەتی ئیسلام بوو بەدوو بەشەوه، موعاوییه لەشام و عەلی لەحیجازو عێراق، وەچەندین شەهێ گەورە گەورە لەنیوانیاندا رووی دا، هەتا بەکوشتنی ئیمامی عەلی (پەزای خۆی لێ بێ) ئیمامی هەسەن لەجیگە ی دانیشتو بوو بەجینشین، بەلام شەهرو شۆرو ئازاوه هەر بەردوهمام بوو، سەرەنجام ئیمامی هەسەن لەگەڵ موعاوییهدا رێک کەوتو وازی لەجینشین هینا، بۆ بەرزەو هەندی یەکییتی موسوڵمانان. وەفەر مووی: من بەگویی خۆم ئەم فەرموودەیه ی پێغەمبەرم لەئەبوبەكرەوه

بیستووه، ئیستاوا به کردموه پیادهی دهکهم، وه کردی، وه بۆ ماومیهکی زۆر دموهلهتی ئیسلام یهکی گرتهووه.

ئهمهش پوختهی ئهم باسهیه بۆ کهسی خۆی بێ بههره نابێ: (لهمانگی رهمهزانی سالی چلو یهکی کۆچیدا، ئیمامی عهلی بهدهستی عهبدورهحمانی کورێ مولجهمی مورادی، شههید کرا، لههمان مانگو ههمان سالا ئیمامی حهسهن لهشوینی باوکی بوو بهجینشین، لهپاش وتو وێژیکی دوورو درێژ، لهنیوانی ههردوولادا، لهپاش شهش مانگ ئیمامی حهسهن دهستی لهجینشینی ههنگرتو تهسلیمی بهموعاویه کرد).

۱۱۳۰- عَنْ عَائِشَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا) تَقُولُ سَمِعَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) صَوْتَ خُصُوفٍ بِالْبَابِ عَالِيَةٍ أَصْوَاتُهُمَا وَإِذَا أَحَدُهُمَا يَسْتَوْضِعُ الْآخَرَ وَيَسْتَرْفِقُهُ فِي شَيْءٍ وَهُوَ يَقُولُ: وَاللَّهِ لَا أَفْعَلُ فَخَرَجَ عَلَيْهِمَا رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) فَقَالَ: (أَيْنَ الْمُتَأَلَّى عَلَى اللَّهِ لَا يَفْعَلُ الْمَعْرُوفُ؟) فَقَالَ: أَنَا يَا رَسُولَ اللَّهِ وَلَهُ أَيُّ ذَلِكَ أَحَبُّ) الْحَدِيثُ (۲۷۰ هـ) (۱۹۰).

عائیشه (رهمزای خودای لێ بێ) فهرمووی: پێغه مبهه (دروودی خوی لاسهر بێ) گوئی لهقهرهقهری بوو لهپشت دمرگا کهوه هاوداواکان کردبوویان بهههراو زهنا، قهرزاره که داوای لهخاوهن قهرز مه که دهم کرد، که دلی بهحالی بسووتی وه ههنی لهقهرزه کهی سههری بۆ دابشکینی، ئهههیش دهیگوت: بهخودا نایکهه، حهز مهتیش (دروودی خوی لاسهر بێ) دهرچوو بۆ لایان و فهرمووی: ئهوه کییه بهخودا سویند دهخواو دهیکا بهبیانوو بۆ ئهوهی که چاکه نهکا؟ خاوهن قهرزه کهش گوتی: ئهوه منم ئهه پێغه مبههری خودا! کهواته هاوڕیکهه چۆن حهز دهکا با وابێ و چهندهم لهقهرزه کهه دمهاتهوه کهیفی خویهتی. (ریاض/۱/۲۱۹-ف-۲۵۰-ز-۳۱-باسی ناوهری کردن و نیوان ریکهستن-ش).

پایانی

ماموستای ئیبنو حه جهری عه سقه لانی (ره مسمعی خودی لئ بئ) له م پایانه دا دمفه رموی: نامه ی ریکه وتن (صولح) سی و یه ک فه رمووده ی واتیادا، نۆزده یان بیپرشته ن، واته: ته علیقن، نه وانی تریان په یوه ستن، واته: مه وصولن، پوخته که یان (۱۲-۱۹-۳۱) دوازدن موسلیمیش هه موویانی گیراوه ته وه نه م سیانه نه بی:

۱- (۱۱۲۹ت=۲۷۰۴ف).

۲- فه رمووده بیپرشته که ی عه وفی کورپی مالیک: (ثم تكون هدنة بینکم و بین بني الأصغر). وا له پپیش ژماره: ۲۷۰۰ف.

۳- فه رمووده بیپرشته که ی میسومر: (لقد رأیتنا یوم ابي جندل) وا له دوا بیپرشته که ی عه وفی کورپی مالیکه وه.

سئ بیستراو - اثر- ی هاوه لآن و کهسانی پاش نه وانیشی واتیادا.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

۵۸- نامه ی مهرجه کان (کتابُ الشُّرُوط)

۱۱۳۱- عَنْ عُقْبَةَ بْنِ عَامِرٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) أَحَقُّ الشُّرُوطِ أَنْ تُؤْفُوا بِهِ مَا اسْتَخْلَلْتُمْ بِهِ الْفُرُوجَ (الحديث ۲۷۲۱، طرفه فی: ۵۱۵۱) (۱۹۱).

عوقبه ی کورپی عامیر (ره زی خوی لئ بئ) فه رمووی: پیغه مبه ر (دروودی خوی لئ بئ) دمفه رموی: (ره ووترین مهرجی که شایه نی نه وه بی جئ به جیی بکه ن، نه و مهرجانه ن که ژنانتان له خۆتان پپیان هه لال کردووه، وه ک مارهی و شتی وا).

راقه و شیکردنه وه:

مه به سستی سه ره کی له م جوړه مهرجه ته نیا نه و مهرجه ره وایانه یه که به یوه نندی یان به ژنمار مېرینه وه هه یه و به س.

مهرجی که شهرعی نه بی پووجه

۱۱۳۲ - عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ وَزَيْدِ بْنِ خَالِدٍ الْجُهَنِيِّ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) أَنَّهُمَا قَالَا إِنَّ رَجُلًا مِنَ الْأَعْرَابِ أَتَى رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) فَقَالَ يَا رَسُولَ اللَّهِ أَتَشُدُّكَ اللَّهُ إِلَّا قَصَيْتَ لِي بَكْتَابِ اللَّهِ فَقَالَ اللَّهُ فَقَالَ الْخَصْمُ الْآخَرُ وَهُوَ أَفْقَهُ مِنْهُ نَعَمْ فَأَقْضِ بَيْنَنَا بِكِتَابِ اللَّهِ وَأَذِّنْ لِي فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) : (قُلْ) قَالَ: إِنَّ ابْنِي كَانَ عَسِيفًا عَلَى هَذَا فَرَكِي بِامْرَأَتِهِ وَإِنِّي أَخْبَرْتُ أَنَّ عَلَى ابْنِي الرَّجْمَ فَأَقْضَيْتُ مِنْهُ بِمِائَةِ شَاةٍ وَوَلِيدَةٍ فَسَأَلْتُ أَهْلَ الْعِلْمِ فَأَخْبَرُونِي: أَلَمَّا عَلَى ابْنِي جُلْدُ مِائَةٍ وَتَغْرِيبُ عَامٍ وَأَنَّ عَلَى امْرَأَةٍ هَذَا الرَّجْمَ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) : (وَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ لَا أَقْضِيَنَّ بَيْنَكُمَا بِكِتَابِ اللَّهِ الْوَلِيدَةُ وَالْفَنَمُ رَدٌّ وَعَلَى ابْنِكَ جُلْدُ مِائَةٍ وَتَغْرِيبُ عَامٍ اغْدُ يَا أُنَيْسُ إِلَى امْرَأَةٍ هَذَا فَإِنْ اعْتَرَفَتْ فَارْجُمُهَا) قَالَ: فَقَدَا عَلَيْهَا فَاعْتَرَفَتْ فَأَمَرَ بِهَا رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) فَرُجِمَتْ (الحديث ۲۷۲۴، أطرافه في: ۲۶۹۵، ۲۷۲۴، ۶۶۳۳، ۶۸۲۷، ۶۸۳۳، ۶۸۳۵، ۶۸۴۲، ۶۸۹۵، ۷۱۹۳، ۷۲۵۸، ۷۲۶۰، ۷۲۷۸). (الحديث ۲۷۲۵، +، أطرافه في: ۲۶۴۹، ۲۶۹۶، ۲۷۲۵، ۶۶۳۴، ۶۸۲۸، ۶۸۳۱، ۶۸۳۶، ۶۸۴۳، ۶۸۶۰، ۷۱۹۴، ۷۲۵۹، ۷۲۷۹).

نه بهوهر مېروم ز مېدی کوری خالیدی جوهه نی (مزی خوهران لى بس) فهرموویان: بیاو یکی ده شته کی هاته خزمهت چه زرمته و عهرزی کرد: قوربان! نه ی رموانه کراوی خودا! توبیت و خودا نه گهر به پیی نامه ی خودا، بریارم بو نه ده ی! هاوداوا که یشی که وادیار بوو له و زرنکتر بوو گوتی: به لى باشه، به پیی

نامہی خودا حوکم بکہ لہنیوانمانا و دادگاییمان بؤ بکہ، و مریگہیشم بدہ
تامن لہپیشا قسہ بکہم.

پیغہمبہریش (درودی خوی لسمہ بن) ریگہی پی داو فہرمووی: (نادہی بلی)
گوتی: کورپکی من لہلای ئەمہ رنجبہر بوو، ژنہکە ی خراپ کردووہ،
داوینپییسی لہگەل دا کردووہ، بہمنیان گوت: گواہ کورہکەم دہبی بہردەباران
بکری تادہمری، جا من لہتۆلہی کورہکەما سەد سەر مہرم پی دا لہگەل
کەنیزیکا، لہپاشا کاتی لہزانایانی شەرعم پرسی، فہرموویان: کە کورہکە ی
من سەد داری حەددی لی دەدری و سالی دوور دہخريتہوہ، و مژنہکە ی
نہمیش بہردەباران دہکری.

پیغہمبہر (درودی خوی لسمہ بن) فہرمووی: (بہو کەسە ی گیانی منی والہدەسا،
بہپی فہرمانی نامہی خودا بریاردەدەم لہ نیوانتانان، کەنیزہک و سەد
مہرکە دہدریتہوہ بہتۆ، کورہکەت سەد داری حەددی لی دەدری و سالی
دوور دہخريتہوہ رەھەندە دہکری. ئە ی ئونہیس! تۆیش ہەلسە برۆ بؤ لای
ژنہکە ی ئەمہ ئەگەر ہاتوو چووہ ژیری و دانی بہئیشەکەدا نا، ئەوا بہردە
بارانی بکہ. جا کە ئونہیس چوو بؤ لای، ژنہکە پی لی نا، پیغہمبہریش
(درودی خوی لسمہ بن) فہرمانی دا، سەنگە ساریان کرد). (تاج/۳/۲۳۸-ف-۹۲-باسی
تۆلہی شەروالپییسی).

۱۱۳۳- عَنْ ابْنِ عُمَرَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) قَالَ لَمَّا فَدَعَ أَهْلُ خَيْبَرَ عَبْدَ اللَّهِ
بْنَ عُمَرَ قَامَ عُمَرُ خَطِيْبًا فَقَالَ إِنَّ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) كَانَ عَامِلَ
يَهُودَ خَيْبَرَ عَلَى أَمْوَالِهِمْ وَقَالَ: (نُقِرُّكُمْ مَا أَقْرَكُمُ اللَّهُ) وَإِنَّ عَبْدَ اللَّهِ بْنَ عُمَرَ خَرَجَ
إِلَى مَالِهِ هُنَاكَ فَعُدِّي عَلَيْهِ مِنَ اللَّيْلِ فَفَدَعْتُ يَدَاهُ وَرَجُلَاهُ وَلَيْسَ لَنَا هُنَاكَ عَدُوٌّ
غَيْرُهُمْ هُمْ عَدُوْنَا وَتُهُمَّنَا وَقَدْ رَأَيْتُ إِجْلَاءَهُمْ فَلَمَّا أَجْمَعَ عُمَرُ عَلَى ذَلِكَ أَتَاهُ أَحَدُ
بَنِي أَبِي الْحَقِيقِ فَقَالَ: يَا أَمِيرَ الْمُؤْمِنِينَ أَتُخْرِجُنَا وَقَدْ أَقْرَأَ مُحَمَّدٌ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ
وَسَلَّمَ) وَعَامَلَنَا عَلَى الْأَمْوَالِ وَشَرَطَ ذَلِكَ لَنَا؟ فَقَالَ عُمَرُ: أَطْنَنْتِ أَلِّي نَسَيْتُ قَوْلَ

رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) : (كَيْفَ بِكَ إِذَا أُخْرِجْتَ مِنْ خَيْرٍ تَعْدُو بِكَ قُلُوصُكَ لَيْلَةً بَعْدَ لَيْلَةٍ) فَقَالَ: كَأَنْتَ هَذِهِ هُزَيْلَةٌ مِنْ أَبِي الْقَاسِمِ. قَالَ: كَذَبْتَ يَا عَدُوَّ اللَّهِ فَأَجْلَاهُمْ عُمَرُ وَأَعْطَاهُمْ قِيمَةَ مَا كَانَ لَهُمْ مِنَ الثَّمَرِ مَالًا وَإِبِلًا وَعَرُوضًا مِنْ أَقْتَابٍ وَحِبَالٍ وَغَيْرِ ذَلِكَ) (الحديث ۲۷۳۰) (۱۹۲).

ئىبنوعومەر (پەزى خەيلى لى بى) فەرمووى: كاتى خەلكى خەيبەر عەبدوللأى كورى عومەريان گۆد كرد، عومەر ھەئساپەو و تارىكى دا، فەرمووى: پىغەمبەر (درووى خەيلى لى بى) جوولەكەكانى خەيبەرى كردبوو بە جوتيارى سەر سامان و باخ و زەوى و زارەكانيان، كەبە نيوەي بەرھەميان بەيئن، وەك لە فەرموودەكەى ژمارە: (۱۰۲۵=۲۳۲۸ ف داو، لە ژمارە: ۱۰۲۹=۲۳۳۸ ف) دا رابوورد. عومەر لە وتارەكەى دا ئەو مەرجەى روونكردهو كە پىغەمبەر (درووى خەيلى لى بى) كاتى خەيلى بۆ ئەم مەسەلەى مانەوەى جوولەكەكان لە خەيبەرى دانابوو، كە ئەم مەرجەيە پىغەمبەر (درووى خەيلى لى بى) پىي فەرموون: (تەنيا ئەوەندە مۆلەتتان دەدمين، كەبەنيوەي ئەم زەوى و زارانه بەرھەم بەيئن، كەخوا مۆلەتتان بدا) وەك لە ژمارە: (۱۰۲۹=۲۳۳۸) دا روونكراو تەو.

ئەوجا عومەر (پەزى خەيلى لى بى) فەرمووى: عەبدوللأى كورى عومەريش چوو و بۆ خەيبەر، بۆ سەر مالى خەيلى و بەشەو دەستدریژيان لى كردوو، وەھەردوو دەست و ھەردوو قاچى گۆج كراون، وەلەوان زياتر لەوى دوژمن گومان نابەم، ھەر ئەوان دوژمنى ئیمەن و جيگەى گومانى ئیمەن!

وہ من وابەباش دزمانم كە كاتى ئەو ھاتوو كە خەيبەربەم جوولەكانە چۆل بكەم، جا عومەر (پەزى خەيلى لى بى) كاتى برپارى كۆتايى ئەوەى دا، يەكەك لە كورەكانى ئەبولحەقيق ھات بۆلای پىشەوا عومەر، گوتى: ئەي فەرمانرەواي

موسولمانان! چۆن شتی وا دهکە؟ خو ئیمه کاتی خوئی موحه ممه د خوئی دایناوین، وه کردوینی به سه رکاری باخ و رهزو سامانه کانمان، وه نهو مهرجهی بو داناوین که له جیگه ی خویمان بمینینه وه. عومه ریش فهرمووی: له تو وایه من مهرجنامه کهم له یاد نه ماوه، به تایبه تی نهو فهرمایشته ی پیغه مبه ر (درووی خوئی لسه ر) که به ئیوه ی کوپه گانی نه بول حوقه یقی فهرموو، که خویمان به سه روکی جوله که کان دهمان: (ده بیت حالت چۆن بیت نه وکاته ی که له خه یبه ر وه دهمد نه رییت، که وشتره پشوو دریزه گانت شه وانی دوورو دریز دوورت ده خه نه وه له ولاتی حیجازو له ولاتی دورگه ی عه رب) ، کوپه که ی نه بول حه قیقیش گوئی: نه وه نه بول قاسم به گالته ی بوو! عومه ر فهرمووی: درووت کرد نه ی دوژمنی خودا! جا عومه ر پیی چۆل کردن، وه نرخ ی نهو به رو بوومه ی نه و سه له که ده یان که وت دای پپیان، وه قه بلانندی به وشتره که لوپهل و کوپانی وشتره گوریسو شتی واو دای پپیان.

باسی مهرج له غه زاداو

ریکه وتن له گه ل دوژمن و دهسته ی جهنگ دا

١١٣٤- عَنْ الْمُسَوْرِ بْنِ مَخْرَمَةَ وَمَرْوَانَ رَحِمَهُمُ اللَّهُ تَعَالَى يُصَدِّقُ كُلَّ وَاحِدٍ مِنْهُمَا حَدِيثَ صَاحِبِهِ قَالَا: خَرَجَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) زَمَنَ الْحُدَيْيَةِ حَتَّى إِذَا كَانُوا بِبَعْضِ الطَّرِيقِ قَالَ النَّبِيُّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ): (إِنَّ خَالِدَ بْنَ الْوَلِيدِ بِالْعَمِيمِ فِي خَيْلٍ لِقَرْيَشٍ طَلِيعَةٌ فَخَذُوا ذَاتَ الْيَمِينِ) فَوَاللَّهِ مَا شَعَرَ بِهِمْ خَالِدٌ حَتَّى إِذَا هُمْ بِقَتْرَةَ الْجَيْشِ فَاطْلُقَ يَرْكُضُ نَذِيرًا لِقَرْيَشٍ وَسَارَ النَّبِيُّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) حَتَّى إِذَا كَانَ بِالثَّنِيَةِ الَّتِي يُهْبِطُ عَلَيْهِمْ مِنْهَا بَرَكْتَ بِهِ رَاحِلَتُهُ فَقَالَ النَّاسُ: حَلْ حَلْ فَالْحَتَّ فَقَالُوا: خَلَأْتُ الْقَصْوَاءَ خَلَأْتُ الْقَصْوَاءَ فَقَالَ النَّبِيُّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ): (مَا خَلَأْتُ الْقَصْوَاءَ وَمَا ذَاكَ لَهَا بِخُلُقٍ وَلَكِنْ حَبَسَهَا حَابِسُ الْفِيلِ)

ثُمَّ قَالَ: (وَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ لَا يَسْأَلُونِي خُطَّةً يُعْظَمُونَ فِيهَا حُرْمَاتِ اللَّهِ إِلَّا أَعْطَيْتُهُمْ إِيَّاهَا) ثُمَّ زَجَرَهَا فَوَكَّبَتْ قَالَ: فَعَدَلَ عَنْهُمْ حَتَّى نَزَلَ بِأَفْصَى الْحُدَيْيَةِ عَلَى نَمْدٍ قَلِيلٍ الْمَاءِ يَتَبَرَّضُهُ النَّاسُ تَبَرُّضًا فَلَمْ يُلَبِّثْهُ النَّاسُ حَتَّى نَزَحُوهُ وَشَكِيَّ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) الْعَطَشُ فَأَنْتَزَعَ سَهْمًا مِنْ كِنَانَتِهِ ثُمَّ أَمَرَهُمْ أَنْ يَجْعَلُوهُ فِيهِ فَوَاللَّهِ مَا زَالَ يَجِيشُ لَهُمْ بِالرَّيِّ حَتَّى صَدَرُوا عَنْهُ.

فَبَيَّمَ هُمْ كَذَلِكَ إِذْ جَاءَ بُدَيْلُ بْنُ وَرْقَاءَ الْخُزَاعِيُّ فِي نَفَرٍ مِنْ قَوْمِهِ مِنْ خُزَاعَةَ وَكَانُوا عَيْتَةً لِنُصْحِ رَسُولِ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) مِنْ أَهْلِ تِهَامَةَ فَقَالَ إِنِّي تَرَكْتُ كَعْبَ بْنَ لُؤَيٍّ وَعَامِرَ بْنَ لُؤَيٍّ نَزَلُوا أَغْدَادَ مِيَاهِ الْحُدَيْيَةِ وَمَعَهُمُ الْعُودُ الْمَطَافِيلُ وَهُمْ مُقَاتِلُوكَ وَصَادُوكَ عَنِ الْبَيْتِ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) إِنَّا لَمْ نَجِئْ لِقِتَالِ أَحَدٍ وَلَكِنَّا جِئْنَا مُعْتَمِرِينَ وَإِنَّا قُرَيْشًا قَدْ نَهَكْنَهُمُ الْحَرْبُ وَأَضْرَبَتْ بِهِمْ فَإِنْ شَاءُوا مَادَدْتُهُمْ مُدَّةً وَيُخْلَوُا بَيْنِي وَبَيْنَ النَّاسِ فَإِنْ أَظْهَرُ فَإِنْ شَاءُوا أَنْ يَدْخُلُوا فِيمَا دَخَلَ فِيهِ النَّاسُ فَعَلُوا وَإِلَّا فَقَدْ جَمُّوا وَإِنْ هُمْ أَبَوْا فَوَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ لَا قَاتِلَنَّهُمْ عَلَى أَمْرِي هَذَا حَتَّى تَنْفَرَدَ سَالِفَتِي وَلَيَنْفِذَنَّ اللَّهُ أَمْرَهُ.

فَقَالَ بُدَيْلٌ: سَأَبْلَغُهُمْ مَا تَقُولُ قَالَ: فَانْطَلَقَ حَتَّى أَتَى قُرَيْشًا قَالَ إِنَّا قَدْ جِئْنَاكُمْ مِنْ هَذَا الرَّجُلِ وَسَمِعْنَاهُ يَقُولُ قَوْلًا فَإِنْ شِئْتُمْ أَنْ نَعْرِضَهُ عَلَيْكُمْ فَعَلْنَا فَقَالَ سَفْهَاؤُهُمْ: لَا حَاجَةَ لَنَا أَنْ نُخْبِرَكَ عَنْهُ بِشَيْءٍ وَقَالَ ذُو الرِّأْيِ مِنْهُمْ: هَاتِ مَا سَمِعْتَهُ يَقُولُ قَالَ: سَمِعْتُهُ يَقُولُ كَذَا وَكَذَا فَحَدَّثَهُمْ بِمَا قَالَ النَّبِيُّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) فَقَامَ غُرُوةَ بْنِ مَسْعُودٍ فَقَالَ: أَيُّ قَوْمٍ أَلَسْتُمْ بِالْوَالِدِ؟ قَالُوا: بَلَى قَالَ: أَوَلَسْتُ بِالْوَلَدِ؟ قَالُوا: بَلَى قَالَ: فَهَلْ تَتَّهِمُونِي؟ قَالُوا: لَا قَالَ: أَلَسْتُمْ تَعْلَمُونَ أَنِّي اسْتَفَرْتُ أَهْلَ عَكَازٍ فَلَمَّا بَلَغُوا عَلَيَّ جِئْتُكُمْ بِأَهْلِي وَوَلَدِي وَمَنْ أَطَاعَنِي؟ قَالُوا: بَلَى قَالَ: فَإِنَّ هَذَا قَدْ عَرَضَ لَكُمْ خُطَّةٌ رُشِدٍ أَقْبَلُوهَا وَدَعُونِي آتِيَهُ قَالُوا: نَعِيبُ.

فَاتَّاهُ فَجَعَلَ يُكَلِّمُ النَّبِيَّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) فَقَالَ النَّبِيُّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) نَحْنُ مِنْ قَوْلِهِ لِبُدَيْلٍ فَقَالَ غُرُوةُ عِنْدَ ذَلِكَ أَيُّ مُحَمَّدٍ أَرَأَيْتَ إِنْ اسْتَأْصَلْتَ

أَمَرَ قَوْمَكَ هَلْ سَمِعْتَ بِأَحَدٍ مِنَ الْعَرَبِ اجْتَاَحَ أَهْلَهُ قَبْلَكَ وَإِنْ تَكُنِ الْأُخْرَى فَبِإِنِّي
وَاللَّهِ لَأَرَى وَجُوهَهَا وَإِنِّي لَأَرَى أَوْشَابًا مِنَ النَّاسِ خَلِيقًا أَنْ يَفِرُّوا وَيَدْعُوكَ فَقَالَ لَهُ
أَبُو بَكْرٍ الصِّدِّيقُ: امْصُصْ بِبُطْرِ اللَّاتِ أَنْحُنْ نَفْرُ عَنْهُ وَنَدْعُهُ؟ فَقَالَ: مَنْ ذَا؟ قَالُوا:
أَبُو بَكْرٍ قَالَ: أَمَّا وَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ لَوْ لَا يَدٌ كَانَتْ لَكَ عِنْدِي لَمْ أَجْزِكَ بِهَا
لَأَجَبْتُكَ قَالَ: وَجَعَلَ يُكَلِّمُ النَّبِيَّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) فَكَلَّمَا تَكَلَّمَا أَخَذَ بِلِحْيَتِهِ
وَالْمُعِيرَةُ بِنُ شُعْبَةَ قَائِمٌ عَلَى رَأْسِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) وَمَعَهُ السَّيْفُ وَعَلَيْهِ
الْمُغْفَرُ فَكَلَّمَا أَهْوَى غُرُورُهُ بِيَدِهِ إِلَى لِحْيَةِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) ضَرَبَ يَدَهُ
بِنَعْلِ السَّيْفِ وَقَالَ لَهُ: أَخَرُ يَدَكَ عَنْ لِحْيَةِ رَسُولِ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) فَرَفَعَ
غُرُورُهُ رَأْسَهُ فَقَالَ: مَنْ هَذَا؟ قَالُوا: الْمُعِيرَةُ بِنُ شُعْبَةَ فَقَالَ: أَيُّ غَدْرٍ أَلَسْتُ أَسْعَى فِي
غَدْرَتِكَ؟

وَكَانَ الْمُعِيرَةُ صَحْبَ قَوْمًا فِي الْجَاهِلِيَّةِ فَقَتَلَهُمْ وَأَخَذَ أَمْوَالَهُمْ ثُمَّ جَاءَ فَأَسْلَمَ
فَقَالَ النَّبِيُّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ): (أَمَّا الْإِسْلَامُ فَأَقْبَلُ وَأَمَّا الْمَالُ فَلَسْتُ مِنْهُ فِي
شَيْءٍ) ثُمَّ إِنَّ غُرُورَهُ جَعَلَ يَرْمُقُ أَصْحَابَ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) بَعَيْنَيْهِ قَالَ:
قَوْلَ اللَّهِ مَا تَنْخَمُ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) نُخَامَةً إِلَّا وَقَعَتْ فِي كَفِّ رَجُلٍ
مِنْهُمْ فَذَلِكَ بِهَا وَجْهَهُ وَجِلْدُهُ وَإِذَا أَمَرَهُمْ ابْتَدَرُوا أَمْرَهُ وَإِذَا تَوَضَّأُوا كَادُوا يَقْتَتِلُونَ
عَلَى وَضُوئِهِ وَإِذَا تَكَلَّمُوا خَفَضُوا أَصْوَاتَهُمْ عِنْدَهُ وَمَا يُحْدِثُونَ إِلَيْهِ النَّظَرَ تَعْظِيمًا لَهُ
فَرَجَعَ غُرُورُهُ إِلَى أَصْحَابِهِ فَقَالَ أَيُّ قَوْمٍ وَاللَّهِ لَقَدْ وَفَدْتُ عَلَى الْمُلُوكِ وَوَفَدْتُ عَلَى
قَيْصَرَ وَكِسْرَى وَالتَّجَاشِيِّ وَاللَّهِ إِنْ رَأَيْتُ مَلِكًا قَطُّ يُعْظِمُهُ أَصْحَابُهُ مَا يُعْظِمُ
أَصْحَابُ مُحَمَّدٍ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) مُحَمَّدًا وَاللَّهِ إِنْ تَنْخَمُ نُخَامَةً إِلَّا وَقَعَتْ فِي
كَفِّ رَجُلٍ مِنْهُمْ فَذَلِكَ بِهَا وَجْهَهُ وَجِلْدُهُ وَإِذَا أَمَرَهُمْ ابْتَدَرُوا أَمْرَهُ وَإِذَا تَوَضَّأُوا
كَادُوا يَقْتَتِلُونَ عَلَى وَضُوئِهِ وَإِذَا تَكَلَّمُوا خَفَضُوا أَصْوَاتَهُمْ عِنْدَهُ وَمَا يُحْدِثُونَ إِلَيْهِ
النَّظَرَ تَعْظِيمًا لَهُ وَإِنَّهُ قَدْ عَرَضَ عَلَيْكُمْ خُطَّةٌ رُشِدٍ فَاقْبَلُوهَا فَقَالَ رَجُلٌ مِنْ بَنِي كِنَانَةَ
دَعُونِي آتِيهِ فَقَالُوا آتِيهِ.

فَلَمَّا أَشْرَفَ عَلَى النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) وَأَصْحَابِهِ قَالَ: رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ): (هَذَا فُلَانٌ وَهُوَ مِنْ قَوْمٍ يُعْظُمُونَ الْبُذْنَ فَابْعُثُوهَا لَهُ) فَبِعِثْتُ لَهُ وَاسْتَقْبَلَهُ النَّاسُ يُلَبُّونَ فَلَمَّا رَأَى ذَلِكَ قَالَ: سُبْحَانَ اللَّهِ مَا يَنْبَغِي لِهَؤُلَاءِ أَنْ يُصَدُّوا عَنِ الْبَيْتِ فَلَمَّا رَجَعَ إِلَى أَصْحَابِهِ قَالَ رَأَيْتُ الْبُذْنَ قَدْ قُلِدَتْ وَأَشْعِرَتْ فَمَا أَرَى أَنْ يُصَدُّوا عَنِ الْبَيْتِ فَقَامَ رَجُلٌ مِنْهُمْ يُقَالُ لَهُ مِكْرَزُ بْنُ حَفْصٍ فَقَالَ دَعُونِي آتِيهِ فَقَالُوا آتِيهِ فَلَمَّا أَشْرَفَ عَلَيْهِمُ قَالَ النَّبِيُّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ): (هَذَا مِكْرَزُ وَهُوَ رَجُلٌ فَاجِرٌ) فَجَعَلَ يُكَلِّمُ النَّبِيَّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) فَيَتِمَّا هُوَ يُكَلِّمُهُ إِذْ جَاءَ سُهَيْلُ بْنُ عَمْرٍو قَالَ مَعْمَرٌ: فَأَخْبَرَنِي أَيُّوبُ عَنْ عِكْرِمَةَ أَنَّهُ لَمَّا جَاءَ سُهَيْلُ بْنُ عَمْرٍو قَالَ النَّبِيُّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ): (لَقَدْ سَهَّلَ لَكُمْ مِنْ أَمْرِكُمْ).

قَالَ مَعْمَرٌ: قَالَ الزُّهْرِيُّ: فِي حَدِيثِهِ فَجَاءَ سُهَيْلُ بْنُ عَمْرٍو فَقَالَ: هَاتِ اكْتُبْ بَيْنَنَا وَبَيْنَكُمْ كِتَابًا فَدَعَا النَّبِيُّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) الْكَاتِبَ فَقَالَ النَّبِيُّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ): (بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ) قَالَ سُهَيْلٌ: أَمَّا الرَّحْمَنُ فَوَاللَّهِ مَا أَذْرِي مَا هُوَ وَلَكِنْ اكْتُبْ: بِاسْمِكَ اللَّهُمَّ كَمَا كُنْتَ تَكْتُبُ فَقَالَ الْمُسْلِمُونَ: (وَاللَّهِ لَا نَكْتُبُهَا إِلَّا بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ) فَقَالَ النَّبِيُّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ): (اكْتُبْ بِاسْمِكَ اللَّهُمَّ) ثُمَّ قَالَ: (هَذَا مَا قَاضَى عَلَيْهِ مُحَمَّدٌ رَسُولُ اللَّهِ) فَقَالَ سُهَيْلٌ: وَاللَّهِ لَوْ كُنَّا نَعْلَمُ أَنَّكَ رَسُولُ اللَّهِ مَا صَدَدْنَاكَ عَنِ الْبَيْتِ وَلَا قَاتَلْنَاكَ وَلَكِنْ اكْتُبْ مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ فَقَالَ النَّبِيُّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ): (وَاللَّهِ إِنِّي لَرَسُولُ اللَّهِ وَإِنْ كَذَّبْتُمُونِي) اكْتُبْ: مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ.

قَالَ الزُّهْرِيُّ: وَذَلِكَ لِقَوْلِهِ: (لَا يَسْأَلُونِي خُطَّةً يُعْظُمُونَ فِيهَا حُرُمَاتِ اللَّهِ إِلَّا أَعْطَيْتُهُمْ إِيَّاهَا) فَقَالَ لَهُ النَّبِيُّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ): (عَلَى أَنْ تُخْلُوا بَيْنَنَا وَبَيْنَ الْبَيْتِ فَتَطُوفَ بِهِ) فَقَالَ سُهَيْلٌ: وَاللَّهِ لَا تَتَحَدَّثُ الْعَرَبُ أَنَا أَحَدُنَا ضَعْفَةً وَلَكِنْ ذَلِكَ مِنَ الْعَامِ الْمُقْبِلِ فَكُتِبَ فَقَالَ سُهَيْلٌ وَعَلَى أَنَّهُ لَا يَأْتِيكَ مِنَّا رَجُلٌ وَإِنْ كَانَ

عَلَى دِينِكَ إِلَّا رَدَدْتُهُ إِلَيْنَا قَالَ الْمُسْلِمُونَ سُبْحَانَ اللَّهِ كَيْفَ يَرُدُّ إِلَى الْمُشْرِكِينَ وَقَدْ جَاءَ مُسْلِمًا فَبَيْنَمَا هُمْ كَذَلِكَ إِذْ دَخَلَ أَبُو جَنْدَلٍ بْنُ سُهَيْلِ بْنِ عَمْرِو يَرْسُفُ فِي قِيُودِهِ وَقَدْ خَرَجَ مِنْ أَسْفَلِ مَكَّةَ حَتَّى رَمَى بِنَفْسِهِ بَيْنَ أَظْهُرِ الْمُسْلِمِينَ فَقَالَ سُهَيْلٌ هَذَا يَا مُحَمَّدُ أَوَّلُ مَا أَقَاصِيكَ عَلَيْهِ أَنْ تَرُدَّهُ إِلَيْنَا فَقَالَ النَّبِيُّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) : (إِنَّا لَمْ نَقْضِ الْكِتَابَ بَعْدُ) قَالَ: فَوَاللَّهِ إِذَا لَمْ أَصَالِحْكَ عَلَى شَيْءٍ أَبَدًا قَالَ النَّبِيُّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) : (فَأَجِزْهُ لِي) قَالَ: مَا أَنَا بِمُجِيزِهِ لَكَ قَالَ: بَلَى فَاَفْعَلْ قَالَ: مَا أَنَا بِفَاعِلٍ قَالَ مِكْرَزٌ: بَلْ قَدْ أَجَزْتَاهُ لَكَ.

قَالَ أَبُو جَنْدَلٍ: أَيُّ مَعْشَرَ الْمُسْلِمِينَ أَرَدْتُ إِلَى الْمُشْرِكِينَ وَقَدْ جِئْتُ مُسْلِمًا أَلَا تَرَوْنَ مَا قَدْ لَقِيتُ وَكَانَ قَدْ عَذَّبَ عَذَابًا شَدِيدًا فِي اللَّهِ قَالَ: فَقَالَ عُمَرُ بْنُ الْخَطَّابِ: فَأَتَيْتُ نَبِيَّ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) فَقُلْتُ: أَلَسْتُ نَبِيَّ اللَّهِ حَقًّا؟ قَالَ: (بَلَى) قُلْتُ: أَلَسْنَا عَلَى الْحَقِّ وَعَدُّوْنَا عَلَى الْبَاطِلِ؟ قَالَ: (بَلَى) قُلْتُ: فَلِمَ تُعْطِي الدِّينِيَّةَ فِي دِينِنَا إِذَا؟ قَالَ: (إِنِّي رَسُولُ اللَّهِ وَلَسْتُ أَغْصِيهِ وَهُوَ نَاصِرِي) قُلْتُ: أَوَلَيْسَ كُنْتُ تُحَدِّثُنَا أَنَا سَنَاتِي الْبَيْتِ فَتَطُوفُ بِهِ؟ قَالَ: (بَلَى فَأَخْبَرْتُكَ أَنَا تَأْتِيهِ الْعَامُ؟) قَالَ: قُلْتُ: لَا قَالَ: فَإِنَّكَ آتِيهِ وَمَطُوفٌ بِهِ قَالَ: فَأَتَيْتُ أَبَا بَكْرٍ فَقُلْتُ: يَا أَبَا بَكْرٍ أَلَيْسَ هَذَا نَبِيَّ اللَّهِ حَقًّا؟ قَالَ: بَلَى قُلْتُ: أَلَسْنَا عَلَى الْحَقِّ وَعَدُّوْنَا عَلَى الْبَاطِلِ قَالَ: بَلَى قُلْتُ: فَلِمَ تُعْطِي الدِّينِيَّةَ فِي دِينِنَا إِذَا؟ قَالَ: أَيُّهَا الرَّجُلُ إِنَّهُ لَرَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) وَلَيْسَ يَعْصِي رَبَّهُ وَهُوَ نَاصِرُهُ فَاسْتَمْسِكْ بِعَرْزِهِ فَوَاللَّهِ إِنَّهُ عَلَى الْحَقِّ قُلْتُ: أَلَيْسَ كَانَ يُحَدِّثُنَا أَنَا سَنَاتِي الْبَيْتِ وَتَطُوفُ بِهِ؟ قَالَ: بَلَى فَأَخْبَرْتُكَ أَنَّكَ تَأْتِيهِ الْعَامُ؟ قُلْتُ: لَا قَالَ: فَإِنَّكَ آتِيهِ وَمَطُوفٌ بِهِ.

قَالَ الزُّهْرِيُّ: قَالَ عُمَرُ: فَعَمِلْتُ لِذَلِكَ أَعْمَالًا قَالَ: فَلَمَّا فَرَغَ مِنْ قَضِيَّةِ الْكِتَابِ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) لِأَصْحَابِهِ: قُومُوا فَالْحَرُوا ثُمَّ اخْلِقُوا قَالَ: فَوَاللَّهِ مَا قَامَ مِنْهُمْ رَجُلٌ حَتَّى قَالَ ذَلِكَ ثَلَاثَ مَرَّاتٍ فَلَمَّا لَمْ يَقُمْ مِنْهُمْ أَحَدٌ دَخَلَ عَلَى أُمِّ سَلَمَةَ فَذَكَرَ لَهَا مَا لَقِيَ مِنَ النَّاسِ فَقَالَتْ أُمُّ سَلَمَةَ: يَا نَبِيَّ اللَّهِ

أَتَحِبُّ ذَلِكَ اخْرُجْ ثُمَّ لَا تُكَلِّمُ أَحَدًا مِنْهُمْ كَلِمَةً حَتَّى تَنْحَرَ بُدْنَكَ وَتَدْعُوَ حَالِقَكَ
فِيخْلِقَكَ فَخَرَجَ فَلَمْ يَكَلِّمْ أَحَدًا مِنْهُمْ حَتَّى فَعَلَ ذَلِكَ نَحَرَ بُدْنَهُ وَدَعَا حَالِقَهُ فَحَلَقَهُ
فَلَمَّا رَأَوْا ذَلِكَ قَامُوا فَتَحَرَّوْا وَجَعَلَ بَعْضُهُمْ يَخْلُقُ بَعْضًا حَتَّى كَادَ بَعْضُهُمْ يَقْتُلُ
بَعْضًا عَمَّا ثُمَّ جَاءَهُ نِسْوَةٌ مُؤْمِنَاتٌ، فَأَنْزَلَ اللَّهُ تَعَالَى: ﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِذَا
جَاءَكُمْ الْمُؤْمِنَاتُ مِهَاجِرَاتٍ فَامْتَحِنُوهُنَّ﴾ حَتَّى بَلَغَ ﴿بِعِصْمِ الْكُوفَةِ﴾.

فَطَلَّقَ عُمَرُ يَوْمَئِذٍ امْرَأَتَيْنِ كَانَتَا لَهُ فِي الشَّرْكِ فَتَزَوَّجَ إِحْدَاهُمَا مُعَاوِيَةَ بْنَ أَبِي
سُفْيَانَ وَالْأُخْرَى صَفْوَانَ بْنَ أُمَيَّةٍ ثُمَّ رَجَعَ النَّبِيُّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) إِلَى الْمَدِينَةِ
فَجَاءَهُ أَبُو بَصِيرٍ رَجُلٌ مِنْ قُرَيْشٍ وَهُوَ مُسْلِمٌ فَأَرْسَلُوا فِي طَلَبِهِ رَجُلَيْنِ فَقَالُوا الْعَهْدُ
الَّذِي جَعَلْتَ لَنَا فَدَفَعَهُ إِلَى الرَّجُلَيْنِ فَخَرَجَا بِهِ حَتَّى بَلَغَا ذَا الْحُلَيْفَةِ فَتَزَلُّوا يَأْكُلُونَ
مِنْ ثَمَرِ لَهْمٍ.

فَقَالَ أَبُو بَصِيرٍ لِأَحَدِ الرَّجُلَيْنِ وَاللَّهِ إِنِّي لَأَرَى سَيْفَكَ هَذَا يَا فُلَانٌ جَيِّدًا فَاسْتَلَّهُ
الْآخَرَ فَقَالَ أَجَلٌ وَاللَّهِ إِنَّهُ لَجَيِّدٌ لَقَدْ جَرَّبْتُ بِهِ ثُمَّ جَرَّبْتُ. فَقَالَ أَبُو بَصِيرٍ أَرِنِي
أَنْظُرُ إِلَيْهِ فَأَمْكَنَهُ مِنْهُ فَضْرَبَهُ حَتَّى بَرَدَ وَفَرَّ الْآخَرُ حَتَّى أَتَى الْمَدِينَةَ فَدَخَلَ الْمَسْجِدَ
يَعْدُو فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) حِينَ رَأَاهُ: (لَقَدْ رَأَى هَذَا دُغْرًا) فَلَمَّا
انْتَهَى إِلَى النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: قَتَلَ وَاللَّهِ صَاحِبِي وَإِنِّي لَمَقْتُولٌ فَجَاءَ
أَبُو بَصِيرٍ فَقَالَ: يَا نَبِيَّ اللَّهِ قَدْ وَاللَّهِ أَوْفَى اللَّهُ ذِمَّتَكَ قَدْ رَدَدْتَنِي إِلَيْهِمْ ثُمَّ أَلْجَأَنِي
اللَّهُ مِنْهُمْ قَالَ النَّبِيُّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ): (وَيْلُ أُمِّهِ مِسْعَرٍ حَرْبٍ لَوْ كَانَ لَهُ
أَحَدٌ).

فَلَمَّا سَمِعَ ذَلِكَ عَرَفَ أَنَّهُ سَيَرُّدُهُ إِلَيْهِمْ فَخَرَجَ حَتَّى أَتَى سَيْفَ الْبَحْرِ قَالَ
وَيَنْفَلِتُ مِنْهُمْ أَبُو جَنْدَلٍ بْنُ سُهَيْلٍ فَلَحِقَ بِأَبِي بَصِيرٍ فَجَعَلَ لَا يَخْرُجُ مِنْ قُرَيْشٍ
رَجُلٌ قَدْ أَسْلَمَ إِلَّا لَحِقَ بِأَبِي بَصِيرٍ حَتَّى اجْتَمَعَتْ مِنْهُمْ عِصَابَةٌ فَوَاللَّهِ مَا يَسْمَعُونَ
بِعَبْرِ خَرَجَتْ لِقُرَيْشٍ إِلَى الشَّامِ إِلَّا اعْتَرَضُوا لَهَا فَفَقَتَلُوهُمْ وَأَخَذُوا أَمْوَالَهُمْ.

فَأَرْسَلَتْ قُرَيْشٌ إِلَى النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) تُنَاشِدُهُ بِاللَّهِ وَالرَّحِمِ لَمَّا أَرْسَلَ فَمَنْ أَتَاهُ فَهُوَ آمِنٌ فَأَرْسَلَ النَّبِيُّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) إِلَيْهِمْ فَأَنْزَلَ اللَّهُ تَعَالَى وَهُوَ الَّذِي كَفَّ أَيْدِيَهُمْ عَنْكُمْ وَأَيْدِيَكُمْ عَنْهُمْ بِطَنْ مَكَّةَ مِنْ بَعْدِ أَنْ أَظْفَرَكُمْ عَلَيْهِمْ حَتَّى بَلَغَ الْحَمِيَّةَ حَمِيَّةَ الْجَاهِلِيَّةِ وَكَانَتْ حَمِيَّتُهُمْ أَنَّهُمْ لَمْ يُقْرُوا أَنَّهُ نَبِيُّ اللَّهِ وَلَمْ يُقْرُوا بِـ ﴿بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ﴾ وَحَالُوا بَيْنَهُمْ وَبَيْنَ الْيُسْتِ (الحديث ٢٧٣١، ٢٧٣٢، سبقت أطرافها في رقم: ٧٩٩ ت = ١٦٩٤،

١٦٩٥) ^(١٩٣) میسومری کوپی مه خرده مه (پرمای خوی لئ بی) و مهروانی کوپی حه کهم - ردهمه تی خوی لئ بی - فهرموویان: پیغه مبه ر (درویدی خوی له سر بی) له سردهمی غه زای حوده بیبیه دا، له مه دینه وه له گهل نزیکه ی هه زارو چوار سه د کهس له هاوه لانی به ره مه که به نیازی عه مره، له سه رمقای مانگی ناوجه زنانا، له سالی شهنشی کوچی دا که وه پری، هه تا گه یشته نه ستیلی نه شتاط، له وی به یارانی خوی فهرموو: (خالیدی کوپی وه لید له گهل برکه یی سواردا، وان له غه میم قهره ولی قوره یشن، لای راستی نه وان بگرن و برؤن با پیمان نه زان).

فهرمووی: به خوا ئیتر خالید ههستی پی نه گردن، هه تا تهپ و توژی سوپاکه ی پیغه مبه ریان دی، ئنجا خالید رای کردو و شتره که ی غارداو، خه لکی مه که که ی هوشیار کرده وه، کهوا پیغه مبه رو سوپاکه ی هاتوون بو سهرتان و وان له نه نییه تولیرار، که دهروانی به سر حوده بیبیه دا، پیغه مبه ریش (درویدی خوی له سر بی) خوی و سوپاکه ی رویشتن هه تا گه یشتنه سر نه وه مله یه که له ویوه به سر نه وانا شوړد بینه وه، له وی و شتره که ی ژیر پیغه مبه ر (درویدی خوی له سر بی) که ناوی قه صواء بوو پال کهوت و نه رویشتن. مه ردومه کهش تیپان خوری و دهستیان کرد به هه چه هه چه، و شتره کهش مانی گرت و هه لئه سا، مه ردومه کهش گوتیان: قه صواء مانی گرتوو! قه صواء مانی گرتوو!

پيڻغه مبه ريش (دروودی خوی لسمر بی) فهرمووی: (نه قه صواء مانی گرتووه)، نه خووشی وایه که مان بگری، به لام ئه م پال که وتنهی هویه کی تری ههیه، که نهومیه: نهوهی کاتی خوی بهری فیله کانی له شکری نه برهههی حبهشی گرت، که نه یهشت ئه سو پایه پرواته ناو مه ککه وه، هه ر ئه وهش که فریشتهی خواجه، بهری قه صوای گرتووه ناهیلّی پرواته ناو مه ککه وه، نه و جا پيڻغه مبه ر (دروودی خوی لسمر بی) فهرمووی: (بهو که سه که گیانی منی به دهسه، که خوی تاك و تنه پایه، هه ر پلان و پيشنیاریکی وام لی داوا بکهن، که ریزی ریزدارانی خودای تیا دابی و بیی به هوی کپ کردنی هه لگیرسانی ناگری جهنگ، قه بوولی ده کم).

نه و جا خو شه ویست (دروودی خوی لسمر بی) دهی له قه صواء کردو تی خوری، ئیتر قه صواء راپه ری، فهرمووی: نه و جا پيڻغه مبه ر (دروودی خوی لسمر بی) که می گه رایه وه دواوه له سه ر کویره کانیه کی که م ئا و له و په ری حوده یبیه وه، خوی و سو پاکه ی دابه زین و بارو بنه یان خست و سو پاکه به مشت و به لویچ و نه خته نه خته ئاویان لی ده گرت، نه وه منده ی نه برد که هه موویان هه لگوزی و هیچیان تیا نه هیشت و چوپریان لی بری، وه چون بو خزمه تی پيڻغه مبه ر (دروودی خوی لسمر بی) سکا لی بی ئاوی و تینویتیان له لاکرد، نه ویش تیریکی له تیردانه که ی خوی دهره ی ناو فهرمانی پیان کرد که داینین له ناو کویره کانیه که دا، سویندبی به خوا ئیتر سه رومر کفاره ی ئاوی ده هات و کانیه که تهقی، هه تا هه موو تیئر ئا و بوون و ته کیان دایه دواوه په ریان لی گرت.

جا له م کاتانه دا نه وه منده یان زانی بودمیلی کوپی و مرقانی خوزاعی و کومه لی تر له هوزی خوزاعه پهیدا بوون، که هوزی خوزاعه هه رچه ند ئه و کاته ناموسو لمان بوون، به لام ئه میندارو دلسوزی پيڻغه مبه رو موسو لمانان بوون له ناو خه لکی تیهامه دا (که بریتییه له مه ککه و ده ور به ری).

جا بودەمەل لەسەر شۆوێ ئامۆزگاری دۆستانە، غەزەلە پێغەمبەری کرد:
 قورەیش خۆیان ئامادە کردوو بە جەنگین لەگەڵ تۆ کە مەن ھاتم بۆلا تۆ
 بەلا سۆپای ھۆزی کەعبی کۆپی لۆئە و عامیری کۆپی لۆئە دا، ھاتم کە
 گەورەترین دوو ھۆزی قورەیش، لەسەر سەرچاوەکانی ئاوەکانی حودەیبیەدا
 دابەزیون، بەتەواوی خۆیان ئامادە کردوو بە جەنگ تەنانەت و شەری تازە
 زاو و شەری گوێرە کە لەبەریان پێیە، ھەتا زیاتر سوورو مەجیزین لەسەر
 شەرو بێر لە ھەلھاتن نەکەنەو! جا مەسۆگەر کە رێگەت نادەن بچیت بۆ
 بەیت، ئەگەر بەشەڕیش بوو قەدەغەت دەکەن لە دینی خانەیی خودا.
 پێغەمبەر (دروودی خۆی لەسەر بێ) فەرمووی: (دەو ئێمە بۆ جەنگ و شەرو شۆر
 نەھاتووین، ھەرامان لەگەڵ کەسێ نییە، بەلام ھاتووین بەناشتی غەمەر
 بکەین و بەس، قورەیشیش جەنگ شەکەت و کەفتی کردوون، ھەموو رۆژی
 شەرو شەرو! زیانی گەورە لێیان داو، جا ئەگەر ئەوان حەزبکەن کە شەرو
 نەکەن مەن پێم خۆشە، و مەگەر بەستێ بۆ ماوئەیکە دیاریکراو دەرستین و
 رادەگەییەنین، وەلەماوێ ئەو شەرو وەستانەدا بئەوان ھەقیان بەسەر مەنەو
 نەبێ، مەن لەگەڵ ئەو خەلکە تەردا خەریک دەبم، جا ئەگەر مەن سەرکەوتەو
 ئەو خەلکە تەرم مەسۆلمان کرد، ئەوا ئەوان سەرپشک بن: حەزبانکرد، با
 ئەوانیش وەک ئەو خەلکە تەربێنە سەر ئایینی مەن و ئەوێ خەلکە
 قەبوولیان کردوو، ئەوانیش قەبوولی بکەن، خۆ ئەگەر حەزبان لەمە نەبوو
 ئەوا ھێچ نەبێ لەماوئەیکە بۆ خۆیان و چانی، پشووێ دەدەن!!
 بەلام ئەگەر ھەر وازیش ناھێن، دەسا بەو کەسە کە گیانی مەن و
 لەدەسا، لەسەر ئەم ئایینەم، تادوا ھەناسەو تا دوا دلوپی خۆینم دەجەنگم
 لەگەڵیان، وەتا دەدرێ لەگەردنم لەسەر کاری خۆم دەرۆم، وەکێ تەریش
 بادۆست و دوژمن ھەموو بزەن، مەن خواوە لەگەڵ زوو یادەرنەگ خوا ئەم
 ئایینە مەن سەردەخات، کەواتە: ھەر کەسێ شەرو لەگەڵ مەن بکا،
 شەرو خۆتەین دەکا!.

بودەپل (مەزى خەلىق لىق) كە لەۋەدودا لەرۋى ئازادكردنى مەككەدا موسولمان بوو، كە لەخەزەت پىغەمبەردا ئامادەى حونەپن و طائىفو تەبوك بوو، كە ھەر لەزىانى پىغەمبەردا (درودى خەلىق لىق) وەفاتى كردوو، فەرمووى: (چىت فەرمو مى دەچم بۇيان دەگىرپەو). قەسەبەر (راوى) فەرمووى: لەپاشا بودمىل چوو بۇ ناويان بە قورەيشى وت: ئىمە لەلەى ئەو پىاۋەو كە موخەممەدە ھاتووين بۇ لاتان و قەسەبەكى ئەومان بىستوو، جا ئەگەر ھەزەمكەن ئەو بۇتان دەگىرپەنەو، دەنا نا، جا گەوج و نەقامەكانيان يەكسەر گوتيان: كارمان بەھىچى ئەو نىيە، قەسەبەى قەسەى ئەوبى مەگىرپەو بۇمان، بەلام ھۇشيارو خاۋەن راكانيان گوتيان: ئادەى چىت لى بىستوو بىلى، گوتى: موخەممەد ئاۋا ۋا دەلى، ۋە ھەموو قەسەكانى پىغەمبەرى گىرپاۋە بۇيان.

جا عوروۋى كورى مەسعودى ئەفەفى (مەزى خەلىق لىق) كە لەپاش ئەم رووداۋە موسولمان بوو، ۋەگەپاۋە بۇ ناۋ ھۆزەكەى بانگەۋازى لى كردن بۇ سەر ئىسلام، بەلام كوشتيان، ھەئسا گوتى: ئەى گەل! ئىۋە لەجىگەى باۋك و دايك نىن بۇ ئىمە لەروۋى دىسۋى و خۇشەۋىستىۋە؟ گوتيان: با، ۋايە. گوتى: ئەى منىش بۇ ئىۋە لەجىگەى منالى خۇتان نىم بۇ رىزو قەدر زانى؟ گوتيان: با، ۋايە. گوتى: خۇ ھىچ گومانىكى خراپتان لەمن نىيە؟ گوتيان: نە. گوتى خۇ خۇشتان زۇر چاك دەزانن كە مىن چەند دىسۋى بۇ ئىۋە، ئەۋە بوو ئەو جارە كە دوژمن شەرى پى دەفرۇشتن، مىن عەشاماتەكەى بازارى عوكاظم وروژان كە بىن بەھاۋارتانەۋە، بەلام كەئەۋان نەھاتن بەدەنگەۋەو نەھاتن بۇ فرىاكەۋتنى ئىۋە، مىن بەخۇم و مال و منال و كەسوكارم و بەۋانەى كە بەگۋىيان كردم لەھۆزەكەم ھاتىن بەھاۋارتانە. گوتيان: بەلى ئەمەى دەلىلى ۋايەۋ راستە. گوتى: دەسا، پىاۋ راست بلى، ئەم پىاۋە نەخشەۋ پىشنىارىكى زۇر دروستى پىشنىار كردوو، كەۋاتە قەبوۋلى بكن و رىگەى مىن بىدەن كەبچم بۇلاى؟ گوتيان: بىرۇ بۇلاى.

ئەھۋال ھات بۆلەك پېغەمبەر (دروودى خۇى لەسەر بى) و دەستى كىرد
 بەگفتوگۇ كىردن لەگەل پېغەمبەر (دروودى خۇى لەسەر بى) پېغەمبەر پىش چى فەرموو
 بەبودەل، ھەمان شتى بە عورودەش فەرموو. عورودە لەویدا كە پېغەمبەر (دروودى
 خۇى لەسەر بى) فەرموو: (... بەلام ئەگەر ھەر وازىش ناھىن... تادوا دلۆپ
 خويىنم دەجەنگم لەگەلئانا...) عورودە لەم كاتەدا گوتى: ئەى موحەممەد! ئاىا
 پىم بلى: ئەگەر تۆ قەلاچۆى گەلەكەى خۆت بىكەيت ولەرەگو رىشەو
 ھەلئان بىكەنيت، ئەو بەكارىكى باش دەزانى؟؟ ئاىا بىستووتە كە لەپىش
 تۆدا كەسى لەعەرب كارى ناباشى وای كىردى پېگەل كەسوكارى خۇى دا، خۆ
 ئەگەر شەر بەبارەكەى تردا بسورپ، قورەش سەربىكەون و شەر بىقەومى
 لەنىوانتانا، بەخوا ھەرچەندە ناودارانىش دەبىنم لەناو سوپاكەى تۆدا، بەلام
 زۆربەى مەردومەكەى لەگەل تۆدايە، وەك مەن دەبىنم ھەموو خويپرى و
 ھەرچى و پەرچى و رەمەكىن، ھەركەسەى ھى لایەكن، شەر بەمانەناكرى
 بەلكو شايانى ئەو، كە ھەر لەسەرمەتاو ھەلپىن و رابىكەنو دەورت چۆل
 بىكەن، واتە: شەرەكە يە ھۆزەكەتى تىادەچى يا سوپاكەت. ئەبۇبەكرىش پى
 فەرموو: قىتكەى لات بىمژە! ئىو دەورى لات دەگىر بەلام ئىمە دەورى
 موحەممەد چۆل دەكەين، قسەى وادروى رووتە.

عورودە گوتى: ئەمە كىيە؟ گوترا: ئەبۇبەكرى صدىقە، گوتى: دەى بەو
 كەسەى كە گىانى مەى وا لەدەسا، ئەگەر ئەو چاكەيەت بەسەرمەو ەبوايە
 كەھىشتا تۆلەيم بۆت نەكر دۆتەو، وەلامى ئەم قسە تالەم دەدايتەو،
 فەرموو: وەدەستى كىردەو بە قسە كىردن لەگەل پېغەمبەر دا، وەھەموو
 جارى كە قسەى دەكر رىشى پېغەمبەرى دەگرت، وە موغەيرەى كورى
 شوغەبەش بەشمشیرەو بەدىار سەرى پېغەمبەرەو راوەستابوو،
 ھەموو جارى كەبەدەم قسە كىردەو عورودە دەستى دەبرد بۆ رىشى
 پېغەمبەر (دروودى خۇى لەسەر بى) موغەيرە بەنوكى كىلانى شىمىرەكەى دەيمالى
 بەدەستى دا، وەپى دەگوت: دەست لایە.

موغھیرہ ہرازای عوروہ بوو، بۆ ئەوہی مامہی نہیناسیئەوہ زریہو کلاو
 زریہی پۆشیبوو، بۆیہ عوروہ گوتی: ئەمە کییہ کە دەمالی بەدەستی
 من دا؟ گوتیان: موغھیرہی کۆری شوعبەییہ، گوتی: ئەی بۆ ئەمەکی بۆ وەفا!
 خۆ من هیشتا رزگارم نەبووہ لەدەست چارەسەری ئەو گۆبەندەدی تۆ
 ناوتەتەوہ، چیرۆکی ئەم گۆبەندە ئاوا دەبی: موغھیرہ لەسەردەمی نەفامی دا
 لەگەڵ کۆمەلەی پیاوا لەھۆزی ئەقیف دەچن بۆلای موڤەوقەس، کە
 دەرگەزینەوہ لەرێگە مەو و بادە دمنۆشن و سەرخۆش دەبن و موغھیرہ ھەر
 سیازدەیان دەرکوژی و ھەموو مال و سامانەکەشیان دەباو، دەرپا بۆ مەدینە
 لەخزمەت پیغەمبەردا ئیسلام دەبی، عوروہی مامەیشی بۆی تی دەرکەوئی و
 خوینی سیازدە پیاوہکە دەدا بەھۆزی ئەقیف.

پیغەمبەریش (دروودی خوی لەسەر بی) کاتی موغھیرہ لەسەر ئەم حالە دی بۆ
 خزمەتی دەفەرموی: (موسولمان بوونت قەبوول دەرکەم، بەلام ئەو مالو
 سامانەکی کە هیناوتە، چونکە بە بەدنامەکی پەیدات کردووە من ھەقم نییە
 بەسەر یەوہ).

ئەوجا عوروہ ھەرچاویکی کرد بەدوو چاوو بەھەرچوارلادا دەستی کرد
 بەتەماشاو سەرنجدانی ھاوڕێیانی پیغەمبەر (دروودی خوی لەسەر بی) عوروہ دەیگوت:
 بەو خودایە پیغەمبەر (دروودی خوی لەسەر بی) ھەر بەئەمەکی ھەل دەدا یەکسەر
 دەرکەوتە دەستی یەکی لەھاوڕێیەکانیەوہ، کەلەدەوری بوون، جا بۆ پیرۆزی و
 مووڤەپرکی دەیسوی لەدەموچاوی خۆی، کاتی فەرمانیکی پێ دەرکردن، گورج
 ئەو فەرمانەیان دەقۆستەوہو پێشپڕکییان دەرکرد لەسەر جۆ بەجۆ کردنی،
 کاتی دەستنوێژی دەشۆرد لەسەر ئاوی دەستنوێژەکی خەریک بوون بۆ
 بەھەرایان لەناوی خۆیان، کەبەئاوہ چۆراوہکەکی خۆیان پێ پیرۆزو مووڤەپرک
 دەرکرد، کاتی کە خۆشەویست (دروودی خوی لەسەر بی) و سەرو مال و منال و
 ھەست و نەست بەقوربانی گەردی بەر ئاستانەکەکی (قەسە دەفەرموو

ه‌وارپ‌یانانی ده‌نگی خ‌ویان ک‌پ ده‌کردو نه‌ده‌کردو گو‌پ‌یان بو
 فه‌رمایشته‌که‌ی نه‌و ش‌ل ده‌کرد، و‌منه‌و‌منده ری‌زیان له‌پ‌یغه‌مبه‌ر (دروودی خ‌وی له‌سه‌ر به‌ر)
 ده‌گرتو سام‌ی هه‌بوو له‌به‌ر چ‌اویان به‌وردی سه‌رنجیان نه‌ده‌دا.

جا عوروهيش پاشان گه پايه وه بولاي كؤمه له كه ي خؤي و گوتي؛ نه ي خزمينه! به خوا به نوينه ري چوومه ته لاي زؤر له گه وره پياوان و پادشايان، چوومه ته لاي قهيسه ري پادشاي رؤم و كيسراي شاي ئيران و نه جاشي پاشاي حبه شه، به ذاتي كه ذاتي خودايه، نه و ريژه ي كه ياراني موحه ممه د له موحه ممه دي ده گرن، هه رگيز له ده ستو پيؤهندي هيچ پاشايه كم نه ديوه كه له پادشاي خؤياني بگرن، سويندم به خوا هه ر به لغم مي هه ل دمدا يه كيكيان دميگريته وه وه هه لي دسوئ له پروومه تي خؤي و پيستي خؤي پي پيروز ده كا، كاتي فه رمانيان پي ده كا به زوويي فه رمانه كه ي ده قوزنه وه جي به جيي ده كهن، كاتي ده ستنويژ ده گري له سه ر چؤراوگه ي ئاوي ده ستنويژه كه ي كه خؤياني پي موفه رك و پيروز بكه ن، وه خته ببئ به شه رو هه رايان! كاتي قسه ده كا ئيتر نه وان كب و خامؤش ده بن، وه نه وه نده به سامه له لايان و نه وه نده ريژي ده گرن زه ق زه ق ته ماشاي ناكهن، به لكوو به شه رمه وه سه پري ده كهن.

ئەمە لەلایىن وەكۆو تىرىش نەخشەو پېئىشنىارىكى دروستىشى پېشكەش
 كىرەوون، مەن رام واپە كە ئەو نەخشەپە قەبوول بىكەن. پىاوپىكى كىنانەپەش
 —كەناوۋى حولەپسى كورپى عەلقەمە بوو- گوتى؛ لەمىش بىگەرپەن بابچەم
 بۆلاى و بوار تاقى بىكەمەو. گوتىان: بىرۇ بۆلاى. كاتى حولەپس نىزىكەو
 بوو، پىغەمبەر(درووى خوى نىسەر بىن) بەپىارانى فەرموو: (ئەمە حولەپسە لەھۆزى
 كىنانەپە، كە رېزى بەپىت و دىارى بەپىت و حوشترى دىارى بەپىت و قوربانى
 دەگىرن، دەى بەزووى ئەو قوربانى و دىارى بەپىتانەى وا پىمان ھەئىان
 بىسپىن، باحولەپس بەچاوى خوى بىانپىنى و بزانى ئىمە بۇ عەمرە ھاتووپىن،
 نەك بۇ شەر) ، جا ئەوانىش گاوو و شترە دىارى بەپىتەكانىان ھەئىان، ھەموو

تیغ درابوو له دوگیانو و گولهنگ بۆ نیشانه کرابوووه ملیان، ودهه لکه کەش به تهلبیه کردنهوه چوون به پیرییهوه و پیشوازیان لی کرد.

جا کاتی حولهیس ئەمەهی دی گوتی: سوبحانه لالا! کاریکی زۆر ناشایستهیه که ئەمانه، کههاتوون بۆ عەمره، له دینی بهیت قەدهغه بکری، جا کاتی گهراپیهوه بۆ ناویان، گوتی: خۆم گاو و شتری دیارییهکانی بهیتم به چاوی خۆم دی، هه موو سۆل کراوه به گولنگ و کراوه ته ملیان و دووگی و شترهکان به دهمه تیغ زامار کراون، بۆ نیشانهی ئەوه که ئەم ئازەلانه دیاری بهیتن، تا هه موو کهس بزانی دهسا من رام وانییه که پینگه له مانه بگیری که دینی خانهی خودا به جی بهین!

پیاوی تریان - که ناوی میکرمزی کوری حەفص بوو - هه لسا گوتی: وازم لی بینن بامنیش بچم بۆلای، گوتیان برۆ بۆلای، جا کاتی له موسولمانهکان نزیکهوه بوو، پینگه مبهه (دروودی خوی لهسەر بی) فهرمووی: (ئهوا میکرمز هات به راستی پیاویکی به دکاره).

کاتی میکرمز له گفتوگۆدا بوو له گه ل پینگه مبهه ردا، له واکاته دا سوههیلی کوری عه مریش پهیدا بوو، پینگه مبهه ر (دروودی خوی لهسەر بی) فهرمووی: (واکاره که تان نه ختی ئاسان بوو! چونکه پینگه مبهه ر (دروودی خوی لهسەر بی) به ناوی سوههیل نوقلا نهی باشه لی داو، ته فائولی به خیر کرد، چونکه سوههیل واته: نه ختی ئاسان! جا کاتی سوههیل هات له گه ل پینگه مبهه ردا (دروودی خوی لهسەر بی) پاش گفتوگۆیهکی تهواو گه یشتنه ئەوه که ریکه وتن نامه مۆرکه نو بۆ ماوهی ده سال شهرو شوپ رابگرن، جا سوههیل گوتی: بینه ریکه وتن نامه یه که بنووسه له نیوانی ئیمه و ئیوه دا، پینگه مبهه ریش (دروودی خوی لهسەر بی) نووسه ری بانگ کرد، که ئیمامی عه لی بوو، وه پیی فهرموو: بنووسه به ناوی یه زدانی به خشندهی میهره بان، سوههیل گوتی: به خوا نازانم (ره حمان = میهره بان) چیه به لام و هک جاری جاران بنووسه: (باسمک اللهم: به ناوی تۆ ئەی خودایه!).

به لّام موسولمانه کان فہرموویان: به خوا ہر بہناوی خودای بہخشنہدی
مبہرہ بان دہنووسین، پیغہمبہریش فہرمووی: (بنووسہ: بہناوی تو ئہی
خودایہ!) ئہوجا فہرمووی: بنووسہ: (موحہممہدی پیغہمبہری خودا لہسہر
ئہمہ برپاری داوہ). سوہہیلیش گوتی: ئہگہر بزانیں کہ تو پیغہمبہری
خودایت نہ لہبہیت قہدہغہمان دہکردی نہدہچووین بہگرتا، بہ لّام بنووسہ:
موحہممہدی کوری عہبدوئلّا. (بروانہ: ژ-۱۱۲۸ت=۲۶۹۹ف).

پیغہمبہریش (دروودی خوی لہسر ہی) فہرمووی: (بہ خوا من پیغہمبہری خوا، با
ئیوہش باومرہم پی نہکەن، بنووسہ: موحہممہدی کوری عہبدوئلّا).

ئیمامی زوہری (دہمعتی خودای لی ہی) فہرمووی: ئہمہی کہ پیغہمبہر (دروودی خوی
لہسر ہی) بہقسہی سوہہیل نامہکەدی دہگورپی بہپی ئہو فہرمایشتہیہتی کہ
فہرمووی: بہو کەسہ کہ گیانی منی بہدہسہ، کہ خودای تاکو تہنایہ ہر
پلان و پیشنیاریکی وام لی داوا بکەن، کہ ریژی ریژدارانی خودای تیادابی و...
قہبوولی دہکەم.

ئہوجا پیغہمبہر (دروودی خوی لہسر ہی) فہرمووی: (موحہممہدی کوری
عہبدوئلّا برپاری داوہ لہگەل قورمیش دا: لہسہر ئہوہ کەئہوان ریگہی ئیمہ
بدەن کەسەردانی خانہی خودا بکەین و لہسہر شیوہی تایبەتی ئایینی
بہدہوریدا ہەلسورپین، سوہہیلیش گوتی: بہخودا نابی، ئہگینا عہرہب
تانہمان لی دہدەن و پیمان دہلین: کہ ئیمہ زور بگيرکراوین، لہبەر ئہوہ
شتیوا قہبوول ناکەین، بہ لّام ئہم برگہیہ بو سالی ئاییندە، ئہویش وای
نووسی کەلہسالی ئاییندەدا، موحہممہدو ہاورپیکانی دینہوہ بو عہمرہ).

سوہہیل گوتی: لہسہر ئہوہیش کەہەر پیاوئ لہئیمہ ہات بو ناو ئیوہ،
بالہسہر ئایینی ئیوہش بی، نابی وەری بگرن دہبی بیدەنہوہ دہست ئیمہ.
موسولمانانیش گوتیان: سوبجانہ لّلا لہم قسہیہ! ئہو کہ بہ موسولمانی ہاتبی
بو ناو ئیمہی موسولمان، ئیتەر چوّن تہسلیم دہکریتہوہ بہ ناموسولمانان!

جا ئالەم دەمەدا بوو کە لەپەر، ئەبوجەندەلی کورپی سوههیلی کورپی
 عەمر، بەکۆتو زنجیرو پێوەندەدەکەیهووە خۆی کرد بەژووردا، وەهەلی دەست
 کەوتبوو لەخوارووی مەککەووە خۆی دەرپاز کردبوو، تا لەسەر ئەو حالەتە
 خۆی کرد بەناو کۆمەڵەی موسوڵمانان و چەسپاندی کە هەڵاتوو! سوههیل
 گوتی: ئەو موحەممەدا! ئەمە یەکەم کەسە کە بەپێی ئەم بڕگەیه
 لیۆتی داوا دەکەم، وە دەبیێت بیدەیتەووە پێم. پێغەمبەریش (دروودی خۆی لەسەر بێن)
 فەرمووی: (خۆ هێشتا ئێمە رێکەوتن نامە کەمان نەتەواو کردوووە
 نەمۆرمان کردوووە، کەواتە ئەم داوای تۆیە جیگەیی خۆی نییە) سوههیل
 گوتی: بەخوا ئەگەر ئەم را کردوووە تەسلیم نەکەیتەووە، ئیتر لەسەر هیچی
 تر لەگەڵتا رێ ناکەوم.

پێغەمبەر (دروودی خۆی لەسەر بێن) فەرمووی: (دەبی بەخشە بەمن) گوتی:
 نایبە خشم پێت، فەرمووی: (با، بێبەخشە) گوتی: نەمکردوووە نایکەم،
 میکرەز گوتی: باشە وابەخشی مان بەتۆ بەلام سوههیل قاییل نەبوو،
 ئەبوجەندەل گوتی: ئەو گەلی موسوڵمان! چۆن دەمەندنەووە دەست
 ناموسوڵمانان؟ ئایا سەیر ناکەن کە لەپێناوی ئیسلاما چیم بەسەر هاتوووە؟!
 لەراستیدا لەپێناوی خودادا سزاو ئەشکەنجەیهکی توندو سەختیان داوو.

قەسەبەر دەلی: عومەری کورپی خەطاب لەم بارودۆخە زۆر نیگەرمان بوو،
 خۆی فەرمووی: چوووە خزمەت حەزەرەت (دروودی خۆی لەسەر بێن) و عەرزییم کرد:
 دیارە کەتۆ بەبێ گومان پێغەمبەری هەقی خودای، فەرمووی: بەلی وایە،
 گوتم: دیارە ئێمە لەسەر هەقین و ئەوان لەسەر ناھەق، فەرمووی: (بەلی
 وایە) گوتم: جا کەوا یە ئیتر بۆ سووکی ئایینی بەسەر خۆمان بەینین و ئەم
 هەمکە مەر جە نافۆلایەیی ئەوان قەبوول بکەین؟

خۆشەویست (دروودی خۆی لەسەر بێن) فەرمووی: (من شت بەهەووس ناکەم، من
 فروستادەیی خودام، خودا خۆی چۆنم ئاراستە دەکا، لەفەرمانی دەرناچم و

فەرمانى نەشكىنەم، دىنىيەشم لەو ھە ھەسەرم دەخا لەكەت وشوئىنى دىارىكرەودا ،
گوتەم: قوربان! ئەى تۆ جاران بەئىمەت نەدەفەرەموو: بەزەووى دەچىنە
سەردانى خانەى خودا و تەوافى دەكەين؟ فەرەمووى: (با، بەلام ئايا من پىم
گوتن كەئەم سالا دەچىن؟) گوتەم: نە، فەرەمووى: (دە دىنىابە بەزەووى
دەچىت و تەوافى بەيتىش دەكەى).

فەرەمووى: لەتاو پەرىشانى دل و دەروونى خۆم، چوويشم بۆ خزمەتى
ئەبەبەكرى صدىق(پەزەى خەى لى بى) ، پىم گوت: ئەى ئەبەبەكر خۆ گومانى تىادا
نىيە كەئەم پىاوە پىغەمبەرى راست و دروستى خودايە، فەرەمووى: بەلى،
وايە، گوتەم: دەى ئايا ئىمە لەسەر دروستى نىن و دۆزمنان لەسەر ھىچ و پووج،
فەرەمووى: با، وايە. گوتەم: كەواتە بۆچى سووكى ئايىنى بەسەر خۆمان
بەئىن؟

فەرەمووى: كەبرا ئەو پىغەمبەرى خودايە نافەرمانى پەرەمەردگارى خۆى
ناكا، لەھىلى ئامازەى ئەو دەرناچى دىنىام كەخودا يارىدەريەتى و سەرى
دەخا، دەى نەكەى لامنجى و شتى واكەى لەفەرمانى، بەلكو دەست
بەگرە بەكەمەندى و رشتەى پتەوى ئايىنە پىرۆزەكەى بەگرە دەكەى
بەئاوات، سا بەخوداى گەورە پىغەمبەرى خودايە و لەسەر ھەقە، گوتەم:
باشە ئەى ئەو نەبوو قەسەى ئەو دەكرىن كە دەچىنە خزمەتى
بەيت و لەدەورى ھەلدەسورپىن؟ فەرەمووى: با، بەلام خۆ ئەو نەيفەرەموو: كە
ئەمسال ئەو ئەنجام دەدەى. گوتەم: نە، ئەو نەفەرەموو، فەرەمووى: دىنىابە
كەدەچىت بۆ سەردانى خانەى خودا و بەدەورىدا لەسەر شۆوئى
خوایەرستى ھەلدەسورپىت.

عومەر(پەزەى خەى لى بى) فەرەمووى: لەكەفەرمەتى ئەم لىكۆئىنەووە
تەحقىقاتەدا، چەند كاریكى خەیرم ئەنجام دا تا خودا لىم نەگرى و لىم
بەوورئ.

قسه بهر (راوی) دمفرموئ: کاتئ له نووسینی نامه که به ته وای لئ بوونه وه، چهند پیاوئ له ههردوولا کران به شایهت له سهر ئهم ریکه وتنه، جاپیغه مبهه (دروودی خوی لاسهر به) به هاوړپییانی فهرموو: (دمئتر ههستن برپون دیارییه کانی بهیت سهر برپن، ئه و جا سهرتان بتاشن و ئیحرام بشکینن). فهرمووی: به خوا تاسئ جار پیغه مبهه (دروودی خوی لاسهر به) ئهم فرمانه ی دووبارم کردمه، به لام که سیان هه لئه سان و فرمانه که یان به جئ نه هیئا، نه و منده له باری شانیان گران بوو (بروانه: تاج/ ٧-١٤٥ ف- ٣١-٣٢ سوورده تی فتهج). جا پیغه مبهه (دروودی خوی لاسهر به) له م هه لئو یسته یان نیگه ران و نار په حهت بوو، رویش بولای ئوم سه له مه ی هاوسه ری، سکالای ئهم حاله ی بو یکرد، ئوم سه له مه ش زور به دانایانه ته گیری بو ی کرد، فهرمووی: قوربان! نه گهر چهز ده که ی له فرمانت دمر نه چن ته شریفه به ره، قسه له گهل که سیانا مه که، هه تا دیارییه کانی بهیتت سهر دم بریت و ئه و جا سهر تاشه که ت بانگ بکه و، له بهر چاوی ئه وان سه ری خوت بتاشه، ئیتر ئه وانیش جاریان نامیئن و واده که ن!

جا پیغه مبهه (دروودی خوی لاسهر به) به پئی ناموژگارییه که ی ئوم سه له مه ی کرد، شته کانی به رودوا ئه نجام دا، ئیتر هاوړپییانیش به ناچار ی هه لسان فرمانه کانی پیغه مبهه ریان ئه نجام دا، به لام ئه و منده په ست و غه مبار بوون و کاره که یان نابهل بوو، وه ئه و منده سه رجه نجال بوون و به یه کا ده هاتن و ده چوون، خه ری که بوون ببین به ژیر پیی یه که تیه وه و یه که تری بکوژن!

جا له وه پاش له ماوه ی ریکه وتنه که دا هه رپیاوئ ده هات، پیغه مبهه (دروودی خوی لاسهر به) دهیدایه وه پئیان به پئی مه رجی ریکه وتنه که، به لام له و ماوه یه دا کو مه لئ ژنی موسولمان کو چیان کردو هاتن بو مه دینه بو خزمه تی پیغه مبهه (دروودی خوی لاسهر به) جا خودای گه وره سه بارهت به و ژنانه ئهم نایه تانه ی نارده خواره وه:

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِذَا جَاءَكُمْ الْمُؤْمِنَاتُ مَهَاجِرَاتٍ فَاْمْتَحِنُوهُنَّ اللَّهُ أَعْلَمُ بِإِيمَانِهِنَّ فَإِنْ عَلِمْتُمُوهُنَّ مُؤْمِنَاتٍ فَلَا تَرْجِعُوهُنَّ إِلَى الْكُفَّارِ لَا هُنَّ حِلٌّ لَهُمْ وَلَا هُمْ يَحِلُّونَ لَهُنَّ وَآثُوهُمْ مَا أَنْفَقُوا وَلَا جُنَاحَ عَلَيْكُمْ أَنْ تَنْكِحُوهُنَّ إِذَا آتَيْتُمُوهُنَّ أَجُورَهُنَّ وَلَا تُمْسِكُوا بِعَصَمِ الْكُوفَرِ ﴿١٠/٦٠﴾ — مومته حینه ۱۰/۶۰.

واته: ئەى كەسانى كەباومرې ساغتان بەخوداو بەپېغەمبەرى خودا هيناو! كاتى ژنه خاومەن باومرەكان كۆچيان كردو هاتن بۆ ناو نىوه، ئەوه لەپيشا تاقيان بکەنەوه كە هەر بۆ رەزاي خودا كۆچيان كردوووه پەنايان هيناو بۆلاى نىوه، ئەوهك لەبەر دلدارى و شتى ترى وا، هەرچەندە خودا بۆ خوى راستى هەموو روداوى زۆر بەباشى دمرانىو، ئاگاي لەباومرې ئيمانى ئەوانە، جا ئەگەر بۆتان دمرکەوت كە ئەوژنانە لە دەستى كوفر كۆچيان كردوووه موسولمانن، نيتەر مەياندهنەوه بەميرده بپروا ناموسولمانەكانيان، چونكە ئەئەمانە حەلالن بۆ ئەوان و ئەئەوان حەلالن بۆ ئەمان، بەلام ئەفەقەو خەرجى و مارهى و شتى و بدمەنەوه بەميردهكۆنەكانيان، لەبەر ئەوهى كە ئيسلام بەيهكجارى جياى كردوونەوه لەميردهكانيان، گوناھتان لەسەر نىيە كەلەو ژنە كۆچكارانە مارەبکەن بۆ خۆتان، بەلام دەبى مارهى خۆيان پى بدن، هەر ئەوه بەس نىيە كەداوتانە بەميردهكانيان، لەهەمان كاتا پەيوەندى ژن و ميردى بپرن لەگەل ژنى بپرواى ناموسولمانا، چونكە لەروژى موسولمان بوونى نىوهوه، مادەم ئەوان لەگەلتانا، موسولمان نەبوون، پەيوەندى و گريبەندى ژن و ميرديتان پچراوهو ئەوان لەژنى نىوه دمرچوون. (بې: تاج/ ۷-ل ۱۹۴-ز ۴۳ سوورەتى مومته حينه).

جا لەپاش هاتنى ئەم نايەتە پيرۆزە، پيشەوا عومەر (دروندى خوى لەسەر بى) ئەو سەردەمە دوو ژنى هەبوو، هى سەردەمى نەزانی بوون، موسولمان نەبوو بوون، لەمەكە مابوونەوه، هەردووکیانى تەلاق دا، يەکیکیان ناوى قەريبە بوو، موعاویە مارهى کرد، هەردوو لایان بتپەرست بوون لەو کاتەدا،

ئەو پەتەریان ئوم کلثومی کچی عەمری ئەل خوزاعی بوو، دایکی ئیبنو عومەر بوو، خزمیکی خۆی ماری کرد ناوی ئەبوجەھم بوو، ئەو سەردەمە هەردوو لایان ناموسو ئێمان بوون. (بەروانە: عەینی/ ١٣ ص ٢٩١) بەلام لێردا دھەر موی: ئەو پەتەریان شووی کرد بە صەفوانی کۆری ئومەییە.

ئەو جاپەتە مەبەر (دروودی خوی لەسەر بێ) خۆی و ھاوڕێیانی گەڕانەووە بۆ شاری مەدینە، ئەبوبەصیر، گەپیاویکی قورەیشی موسو ئێمان بوو ھات بۆ مەدینە بۆ لای پەتە مەبەر (دروودی خوی لەسەر بێ)، ئەوانیش نامەییەکیان بۆ پەتە مەبەر (دروودی خوی لەسەر بێ) نووسی و دووپیاویان بە و نامەییەووە نارد بە شوێن ئەبوبەصیردا، گوتیان: داوای ئەو مەت لێ دەکەین کە لەم بارەییەووە ئەو پەیمانەیی داوێتە بە ئێمە جی بە جی بکە. پەتە مەبەریش (دروودی خوی لەسەر بێ) ئەبوبەصیری دایە دەست دووپیاووە کە و بردیان و گەڕانەووە بەرەو مەککە، دەرۆن ھەتا دەگەنە زول حولەیفە، لەوێ لادەدەن و خورمایان پێ دەبێ و دادەبەزن و دەست دەکەن بە خورما خواردن.

ئەبوبەصیریش بۆ تەفرەدان و بەرتیلە قسە، بەپیاوێکیان دەلێ: ئەو فیسارە کەس! بەخوا دەبینم شمشیرە کەت نایابە! ئەویش بەمە فەش دەبێتەووە لە کێلانە کەیی ھەلێ دەکێشێ و دەلێ: بەلێ، ئەوێ بەخوا، زۆر نایابە، چەندین جار تاقیم کردۆتەووە لە شەرە شمشیردا. ئەبوبەصیر دھەر موی: ئادەیی نیشانمی بدە با سەیرێکی بکەم، ئەویش دەیدات، ئەبوبەصیریش ھەر لە گەل دەستی لە شمشیرە کە گیر دەبێ، بە شیر دای دەکوێ ھەتا ساردی دەکاتەووە تەواو دەیکوێ دەنیشیتە سەر ئەوێ تریشیان ھەتا ناو مەدینە، بە ھەرێکردن خۆی دەکا بە ناو مزگەوتە، پەتە مەبەر (دروودی خوی لەسەر بێ) کە دەبینی دھەر موی: (بەراستی ئەم کابرایە مەترسی گەورەیی بە جاپوێ خۆی دیو، ئەو ھەتا تۆقاوێ).

جا کابرا ھەر لەگەڵ گەیشتە پێشەوہ بۆ لای پێغەمبەر (درودی خوی لەسەر بێ) ،
وہک شیت ھاواری لی ھەئسا: بەخوا ھاوړیکەم ئەبوبەصیر کوشتی، ئەو ھەتا
بەدوامەوہ فریام نەکەون خۆشم دەکوژێ! جا ئەبوبەصیر ھات، فەرمووی:
ئەی پێغەمبەری خودا! بەخودا بەراستی خودا پەیمانەکی تۆی بردەسەر، تۆ
منت دایەوہ پێیان و خوداش رزگاری کردم لەدەستیان. پێغەمبەریش (درودی خوی
لەسەر بێ) فەرمووی: (مالی دایکی وێران بێ، وەی لەم خانە خراپە چۆن
جەربەزەپەکە، ئای لەم کۆلەوژی تەندووڕی جەنگە، ئەگەر کەسێ ھەبێ بۆی
بەسەنیتەوہ ئاگری جەنگی لەگەڵ خۆش بکات!).

کاتی ئەبوبەصیر ئەمەیی لە پێغەمبەر (درودی خوی لەسەر بێ) بیست، زانی کە
دوو بارە دەیداتەوہ دەستیان ئیتەر دوو بارە ھەڵاتەوہو رویشت ھەتا گەیشتە
شوینی ناوی عەپس بوو، دەکەوێتە سەر قەراخی دەرپا، رێگەیی خەلکی
مەککە کەدەچن بۆ شام لەوێوہ دەرپا. فەرمووی: لەلایەکی تریشەوہ،
وارپێدەکوێ ئەبوجەندەلی کوڕی سوھەیلیش لەدەستیان فرتە دەکا، و دەچێ
دەنیشت بەئەبو بەصیرەوہ تا بوون بەتاقمەپەکی بەھیزی گەورە، ژمارمیان
لەچل تێدەپەری، ئیتەر بەخودا بوون بەملۆزم لەکاروانی قورەیش،
ھەرکەدەیان بیست واکاروانی قورەیش دەرچووہو دەچێ بەرەو شام، بۆسەیان
بۆ دادەناو رێگەیان پێ دەگرت و ئەوہی دەیانکوشت دەیانکوشت، مال و
سامانەکەشیان بەتالانی دەبرد بۆ خۆیان!

ناچار قورەیش وەفدیان نارد بۆ خزمەتی پێغەمبەر (درودی خوی لەسەر بێ)
گوتیان: یەکەم لەبەر خوا، دووہم لەبەر خزمایەتی، ئەمانەمان لەکۆڵ بخە،
بنێرە بەشوینیان بابینەوہ بۆ لای تۆ بۆ مەدینە، ئیمە داوایان ناکەینەوہ
ھەقمان نییە بەسەریانەوہ. ئەوجا پێغەمبەریش (درودی خوی لەسەر بێ) ناردی
بەشوین ئەبوبەصیر و کۆمەلەکەیی دا ھەموو ھاتن بۆ مەدینەیی نازدار، ئەوجا
خودای پاک و پیرۆز ئەم چەند ئایەتەیی لەسوورەتی فەتح ناردە خوارەوہ:

﴿وَهُوَ الَّذِي كَفَّ أَيْدِيَهُمْ عَنْكُمْ وَأَيْدِيَكُمْ عَنْهُمْ بِطَنْ مَكَّةَ مِنْ بَعْدِ أَنْ أَظْفَرَكُمْ عَلَيْهِمْ﴾ ههتا دهگاته ﴿إِذْ جَعَلَ الَّذِينَ كَفَرُوا فِي قُلُوبِهِمُ الْحَمِيَّةَ حَمِيَّةَ الْجَاهِلِيَّةِ﴾ فهتج ۴۸ / ۲۴-۲۶-.

واته: خودا نهو خودایهیه که بهری دهستی ناموسولمانهکانی قورهیشی گرت له دهست دریژی کردنه سهر ئیوهو بهری دهستی ئیوهشی لههیشی کردنه سهر نهوان بههوی نههیهوه گرت، لهکاتی ریکهوتنی حودهیبیهدها، کهجیگهیهکه وا لهناو خاکی بهست (حرم) ی مهککهدها، لهپاش نهو سهرکهوتنهوه کهخوا بهنسیمی ئیوهی کرد، لهدژی نهوان کهلهشکرهکی خالید، کهلهشکری ئیسلام بوو، لهشکرهکی عیکرمههشی شکاندو ههتا ناو مهککه ههلی فراندن، خودا بوخوی زور باش بهوهی دهیکهن زاناو بهناگایه، بهراستی نهوانه هوژیکی بی باوهپن و سهرکهشن و دژی ههق و راستین، بویه ریگهی ئیوهیان نهدا کهلهسالی ریکهوتنی حودهیبیهدها عهرکههتان تهواو بکهن، و سهردانی خانهی خودا، بههیمنی و ناشتی بکهن وهدیارییهکانی بهیتیان چهپس کردو نهپانهیشت بگهنه جیگهی سهربرینی ئاسایی خویان، کهخاکی مینایه، لهراستیدا نهگهر لهبهر خاتری نهو کوومهله موسولمانه نهبوايه، که هیشتا تیکهئییان ماوه لهگهل نهو ناموسولمانانه شهرفرۆشاندها، که نهو کوومهله موسولمانانه، ههپانه پیاوه، ههپانه ژنه، کهئیهو نایانناسن و لهبهر نهوه بۆتان جیاناگرینهوه لهوان، وهدوویش نییه کهبهبی مهبهست و بهبی ناگا ببن بهزیر پیوهو تووشی ئیش و نازار ببن و ئیوهش لهم رووهوه بههوی نهوانهوه، تووشی گوناوو رهنج و کیشهو بهرهو ناخوشی ببن، وهک دانی خوینبایی و کهفارهتی کوشتنی بهههله.

لهراستیدا نهگهر لهبهر نهو دوو مهبهسته نهبوايه، بهری دهستی ئیوهمان لهکوشتاریان نهدهگرت، ههتا نهو بهری دهستگرتنهش بیی بههوی نهوهی ههتا ههزی خودا لهسهر ههرکهسی بی بههوی ئیسلام بوونهوه

بههوی باومری جوانهوه بهر رهمهتی خوین بخت، نهگهر گریمان پاکو
پیس بکرانیاه موسولمان لهناموسولمان بهباشی جیاوهبووایه، نهوه
جهزربهیهکی باشی ناموسولمانهکانمان نهدا، بهتایبهتی لهو دهمهدها نه
جهزربهیهمان دهمان، تووشی لوتبههرزی و تهنگهگرتنی سهردهمی نهفامی و
نهزانی بوو بوون و، لهبهر کینهو دهغهزو لوتبههرزی بیزو فیزی سهردهمی
نهزانی، بیزیان نهدههات پی لهههق بنین و هر شانازیان بهمیراتی
بوچی باوباپیرانیانهوه دهکرد.

دهفهرموی: همهیهت و لوتبههرزی و تهنگهگرتنهکیان نهوهبوو:
که ددانیان بهوهدها نهنا که موحهمهده پیغهمبهری خوایه، وهقهبووئیان
نهکرد که لهسهرهتای پهیماننامهکهوه (بسم الله الرحمن الرحيم) بنووسن، وه
نهیان هیشت لهو سائهدها سهردانی خانهی خودا بکهن.

راشه و شیکردنهوه:

١- نههم فهرموودهیه یهکی که لهفهرمووده ههره دریژهکانی
صهحیحی بوخاری.

٢- نههم فهرموودهیه دادهنری بهدوو فهرمووده، که گیرانهوهی میسومرو
گیرانهوهی مهروانه، بویه دوو ژماره (٢٧٣١) و (٢٧٣٢) ی بو دانراوه
لهکوئاوه، کهواته: ههردوو فهرموودهیه لهچهند کهسهوه بی، ریوایهتی ههر
کهسی لهوان بهفهرموودهیه دادهنری.

٣- پوختهیهکی کورتی ژیاننامهی میسومرو مهروان، لهبهرگی دووهدها
لهلاپهه (٢١٦) دا، لهژماره (٧٩٩) دا رابوورد.

٤- نههم فهرموودهیه بریارو زانیاری و سهرباس و بابهتی زوری واتیادا، لهبهر
نهوه بو زور شت و زور بابته دست دهمان، وهسوودو بههرهکانی لهژماره
نایهن، پیویستی به شهرحیکی تهواوه، کهبهرگیکی گهوره دهمهدهی.

۵- ئەم فەرموودىيە دادەنرى بەمورسەل، واتە: بەرەلّا، چونكە نەميسومرو نەمەروان ئامادى ئەم باسو خواسانە نەبوون، چونكە كە پىغەمبەر (ئىرودى خوى سىر بى) ومفاتى كرد، ئەوان زۆر منال بوون، تەمەنيان لەدەورى شەش حەوت سالان دا بوو، بەلام ئەم فەرموودميان لەكۆمەلى صەحابەو وەرگرتوو، كەخۆيان ئامادى سەرگوزەشتەكە بوون، وەك عومەرو عوتمان و عەلى و موغەيرەى كورى شوعبەو سەھلى كورى حەنەفى و ئومموسەلەمەو كەسانى تريش. چونكە لەشوينەكانى تر، مەروان و ميسومر، ئەم فەرموودەى ئىرەيان لەچەند كەسى لەھاوړپيانى موخەمەدەو گىراوتەو، وەك لىرەدا ھەندىكى لەعومەرەودىيە.

۶- بەلگەى ئەودى تىيادايە كەھەندى گياندار، لەھەندى كاتدا، بۆ مەبەستى تايبەتى لەخوداوە، ئاراستە دەكرين، كەھەندى شت بكن بۆ ئاگادار كەرنەو، مەردوم، وەك لىرەدا قەصواء پاكەوت و بەرەو مەككە نەرويشت. وەشتى وا ھەموو كاتى روودەدا، لەبەر ئەو كارپىكردى دروستە. گەلى جار ديو مەيىن، يارەشە ولاخ، ياگوړيزو ھيستر، لەھەندى كاتدا مان دەگرن يا ناچنە ناو مال و ژوورەو، واباشە لەو كاتانەدا دووربينى بكرى و ناوى خدا بەيئىرى.

۷- دانەر ئەم فەرموودەى لەچەند شوپنى لەصەحى بوخارى دا گىراوتەو. بەلام ھىچ شوپنى وابەدرىزى وەك ئىرە دەرى نەھيئاو، وەئەم فەرموودەى دادەنرى بەدرىزترين فەرموودە لە بوخارى پىرۆزدا.

۸- لەم فەرموودەدا برپارى زۆرى واتيادا، وەك: نوقلانەى باش و نووسينەو، بيسمىلا لەسەرتەى نامەو شتى واو، وەك: پاكىتى چلم و تىفو بەلغەم و موو خۆ پىرۆز كەرن بەشوينەوارى پياوچاكان و صولح لەگەل ناموسولمان.

۹- فەزلى ئەبوبەكرو عومەرو ئوم سەلەمەى واتيادا.

۱۰- لهم فہرموودمیہدا راویژکردن بہژن و گوئ لئ گرتنی و بہقسہکردنی لہراویژی باشا ہہیہ کہ سوننہتہ. ئہوہی ہندی کہس دیلین لہم بارمیہوہ ناراستہ.

۱۱- زور دابو نہریتی کوئی عہربہکانی واتیادا.

۱۲- دروستہ متمانہ بہہہوالی ناموسولمان بکری و باومپی پی بکری و کاری پی بکری، بہمہرجی قہرینہو نشان ہہبی لہسہر راستی و دروستی ئہو ہہوالہ. کہواتہ: ئہمپرو گوئیگرتن و کارکردن و باومپرکردن بہہہوالی ئازانسو میدیا نا ئیسلامیہکان دروستہ، بہنمونہ: ئہگہر ئازانسیکی راستگو ہہوالی ہاتنی رہمہزان یا جہزنی راگیان باومپی پی دہکری و کاریشی پی دہکری.

۱۳- سویند خواردن دروستہ لہوانہیہ ہندی جار باشیش بی، بہمہرجی سویندی درو نہبی، لہعہینی دا دمفہرموی: (وہک دمزانری پیغہمبہر (دروودی خوی لہسر بی) خوی زیاتر لہہہشتا بونہدا سویندی خواردووہ).

۱۴- جاروبار موسامہحہ لہکاروباری ئایینی دا دروستہ، وہک مہسہلہکہی ئہبوجہندہل و ئہبوبہصیر.

۱۱۳۵- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ إِنَّ لِلَّهِ تِسْعَةً وَتِسْعِينَ اسْمًا مَائَةً إِلَّا وَاحِدًا مَنْ أَحْصَاهَا دَخَلَ الْجَنَّةَ (الحدیث ۲۷۳۶، أطرافہ فی: ۶۴۱۰، ۷۳۹۲) (۱۹۴).

ئہبہوہرمیرہ (ہمزای خوی لئ بی) دمفہرموی: : خوشہویست (دروودی خوی لہسر بی)

دمفہرموی: (خودای گہورہ نہوہدو نو ناوی ہہیہ، سہد یہک کہم ہہرکہسی لہبہریان بکاو، رمفتو کار بہچہمک ومہبہستیان بکا، دہچیٹہ بہہہشت، خودا خوی تاقہو حمز لہتاک دہکا) (تاج/۹/۱۵۳ز-۵۹۱ش/ت).

پایانی

ماموستای ئیبنو حه جهری عه سقه لانی لیژمدا دمفرمووی: نامه ی مهرجه گان چل و جهوت فهرمووده ی بهرزموه بوو - مرفوع- ی واتیادا، پوخته گه یان پینج فهرموودن ئه وانی تریان دووبارهن، بیژشته گانیان بیست و جهوتن، هه موویان پیشه و موسلیمیش (دهمتهی خودی لی بهی) دمزی هیناون، بیجگه له به لاغه که ی زوهری (٢٧٣٣). دمفرمووی: یازده بیستراو- ئه شه- ی هاوړپیان و کهسانی پاش ئه وانیشی واتیادا.

پوخته که هه پینجه گه یان له ته جریده که دا هه یه: (١١٣١، ١١٣٢، ١١٣٣، ١١٣٤، ١١٣٥).

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

٥٩- نامه ی راسپیژی (وه سیّت) (کتاب الوصایا)

(باسی وه سیّت له فیهی ئاساندا و له بهرگی دووهم ل- ٢٥٩- ٢٥١) + (تاج/ ٣- ١٢- ١).

١١٣٦- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: (مَا حَقُّ امْرِئٍ مُسْلِمٍ لَهُ شَيْءٌ يُوصِي فِيهِ يَبِيتُ لَيْلَتَيْنِ إِلَّا وَوَصِيَّتُهُ مَكْتُوبَةً عِنْدَهُ) (الحديث ٢٧٣٨) (١٩٥).

عه بدوللای کوری عومه ر (همزی خوی لی بهی) دمفرمووی: پیغه مبه ر (دروودی خوی له سمر بهی) دمفرمووی: (هه ر موسولمانی شتیکی هه بی که بهی وهی راسپیژی (وه سیّت) ی بو بکا، هه ق وایه دووشه وی به سه ردا تینه په ری هه تا وه سیّت نامه که ی به نوو سراوهی له لای خوی دا دهنی). (تاج/ ٣- ٢٥- ١- ١١- ش/ د/ ت/ ن. باسی راسپیژی).

۱۱۳۷- عَنْ عَمْرِو بْنِ الْحَارِثِ خَتَنِ رَسُولِ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) أَخِي جُوَيْرِيَةَ بِنْتِ الْحَارِثِ قَالَ مَا تَرَكَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) عِنْدَ مَوْتِهِ دِرْهَمًا وَلَا دِينَارًا وَلَا عَبْدًا وَلَا أَمَةً وَلَا شَيْئًا إِلَّا بَغْلَتُهُ الْبَيْضَاءُ وَسِلَاحُهُ وَأَرْضًا جَعَلَهَا صَدَقَةً (الحديث ۲۷۳۹، أطرافه في: ۲۸۷۳، ۲۹۱۲، ۳۰۹۸، ۴۴۶۱) (۱۹۶).

عہمری کوری حاریث (ہمزای خوی لن ہی) ، کہ ژنبرای پیغہمبہر (دروودی خوی لہسہر ہی) بوو، کہبرای جوہیریہی کچی حاریثی هاوسہری پیغہمبہرہ - دروودی خودا لہسہر پیغہمبہرہ ورمزای خودا لہسہر نہو خوشک و براہیہ بی - فہرمووی: کاتی کہ پیغہمبہر (دروودی خوی لہسہر ہی) ومفاتی کرد، نہپوول نہپارہ نہزیوو نہزیرو نہکویلو نہکہنیزہک و نہرانہمہرو نہہیچی لہپاش بہجی نہما، تہنیا ہیستریکی سپی ہہبوو، لہگہل چہکہکھی، پارچہیی زہویشی ہہبوو، کردبووی بہوہقف. (تاج/۳-۲۴-از-۱۰-ش/د/ن).

راقہ و شیکردنہوہ:

(ہروانہ: ژمارہ: ۹۱۶ بہرگی دووہم) بو ژیاننامہی جوہیریہی کچی حاریث لہوئی نوسراوہ، عہمری کوری حاریث (ہمزای خوی لن ہی) ژنبرای پیغہمبہرہ (دروودی خوی لہسہر ہی) ، چونکہ برای جوہیریہی کچی حاریثہ، کہ هاوسہری پیغہمبہرہ، موستہلیقیہ، لہہوژی بہنی موصلطہلیقہ. لہبوخاریدا یہک فہرموودہی ہہیہ.

۱۱۳۸- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ أَبِي أَوْفَى (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) هَلْ كَانَ النَّبِيُّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) أَوْصَى فَقَالَ: لَا فَقُلْتُ: كَيْفَ كُيِّبَ عَلَى النَّاسِ الْوَصِيَّةُ أَوْ أُمِرُوا بِالْوَصِيَّةِ؟ قَالَ: أَوْصَى بِكِتَابِ اللَّهِ (الحديث ۲۷۴۰، طرفاه في: ۴۴۶۰، ۵۰۲۲) (۱۹۷).

(١٩٩) أخرجه مسلم في الإيمان باب: في قوله تعالى: ﴿وَأَنْذِرْ عَشِيرَتَكَ الْأَقْرَبِينَ﴾، رقم: ٢٠٤.

ئەبۇھورەيرە (رەزى خۇى لى بى) فەرموۋى: كاتى خۇداى گەورە ئەم ئايەتەى ناردە خوارەو: ﴿وَأَنْذِرْ عَشِيرَتَكَ الْأَقْرَبِينَ﴾ - الشعراء ۲۶/۲۱۴.

واتە: ئەى موخەممەد! خزمە ھەرە نىكەكانت ھۇشيار بىكەرەو
بىانترسىنە لەقارو غەزمى خۇدا، كاتى ئەم ئايەتە ھاتەخوارەو
خەزەرت (درودى خۇى لەسر بى) رۇشىت لەسر تەپۇلكەى صەفا راوستاۋ، بەدەنگى
بەرز، فەرموۋى: ئەى ھۇزى قورمىش نەفسى خۇتان لەخۇداى گەورە
بىكرنەو، من لەلاى خۇدا ھىچ سودى بەئىۋە ناگەيەنم، ئەى نەو
عەبدومەناف! من لەلاى خۇدا ھىچ سودى بەئىۋە ناگەيەنم، ئەى عەبباسى
كورى عەبدولوطەلىب! ئەى مامەى پىغەمبەر! من لەلاى خۇدا ھىچ سوودى
بە تۇ ناگەيەنم، ئەى صەفىيەى پوورى پىغەمبەرى خۇدا! من لەلاى خۇدا
ھىچ سوودى بە تۇ ناگەيەنم، ئەى فاطىمەى كچى پىغەمبەر! ئەگەر داۋى
مالى دىنا دەكەى ئىستا بىكە، ھەتا بەشت بەدەم دەنا لەقىامەتدا من ھىچ
سوودى بەتۇ ناگەيەنم. (تاج/۷/۷۴-۹-۳، رىاض/۱/۳۲۹-۴-۲۶-۴۰).

رافەۋ شىكرەنەو:

ئەم جۇرە فەرموۋىدەيە لەسر ئەم شىۋە رەھايە، كەپىغەمبەر (درودى خۇى لەسر بى) لەقىامەتدا دەسلەتتى ھىچى نەبى بۇكەس، چ خزم، چ بىگانە، جۇرە
كىشەو دزايەتتىيەك، لەگەل چەند فەرموۋىدەى تىرى صەحىحا دروست دەكا،
چونكە پىغەمبەر (درودى خۇى لەسر بى) لەدىناۋ قىامەتا رەخمەتە بۇ ھەموان،
بەتايىبەتى لەرۋزى دوارۋۇدا گەورەترىن پىشتو پەنايە - لەپاش خۇدا- بۇ
باومرداران، خاۋەنى شەفاعەتى كوبرايە، بەتكەى ئەو بەمەلايىن تاۋانبار عەفو
دەكرىن، بەمەلايىن مەلايىن، پايمە ۋە پەلى موسولمانان ۋە باومرداران بەرزەو
دەبى، كەواتە:

۱- ئەمە بەر لەو مەبەستەوە کە خودا ئاگاداری بکاتەووە کە لە قیامەتدا خاوەنی شەفاعةتول کووبرایە، وەھەر وەھا لەدوونیدا سوودی زۆری جۆراو جۆری بۆ موسوڵمانان ھەیە.

۲- یا مەبەست ھەر شەو چاوترساندن و ھۆشیار کردنەوھێ.

۳- یا مەبەست ئەوھێ کە ئەگەر باومر نەھێنن سوودی نابێ بۆیان.

۴- بۆ ئەوھێ بەھێزی فەرموودەکانی پێچەوانە ی ئەم فەرموودەییە بزانێ کە بەلگە ی روون و ئاشکران لەسەر سوودی پێچەمبەر (دروودی خۆی لەسەر بێ) لەھەردوو جیھاندا بۆ باومرداران فەرموو بپروانە:

ا- بەرگی دووھم، لاپەرە/ ۱۱۱ف+ ۶۷۸ل+ ۹۵ف+ ۶۷۰ل+ ۱۴۷ مەسەلە ی نوێژی قەزای حاجەو کردنی پێچەمبەر بەتکاگەر لەلای خودا، بەلگەو گشت باسەکە بەتەواوی.

ب- تاج/ ۲۸۸/ ۱۰ زنجیرە ی/ ۲۹بەتەواوی باسی تکا کردنی پێچەمبەر (دروودی خۆی لەسەر بێ) دەکا، ھەروا زنجیرە ی/ ۱۳۰. لەلاپەرە/ ۳۸۹ وە ھەتا (۴۰۹) ھەروا زنجیرە/ ۳۱- ۴۰۹ ھەتا/ ۲۰+ تاج/ ۵ص+ ۳۸۳.

ج- ریاض الصالحین/ ۱- ۲۱۷ز- ۳۰+ ریاض/ ۴- ۱۳۶۱ف+ ۵۹.

د- عمدة القاری/ ج/ ۲۵ص+ ۱۲۷+ ۱۳۰+ ۱۲۳ حدیث/ ۶۵.

ه- فتح الباری/ ج/ ۱۳ص+ ۴۷۳ حدیث رقم: ۷۵۰۹+ ۷۵۱۰+ ۷۵۱۷ص+ ۵۲ص+ ۴۶۱.

تێبینی:

(ص و ج) نیشانە ی ئەھەڵە عەرەبەییەکانی (تاج و ریاض و تەجرید و فیکھی ئاسان) ھ. ج= جلد، ص= صەحیفە، ل= لاپەرە، نیشانە ی وەرگەرپراوە کوردییە کە یانە. ز= زنجیرە، ژ= ژمارە، ئەمە لەھەموو شوێنی وایە.

۱۰۴۱- عَنْ ابْنِ عُمَرَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) أَنَّ عُمَرَ تَصَدَّقَ بِمَالٍ لَهُ عَلَى عَهْدِ رَسُولِ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) وَكَانَ يُقَالُ لَهُ تَمْعٌ وَكَانَ تَخْلًا فَقَالَ عُمَرُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ إِنِّي اسْتَفْذْتُ مَالًا وَهُوَ عِنْدِي نَفِيسٌ فَأَرَدْتُ أَنْ أَتَصَدَّقَ بِهِ فَقَالَ النَّبِيُّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ): (تَصَدَّقْ بِأَصْلِهِ لَا يُبَاعُ وَلَا يُوهَبُ وَلَا يُورَثُ وَلَكِنْ يُنْفَقُ ثَمَرُهُ) فَتَصَدَّقَ بِهِ عُمَرُ فَصَدَّقَتْهُ تِلْكَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ وَفِي الرِّقَابِ وَالْمَسَاكِينِ وَالصَّيْفِ وَابْنِ السَّبِيلِ وَلِذِي الْقُرْبَى وَلَا جُنَاحَ عَلَى مَنْ وَلِيَهُ أَنْ يَأْكُلَ مِنْهُ بِالْمَعْرُوفِ أَوْ يُؤْكَلَ صَدِيقُهُ غَيْرَ مَتَمَوْلٍ بِهِ) (الحديث ۲۷۶۴).

ثیبونوعومەر (رمزی خوی لى بى) فهرمووی: عومەر (رمزی خوی لى بى) زهوییهکی دهست کهوت، له بهر ابر مەدینه بوو، ناوی ئەمەغ بوو، بری بوو لە باخە خورمايي، کات سەر دەمی پێغه مەبەر (دروودی خوی لەسەر بى) بوو، رویشته خزمەتی، عەرزی کرد: ئەى پێغه مەبەرى خودا! مالىكى زۆر چاکم دەست کهوتوو، دەمەوى بیکەم بەخێرو، تۆ دەفەر مووی که بیکەم بەجی؟ فهرمووی: (ئاوا بیکە بەوەمەقف: جی زهوییه که خوی ومەقف بى، نەدەمەفر و شری، نەدەمەبە خشری، نەبە که لە پوور دەگیری، بەلام دەرامەتە کهى دەمەبە خشری بەپیشیاوانی).

ئیتز عومەریش لەسەر ئەو شیوەیەى که پێغه مەبەر پیشانی دا: جی زهوییه کهى کرد بەوەمەقف و دەرامەت و دەسکهوتە کهى کرد بەخیر، ومەو خیرەش بو ئەم چەشنانە - واتە: سینفانە- بى: بو خەباتگێران و تیکۆشەرانى رێگەى خودا، بو ئازادکردنى کۆیله و بو نەدارا و هەژاران و بو میوان و، بو رێبواران و، بو خزمان و خویشانی پیشاوا، ومەو کهسەیشی کهسەر پەرشتی ئەو ومەقفە دەکا، که پێی دەگوتری: (متولی) گوناھى لەسەر نییە ئەگەر بەشیومەیهکی رەوا خوی لى نهکا بههى خوی و نهیکا بهمال و برادەرى خوی بدا، بهمەر جی لى نهکا بههى خوی و نهیکا بهمال و پاشەکهوتى بکا. (تاج/ ۲/ ۳۷۵-ف ۲- ۱۸۲. باسى ومەقف + ز- ۱۸۱) + (فیقهی ئاسان، بەرگی دووهم، ل- ۵۴۱، باسى ومەقف ز- ۲۳۵).

۱۱۴۲- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنْ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: (اجْتَنِبُوا السَّبْعَ الْمُؤِبَقَاتِ) قَالُوا: يَا رَسُولَ اللَّهِ وَمَا هُنَّ؟ قَالَ: (الشَّرْكُ بِاللَّهِ وَالسَّحَرُ وَقَتْلُ النَّفْسِ الَّتِي حَرَّمَ اللَّهُ إِلَّا بِالْحَقِّ وَأَكْلُ الرِّبَا وَأَكْلُ مَالِ الْيَتِيمِ وَالتَّوَلَّى يَوْمَ الزَّخْفِ وَقَذْفُ الْمُحْصَنَاتِ الْمُؤْمِنَاتِ الْغَافِلَاتِ) (الحديث ۲۷۶۶، طرفاه في: ۵۷۶۴، ۶۸۵۷) (۲۰۰).

نہ بوہور میرہ (ہمزای خوی لے ہی) لہ خوۓہ ویستہ وہ (درویدی خوی لے سمر ہی) دمفہ رموی: (خوتان دوور بگرن لہ حہوت تاوانی کوشندہ) یاران (ہمزای خوی لے ہی) فہرموویان: قوربان! نہی پیغہ مبہری خودا! نہو حہوتہ چی و چین؟ فہرمووی: (یہ کہہم: شیرک و ہاوبہش پیداکردن بؤ خودای تاک و تہنیا، دووہم: سیحرو جادو و بازی، سیئہم: گوشتنی کہسی کہ خودا رمزای لہ سہر نہبی، چوارہم: سوود خوڑی، پینجہم: خواردنی مائی ہہتیو، بہبی فہرمانی شہرع، شہشہم: ہہلہاتن و پشت ہہلکردن لہ دوژمنی دین لہ روژی ہیرش ہینانی دوژمنانا، حہوتہم: بوختانی داوینپیسہ ہہلہستن بؤ ژنی داوینپاکای بی ناگای موسولمان) (تاج/۳/۲۰۴ ف-۸ ش/د/ن).

۱۱۴۳- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: (لَا يَفْتَسِمُ وَرَكَّتِي دِينَارًا مَا تَرَكْتُ بَعْدَ نَفَقَةِ نِسَائِي وَمَثْوًى عَامِلِي فَهُوَ صَدَقَةٌ) (الحديث ۲۷۷۶، طرفاه في: ۳۰۹۶، ۶۷۲۹) (۲۰۱).

نہ بوہور میرہ (ہمزای خوی لے ہی) فہرمووی: خوۓہ ویستہ (درویدی خوی لے سمر ہی) فہرمووی: (کہسو کاری من - لہپاش مردنی من- پارہو پوول دابہش ناگہن، ہہرچیم لہپاش بہجیما خیرو خیراتہ، تہنیا ژیاوری ژنہ کانم و نازوووخہی سہرکارہ کہمی لے دہرجی) (تاج/۲/۲۴-ز-۱۰. باسی مائی پیغہ مبہر لہپاش خوۓ بؤ نہتہ وہ کہیہتی. نہک بؤ کہلہ پوور بہرانی).

۱۱۴۴- عَنْ عُمَانَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) حِينَ حُوصِرَ أَشْرَفَ عَلَيْهِمْ وَقَالَ أَتَشُدُّكُمْ اللَّهُ وَلَا أَتَشُدُّ إِلَّا أَصْحَابَ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) : أَلَسْتُمْ تَعْلَمُونَ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: (مَنْ حَفَرَ رُومَةَ فَلَهُ الْجَنَّةُ) فَحَفَرْتُهَا أَلَسْتُمْ تَعْلَمُونَ أَنَّهُ قَالَ: (مَنْ جَهَّزَ جَيْشَ الْعُسْرَةِ فَلَهُ الْجَنَّةُ) فَجَهَّزْتُهُمْ قَالَ: فَصَدَّقُوهُ بِمَا قَالَ (الحديث ۲۷۷۸) (۲۰۲).

نہو روژانہی کہ پیښه‌وا عوتمان (درویدی خوی لږ بی) له‌ماله‌که‌ی خویدا له‌لایه‌ن نازاوه‌گپړه‌کانه‌وه‌ که‌مارؤ درابوو، که‌له‌میسروه‌ه‌ه‌اتبوون، له‌بانیژی‌ه‌که‌وه‌ گفتوگو‌ی له‌که‌لیانا کردو فهرمووی: (سویندتان ددهم به‌خودای که‌وره، ته‌نیا نه‌و به‌پړزانه‌یشتان سویند ددهم که‌هاورپی پیغه‌مبه‌ر(درویدی خوی لږ بی) بوون، چونکه‌ نه‌وان هه‌میشه‌ شایه‌تی هه‌ق ددهن: نایا ناگاتان لږ نییه‌ که‌ پیغه‌مبه‌ر(درویدی خوی لږ بی) فهرمووی: (هه‌رکه‌سی بیری رومه‌ هه‌لکه‌نی به‌هه‌شتیه‌) منیش له‌سهر مه‌سرفی خوم هه‌لم که‌ند؟ نایا ناگاتان لږ نییه‌ که‌پیغه‌مبه‌ر(درویدی خوی لږ بی) فهرمووی: (هه‌رکه‌سی جه‌یشولعوسره‌ ته‌داره‌ک بکا به‌هه‌شتیه‌) منیش نه‌و جه‌یشه‌م تفاق خست؟ قسه‌به‌ر (راوی) فهرمووی: هاورپیانی پیغه‌مبه‌ریش، فهرموویان: به‌لږ نه‌م قسانه‌ی عوتمان راسته‌) (تاج / ۲ / ۳۷۷ف-ز-۸۳ ومقف +تاج / ۵/۹-ز-۸ - فهرلی عوتمان).

۱۱۴۵- عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) قَالَ خَرَجَ رَجُلٌ مِنْ بَنِي سَهْمٍ مَعَ تَمِيمِ الدَّارِيِّ وَعَدِيِّ بْنِ بَدَاءٍ فَمَاتَ السَّهْمِيُّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ بِأَرْضٍ لَيْسَ بِهَا مُسْلِمٌ فَلَمَّا قَدِمَا بِتَرْكِتِهِ فَقَدُوا جَامًا مِنْ فِضَّةٍ مُخَوَّصًا مِنْ ذَهَبٍ فَأَخْلَفَهُمَا رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) ثُمَّ وَجَدَ الْجَامَ بِمَكَّةَ فَقَالُوا: ابْتِغَاهُ مِنْ تَمِيمٍ وَعَدِيٍّ فَقَامَ رَجُلَانِ مِنَ أَوْلِيَائِهِ فَحَلَفَا لَشَهَادَتِنَا أَحَقُّ مِنْ شَهَادَتِهِمَا وَإِنَّ الْجَامَ لِصَاحِبِهِمْ.

قَالَ: وَفِيهِمْ نَزَلَتْ هَذِهِ الْآيَةُ: ﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا شَهَادَةُ بَيْنَكُمْ إِذَا حَضَرَ أَحَدُكُمْ الْمَوْتُ حِينَ الْوَصِيَّةِ اثْنَانِ ذَوَا عَدْلٍ مِنْكُمْ أَوْ آخَرَانِ مِنْ غَيْرِكُمْ إِنْ أَتَيْتُمْ ضَرَبْتُمْ فِي الْأَرْضِ فَأَصَابَتْكُمْ مُصِيبَةُ الْمَوْتِ تَحْسِبُوهُمَا مِنْ بَعْدِ الصَّلَاةِ فَيُقْسِمَانِ بِاللَّهِ إِنْ ارْتَبْتُمْ لَا نَشْتَرِي بِهِ ثَمَنًا وَلَوْ كَانَ ذَا قُرْبَى وَلَا نَكْتُمُ شَهَادَةَ اللَّهِ إِنَّا إِذَا لَمِنَ الْأَيْمِينَ فَإِنْ عَثَرَ عَلَى أَنَّهُمَا اسْتَحَقَّا إِثْمًا فَأَخْرَانِ يَقُومَانِ مَقَامَهُمَا مِنَ الَّذِينَ اسْتَحَقَّ عَلَيْهِمُ الْأُولَيَانِ فَيُقْسِمَانِ بِاللَّهِ لَشَهَادَتُنَا أَحَقُّ مِنْ شَهَادَتِهِمَا وَمَا اعْتَدَيْنَا إِنَّا إِذَا لَمِنَ الظَّالِمِينَ ذَلِكَ أَذْنَى أَنْ يَأْتُوا بِالشَّهَادَةِ عَلَى وَجْهِهَا أَوْ يَخَافُوا أَنْ تُرَدَّ أَيْمَانٌ بَعْدَ أَيْمَانِهِمْ وَاتَّقُوا اللَّهَ وَاسْمِعُوا وَاللَّهُ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الْفَاسِقِينَ﴾ (المائدة/ ۱۰۶-۱۰۸-۵) (الحديث ۲۷۸۰) (۲۰۳).

ثیبنو عہبباس (ہمزای خوی لن بی) فہر مووی: پیاو یکی بہنی سہمی لہ گہل تہمیمی داری و عہدی کوری بہدءادا، دہچن بو رہوتہنی (سہ فہر) بو بازرگانی بو شام، کابرای بہنی سہمی لہری دمری، لہ شویئی دمری موسولمانی تیادا نابی، کاتی دوو پیاوہ کھی ہاوری کھ لہ پوورہ کھیان ہیئایہ وہ بو کھ سووکارہ کھی، جامیکی زیوین دیار نہ بوو، کھ بہ وینہ لہ سہر شیوہی پھلکھ خورمای زپرین نہ خشابوو، جا کاتی بوو بہداواو داواکاری، پیغہ مہر (برودی خوی لہسر بی) ہر دوو کیانی سوینددا، کھ ناگامان لہو جامہ نییہ.

دوایی جامہ کھ لہ مہ ککھ بہ سہر گرایہ وہ، نہ وانہی جامہ کھیان لہلا دوزرایہ وہ گوتیان: لہ تہمیمی داری و عہدی کوری بہدءامان کپیوہ، دیسانہ وہ بووہ بہ کیشہ، جا نہ مجار دوو کھس لہ خزمانی یاروی سہمی کوژراو ہلسان سویندیان خوار دو گوتیان: بہ خوا شایہ تیہ کھی نیہ راست ترہ لہ شایہ تیہ کھی نہو دووانہ، وہ جامہ کھ جامی خزمہ کمانہ.

ئىبنو عەبباس (پەزى خەلىپە) فەرموۋى: ئەم ئايەتە سەبارەت بەوان دابەزى كەدەفەرمۇ: ﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا...﴾ تا كۆتايى، كەئىستا خويندرايەو. واتە: ئەى نەتەوۋى ئىسلام! يەككى لەبىر پارەكانى ئىسلام ئەمەيە: كاتى كەسكىكتان لەسەر مەرگا ويستى وەسكىت و راسپىرى شەرى بىكات، با دووپياۋى دادپەرور لەخۇتان ئامادەي ئەو راسپىرىيە بىن و بىن بەشايەت لەسەرى و لەكاتى پىويست دا، ئەو شايەتییە بەدن، يا دووپياۋى تىرى ناموسولمان بىكەن بەشايەت لەسەر ئەو راسپىرىيە.

ئەم جۆرە شايەتییە بۇ كاتى سەفەرە، ئەگەر كەسكىكتان كارەساتى مەرگ يەخەى گرت لەسەفەردا، ئەو دوو شايەتە لەپاش نوپىزى عەسر، كەخەلك لەو كاتەدا كۆدەبنەو، ئەگەر لىيان كەوتنە گومانەو رابگرن، ئاوا سوپىند بخۆن: سوپىند دەخۆين بەخوداى پاك و پىرۆز ئەم شايەتییەى كەدامان راستەو درووستەو، مەبەستمان پىي خزمەتى راستییە، نەو ك شتى تر، وەبەجى بەجى كردنى ئەم شايەتییە مەبەستمان ئەو دىنيە كەبەهايەكى كەمى جىهانى پى بەدەست بەيىن، باخاوەن پەيوەندى سوودومرگر لەم شايەتییەى ئىمە خزمىش بى، ئەو شايەتییەى خودا خستوو يەتە ئەستۆمان زايەى ناكەين و حەشارى نادەين... تا كۆتايى.

راڤەو شىكردنەو:

تەمىمى دارى (پەزى خەلىپە) لەپىشا مەسىحى بوو، لەسالى نوۋى كۆچىدا موسولمان بوو، موسولمانىكى زۆر جوانى لى دەرچوو، غەزاي لەخزمەت پىغەمبەردا كردو، پىغەمبەر (درودى خەلىپە) داستانى جەساسەو جەجالى لەمەو كىراوەتەو، وئەو دادەنرى بەگەورمترىن شانازى بۆى. (بىر: تاج/۱۰-ال-۳۰۵-۱۱۰).

یہ کہم کہس بوو کہ چرای لہمزگہوت داگیرساند، یہ کہم کہ سیش بوو کہ چیرۆک و داستانێ گێڕایہوہ، بہشہو شہونویژی زۆری دہکرد، روودانی ئہم داستانہی وا لہم فہرموودہیہدا، سہبارہت بہم جامہ لہپیش ئیسلام بوونی تہمیما بووہ. جاری وا دہبوو لہیہک رکات شہوبنوێژدا ہہموو قورئانی خہتم دہکرد! ہہمیشہ شہونویژیکی زۆر زۆری دہکرد شہوئ تابہیانی ہەر بہم ئایہتہ شہونویژی دہکرد، لہہہموو رکاتیکا لہپاش فاتیحہوہ دووبارہی دہکردہوہ:

﴿أَمْ حَسِبَ الَّذِينَ اجْتَرَحُوا السَّيِّئَاتِ أَنْ نَجْعَلَهُمْ كَالَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ سَوَاءً مَحْيَاهُمْ وَمَمَاتُهُمْ سَاءَ مَا يَحْكُمُونَ﴾ - حاثیة ۲۱/۴۵ -

واتہ: بابی باومرآن کہ ئہو ہہموو کو فرو بہدکاری و خراپہیان تی گوشیوہ، کہچی باوہریشیان وایہ: کہئہوان و موسولمانان کہ ئہو ہہموو کردہوہ باشانہیان کردوہ، لہدنیاو قیامہتدا بہیہک چاو تہماشایان بکہین؟! با بی باومرآن خویان بہمجۆرہ بۆچوونہ ہہلہیہ دہستخەرۆ نہکەن بہراستی ئہمہ برپاریکی زۆر خراپ و ہہلہو چہوتہ. لہپاش کوشتنی عوئمان تہمیم رویشت بۆ شام، وہ لہوئ مرد، گۆزی والہ بہیت جہبرین، لہولاتی فہلہسطین، حەزرتی عومەر زۆر ریزی دہگرت.

پایانی (خاتمہ)

نامہی راسپییری و پاشکۆکانی ہہتا ئیہرہ، شہست فہرموودہی بہرزہوہ بووی واتیادا، ہہژدہ ریگہیان بی رشتہن، ئہوانی تریان پەییوہستن، چلودوویان دووبارہن، پوختہکہیان ہہژدہ فہرموودہن، پیئشہوا موسلیمیش ہہموویانی دمرہیناوہ، بیجگہ لہمانہیان:

۲- فہرموودہ کہی ٹیبینوعہ بباس: (کان المال للولد = ۲۷۴۷ف) لہ (ت) نییہ.

۳- فہرموودہ کہی ٹیبینوعہ بباس: (۱۱۴۵ت=۲۷۸۰ف).

۴- فہرموودہ کہی ٹیبینوعہ بباس: (ہما والیان = ۲۷۵۹ف) لہ (ت) نییہ.

۵- حدیث: (الدین قبل الرصیۃ = ۲۷۸۱ف) لہ تہ جریدہ کہدا نییہ.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

۶۰- نامہ ی خہبات و تیکوشان و غہزاو ژینامہ

(کتاب الجہاد والسیر)

۱- باسی گہورہ ی خہبات و غہزاو ژینامہ

(باسی خہبات و تیکوشان وا لہ سہرہ تای بہرگی ہہ شتہ می تاجول
نوصولہ وہ، بروانہ: فیقہی ناسان، بہرگی سییہم ل-۸۶۵ ز-۳۴۶- باسی غہزاو
تیکوشان).

۱۱۴۶- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: جَاءَ رَجُلٌ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ
(صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) فَقَالَ: دُلَّنِي عَلَى عَمَلٍ يَغْدِلُ الْجِهَادُ قَالَ: (لَا أَجِدُهُ) قَالَ:
(هَلْ تَسْتَطِيعُ إِذَا خَرَجَ الْمُجَاهِدُ أَنْ تَدْخُلَ مَسْجِدَكَ فَتَقُومَ وَلَا تَقْشَرَ وَتَصُومَ وَلَا
تُفْطِرَ؟) قَالَ: وَمَنْ يَسْتَطِيعُ ذَلِكَ. (الحديث ۲۷۸۵) (۲۰۴).

نہ بوہورہ یرہ (مجازی خوی لی بی) فہرمووی: پیاوی ہاتہ خزمہ تی حہ زہمت (درویدی
خوی لہ سہر بی) عہرزی کرد: قوربان! چی کاریکی باشی تر ہاوتای تیکوشان
لہر یگای خودای گہورہ دا دہکا؟ فہرمووی: (کاری وا گومان نابہم). نہوجا
بہ پیاوہ کہی فہرموو: (نایا دہتوانیت نہو کاتہی کہ خہباتکار دمروات بو

خه باتکاری، تۆیش بجیته ناو نوپزگه کهتو سهرو مپ نوپزو شه ونوپز بکهیت بهبی ساردبوونه وه بهرؤزیش ههر بهرؤزوو بیو یهک رؤزی لی نه خوی بهیاوه که گوتی: جا کی شتی وا ده توانی؟ (تاج/ ۸/ ۴۷ ف- ۳ ش/ ت/ ن) + (ریاض/ ۳- ۹۴۸ ز- ۲۳۴ باسی جیهاد).

۱۱۴۷- عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: قِيلَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ أَيُّ النَّاسِ أَفْضَلُ؟ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ): (مُؤْمِنٌ يُجَاهِدُ فِي سَبِيلِ اللَّهِ بِنَفْسِهِ وَمَالِهِ) قَالُوا: ثُمَّ مَنْ؟ قَالَ: (مُؤْمِنٌ فِي شُعْبٍ مِنَ الشُّعَابِ يَتَّقِي اللَّهَ وَيَدْعُ النَّاسَ مِنْ شَرِّهِ). (الحديث ۲۷۸۶، طرفه في: ۶۴۹۴) (۲۰۵).

ئه بوسه عیدی خودری (مژدی خوی لی بی) فهرمووی: پرسیارکرا له پیغه مبه (درویدی خوی لسمر بی): چاکترین کهس کییه؟ فهرمووی: (ئهو موسوئمانه ی که به گیان و سامان و به سهرو به مال له پیکه ی خودادا تی دهکوشی) گوتیان: ئه ی دوا ی ئه و کی چاکترین کهسه؟ فهرمووی: (ئهو موسوئمانه ی که له په نایه کا سه ری خوی کز دهگری و، به جوانی خودای خوی ده په رستی، وه له خودای گه وره ده ترسی و نازاری کهس نادات. (تاج/ ۸/ ۴۹- ۶ ش/ د/ ت).

۱۱۴۸- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) يَقُولُ: (مَثَلُ الْمُجَاهِدِ فِي سَبِيلِ اللَّهِ وَاللَّهُ أَعْلَمُ بِمَنْ يُجَاهِدُ فِي سَبِيلِهِ كَمَثَلِ الصَّائِمِ الْقَائِمِ وَتَوَكَّلَ اللَّهُ لِلْمُجَاهِدِ فِي سَبِيلِهِ بِأَنْ يَتَوَفَّاهُ أَنْ يُدْخِلَهُ الْجَنَّةَ أَوْ يَرْجِعَهُ سَالِمًا مَعَ أَجْرٍ أَوْ غَنِيمَةٍ). (الحديث ۲۷۸۷) (۲۰۶).

ئەبوھورەیرە (پەزەئى خەۋى لىن بىن) فەرەمۆى: بىستەم لە خۆشەويستى خودا (دروودى خەۋى لەسەر بىن) دەيفەرەمۆ: (وێنەى كەسى لە پىگەى خودادا بچى بۆ خە با تو كۆشش و، بىيى بە تىكۆشەر لە پىگەى خودادا، وەك وێنەى ئەو كەسە وایە كە هەتا ئەو دەگەرپێتەووە بۆ جىگەى خۆى، ئەو پىش سەر و مەر هەر نوێژ بكا و، هەميشە بەرۆژو بىو، يەك دەم چى يە لە نوێژو رۆژو سارد نەبێتەووە.

وہ خودا بووہ بہ دەستەبەرى خەباتكارى پىگەى خودا، كە يەكئى لەم دووبەھەرە گەورەى بۆ دا بىن و مسۆگەر بكات: ئە گەر خودا لەو كاتى خەباتەدا گيانى كيشا يەكسەر بىباتە ناو بە ھەشت، ئەگەر بە بىوھيش و بەساغى گەرانىوہ يەكئى لەم دوو بەھرەيە يا بەلايەنى كەمەوہ بەھرەيەكيانى دەست بخات: پاداشتى باشى پى خەلات بكات، يا پاداشت و دەسكەوتى تالانى پى خەلات بكات).

١١٤٩ - عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنْ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: (مَنْ آمَنَ بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ وَأَقَامَ الصَّلَاةَ وَصَامَ رَمَضَانَ كَانَ حَقًّا عَلَى اللَّهِ أَنْ يُدْخِلَهُ الْجَنَّةَ هَاجِرًا فِي سَبِيلِ اللَّهِ أَوْ جَلَسَ فِي أَرْضِهِ الَّتِي وَلَدَ فِيهَا) قَالُوا: يَا رَسُولَ اللَّهِ أَفَلَا تُنَبِّئُ النَّاسَ بِذَلِكَ؟ قَالَ: (إِنَّ فِي الْجَنَّةِ مِائَةَ دَرَجَةٍ أَعَدَّهَا اللَّهُ لِلْمُجَاهِدِينَ فِي سَبِيلِهِ كُلُّ دَرَجَتَيْنِ مَا بَيْنَهُمَا كَمَا بَيْنَ السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ فَإِذَا سَأَلْتُمُ اللَّهَ فَسَلُّوهُ الْفَرْدَوْسَ فَإِنَّهُ أَوْسَطُ الْجَنَّةِ وَأَعْلَى الْجَنَّةِ وَفَوْقَهُ عَرْشُ الرَّحْمَنِ وَمِنْهُ تَفْجَرُ أَنْهَارُ الْجَنَّةِ) (الحديث ٢٧٩٠، طرفه في: ٧٤٢٣ (٢٠٧).

ئەبوھورەیرە (پەزەئى خەۋى لىن بىن) فەرەمۆى: پىغەمبەر (دروودى خەۋى لەسەر بىن) - فەرەمۆى: (ھەر كەسى بپروای بەخودا، بە پىغەمبەرى خودا ھەبى، نوێژ بكاو، رۆژووی پەمەزان بگرئ، دەبى بە ماف لەسەر خودا كە بىباتە ناو بە ھەشت، ئىتر چى

خەبات و غەزا لە ڕێگەی خودادا بکات، یا لەو خاکەیی تیایدا لەدایک بوووە دانیشیۆ نەچی بۆ غەزا).

هاورپیان (پەزای خۆی ئە بێ) فەرموویان: ئەو پێغەمبەری خودا! بۆچی ئەم مژدە خۆشە لە ناو مەردوومدا پەخشەووە نە کەین، وە پێیان ڕابگەیهێنین ئەگەر دەمیش نەچن بۆغەزا، مادام باومەریان هەیه و نوێژ دەکەن و پۆژو دەگرن، خودا بەهەشتیان پێخەلات دەفەرموێ؟ خۆشەویست (دروودی خۆی لەسەر بێ) فەرمووی: (پاستە ئەمە وایە، بەلام لەو گەلی باشتەر هەیه کە ئەوەیە: لە بەهەشتدا سەد پلەیی بەرپێزی بەرز هەیه کە نیوانی هەموو دووپلەیهکی بە قەد نیوانی ئاسمان و زەوی دەبێ، خوودای گەورە ئامادە کردوون بۆ تیکۆشەران و غەزاکاران لە ڕێگەی خودادا، دەی کاتی لە خودای گەورە داوای جیگە لە بەهەشتا دەکەن داوای فێردەوسی هەرە بالایی لێکەن، کە نایابترین و بەرزترین شوێنە لە بەهەشتدا، سابهشکو بە ھۆی نزاو پارانەووە فێردەوس بۆ خۆتان بچێن، گەرچی خۆی لە بنەڕەتدا بۆ غەزاکاران دانراوە، وە لە ژوور فێردەوسەووە بارە گای (عەرش) ی خودای گەورە بەخشنەو میهرەبانە، وە لە بن فێردەوسەووە هەرچوار پووبارە گەورە ناودارەکانی بە هەشت ھەلەدە قولێن) (پروانە: تاج/ ٨-٤٩ ز- ١١+ تاج/ ١٠-٤٢٩ ز- ١٣٣ ھەتا لاپەرە ٤٨٦/ باسەکانی بەهەشت) + (ریاض ٩٥٠/ ٣ ز- ١٦. باسی جیھاد).

١١٥٠- عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنْ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: (لَعَذَابُ فِي سَبِيلِ اللَّهِ أَوْ رَوْحَةً خَيْرٌ مِنَ الدُّنْيَا وَمَا فِيهَا) (الحديث ٢٧٩٢، طرفه في: ٢٧٩٦، ٦٥٦٨) (٢٠٨).

پێشەوا ئەنەسی کورێ مالیک (پەزای خۆی ئە بێ) لە پێغەمبەرەووە (دروودی خۆی لەسەر بێ) دەفەرمووی: (تاقی کۆشش و تیکۆشان لە ڕێگەی خودادا - چی تاقی

به یانی بئو، چی تاقی ئیواره بئ، له هه موو سامان و موئکی جیهان چاکتره
(تاج/ ٨/ ٤٨ ز- ١١٠٤) + (ریاض/ ٣- ٩٤٣ ف- ٤، ٦).

١١٥١- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ)
قَالَ: (لَقَابُ قَوْسٍ فِي الْجَنَّةِ خَيْرٌ مِمَّا تَطْلُعُ عَلَيْهِ الشَّمْسُ وَتَغْرُبُ)
وَقَالَ: (لَغْدَوَةٌ أَوْ رَوْحَةٌ فِي سَبِيلِ اللَّهِ خَيْرٌ مِمَّا تَطْلُعُ عَلَيْهِ الشَّمْسُ وَتَغْرُبُ)
(الحديث ٢٧٩٣، طرفه في: ٣٢٥٣) (٢٠٩).

ئه بهوهرهیره (پهزی خوی لئ بئ) فهرمووی: خو شه ویست (دروودی خوی لئسر بئ)
دهفه رموی: (بهقهی جئ که وانی له بهه هشتا لهه موو جیهان باشتره، وه
فهرمووشی: تاقی کو شش و غه زاو تی کو شان له ریگهی خودادا - چی تاقی
به یانی بئو چی تاقی ئیواره بئ- لهه موو سامان و موئکی جیهان چاکتره!).
(تاج/ ٨/ ٤٨ ز- ١١- ش/ ت/ ن).

باسی په ریه چاو به له که کان و چۆنیه تی شیوهی شیرینیان

١١٥٢- عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ):
(لَوْ أَنَّ امْرَأَةً مِنْ أَهْلِ الْجَنَّةِ اطَّلَعَتْ إِلَى أَهْلِ الْأَرْضِ لِأَضَاءَتِ مَا بَيْنَهُمَا
وَكَمَلَتْهُ رِيحًا وَلَنْصِيفُهَا عَلَى رَأْسِهَا خَيْرٌ مِنَ الدُّنْيَا وَمَا فِيهَا) (الحديث:
٢٧٩٦) (٢١٠).

له ئه نه سه وه (پهزی خوی لئ بئ) پیغه مبههر (دروودی خوی لئسر بئ) دهفه رموی: (ئه گهر
بیئو ئافهرتی له دانیشتوانی بهه هشت خوی نیسانی دانیشتوانی سهر زهوی
بدا، له بهر شهوقی ئه و نیوانی بهه هشت و زهوی هه مووی روشن ده بیته وه،

وہم پری دہیٰ لہ نوورو بؤن و بہرامہی خوش! سہرپوشی سہری ژنی بہہشتی
باشترہ لہ جیہان و ہہرچی وا لہ جیہانا!). (تاج ۸/۴۸/۵-۱۱).

۱۱۵۳- عَنْ أَنَسٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ بَعَثَ النَّبِيُّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) أَقْوَامًا مِنْ بَنِي سُلَيْمٍ إِلَى بَنِي عَامِرٍ فِي سَبْعِينَ فَلَمَّا قَدِمُوا قَالَ لَهُمْ خَالِي: أَتَقْدُمُكُمْ فَإِنْ آمَنُونِي حَتَّى أُبَلِّغَهُمْ عَنْ رَسُولِ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) وَإِلَّا كُنْتُمْ مِنِّي قَرِيبًا فَتَقَدَّمُ فَأَمَتُوهُ فَبَيْنَمَا يُحَدِّثُهُمْ عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) إِذْ أَوْمَتْوا إِلَى رَجُلٍ مِنْهُمْ فَطَعَنَهُ فَأَلْفَدَهُ فَقَالَ: اللَّهُ أَكْبَرُ فُزْتُ وَرَبُّ الْكَعْبَةِ ثُمَّ مَالُوا عَلَى بَقِيَّةِ أَصْحَابِهِ فَقَتَلُوهُمْ إِلَّا رَجُلًا أَعْرَجَ صَعِدَ الْجَبَلَ قَالَ هَمَّامٌ فَأَرَاهُ آخَرَ مَعَهُ فَأَخْبَرَ جَبْرِيلُ عَلَيْهِ السَّلَامُ النَّبِيَّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) أَنَّهُمْ قَدْ لَقُوا رَبَّهُمْ فَرَضِيَ عَنْهُمْ وَأَرْضَاهُمْ فَكُنَّا نَقْرَأُ: (أَنْ بَلَّغُوا قَوْمَنَا أَنْ قَدْ لَقِينَا رَبَّنَا فَرْضِيَ عَنَّا وَأَرْضَانَا ثُمَّ نُسِيخْ بَعْدَ فِدَعَا عَلَيْهِمْ أَرْبَعِينَ صَبَاحًا عَلَى رِغْلٍ وَذُكْرَانٍ وَبَنِي لَحْيَانَ وَبَنِي غُصَيَّةَ الَّذِينَ عَصَوْا اللَّهَ تَعَالَى وَرَسُولَهُ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) (الحديث ۲۸۰۱، أطرافه سبقت في: ۵۱۵) (۲۱۱).

ئەنەس (بەزى خەيلى لى) فەرەموى: پيغەمبەر (دروىدى خەيلى لەسەر لى) حەفتا كەسى نارد بۆ ناو بەنى ريعل و بەنى ذەكوان و بەنى عوصەييە، چەند پياويكى بەنى سولەيميان تيدا بوو، جا كاتيك دەگەنە پيشەو، جا حەرامى كورى ميلحانى خالۆم پييانى فەرەموو: ئيوە ليەرە چاوەروان بن من خۆم لەپيشا دەرۆم بۆ ناويان، دەمو دوويان تاقى دەكەمەو جا ئەگەر ئەمانيان پى دام، ئەوا نامەكەى پيغەمبەريان پى رادەگەيەنم لەگەل پەيامەكەى دا، خو ئەگەر ناپاكيشيان لى كردم، ئەوا ئيوە لەنزيكەموەبن، بەشتەكە دەزانن ئيتەر بەپيى هەلۆيست ياكۆمەكى من دەكەن، يا هەر هيچ نەبى هەلدين و رادەكەن و ئيوە قوتارتان دەبى.

جا کاتی خالم چووہ پی شہوہ بہ درو بہ فیل ئہ مانیان پی دا، و مدہستی کرد بہ راگہ یاندنی کاغہزو پہیامہ گہی پیغہ مہر (دروودی خوی لسمہ بی) لہناو خویان دا، ئامازہیان لہ پیاو یکیان کرد رمیکی لہ پشتہوہ لی دا، لہ سنگیہوہ دمرچوو. جا خالم فہرمووی: اللہ اکبر! گہورہی ہر بو خودایہ، بہ خودای گہورہ، بہ خاودہنی کہعبہ، شادبووم بہ شہید بوون، و گہیشتم بہ ئاواتی خووم پیروز بووم، ئہو جا ہوزی بہنی عامر دہنیشنہ سہر تاقمہ گہی حہرام و ہر حہفتایان دہکوژن، تہنیا پیاو یکی شہلیان نہبی کہ ہہلدمنی بہ کیوہ کداو خوی دہگہیہ نیتہ لوتکہی کیوہ گہ. جا جوبرائیل (سہامی خوی لی بی) ہہوالی بہ پیغہ مہر (دروودی خوی لسمہ بی) دا، کہ ئہو شہیدانہ گہیشتون بہ خرمہتی خودای خویان و خودا لہوان رازیہو، ئہوانیشی رازی کردوہ.

جا خودای گہورہ لہ قورئانی پیروزدا ئہمہی نارده خواروہ، و دتا ماومہی لہناو قورئاندا ئہ مانخویند، تادوایی خودا سرپہوہو نہسخی کردوہ، ﴿اِنَّ بَلْغُوا قَوْمًا، اَنْ قَدْ لَقِينَا رَبَّنَا فِرْضِي عَنَّا وَاَرْضَانَا﴾ واتہ: خودایہ! ہہوالی حالمان رابگہیہنہ بہ گہلی ئیسلام، کہوا ئیمہ شادبووین بہ دیداری بہرومردگارمان، و دخوا لیمان رازیہو رازی کردوین.

جا لہوہدوا پیغہ مہر (دروودی خوی لسمہ بی) چل بہیانی نرای شہری لہناو قونوتا، لہم ہوزانہ کرد: لہ ریعلو لہذہ کوان و لہبہنی لہحیان و لہبہنی عوصہییہ، کہئہوانہن لہم رووداودا لہ خوداو لہ پیغہ مہر خودا یاخی بوون. (بروانہ: تاج/ ۸/ ۲۵۴ ف+ ۱- ۲۲- ۱۰۲ ہہناردنی حہفتاکہسہ قورئانخوینہکان + ریاض/ ۳/ ۹۵۷ ف- ۳۲- ۲۳۴. باسی خہبات و...).

۱۱۵۴ - عَنْ جُنْدَبِ بْنِ سُفْيَانَ (رضي الله عنه) أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) كَانَ فِي بَعْضِ الْمَشَاهِدِ وَقَدْ دَمِيتَ إِصْبَعُهُ فَقَالَ: هَلْ أَنتَ إِلَّا إِصْبَعٌ دَمِيتَ وَفِي سَبِيلِ اللَّهِ مَا لَقِيتَ (الحديث ۲۸۰۲) (۲۱۲).

جوندوبی کوری سوفیان (برزی خوی لئ بئ) فهرمووی: له خزمه تی هه زه تدا
 بووم له غه زایه گا له ناو نه شکه وتیکا، په نجه یه کی هه زه ت زامار بوو، خوینی
 لئ هات پیغه مبه ریش (دروودی خوی لئ سهر بئ) بو دلدانه وهی په نجه ی، هه تا ئوقره
 بگری له سهر ئیش و ئازاره که ی فهرمووی:

هَلْ أَنْتِ إِلَّا إصْبَعُ دَمِيتِ وَفِي سَبِيلِ اللَّهِ مَالَقِيتِ

واته به شیعر له دهریا که ی خوی که ره جه زه:

ئه ی په نجه وایه پایهر شویت له پئی خودادا وارژا خوینت

مه به ستی خوشه ویست (دروودی خوی لئ سهر بئ) ئه وه یه، که له سهر شیوه ی
 موعجیزه دئی په نجه ی خوی بداته وهو، تیی بگه یه نی ئه و ئیش و ئازاره ی که
 پئی گه یشتوو له چا و هی تر دا ههر زور که مه له گه ل ئه وه شدا به خورایی
 ناروا، خوا بو ی حسیب ده کا به تی کو شان له پئی گه ی خویدا. (بروانه:
 تاج/ ۷/ ۲۵۵ ز ۷۶- سورمتی ضوحی. ف- ۲ + تاج/ ۱۰/ ۱۷۲ ز ۶۹ ف- ۱)

جوندوبی کوری سوفیان ناوی ته وای جوندوبی کوری عه بوللای کوری
 سوفیانی بوجه یلییه، به دوو شیوه گیرانه وهی لیوه ده کری: جوندوبی کوری
 عه بوللای به ناوی باوکیه وه، جوندوبی کوری سوفیان به ناوی باپیری وه. ئه م
 جوړه ورده کاریانه په یوه ندی زوری به زانستی فهرمووده وه هیه.
 کورته یه کی که میش له ژیان نامه ی جوندوب له ژماره: (۶۴۸) دا رابوورد.

۱۱۵۵- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ
 وَسَلَّمَ) قَالَ: (وَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ لَا يُكَلِّمُ أَحَدًا فِي سَبِيلِ اللَّهِ وَاللَّهُ أَعْلَمُ بِمَنْ يُكَلِّمُ
 فِي سَبِيلِهِ إِلَّا جَاءَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ وَاللُّونُ لَوْنُ الدِّمِّ وَالرَّيْحُ رِيحُ الْمِسْكِ) (الحدیث
 ۲۸۰۳، سبق طرفاه في رقم: ۱۷۰ في المجلد الأول) (۲۱۳).

واتاوه مه به ست لهم فهرمووديه له ژماره (١٧٠) دا رابوورد (رياض/٣/٩٤٦).

١١٥٦ - عَنْ أَنَسٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ غَابَ عَمِّي أَنَسُ بْنُ النَّضْرِ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنْ قِتَالِ بَذْرِ فَقَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ غِبْتُ عَنْ أَوَّلِ قِتَالٍ قَاتَلْتَ الْمُشْرِكِينَ لَيْنَ اللَّهِ أَشْهَدَنِي قِتَالَ الْمُشْرِكِينَ لَيَرَيْنَ اللَّهُ مَا أَصْنَعُ فَلَمَّا كَانَ يَوْمَ أُحُدٍ وَالْكَشَفِ الْمُسْلِمُونَ قَالَ: (اللَّهُمَّ إِنِّي أَعْتَدُ إِلَيْكَ مِمَّا صَنَعَ هَؤُلَاءِ يَغْنِي أَصْحَابَهُ وَأَبْرَأُ إِلَيْكَ مِمَّا صَنَعَ هَؤُلَاءِ يَغْنِي الْمُشْرِكِينَ).

ثُمَّ تَقَدَّمَ فَاسْتَقْبَلَهُ سَعْدُ بْنُ مُعَاذٍ فَقَالَ: يَا سَعْدُ بْنُ مُعَاذٍ الْجَنَّةُ وَرَبُّ النَّضْرِ إِنِّي أَحَدٌ رِيحَهَا مِنْ دُونِ أَحَدٍ قَالَ سَعْدٌ: فَمَا اسْتَطَعْتُ يَا رَسُولَ اللَّهِ مَا صَنَعَ قَالَ أَنَسٌ: فَوَجَدْنَا بِهِ بَضْعًا وَكَمَانَيْنِ: ضَرْبَةً بِالسَّيْفِ أَوْ طَعْنَةً بِرُمَحٍ أَوْ رَمِيَّةً بِسَهْمٍ وَوَجَدْنَاهُ قَدْ قُتِلَ وَقَدْ مَثَلَ بِهِ الْمُشْرِكُونَ فَمَا عَرَفَهُ أَحَدٌ إِلَّا أَخْتَهُ بَنَاتِهِ قَالَ أَنَسٌ: كُنَّا لُرَى أَوْ نَظُنُّ: أَنَّ هَذِهِ الْآيَةَ نَزَلَتْ فِيهِ وَفِي أَشْبَاهِهِ: ﴿مِنَ الْمُؤْمِنِينَ رِجَالٌ صَدَقُوا مَا عَاهَدُوا اللَّهَ عَلَيْهِ﴾. إِلَى آخِرِ الْآيَةِ (الحديث ٢٨٠٥، طرفاه في: ٤٠٤٨، ٤٧٨٣).

وَقَالَ إِنَّ أَخْتَهُ وَهِيَ تُسَمَّى الرَّبِيعَ كَسَرَتْ ثَنِيَّةَ امْرَأَةٍ فَأَمَرَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) بِالْقِصَاصِ فَقَالَ أَنَسٌ يَا رَسُولَ اللَّهِ وَالَّذِي بَعَثَكَ بِالْحَقِّ لَا تُكْسِرُ ثَنِيَّتَهَا فَرَضُوا بِالْأَرْضِ وَتَرَكُوا الْقِصَاصَ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) إِنَّ مِنْ عِبَادِ اللَّهِ مَنْ لَوْ أَقْسَمَ عَلَى اللَّهِ لِأَبْرَهُ (الحديث ٢٨٠٦) (٢١٤).

نه نه سی کوری مالیک (همزی خوی لئ بی) فهرمووی: مامه نه نه سی کوری نه ضر (همزی خوی لئ بی) ناماده غه زای به در نه بوو، له بهر نه وه عهرزی پیغه مبهری کرد: نهی پیغه مبهری خودا! یه کهم جهنگی که تو له گهل بیباوه پراندا کردت بهنسیبم نه بوو، که هاوبه شی نه وه جهنگه پیروزمیه بکه م،

جا نه گهر خودا فرسه تی دامو ناماده ی جهنگی تر بووم له ئایینده دا له گه ل کافره کانا، نه و کاته خودای گه وره ده مبینی که چۆن جهنگی ده که م، جا کاتی رووداوی ئو خود هاته پێش زۆربه ی موسولمانه کان شکان و ده وری حه زره تیان چۆل کرد، مامه م فه رمووی: خودایه! من پۆزش خواهی ده که م و عوزر ده ی نه مه وه بۆ تۆ له وه ی که نه م موسولمانانه کردیان، و به داخه وه نه م هاوړی نازدارانه ی من له م جهنگه دا که شه ری مان و نه مان و تیکشکانه هه ل هاتن!

و مبه ری و به دوو ریشم له خزمه تی تۆ دا له م کاره ناشیرین و نامه ردیه که نه م کافرا نه دمر باره ی پێغه مبه ری تۆ کردیان، پاش نه مه شیرانه هه ل مه تی بردو چوو ه پێشه وه بۆ ناو کوړی شه رو ده سته ی کرد به جهنگین و شه ری کی دلیرانه ی کردو نه به زی و وازی نه هینا هه تا کوژرا و شه هید کرا.

جا له کاتی هیرش بردندا سه عدی کوړی مو عا ذ، روو به رووی دی و به ره ودا راده کا، مامه م پێی ده لێ: نه ی سه عدی کوړی مو عا ذ! به هه شتم ده وئ نه ل ه ای به هه شت ده که م، سویندم به خودای نه ضری بابم، له لای ئو خود ده وه بۆن و به رامه ی به هه شت دی به سه رم دا!!

سه عد فه رمووی: نه ی پێغه مبه ری خودا! نه وه ی نه و کردی له توانای من دا نه بوو، نه نه سی برازی فه رمووی: هه شتا و نه وه نده جی ده مه شیرو شوین رم و جی گه تیر مان پێوه دۆزی به وه، کاتی دۆزیمان وه کوژرا بوو، کافره کان نه تکیان کرد بوو، جهسته یان شیواند بوو، کهس نه ی ناسیه وه روبه یعی خوشکی نه بی، که پووری من بوو، نه ویش به سه ره په نجه کانی ناسیه وه.

نه نه س فه رمووی: به بۆ چوون و بیرو باو مه ری ئیمه له وو له وینه ی نه ودا نه م نایه ته هاته خواره وه، که به یان حا لی نه و ی واتی دا، که ده فه رموی: ﴿مَنْ الْمُؤْمِنِينَ رِجَالٌ صَدَقُوا مَا عَاهَدُوا اللَّهَ عَلَيْهِ فَمِنْهُمْ مَنْ قَضَىٰ لِحَبِّهِ وَ مِنْهُمْ مَنْ يَنْتَظِرُ وَمَا بَدَّلُوا تَبْدِيلًا﴾.

ئەنەسى كۆپى مالىك (پەزىلەتلىك خوتۇن بولۇپ) فەرەمۇنى: ئەو خوشكەي مامە ئەنەسىم كەمن بەناۋى ئەۋەدە ئاۋىراۋم، كەئەو خوشكەي ناۋى روبەيىع بوۋ، ددانە دوۋىنەي ژنىكى شكاند بوۋ، كاتى بوۋ بەشكات و شكاتكارى و سكالاً برايه لاي پىغەمبەرى خوا، پىغەمبەر (دروۋى خوتۇن لىسىر بولۇپ) دەستوۋرى دا بەتۆلە سەندەۋەو فەرەمۇنى: دەبى لەبىرىتى ئەۋە ددانى روبەيىعش بىشكىنرى. ئەنەسى براشى فەرەمۇنى: ئەي پىغەمبەرى خودا! بەو كەسەي كە تۆي بەراستى كىردە بەپىغەمبەرى خوتۇن بەم ئايىنە راست و دروستەۋە رەۋانەي كىردوۋى، پىشت بەكەرەمى خودا ددانى ئەم خوشكەم ناشكىنرى. جا لەپاش ھەول و كۆششى ئاشتىانە، كەسوكارى ژنەكە بەخوتىنى ددانەكە قايل بولۇپ، و وزيان لەتۆلە سەندەۋە ھىنا.

پىغەمبەرىش بەم بۆنەپەۋە فەرەمۇنى: (خوداى گەرە بەندەي باشى واي ھەيە، ئەگەر ورك لەخودا بگىرى و سوتىندى لى بخوات، كەدەبى فەيسارە ئىشم بۆ بىكەيت، خودا دلى ناشكىنى و ئىشەكەي بۆ دەكات، ۋەك ئەم سوتىندەي ئەنەس خواردى كە ددانى خوشكەكەي ناشكىنرى). (بەروانە تاج/۷-۸۹-۴- سوورەتى ئەھزاب ز-۱۶+بەرگى ۲۱۲/۸+تاج/۸-۱۰۸-۳۵-ز) + (رىياض/۱-۱۱۲-۴-۱۰۹-۱۳-۹۵۸).

راۋە و شىكردنەۋە:

مامۇستا ئەھمەد كۆپى غەلى ئىبنو ھەجەرى غەسقىلانى - رەزاو رەھمەتى خوداى گەرە لى بى - دەفەرمۇنى: ئەم فەرەمۇدەپە ئەم بەھرانەي واتىادا: خۇبەخت كىردن و گىيان كىردن بەقوربانى لەكاتى غەزاو جەنگى بىباۋەراندە كارىكى رەۋاۋ پەسەندە، تەننەت دەبى بەبەلگەۋ نىشانەي دامەزراندەي باۋەرى تەۋاۋ. ۋەبەر ئەو نەھىيە ناكەۋى كە كراۋە لەخۇفەردانە ناۋ سەرتياچوۋنەۋە. كە دەفەرمۇنى: ﴿ولا تلقوا بأيديكم إلى التهلكة﴾.

۱۱۵۷- عَنْ زَيْدِ بْنِ ثَابِتٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ نَسَخْتُ الصُّحُفَ فِي الْمَصَاحِفِ فَقَفَذْتُ آيَةً مِنْ سُورَةِ الْأَحْزَابِ كُنْتُ أَسْمَعُ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) يَقْرَأُ بِهَا فَلَمْ أَجِدْهَا إِلَّا مَعَ خُزَيْمَةَ بِنْتِ ثَابِتِ الْأَنْصَارِيِّ الَّذِي جَعَلَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) شَهَادَتَهُ شَهَادَةً رَجُلَيْنِ وَهُوَ قَوْلُهُ: ﴿مِنَ الْمُؤْمِنِينَ رِجَالٌ صَدَقُوا مَا عَاهَدُوا اللَّهَ عَلَيْهِ﴾. (الحديث ۲۸۰۷، أطرافه في: ۴۰۴۹، ۴۶۷۹، ۴۷۸۴، ۴۹۸۶، ۴۹۸۸، ۴۹۸۹، ۷۱۹۱، ۷۴۲۵) (۲۱۵).

زہیدی کوری ثابت (رمزی خوی لئ بن) فہرمووی: ثہو کاتہ، کہلہسہر فہرمانی
 حہزرتی عوسمان، کہ قورثانمان کؤکردہوہو جہند دانہیہکمان لئ روونووس
 کرد، لہسوورہتی ثہحزاب ثایہتیکم لئ بزر بوو، من خوّم لہبہرم
 بوو، چونکہ گہلئ جار لہپیغہمبہرم دہبیست کہلہ ژیانیدا دہیخویند، جا
 کاتئ بوئ گہراپن لہلای خوزیمہی کوری ثابتی ثہنصارئ دؤزیمانہوہ، کہ
 ثہم خوزیمہیہ ثہوہندہ پیاوئکی حہقانی و راست و دروست بوو،
 پیغہمبہر (درویدی خوی لہسمر بن) شایہتی ثہوی لہباتی شایہتی دووپیاو قہبوول
 دہکرد. (تاج/۷-۹۰ف-۱۶+تاج/۵/۳۳۴-ز-۹۴).

۱۱۵۸- عَنْ الْبَرَاءِ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) يَقُولُ أُنِّي النَّبِيُّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) رَجُلٌ مُقْتَعٌ بِالْحَدِيدِ فَقَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ أَقَاتِلْ أَوْ أَسْلِمْ؟ قَالَ: (أَسْلِمْتُ ثُمَّ قَاتِلْتُ) فَأَسْلَمْتُ ثُمَّ قَاتِلْتُ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ): (عَمِلَ قَلِيلًا وَأَجَرَ كَثِيرًا). (الحديث ۲۸۰۸) (۲۱۶).

بہرائی کوری عازیب (رمزی خوی لئ بن) فہرمووی: لہجہنگی ئوحوودا پیاوئ
 زریئ ئاودامانی پؤشیبوو، ہاتہ خرمہتی پیغہمبہر (درویدی خوی لہسمر بن) گوتی: ثہی
 پیغہمبہری خودا! من جارئ لہپیشا دہجہنگم لہگہل ئیوہدا لہدؤی

دوژمنانتان، له پاشا که شهر ته و او بوو موسوئمان دهم؟ پیغهمبه ر (دروودی خوی لسمر
 بن) فهرمووی: (نه، نه، هه نابی، به لام له پیشا موسوئمان بیه، نه و جا بجه نگی)
 نه ویش موسوئمان بوو، وهدستی کرد به شهر کردن هه تا کوژ را.
 پیغهمبه ر (دروودی خوی لسمر بن) بهم بونه هیه وه فهرمووی: (کاری که می کردو
 پاداشی زوری برد!) (ریاض ۹۵۳/۳-ف ۲۶-ز ۲۴-باسی جهاد).

راقه و روونکردنه وه:

نهم پیاوه شه هیده ناوی عه مری کوری ثابتی نه شه لیه، نازناوی
 نه صرمه، نهم رووداوه گه لی جار ده کری به مه ته و ده گوتری: (به بی)
 نه وه ی یه ک سوژده ی بو خودا بر دبی ده جیته به هه شت!) - رمزاو ره حمه تی
 خودا له شه هیده بی -.

۱۱۵۹ - عَنْ أَنَسُ بْنُ مَالِكٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَنَّ أُمَّ الرَّبِيعِ بِنْتَ الْبَرَاءِ (رَضِيَ
 اللَّهُ عَنْهُ) ۱ وَهِيَ أُمُّ حَارِثَةَ بْنِ سُرَاقَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَتَتْ النَّبِيَّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ
 وَسَلَّمَ) فَقَالَتْ يَا نَبِيَّ اللَّهِ أَلَا تُحَدِّثُنِي عَنْ حَارِثَةَ - وَكَانَ قُتِلَ يَوْمَ بَدْرٍ أَصَابَهُ سَهْمٌ
 غَرَبٌ - فَإِنْ كَانَ فِي الْجَنَّةِ صَبَرْتُ وَإِنْ كَانَ غَيْرَ ذَلِكَ اجْتَهَدْتُ عَلَيْهِ فِي الْبُكَاءِ؟
 قَالَ: (يَا أُمُّ حَارِثَةَ إِنَّهَا جَنَّاتٌ فِي الْجَنَّةِ وَإِنَّ ابْنَكَ أَصَابَ الْفَرْدَوْسَ الْأَعْلَى)
 (الحديث ۲۸۰۹، أطرافه في: ۳۹۸۲، ۶۵۵۰، ۶۵۶۷) (۲۱۷).

نه نه سی کوری مالیک (رمزی خوی لی بن) فهرمووی: نوممو روبه یعی کچی
 به پراء، که دایکی حاریته ی کوری سوراقه بوو، که حاریته ی کوری له غه زای
 به دردا به تیریکی ویل شه هید بوو، هاته خزمه تی حه زره ت (دروودی خوی لسمر بن)
 عهرزی کرد: نه ی پیغهمبه ری خودا! خوژگه م باسی حالی حاریته ی کورمت

بۆم دهکرد: نهگهر جیگهی باش بۆ و لهبهههشتا بۆ ئهوا سههبووریم دۆ و دان بهخۆما دهگرم، خۆ خوا نهخواستیه ئهگهر حاڵی باش نهبۆ و جیگهی خراپ بۆ، ئهوا ههتا وزهم لێ دهبرێ ههر بۆی دهگریم!

پێغه‌مبەر (دروودی خوی لاسر بۆ) فهرمووی: (ئه‌ی دایکی حاریته! خۆی بهههشت لهناو بهههشتهو وان لهناو بههشتی به‌رین دا، له‌سایه‌ی ره‌حمه‌تی خوداوه به‌هۆی شه‌هید بوونی کورده‌که‌ته‌وه، کورده‌که‌ی تۆ به‌ههشتی هه‌ره‌باش و هه‌ره‌ بالا‌ی به‌رکه‌وتووه، که ناوداره به‌فیر ده‌وسی ئه‌علا) (ریاض/٣-٩٥٩-٢٣٤. باسی جیهاد).

١١٦٠- عَنْ أَبِي مُوسَى (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ جَاءَ رَجُلٌ إِلَى النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) فَقَالَ الرَّجُلُ: يُقَاتِلُ لِلْمَغْنَمِ وَالرَّجُلُ يُقَاتِلُ لِلذَّكْرِ وَالرَّجُلُ يُقَاتِلُ لِيُرَى مَكَانَهُ فَمَنْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ؟ قَالَ: (مَنْ قَاتَلَ لَتَكُونَ كَلِمَةُ اللَّهِ هِيَ الْغَلِيَّةَ فَهُوَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ) (الحديث ٢٨١٠، أطرافه سبقت في رقم: (١٠٢=١٢٣ ف) (٢١٨).

ئه‌بو موسا (رمزای خوی لاس بۆ) فهرمووی: پیاوێ هاته خزمه‌تی حه‌ز مه‌ت (دروودی خوی لاسر بۆ) فهرمووی: پیاوی وا هه‌یه بۆ تالان و ده‌سته‌که‌وت شه‌ر ده‌کا، پیاوی وا هه‌یه بۆ ناو و شو‌رمه‌ت شه‌ر ده‌کا، پیاوی وا هه‌یه تا شوینی دیار بۆ و بلین ئازایه، له‌به‌ر ئه‌وه شه‌ر ده‌کا، ئه‌مانه کامه‌یان له‌به‌ر رمزای خودایه؟ فهرمووی: (هه‌ر که‌سێ شه‌ر بکا هه‌تا شه‌ریعه‌تی خودا سه‌ر بکه‌وێ ئه‌وه له‌به‌ر رمزای خودایه) (تاج/٨-ل/٧٢-ش/د/ت/ن-ز/١٧).

خۆ شو‌ردن سونه‌ته‌ له‌پاش شه‌رو له‌پاش تۆز

١١٦١- عَنْ عَائِشَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا) أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) لَمَّا رَجَعَ يَوْمَ الْخَنْدَقِ وَوَضَعَ السَّلَاحَ وَاغْتَسَلَ فَأَتَاهُ جِبْرِيلُ وَقَدْ عَصَبَ رَأْسَهُ

الْغَبَارُ فَقَالَ: وَضَعْتَ السَّلَاحَ فَوَاللَّهِ مَا وَضَعْتُهُ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ): (فَأَيْنَ؟) قَالَ: هَا هُنَا وَأَوْمَأَ إِلَى بَنِي قُرَيْظَةَ قَالَتْ: فَخَرَجَ إِلَيْهِمْ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) (الحديث: ٢٨١٣) (٢١٩).

عائشه (همزای خوی لی بن) **فهرمووی:** کاتی پیغهمبهر (دروودی خوی لسمیر بن) له غه زای خه ندهق گه رایه وه بۆ ناو شاری مه دینه چه کی داناو خوی شور د، که چی جو برائیل (سهلامی خوی لی بن) ته شریفی هات بۆ خزمه تی پیغهمبهر، ته پوتۆز وهک سه ریچ له سه ری نیشتبوو، عه رزی پیغهمبهری کرد: دیاره تو چه کت داناوه، دهی به خودا هیشتا من چه کم دانه ناوه، زووبه برۆ بۆ سه ریان. پیغهمبهر (دروودی خوی لسمیر بن) **فهرمووی:** بچم بۆ سه ر کی؟ جو برائیل به نی قورمیطه ی پی نی شان داو **فهرمووی:** برۆ بۆ سه ر ئهم بی په یمانانه. ئیتر پیغهمبهر (دروودی خوی لسمیر بن) به خوی و له شکره که یه و ده چی ده وره یان ده گری... تاد. (تاج/٥/١٧٥-٤٥٤ف٤ + تاج/٨/٢٢٠-٨٩فاز- غه زای به نی نه ضیر).

ئیسلام بوون و شه هید بوون هه موو تاوانی ده شور نه وه

١١٦٢- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: (يُضْحِكُ اللَّهُ إِلَى رَجُلَيْنِ يَقْتُلُ أَحَدُهُمَا الْآخَرَ يَدْخُلَانِ الْجَنَّةَ يُقَاتِلُ هَذَا فِي سَبِيلِ اللَّهِ فَيُقْتَلُ ثُمَّ يَتُوبُ اللَّهُ عَلَى الْقَاتِلِ فَيُسْتَشْهَدُ) (الحديث ٢٨٢٦) (٢٢٠).

ئهبوهورهیره (همزای خوی لی بن) **فهرمووی:** پیغهمبهر (دروودی خوی لسمیر بن) **فهرمووی:** (کاری ئهم دوو پیاوه ئه وه نده عه نتيكه یه، خودای گه وره بۆ خوی پیکه نی نی بیان دی، ئه وه نده که یفی به کاره که یان دی، یه کیکیان ئه وی تریان ده کوژی،

که چي ههردوو کيشيان دهچنه بهههشت، له پاشا يه کيکيان له پريگه ي خودادا دهچنگي ههتا به دهستي نه ويتر يان دهکوژري، له پاشا بکوژه کش ته وبه دهکاو خودا په شيماني لي گيرا دهکاو، نه وپش شهيد دهکري له نه نجام دا، کوژراوي يه که م و بکوژه که ي که نه وپش شهيد کراوه، ههردو ولا پيکه وه دهچنه بهههشت!) (تاج/ ۸/ ۴۹ ز ۱۱-ش).

۱۱۶۳- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ أَتَيْتَ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) وَهُوَ بِخَيْبَرَ بَعْدَ مَا افْتَتَحَهَا فَقُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ أَسْهَمَ لِي فَقَالَ بَعْضُ بَنِي سَعِيدِ بْنِ الْعَاصِ: لَا تُسْهِمَ لَهُ يَا رَسُولَ اللَّهِ فَقَالَ أَبُو هُرَيْرَةَ هَذَا قَاتِلُ ابْنِ قَوْقِلٍ فَقَالَ ابْنُ سَعِيدِ بْنِ الْعَاصِ: وَاعْجَبًا لَوْ بَرَّ تَدَلَّى عَلَيْنَا مِنْ قُدُومِ ضَانٍ يَنْعَى عَلَيَّ قَتَلَ رَجُلٍ مُسْلِمٍ أَكْرَمَهُ اللَّهُ عَلَى يَدَيَّ وَلَمْ يَهْنِ عَلَى يَدَيْهِ) (الحديث ۲۸۲۷) (۲۲۱).

نه بوهوره پره (پزي خواي لي بن) فهرمووي: (چوم بولاي پيغه مبهري) (درووي خواي لسمير بن) له خه يبهري بوو، له پاش نازاد کړدني خه يبهري، عهريزم کړد: نه ي پيغه مبهري خودا! پشکم له دهستکه وتي نه م غه زايه بو دابني، ثيباني کوري سه عدی کوري عاصيش گوتي: نه ي پيغه مبهري خودا! پشکي بو دامه ني خو نه مه به شداري له نازاد کړدني خه يبهري نه کړدوه.

نه بوهوره پره (پزي خواي لي بن) فهرمووي: منيش گوتم: نه مه بکوژي نوعماني کوري قه وقه له، که له غه زاي نوحوددا شهيد کرا، ثيبانيش بهريه رجي دامه وه، گوتي: ناي که سه پره! ته ماشاي نه م چاله که يه ناکهن، له قه دوم ضه نه وه داباريوه به سه رماناو خو ي لي کړدوين به شتو توانجي کوشتنی پياويکي موسولمان له من ددها، که له سهري دهستي من له غه زاي نوحوددا خودا شهيد ي به نسيب کړدوه، به وه نه و پهری ريزي لي گرتووه، وه خوا ره حمي به من کړدوه که شته که به پيچه وانه وه نه بووه، نه و مني نه کوشتووه له و شهر ددا، ددها نه و پهری سووکی و بي ريزي به سهري من دهات، چونکه نه و کاته ناموسولمان بووم).

رافه و شیکردنه وه:

په یوه ندى نهم فهرموودمپه به سهر باسه که وه له وهدایه، که پیغه مبه (دروودی خوی لسمر به) ته فریری قسه که ی ئیانی کرد، له باره ی ریزگرتنی ئیبنو قه و قهل له سهر دهستی نه ودا به شهید بوون و بی ریزی به سهر ئییان نه هیناوه، نه گهر کاره که به پیچه وانه بوايه و مؤلته ی داوه تا خودا ئیسلام بوونی به نسیب کردووه و نه ویش وه ئیبنو قه و قهل دینی ئیسلامی به نسیب بووه و به وه شاد بووه به وپه ری ریزلیانی په رومردگاری.

که سانی که له هه ندى کانا غه زایان پی باشتره له رۆژووی سونه ت

۱۱۶۴ — عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ كَانَ أَبُو طَلْحَةَ لَا يَصُومُ عَلَى عَهْدِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) مِنْ أَجْلِ الْغَزْوِ فَلَمَّا قُبِضَ النَّبِيُّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) لَمْ أَرَهُ مُفْطِرًا إِلَّا يَوْمَ فِطْرِ أَوْ أَضْحَى (الحديث ۲۸۲۸) (۲۲۲).

نه نه س (په زای خوی لسمر به) فهرمووی: به سه ری نی پیغه مبه (دروودی خوی لسمر به)

نه بوطه لحه رۆژووی سونه تی نه ده گرت، به لام کاتی پیغه مبه (دروودی خوی لسمر به) فهرمانی هه قی به جیهی ناو مرد، ئیتر نه بوطه لحه له بهرغه زا سه رومر، سال دوانزه مانگه به رۆژوو دبوو، چل سالی ره به ق له پاش مه رگی پیغه مبه (دروودی خوی لسمر به)، سال دوانزه مانگه به رۆژوو بوو، نه مدیوه رۆژوو بشکینی له و ماوه یه دا، مه گهر له یه که م رۆژی جه ژنی ره مه زان و له رۆژی جه ژنی قوربانا.

شهید بوون جوړی زوره

۱۱۶۵ — عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: (الطَّاعُونَ شَهَادَةٌ لِكُلِّ مُسْلِمٍ) (الحديث ۲۸۳۰، طرفه ی: ۵۷۳۲) (۲۲۳).

دیسان ئه و فہرمووی: پیغہ مبہر (درویدی خوی لہسم بئ) فہرمووی: (ئہ و موسولمانہی بہہوی تاعوونہ و ہ بمرئ شہیدہ).

خاوەنی عوزر بہ قەد تیکۆشەران خیریان بۆ دەنوسری

۱۱۶۶- عَنْ سَهْلِ بْنِ سَعْدٍ السَّاعِدِيِّ أَنَّهُ قَالَ رَأَيْتُ مَرْوَانَ بْنَ الْحَكَمِ جَالِسًا فِي الْمَسْجِدِ فَأَقْبَلْتُ حَتَّى جَلَسْتُ إِلَى جَنْبِهِ فَأَخْبَرَنِي أَنَّ زَيْدَ بْنَ ثَابِتٍ أَخْبَرَهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) أَمَلَى عَلَيْهِ ﴿لَا يَسْتَوِي الْقَاعِدُونَ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ وَالْمُجَاهِدُونَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ﴾ قَالَ فَجَاءَهُ: ابْنُ أُمِّ مَكْتُومٍ وَهُوَ يُمِلُّهَا عَلَيَّ فَقَالَ يَا رَسُولَ اللَّهِ لَوْ أَسْتَطِيعُ الْجِهَادَ لَجَاهَدْتُ وَكَانَ رَجُلًا أَعْمَى فَأَنْزَلَ اللَّهُ تَبَارَكَ وَتَعَالَى عَلَى رَسُولِهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) وَفَخِذَهُ عَلَى فَخِذِي فَتَقَلَّتْ عَلَيَّ حَتَّى خِفْتُ أَنَّ تُرَضَّ فَخِذِي ثُمَّ سُرِّي عَنْهُ فَأَنْزَلَ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ: ﴿غَيْرُ أُولِي الضَّرَرِ﴾ (الحديث ۲۸۳۲، طرفه في: ۴۵۹۲) (۲۲۴).

سەھلی کوری سەعدی ساعیدی (بەزێ خۆی لێ بێ) فەرمووی: مەرۆانی کوری حەکەم پێی فەرمووم: زەیدی کوری ثابیت فەرمووی: پێغەمبەر (درویدی خۆی لەسم بێ) خەریکبوو کە ئەم ئایەتە بۆ دەخویندەمەوێت تەبیینووسمەوێت: ﴿لَا يَسْتَوِي الْقَاعِدُونَ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ وَالْمُجَاهِدُونَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ﴾. لەم کاتەدا ئێبێن ئوممی مەکتووم (بەزێ خۆی لێ بێ) ھاتە خزمەتی و فەرمووی: (ئەو پێغەمبەری خودا! ئەو رەوانە کراوی خودا! یارسول اللہ! بەخودا بەیەزدانی پاک، ئەگەر توانای غەزاو تیکۆشان و خەباتگیرانم دەبوو، منیش درێخیم نەدەکردو تێدەکوێشام و غەزام دەکردا).

ثیبینو ئوممی مهکتووم پیاویکی کویر بوو: لهو کاته‌دا رانی پیغه‌مبهر (دروودی خوی لسمر بئ) له‌سهر رانی من بوو، ده‌ستبه‌جی خودا له‌م بارمیه‌وه سرووش (وه‌حی) بۆ ناردده خوارئ، له‌کاتی هاتنی سرووشه‌که‌دا رانی پیغه‌مبهر له‌سهر رانم وا قورس بوو، وه‌خته‌ بوو رانم له‌ژیر رانی پیغه‌مبهر (دروودی خوی لسمر بئ) وردو خاش بی له‌پاشا که پیغه‌مبهر (دروودی خوی لسمر بئ) فه‌راموشی بۆ هات، خودای بالا ده‌ستو شکومه‌ند، به‌سرووش ئهم وشه‌ی بۆ نارد: ﴿غَيْرُ أُولِي الضَّرَرِ﴾.

واته له‌پاش هاتنی ئهم وشه‌یه‌ ئایه‌ته‌که‌ هم‌ بریاره‌که‌ی و هم‌ شیوه‌که‌ی و نه‌ظم و هۆنینه‌وه‌که‌ی گۆراو ئاوا‌ی لی هات: ﴿لَا يَسْتَوِي الْقَاعِدُونَ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ - غَيْرُ أُولِي الضَّرَرِ - وَالْمُجَاهِدُونَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ﴾ - النساء- ۹۵/۴.

واته: وه‌ك يه‌ك نين له‌پاداش و تۆله‌ی باش دا، ئهو موسوئمانانه‌ که‌دانیشتون و به‌بی به‌هانه‌یه‌کی ره‌وا، وه‌کوو شه‌لی و کویری و نه‌خۆشی ته‌رکی غه‌زاو خه‌باتیان کردووه، له‌گه‌ل ئهو موسوئمانانه‌دا که‌ خه‌بات ده‌گێرن و تی ده‌کۆشن له‌ریگه‌ی خودا دا. (تاج/۶/۱۱۰ف-۲۰ز-۵).

خه‌نده‌ك و سه‌نگه‌ر هه‌لکه‌ندن سوننه‌تن له‌کاتی شه‌ردا

۱۱۶۷ - عَنْ أَنَسٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) يَقُولُ خَرَجَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) إِلَى الْخَنْدَقِ فَإِذَا الْمُهَاجِرُونَ وَالْأَنْصَارُ يَخْفِرُونَ فِي غَدَاةٍ بَارِدَةٍ فَلَمْ يَكُنْ لَهُمْ عَيْدٌ يَعْمَلُونَ ذَلِكَ لَهُمْ فَلَمَّا رَأَى مَا بِهِمْ مِنَ النَّصَبِ وَالْجُوعِ قَالَ: اللَّهُمَّ إِنَّ الْعَيْشَ عَيْشُ الْآخِرَةِ فَاغْفِرْ لِلْأَنْصَارِ وَالْمُهَاجِرَةِ فَقَالُوا مُجِيبِينَ لَهُ:

عَلَى الْجِهَادِ مَا بَقِيَْنَا أَبَدًا

لَحْنُ الدِّينِ بَايَعُوا مُحَمَّدًا

(الحديث ۲۸۳۴، أطرافه في: ۲۸۳۵، ۲۹۶۱، ۲۷۹۵، ۲۷۹۶، ۴۰۹۹، ۴۱۰۰، ۶۴۱۳، ۷۲۰۱) (۲۲۵).

ئەنەس (رەزى خۇي لى بىن) فەرمووى: پېغەمبەر (دروودى خۇي لەسەر بىن) كاتى دەرچوو بۆ غەزاي خەندەق، روانى وا كۆچكارو ياريدەدەران (موهاجرين و ئەنصار) بەو بەيانىيە ساردە خەندەك ھەلەكەنن، بەدەورى شارى مەدينەدا، ئەو سەردەمە بەندەو كۆيلەيان نەبوو، كە ئەو جوړە كارەيان بۆ بكا لەبەر ئەو ھەو خۇيان ئەنجاميان دەدا، جا كاتى پېغەمبەر (دروودى خۇي لەسەر بىن) لەسەر ئەو ھالى شەكەتى و برسيتيە بينينى، فەرمووى:

اللَّهُمَّ إِنَّ الْعَيْشَ عَيْشُ الْآخِرَةِ فَاعْفِرْ لِلْأَنْصَارِ وَالْمُهَاجِرَةِ

واتە:

ژين ئەو ژينە يە لەبە ھەشتا بى

لە گەل كۆچكارو ياريدەردا بى!

ئەوانيش بەم ھۆنراوى تر وەلامى پېغەمبەريان دايەو:

لَحْنُ الدِّينِ بَايَعُوا مُحَمَّدًا عَلَى الْجِهَادِ مَا بَقِينَا أَبَدًا

واتە:

پەيمانەو دەيكەين لە گەل موھەممەد

خەبات دەگيرين تا بەردى ئەلەدە!

(تاج/۵/۱۷۲-ف-۱۷-ز-۴۴- باسى گەورەيى ياريدەدەران).

۱۱۶۷-(مكرر) وعنه في رواية قال: جَعَلَ الْمُهَاجِرُونَ وَالْأَنْصَارُ يَخْفِرُونَ الْخَنْدَقَ حَوْلَ الْمَدِينَةِ وَيَقْتُلُونَ الثَّرَابَ عَلَى مُتُونِهِمْ وَيَقُولُونَ:

لَحْنُ الدِّينِ بَايَعُوا مُحَمَّدًا عَلَى الْإِسْلَامِ مَا بَقِينَا أَبَدًا

(۲۲۵) أخرجه مسلم في الجهاد والسير، باب: غزوة الأحزاب وهي الخندق، رقم: ۸۰۵، انظر: رقم:

(۲۶۴تجريد- ۴۲۸فتح).

وَالنَّبِيُّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) يُجِيبُهُمْ وَيَقُولُ:

اللَّهُمَّ إِلَهَ لَا خَيْرَ إِلَّا خَيْرُ الْآخِرَةِ فَبَارِكْ فِي الْأَنْصَارِ وَالْمُهَاجِرَةِ (الحديث ٢٨٣٥) (٢٢٦).

له گيړانه وهيه که تر دا نه نه س (په زای خوی لى بى) دمه رموى: کۆچکاران و یاریده دمران (په زای خودایان لى بى) کاتى خه ریکی هه لکه ندنى خه نده که که بوون، به دهورى شارى مه دینه دا له کاتى غه زای خه نده قا، وه به کۆل خو له که یان ده گواسته وه بۆ دمره وهى خه نده که که، به دهم سۆز کردنه وه نه م هه لبه سته یان ده خوینده وه ده یان گوت:

لَحْنُ الَّذِينَ بَايَعُوا مُحَمَّدًا عَلَى الْإِسْلَامِ مَا بَقِيَْنَا أَبَدًا

واته:

په یمانه و ده یکه یان له گه ل مورحه مده

نیسلام په روهر بین، تا به ردی نه لحه دا!

پیغه مبه ر (دروودى خوی له سمر بى) وه لامى دمدانه وه و ده یفه رموو:

ژین ته لیا ژینى دواړوزه خوايه!

ریزی نه نصارو کۆچکاری تپايه!

رافه و شیکردنه وه:

نه م فه رموو ديه چه ندين فه رموو دهى تر له م بابه ته نيشانه و به لگه ی نه وه ن که شيعرى جوان، که خزمه تى مه به ستيکى ره وا بکا، درووسته، به لکو و وتنیشى له سهر شيوه ی سۆزو سروودى دلّه ژین کارىکى باشه.

۱۱۶۸- عَنْ الْبَرَاءِ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ رَأَيْتُ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) يَوْمَ الْأَحْزَابِ يَنْقُلُ التُّرَابَ وَقَدْ وَارَى التُّرَابُ بَيَاضَ بَطْنِهِ وَهُوَ يَقُولُ:

وَاللَّهِ لَوْلَا أَلْتَمَأْتِ مَا اهْتَدَيْنَا وَلَا تَصَدَّقْنَا وَلَا صَلَّيْنَا
فَالزَّلْنُ سَكِينَةً عَلَيْنَا وَكُتِبَتِ الْأَقْدَامُ إِنَّ لَأَقْنِيَا
إِنَّ الْأَلَى قَدْ بَغَوْا عَلَيْنَا إِذَا أَرَادُوا فِتْنَةً أَبْنِيَا

(الحديث ۲۸۳۷، أطرافه في: ۲۸۳۶، ۳۰۳۴، ۴۱۰۴، ۴۱۰۶، ۶۶۲۰، ۷۲۳۶) (۲۲۷).

بۇ تېگە يىشتى تەواو، بۇ روونكر دىنەو: ى ئەم گېرپانەو، ئەم گېرپانەو تاجول ئوصول راگوپز دەكەين، كە دەفەر موئ: بەراء (مەزى خوى لى بى) فەر مووى: لەرؤزى غەزای خەندەمقا كە پېشى دەگوترئ: غەزای ئەحزاب، چونكە لەو غەزايەدا ناموسوئمانەكان عىلجاريان كىرديوو، گەلە كۆمەيان لە موسوئمانەكان كىرديوو، پېغەمبەر (مەروودى خوى لى سەر بى) دى لەگەل ئىمەدا بەكۆل خۆلى دەگواستەو لە خەندەكەكە دوورى دەخستەو، خۆل و تەپ و تۆز سېتتى سەر سىنگى داپۆشيبوو، لەو حەلەدا خۆشەويست (مەروودى خوى لى سەر بى) بەسۆزەو لەسەر شىوئى سىروود خويندەو دەيفەر موو:

وَاللَّهِ لَوْلَا أَلْتَمَأْتِ مَا اهْتَدَيْنَا وَلَا تَصَدَّقْنَا وَلَا صَلَّيْنَا
فَالزَّلْنُ سَكِينَةً عَلَيْنَا وَكُتِبَتِ الْأَقْدَامُ إِنَّ لَأَقْنِيَا
إِنَّ الْأَلَى قَدْ بَغَوْا عَلَيْنَا إِذَا أَرَادُوا فِتْنَةً أَبْنِيَا

بەشيعر لەبە حرەكەى خۆى كەرەجەزە، واتە:

خودا بە تۆ قەسەم، لەفەضلى تۆيەوا

نێزۆزە كاتو خېر دەكەين و رێي رەوا

ده گرینه بهر که بوو به شهر ناسیشت
 بکینه بهر، وه کوو سوپهر، یاسهر که و
 قهت نایه لّین قین له دلی نازاوه گپ
 دوو بهر که بهرپا بکا له نیوا!

به راء (دعای خوی لئ بئ) فهرمووی: پیغه مبه (دروودی خوی لسم بئ) له کو تایی
 شیعره کاند، له بهر خویه وه دهنگی له ئاخر سه روا بهرز ده کرده وه خوش
 خوش دمیفه رموو: (ئه بهینا... ئه بهینا = قهت نایه لّین قهت نایه لّین... تاد)
 (تاج/ ۲۱۸/ ۸-ف ۳-ز ۸۸. غه زای خنده ق).

رافه و شیکردنه وه:

راستر ئه وه یه که ئه م چهند هه لّبه سته ی که وان له م فهرموو دمه دا هی
 هه ستیار عه بدوللای کوپی ره و احه یه. بو زانیی حوکی شیعره گو تئی و
 خویندنه وه ی له لایه نی پیغه مبه ره وه. (بروانه: تاج/ ۱۰/ ۱۷۰-ز ۶۸ هه تا ز- ۷۱- ۱۸۰).

۱۱۶۹- عَنْ أَنَسٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَنَّ النَّبِيَّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) كَانَ فِي
 غَزَاةٍ فَقَالَ: (إِنَّ أَقْوَامًا بِالْمَدِينَةِ خَلَفْنَا مَا سَلَكْنَا شِعْبًا وَلَا وَادِيًا
 إِلَّا وَهُمْ مَعَنَا فِيهِ حَبْسُهُمُ الْعُنُزُ) (الحديث ۲۸۳۹، طرفاه في: ۲۸۳۸،
 ۴۴۲۳) (۲۲۸).

ئه نه س (دعای خوی لئ بئ) فهرمووی: پیغه مبه (دروودی خوی لسم بئ) له غه زایه کا
 ده فهرموئی: (له شار ی مه دینه کو مه لی له ئیمه به جیمان و نه هاتوون له گه لمان بو
 ئه م غه زایه، له گه ل ئه وه شدا ئیمه بو هه ر کوئی چووین و هه ر شیوو دۆلّیکمان
 بری، ئه وان به دل له گه لمان بوون، له بهر ئه وه له پاداشیشا هاوبه شمان، به قه د
 ئیمه خپریان بو دهنوسری، به بی ئه وه ی له خیری ئیمه که م بکه نه وه، ئه وانیش

مههانهى رهوا لهمالهوه گلى داونهتهوه، وهك نهخوشى وشهلى و كوڤرى).
(رياض/١١/٤- تاج/٣٤٢/٤. العربى + تاج/٧٧/٨- ز-٢٠-ف٢).

١١٧٠- عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ سَمِعْتُ النَّبِيَّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) يَقُولُ: (مَنْ صَامَ يَوْمًا فِي سَبِيلِ اللَّهِ بَعْدَ اللَّهِ وَجْهَهُ عَنِ النَّارِ سَبْعِينَ خَرِيفًا) (الحديث ٢٨٤٠).

ئهوسهعيدى خودرى(همزى خوى لى بن) فهرمووى: لهپيغهمبهرم بيبست
دميفهرموو: (ههر كهسى رۆژى بهرۆژووبى لهريگهى خودادا، خودا رووى
حهفتا سال لهئاگرى دۆزهخ دوور دهخاتهوه).

خبرو پاداشى سامان خهرج كردن لهريگهى خودادا

١١٧١- عَنْ زَيْدُ بْنُ خَالِدٍ الْجُهَنِيِّ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: (مَنْ جَهَّزَ غَارِيًّا فِي سَبِيلِ اللَّهِ فَقَدْ غَزَا وَمَنْ خَلَفَ غَارِيًّا فِي سَبِيلِ اللَّهِ بِخَيْرٍ فَقَدْ غَزَا) (الحديث ٢٨٤٣).

زهيدى كورى خاليد(همزى خوى لى بن) فهرمووى: پيغهمبهرى خودا(دروودى خوى لهسر
بن) فهرمووى: (ئهوهى لهبهر خوا خهباتگيرى تهدارهك بكاو، جهك و تفاقى
پييدا، ئهوه وهكوو ئهوه وايه كه خوى بچى بو غهزا). (تاج/٧٠/٨- ز١٦).

١١٧٢- عَنْ أَنَسٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَنَّ النَّبِيَّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) لَمْ يَكُنْ يَدْخُلُ بَيْتًا بِالْمَدِينَةِ غَيْرَ بَيْتِ أُمِّ سُلَيْمٍ إِلَّا عَلَى أَرْوَاحِهِ فَقِيلَ لَهُ فَقَالَ: إِنِّي أَرْحَمُهَا قَتِلَ أَخُوها مَعِي) (الحديث ٢٨٤٤) (٢٢٩).

ئهنهس (همزى خوى لى بن) فهرمووى: پيغهمبهر(دروودى خوى لهسر بن) لهمهدينهى
نازدار، بيجگه لهژنهكانى خوى، بو مالى ژنى تر نهدهچوو، بو مالى ئوممو

سولهیمی دایکم نهبی، به لّام بۆلای نهو دهچوو بۆ مائهوه، که له م لایه نهوه پرسپاری لی کرا، فهرمووی: دلم پیی دسوتی بهزمییم پییدا دیتهوه، چونکه براکهی که حهرامی کورپی مه لجان بوو، له شه پری بیرى مهعوونه دا، له پیناوی نیسلا ماو له پیناوی جی به جی کردنی فهرمانی منا کوژراوه. (تاج/ ۸- ۱۶۴- ۴۳).

خۆ بۆنخۆشکردن بهر له دههستپیکردنی شهر

۱۱۷۳ - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ عَبْدِ الرَّهْمَنِ حَدَّثَنَا خَالِدُ بْنُ الْحَارِثِ حَدَّثَنَا ابْنُ عَوْنٍ عَنْ مُوسَى بْنِ أَنَسٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: (وَذَكَرَ يَوْمَ الْيَمَامَةِ قَالَ أَتَى أَنَسٌ ثَابِتَ بْنَ قَيْسٍ وَقَدْ حَسَرَ عَنْ فِخْدِيهِ وَهُوَ يَتَحَنُّطُ فَقَالَ يَا عَمَّ مَا يَحْبِسُكَ أَنْ لَا تَجِيءَ قَالَ: الْآنَ يَا ابْنَ أَخِي وَجَعَلَ يَتَحَنُّطُ يَعْنِي مِنَ الْحَنُوطِ ثُمَّ جَاءَ فَجَلَسَ فَذَكَرَ فِي الْحَدِيثِ الْكِشَافَا مِنَ النَّاسِ فَقَالَ: هَكَذَا عَنْ وُجُوهِنَا حَتَّى لُضَارِبَ الْقَوْمِ مَا هَكَذَا كُنَّا نَفْعَلُ مَعَ رَسُولِ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) بِنَسَ مَا عَوَّدْتُمْ أَقْرَانَكُمْ) (الحديث ۲۸۴۵) (۲۳۰).

ئه نههسی کورپی مالیک (رمزی خوی لی بهر) فهرمووی: رۆژی رووداوی یه مامه، که موسولمانان له جههنگیکی بی سامانا، ئابلۆقهی موسه یله مهی که ذابیان دابوو، چووم بۆلای ئابیتی کورپی قه یسی کورپی شه ماس، ههردوو رانی خۆی هه لمالیبوون و خه ریکبوو بۆنی گیراوهی کفنی مردووانی ده دا له خۆی، وه که سی خۆی بۆ مردن و شه هید بوون ئاماده بکا (وه که چۆن هه ندی که س نیستا که ده چن بۆ شه پ کفن له بهر ده کهن) عه رزیم کرد: مامه! نه وه له بهر چی دواکه وتوو و بۆ په لامار نادهی؟ فهرمووی: (ئه ی کورپی برام واهاتم، دیسان دهستی کرده وه به حه نوط، له خۆدان، که نه و بۆنه

تایبہ تیہیہ، کہددرئ لہ کفن و لہ لہشی مردوو، ئہ و جا ہات لہ ناو ریزی جہنگاو مرہکاندا دانیشت، کہخویان نامادہ کردبوو بؤ جہنگین).

ئەنەس لەفەر موودەییە کدا باسی رەوینە وەو شکستیکی موسوئمانانی کرد، جا ثابت هەئساو گوتی: ئادەى دپبدەن بؤ هیرشى ئیمە، هەتا لەگەڵ دوژمندا بەرەنگاری یەکتەر ببین و دەست بکەین بە لێدانی یەکتەر، ئیمە کاتی لەخزمەت پیغەمبەر (دروودی خوی لاسەر بن) کە شەرمان دەکرد ریزەکانمان دریان نەدەدا بؤ دوژمن، بە راستی شتیکی بەدتان فیۆی هاوڕاکانتان کردوو.

راقە و شیکردنەو:

ثابتی کورپی قەیس (بەزی خوی لاسەر بن) مامی ئەنەسی کورپی مالیک نییە، بەئکوو لەبەر ئەو پئی دەئۆ مامە کە لەخوی گەورە ترەو بؤ ریزلێنان، ثابت لەم شەرەدا شەهید بوو، زریەییەکی گرانبەهای دزرا بوو، پیاوی لەخەویدا دەیبینی، ثابت پئی دەئۆ: زریە کەم وا لەناو مەنجەئیکا، والەژیر کورتانییکا، وا لەوشوینەدا، وەچەند راسپیریەکی تریشی دەکا، جا چۆنی فەرموو بوو زریە کە لەویدا بوو دۆزیانەو، وەراسپیریەکانی تریشیان جی بەجی کرد.

سووسەکردن و کۆکردنەوی هەوائی دوژمن

١١٧٤- عَنْ جَابِرٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: قَالَ النَّبِيُّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ): (مَنْ يَأْتِنِي بِخَبَرِ الْقَوْمِ يَوْمَ الْأَحْزَابِ؟) قَالَ الزُّبَيْرُ: أَنَا ثُمَّ قَالَ: (مَنْ يَأْتِنِي بِخَبَرِ الْقَوْمِ؟) قَالَ الزُّبَيْرُ: أَنَا فَقَالَ النَّبِيُّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ): (إِنَّ لِكُلِّ نَبِيٍّ حَوَارِيًّا وَحَوَارِيَ الزُّبَيْرُ) (الحديث ٢٨٤٧) (٢٣١).

جابر (پڑھی خوی لی بن) فہرمووی: لہرؤزی غمزای خہندمقا، پیغہمبہر (دروودی خوی لہسر بن) ویستی سووسہکاری بنیرئ سووسہی ھہوالی دوژمنی بو بکا، فہرمووی: (ئای بو پیاوی بجی ھہوالی دوژمنم بو بیئی؟) زوبہیر فہرمووی: من دہچم. دووبارہ ھہمان فہرمایشتی فہرموو، دیسان زوبہیر فہرمووی: من دہچم. ھہوالی دوژمنت بو دزمانم بوٹ دھینم.

پیغہمبہر (دروودی خوی لہسر بن) ئەم ھەلۆیستە ی زوبەیری زۆر پێ خوش بوو فہرمووی: (ھہموو پیغہمبہرئ لہسەردەمی خویدا، لہکاتی ژیا نی دا، یارو یامرو دۆستیکی گیانی بەگیانی بوو، یارو یامرو دۆستی گیانی بەگیانی منیش زوبہیرە). (تاج/ل۵-۷۹ف+۱+۲).

خیر و خوشی لہ ناوچہوانی و لای بہرزہ گریڈراوہ

۱۱۷۵- عَنْ عُرْوَةَ الْبَارِقِيِّ أَنَّ النَّبِيَّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: (الْخَيْلُ مَعْقُودٌ فِي نَوَاصِيهَا الْخَيْرُ إِلَى يَوْمِ الْقِيَامَةِ: الْأَجْرُ وَالْمَنْعَمُ) (الحدیث ۲۷۵۰، اطرافہ فی: ۲۸۵۲، ۳۱۱۹، ۳۶۴۳) (۲۳۲).

عوروہی بارقی (پڑھی خوی لی بن) فہرمووی: خوشہویست (دروودی خوی لہسر بن) فہرمووی: (لہکا کوئل و یالی مایین و ئەسپ خیر و خوشی گریڈراوہ ھەتا رۆژی قیامت: کە ئەو خیر و بیرە بریتێ لہپاداشی باشی قیامتو، لہمالی تالانی ھەلال لہم دنیا یەدا) (تاج/۸/۸۸ف+۱-۲۶).

عوروہی کوپی جہعدی بارقی (پڑھی خوی لی بن) کۆمەلێ فہرموودە ی لہپیغہمبہر ھوہ (دروودی خوی لہسر بن) گپراوہ تہوہ، لہبوخاریدا دوو فہرموودە ی ھہیہ، پیغہمبہر نزای بو کردبوو کەخوا پیت و فہر بخاتہ مامہ لہیہوہ، خوی دہفہرموئ: ئیت لہوہدوا ئەگەر خوئم بکریبایہ قازانجم دہکرد

(تاج/۲/۳۳۸-ف ۱۶۱) لهفه تچه گانی شام دا لهوئ ئاماده بوو لهوئ داده نیشته،
دوایی پیښه و او عوښمان ناردی بو کووفه، فه رمو و ده گانی لای خه لکی کووفه
هه، عوروه دهوړی حه فتا مایینی راگرتبوو بو غه زا.

۱۱۷۶- عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ): (الْبَرَكَةُ فِي نَوَاصِي الْخَيْلِ). (الحديث ۳۶۴۵) (۲۳۳).

نه نه س (همزی خوی لن بی) دمه رموی: پیغه مبه ر (درووی خوی لسم بی) دمه رموی:

(پیت و فهرو پیروژی و ا به ناوچه وانی ماینه وه).

۱۱۷۷- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) يَقُولُ: قَالَ النَّبِيُّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ): (مَنْ احْتَبَسَ فَرَسًا فِي سَبِيلِ اللَّهِ إِيْمَانًا بِاللَّهِ وَتَصَدِيقًا بِوَعْدِهِ فَإِنَّ شِبَعَهُ وَرِيَّهُ وَرَوْتَهُ وَبَوْلَهُ فِي مِيزَانِهِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ) (الحديث ۲۸۵۳) (۲۳۴).

نه بوهور مبه ر (همزی خوی لن بی) فه رموی: پیغه مبه ر (درووی خوی لسم بی) دمه رموی:

(هه رکه سی و لاخی بهرزه - واته مایین و نه سپ - له ریگه ی خودا دا رابگری بو
خوی و ساخ له بهر رمزی خودا ته رخانه بکا بو غه زا، دیاره بویه نه مه ده کا
چونکه باومړی هه یه به خودا، بهو به لینه ی که نهو له م بارمیه وه داویه تی
به خه باتگریان و نهو به لینه به راست دزمانی، هه رکه سی ناوا بکا، نهو له پوژی
قیامه تا، خواردن و خواردنه وهو ته رس و گمیزی نهو و لاخه هه مووی، له تای
خیری ته رازووی خاومنه که یدا داده نری) (تاج/۸/۸۸ ف ۲-ز ۲۶- باشی و نیشانه ی
رمه نه ی و لاخی بهرزه) + (ریاض الصالحین بهرگی/۳/۹۶۲-ف ۴۶-ز ۲۳۴).

۱۱۷۸- عَنْ سَهْلِ بْنِ سَعْدٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: كَانَ لِلنَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) فِي حَائِطِنَا فَرَسٌ يُقَالُ لَهُ اللَّحِيفُ قَالَ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ (وَقَالَ بَعْضُهُمُ اللَّخِيفُ) (الحديث ۲۸۵۵) (۲۳۵).

سه هلی کوری سه عدد (دفعی خوی لئ بئ) فهرمووی: پیغهمبه (درویدی خوی لئسر بئ)
نه سپیکی هه بوو، ناوی لوحه یف بوو، له ناو چه ساری باخه که ی ئیمه دا بوو.
بوخاری دمفه رموی: هه ندی له فهرمووده گیره وه کان دمفه رموی: ناوی لوحه یف
بوو. واته به خیی نوخته دار. (تاج/۸/۹۵-ز۳۰).

۱۱۷۹- عَنْ مُعَاذٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: كُنْتُ رِذْفَ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) عَلَى حِمَارٍ يُقَالُ لَهُ عُفَيْرٌ فَقَالَ: يَا مُعَاذُ هَلْ تَذَرِي حَقَّ اللَّهِ عَلَى عِبَادِهِ وَمَا حَقُّ الْعِبَادِ عَلَى اللَّهِ؟ قُلْتُ: اللَّهُ وَرَسُولُهُ أَعْلَمُ قَالَ: (فَبِإِنَّ حَقَّ اللَّهِ عَلَى الْعِبَادِ أَنْ يَعْبُدُوهُ وَلَا يُشْرِكُوا بِهِ شَيْئًا وَحَقُّ الْعِبَادِ عَلَى اللَّهِ أَنْ لَا يُعَذِّبَ مَنْ لَا يُشْرِكُ بِهِ شَيْئًا) فَقُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ أَفَلَا أُبَشِّرُ بِهِ النَّاسَ قَالَ: (لَا تُبَشِّرْهُمْ فَيَتَكَلَّبُوا). (تقدم في رقم: ۱۰۴ من المجلد الأول ص ۱۳۱). (الحديث ۲۸۵۶، أطرافه في: ۵۹۶۷، ۶۲۶۷، ۶۵۰۰، ۷۳۷۳) (۲۳۶).

موعاذی کوری جه بهل (دفعی خوی لئ بئ) فهرمووی: جارئ له پاشکوی
پیغهمبه (درویدی خوی لئسر بئ) ، سواری گویدر یژئ بووم ناوی عوفه یر بوو،
فهرمووی: (ئه ی موعاذا! ئایا دمزان ی که مافی خودا له سه ر به نده گانی چیه؟ وه
مافی به نده گان له سه ر خودا چیه؟) گوتم: خوداو پیغهمبه ری خودا دمزانن.
فهرمووی: (مافی خودا له سه ر به نده گانی ئه وه یه که به جوانی بیپه رستن، وه
هیچ هاو به شی بو پهی دا نه که ن، وه مافی به نده گانی شی له سه ر خودا ئه وه یه
که سزای ئه وه که سه نه دا که هاوه لئ بو بریار نه دا) جا گوتم: ئه ی پیغهمبه ری
خودا! ئایا ئه م مژده خو شه بده م به وه خه لکه هه تا خو شی ان تئ بکه وئ؟
فهرمووی: (نه، ئه م مژدمیان مه دمرئ، دهنه پشت به م مژده دهبه ستن و

(۲۳۵) قال العسقلاني: لم يوافقہ مسلم علی حدیث سهل فی أسماء الخیل، راجع: (فتح/۶/۱۹۵).

خاتمة كتاب الجهاد المترجم.

(۲۳۶) أخرجه مسلم في الإيمان، باب: الدليل على أن من مات على التوحيد... رقم: ۳۰.

له کردنی کردهوی باش سارد ده بنه وهو، پشتی لی ده که نه وه). ئەم
فەرموودمیه له پێشه وه رابوو، له لاپه ره (۱۳۱) بهرگی یه که م، ژماره (۱۰۴).

رافه و شیکردنه وه:

له بهر ئەوهی که زیاننامه ی موعاذ له مه و پێش نه نووسرا بوو، له م
شوینه دا به سه ری ده گرینه وه: موعازی کوپی جه به ل، خه زره جیه،
ئه نصارییه، یه کی که له وه هفتا ئه نصارییه ی که ئاماده ی پهیمانی عه قه به
بوون، موعاذ زانایه کی که وه ره بوو، پێشه وایه کی که وه ریه له زانستی هه لال و
هه رام دا، کو مه لی فەرمووده ی زۆری له پێغه مبه ره وه گێرا وه ته وه، که وه ره
پیاوانی سه حابه و تابعین فەرمووده گانی ئه ویان گێرا وه ته وه،
ئیه بنوعه بباس و ئیه بنو عومه رو جابیه و ئه نه سو که سانی تریش
فەرمووده گانی پێغه مبهریان له ده می ئەوه وه گێرا وه ته وه.

ئاماده ی به درو هه موو شه هیدگانی تری پێغه مبه ر (دروودی خوی له سه ر بێ) بووه،
منالی قه ت نه بووه، ئه نه سی کوپی مالیک (په زی خوی لی بێ) ده فەرموئ: (موعاذ
یه کی که له وه جه ند که سه که مانه ی که به سه ره رینه ی پێغه مبه ر خۆی (دروودی خوی
له سه ر بێ) هه موو قورئانیان له به ر بووه). پێغه مبه ر (دروودی خوی له سه ر بێ) ده یفه رموو:
(قورئان له م چوار که سه وه فی ربن) که یه کی کیان موعازی کوپی جه به ل بوو،
که ئاماده ی غه زای به در بوو، ته مه نی بیست و یه ک سال بوو، که
پێغه مبه ر (دروودی خوی له سه ر بێ) کردی به فەرمانه روا له یه مه ن.

له باشترین و جوانترین لاوانی یاریده دهران (انصار) بوو، لاویکی جوانی
قۆزی سپی و سووری چاوقه وه ی چاو پێژراوی ره شی سوورمه یی بالا به رز بوو.
دوعا و نزا ی زۆر گه را ده بوو، هه رچی له خودا داوا ده کرد پێی ده به خشی، کاتی
پهیمانی براهه تی به ستن له ناو هاو پێیان، پێغه مبه ر (دروودی خوی له سه ر بێ) کردی

به برای نیب نومه سعوود، پیغهمبه (دروودی خوی لمسر بی) دهیضه رموو: (له رۆزی قیامه تدا پیشهنگی زاناکانه!).

پیغهمبه (دروودی خوی لمسر بی) موعازی کرد به قازی (الجند) له یه مه ن، خه لکه که ی فیری قورئان و سوننه ت و شه ریعه تی ئیسلام ده کرد، و هدادگاییشی له ناوا ده کردن.

موعاذ له دهووری ته مه نی (۲۳) سائیدا، له شام، به تاعوونه که ی عه مووس، له سائی هه ژده ی کۆچی دا کۆچی دوایی کردوو، عامووس گوندیکه وا له نیوانی رهمله و به یتوله قدیسدا.

۱۱۸۰ - عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: (كَانَ فَرَجٌ بِالْمَدِينَةِ فَاسْتَعَارَ النَّبِيُّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) فَرَسًا لَنَا يُقَالُ لَهُ مَذْدُوبٌ فَقَالَ: (مَا رَأَيْنَا مِنْ فَرَجٍ وَإِنْ وَجَدْنَاهُ لَبَحْرًا) (الحديث ۲۸۵۷، أطرافه في: ۲۸۲۰، ۲۸۷۲، ۲۸۶۶، ۲۸۶۷، ۲۹۰۸، ۲۹۶۸، ۲۹۶۹، ۳۰۴۰، ۶۰۳۳، ۶۲۱۲) (۲۳۷).

ئه نه س (هزی خوی لی بی) فهرمووی: جاری له مه دینه قاوه و شه له ژانی و ترسو توفینی رووی دا، پیغهمبه (دروودی خوی لمسر بی) ئه شپیککی له ئیمه خواست ناوی مه ندوب بوو، به سواری نه و ئه سپه چوو به سوواخی کاره که وه، چهند که سیکی تریش به ره و سه رچاوه ی هو ی شه له ژانه که رو یشتن، له و لاوه پیغهمبه (دروودی خوی لمسر بی) به رهنکاریان بوو، ده که پرایه وه ده یضه رموو: (مه شله ژین، هیچی و امان نه دی که ببی به هو ی ترسو بیم، به لام به راستی ئه م ئه سپه وه ک شه پۆلی دمیا وایه، ئه و منده خیرایه) (تاج/۴-۲۷۰-۷-۹۰).

شوومی و به دبوومی و هه ندی باسی تری و لاخی سواری

۱۱۸۱ - عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) قَالَ سَمِعْتُ النَّبِيَّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) يَقُولُ: (إِنَّمَا الشُّؤْمُ فِي ثَلَاثَةٍ فِي الْفَرَسِ وَالْمَرْأَةِ

وَالْدَّارِ) (الحديث ۲۸۵۸، طرفه في: ۹۵۲ ت= ۲۰۹۹ ف) (۲۳۸).

عہ بدوللای کوری عومہر (ہزی خواہان لئ بن) فہرمووی: بہ گوئی خۆم لہدہمی
پیرۆزی پیغہ مہرم بیست، دہیفہرموو: (نہ نہخوشی تہنہوہ ہہیہ،
نہنوقلانہی خراب بایہخی ہہیہ، شوومی و بہدبوومی ئہگہر لہشتیکدا
ہہبی، لہم سی شتہدا ہہیہ: لہمایین و ئہسپدا و، لہژنداو لہخانودا)
(تاج/۴-۲۳۱ از-۷۷-باسی شوومی).

۱۱۸۲ - عَنْ ابْنِ عُمَرَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ
وَسَلَّمَ) جَعَلَ لِلْفَرَسِ سَهْمَيْنِ وَلِصَاحِبِهِ سَهْمًا (الحديث ۲۸۶۳،
طرفه في: ۴۲۲۸) (۲۳۹).

ئیبنو عومہر (ہزی خواہان لئ بن) فہرمووی: جاری پیغہ مہرم (دروودی خوی لہسر بن)
دہستکھوتی جہنگی دابہش کرد لہسر ئہم شیوہیہ: دوو پشکی دانا بو
مایین و یہک پشکی دانا بو خاودنہکھی، واتہ: سی پشکی دانا بو سواری
مایین و ئہسپ، پشکی بو خوی و دوو پشک بو مایینہکھی! (تاج/۸-۱۳۷ ف-۶-
۵۶-باسی دہستکھوتی جہنگ).

۱۱۸۳ - قَالَ رَجُلٌ لِلْبَرَاءِ بْنِ عَازِبٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) أَفَرَرْتُمْ عَنْ رَسُولِ
اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) يَوْمَ حُنَيْنٍ؟ قَالَ: لَكَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ
وَسَلَّمَ) لَمْ يَفِرْ إِنْ هَوَازَنْ كَانُوا قَوْمًا رُمَاةً وَإِنَّا لَمَّا لَقَيْنَاهُمْ حَمَلْنَا عَلَيْهِمْ فَأَنْهَزْمُوا
فَأَقْبَلَ الْمُسْلِمُونَ عَلَى الْغَنَائِمِ وَاسْتَقْبَلُونَا بِالسَّهَامِ فَأَمَّا رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ
وَسَلَّمَ) فَلَمْ يَفِرْ فَلَقَدْ رَأَيْتُهُ وَإِنَّهُ لَعَلَى بَعْلَتِهِ الْبَيْضَاءِ وَإِنَّ أَبَا سُفْيَانَ أَخَذَ بِلِجَامِهَا وَ
النَّبِيُّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) يَقُولُ:

(۲۳۸) قال العيني: (الحديث أخرجه مسلم في الطب) ج/ ۱۴۹/ ۱ - المترجم.

(۲۳۹) قال: (رواه الأربعة - ب، م، د، ت) تاج الأصول ج/ ۴ ص ۳۷۶ أخرجه مسلم في كتاب الجهاد باب:

أَنَا النَّبِيُّ لَا كَذِبَ أَنَا ابْنُ عَبْدِ الْمُطَّلِبِ

(الحديث ٢٨٦٤، أطرافه في: ٢٨٧٤، ٢٩٣٠، ٣٠٤٢، ٤٣١٥، ٤٣١٦، ٤٣١٧) (٢٤٠)

پیاوئ عەرزی بهرائی کوپی عازیبی کرد: ئەى ئەبو عومارە! ئایا راستە ئیوی هاوەلانی پیغەمبەر لەروژی غەزای حونەین دا هەلھاتوون و دەوری پیغەمبەرتان چۆل کردوو؟ فەرمووی: ئەگەر ئیمە هەموو هەلھاتبین دیارە پیغەمبەریش (دروودی خۆی لەسەر بێ) لەگەڵمان بوو، نەبە خودا شتیوا نەبوو، نەپیغەمبەر (دروودی خۆی لەسەر بێ) هەلھاتو نەئیمە لەدەوری هەلھاتین، بەلام مەسەلەکە خۆی ئاوا بوو:

(جەھیل و ھەرزەکارە بێ ئەزمونەکان لەیاران و ھاورپیانی پیغەمبەر – دروودی خودا لەپیغەمبەر و رمزای خودا لەیاران بێ – بەدەستی رووتی بێ چەك ھاتبوون بۆ ئەو شەرە سەختە جا لەناکاو لووتیان تەقی بەلووتی کۆمەڵەی لەشکری ھەوازین و بەنی نەسرەو، ئەوانیش ھۆزێکی تیرنەدازی چاک بوون، دەست راست بوون، مەگەر بەدەگمەن تیریان بەھەڵە بجوایەو نیشانی نەپیکایە، دەرنا تیریان لەزەوی نەدەدا، ئیتر لەپەر بوو بەشەر، ئیمە لەسەرەتاو ھەرکەپیان گەشتین شالۆمان بۆ بردن و ھیرشمان بردنە سەریان ئیتر ئەوان شکان، بەلام پێش ئەوی بەتەواوی پەکیان بکەوئ، موسوڵمانەکان ئالان بەتالان کۆکردنەو، ئیتر ئەوانیش ھەلیان بۆ رەخساو لەپەر تیربارانیکی وایان کردین، مەگەر چۆنھا دەرنا تیریان بەزایە نەدەچوو، ئیتر ئەمە بوو بەھۆی ئەو کە لەپاش ئەو سەرکەوتنە سەرەتاییە، لەشکرەکە پیغەمبەر – دروودی خودا لەپیغەمبەر و رمزای خودا لە لەشکرەکە بێ – شکست بەیئین.

بەلام پيغەمبەر (دروودی خوی لەسەر بێ) و زۆری لەیارانی خۆیان راگرتو
 نەبەزین و هەتەهاتن، حەز رەت (دروودی خوی لەسەر بێ) فەرمانی کرد بەعەبیاسی
 مامە، بەو دەنگە گەورەى خۆى بانگی یاران بکاتەو و بۆلای پيغەمبەر (دروودی
 خوی لەسەر بێ) ئەوجا یاران و موسوڵمانان گەرانەو و بۆلای پيغەمبەر و لەدەورى
 کۆبوونەو، وەهەلمەتى شیرانەیان برده سەر ناموسوڵمانەکان، و لەگەڵیاندا
 پيک هەلپژان، لەودەمەدا بەچاوى خۆم خودى پيغەمبەر م دی، بەسواریى
 هیسره ماچە سپیەگەى خۆى بوو، هەر باکى لەکافران نەبوو، ئەوئەندە پشتمى
 بەسەرگەوتنى خوایى ئەستوور بوو، وئەبوسوفیانی کورى حاریتى
 عەبولوططەلیب کە ئامۆزای خۆى بوو، وەبرای شیریشى بوو جەلەوى
 و لاخەکەى بۆ رادەکیشا، جا حەز رەت (دروودی خوی لەسەر بێ) دابەزى و پارایەو و داواى
 پیرۆزى و سەرگەوتنى لەخودا کرد، و مشتى چەوى هەلگرت و وەشاندى
 بەرووى ناموسوڵمانەکاندا و فەرمووى: (شاهت الوجود: روویان بشیوى) ئەوجا
 خۆش خۆش دەیفەرموو:

أَلَا أَيُّهَا النَّبِيُّ لَا كَذِبَ أَلَا ابْنُ عَبْدِ الْمُطَّلِبِ

واتە:

من پيغەمبەر، نەوێك درۆزن
 فەرمووى: ئینجا هاوڕێکانى خۆى ریز کردەو و سەرلەنوێ هەلمەتى
 شیرانەیان بردهو و دوژمنیان تێک و پيک شکاند (تاج/ ۸/ ۱۲۵- ۴۹ ل- ۲۳۸- ۹۶.
 غەزای حونەین).

۱۱۸۴- عَنْ أَنَسٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ كَانَ لِلنَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ)
 نَاقَةٌ تُسَمَّى الْعُضْبَاءَ لَا تُسَبِّقُ قَالَ حُمَيْدٌ أَوْ لَا تَكَاذُ تُسَبِّقُ فَجَاءَ أَغْرَابِيٌّ عَلَى قَعُودٍ
 فَسَبَقَهَا فَشَقَّ ذَلِكَ عَلَى الْمُسْلِمِينَ حَتَّى عَرَفَهُ فَقَالَ حَقٌّ عَلَى اللَّهِ أَنْ لَا يَرْتَفِعَ شَيْءٌ
 مِنَ الدُّنْيَا إِلَّا وَضَعَهُ (الحديث ۲۸۷۲، أطرافه في: ۲۸۷۱، ۶۵۰۱) (۲۴۱).

هاوبه‌شی و به‌شداری کردنی ژن له‌به‌ره‌ی جه‌نگا

ئەعلەبى كۆرى ئەبومالىك (پەزىلەتلىك خەلىپە) فەرمانى: جارى ھەزرىتى
 ھەزرىتى خەلىپە (پەزىلەتلىك خەلىپە) كۆمەل شائىنە بەسەر ژاننى مەدەنەدا دابەش كەرد،
 شائىنە يەككى چاك مابوو، يەككى لەدانىشتوانى خەزەتى ھەزرىتى: قوربان!
 ئەھى فەرمانى ھەزرىتى مەسئۇلمانان! ئەھ چارۋىگە يەش بەدە بەكچەزاكەھى
 پەيغەمبەر (ھەزرىتى خەلىپە) كە ھەسەرى خەتە، مەبەستى ئوممەكولتۇمى كەچى

نیمای علی بو، که له فاطیمه ی کچی پیغهمبر بووه، عومهریش فهرمووی:
(نومموسه لیط شایانتره بهم چارؤکه یه، که یه کی بوو له ژنانی یاریده دهران
(انصار) که په یمانی دابوو به پیغهمبر (دروودی خوی لیسر بی)، عومهر فهرمووی:
له رۆزی غه زای ئو خوددا ئەم ئومموسه لیطه به کونده، به کۆل ئاوی ده گپرا
به سهر جهنگاوهره کاند له بهر هی شهردا).

۱۱۸۶- عَنْ الرَّبِيعِ بْنِ مُعَوَّذٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا) قَالَتْ: كُنَّا نَعُزُّو مَعَ النَّبِيِّ
(صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) فَتَسْقِي الْقَوْمَ وَتَخْدُمُهُمْ وَتَرُدُّ الْجَرَحَى وَالْقَتْلَى إِلَى
الْمَدِينَةِ (الحديث ۲۸۸۲، طرفاه في: ۲۸۸۳، ۵۶۷۹).

روبه ییعی کچی موعه وویذ (همزی خوی لی بی) فهرمووی: (جاران ئیمه ی ژنان
له گه ل پیغهمبرو سوپاکه ی دا ده چووین بو غهزا، ئەم جوړه کارانه مان
به زۆری نه نجام ددها: ئاومان ددها به خه باتگپره کان و خزمه تی ترمان
دهکردن، و زامارمان دهگواسته وهو کوژراومان دهبرد بو ناوشاری مه دینه!)
(تاج/۸/۸۰ف-۲+۳+۲۴-۲۱).

نَيْشَكَ كَرْتَنو خَزْمَت كَرْدَنو ئەم جوړه بابەتانه له غه زادا

۱۱۸۷- عَنْ عَائِشَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا) تَقُولُ: كَانَ النَّبِيُّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ
وَسَلَّمَ) سَهْرَ فَلَمَّا قَدِمَ الْمَدِينَةَ قَالَ: (لَيْتَ رَجُلًا مِنْ أَصْحَابِي
صَالِحًا يَخْرُسُنِي اللَّيْلَةَ إِذْ سَمِعْنَا صَوْتَ سِلَاحٍ) فَقَالَ: (مَنْ هَذَا؟) فَقَالَ: أَنَا سَعْدُ
بْنُ أَبِي وَقَّاصٍ جِئْتُ لِأَخْرُسَكَ وَنَامَ النَّبِيُّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) (الحديث
۲۸۸۵، طرفه في: ۷۲۳۱) (۲۴۲).

عائیشه دایکی باوهرداران (همزی خوی لی بی) فهرمووی: لهو سهرده مه دا که
حه زرمته (دروودی خوی لیسر بی) هات بو مه دینه شهوی خهوی لی زرا، فهرمووی:

(خۇزگا ئەم شەو، پیاوئىكى باش لەھاورپپانی خۆم ئیشكى دەگرتەم) عانىشە
فەرمووی: زۆرى پى ئەچوو گوئمان لە خەرى چەك بوو، پىغەمبەر (دروودی خوی
لەسر بى) فەرمووی: (ئەو کىيە؟) فەرمووی: منەم سەعدى كورى ئەبو وەقاصەم،
پىغەمبەر (دروودی خوی لەسر بى) فەرمووی: (بۆچى ھاتووی؟) فەرمووی: مەترسىم
لەپىغەمبەر (دروودی خوی لەسر بى) ھەبوو كەسى دەستدرىزى لى بكا، ھاتووم
ئەمشەو ئىشكت دەگرم. پىغەمبەر (دروودی خوی لەسر بى) پاراپەووە نزای باشى بۆى
کرد، ئەوجا بەدئىايىيەو ەخەوت. (تاج/۸/۸۷-۲-۱۲-فضائل سعد).

۱۱۸۸- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: (نَعَسَ عَبْدُ
الدِّينَارِ وَعَبْدُ الدَّرْهَمِ وَعَبْدُ الْخَمِصَةِ إِنْ أُعْطِيَ رَضِيَ وَإِنْ لَمْ يُعْطَ سَخِطَ نَعَسَ
وَأَتَكَسَ وَإِذَا شَبِكَ فَلَا اتَّقَشَ طُوبَى لِعَبْدٍ آخِذٍ بِعِنَانٍ فَرَسِهِ فِي سَبِيلِ اللَّهِ أَشَعَتْ
رَأْسَهُ مُعْبَرَةً قَدَمَاهُ إِنْ كَانَ فِي الْحِرَاسَةِ كَانَ فِي الْحِرَاسَةِ وَإِنْ كَانَ فِي السَّاقَةِ كَانَ
فِي السَّاقَةِ إِنْ اسْتَأْذَنَ لَمْ يُؤْذَنَ لَهُ وَإِنْ شَفَعَ لَمْ يُشَفَّعْ) (الحديث ۲۸۸۷، طرفاه
في: ۲۸۸۶، ۶۴۳۵) (۲۴۳).

ئەبوھورەمیرە (بەزى خوی لى بى) لەپىغەمبەرەو (دروودی خوی لەسر بى) دەفەرموئ:
(پیاوی پارەپەرست وپوولەكى داوەشى عەمرى نەمىنى، ھەر خەرىكى چلکاو
خواردن و شەخۆرىيە، بەندەى خودای لەبىر نىيە، دەلىى نۆكەرى ئەلقە
بەگوئى قەيغەو گووروو نىيە، ھەرچاوى لە بەرژەومەندى خۆيە، گوئ
لەمستى نەوسنىيە، بەشى بەدري مەمنونىيە، بەشى نەدرى لەگەل دوزمنىيە.
داوەشى و سوئى بىتەووە ئەگەر دركىكى تى ھەلچەقى، بەمووکیشیش
دەرنەيەتەووە!

خۆشى لەوبەندەيەى خودا، كەبەسەرى ئالۆزكاوى، بەپى تۆزاوى،
لەريگەى خودادا جەھوى مايىنەكەى خۆى دەگرى ئەگەر بوو بەپاسەوان،

ئەوا پېی رازییەو بە جوانی پېی هەلەدەستیو، لەهێلی یەكەمی جەنگا بەرابەر
دوژمن ئیشکی سوپای ئیسلام دەگری، ئەگەر بوش بەپاشدارەوی سوپا
ئەوادیسان پېی رازییەو بە جوانی بەئەرکی سەرشانی خۆی هەلەدەستیو،
هەمیشە فەرمانبەرەو سەرپېچی لە فەرمانی فەرمانرەواکەوی ناکات،
ئەگەر رێخوازی بکا تا بچی بۆلای کەسی، لەبەر بێ نازی ریی پێ نادری،
ئەگەر تکا بۆ کەسی بکا، لەلای مەوقی تکای ناگری!

(تاج/۹/۲۹۲-۱۶-۹۴).

۱۱۸۹- عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) يَقُولُ خَرَجْتُ مَعَ
رَسُولِ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) إِلَى خَيْرٍ أَخَذُمُهُ فَلَمَّا قَدِمَ النَّبِيُّ
(صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) رَاجِعًا وَبَدَأَ لَهُ أَحَدٌ قَالَ: (هَذَا جَبَلٌ يُحِبُّنَا وَنُحِبُّهُ) (الحديث
۲۸۸۹، طرفه في: ۲۳۵=۳۷۱ ف) (۲۴۴).

ئەنەس (مەزای خۆی لێ بێ) فەرمووی: لەخزمەت پێغەمبەرەدا (دروودی خۆی لەسەر بێ)
دەرچووین بۆ غەزای خەیبەر، خۆم لەو غەزایەدا لەخزمەتیدا بووم،
خزمەتیم کرد، جا کاتی گەڕاینەووە بۆ مەدینە، کە لەکیوی ئوحد نزیك
بووینەووە، ئوحد لەپێغەمبەر (دروودی خۆی لەسەر بێ) دەرکەوت، فەرمووی: (ئەم
جایە ئیمە خۆش دەوی، ئیمەیش ئەومان خۆش دەوی).

۱۱۹۰- عَنْ أَنَسٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ كُنَّا مَعَ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ)
أَكْثَرَنَا ظِلًّا الَّذِي يَسْتَظِلُّ بِكَسَائِهِ وَأَمَّا الَّذِينَ صَامُوا فَلَمْ يَغْمُلُوا شَيْئًا وَأَمَّا الَّذِينَ
أَفْطَرُوا فَبَعَثُوا الرِّكَابَ وَامْتَهَنُوا وَعَالَجُوا فَقَالَ النَّبِيُّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ):
(ذَهَبَ الْمُفْطِرُونَ الْيَوْمَ بِالْأَجْرِ) (الحديث ۲۸۹۰) (۲۴۵).

ئەنەس (پەزىلى خەلىپە ئىبنى) فەرەمۇۋى: جارى لەخزىمەت پىغەمبەردا بوۋىن، لەسەفەرىكا بوۋىن، گەشىتىنە شوپىنى سىبەر نەبوۋ، ئەوھەمان سىبەرى گەورەى ھەبوۋ كە عەبەى پېبوۋ، لەباتى چاتول دەپكرد بەسىبەر بۇ خۇى! ئەوانەشى كە لەو رەوتەنىيەدا بەرۇژوۋ بوۋن ھىچ خزىمەتپەن پى نەكرا، بەلام بەپىچەوانەوھ ئەوانەى كە بەرۇژوۋ نەبوۋن، ھەموو كارەكان ئەوان كرىيان، ولاخەكانيان برد بۇ لەوھرو بۇ سەرئاو، دەستيان كرى بەخزىمەت كرىن و نان و ئاويان بۇ ئامادەكرىن.

پىغەمبەرىش (دروۋى خەلىپە ئىبنى) كە حالەكەى بىنى فەرەمۇۋى: (پاداشى ھەرە گەورە ئەمرو ئەوانە برىيان كە بەرۇژوۋ نەبوۋن!).

۱۱۹۱ - عَنْ سَهْلِ بْنِ سَعْدٍ السَّاعِدِيِّ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: (رَبَّاطُ يَوْمٍ فِي سَبِيلِ اللَّهِ خَيْرٌ مِنَ الدُّنْيَا وَمَا عَلَيْهَا وَمَوْضِعُ سَوْطٍ أَحَدِكُمْ مِنَ الْجَنَّةِ خَيْرٌ مِنَ الدُّنْيَا وَمَا عَلَيْهَا وَالرَّوْحَةُ يَرُوحُهَا الْعَبْدُ فِي سَبِيلِ اللَّهِ أَوْ الْعَدُوَّةُ خَيْرٌ مِنَ الدُّنْيَا وَمَا عَلَيْهَا) (الحديث ۲۸۹۲، أطرافه في: ۲۷۹۴، ۳۲۵۰، ۶۴۱۵، ۲۷۹۲، ۲۷۹۶، ۶۵۶۸) (۲۴۶) (بروانه: ژماره: ۱۱۵۰ ات = ۲۷۹۲ف).

سەھلى كورپى ئەل ساعىدى (پەزىلى خەلىپە ئىبنى) فەرەمۇۋى: پىغەمبەر (دروۋى خەلىپە ئىبنى) فەرەمۇۋى: (يەك رۇژ پاسەوانى سەر سنوور لەپىگەى خودادا لەھەموو موئك و سامانى جىھان باشتەر، بەقەد جىگەى شوپىن قەمچىيەك لە قەمچىيەكانى ئىوھ لەبەھەشتا، لەھەرچى وا لەسەر زەوى چاكترە، تاقى كۆشش و تىكۆشان لەپىگەى خودادا، جى تاقى بەيانى بى، جى تاقى ئىوارە بى، لەھەموو سامان و دەسلەتاتى جىھان چاكترە).

پیتو فہری نزاو پارانہوی زہبوانان

یہ کیکہ لہ ہوی سہرکہ و تن

۱۱۹۲ - عَنْ مُصْعَبِ بْنِ سَعْدٍ رَحِمَهُ اللَّهُ تَعَالَى قَالَ: رَأَى سَعْدٌ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَنَّ لَهُ فَضْلًا عَلَى مَنْ دُونَهُ فَقَالَ النَّبِيُّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ): (هَلْ تُنْصَرُونَ وَتُرْزَقُونَ إِلَّا بِضَعْفَانِكُمْ). (الحديث ۲۸۹۶، طرفه في: ۳۵۹۴، ۳۶۴۹) (۲۴۷).

موصعہ بی کوری سہعد (رحمہتی خودی لن بن) فہرمووی: باو کم بوئی گیرامہ وہ فہرمووی: خوّم به گہورہتر دہزانی لہ جاو کہسانی لہ خوّم خوارترا، لہ یارانی پیغہ مبہر (دروودی خوی لہسر بن) ، پیغہ مبہر (دروودی خوی لہسر بن) فہرمووی: (کاری وا ناجوانہ، چونکہ لہ راستی دا خودا کہ ئیوہ بہ سہر دوژمن و ناحہزی خوّتان دا سہرتان دہخا، یارزقو روژیتان دہدا، لہ بہر خاتری ہہ ژاران و لازمہ بوونہ کانتانہ، بہ ہوی نزاو پارانہوی بہ کوئی نہوانہ وہیہ).

۱۱۹۳ - عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنْ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: (يَأْتِي زَمَانٌ يَغْزُو فِتْنًا مِنَ النَّاسِ فَيَقَالُ فِيكُمْ مِنْ صَحْبِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) ؟ فَيَقَالُ: نَعَمْ فَيُفْتَحُ عَلَيْهِ ثُمَّ يَأْتِي زَمَانٌ فَيَقَالُ: فِيكُمْ مِنْ صَحْبِ أَصْحَابِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) ؟ فَيَقَالُ: نَعَمْ فَيُفْتَحُ ثُمَّ يَأْتِي زَمَانٌ فَيَقَالُ: فِيكُمْ مِنْ صَحْبِ أَصْحَابِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) ؟ فَيَقَالُ: نَعَمْ فَيُفْتَحُ). (الحديث ۲۸۹۷، أطرافه في: ۳۵۹۴، ۳۶۴۹) (۲۴۸).

ئہبوسہ عیدی خودری (ہمزای خوی لن بن) فہرمووی: پیغہ مبہر (دروودی خوی لہسر بن) فہرمووی: (سہردہمی دادی کوّمہ لی خہ لک دہرؤن بوغہزا، دہلین: کہستان تیاہہیہ کہ ہاورپیتی پیغہ مبہری کردبی، ہہتا بہ بہرہ کہتی نہوہ وہ خودا

(۲۴۷) لم يوافقہ مسلم علی تخريجہ (فتح/۶/۱۹۵ خاتمة کتاب الجہاد) — المترجم.

(۲۴۸) أخرجه مسلم في فضائل الصحابة، باب: فضل الصحابة ثم الذين يلونهم.. رقم: ۲۵۲۲.

سەرتان بخت؟ دەلێن: بەلێ ھەبە، ئیتر خودا لەو غەزایەدا زالیان دەکا، و سەردەکەون و ئەو شوپنە ئازاد دەکەن.

لەپاشا سەردەمێ تر دادی عەشاماتی تر دەچن بۆ غەزا، دەلێن: ئایا کەستان ھەبە کە ھاوڕێیەتی ھاوڕێیانی پێغەمبەری کردبێ؟ دەلێن: بەلێ ھەبە، ئیتر خودا ئەوانیش زāl دەکا و سەریان دەخا.

لەپاشا سەردەمێ تریش دادی، عەشاماتی دەچن بۆ غەزا، دەلێن: ئایا کەستان واتیا کە ھاوڕێیەتی ھاوڕێیانی یارانێ پێغەمبەری کردبێ؟ دەلێن: بەلێ ھەبە، ئیتر خودا ئەوانیش زāl دەکا و سەریان دەخا، ئەو ولاتەیش ئازاد دەکەن (تاج/۵/ف-۵/۱-ش. باسی گەورەیی ھاوڕێیانی پێغەمبەر (درودی خۆی لەسەر بێ).

۱۱۹۴ - عَنْ أَبِي أُسَيْدٍ عَنْ أَبِيهِ قَالَ قَالَ النَّبِيُّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) يَوْمَ بَدْرٍ حِينَ صَفَّفْنَا لِقُرَيْشٍ وَصَفُّوا لَنَا: (إِذَا أَكْتُبُوكُمْ فَعَلَيْكُمْ بِالنَّبْلِ) (الحدیث ۲۹۰۰، طرفاه فی: ۳۹۸۴، ۳۹۸۵) (۲۴۹).

ئەبوسەید (بەزای خۆی لێ بێ) فەرمووی: پێغەمبەر (درودی خۆی لەسەر بێ) لەروژی بەدردا، لەوکاتەدا کە ئێمە و لەشکری دوژمن بەرابەر یەکتی وەستاین، و ریز بووین بەرابەری یەکتەر، پێغەمبەر (درودی خۆی لەسەر بێ) فەرمووی: (کاتی نزیکە وە بوون لێتان، نیشانیان دا، ئەو حەلە تیربارانیان بکەن) (تاج/۸/۱۰۶-۱-ف-۳۴- باسی تیرنەندازی).

ئەبوسەید ناوی مالیکی کوپی رەبیعی کوپی بەدنه، ئەنصارییە، نامادە غەزای بەدرو ئوحوود و شەھیدگاکانی تر (مشاهد) گەکانی تر بوو، لەروژی ئازادی (فەتج) ی مەککەدا ئالای ھۆزی بەنی ساعیدە بەو بوو، کۆمەلێ فەرموودە لە پێغەمبەر وە گێراوەتەو، لەسەر فەرماشتی ھەدی

ساری موقه ددیمه ی فه تحولباری، چوارده فهرمووده ی له بوخاری پیروژدا ههیه، که دیاره نه مه یه کیکیانه.

نهم زاتانه فه قی بوون: کورپه گانی خوئی: ههمیدو زوبه یرو مونزیر، ههروا عه لی کورپی عوبه یدو نه بو سه عید که نازادکراوی خوئی بوون، له هاوړپیان: نه نه سو سه هلی کورپی سه عد، له په یروان (تابعین = چینی دووهمی موسوئلمانان) : عه باسی کورپی سه هل و عه بدول مه لیکي کورپی سه عیدی کورپی سوویدو نه بو سه له مه و که سانی تریش، پی شه و واقیدی (رحمتهی خودی لږ بر) دهفه رموئ: (کورته بالایه کی سه رسپی ریش سپی، تووکن بوو) له کو تایی ته مه نیدا چاوی نه ما بوو. شش فهرمووده ی له بوخاریدا ههیه. له ته مه نی دهوری هفتاو پینج سائی دا، له مه دینه ی نازدار کوچی دواپی کردوو، دوا هه مین که س بوو له به دریه کان که مردوو. (رمزو و رحمتهی خودی گهرومی لږ بر). (بر: تاج/۵/۱۸۷-۴۸، باسی چاکی موعادی کورپی جه به ل).

باسی هه ندی که ره سته ی جهنگ و هه ندی ورده بابته ی تری کاتی جهنگ

۱۱۹۵- عَنْ عُمَرَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ كَانَتْ أَمْوَالُ بَنِي النَّضِيرِ مِمَّا أَفَاءَ اللَّهُ عَلَى رَسُولِهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) مِمَّا لَمْ يُوجِفْ الْمُسْلِمُونَ عَلَيْهِ بِخَيْلٍ وَلَا رِكَابٍ فَكَانَتْ لِرَسُولِ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) خَاصَّةً وَكَانَ يُنْفِقُ عَلَى أَهْلِهِ مِنْهَا نَفَقَةً سَنَتَهُ ثُمَّ يَجْعَلُ مَا بَقِيَ فِي السَّلَاحِ وَالْكَرَاعِ غَدَّةً فِي سَبِيلِ اللَّهِ (الحدیث ۲۹۰۴، أطرافه فی: ۳۰۹۴، ۴۰۳۳، ۴۸۸۵، ۵۳۵۷، ۵۳۵۸، ۶۷۲۸، ۷۳۰۵ (۲۰۰))

عومەر (پەزى خۇى لى بى) فەر مووى: ئەو مال و تالانىيە كە لەمالى ھۆزى بەنى نەضىرى جۈلەكە دەستى پېغەمبەر (درودى خۇى لەسەر بى) كەوت خۇى دەستى پېغەمبەرى (درودى خۇى لەسەر بى) خستبوو، موسولمانان بەتاودانى مايىن و ئەسپ و بەغاردانى وشتر و، بەجەنگ پەيدايان نەكردبوو، وئەو مال و تالانىيە بەر بېرىرى ئەم ئايەتە دەكەوى ﴿وَمَا أَفَاءَ اللَّهُ عَلَى رَسُولِهِ مِنْهُمْ فَمَا أَوْجَفْتُمْ عَلَيْهِ مِنْ خَيْلٍ وَلَا رِكَابٍ﴾: ئەو ەى كە خۇدا دەست پېغەمبەرى خۇى خست، لەمالى مفتى بى ئارەقى ھۆزى بەنى نەضىر، ئېوہ - ئەى لەشكرى ئىسلام! - بۇ بەدەستەينانى ئەو مال و سامانە، ەىچ ئەسپ و وشتر يكتان تاونەدابوو، بەلكوو خۇدا بەبەخشى خۇى رەخساندبووى بۇى.

عومەر (پەزى خۇى لى بى) فەر مووى: جا لەبەر ئەو ئەو مال و سامانە بەتايبەتى بوو بوون بەھى پېغەمبەر (درودى خۇى لەسەر بى) ئازوقەو مەسرفو خەرچى سالىكى خىزان و كەس و كاي خۇى لى دادەناو، ەەرچى لەو دەمايەو، دايدەنا بۇ ئىش و كارو پىويستى موسولمانان و خەرچى دەكرد بۇ نامادەكردنى جەنگ و تفاقى جەنگ و لاخ، لەپىگەى خودادا، دەىكرد بەكەرەستەى جەنگ. (تاج/۷/۱۸۸ف-۳ز-۴۲-سوورەتى حەشر-ش/د/ت/ن).

۱۱۹۶ - عَنْ عَلِيٍّ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) يَقُولُ: مَا رَأَيْتُ النَّبِيَّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) يُفْدِي رَجُلًا بَعْدَ سَعْدٍ سَمِعْتُهُ يَقُولُ: (إِزِمِ فِدَاكَ أَبِي وَأُمِّي) (الحديث ۲۹۰۵، أطرافه في: ۴۰۵۸، ۴۰۵۹، ۶۱۸۴ (۲۰۱)).

ئىمامى ەلى (پەزى خۇى لى بى) فەر مووى: بۇ سەعدى كورى مالك نەبى، پېغەمبەرم نەديوە باوك و دايكى پىكەوہ بكا بەقوربانى كەسى، بەلام لەرۋزى غەزاي ئو خوددا خۇش خۇش بەسەعدى كورى ئەبو وەقاصى دەفەر موو: (دەى تىريان پىوہنى، باوك و دايكم بەقوربانى ئەو دەست و نىشانەت بى! ئەى

رؤلهی نه به ردی چاونه ترسی جهربه زه (تاج/۵/۸۶-۱۲- گه ورهیی سه عدی کوری نه بو ومقاص).

۱۱۹۷- عَنْ أَبِي أُمَامَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ يَقُولُ: لَقَدْ فَتَحَ الْفُتُوحَ قَوْمٌ مَا كَانَتْ حَلِيَّةٌ سُبُورِهِمُ الدَّهَبَ وَلَا الْفِصَّةُ إِلَّا مَا كَانَتْ حَلِيَّتُهُمُ الْعَلَابِيَّ وَالْأَلَكُ وَالْحَدِيدُ (الحديث ۲۹۰۹) (۲۵۲).

نه بو نومامه (برزی خوی لئ بئ) فهرمووی: نه وه چیه دهبینم هندیکتان مشتووی شمشیره کانتان به زیرو زیو روو کهش کردوو! شتی وا له سه رده می پیغه مبهردا نه بووه، نه وانیه که له سه رده می پیغه مبهرو هاورپیکانی نه وودا، که نه وه هموو ولاتانه یان نازاد کرد، هیچیان خشلی شمشیره کانیان زیرو زیو نه بوو، به لام نه وان خشلی چهک و شمشیره کانیان شاره گی ملی و شترو سیرمه و قورقوشم و ناسن بوو.

۱۱۹۸- عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) قَالَ قَالَ النَّبِيُّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) وَهُوَ فِي قُبَّةٍ: (اللَّهُمَّ إِنِّي أَلْشُدُّكَ عَهْدَكَ وَوَعْدَكَ اللَّهُمَّ إِن شِئْتَ لَمْ تُعَبِّدْ بَعْدَ الْيَوْمِ) فَأَخَذَ أَبُو بَكْرٍ بِيَدِهِ فَقَالَ: حَسْبُكَ يَا رَسُولَ اللَّهِ فَقَدْ أَلْحَحْتَ عَلَيَّ رَبِّكَ وَهُوَ فِي الدَّرْعِ فَخَرَجَ وَهُوَ يَقُولُ: ﴿سَيَهْزِمُ الْجَمْعُ وَيُولُونُ الدُّبُرَ بَلَّ السَّاعَةَ مَوْعِدُهُمْ وَالسَّاعَةَ أَذْهَى وَأَمْرُ﴾ وفي رواية: يَوْمَ بَدْرٍ (الحديث ۲۹۱۵، أطرافه في: ۳۹۵۳، ۴۸۷۵، ۴۸۷۷) (۲۵۳).

نیبنو عه عباس (برزی خوی لئ بئ) فهرمووی: پیغه مبهر (دروودی خوی له سه ر بئ) له روژی غه زای به دردا، له ناو چاتوئیکا بوو، کاتی له شکری موسوئمانان و له شکری نا موسوئمانانی هه ئسه نگاند، خه م و به زاره دایگرت له بهر که می خوایان و زوری نه وان، جا له بهر نه وه زور به کول و به دل دهستی کرد به نزاو پارانه وه و

(۲۵۲) لم یوافقه علی حدیث انبی امامه فی حلیه السیوف (فتح/۶/۱۹۵) المترجم.

(۲۵۲) أخرجه مسلم فی غزوة بدر، (صح/۱۲ص ۸۴) - المترجم.

فهرمووی: (اللهم! انی اتشدک عهدک ووعدک، اللهم! ان شئت لم تعبد بعد اليوم) : ئەى خودای من! تو خوا! ئەو پەیمان و بەئینەى که داوتە پیّم، بۆمى بەجی بینەو بیهینەرە دى بۆم و سەرم بخە، بەسەر ئەم دوژمنانەدا، خودایە! خۆت باش باش دەزانى ئەگەر من و ئۆمەتەم لەم شەرى مان و نەمانەدا، بەدەستى ناموسوئمانەکان لەناو بجین، ئیتەر کەسى نامینى لەسەر رووى زەوى که لەسەر شیوەیه‌کى ره‌وا تۆ بپەرستى، کەوايه: ئەگەر خۆت هەوەست هەیه ئەوا ئیتەر لەپاش نەمانى ئیمە کەس تۆ ناپەرستى!).

هەتا ئەبوبەکر جوو دەستى گرت و فهرمووی پى: قوربان! ئیتەر بەسە بەراستى ورکى تەواوت لە پەرودەدگارى خۆت گرت، بىگومان که خودا دیت بەهاوارتەوه، پىڤەمبەر (دروودى خوى لەسەر بى) که لەم کاتەدا زریه‌ى لەبەردا بوو، جا لەچاتۆلەکه هاتە دەرودەو مژدەى دا بەهاورپىانی و ئەم نایەتەى خویندەوه: ﴿سَيَهْزَمُ الْجَمْعُ وَيُوَلُّونَ الدُّبُرَ﴾ ئەنفال ۵۴/۵۴ - واتە: بزانی که بەم زوانە ئەو کۆمەلەى که ئیوه پىیانەوه دەنازان دەشکین و پشتیان دەشکى و بەشکانیکى و دەشکین، قوشقنە قەومت بەرەودوا هەلدین و کونە مشکیان لى دەبى بەقەیسەرى. (تاج/۶/۱۸۱-ز ۹- سوورەتى ئەنفال ف-۳).

۱۱۹۹- عَنْ أَنَسٍ أَنَّ النَّبِيَّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) رَخَّصَ لِعَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ عَوْفٍ وَالزُّبَيْرِ فِي قَمِيصٍ مِنْ حَرِيرٍ مِنْ حِكَّةٍ كَانَتْ بَيْنَهُمَا (الحديث ۲۹۱۹، أطرافه في: ۲۹۲۰، ۲۹۲۱، ۲۹۲۲، ۵۸۳۹) (۲۵۴).

ئەنەس (دەزى خوى لى بى) فهرمووی: پىڤەمبەر (دروودى خوى لەسەر بى) رىگەى عەبدو رەحمانى كورپى عەوف و زوبەیری كورپى عەوامى دا، که ئاوریشم لەبەر بکەن، چونکە ئالۆش و خوروکەیی لە لەشیان هەبوو. (تاج/۴/۱۰۰-ف ۲۹- نامەى جل و بەرگ - ش/د/ت).

لهگیرانه وهیه کا نه نهس (همزی خوی لی بی) فهرمووی: نه وره حمانی کوری
عه و فو زوبهیری کوری عهوام، له غه زایه کا، له دهست نه سپی سکاآیان له
خزمهت پیغه مبهردا (دروودی خوی لهسر بی) کرد، نه ویش ریگهی دان که کراسی
ناوریشمین له بهر بکه، وه لهو غه زایه دا له بهریان کرد. (تاج/ ۴/ ۱۰۱-۹۰).

شهر له گهل هه ندی نه ته وه دا

۱۲۰۰- عَنْ أُمِّ حَرَامٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا) أَنَّهَا سَمِعَتْ النَّبِيَّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) يَقُولُ: (أَوَّلُ جَيْشٍ مِنْ أُمَّتِي يَغْزُونَ الْبَحْرَ قَدْ أَوْجَبُوا) قَالَتْ أُمُّ حَرَامٍ: قُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ أَنَا فِيهِمْ؟ قَالَ: (أَنْتِ فِيهِمْ) ثُمَّ قَالَ النَّبِيُّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ): (أَوَّلُ جَيْشٍ مِنْ أُمَّتِي يَغْزُونَ مَدِينَةَ قَيْصَرَ مَغْفُورٌ لَهُمْ فَقُلْتُ: أَنَا فِيهِمْ يَا رَسُولَ اللَّهِ؟ قَالَ: لَا) (الحدیث ۲۹۲۴، أطرافه فی: ۲۸۰۰، ۲۸۷۸، ۲۸۹۵، ۲۹۲۴، ۶۲۸۳، ۷۰۰۲ راجع: ۲۷۹۹، ۲۸۷۷، ۲۸۹۴، ۶۲۸۲، ۷۰۰۲) (۲۵۵).

ئوم حهرام (همزی خوی لی بی) فهرمووی: له پیغه مبهرم ژنهوت (دروودی خوی لهسر بی)
دهیغه رموو: (یه کهم سوپا له ئومه تم، که له ده ریاهه غهزا ده کهن، به هه شتیان
بو خویان مسوگر کردوه). ئوم حهرام فهرمووی: گوتم: قوربان! منیان
تیام؟ فهرمووی: (به لی تو یان تیای) له پاشا فهرمووی (دروودی خوی لهسر بی): (یه کهم
سوپا له ئومه تم، که شاره کهی قه یسه ری رۆم غهزا ده کهن و ئازادی ده کهن،
که شاری قه سله نطینییه، خودا لی یان خوش ده بی). گوتم: قوربان! ئایا
منیان تیام؟ فهرمووی: (نه).

رافه و شیکردنه وه:

ئوم حهرام (همزی خوی لی بی) کچی میلحانه، خوشکی ئوم سولهیمی دایکی
نیامی نه نه سه، زنی عوبادهی کوری صامیته، له گهل میرده کهی دا چوون بو

غەزای قیبرس، که لەقەرەخ دەریا دابەزی، و لاخیکیان بۆ هیئا سوراى بى، و لاخەکه خستیه خوارەووە مرد، لەخاکی قیبرس نیژراوه، ئەمەیش لەسالى بیست و حەوتى کۆچیدا بوو، موعاویە (پەرزەى خۆى لى بى) فەرماندهى ئەو غەزایە بوو، ئیمامى عوسمان جینشینى سەردەم بوو، لەبوخاریدا دوو فەرموودهى ههیه (پەرزەى خۆداى لى بى).

۱۲۰۱- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: (تُقَاتِلُونَ الْيَهُودَ حَتَّى يَخْتَبِيَ أَحَدُهُمْ وَرَاءَ الْحَجَرِ فَيَقُولُ يَا عَبْدَ اللَّهِ هَذَا يَهُودِيٌّ وَرَأَيْي فَاقْتُلْهُ) (الحدیث ۲۹۲۵، طرفه فی: ۳۵۹۳) (۲۵۶).

ئەم فەرموودهیه لەتاج دا ئاویە که دەفەرموی: بوخاری و موسلیم و تەرمەزی گیراویانەتەو، (بروانە ژمارە ۱۲۰۲-ت ۲۹۲۶ف) :

ئەبوهورەیرە (پەرزەى خۆى لى بى) فەرمووی: حەزەرت (پروودی خۆى لەسەر بى) فەرمووی: (قیامەت هەتاسی، هەتا موسولمانان دەچن بەگژ جوولەکەدا، جوولەکە شەرتان لەگەل دەکەن، تا لەئەنجامدا خودا ئیوہ زال دەکا بەسەر ئەواندا، کاتی موسولمانەکان دەست دەکەن بەکوشتاریان جوولەکەکان وادەشکین، لەبەن بەردو دارو بنچک و دەوهندا خۆیان پەنا دەدەن و خۆیان دەشارنەو، بەردو دارو درەخت و دەوهندە دەئین: ئەى کاکەى موسولمان! ئەى بەندەى باشى خودا! ئەى عەبدى خاسى خوا! ئەمە جوولەکەیه که لەپشتمەوہ خوێ حەشارداو، وەرە ئەم دۆژمنى خودا بکوژە، تەنیا دارى درکەزى وانالى، چونکە ئەمە لەدرەختى جوولەکەیه، راستیان لى نالى). (تاج/ ۱۰-۲۸۵ف- ۱۰۵- ۱۴- باسى نیشانەى داهاى قیامەت).

١٢٠٢- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنْ رَسُولِ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: (لَا تَقُومُ السَّاعَةُ حَتَّى تُقَاتِلُوا الْيَهُودَ حَتَّى يَقُولَ الْحَجَرُ وَرَاءَهُ الْيَهُودِيُّ يَا مُسْلِمُ هَذَا يَهُودِيٌّ وَرَأَيْتُكَ فَاقْتُلْهُ) (الحديث ٢٩٢٦) (٢٥٧)

ومرگه را و ده کی به ته و او ای له ژماره ی پېشوو (١٢٠١) دا رابوورد.

١٢٠٣- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ): (لَا تَقُومُ السَّاعَةُ حَتَّى تُقَاتِلُوا التُّرْكَ صِغَارَ الْأَعْيُنِ حُمْرَ الْوُجُوهِ ذُلْفَ الْأَنْوْفِ كَأَنَّ وُجُوْهُمْ الْمَجَانِّ الْمُمْطَرَّةَ وَلَا تَقُومُ السَّاعَةُ حَتَّى تُقَاتِلُوا قَوْمًا نِعَالُهُمُ الشَّعْرُ) (الحديث ٢٩٢٨، أطرافه في: ٢٩٢٩، ٣٥٨٧، ٣٥٩٠، ٣٥٩١) (٢٥٨)

نهبوهوره پیره (همزی خوی له یس) فهرمووی: خوښه ویست (دروودی خوی له یس یس) فهرمووی: (قیامت هه ئناسی هه تا جهنگ له گهل تورک دا نه کهن، نیشانه ی نهم هوژدهی تورک نهومیه: چاو بجکولهن، رهنګ سوورو سپین، لووت کورتو لوت داته پیون، روویان له بهر خړی و فله وای ده لئی فله خانه و به سیرمه ی زور دهوره گیراوه، قیامت هه ئناسی هه تا له گهل هوژیک تر ئیوهی نه ته وهی موسولمان ده جهنگن و شهر ده کهن، پیلایو موو له پی ده کهن!). (تاج/١٠/٢٥٧-٩٨. غه زا کردن له گهل تورک و حه به شه دا).

رافه و شیکردنه وه:

له راستیدا زورینه ی نیشانه کانی قیامت که له فهرمووده ی ساغو سیرمت و ژياننامه ی دروستی پېغه مبه ردا (دروودی خوی له یس یس) چه سباون زور زورن، هه نديکيان پييان ده گوتريت نيشانه ی بجوک، هه نديکيان پييان ده گوتريت:

(٢٥٧) اخرجه مسلم في الفتن واشراط الساعة، باب: لاتقوم الساعة حتى يمر الرجل.. رقم: ٢٩٢٢.

(٢٥٨) اخرجه مسلم في الفتن واشراط الساعة، باب: لاتقوم الساعة حتى يمر الرجل بقبر

الرجل... رقم: ٢٩١٢.

نیشانه‌ی گه‌وره له‌راستیدا ئه‌م نیشانه‌ی سی شتیان پی ده‌چه‌سپی دوانیان له‌به‌شی هه‌والدان له‌غه‌بین چونکه:

۱- هه‌ندیکیان که ئه‌م جوړه فهرمووده‌ن پیغه‌مبه‌ر (درویدی خوی لاسه‌ر بی) چوونی فهرمووه، له‌پاش سه‌دان سال هاتوونه‌ته‌دی. هه‌تا هه‌یانه ناوی که‌سیکی تایبه‌تی تیا‌یه، هه‌یانه ناوی شوینی، وه‌ک به‌صره، فه‌له‌ستین... تاد.

۲- هه‌یانه باسی کاره‌ساتی سروشتی و شتی وایه، ئه‌مانه‌شیان زو‌رتریان هاتوونه‌ته‌دی وه‌ک زو‌ر بو‌ومه‌له‌رزوه خه‌سف.

جا با‌شترین شت له‌م لایه‌نه‌وه ئه‌وه‌یه که خو‌مان به‌تا عه‌تی خواوه خه‌ریک بکه‌ین و له‌نزاو پارانه‌وه بو‌ ئومه‌ته‌تی موحه‌مه‌د دریغی نه‌که‌ین، ده‌نا له‌م لایه‌نه‌وه ده‌سه‌لاتی هیچمان نییه، وه‌ئهم با‌سانه به‌تیرو ته‌سه‌لی له‌به‌رگی پی‌نجه‌می تاجول ئو‌صولدا به‌شی عه‌رمبی هه‌یه ص ۳۰۰ هه‌تا ص ۳۵۸ له‌ومرگه‌پراوه کوردیه‌که‌یدا له‌به‌رگی/ ۱۰- ۲۰۵- ۸۷ هه‌تا ل- ۳۵۰- ۸۷ هه‌تا ۱۱۵.

له‌کاتی جه‌نگ دا نزاو پارانه‌وه په‌سه‌نده‌و به‌سووده

(هه‌روا له‌سه‌رتاوه بانگ بکړین بو‌ سه‌ر نایینی ئیسلام)

۱۲۰۴- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ أَبِي أَوْفَى (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) يَقُولُ: دَعَا رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) يَوْمَ الْأَحْزَابِ عَلَى الْمُشْرِكِينَ فَقَالَ: (اللَّهُمَّ مُنزِلَ الْكِتَابِ سَرِيعَ الْحِسَابِ اللَّهُمَّ اهْزِمِ الْأَحْزَابَ اللَّهُمَّ اهْزِمْهُمْ وَزَلْزِلْهُمْ) (الحديث ۲۹۳۳، أطرافه في: ۲۹۶۵، ۳۰۲۵، ۴۱۱۵، ۶۳۹۲، ۷۴۸۹) (۲۵۹).

عه‌بدو‌للا‌ی کو‌ری ئه‌بو ئه‌وفا (درویدی خوی لاسه‌ر بی) فهرمووی: له‌رو‌ژی غه‌زای خه‌نده‌فا، که‌ناوده‌بری به‌ جه‌نگی ئه‌حزابیش، واته: که‌له‌کو‌مه، پیغه‌مبه‌ر (درویدی خوی لاسه‌ر بی) زو‌ر پاراپه‌وه‌و، نزا‌ی شه‌ری له‌ناموسو‌ئمانه‌کان کردو،

فهرمووی: (اللَّهُمَّ مُنْزِلَ الْكِتَابِ سَرِيعَ الْحِسَابِ اللَّهُمَّ اهْزِمِ الْأَحْزَابَ اللَّهُمَّ اهْزِمْنَهُمْ وَزَلِّزْلَهُمْ): ئەى خودايە! ئەى ئەو كەسەى كە قورئانت بەخەلات ناردووە بۆ موخەممەد! ئەى خودايە! ئەم كۆمەلەى لەشكرى كوفره كە لەدزى ئىسلام كە لەكۆمەيان كردووە، تىك شكىنەو بيان بەزىنەو، بيان شلەژىنەو، بيان شلەقتىنەو. (تاج/ ۸/ ۱۲۳ ف+ ۲۸-۴۸).

لەدەمەدەمى كەرمەى جەنگا پارانەو بەسەندە

۱۲۰۵- عَنْ عَائِشَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا) أَنَّ الْيَهُودَ دَخَلُوا عَلَى النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) فَقَالُوا: السَّأْمُ عَلَيْكَ فَلَعْنَتْهُمْ فَقَالَ: (مَا لَكَ) قُلْتُ: أَوَلَمْ تَسْمَعْ مَا قَالُوا؟ قَالَ: (فَلَمْ تَسْمَعْ مَا قُلْتُ؟ وَعَلَيْكُمْ) (الحديث ۲۹۳۵، أطرافه في: ۶۰۲۴، ۶۰۳۰، ۶۲۵۶، ۶۳۹۵، ۶۴۰۱، ۶۹۲۷) (۲۶۰).

بۆ روونکردنەو: ی ئەم فەرموودمىە رىوايەتەكەى تاج راكويزدەكەين:

عائيشە (پەزى خوى لى بى) فەرمووی: تاقمى جوولەكە هاتن بۆ لاى پىغەمبەر (درووى خوى لىسەر بى) كە هاتن لەباتى سلاو گوتيان: (السَّأْمُ عَلَيْكَ) مردن بۆ تۆ: مەرگ بى بەمىوانت، منيش تىي گەيشتم و گوت: (وَعَلَيْكُمْ السَّأْمُ وَاللَعْنَةُ) : مەرگ بۆ ئىوہ لەگەل نەفرمت و لەعنەتدا، پىغەمبەرىش (درووى خوى لىسەر بى) فەرمووی: (ئەى عائيشە! هياوش هياوش! لەسەرە خۆيە، لەراستيدا خودا نەرم و نيانى و لەسەرەخۆيى لەهەموو شتىكدە پى خوشە!) منيش گوتم: ئاخىر ئەى پىغەمبەرى خودا! تۆ گویت لى نەبوو كە گوتيان چى؟ فەرمووی: (بە). تى گەيشتم، بۆيە منيش ئاوا وەلامم دانەو، (وَعَلَيْكُمْ) ئەوہى گوتان لەسەر خوتان بى واتە: مەرگ بۆ ئىوہش). (تاج/ ۱۰-۱۱/ ۱۲۳ ف- ۳۷. سلاو كردن لەخاوەن نامەكان + تاج/ ۷-۱۸۳ ز- ۴۱ باسى سوورەتى مجادلە ف- ۲).

راقه و شیکردنه وه:

په یوه ندى ئهم فهرمووده یه به باته که وه لهو رسته یه دایه، که پیغه مبه ر (دروودی خوی لسمر به) دمفه رموی: (وعلیکم: مهرگ بوخوستان) چونکه ئهمهش هر نزایه و، سلاوکردن له خاومن نامه کان، ههروها له هه موو ناموسولمانیکی تر، بابه تیکی فره لقه له ناو زانایانا راجیایی زور له م بابه ته دا هه یه. به لام فهرقی روژ باش و شهو باش و چونی و چاکی له گهل (السلام علیکم، رحمة الله برکاته) هه یه، له م روژگارهی ئیمه دا روژباش و سلاوکردن له ناموسولمان، به پیی کات و شوین و کهس بریاره که ی ده گوړی، به لام به شیوه یه کی گشتی روژباش و سلام علیکم دروسته، دنا مروی موسولمان به متوحش و کیوی دادهنری.

۱۲۰۶ - عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: قَدِمَ طُفَيْلُ بْنُ عَمْرِو الدَّوْسِيِّ وَأَصْحَابُهُ عَلَى النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) فَقَالُوا: يَا رَسُولَ اللَّهِ إِنَّ دَوْسًا عَصَتْ وَأَبَتْ فَادْعُ اللَّهَ عَلَيْهَا فَقِيلَ هَلَكْتُ دَوْسٌ قَالَ: (اللَّهُمَّ اهْدِ دَوْسًا وَأْتِ بِهِمْ) (الحدیث ۲۹۳۷، طر فاه فی: ۴۳۹۲، ۶۳۹۷) (۲۶۱).

ئه بوهوره میره (مزی خوی لی به) فهرمووی: طوفه یلی کوری عهر، له مه که که ده چی بو خزمه تی پیغه مبه ر (دروودی خوی لسمر به) ئیسلام ده بی، وده بی به نوینمهری پیغه مبه ر له ناو هوژمه کی خویدا، وه له ناویانا مایه وه هه تا له پاش کوچکردن له غه زای خه یبه ردا، له گهل ده وری هه شتا که سی له هاوړیانی که ئیسلام بوو بوون، هاتن بو خزمه تی هه زمه ت (دروودی خوی لسمر به) عهرزیان کرد: قوربان! دهوس یاخی و سه رکهش بوون و له ری دهرچوون. نزای به دیان لی بکه، گوترا: ئای دهوس له ناوچوون چونکه پیغه مبه ر (دروودی خوی لسمر به) نزای خراپیان لی ده کا، نزای پیغه مبه ریش گیرایه، که واته: دهوس تیا ده چی. به لام

به پيچه وانه وه پيغه مبهه (دروودی خوی لسمه به) نرای باشی بۆ کردن و فه رمووی:
(خودایه! به میهره بانی خۆت ریگهی راست نیشانی هۆزی دهوس بدهو،
به موسولمانی کیشیان بکه بۆ ناو ئیمه).

رافه و شیکردنه وه:

به ناوی خوداوه. طوفه یلی کورپی عه مر، دهوسییه، له هۆزی دهوسه، ئه بو
هورمیرهش له هه مان هۆزه، له مه ککه هاته خزمه تی چه زه مه (دروودی خوی لسمه به)
موسولمان بوو، رۆشته وه بۆ ناو هۆزه که ی وه زۆر له گه ئایندا خه ریک بوو که
موسولمان ببن، سوودی که م بوو، تا له غه زای خه یبه ردا له گه ئ نزیکه ی هه شتا
که سیکا له هۆزه که ی که یه کیکیان ئه بوهورمیره بوو هاتن بۆ خزمه تی
پيغه مبهه (دروودی خوی لسمه به) ئه بوهورمیره وه کۆمه له موسولمان بوون،
طوفه یلیش له مه دینه نیشته جی بوو تا کاتی مه رگی پيغه مبهه (دروودی خوی لسمه به).

طوفه یل (نرای خوی ل به) عه رزی پيغه مبهه ری کرد: قوربان! ئه ی پيغه مبهه ری
خودا! هۆزی دهوس له دهس دهرچوون، یاخی بوون، مل نادهن، نرای شه ریان
لی بکه به لام پيغه مبهه (دروودی خوی لسمه به) نرای هیدایه ت و رینمایي بۆ کردن،
ئیت یه کسه ر طوفه یل زانی که نزا که ی پيغه مبهه (دروودی خوی لسمه به) گیرایه، له بهر
ئه وه یه کسه ر داوای له پيغه مبهه (دروودی خوی لسمه به) کرد، که ئه و بنیری بۆ
ناویان و خه واریق و نیشانه یه کی وایشی پی بدا که ببی به هۆی موسولمان
بوونیان، فه رمووی: (خودایه! طوفه یل نووراوی بفه رمووا) ئیت نووریکی
گهش له نیوانی هه ردووچاوی پهیدا بوو.

طوفه یل فه رمووی: خودایه! دترسم بلین: ئه مه خوای ئیمه پیی
نواندوو، که له ئایینی ئیمه هه لگه راوه ته وه، بۆیه خوا رووی شیواندوو! جا
به فه رمانی خوا نووره که گوازا یه وه بۆ کلکی قه مچییه که ی، سه ری

قہمچیہ کھی وہك چرا به شهو دهگراو، له شهوی تاریکا دهو روبرو به رده می
خوی وهك چرا روشن دهگرددوه، جا له بهر ئهم كه رامه ته طوفه یلیان ناونا:
(ذوالنور) واته: نووردار: خاومن نوور. خوی دمفرموی: جاری واده بوو
سواری وشتر دهبووم به شهو، وهك چرایئ هه ئواسرابئ به نوکی
قہمچیہ که مه وه ئاوا بوو، به رده می خوی بۆ روون دهگرددوه. طوفه یل (رمزی
خوی لئ بئ) سائی غه زای یه رموك له سهرده می جینشینئ نیمامی عومهردا، له م
غه زایه دا شه هید بووه (رمزی خوی لئ بئ).

ئهمرؤ که شهوی ئیسراو میعراجه سائی: ۱۴۲۴ ک، بیستو هه وتی مانگی
رهجه به بهرئ که وتی ۲۰۰۳/۹/۲۳ یه، هه زده که م ئهم چه هند
سهرنجه تو مار بکه م:

۱- دنیا کشو مات وهك ماری ته زیو

هاکا له پر بوو به بۆمی ته قیوا

۲- همزة قد قاد جيش الفیل

خان الحمی، ملعون کل جیل (۳۱۲)

۳- ﴿رَبَّنَا آتِنَا فِي الدُّنْيَا حَسَنَةً وَفِي الْآخِرَةِ حَسَنَةً وَقِنَا عَذَابَ النَّارِ﴾.

۱۲۰۷- عَنْ سَهْلِ بْنِ سَعْدٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) سَمِعَ النَّبِيَّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ
وَسَلَّمَ) يَقُولُ يَوْمَ خَيْرٍ: (لَأُعْطِيَنَّ الرَّايَةَ رَجُلًا يَفْتَحَ اللَّهُ عَلَى يَدَيْهِ) فَقَامُوا يَرْجُونَ
لِلذَلِكَ أَنَّهُمْ يُعْطَى فَعَدُوا وَكُلُّهُمْ يَرْجُو أَنْ يُعْطَى فَقَالَ: (أَيْنَ عَلِيٌّ؟) فَقِيلَ: يَشْتَكِي
عَيْنَيْهِ فَأَمَرَ فُدْعِيَ لَهُ فَبَصَقَ فِي عَيْنَيْهِ فَبَرَأَ مَكَانَهُ حَتَّى كَانَهُ لَمْ يَكُنْ بِهِ شَيْءٌ فَقَالَ:
لَقَاتِلَهُمْ حَتَّى يَكُونُوا مِثْلَنَا فَقَالَ: (عَلَى رِسْلِكَ حَتَّى تَنْزِلَ بِسَاحَتِهِمْ ثُمَّ ادْعُهُمْ إِلَى
الْإِسْلَامِ وَأَخْبِرْهُمْ بِمَا يَجِبُ عَلَيْهِمْ) فَوَاللَّهِ لَأَنْ يُهْدَى بِكَ رَجُلٌ وَاحِدٌ خَيْرٌ لَكَ مِنْ
حُمْرِ النَّعَمِ (الحديث ۲۹۴۲، أطرافه في: ۳۰۰۹، ۳۷۰۱، ۴۲۱۰) (۲۶۳).

(۲۶۲) (قد- ۱۰۴) رمزی سوورمتی همزمیه (قاد- ۱۰۵) ژماره ی سوورمتی فیله (ومرگێڕ).

(۲۶۳) أخرجه مسلم في فضائل الصحابة، باب: من فضائل علي بن ابي طالب (رمي الله عنه)، رقم: ۲۴۰۶.

سەھلی کۆری سەعد (مەزای خۆی لێ بێ) فەرمووی: لەغەزای خەیبەردا گویم لە پێغەمبەر (دروودی خۆی لەسەر بێ) بوو، فەرمووی: ئەم ئالایە سبەینێ دەدم بەپیاوی، خوداو پێغەمبەری خودای خۆش دەوی، خوداو پێغەمبەری خواش ئەویان خۆش دەوی، لەسەر دەستی ئەودا خودا خەیبەر ئازاد دەکا، ئیتر ئەو شەو هەتا بەیانی خەڵکەکان هەر رەمیان لێ دەدا ناخۆ ئالاکە دەدری بەکێ، وەکام لەوان ئەم شانازییە بێ مانەندە دەست دەکەوی، جا کە رۆژەو بوو مەردومەکان زوو چوونە خەزەمت (دروودی خۆی لەسەر بێ) هەرکەسەیان لەدڵەو بەتەما بوو کە ئالاکە بدری بەو، پێغەمبەر (دروودی خۆی لەسەر بێ) فەرمووی: (عەلی کۆری ئەبوطالب لەکوێیە؟) عەزیزان کرد: ئەو پێغەمبەری خودا! هەردووچاوی دیشین. فەرمووی: (بنێرن بەشوینیا).

کە عەلی هات، پێغەمبەر (دروودی خۆی لەسەر بێ) تەقی خۆی کردە ناو هەردوو چاوەکانیەو، نزای چاکبوونەو بۆی کرد بۆپارێشەو، ئیتر دەست بەجێ چاوەکانی واکا بوونەو. دەتگوت کە هەر چاوی نەئیشاوە! ئەوسا ئالاکە ی پێدا، عەلی فەرمووی: ئەو پێغەمبەری خودا! هەتا وەک ئێمەیان لێ دی هەر شەریان لەگەڵ بکەم؟

فەرمووی: (بەناهیستەو هیادی و هیواشی لەسەرەخۆ لەگەڵ سوپاکەتا بکشی و بپۆن هەتا دەجیتە مەیدان بۆیان و دەگەیتە قەراخ مائەکانیان، لەوئ بانگیان بکە بۆ موسوئمان بوون، ئەوەی مافی خودایەو لەنایینی ئیسلام لەسەریان پێویستە، ئەوەیان بۆ روون بکەرەو، جا ئەگەر ژنەوتیان و ئیسلام بوون ئەوا باشە، ئەگینا ئەوسا شەر بکەن لەگەڵیان، دەسا بەو خودایە کەکەسی لەرەنگ نییە ئەگەر بەهۆی تۆوە خودا تاقە پیاوی رێنمایی بکا، رێگای راستی نایینی خودای پێ نیشان بدات، ئەو بۆ تۆ باشترە لەهەرچی و شتری سوور هەیە، کە نایابترین مائی عەرەبە) (تاج/ ۵/ ۶۰-۲. گەورەیی ئیمامی عەلی-ش+ تاج/ ۱- ۸۶- ۱۵- ۵. باسی راگەیانندی زانست پێویستە).

خواحافیزی و دەرچوون بۆ سهفهرو بۆ غهزا له روژی پینج شه ممه‌دا سونه‌ته

١٢٠٨- عَنْ كَعْبِ بْنِ مَالِكٍ أَنَّ كَعْبَ بْنَ مَالِكٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) كَانَ يَقُولُ لَقَلَّمَا كَانَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) يَخْرُجُ إِذَا خَرَجَ فِي سَفَرٍ إِلَّا يَوْمَ الْخَمِيسِ (الحديث ٢٩٤٩، أطرافه في: ٢٩٤٧، ٢٩٤٨، ٢٩٤٩، ٢٩٥٠، ٣٠٨٨، ٣٥٥٦، ٣٨٨٩، ٣٩٥١، ٤٤١٨، ٤٦٧٣، ٤٦٧٦، ٤٦٧٧، ٤٦٧٨، ٦٢٥٥، ٦٦٩٠، ٧٢٢٥) (٢٦٤).

كه‌عبی كوری مالیک (ه‌زی خوی لئ بئ) فه‌رمووی: كه‌م واده‌بوو، كه‌پێغه‌مبه‌ر (دروودی خوی له‌سه‌ر بئ) دهرجی بۆ سه‌فه‌ر له‌غه‌یری روژی پینج شه‌مه‌دا، هه‌میشه‌ هه‌زی ده‌کرد كه‌ له‌روژی پینج شه‌مه‌دا دهرجی بۆ سه‌فه‌ر. (تاج/٨/٨٤. باسی سه‌فه‌ر. ز-٢٤).

١٢٠٩- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَنَّهُ قَالَ بَعَثَنَا رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) فِي بَعْثٍ وَقَالَ لَنَا: (إِنْ لَقِيتُمْ فَلَانًا وَفُلَانًا لِرَجُلَيْنِ مِنْ قُرَيْشٍ سَمَاهُمَا فَحَرِّقُوهُمَا بِالنَّارِ) قَالَ: ثُمَّ أَتَيْنَاهُ لَوَدَّعُهُ حِينَ أَرَدْنَا الْخُرُوجَ فَقَالَ: (إِنِّي كُنْتُ أَمَرْتُكُمْ أَنْ تُحَرِّقُوا فَلَانًا وَفُلَانًا بِالنَّارِ وَإِنَّ النَّارَ لَا يُعَذِّبُ بِهَا إِلَّا اللَّهُ فَإِنْ أَخَذْتُمُوهُمَا فَاقْتُلُوهُمَا) (الحديث ٢٩٥٤، طرفه في: ٣٠١٦) (٢٦٥).

ئه‌به‌هوره‌یره‌ (ه‌زی خوی لئ بئ) فه‌رمووی: پێغه‌مبه‌ر (دروودی خوی له‌سه‌ر بئ) له‌ناو كۆمه‌له‌یی له‌سوپادا، ناردينی بۆ فه‌رمانی فه‌رمووی پیمان: (ئه‌گه‌ر فیساره‌كه‌سو و فیساره‌كه‌ستان تووشبوو به‌ئاگر بیانسو‌تین) ناوی دوو پیاوی قوره‌یشی بۆ دیاری كردين، فه‌رمووی: جا له‌وكاته‌دا كه‌ دهرچووين پيش

(٢٦٤) من المتفق عليه (عيني/١٤ص٢١٦) حيث قال: وذكر صاحب التلويح بعد ذكر هذا الحديث الحديثين بعده: خرجه الستة.. - المترجم.

(٢٦٥) قال العسقلاني: لم يوافق على حديث أبي هريرة في التحريق (فتح/٦/١٩٥) - المترجم.

ئەوئى كە بكەوینە پى، بۇ خواخافىزى چووينەو بۇ خزمەتى پىغەمبەر (دروودى خوى لەسەر بى) فەرمووى: (ئەو بوو من فەرمانم پى كەردبوون كەهەر كاتى تووشى ئەو دووپىاو بوون، مۆلەتيان مەدەن بەناگرى سوور بيانسوتىن، بەلام لەراستيدا هەر بۇ خوا هەيە كە بەناگرى سزاي كەسى يا شتى بدا، لەبەر ئەو ئەگەر بەرهەوئلتان كەوتن بەناگر مەيانسوتىن، بەلام بەكوشتن بيانكوژن).

عەينى و مامۇستاي حافظ احمد كورپى عەلى كورپى حەجەر عەسقلانى (رمزاو رەحمەتى خودايان لى بى) سەبارەت بەم دوو پىاو دەفەرموون: ناويان هەببارى كورپى ئەسوودو نافيى كورپى عەبدقەيس بوود، بەرهەوئلى ئەو لقە هەناردەيە ناگەون، هەبار دوايى موسوئلمان دەبى و موسوئلمانى جوانى لى دمر دەچى، خەلك لەسەر رابووردوى خرابى لەپاش موسوئلمان بوونى جەينى پى دەدەن، سكالاي ئەو لەخزمەت پىغەمبەردا (دروودى خوى لەسەر بى) دەگا، دەفەرموى: (تۆش جەينيان پى بدمرەو). ئيتەر خەلكەكە وازيان لى هينا. بەلام چارەنووسى نافيى كورپى عەبدقەيس ديار نىيە، رەنگ بى پيش موسوئلمان بوونى مردبى. (تاج/ل-۱۳۱-ف-۵۳)

فەرمانبەريى فەرمانرەواو پەيمان پى دانى

۱۲۱۰- عَنْ ابْنِ عَمَرَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) عَنْ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: (السَّمْعُ وَالطَّاعَةُ حَقٌّ مَا لَمْ يُؤْمَرْ بِالْمَعْصِيَةِ فَإِذَا أُمِرَ بِمَعْصِيَةٍ فَلَا سَمْعَ وَلَا طَاعَةَ) (الحديث ۲۹۵۵، طرفه في: ۷۱۴۴) (۲۶۶).

ئەينى و مامۇستاي حافظ احمد كورپى عەلى كورپى حەجەر عەسقلانى (رمزاو رەحمەتى خودايان لى بى) فەرمووى: پىغەمبەر (دروودى خوى لەسەر بى) دەفەرموى: (گوپرايەلى و فەرمانبەرى فەرمانرەوا مافىكى رەوايە لەئەستوى

ملہ تھا بہ مہرجیٰ فہرمان نہ کریں بہ نافہرمانی خودا، دہنا نہ گہر شتی واکرا نہ گویرایہ لی دہمینو نہ فہرمانبہری۔

۱۲۱۱- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَنَّهُ سَمِعَ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) يَقُولُ: (لَنْ الْآخِرُونَ السَّابِقُونَ) وَيَقُولُ: (مَنْ أَطَاعَنِي فَقَدْ أَطَاعَ اللَّهَ وَمَنْ عَصَانِي فَقَدْ عَصَى اللَّهَ وَمَنْ يُطِيعِ الْأَمِيرَ فَقَدْ أَطَاعَنِي وَمَنْ يَعْصِ الْأَمِيرَ فَقَدْ عَصَانِي وَإِنَّمَا الْإِمَامُ جُنَّةٌ يُقَاتَلُ مِنْ وَرَائِهِ وَيُتَّقَى بِهِ فَإِنْ أَمَرَ بِتَقْوَى اللَّهِ وَعَدَلَ فَإِنَّ لَهُ بِذَلِكَ أَجْرًا وَإِنْ قَالَ بِغَيْرِهِ فَإِنَّ عَلَيْهِ مِنْهُ) (الحديث ۲۹۵۷، طرفه في: ۷۱۳۷) (۲۶۷)۔

نہ بوہورمیرہ (ہمزای خوی لہ بن) فہرمووی: بہ گوئی خوّم لہزاری پیروژی پیغہ مبہرم ژنہ وتووہ، دمیفہرموو: (ہہر کہسی فہرمانبہری من بکا نہوہ فہرمانبہری خودا دہکا، چونکہ من ہہموو شتی لہسہر فہرمانی نہو دہکم، وہ ہہر کہسی لہفہرمانی فہرمانپروای من دہرجی نہوہ لہفہرمانی من دہردہچی)۔ وفہرمووی (درویدی خوی لہسہر بن) : (پیشہوای نیسلام قہ لایہ، موسوئمان لہدہوری پوورہ دہدن و لیی کوڈمبنہوہو، لہگہلیا جہنگ دہکن لہدزی دوژمن، لہہمان کاتا پشتو پہناشہ بویان، جا نہگہر فہرمانی کرد بہلہخواترسیو، پیشہوایہکی دادپہرومر بوو، نہوہ لہجیاتی نہوہ پاداشتیکی گہورہی بو ہہیہ، ومنہگہر فہرمانیشی کرد بہشتیکی تر، نہوہ شتیکی ترہ)۔ (تاج/۳-۲۷۷-ز-۱۰۵-ش/ن + ز-۱۰۶-ال-۲۸۶-ش)۔

۱۲۱۲- عَنْ ابْنِ عُمَرَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) قَالَ: رَجَعْنَا مِنَ الْعَامِ الْمُقْبِلِ فَمَا اجْتَمَعَ مِنَّا اثْنَانِ عَلَى الشَّجَرَةِ الَّتِي بَايَعْنَا تَحْتَهَا كَأَنَّا رَحْمَةٌ مِنَ اللَّهِ فَسَأَلْتُ نَافِعًا عَلَى أَيِّ شَيْءٍ بَايَعْتُمْ عَلَى الْمَوْتِ قَالَ: لَا بَلْ بَايَعْتُمْ عَلَى الصَّبْرِ (الحديث ۲۹۵۸) (۲۶۸)۔

ثیبنو عومەر (عزای خوی لئ بئ) دمه رموی: سالی ریکه وتنی حوده یبیه که له ژیر سیبهری دار سه مووره یه کا، پهیمانی به یعه تو لرضوانمان له گهل پیغه مبهردا (دروودی خوی لئسر بئ) به ست، که خودا له قورنانی پیروژدا بهم نایه ته باسی دمه رموی: ﴿لَقَدْ رَضِيَ اللَّهُ عَنِ الْمُؤْمِنِينَ إِذْ يُبَايِعُوكَ تَحْتَ الشَّجَرَةِ﴾. جا له سالی نایینده دا که گه راینه وه بؤ حوده یبیه، کاتی چووین بؤ عه مره ویستمان نه وه داره سه مووره یه، که سالی پیشو له ژیریدا به یعه تمان دابوو به پیغه مبهردا (دروودی خوی لئسر بئ)، بیدو زینه وه، به لام نه مان دوزیه وه، به شیوه یه کی وا لیمان گوږا هیچ دوو که سیکمان یه کمان نه گرت له سر نه وه که نه وه دره خته نه وه، نه وه ش له ره حمه تی خودا وه بوو که ونبوو لیمان و نه مان دوزیه وه، تا نه بی به مایه ی ئاژاوه و فیتنه بؤ هه ندی مروی نه قام، زیاد له پیویست ته عظیمی بکه و به ره به ره بیهرستن.

عه رزی نافع گرا، له م پهیمانده دا پیغه مبهردا (دروودی خوی لئسر بئ) له سه رچی پهیمانی له گهل هاوړیکانی دا به ست، ئایا له سر نه وه که هه تا دوا هه ناسه له بهر دی شهر هه ل نه یه ن؟ فه رموی: نه، له سر نه وه نه بوو، به لکوو له سر نه وه بوو که خوږاگر بن. (بروانه ژماره: (۳۳۱ تجرید= ۵۶۳ فتح). ۱۲۱۳- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ زَيْدٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: لَمَّا كَانَ زَمَنُ الْحَرَّةِ أَتَاهُ آتٍ فَقَالَ لَهُ: إِنَّ ابْنَ حَنْظَلَةَ يُبَايِعُ النَّاسَ عَلَى الْمَوْتِ فَقَالَ: لَا أَبَايِعُ عَلَى هَذَا أَحَدًا بَعْدَ رَسُولِ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ). (الحديث ۲۹۵۹، طرفه في: ۴۱۶۷) (۲۶۹).

عه بدوللای کوری زمید (عزای خوی لئ بئ) فه رموی: له سه رده می هه راکه ی نه له ره رده دا، پیاوی هات گوتی پییم: ناگات لییه که عه بدوللای کوری حه نظله (عزای خوی لئ بئ)، له سه ر مه رگ پهیمان به جه نه گاومره کان ددها؟ عه بدوللای فه رموی: له پاش پیغه مبهردا (دروودی خوی لئسر بئ) له سه ر مه رگ پهیمان به که س ناده م.

رافھو شیکردنەوہ:

ئەم فەرموودەییە رافھو روونکردنەوہ: یەکی دوورو درێژی دەوئ:

١. ئیبنو ئەئیر (پەنجەمی خودی ئی بن) لەنیهایەدا دەفەرموئ: رۆژی ئەلحەررە رۆژیگە ناسراوە لەمیژووی ئیسلاما، لەسەردەمی یەزیدی کورپی موعاویەدا رووی دا، سوپایەکی زۆری هیئا لەخەلکی شام، بەسەرکردەیی موسلیمی کورپی عوقبەی ئەلوپرپی، لەمانگی قوربانی سائی شەست و سیی کۆچیدا (٦٨٣ز) دەستیان کرد بەگوشت و بری خەلکی مەدینە، وەشاری مەدینەیان تالان کرد، صەحابەو تابعیانیکی زۆریان شەهید کرد. حەررە خەرە بەرداوییەگە، وا لەدەووری مەدینە، بەردیکی رەشی زۆری والی، جەنگەکی کوشتارەگە لەویدا روی دا.

٢. مەولەوی (پەنجەمی خودی ئی بن) دەفەرموئ:

لەعنی یەزیدی ج بەحشی نەدەمین طول
ئیمان پەنھانەو، خاتیمە مەجهوول
راستە ئەعمالی قەبیحی زۆر کرد
بەلام چووزانی ئیمانی نەبرد

جا بۆ بەرگری لەم جۆرە بەدرفتارییە یەزیدو، بۆ سکالای حال و نامۆزگاری خێر، لەهەموو لایەگەو دەنگی نارەزایی بەرزەوہ بوو، بەلام سوودی نەبوو، جا لەم روانگەییەو، وەفدی لەخەلکی مەدینە لەگەڵ عەبدوللای کورپی حەزەلەدا چوون بۆ لای یەزید، جا پاش هەول و کۆششیکی زۆری بۆ سوود، کۆمەڵی کاری بۆ شەری و ناپەسەندیان لەیەزیدو دەستەو بەستەگە یینی، جا کاتی گەرانیەو بۆ مەدینە لەپاش راویژ یەزیدیان لەخەلافەت خەلع کردو بریاریان دا کە یەزید لەم رۆ بەداووە جێنشین نییە، لەشویتی ئەو عەبدوللای کورپی زوبەیریان کرد بەجێنشین و پەیمانیان پێ دا.

جا ئه وه بوو یه زید ئه وه له شکره ی به فەرمانده ی موسلیمی کور ی عوقبه نارد بۆ سهریان، کوشتاریکی گه ئی گه وره ی له خه ئکی مه دینه کرد، هه زارو چه سه ده که سی له پیاوماقولا ئی شار، له سه حابه و تابیعین، کوشت، وه له شه خه ئکیش له ژن و منال و پیرو کاسبکار ده هه زار که سی تری کوشت، جا له پاش رۆژه که ی ئه لحه ره ره موسلیم جا ری دا، که سی رۆژ شاری مه دینه به ره لایه، بیستانی بی خاونه، چیده که ن له کوشتن و برپین و تالا ئی و ژن تالا ئی کردن بیکه ن!!

جا موسو ئلمانان به م بۆنه یه وه فەرمانده ی شه ره که، که ناوی (موسلیم) بوو، ناوه که یان گۆری چونکه مسلم واته: بیوه ی و ناشتیخواز، وه له ناوه که ی و له واقعی حائی، ناویکی تازه یان بۆ داتاشی و ناویان نا (مُسرف) واته: زیاده پره ویکار له خوینپرشتن دا!! وه یه زید خۆی له پاش ئه م زو ئم و زۆره له ناو چوو، بوو به میوانی مه رگی ره ش.

٣- ئه مه ی ئه مپۆ له سوریا رووده دا، حافظ اُسد به یه ک دوورۆژ له حمص و حما، ده هه زار که س ده کوژی، ئه ژده ها که ی عپراق به سه دان هه زار مرۆفی بی تاوانی موسو ئلمان ئه نفال ده کاو زینده به چال ده کا، دووباره بوونه وه یه کی کرده وه کانی یه زید و موسریفی کور ی عوقبه یه. جا خوا بکا کورده کانی خۆشمان نه که ونه ئه م هه لانه وه.

له راستیدا ئه مپۆ ئه م عملانییه ته وای له وه خه ئکه کردووه باومپی به هیج نه ماوه، مه گه ر به به ره ژده وندی خۆی، ومزۆرداریش له زۆرداری پیش خۆی به ندو عیمرت و مرناگری، له به ره ئه وه ده بینین هه موو زۆرداری له ئه وه ی پیش خۆی خراپتره، وه نه و چیکردووه ئه میش ده یکا به زیاده وه!

بروانه: (به رگی یه که م لاپه ره: ٩٧ ژیا ننامه ی ئه سماء که دایکی عه بدو ئلا ی کور ی زوبه یه ره، فه رمووده ی ژماره: ٧٥ + تاج/ ٥ / ٧٩ ز - ١٠ ف - ٢. مه زناهی زوبه یی کور ی عه وام + تاج/ ١٠ - ٢٥٤ ز - ٩٧. له هۆزی شه قیف هه لاتبا زی ک و

خوینمزیک پهیدا دهن + ریاض/۱- ۱۸۶ ژ- ۲۰۲۰ز- ۲۵. باسی دابهش کردنی که له پووره که ی زوبه یر).

۴- حه نظله ی باوکی ئەم عه بدوللایه ناسراوه به: (غسل الملائكة: شؤراوی فریشته) چونکه له غه زای ئو خوددا به له شی گرانه وه شهید بوو، فریشته شؤردبوویان و له شپسیسیان دمر کردبوو.

۱۲۱۴- عَنْ سَلَمَةَ بْنِ الْأَكْوَعِ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: بَايَعْتُ النَّبِيَّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) ثُمَّ عَدَلْتُ إِلَى ظِلِّ الشَّجَرَةِ فَلَمَّا خَفَّ النَّاسُ قَالَ: يَا ابْنَ الْأَكْوَعِ أَلَا تُبَايِعُ؟ قَالَ: قُلْتُ: قَدْ بَايَعْتُ يَا رَسُولَ اللَّهِ قَالَ: وَأَيْضًا فَبَايَعْتَهُ الثَّانِيَةَ فَقُلْتُ لَهُ: يَا أَبَا مُسْلِمٍ عَلَى أَيِّ شَيْءٍ كُنْتُمْ تُبَايِعُونَ يَوْمَئِذٍ قَالَ عَلَى الْمَوْتِ (الحدیث ۲۹۶۰، أطرافه فی: ۴۱۶۹، ۷۲۰۶، ۷۲۰۸) (۲۷۰).

سه له مه ی کوری نه کووه (همزی خوی لئ بی) فهرمووی: له به یعه تو لریضوانا واته: له په یمانی خو شنوودیدا، له روژی خوده یبیه دا، په یمانم له گه ل پیغه مبه ر (دروودی خوی لسمر بی) به ست، نه و جا چوومه بن سیبهری شیخه لی، کاتی به ره به ره په یمانکاره کان هاتنه کزی و موسولمان هه موو په یمانیان به ست له گه ل پیغه مبه ردا (دروودی خوی لسمر بی) ، پیی فهرمووم: (ئه ی کوری نه کووه نه دی و مره په یمان و مر بگره) سه له مه فهرمووی: عه رزیم کرد: قوربان! من په یمانم له تو و مر گرت. فهرمووی (دروودی خوی لسمر بی) : (دیسانه وهیش په یمان و مر بگره وه، قازانجی هه یه زیانی نییه).

جامنیش بو جاری دووم په یمانم پی دا. عه رزی سه له مه کرا: نه و سهر دمه له سه رچی په یمانتان به پیغه مبه ر (دروودی خوی لسمر بی) ددها؟ فهرمووی: (په یمانان پی ددها که نه گه ر کوژراویشین له به ره ی جهنگا رانه که ین) (تاج/ ۸- ۷۹ز- ۲۱ف- ۲ش/ ت. باسی په یمان به ستن له سه ر غه زا کردن).

راقه و روونکردنه وه:

نهم فهرمووده یهش یهکیکی تره له فهرمووده سیانییهکانی بوخاری،
 بېروانه: بهرگی دووهم لاپهړه: (۲۷۸) ههروا — ۱۱۳ بهرگی یهکهه ژماره: (۹۰)
 + ژماره: (۴۸) + بهرگی دووهم ل ۱۱۶-۶۹۴، فهرمووده ی ژماره یازدهی سیانییه.
 ۱۲۱۵- عَنْ مُجَاشِعٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: أَتَيْتُ النَّبِيَّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ
 وَسَلَّمَ) أَنَا وَأَخِي فَقُلْتُ: بَايَعْنَا عَلَى الْهَجْرَةِ فَقَالَ: (مَضَتْ الْهَجْرَةُ لِأَهْلِهَا) فَقُلْتُ:
 عَلَامَ ثُبَايَعُنَا؟ قَالَ: (عَلَى الْإِسْلَامِ وَالْجِهَادِ) (الحدیث ۲۹۶۲، أطرافه فی: ۳۰۷۸،
 ۴۳۰۵، ۴۳۰۷) و (الحدیث ۲۹۶۳، أطرافه فی: ۳۰۷۹، ۴۳۰۶، ۴۳۰۸) (۲۷۱).

موجاشیعی کوړی مهسعوود (عزى خوى له بى) فهرمووی: له پاش نازادبوونی
 مهکه له گهل موالیدی کوړی مهسعوودی براما، چوین بو خزمهتی
 پیغه مبه (دروودی خوى لسم بى) عهزیم کرد: نهی پیغه مبهری خودا! پهیمانمان
 بدمرئ له سهر کوچکردن بولات بو مه دینه. فهرمووی: (کوچکردن
 به سهر چوو، نه وهی کوچی کرد له کاتی خویدا، دهستی خوئی وه شاندا) گوتم:
 نهی له سهر چی پهیمانمان له گهل دبهستی؟ فهرمووی: (پهیمانمان بدمرئ
 له سهر خزمهتی نایینی نیسلامو غه زاکردن) (تاج/۳-۲۷۳ ف — ۱۰۴. باسی
 پهیمان بهستن).

راقه و روونکردنه وه:

موجاشیعی کوړی مهسعوودو موالیدی کوړی مهسعوود بران،
 ههردوکیان صه حابه، موحاشیع له بوخاری و موسلیم دا گیرانه وه (ریوایه) ی
 ههیه، وهك نهم فهرمووده ی ئیره که ههردوو پیر گیراویانه ته وه، له سهر

فهرمایشتی ئیصابه دولابی دمهفرموی: موجاشیع شاری کابولی له ولاتی هیند غه زاکرد، موجاشیع دهجیته ناو ژووری بتخانه که گوهه ری له چاوی بتی دمردهینی و دمیباو، دمهفرموی: بو ئه وه وام کرد ههتا بزنان که ئه وه بته نه زیان ده به خشی و نه سوود، موجاشیع یه ک فهرمووده ی له بوخاری دا هه یه، له روداوی ئه لجه مه لدا کوژراوه — رمزاو رحمه ته ی خودای لی بی له خوی و له موجالیدی برای.

ئه رکی ده خریته سه رشان ی غه زاکار که له ووژه ی دا هه بی

۱۲۱۶- عَنْ ابْنِ مَسْعُودٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: لَقَدْ أَتَانِي الْيَوْمَ رَجُلٌ فَسَأَلَنِي عَنْ أَمْرِ مَا دَرَيْتُ مَا أَرُدُّ عَلَيْهِ فَقَالَ: أَرَأَيْتَ رَجُلًا مُؤَدِّيًا نَشِيطًا يَخْرُجُ مَعَ أَمْرَانَا فِي الْمَغَازِي فَيَغْزِمُ عَلَيْنَا فِي أَشْيَاءَ لَا نُحْصِيهَا؟ فَقُلْتُ لَهُ: وَاللَّهِ مَا أَذْرِي مَا أَقُولُ لَكَ إِلَّا أَنَّا كُنَّا مَعَ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) فَعَسَى أَنْ لَا يَغْزِمَ عَلَيْنَا فِي أَمْرٍ إِلَّا مَرَّةً حَتَّى نَفْعَلَهُ وَإِنْ أَحَدَكُمْ لَنْ يَزَالَ بِخَيْرٍ مَا اتَّقَى اللَّهَ وَإِذَا شَكَّ فِي نَفْسِهِ شَيْءٌ سَأَلَ رَجُلًا فَشَفَّاهُ مِنْهُ. وَأَوْشَكَ أَنْ لَا تَجِدُوهُ وَالَّذِي لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ مَا أَذْكَرُ مَا غَبَرَ مِنَ الدُّنْيَا إِلَّا كَالْغُثِّ شَرِبَ صَفْوُهُ وَبَقِيَ كَدْرُهُ (الحديث ۲۹۶۴) (۲۷۲).

عه بدوللای کوری مه سعود (مزی خوی لی بی) فهرمووی: (ئه مرۆ پیاوی هات بۆلام، له باره ی شتی که وه پرسیاری لی کردم نه مزانی چۆن وه لامی بده مه وه، گوتی: پیم بلی، پیاویکی ته وانای گورج و گۆل له گه ل فهرمانره واکانمانا دمرده چی بو غه زا، فهرمانره واکه یشی زیاد له توانا ئه رک و ئیش و کاری دهدا به سه ریداو، جه ختی لی ده کا که ئه نجامیان بدا، جا چاری ئه م جوړه پیاوه چیه؟ ئه م جوړه فهرمانانه به چی بهینی یان نا؟.

منیش پیم گوت: به خوا نازانم چیت پی بلیم، به لام نه و منده هیه، نیمه کاتی له خزمهت پیغه مبهردا (دروودی خوی لسمه بی) بووین، جاروبار له کاتی ناچاریدا تاقه فهرمانی کی له م شیوهی تو دهیلایت لی داوا دهگردین و جهختی لی دهگردین که نه نجامی بدهین، و نیمه هیش نه نجامان دداو نیت نهیده کرد به دوو کارو سی کار.

وهکی تریش گرنګ نه و هیه که نیوه ته قوا کاربن و له ته قواي خوا دمرنه چن چونکه هه تا ته قواي خوا نه نجام بدن چاکه کارن، نه و هیش پیوړستی بهمه هیه: کاتی کارئ دیته پيش مړوځ نه گهر خوی برپاره که ی زانی نه و به پی نه و به بوون و نه بوون دهیکا، به لام هه رکاتی که سی له کارئ دوو دل بوو، نهیده زانی که دروسته یان نا، نه و به له زانی بپرسی، هه تا دهرمانی دمردی نه زانی به که ی بکاو، و له میکی وای بداته و به ی بی به دهرمان بو نه و دوو دلیه ی، هاګا نه و جوړه زانیانه شتان دهست نه که وئ، که بتوانی و له لامی راستی پرسیاره کانګان بداته و.

به و خودایه که هر خوی خودایه بو باشی و خراپی دنیا، نه م جیهانه م ناوا دیته به رچاو و هک: نه ستیلا کی زه لکاو ی وایه، که ناوه سافو روون و سارده که ی خورابیته و هو، خلته و لیلا و و قورو لیته که ی بنی مابی (۱).

رافه و شیکردنه و:

کورت و پوخت: و له لامه که نه مه یه به پی توانا، نه و منده ی له وزه ی مړوځا هیه، ده بی فهرمانی فهرمان پر واکانی جی به جی بکا، به مه رجی فهرمان پیکرا و ده که به پی ته قواي خوا بی و مایه ی رمزای نه و بی.

کاتی هه لېزارده ی دهست پیکردنی جهنګ

۱۲۱۷- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ أَبِي أَوْفَى (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) إِنَّ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) فِي بَعْضِ أَيَّامِهِ الَّتِي لَقِيَ فِيهَا انْتِظَرَ حَتَّى مَالَتْ الشَّمْسُ ثُمَّ قَامَ فِي

النَّاسِ خَطِيبًا قَالَ أَيُّهَا النَّاسُ لَا تَتَمَنَّوْا لِقَاءَ الْعَدُوِّ وَسَلُّوْا اللَّهَ الْعَافِيَةَ فَإِذَا لَقِيتُمْهُمْ فَاصْبِرُوا وَاعْلَمُوا أَنَّ الْجَنَّةَ تَحْتَ ظِلَالِ السُّيُوفِ ثُمَّ قَالَ اللَّهُمَّ مُنْزِلَ الْكِتَابِ وَمُجْرِيَ السَّحَابِ وَهَازِمَ الْأَحْزَابِ اهْزِمْهُمْ وَانصُرْنَا عَلَيْهِمْ (الحديث ٢٩٦٥، طرفه في: (١٢٠٤ تجريد= ٢٩٣٣ فتح) (٢٧٣).

عبدالوللای کوپی نے ہوئے وہوفا (ہمزای خودی لے بن) دمفہرموی: (روؤزی پیغہمبہر (دروودی خودی لمسر بن) خودی نامادہ دمکرد بو بہرہنگاریوونہوہی دوژمنی، جا چاومروانی کرد ہوتا خور لار بووہ، ئەوسا ہەئسایەوہو وتاریکی دا بہخەئکەکەہی فہرموو: (ئەہی مەردوم! ئاوات مەخوازن بو گەیشتن و بہرہنگاروہ بوونی دوژمن، بەئکو لەخودا داوای ئاسوودەہیی و بیوہیی بکەن، کاتیکیش تووشی دوژمن بوون و بہرہنگاری یەکتر بوون، خوگرو بہپشوو بن، وەبزانن کەبەہەشت وا لەژێر سایەہی سیبەری شمشێردا) ئەوجا فہرموی: (اللہمَّ مُنْزِلَ الْكِتَابِ، وَمُجْرِيَ السَّحَابِ، وَهَازِمَ الْأَحْزَابِ، إِهْزِمْهُمْ وَانصُرْنَا عَلَيْهِمْ) : خودایہ! ئەہی ئەو کەسەہی کە قورئانت بہخەلات ناردووہ بو موحمەممەد! ئەہی ئەو کەسەہی کە بہتەوانایی خۆت با ہەئدەکەیت و، بہہەموو لایەکا ہەوری پئی دہخەیتە پئی، ئەہی ئەو کەسەہی کە بہتەنیا خۆت گەلەکوومەہی کوومەئەہی دوژمنانی ئیسلامت لەروؤزی ئەحزابا تێک شکاندا ئەہی خودایہ! لەم غەزایەشدا بیانشکینە، وە سەرمان بخە بەسەریانا). (تاج/٨/١٣٣ ز-٤٨ ف ١-ش/ت).

راقہو شیکردنہوہ:

(بروانہ: ریاض / ٣-٩٥١-٩٣٤-١٨)

١- نہوہوی (ہمەتە خودی لے بن) دمفہرموی: لەفہرموودەکانا زۆر باسی -العافیة- کراوہ، مەبەست لەم وشەہیہ: داواکردنی لابردنی ہەموو جوڑہ ناخۆشییەکی

دین و دنیا، که مرؤف به پیودی به له شی ساغ، له سیبهری ئایینی خودادا، له جیهانا بژی، له وجیهانیش هه روا.

٢- مه به ست له وه که ده فهرموئ: (به ههشت وا له ژیر سایه شیردا..). ئه مه یه: که به ههشت له خه باتگێرانی ریگهی خوداوه له هه موو که سی تر نزیکتره.

باسی ئالۆ کریکار له غه زاداو هه ندی هوی سه رکه وتن و ورده شتی تر

١٢١٨- عَنْ الْعَبَّاسِ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ لِلزُّبَيْرِ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ): هَا هُنَا أَمَرَكَ النَّبِيُّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) أَنْ تَرْكُزَ الرَّأْيَةَ (الحديث ٢٩٧٦، طرفه في: ٤٢٨٠) (٢٧٤).

عه عباس (مزی خوی له بی) فهرمووی: به زوبه پیری کوری عه وام: ئالێردها - واته: له حه جون- پیغه مبه ر (دروودی خوی له سمر بی) له غه زای ئازادکردنی مه ککه دا، فهرمانی پی کردیت که ئالاکهی پیغه مبه ر (دروودی خوی له سمر بی) داچه قینیت. بۆ باسی ئالۆ بروانه: (تاج / ٨-١١١ز-٤١).

راشه و شیکردنه وه:

عه باسی کوری عه بدولوطه لیب هه ق مامهی پیغه مبه ره، برای باوکیه تی به دوو سال له پیغه مبه ر (دروودی خوی له سمر بی) گه وره تره، دایکی ناوی نه ثله ی کچی خه باببه، به منالی عه عباس ون ده بی، دایکی نه ذر ده کا ئه گهر بیدۆزیته وه، به رگی ئاوریشم بۆ که عبه بکا، که ده دیدۆزیته وه، نه زره که ی جی به جی ده کات، یه که م ژن بووه که به رگ بۆ که عبه بکا، عه عباس له پیش ئازادبوونی مه ککه دا ئیسلام بوو بوو، به لام به نه ینی هه والی قوره یشی بۆ پیغه مبه ر (دروودی خوی له سمر بی)

دنارد، له کاتی ئازادبوونی مه ککه دا ئیسلام بوونی خوئی ناشکرا کرد، نامادهی غهزای حونهین و طانیف بوو، له غهزای حونهین دا له گهڵ چهند که سیکی تری کهم دا، دهووری پیغه مبهریان چۆل نه کرد، له پاش نه بوو طالیبی برای له هه موو که سی زیاتر یاریدهی پیغه مبهری ددها، عه باس زۆر سه خی بوو، نانیده بوو، سیله ی ره حمی زۆر به جی دهینا، عومه رو عوسمان نه گهر به سواری به لایا رمت ببونایی بۆ ریز بۆ نه و له و لآخه که داده به زین، تالی ی رمت دمبوون.

عه باس پیاویکی جوانی سبی کاری بالاناهندی بوو، دوو په لکه ی هه بوو، کۆمه لی فه رمووده ی له پیغه مبه ره وه گیراوه ته وه. پینج فه رمووده ی له بوخاری پیرۆزدا هه یه، ئیمامی عه باس (په زوی خوی له بێ) له ته مه نی هه شتاو نو سالی دا، له مه دینه، له رۆژی هه ینی دا، له سیازده ی ره جه بی سالی سی و دووی کۆچیدا مردووه، بهر له شه هید بوونی عوسمان به دوو سال، له به قیغ نیژراوه، عه بدو لای کورپی دایه یشته ناو گۆره که یه وه، له ئیسلاما سی و دوو سال ژیاوه، بهر له هاتنی ئیسلامیش په نجاو دوو سال ژیاوه.

له سالی بیبارانی دا ئیمامی عومه ره ده یکرد به وه سیله و هوکار له لای خوا که بارانیان بۆ ببارینی، وه خوا نزاکه ی گیرا ده کردن، (پروانه: بهرگی/ ۲- ۱۴۹ژ ۷۲۱+) (تاج/ ۵- ۱۰۳ژ- ۱۷. باسی که وره یی عه باس) + (ته جرید. ژماره: ۵ بهرگی یه کهم ل- ۱۹+ بهرگی دووهم ل- ۲۰۶ ژ - ۷۸۸ + ژ - ۷۸۲ + ژ - ۷۲۸).

۱۲۱۹- عَنْ يَعْلَى بْنِ أُمَيَّةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ غَزَوْتُ مَعَ رَسُولِ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) غَزْوَةَ تَبُوكَ فَحَمَلْتُ عَلَى بَكْرِ فَهُوَ أَوْتَقَ أَعْمَالِي فِي نَفْسِي فَاسْتَأْجَرْتُ أُجَيْرًا فَقَاتَلَ رَجُلًا فَعَضَّ أَحَدَهُمَا الْآخَرَ فَانْتَرَعَ يَدَهُ مِنْ فِيهِ وَنَزَعَ ثِيْبَتَهُ فَأَتَى النَّبِيَّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) فَأَهْدَرَهَا فَقَالَ: (أَيْدِفُ يَدَهُ إِلَيْكَ فَتَقْضُمُهَا كَمَا يَقْضُمُ الْفَخْلُ) (الحديث ۲۹۷۳، أطرافه في: ۱۸۴۸، ۲۲۶۹، ۴۴۱۷، ۶۸۹۳) (۲۷۵).

یه‌علای کوری ئومه‌ییله (پزی خوی لئ بئ) فهرمووی: له‌خزمه‌ت پیغه‌مبه‌ر
خویدا (دروودی خوی لسم بئ) غه‌زای ته‌بوکمان کرد، له‌م غه‌زایه‌دا و شتره‌ نیره‌یه‌کم دا
به‌غه‌زاکاری له‌پریگه‌ی خودادا سواری بوو، له‌باری دلم دا ئه‌م هاوکارییه‌م له‌م
بابه‌ته‌دا باشترین کرده‌وی باشم بوو، که‌لای‌خودا ببی به‌زه‌خیره‌ بۆم.

له‌م غه‌زایه‌دا پیاویکم به‌کری گرت، له‌گه‌ل پیاویکی تردا بوو به‌شه‌ری
یه‌کیکیان ده‌ستی نه‌ویتریان ی برد به‌ده‌ماو گازی لئ گرت، ئه‌ویش له‌تاوانا
ده‌ستی خوی له‌ده‌می راپسکاند، یه‌کی له‌ددانه‌ دووینه‌کانی خست!

کابرای ددانکه‌وتوو بۆ سکاڵا هات بۆلای پیغه‌مبه‌ر (دروودی خوی لسم بئ) ئه‌ویش
فهرمووی: (وه‌ک نیره‌ و شتر ده‌ستی برای خوتان ده‌کروژن،، خوینت ناکه‌وی)
(تاج-ل-۲۲۶ ف ۱- ز- ۸۷).

۱۲۲۰- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ

وَسَلَّمَ) قَالَ: (بُعِثْتُ بِجَوَامِعِ الْكَلِمِ وَلِصِرْتُ بِالرُّعْبِ فَيِنَّا أَنَا نَائِمٌ أُتِيتُ بِمَفَاتِيحِ
خَزَائِنِ الْأَرْضِ فَوُضِعَتْ فِي يَدِي) قَالَ أَبُو هُرَيْرَةَ: وَقَدْ ذَهَبَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ
عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) وَأَنْتُمْ تَنْتَلُونَهَا) (الحديث ۲۹۷۷، أطرافه في: ۶۹۹۸، ۷۰۱۳،
۷۲۷۳ (۲۷۶).

ئه‌بوهوره‌یره‌ (پزی خوی لئ بئ) فهرمووی: پیغه‌مبه‌ر (دروودی خوی لسم بئ) فهرمووی:
(خودا منی کردوه به‌پیغه‌مبه‌رو ره‌وانه‌ی کردوم بۆ سه‌ر ئه‌و خه‌لکه‌، قسه‌ی
نه‌سته‌ق و فهرمووده‌ی پر مه‌عنا ی بئ به‌خشیووم، وه‌تا مانگه‌ رییه‌ک دوزمن
له‌سامو شکوی خۆم و له‌شکرم زهنده‌قیان ده‌چی و وره‌ به‌رده‌ده‌ن و ئه‌مه‌ بووه
به‌هۆی سه‌رکه‌وتن بۆ ئیمه‌) وه‌هه‌روا فهرمووی: (له‌خه‌ونا بووم کلێله‌کانی
گه‌نجینه‌کانی زه‌ویم بئ دراو، خرا نه‌ ناو ده‌ستم).

نُه بُوهوره پیره (دېزی خوی لس بڼ) فهرمووی: (نُه و ه ت ا پیڅه مبه ر (دروودی خوی لسم بڼ) خوی نه ماوه و نیوه بهرودوا له پاش نهو، خه زنه ی ناو نهو گه نجان ه دمرد هیننو به کیشیان ده که نو ولات له دوا ولات نازادی ده که ن! مه به ست له (جوامع الکلم) نایه ته کانی قورئان و فهرمووده پر و اتاکانی پیڅه مبه ره (بر: ژ: ۲۱۷ ته جریید= ۳۳۵ فه تج + تاج/ال- ۳۴۳ ف ۴).

۱۲۲۱- عَنْ أَسْمَاءَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا) قَالَتْ صَنَعْتُ سَفْرَةَ رَسُولِ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) فِي بَيْتِ أَبِي بَكْرٍ حِينَ أَرَادَ أَنْ يَهَاجِرَ إِلَى الْمَدِينَةِ قَالَتْ فَلَمْ نَجِدْ لِسَفْرَتِهِ وَلَا لِسِقَائِهِ مَا نُرْبِطُهُمَا بِهِ فَقُلْتُ لِأَبِي بَكْرٍ وَاللَّهِ مَا أَحَدٌ شَيْئًا أُرْبِطُ بِهِ إِلَّا نِطَاقِي قَالَ: فَشَقَّيْهِ بَائِثَيْنِ فَأَرْبِطِيهِ بِوَاحِدِ السَّقَاءِ وَبِالْآخِرِ السَّفْرَةَ فَفَعَلْتُ فَلِذَلِكَ سُمِّيَتْ ذَاتَ النَّطَاقَيْنِ (الحديث ۲۹۷۹، طرفاه في: ۳۹۰۷، ۵۳۸۸) (۲۷۷).

نه سمای کچی نه بوبه کر (دېزی خوی لس بڼ) فهرمووی: نه و کاته که پیڅه مبه ر (دروودی خوی لسم بڼ) ویستی له گهل باو کم دا، له مه که که وه کوچ بکه ن بو مه دینه، له تاو زوړ بو هینانی ناموسو لمانه کان، خو م تویش به ره که ی پیڅه مبه رم دروست کرد، به لام شتی نه بوو ده می تویش به ره که وه ده می کونده که ی پی ببه ستین. به باو کم گوت: به خوا هیچم ده ست ناکه وئ بیکه م به ده مبین مه گهر پشستینه که ی خو م؟ نه ویش فهرمووی: ده ی باشه پشستینه که ت بکه به دوو له ته وه، به یه کیکیان ده می کونده که ببسته و به ویتريشیان ده می تویش به ره که، منیش وام کرد، جا له مه وه ناو نرام: (ذات النطاقین) واته: دوو پشستین خان. (تاج/۴/ ۳۱۴- ۳- ۱۰۱. باسی کوچکردن).

۱۲۲۲- عَنْ أَسَامَةَ بْنِ زَيْدٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) رَكِبَ عَلَى حِمَارٍ عَلَى إِكَافٍ عَلَيْهِ قَطِيفَةٌ وَأَرْدَفَ أَسَامَةَ وَرَأَاهُ (الحديث ۲۹۸۷، أطرافه في: ۴۵۶۶، ۵۶۶۳، ۵۹۶۴، ۶۲۰۷) (۲۷۸).

(۲۷۷) لاحظ ما جاء في خاتمة كتاب الجهاد (فتح/۶ ص ۱۹۵) - المترجم.

(۲۷۸) أخرجه مسلم في الجهاد والسير، باب: في دعاء النبي (صل الله عليه وسلم) وصبره على أذى... برقم: ۱۷۹۸.

نوسامه‌ی کوری زهید (همزی خوی لب بن) فهرمووی: پیغمبهر (دروودی خوی لسمر بن)
له‌سهر کورتانی‌کوهه سورای گویدریژئ بوو، سهرکورتانه‌که قه‌یفه بوو،
منیشی له‌پاشکوی خویه‌وه سوارکرد. (تاج/۸/۱۰۰ف-ز-۳۲- ده‌ستووره‌کانی
سواری).

۱۲۲۳- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) أَقْبَلَ يَوْمَ الْفَتْحِ مِنْ أَعْلَى مَكَّةَ عَلَى رَاحِلَتِهِ مُرْدِفًا أَسَامَةَ بْنَ زَيْدٍ وَمَعَهُ بِلَالٌ وَمَعَهُ عُثْمَانُ بْنُ طَلْحَةَ مِنَ الْحِجَابَةِ حَتَّى أُنَاخَ فِي الْمَسْجِدِ فَأَمَرَهُ أَنْ يَأْتِيَ بِمِفْتَاحِ الْبَيْتِ فَفَتَحَ وَدَخَلَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) وَمَعَهُ أَسَامَةُ وَبِلَالٌ وَعُثْمَانُ فَمَكَثَ فِيهَا نَهَارًا طَوِيلًا ثُمَّ خَرَجَ فَاسْتَبَقَ النَّاسُ وَكَانَ عَبْدُ اللَّهِ بْنُ عُمَرَ أَوَّلَ مَنْ دَخَلَ فَوَجَدَ بِلَالًا وَرَاءَ الْبَابِ فَأَتَاهُ أَيْنَ صَلَّى رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) فَأَشَارَ لَهُ إِلَى الْمَكَانِ الَّذِي صَلَّى فِيهِ قَالَ عَبْدُ اللَّهِ فَتَسَيَّتُ أَنْ أَسْأَلَهُ كَمْ صَلَّى مِنْ سَجْدَةٍ (الحديث ۲۹۸۸، أطرافه في: ۳۹۷، ۴۶۸، ۵۰۴، ۵۰۶، ۱۱۶۷، ۱۵۹۸، ۱۵۹۹، ۲۹۸۸، ۴۲۸۹، ۴۴۰۰) (۲۷۹).

عه‌بدوللای کوری عومه‌ر (همزی خوی لب بن) فهرمووی: پیغمبهر (دروودی خوی لسمر بن)
روژی نازادکردنی مه‌ککه له‌لای سمروی مه‌ککه‌وه به‌سواری وشتره‌که‌ی هاته
ناو مه‌ککه‌وه، نوسامه‌ی کوری زمیدی خستبوویه پاشکوی خویه‌وه، بیلالی
له‌گهل بوو، عوسمانی کوری طه‌لحه‌یشی له‌گهل بوو، که‌یه‌کی بوو
له‌زیوانه‌کانی به‌یت، پیغمبهر (دروودی خوی لسمر بن) به‌سوایی ته‌شرفی هات، هه‌تا
گه‌یشته مزگه‌وت، له‌حه‌وشی مزگه‌وتدا وشتره‌که‌ی ییخ دا، نه‌وجا فهرمانی
به‌عوسمانی کوری طه‌لحه‌ کرد، کلیلی به‌یتی هیناو دمرگای کابه‌ی کرده‌وه،
پیغمبهر (دروودی خوی لسمر بن) چووه ژووره‌وه‌و نوسامه‌و بیلال و عوسمانیش
له‌گهلایا چوونه ژووره‌وه، دنیا روژ بوو.

پیغمبرو نهو چهند که سهیه ماو دیه کی زور له ژووره وه مانه وه، نهو جا هاته دمره وه خه لکه کهش په لاماری ژووره ویهان دا، ئیبنو عومر په کهم کهس بوو که خوی کرد به ژوورا، روانی بیلال له پشت دمرگا که وه وه ستاوه، ئیی دهرسی: ئایا پیغمبر (درویدی خوی لمر بی) له کویدا نویژی سوننه تی ناو بهی تی کرد؟ نهویش نهو جیگه یه پی نیشان دها که حه زرت نویژی تیادا کردبوو، ئیبنو عومر فهرمووی: به لام له بیرم نه بوو که له بیلال بیرسم که خوشه ویست (درویدی خوی لمر بی) چهند رکات نویژی تیا کرد. (تاج/ ۸/ ۲۳۶ ف- ۸) + (تاج ۱۲- ۲۷۲ ف- ۲- باسی نویژ کردن له ناو مالی کابه دا- ش/ د/ ت/ ن).

سه فهر به قورئان بو ولاتی دوژمن ناباشه، دیگر له سه فهدا

۱۲۲۴- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) نَهَى أَنْ يُسَافَرَ بِالْقُرْآنِ إِلَى أَرْضِ الْعَدُوِّ (الحدیث ۲۹۹۰) (۲۸۰).

عه بدولای کوری عومر (همای خویشان ل- بی) فهرمووی: پیغمبر (درویدی خوی لمر بی) ریگه نه دها که قورئان بری بو ولاتی دوژمن. چونکه مه ترسی نهو ده کری که ده ستکاری قورئان بکری، یا بیریزی پی بکری له لایه نی دوژمنه وه.

روونکردنه وه:

مه به ست لهم جوړه بابه ت و برپاره، لهو روژگارمدا بوو که هیشتا مه ترسی نهو ده کری، که به هو دی ده ستکاری قورئانه وه، قورئان گوړانکاری تیا بکری، به لام ئیستا نهم مه ترسییه نه ماوه، چونکه به سه دان مه لیون نوسخه له قورئان، له ده سخه ت و له چاپکراو، به جیهان بلا و بوته وه، بگره ئیستا باشتین

چاپى قورئان ئەۋەيە كە لە ۋلاتە ناموسوئمانەكان چاپ دەكرى لەبەر ئەۋە و اباشە بۆ ئەو بەرپزانەى كە لە ۋلاتى ئىسلامەۋە، كۆچ ياسەفەر، دەكەن بۆ ۋلاتە ناموسوئمانەكان، قورئان و كتیبى حەدىث و تەفسىرو شەرىعەت لەگەل خۆيان بەرن، يا هەول بىدەن كە پەيدايان بكەن، چونكە يەكئ لەهۆى بەردەوامبوونى بىرو باومر ئەۋەيە كە هۆكارى روونكردنەۋە: و پەخشەۋە بوونى لەبەردەستدایى.

جا لەكاتى نەقل و گواستەنەۋەى ئەم جۆرە شتانەدا، بەم مەبەستە رەۋايە موسامەحەو چاپووشى لەهەندى گىرو گرتى پىشەت دەكرى، وەك دوور نىيە كە كتیبە پىرۆزەكان، لەناو پاپۆرو خۆشپۆو شتى وادا، لەجىگەى شايانى خۆيان دانەنرئ، يا لەلايەن كرىكارو حەمال و دەستەى كارمەندانى بەرپرسىارى ئەم جۆرە كارو فرمانانەۋە رىزى شايانى خۆيان پى نەدرى، بەلام لەهەمان كاتدا وەك پىۋىست ئەركى سەرشانى خۆيان ئەنجام دەدەن، و ئەۋەى مەبەستى هەموو لايەكە دىتەدى. لەبەر ئەۋە موسامەحەو چاپووشى لەم جۆرە گرتانە دەكرى و بەرئەو جۆرە ياسايە دەكەوى كە دەفەرموى: (للضرورات احكامها: ناچارىەكان برپارى تايبەتى خۆيان هەيە).

١٢٢٥ - عَنْ أَبِي مُوسَى الْأَشْعَرِيِّ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: كُنَّا مَعَ رَسُولِ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) فَكُنَّا إِذَا أَشْرَفْنَا عَلَى وَادٍ هَلَّلْنَا وَكَبَّرْنَا ارْتَفَعَتْ أَصْوَاتُنَا فَقَالَ النَّبِيُّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) : (يَا أَيُّهَا النَّاسُ ارْبَعُوا عَلَى أَنْفُسِكُمْ فَلَكُمْ لَا تَدْعُونَ أَصَمًّا وَلَا غَائِبًا إِنَّهُ مَعَكُمْ إِنَّهُ سَمِيعٌ قَرِيبٌ تَبَارَكَ اسْمُهُ وَتَعَالَى جَدُّهُ) (الحدیث ٢٩٩٢، أطرافه في: ٤٢٠٥، ٦٣٨٤، ٦٤٠٩، ٦٦١٠، ٧٣٨٦) (٢٨١).

ئەبومووسای ئەشعەری (مەزەبى خەوى لى بىن) فەرمووى: لەسەفەرێكا لەخەزمەتى
 حەزەرەتدا بووین، گشت جارێ كە دەگەشتینە سەر بەرزاییهك كە دەپروانى
 بەسەر شیوو دۆلێكا، دەستمان دەكرد بەگوتنى: (لا إله الا الله) و (الله أكبر)
 بەدەنگى بەرز، پێغەمبەرىش (دروودی خەوى لەسەر بىن) فەرمووى: (ئەى موسوڵماننە!
 بەزەویتان بەخۆتانان بێتەوه، ئەم هاتو هاواری پێناوێ، خۆ ئێوه هاوار
 لەكەرو لال یا لە نادیار ناكەن، ئێوه بانگی كەسێ دەكەن و لەكەسێ
 دەپارێنەوه، كەئەگای لەخەشى مارو میرووه، كە خەوى گەورەیه، كەبیسەرەو
 لەهەموو شتێ نزیكترە، پێرۆزبێ ناوی و پیت و فەرى مەزن بێ).

۱۲۲۶- عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) قَالَ: (كُنَّا إِذَا صَعِدْنَا
 كَبْرًا وَإِذَا نَزَلْنَا سَبَّحْنَا) (الحديث ۲۹۹۳، طرفه في: ۲۹۹۴) (۲۸۲).

جەبیری کۆری عەبدوڵلای (مەزەبى خەوى لى بىن) فەرمووى: جاران دەستوورمان
 وابوو كەسەرەدەكەوتینە سەر بەرزایی (الله أكبر) مان دەكرد، كە دادەبەزین بۆ
 شوینی نەزم و نەوى (سبحان الله) مان دەكرد.

۱۲۲۷- عَنْ أَبِي مُوسَى (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) يَقُولُ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ
 عَلَيْهِ وَسَلَّمَ): (إِذَا مَرَضَ الْعَبْدُ أَوْ سَافَرَ كَتَبَ لَهُ مِثْلُ مَا كَانَ يَعْمَلُ مُقِيمًا صَحِيحًا)
 (الحديث ۲۹۹۶) (۲۸۳).

ئەبومووسای ئەشعەری (مەزەبى خەوى لى بىن) فەرمووى: پێغەمبەر (دروودی خەوى لەسەر بىن)
 فەرمووى: (لەكاتى نەخۆشى و لەكاتى سەفەردا بەندهى خودا، چى پیاووبێ،
 چى ژن، كاتى لەش ساغ بووهو لەمەلەوه بووه، چى كاریكى باشى كەردبێ و
 چى پەرسەشیكى ئەنجام دا بێ، وەك قورئانخویندن و شەو نوێژ و رۆژووی
 سوننەت و شتێ تری وا، كە لەبەر نەخۆشى یالەبەر سەفەر، ئەوەى بۆ ئەنجام

(۲۸۲) لم يوافقہ مسلم على تخريج حديث جابر في التسبيح (فتح ۱۹۵/۶) خاتمة كتاب الجهاد والسير المترجم.

(۲۸۳) لم يوافقہ مسلم على تخريج حديث أبي موسى: (إذا مرض العبد) المصدر السابق - المترجم.

نەدرئ، ئەو خودا پاداشتی وێنەى ئەوەى لەکاتى نەخۆشى و لەماوەى سەفەرەکەیدا بۆ دهنوسیت).

ئەم بەهرانە لەم فەرموودەیه وەردەگیرئ:

۱- مەبەست لە (عبد) موسوڵمانە، نیربى یا مئ.

۲- ھەرکارئ موسوڵمان خووی پێوە بگرئ و لەکاتى لەشساغیدا بیکات، ئەگەر نەخۆش کەوت، وەلەبەر نەخۆشیەکەى ئەو کارە باشەى بۆ ئەنجام نەدرا، ئەوە خیرى کردنى ئەو کارە باشەى بۆ دهنووسرئ، بەمەرجى نیازى کردنى ئەو کارە باشەى ھەبئ، لەکاتى نەخۆشیەکەدا، کەناپکات نەخۆشیەکە رێگرە لئ.

۳- نەکردنى کارى سوننەت چى بەھۆى نەخۆشیەو ھەبئ، یا بەھۆى سەفەرەو ھەبئ، یا بەھۆى عوزرەو ھەبئ، وەك زۆربۆھینانى خەو، رێك وەك ھالەتى نەخۆشى وایە، بەلام سەفەرەکە نابئ سەفەرى گوناھ بئ.

۴- ئەنجامدانى کارى فەرز، لەکاتى ھەبوونى مەھانەى رەوادا، لەسەر شیوھبئ کەنەگاتە شیوھى ھەرەتەواوى ئەنجامدانى ئەو کارە لەکاتى لەش ساغیدا، ئەو ھەمان پاداشتی کاتى لەش ساغى بۆ ھەبە، بە وێنە: نەخۆشى کەنویژەکەى بەدانیشتنەو ھەبە بەقەد پاداشتی کاتى لەش ساغى بۆ دهنوسرئ، کە نوێژەکەى بەپێوە دەکا.

۵- نەکردنى کارى خراپ، بەھۆى نەخۆشى و سەفەر و شتى واو، گوناھى کاتى لەش ساغى بۆ نهنوسرئ، کە ئەو کارانەى لەو کاتەدا کردووە، ئەو ھەبە رەحمەتێکە لەخوداوە.

۶- نەخۆش و رێبوار ئەگەر زەحمەت بکێشن و ئەو ھەبە لەکاتى لەش ساغى و لەکاتى بوونیان لەمەلەو کردووینانە، لەکاتى نەخۆشى و لەکاتى سەفەردا، ھەمان شت بکەن خیرى زیاترە بۆیان مەگەر دەقئ ھەبئ لەسەر ئەو ھەبە نەکردنى ئەو کارە، لەو دوو کاتەدا باشترە لەکردنى، وەك گرتنى رۆزووى

رؤزی نۆمینەى حاجیان، بۆ حاجى لەکیوى عەرفە، کە لەو رۆژەدا حاجى سەرگەرمى کردنى حەجە. (بڕ: تاج/ ۲ ل- ۱۳۴)

سەفەرکردن بەتەنها یا بە بێ فەرمانى باوک و دایک

۱۲۲۸- عَنْ ابْنِ عُمَرَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: لَوْ يَعْلَمُ النَّاسُ مَا فِي الْوَحْدَةِ مَا أَعْلَمُ مَا سَارَ رَاكِبٌ بَلِيلٍ وَخَدَهُ (الحديث ۲۹۹۸) (۲۸۴).

ئەبنووعومەر (بڕێ خۆی لێ بێ) دەرمانمۆی: خۆشەویست (دروودی خۆی لەسەر بێ) دەرمانمۆی: (ئەووی من دەیزانم لەبارەى تەنهایەو ئەگەر خەڵکیش وەک من بیزانن، هیچ کەسێ بەشەو بەتەنها خۆی، بەبێ ھاوێ نەدەرپۆشت بۆ هیچ شوێنێ) (تاج/ ۸ ل- ۸۵ ف- ۲۴- ۲۴. باسی سەفەر..).

رافەو و شیکردنەو:

مەبەست لەم فەرمانەو دەیه ئەوێه کەشەو جێگەى مەترسییه، زیاتر لەرۆژ هەموو جانەومرێ لەشەودا دەرمانمۆتەکار، وەکى تریش جنۆکەو شەیاتینیش لەشەودا دەرمانمۆنە گەر، دوور نیەخۆیانى نیشان بدەن بەهەرشیوێ بۆو تووشى ئێش و نازار و خایەلەى بکەن، ئەووی لەبەر چاوە هەتاوەکو ئێستاش نەخۆشى دەرمانمۆنى و شێتێ زۆربەى لەشەودا تووشى توشبوان دەبن، خودا پەنامان بدات.

۱۲۲۹- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) يَقُولُ: جَاءَ رَجُلٌ إِلَى النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) فَاسْتَأْذَنَهُ فِي الْجِهَادِ فَقَالَ: (أَحْيِ وَالِدَاكَ؟) قَالَ: نَعَمْ قَالَ: (فَفِيهِمَا فَجَاهِدْ) (الحديث ۳۰۰۴، طرفه في: ۵۹۷۲) (۲۸۵).

(۲۸۴) لم يوافقته على إخراج حديث ابن عمر في السير وحده (فتح/ ۱۹۵/ ۶) - المترجم.

(۲۸۵) أخرجه مسلم في البر والصلة والآداب، باب: بر الوالدين... رقم: ۲۵۴۹.

عہدوللای کوری عہمر (ہمزای خوی لئ ہی) فہرمووی: پیاوی ہات بو خزمہتی پیغہمبہر (دروودی خوی لئسر ہی) پرسى پئی کرد کہ ریگہی بدا بجی بو غہزا، پئی فہرموو: (نایا باوک و دایکت ماون؟) گوتی: بہ لئ. فہرمووی: دەى کہواتہ برؤ بوخزمہتی ئەوان تیکۆشەو غەزای تۆ ئەوہیہ کہخزمہتی ئەوان بکہی!) (تاج/ ٨٨- ٧٨ز - ٢٠ خاومنی مہانہی رہوا ئەگەر نہشچی بو غہزا قہیناکا).

ہہندی بابہتی جیا جیا لہکاتی غہزادا، وہہندی مہانہی رہوا

١٢٣٠- عَنْ أَبِي بَشِيرٍ الْأَنْصَارِيِّ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَخْبَرَهُ أَنَّكَ كَانَ مَعَ رَسُولِ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) فِي بَعْضِ أَسْفَارِهِ وَالنَّاسُ فِي مَيْتِهِمْ فَأَرْسَلَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) رَسُولًا: (أَنْ لَا يَتَّقِينَ فِي رَقَبَةِ بَعِيرٍ قِلَادَةً مِنْ وَتَرٍ أَوْ قِلَادَةً إِلَّا قُطِعَتْ) (الحديث ٣٠٠٥) (٢٨٦).

ئہبویہ شیرئ ئەنصاری (ہمزای خوی لئ ہی) فہرمووی: لہسہفہریکا لہگہل پیغہمبہردا بووین خہلکہکە شوینی شەویان گرتبوو، کەمئ بلاو بوو بوونہوہ پیغہمبہر (دروودی خوی لئسر ہی) رابہریکی نارد بۆلایان، کەپییان رابگہیہنئ: کە ھەر وشرئ ملیوانکەئ ژئی کەوانئ لہمل دایہ، یاخود ھەر ملیوانکەئ دیکەئ لہگہردندایہ، بیپچرپیننہوہ لہملی دابکەن!) (تاج/ ٨٨/ ٩٥- ٢٩ف- ١)

ھۆی ئەم نہیہ وەك شیخی عەینی دەفہرموئ: ژئی کەوان زۆر قایمہ لہبەر ئەوہ ھەندی کیشە دروست دەکا، وەك:

١- ھەندی کەس ھەندی شت دەکەنە ملی و لاخ بەنیازی چاوەزار.

۲- شهرع فہرمانیان پیٰ دہکا بہ پچراندنی چونکہ نہو جوړہ شتانه نابن بہ چاوہزار لہبہر نہوہ زیانیان ہہیہ نہوہک قازانچ، وہک لہبینیان توند دہبی و دہیان خنکینی یا دہگیریٰ لہفہ لہبیہک و دہبیتہ ہویٰ خنکاندنی ناژہلہکہ۔ بہ لّام چاوہزار بہ ناوہ جوانہکانی خواو بہ صیفاتہکانی و بہ نایاتی قورٹان دروستہ (بروانہ: فہر موودہی ژمارہ: ۱۰۰۶ لہم بہرگہیہدا) و منہوہ بہر نہم نہہیہ ناکہوئی بہ لّام شتی وایش دہبیٰ بہ شیوہیہکی شایان بہ و لاخ و ناژہلہکہدا ہہ لواسریٰ، وہک نہوہ بہ بہ نیکی ناقایم بکریتہ ملی، یا بہ جل و کورتان و سہرکہللہو زین و سہرزینی و لاخہکہدا دادووریٰ یا لہ شوینییکی شایانا لہتہ ویلہو وپشتیرو جیگہی ناژہلہکہ دابنریٰ۔ شہرع ریگہی شتی وا دہدا، چونکہ بناغہی شہرع لہسہر ناسانکاری و بہرژہ و ہندی بہندہکانہ۔

نہبوبہشیریٰ نہ نصاریٰ ہاوپریٰ پیغہمبہرہ، لہناو ہاوپریانی پیغہمبہردا کہسیکی تر نییہ بہم ناوہ، بہ لّام ہہیانہ کہ کہسناو (کونیہ) ی نہبو بہشیر بی، وہک: بہراء پیشی دہگوتریٰ: نہبوبہشیر۔

نہبوبہشیر لہپاش رووداویٰ نل حہررہ مردوہ (بروانہ: ژمارہ: ۱۲۱۳) نامادہی غہزای ٹوحدو غہزای خہندہق بووہ، دہلین: تہمہن دریژ بووہ۔

۱۲۳۱- عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) أَنَّهُ سَمِعَ النَّبِيَّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) يَقُولُ: (لَا يَخْلُوَنَّ رَجُلٌ بِامْرَأَةٍ وَلَا تُسَافِرَنَّ امْرَأَةٌ إِلَّا وَمَعَهَا مُحْرَمٌ فَقَامَ رَجُلٌ فَقَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ اكْتُنَيْتُ فِي غَزْوَةٍ كَذَا وَكَذَا وَخَرَجْتُ امْرَأَتِي حَاجَةً؟ قَالَ: (اذهَبْ فَحُجِّ مَعَ امْرَأَتِكَ). (الحديث ۳۰۰۶، أطرافه في: ۱۹۶۲، ۳۰۰۶، ۳۰۶۱، ۵۲۳۳) (۲۸۷)۔

ٹیبنو عہباس (ہجریٰ خویٰ لہ بی) فہر مووی: لہ پیغہمبہرم ژنہوت دہیفہرموو: (نابیٰ پیاوو ژنی بیانی بہتہنہا، دوو بہدوو، لہ شوینیکا

کۆببنهوه، ئافرهتیش نابێ بچێ بۆ سهفهري دوور مهگهر خۆی (مهحرهم) ی لهگهڵدا بێ). پیاوی ههستا گوتی: ئه‌ی پێغه‌مبه‌ری خودا! من خۆم بۆ فیساره غه‌زا ناوانوس کراوم و ژنه‌که‌شم چووه بۆ چه‌ج؟! فه‌رمووی: (ده‌ی خۆشت برۆ له‌گه‌ڵ ژنه‌که‌تا بۆ چه‌ج) (بروانه: ژماره: ٨٥١ به‌هرگی دووهم باسی سه‌فه‌رکردنی ژن به‌ته‌نها به‌ی که‌سیکی خۆی..).

کۆشتنی ژن و منال و سووتاندن به‌ئاگرو دیل و بارمه‌و....

١٢٣٢- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنْ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: (عَجِبَ اللَّهُ مِنْ قَوْمٍ يَدْخُلُونَ الْجَنَّةَ فِي السَّلَاسِلِ). (الحديث ٣٠١٠، طرفه في: ٤٥٥٧) (٢٨٨)

ئه‌بوهوره‌یره (هم‌زی خ‌وای لێ بێ) فه‌رمووی: خۆشه‌ویست (دروودی خ‌وای لێ بێ) ده‌فه‌رمووی: (خودا ته‌عه‌ج‌وب ده‌کا سه‌ی‌ری دێ له‌ه‌و‌زی که‌به‌زن‌جیرو کۆته‌وه ده‌چنه به‌هه‌شته‌وه) (بروانه: تاج/ ٨- ١٧١ف-١).

١٢٣٣- عَنْ الصَّعْبِ بْنِ جَثَامَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: قَالَ: مَرَّ بِي النَّبِيُّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) بِالْأَبْوَاءِ أَوْ بِوَدَّانٍ وَسُئِلَ عَنْ أَهْلِ الدَّارِ يُبَيِّتُونَ مِنَ الْمُشْرِكِينَ فَيُصَابُ مِنْ نِسَائِهِمْ وَذَرَارِيِّهِمْ قَالَ: (هُمْ مِنْهُمْ) وَسَمِعْتُهُ يَقُولُ: (لَا حِمَى إِلَّا لِلَّهِ وَلِرَسُولِهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ)). (الحديث ٣٠١٢، طرفه في: ١٠٤١ تجريد = ٢٣٧٠ فتح) (٢٨٩).

صه‌عی ک‌وری جه‌ثامه (هم‌زی خ‌وای لێ بێ) فه‌رمووی: له‌ ئه‌ب‌و‌اء، یا له‌ وه‌ددان، پێغه‌مبه‌ر (دروودی خ‌وای لێ بێ) ته‌ش‌ری‌فی هات، ئه‌م پ‌رسیاره‌یان لێ کرد: له‌شه‌ودا ده‌درێ به‌سه‌ر نام‌وس‌ول‌مانانی جه‌نگی (حه‌ربی) دا، له‌ناو ماله‌کانیانا له‌کاتی

ئەو شەبە یخوونەدا، ژن و منائیان بەردەکهون ئایا بەکوشتن یا بەزامار بوون، ئایا حوکم و برپاری ئەو ژن و منالانە چییە؟ فەرمووی: (ئەوانیش لەوانن لەبەرناچاری برپاری کوشتنی ژن و منال و شەپرکەریان لەحالی وادا - کەستەمە لەیەکتری جیاپکریڤە - وەك یەکهو دروستە) (بەروانە: تاج/۸- ۱۳۰- ۵۲ف- ۲. باسی ژن و مندال و پیرەمێرد ناکوژرین) + (ژمارە: ۱۰۴۱ تجرید).

۱۲۳۴- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) أَخْبَرَهُ أَنَّ امْرَأَةً وَجَدَتْ فِي بَعْضِ مَغَازِي النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) مَقْتُولَةً فَأَتَتْ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَتَلَ النِّسَاءِ وَالصَّبِيَّانَ. (الحديث ۳۰۱۴، طرفه في: ۳۰۱۵) (۲۹۰)

عەبدوللای کوری عومەر (بەزای خۆی لێ بێ) فەرمووی: لەغەزایەکا لەغەزاکانی پیغەمبەر (دروودی خۆی لەسەر بێ) لاشەی ژنیکی کوژراو دۆزرایەوه، پیغەمبەر (دروودی خۆی لەسەر بێ) کوشتنی ژن و منائی بەناپەسەند دانا. (تاج/۸- ۱۳۰ف- ۵۲. باسی ژن و منال و پیرەمێردو کۆیلەو سوتان).

۱۲۳۵- عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) لَمَّا بَلَغَهُ أَنَّ عَلِيًّا (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) فَقَالَ: لَوْ كُنْتُ أَنَا لَمْ أَحْرِقْهُمْ لِأَنَّ النَّبِيَّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: (لَا تُعَذِّبُوا بَعْدَ اللَّهِ) وَلَقَتَلْتُهُمْ كَمَا قَالَ النَّبِيُّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) (مَنْ بَدَّلَ دِيْنَهُ فَأَقْتُلُوهُ) (الحديث ۳۰۱۷، طرفه في: ۶۹۲۲) (۲۹۱).

عیکرەمە (بەزای خۆی لێ بێ) فەرمووی: عەلی (بەزای خۆی لێ بێ) دەستەییکی سووتاند، کە لەئێسلام وەرگەرا بوون، کە ئەمە گەیشتەوه بەئێبنوعەبباس (بەزای خۆی لێ بێ) فەرمووی: ئەگەر من بومایە لەشوینی عەلی نەمدەسووتاندن چونکە پیغەمبەر (دروودی خۆی لەسەر بێ) دەفەرموی: (بەسزای تایبەتی خودا، کەبریتییه لەسزادان بەناگر، کەس سزا مەدەن) بەلام ئەوانەم دەکوشت چونکە

(۲۹۰) أخرجه مسلم في الجهاد والسير، باب: تحريم قتل النساء والصبيان في الحرب، رقم: ۱۷۴۴.

(۲۹۱) لم يوافقه مسلم على تخريج حديث ابن عباس مع علي (فتح/۶/۱۹۵) - المترجم.

پیغہ مبہر (درویدی خوی لیسر بی) دمفہ رموی: (ہمر کہسی ئایینی خوی گوری بیکوژن) (تاج ۳۲۹-ف ۲-ز ۸۸. باسی حوکی و مرگہ راوہ لہ دین).

۱۲۳۶- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) يَقُولُ: (قَرَصَتْ نَمْلَةٌ نَبِيًّا مِنَ الْأَنْبِيَاءِ فَأَمَرَ بِقَرِيَةِ التَّمْلِ فَأُخْرِقَتْ فَأَوْحَى اللَّهُ إِلَيْهِ أَنْ قَرَصَتْكَ نَمْلَةٌ أُخْرِقَتْ أُمَّةٌ مِنَ الْأُمَمِ تُسَبِّحُ) (الحديث ۳۰۱۹، طرفه في: ۳۳۱۹) (۲۹۲).

ئەبوھورەیرە (درویدی خوی لیسر بی) فەر مووی: ژنە و تەم لہ خووشە ویست (درویدی خوی لیسر بی) دمیفہ رموو: (جاری میروولہ ی پیغہ مبہرئ لہ پیغہ مبہر مەکان دەگەزئ، پیغہ مبہر مەگە فەرمان دەدا شارە میروولہ کە ھەموو دەسوئین، جا خودا لەسەر ئەو دەگەزئ لیس دەکاو سروسئ بو دەنیئ، خو تو تاقە یەک میروولە گەستئ کەچی نەتە و مەیکت لەنەتە و مەکان سەر توپ سووتاند کە حالیان وابوو تەسبیحات و سوپاس و ستایشی خوایان دەکرد) (تاج ۴/ل ۱۵-ز ۴ گیانلە بەرئ کوشتنی قەدەغە بی).

۱۲۳۷- عَنْ جَرِيرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ قَالَ: قَالَ لِي رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ): (أَلَا تُرِيحُنِي مِنْ ذِي الْخَلَصَةِ وَكَانَ بَيْتًا فِي خَنْعَمٍ يُسَمَّى كَعْبَةَ الْيَمَانِيَةِ قَالَ: فَأُتِلَقْتُ فِي خَمْسِينَ وَمِائَةِ فَارِسٍ مِنْ أَحْمَسَ وَكَانُوا أَصْحَابَ خَيْلٍ قَالَ وَكُنْتُ لَا أَتُبْتُ عَلَى الْخَيْلِ فَضَرَبَ فِي صَدْرِي حَتَّى رَأَيْتُ أَثَرَ أَصَابِعِهِ فِي صَدْرِي وَقَالَ: (اللَّهُمَّ ثَبِّتْهُ وَاجْعَلْهُ هَادِيًا مَهْدِيًّا) فَأُتِلَقَ إِلَيْهَا فَكَسَرَهَا وَحَرَّقَهَا ثُمَّ بَعَثَ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) يُخْبِرُهُ فَقَالَ رَسُولُ جَرِيرٍ: وَالَّذِي بَعَثَكَ بِالْحَقِّ مَا جِئْتُكَ حَتَّى تَرَكْتُهَا كَأَنَّهَا جَمَلٌ أَجُوفٌ أَوْ أَجْرَبُ قَالَ: (فَبَارَكَ فِي خَيْلِ أَحْمَسَ وَرِجَالِهَا خَمْسَ مَرَّاتٍ) (الحديث ۳۰۲۰، أطرافه في: ۳۰۳۶، ۳۰۷۶، ۳۸۲۳، ۴۳۵۵، ۴۳۵۶، ۶۰۹۰، ۴۳۵۷، ۶۳۳۳) (۲۹۳).

(۲۹۲) أخرجه مسلم في السلام، باب: النبي عن قتل التمل، رقم: ۲۲۴۱.

(۲۹۳) أخرجه مسلم في الفضائل، باب: فضائل جرير بن عبد الله، رقم: ۲۴۷۶.

جهریری کوری عهبدوللا (رمزی خوی لى بى) فهرمووی: پیغه مبهەر (دروودی خوی لىسر بى) فهرمووی پیم: (نهری بوتخانهی ذولخه صهه له کۆل ناکه یته وه) بوتخانه یی له یه مهن هه بوو ناوی ذولخه له سه بوو، پیان ده گوت: که عه بهی یه مانى، له بهر نه وهی که له ولاتی یه مهن بوو.

فهرمووی: منیش به سه دو په نجا سواره وه له هۆزی نه حمهس که هۆزی خۆمن، تاوم دایه، وهك دزمانین هۆزی نه حمهس خاوهن رهوگن، بهلام من خۆم به سهر ماینه وه پى نه دهگیرا نه وهم عهرزی پیغه مبهەر (دروودی خوی لىسر بى) کرد، جا پیغه مبهەر (دروودی خوی لىسر بى) بۆ موفهرکی، به نیازی خۆگرتن به سهر ولاخی سوار ییه وه دهستی دا به سینگما، ته نانهت شوینه واری لیدانی په نجه کانی به سهر سینگمه وه دیار بوو، وه فهرمووی: (خودایه راگیرى بهر موو وه بیکه بهر اهریکی شارمزا) نیتز له وه دوا جهریر قهت له مایین نه که وه ته خواره وه، نه و جا خۆم وه شکره که رویشتین بۆ گیانی بوتخانه که وه به ته که مان شکان و خانوه که مان رمان و نه وهشی له وى بوو کووشتمان و دواى کابه درۆینه که مان به ته و اوای سووتاند، نه و جا رابه ریگمان نارد بۆ خزمهتی پیغه مبهەر (دروودی خوی لىسر بى) ئەم هه واله خوشه ی پى راگه یاند، رابه ره که ی جهریر عهرزی حه زرمهت دهکا: به و که سه ی که تۆی کردو وه به پیغه مبههری راست و دروست و رهوانه ی کردووی بۆ سه رنیمه، که هاتم بتخانه که سووتابوو نه تووت و شترى گه ره و قهترانى لى دراوه، ناوا رهش داگیرسابوو! وهك که لاوه یه کی کۆن چۆل و هۆل بوو! گوتی: جا پیغه مبهەر (دروودی خوی لىسر بى) پینج جار نزای پیرۆزی بۆ رهوگو پیاوانی هۆزی نه حمهس فهرموو (تاج/ ۵۰- ۲۳۰- ف ۲۲- ز ۶۵. گه وره یی جهریر ش / ت).

روونکردنه وه:

باخ سووتاندن و ژن و منال کوشتن و دى سووتاندن و باخ و رمز داهینان و گه لى شتى ترى له م بابه تانه، برپاره که یان به پى هه لۆیست و بهرزه موندی گشتی موسولمانان ده گۆرئ، به شیومه کی گشتی ئەم جوړه شتانه هه تا له کاتی روودانى

جہنگا ناباش و نارہوان و نابیٰ نہنجام بدرین. بہ لّام نہ گمر شہر گہرم بوو
جہنگاومر نہیدہ پەرژایہ سہر جیاگردنہوی جہنگاومریان لہنا جہنگاومریان، یا
بوو بہ شہرہ تۆپو شہرہ فرۆک و لہہردوولا مال و منال و پیرو بہککوتہ
کوژران و پیوہ بوون، نہوہ لہبەر ناچاری پئی بہو جوړہ شتانه دہدرئ.

لہراستیدا بۆ ئەم سہردہمہ مہلاو زاناگان تا رادہی دوورن لہہل سوران
جہنگو دوورہ شہرن و لہبەر نہوہ کەمتر ناگایان لہبارودوخی دہروونی
جہنگاومرہکان ہہیہ، کەوہک تہندووری داخراو کلّہ کلّیہتی! لہبەر نہوہ
برپارہکانیان لہم لایہنہوہ ہەر برپارہ کوّنہکانہو، تارادہی نیوہ ناچلہ.

۱۲۳۸ - عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنْ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ)
قَالَ: (هَلَكَ كِسْرَى ثُمَّ لَا يَكُونُ كِسْرَى بَعْدَهُ وَقِصْرٌ لِيَهْلِكَنَّ
ثُمَّ لَا يَكُونُ قِصْرٌ بَعْدَهُ وَلَتَقْسَمَنَّ كُنُوزُهَا فِي سَبِيلِ اللَّهِ) (الحديث ۳۰۲۷ أطرافه
في: ۳۱۲۰، ۳۶۱۸، ۶۶۳۰) (۲۹۴)

نہبوہورہیرہ (ہمزای خوی لئ ہئ) فہرمووی: پیّغہمبہر (دروودی خوی لئسہر ہئ) فہرمووی:
(وا کيسرا لہناو چوو ئیت لہپاش نہو کيسرای تر نابی، قہيسہریش لہناو
نہچی و لہپاش نہویش قہيسہری تر نابی، بہو کەسہ کە گیانی منی
بہدہستہ، گہنج و سامان و گہنجینہی ئەم دوو پادشایہ دەست موسولمانان
دەکەون و بہخت دەکړين لہپیناوی خودادا) (تاج/ ۴-۳۶۷ ف- ۷-۱۱۲).

- وعنہ في رواية: قَالَ سَمِي النَّبِيُّ (دروودی عوای لئسہر ہئ) الْحَرْبُ خَدْعَةٌ (الحديث
۳۰۲۹، طرفه في: ۳۰۲۸).

ديسان نہبوہورہیرہ (ہمزای خوی لئ ہئ) فہرمووی: پیّغہمبہر (دروودی خوی لئسہر ہئ)
فہرمووی: (شہر فروفیلّہ، جہنگ بہ فرو فیّل دہبریتہوہ) (تاج/ ۸-۱۲۸ ف- ۲-ز-
۵۰. شوینہ گومکّی لہشہر دا پەسەندہ).

دووبہرہ کی وہ گوی نہ کردنی فہرمانی سہریازی و

ہہندی بابہ تی تر

۱۲۳۹- عن البراء بن عازب (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) يُحَدِّثُ قَالَ: جَعَلَ النَّبِيُّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) عَلَى الرَّجَالَةِ يَوْمَ أُحُدٍ وَكَانُوا خَمْسِينَ رَجُلًا عَبْدَ اللَّهِ بْنِ جُبَيْرٍ فَقَالَ: (إِنْ رَأَيْتُمُونَا تَخْطِفُنَا الطَّيْرُ فَلَا تَبْرَحُوا مَكَانَكُمْ هَذَا حَتَّى أُرْسَلَ إِلَيْكُمْ وَإِنْ رَأَيْتُمُونَا هَرَمْنَا الْقَوْمَ وَأَوْطَأْنَاهُمْ فَلَا تَبْرَحُوا حَتَّى أُرْسَلَ إِلَيْكُمْ) فَهَزَمُوهُمْ قَالَ: فَأَنَا وَاللَّهِ رَأَيْتُ النِّسَاءَ يَشْتَدِدْنَ قَدْ بَدَتْ خَلَاخِلُهُنَّ وَأَسْوَفُهُنَّ رَافِعَاتِ ثِيَابِهِنَّ فَقَالَ أَصْحَابُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ جُبَيْرٍ: الْغَنِيمَةُ أَيُّ قَوْمِ الْغَنِيمَةِ ظَهَرَ أَصْحَابُكُمْ فَمَا تَنْتَظِرُونَ؟ فَقَالَ عَبْدُ اللَّهِ بْنُ جُبَيْرٍ: أُنْسِيْتُمْ مَا قَالَ لَكُمْ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالُوا: وَاللَّهِ لَنَأْتِيَنَّ النَّاسَ فَلَنُصَيِّبَنَّ مِنَ الْغَنِيمَةِ فَلَمَّا أَتَوْهُمْ صَرَفَتْ وَجُوهَهُمْ فَأَقْبَلُوا مِنْهُمْ مِائَتَيْنِ فَبَدَأَ إِذْ يَدْعُوهُمْ الرَّسُولُ فِي أَخْرَاهُمْ فَلَمْ يَبْقَ مَعَ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) غَيْرُ اثْنَيْ عَشَرَ رَجُلًا فَأَصَابُوا مِنْ سَبْعِينَ وَكَانَ النَّبِيُّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) وَأَصْحَابُهُ أَصَابُوا مِنَ الْمُشْرِكِينَ يَوْمَ بَدْرٍ أَرْبَعِينَ وَمِائَةً سَبْعِينَ أَسِيرًا وَسَبْعِينَ قَتِيلًا فَقَالَ أَبُو سَفْيَانَ أَفِي الْقَوْمِ مُحَمَّدٌ ثَلَاثَ مَرَّاتٍ فَتَهَاَهُمُ النَّبِيُّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) أَنْ يُجِيبُوهُ ثُمَّ قَالَ أَفِي الْقَوْمِ ابْنُ أَبِي قُحَافَةَ ثَلَاثَ مَرَّاتٍ ثُمَّ قَالَ: أَفِي الْقَوْمِ ابْنُ الْخَطَّابِ ثَلَاثَ مَرَّاتٍ ثُمَّ رَجَعَ إِلَى أَصْحَابِهِ فَقَالَ أَمَا هَؤُلَاءِ فَقَدْ قُتِلُوا فَمَا مَلَكَ عَمْرٍ نَفْسَهُ فَقَالَ: كَذَبْتَ وَاللَّهِ يَا عَدُوَّ اللَّهِ إِنَّ الَّذِينَ عَدَدْتَ لِأَحْيَاءِ كُلِّهِمْ وَقَدْ بَقِيَ لَكَ مَا يَسُوءُكَ.

قال: يَوْمَ يَوْمِ بَدْرٍ وَالْحَرْبُ سِجَالٌ إِيَّاكُمْ سَتَجِدُون فِي الْقَوْمِ مُثْلَةً لَمْ أَمُرْ بِهَا وَلَمْ تَسْؤُنِي ثُمَّ أَخَذَ يَرْتَجِزُ أَعْلُ هُبْلٍ أَعْلُ هُبْلٍ قَالَ النَّبِيُّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) أَلَا تُجِيبُوا لَهُ قَالُوا: يَا رَسُولَ اللَّهِ مَا نَقُولُ؟ قَالَ: (قُولُوا: اللَّهُ أَعْلَى وَأَجَلُ) قَالَ: إِنَّ لَنَا الْعَزَى وَلَا عَزَى لَكُمْ فَقَالَ النَّبِيُّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ): (أَلَا تُجِيبُوا لَهُ؟) قَالَ: قَالُوا: يَا رَسُولَ اللَّهِ مَا نَقُولُ؟ قَالَ: (قُولُوا: (اللَّهُ مَوْلَانَا وَلَا مَوْلَى لَكُمْ) (الحديث ۳۰۳۹، أطرافه في: ۳۹۸۶، ۴۰۴۳، ۴۰۶۷، ۴۵۶۱).

بەراء (پەزەیی خەوی لێ بێ) فەرمووی: لەرۆژی غەزای ئو خوددا، پێغەمبەر (دروودی خەوی لەسەر بێ) عەبدوڵلای کۆری جوبەیری کرد بەسەرکردەیی پێادەکان، کە پەنجای پیاوی تیرهاویژ بوون پێی فەرموون: ئەگەر بەچاوی خۆتان ئێمەتان دی لەوناوەدا کۆزراوین و لاشەمان کەوتوووە مەل و مۆرو جانە وەر دەمان خۆن، ئێوە لەم شوێنەیی خۆتان مەجوڵێن و پشتمان چۆڵ مەکەن، هەتا خۆم دەنێرم بەشوینتانا لەجێگەیی خۆتان مەبزوین.

جا سوپای ئیسلام لەشکری ناموسوڵمانەکانیان تێک شکان، بەراء فەرمووی: بەخودا بەچاوی خۆم ئافەرەتە ناموسوڵمانەکانی قورەیشیم بینی، قۆلێان هەڵمائی بوو خلخال و لاقیان بەدەردەووە بوو، بەرەو لوتکەیی شاخەکە لەترسی دیل کردن، بەهەزاکردن هەڵدەهاتن! چاک و دامیینی کراسەکەیان کەردبوو بەلادا، هەتا باش بتوانن رابکەن.

ئێتر هاوڕێکانی عەبدوڵلای کۆری جوبەیر گوتیان: خەزینی! رۆژی تالانە، زووگەن فریاکەون، ئەوەتا سوپای خۆمان سەرکەوتوون و ئێتر چاومروانی چێدەمکەن؟ عەبدوڵلای سەرکردەیان پێی فەرموون: ئەیی لەیادتان چوووە کە پێغەمبەر (دروودی خەوی لەسەر بێ) چی پێی فەرموون؟ گوتیان بەخوا دەرپۆین بۆ ناو مەردومەکە بەشی خۆمان تالان دەگرین، ئێتر سەنگەرەکانی خۆیان چۆڵ کرد، عەبدوڵلای چەند کەسی لەوێ مانەو، هەموویان شەهید کران، ئەوانی تریان چوون بۆ تالانی کۆکردنەو.

جا کاتی رۆشتن بۆناو خەڵکەکە سەریان لێ تێک چوو، نەیان دەزانی سەربەج لایەکا دەرکەن و بەرەو دوا شکان و هەڵهاتن، هۆی ئەوەش ئەوەبوو ئەمانە کەپشتی سوپای ئیسلامیان چۆڵ کردو، ئالان بەتالان و پڕو پیتی جیهانەو، لەم کاتە ناسکەدا، خالیدی کۆری ولید، کە ئەوکاتە لەگەڵ سوپای ناموسوڵمانەکان بوو هەلی دەست کەوتو و هێرشێ بردو بوو بەهۆی تێک شکاندنی سوپای ئیسلام، ئەمە ئەو رووداوێه کە خودا لەقورئانا بەم ئایەتە

باسی دمکاو دمه رموی: إِذْ تُصْعِدُونَ وَلَا تَلْوُونَ عَلَى أَحَدٍ وَالرَّسُولُ يَدْعُوكُمْ فِي أَخْرَاكُمْ ۖ جا موسولمانان زور خراب شکان و همموو هه لّه اتن، تهنه دوازده پیاو رایان نه کرد که له خه زمهت پیغه مبهردا مانه وه، دوژمن حهفتا کهسی له ئیمه شهید کرد پیغه مبهرو هاوړپییانی له غه زای به دردا زیانی سه دو چل کهسیان له دوژمن دابوو، حهفتا دیل و حهفتا کوژراویان هه بوو.

جا نه بو سوفیان که نه و روژه سهرؤکی بی باوهره کان بوو، کردیه سهر بهرزییه ک و بانگی کرد: نایا موحه ممه د خوی ماوه یا کوژراوه؟ سی جار ئه مهی دووباره کرده وه، پیغه مبهر (برودی خوی لسه بی) فهرمووی: وه لامی مه دهنه وه، نه و جا هه مان پرسپاری سهارمت به نه بو به کرو عومهری کوری خه طاب سی جار دووباره کرده وه، نه و جا بایدایه وه بو ناو کوومه لکه ی و گوتی: دیاره که نه مانه هه موویان کوژراون، نه گینا نه گهر زیندوو بونایه وه لامیان دمدایه وه.

عومهریش خوی بی رانه گیر، فهرمووی: دروت کرد نهی دوژمنی خودا! نه و ناوانه ی که تو یه که یه که هه ئیانت دا له سایه ی خودا وه هه موویان ماون، خودا مایه ی خه و خهفت و ناخوشی بو تو هیشتوته وه که پپی بته قی!

دوایی نه بو سوفیان گوتی: ئه م روژه بهرؤزه که ی به در، بزائن شه پش به سه ره یه هه رجاره ی لایه که دهیاته وه، وه که سه تلئ سهر بیر وایه، هه رساته ی وا به ده ست که سی که وه! هه روا گوتیشی: له ناو تهرمه کانتانا هه یه که تهرمه که ی شیواوه و لچو لیوو لوت و گوئ کران، نه وه هه رچه ند به فهرمانی من نه بوو، به لام پیشم ناخوش نه بووه!

نه و جا له خوشیانا دهستی کرد به سوزکردن و سروود گوتن و به دهنگی بهر ز خوش خوش دهیگوت: (اعل هبل، اعل هبل: سهر بهرزی بو هوبه ل! سهر بهرزی بو هوبه ل!) هوبه ل ناوی بوتی که وره یان بوو!

پیغمبریش (درویدی خوی لیسر بن) فہرمووی: (نہوہ بؤ وہلامی نادمہوہ؟) عہرزبان کرد: قوربان بلّین چی؟ فہرمووی: (بلّین: اللہ اعلیٰ اجل). واتہ: خودا گہورہترو شکومہندترہ.

نہبوسوفیانش گوتی: نئمہ خودایہ تریشمان ہہیہ ناوی عوززایہ، نیوہ نہومتان نییہ، پیغمبریش (درویدی خوی لیسر بن) فہرمووی: (نہوہ بؤ وہلامی نادمہوہ؟) گوتیان: قوربان بلّین چی؟ فہرمووی: (بلّین: نئمہ خودای گہورہ خاومن و سہرومرمانہ، بہلام نیوہ بی خاومن و بی سہرومرن!). (تاج/٦-٨٥ف-٢٦ز-٤. سوورہتی نالی عیمران + تاج/٨-٢٠٩ز-٨٧. باسی غہزای ثوحود).

١٢٤٠- عَنْ سَلَمَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: خَرَجْتُ مِنَ الْمَدِينَةِ ذَاهِبًا لِحَوِّ الْعَابَةِ حَتَّى إِذَا كُنْتُ بِبَيْتَةِ الْعَابَةِ لَقِيتُ غُلَامَ لِعَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ عَوْفٍ قُلْتُ: وَيْحَكَ مَا بِكَ قَالَ: أُحْدِثُ لِقَاحَ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قُلْتُ: مَنْ أَخَذَهَا؟ قَالَ غَطَفَانُ وَفَزَارَةُ فَصَرَخْتُ ثَلَاثَ صَرَخَاتٍ أَسْمَعْتُ مَا بَيْنَ لَابَتَيْهَا يَا صَبَاحَا يَا صَبَاحَا ثُمَّ الدَّفَعْتُ حَتَّى أَلْقَاهُمْ وَقَدْ أَخَذَوْهَا فَجَعَلْتُ أَرْمِيهِمْ وَأَقُولُ:

أَنَا ابْنُ الْأَكْوَاعِ وَالْيَوْمَ يَوْمَ الرُّضْعِ

فَاسْتَنَقَذْتُهَا مِنْهُمْ قَبْلَ أَنْ يَشْرَبُوا فَأَقْبَلْتُ بِهَا أَسْرِفُهَا فَلَقِيتُ النَّبِيَّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) فَقُلْتُ يَا رَسُولَ اللَّهِ إِنَّ الْقَوْمَ عِطَاشٌ وَإِنِّي أَغْجَلْتُهُمْ أَنْ يَشْرَبُوا سَفِيهُهُمْ فَابْعَثْ فِي إِيْرِهِمْ فَقَالَ يَا ابْنَ الْأَكْوَاعِ مَلَكْتُ فَاسْجَحْ إِنَّ الْقَوْمَ يُقْرُونَ فِي قَوْمِهِمْ) (الحديث ٣٠٤١، طرفه في: ٤١٩٤) (٢٩٥).

سہلہمہی کوری نہکوہع (عزای خوی لیسر بن) فہرمووی: دمرجووم بؤ جہنگہلہکہ کہنزیکہی بہریدی لہمہدینہوہ دوورہ، بہریدی دوو فہرسہخہ، کاتی گہیشتمہ ملہی جہنگہلہکہ، خولامی کی عہبدوہرہمانی کوری عہوفم پیگہیشٹ پەشوکا بوو، گوتہ: نہوہ جیتہ ہاوار لہخوت؟ گوتی: وشترہ شیردارہکانی پیغمبریان فراند. گوتہ: کی فراندی؟ گوتی: جہتہی ہوزی

غەطەفان و ھۆزی فەزارە، جامنیش وەك باوہ لەكاتی وادا، سێ جار بەھەموو دەنگم بەرمو مەدینە ھاوارم کرد: ئای لەم دەمە دەمی بەیانییەدا، خەڵکەكە! فریاكەون قەوماو! بەم قیزدییە لەم پەری مەدینەو ھەتا ئەو پەری مەدینەم ئاگادار کردووە. سەلەمە لەم غەزایەدا پیادە بوو و لاخی سواری پێ ئەبوو ئەوجا خۆم بەتەنھا گوژم داو بەرمو چەتەكان تێم تەقان و پاش ماومیی گرتەنەو، دەبینم و شترە دزیەكانیان واپێ، جابەتیر دام گرتن و بەدەم تیر تیگرتەنەو ھۆرم دەکردو دەمگوت:

أَلَا ابْنُ الْأَكْرَعِ وَالْيَوْمُ يَوْمُ الرُّضْغِ

واتە:

ئەم سەلەمە کۆری ئەکوەعم نامەرد دەکوژم بەئەمری شەرعم

ئیتەر بەشەرە تیر ھەلەم فراندن و و شترەكانم لێ سەندنەو و مەودای ئەووم نەدان كەبگەنە سەرئاو و ئاو بخۆنەو، ئەوجا بەرمو مەدینە لێم خورپن و گەرامەو. جا لەپێ پێغەمبەر و ھاوڕێیانی كەھاتبوون بەدەم ئەم رووداو و پێم گەشتن، عەزیم کرد: ئەی پێغەمبەری خودا! دوژمن حالیان شەرە ماندوو و مردوو و تینوون، منیش بەپەلە ھەلەم فراندن، نەمەشت پاراو ببەن، ئەگەر سوپایی بنێری بەدوایان دەیانگرنەو و تۆلەسی بەرودوایان لێ دەسینن!

فەرمووی (دروودی خۆی لەسەر بێ) : (ئەی کۆری ئەکوەع! بەمرازی خۆت گەشتوی داخی دلی خۆت پێ رشتوون، پێ لێ ھەلپرنیش زۆر باش نییە، كەواتە لیبوردنت ھەبێ باشە! چاوپۆشی بكە، وەکی تریش ئیستا گەشتوونەتە جیگە قایم، وان لەناو ولات و ھۆزی خۆیان، ھۆزەكەیان یاریدەیان دەدەن بشنێرن بەشوینیان سوودی نییە، ھەر بەئاسانی بۆمان زەوت ناکرێن).

راقه و شيكر دنه وه:

ئهم فهرموودميه دوازدهههم فهرموودهى سيانى (ثلاثي) يه، له بوخارى پيرؤزدا (بپروانه فهرموودهى ژماره: ۱۲۱۴ ات = ۲۹۶۰ ف).

۱۲۴۱- عَنْ أَبِي مُوسَى (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) فُكُّوا الْعَانِيَّ يَغْنِي الْأَسِيرَ وَأَطْعِمُوا الْجَائِعَ وَعَوِّدُوا الْمَرِيضَ. (الحديث ۳۰۴۶، أطرافه في: ۵۱۷۴، ۵۳۷۳، ۵۶۴۹، ۷۱۷۳) (۲۹۶).

ئهبوموسا (مژى خوى لى بى) فهرمووى: پيغهمبهر (درودى خوى لمسهر بى) دهفهرمووى: (ديل رزگار بکه، برسى تير بکه، بچن بو سهردانى نه خووش و بو هه والپرسينى).

۱۲۴۲- عَنْ أَبِي جُحَيْفَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ قُلْتُ لِعَلِيِّ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) هَلْ عِنْدَكُمْ شَيْءٌ مِنَ الْوَحْيِ إِلَّا مَا فِي كِتَابِ اللَّهِ قَالَ لَا وَالَّذِي فَلَقَ الْحَبَّةَ وَبَرَأَ النَّسَمَةَ مَا أَعْلَمُهُ إِلَّا فَهَمَّا يُعْطِيهِ اللَّهُ رَجُلًا فِي الْقُرْآنِ وَمَا فِي هَذِهِ الصَّحِيفَةِ قُلْتُ وَمَا فِي الصَّحِيفَةِ قَالَ الْعَقْلُ وَفَكَالُ الْأَسِيرِ وَأَنْ لَا يُقْتَلَ مُسْلِمٌ بِكَافِرٍ (الحديث ۳۰۴۷، أطرافه في: ۱۱۱، ۱۸۷۰، ۳۰۴۷، ۳۱۷۲، ۳۱۷۹، ۶۷۵۵، ۶۹۰۳، ۶۹۱۵، ۷۳۰۰) (۲۹۷).

ئهبوجوجهيفه (مژى خوى لى بى) فهرمووى: بههليم گوت: ئيوه كه بنه مالهى پيغهمبهرن، ئايا هيچ نامهو نووسراوو سرووشيكى تايبه تيبتيان والا، كه لاي ئهو خه لكه ي تر نه بى، وهك هه ندى كهس ئهم داوايه دهكهن ؟ فهرمووى: (بهو كهسه كه تومه دمه قينى و دهپروينى و، بهو كهسه كه هه موو گيانله بهراني دروست كردوو، شتى وامان لانييه، جگه له قورئان كه نامهى

(۲۹۶) لاحظ خاتمة كتاب الجهاد (فتح/ص ۱۹۵۹) المترجم.

(۲۹۷) قال صاحب التاج الجامع للأصول في احاديث الرسول رواه الشيخان (تاج/ص ۱/ص ۶۹ تاج/ص ۲/ص ۲۴) - المترجم.

خودایه، مه گهر تیگه یشتن و فه همی که خودا بیدا به موسوئمان، له باره ی قورئانی پیرۆزه وه، له گه ل ئه مه ش که و له م تۆماره نووسرا ودا. گوتم: باشه ئه م تۆماره چی لی نووسرا وه؟.

فه رمووی: (باسی چۆنی تی خویندان و، نه ندازه و چه شنی خوینبایی و باسی سه رانه و بارمته ی دیل و، ئه و مه سه له یه یش که موسوئمان له باتی بی باوهر (کافر) نا کو ژریت ه وه). (تاج/ ۱/ ۱۶-۸۸. زانی ن دهنو و سرت ه وه - ش/ ت).

۱۲۴۳- عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَنَّ رَجُلًا مِنَ الْأَنْصَارِ اسْتَأْذَنُوا رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) فَقَالُوا يَا رَسُولَ اللَّهِ اإِذْنُ فَلَنُتْرِكَ لَابْنَ أَخْتِنَا عَبَّاسٍ فِدَاءَهُ فَقَالَ: لَا تَدْعُونَ مِنْهَا دِرْهَمًا (الحديث ۳۰۴۸، طرفاه ی: ۲۵۳۷، ۴۰۱۸ (۲۹۸)

ئه نه س (هزی خوی لی بی) فه رمووی: کاتی عه بباسی مامه ی پیغه مبه ر (هرووی خوی لسه ر بی) له غه زای به دردا، دیل کرا، ویستی سه رانه بدا و خوی ئازاد بکا، پیاوانی له ئه نصاره کان، که خالوانی عه بدو لوطه لی بی باوکی عه بباس بوون، عه رزی پیغه مبه ریان کرد: قوربان! ریگه مان پی بده، که هه ندی له سه رانه که ی عه بباسی خوشکه زامان خوش ببین، و هه ندی له بارمته که ی که م بکه ی نه وه؟ پیغه مبه ر (هرووی خوی لسه ر بی) فه رمووی: (یه ک دره م چییه له بارمته که ی سه ری که م نا که نه وه).

۱۲۴۴- عَنْ سَلَمَةَ بْنِ الْأَكْوَعِ عَنْ أَبِيهِ قَالَ أَتَى النَّبِيَّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) عَيْنٌ مِنَ الْمُشْرِكِينَ وَهُوَ فِي سَفَرٍ فَجَلَسَ عِنْدَ أَصْحَابِهِ يَتَحَدَّثُ ثُمَّ انْفَتَلَ فَقَالَ النَّبِيُّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) اطْلُبُوهُ وَاقْتُلُوهُ فَقَتَلَهُ فَنَفَلَهُ سَلْبَهُ (الحديث ۳۰۵۱ (۲۹۹)

سه له مەهی کوری ئەگودە (بەزێ خۆی لێ بێ) فەرمووی: لە غەزای هەوازینا خەفییەیهکی ناموسو ئامانەکان هات بۆ سووسەکردنی هەوای پێغەمبەر (دروودی خۆی لەسەر بێ) لەناو هاوڕێکانی دا دانیشتو دەستی کرد بە قەسەو باس، لەپاشدا دزکەیی لێ کردو فرکەیی لێ کرد. پێغەمبەر (دروودی خۆی لەسەر بێ) فەرمووی: (بیدۆزنەوه بیکوژن) منیش شوێنی کەوتەم و کوشتەم و شترەکەیی ژیریم هینا بۆ لای پێغەمبەر (دروودی خۆی لەسەر بێ) ئەویش تفاقو و شترەکەیی دابەخۆم لەگەڵ چەکەکید.

١٢٤٥ - عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) أَنَّهُ قَالَ: يَوْمَ الْخَمِيسِ وَمَا يَوْمُ الْخَمِيسِ ثُمَّ بَكَى حَتَّى خَضَبَ دَمْعُهُ الْأَحْصَاءَ فَقَالَ: اشْتَدَّ بِرَسُولِ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) وَجَعُهُ يَوْمَ الْخَمِيسِ فَقَالَ: (اِثْنُونِي بِكِتَابٍ أَكْتُبُ لَكُمْ كِتَابًا لَنْ تَضِلُّوا بَعْدَهُ أَبَدًا) فَتَنَازَعُوا وَلَا يَتَّبِعِي عِنْدَ نَبِيِّ تَنَازَعُ فَقَالُوا: هَجَرَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: (دَعُونِي فَإِلَّذِي أَنَا فِيهِ خَيْرٌ مِمَّا تَدْعُونِي إِلَيْهِ) وَأَوْصَى عِنْدَ مَوْتِهِ بِثَلَاثٍ: (أَخْرِجُوا الْمُشْرِكِينَ مِنْ جَزِيرَةِ الْعَرَبِ وَأَجِيزُوا الْوَفْدَ بِخَوْرِ مَا كُنْتُ أَجِيزُهُمْ) وَكَسَبْتُ الثَّلَاثَةَ (الْحَدِيثُ ٣٠٥٣، طَرَفُهُ فِي: ٩٣ تَجْرِيد = ١١٤ فَتَحِ الْبَارِي) (٣٠٠).

ئێبنو عەبباس (بەزێ خۆی لێ بێ) فەرمووی: ئای لەو رۆژی پێنج شەممەیه چى رۆژى بوو؟! ئەوجا ئێبنو عەبباس زۆر گریا، هەتا بەفرمیسک چەوى بەرپى خۆى تەپکرد، ئەوجا فەرمووی: لەرۆژی پێنج شەممەدا، نەخۆشیەکەیی پێغەمبەر (دروودی خۆی لەسەر بێ) تەواو کەشەنگ بوو، فەرمووی: (نامەیهکم بۆ بهینن، هەتا نامەیهکەتان بۆ بنووسم، ئێتر لەپاش ئەو وەسیەت نامەیه هەتا هەتایە رێگەیی راست وون ناکەن و سەرتان لێ ناشیوی!) بەلام یاران لەناو خۆیاندا بوو بەهەرایان، خزمەتی پێغەمبەرانیشت شوێنی مشتو

مېرو بگرمو بهردهو شوینی ههراو هوریا نییه و نابی شتی وا روو بدا، نهوه بوو ههندی کهس ووتیان: پیغه مبهەر (دروودی خوی لسمەر بئ) دهبر سکیئی! چه زمرت — سهرو مائو منال و باوک و دایک و ههست و نهست به قوریانی گهردی سهەر گۆری پیرۆزی بئ — فهرمووی: (که وای لی هات لیم گه پین باخه ریکی حالی خۆم بمر و خۆم ئاماده بکه م بۆ شادبوون به خزمهتی پهرومردگارم، نه م حاله ی خۆم گه لی باشترو چاکتره له مه ی که ئیوه له منتان دهوی!).

فهرمووی: چه زمرت (دروودی خوی لسمەر بئ) له کاتی مردنی دا سئ راسپیری موسو لمانانی کرد: فهرمووی (دروودی خوی لسمەر بئ) : (فره خواکان له دوورگه ی عهرهب دمرکه ن و، وهک خۆم به جوانی نوینهر (وهفد) به پری بکه ن..). فهرمووی: راسپیری سیهه میانم له یاد نه ماوه. (تاج/ ۸- ۱۸۸ ف — ۸۱- باسی دمرکردنی ناموسو لمانه کان له له دوورگه ی عهرهب) + (پر: ژ- ۹۳).

۱۲۴۶- عَنْ ابْنِ عُمَرَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) قَالَ: قَامَ النَّبِيُّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) فِي النَّاسِ فَأَتَى عَلَى اللَّهِ بِمَا هُوَ أَهْلُهُ ثُمَّ ذَكَرَ الدَّجَالَ فَقَالَ: (إِنِّي أُنذِرُكُمْ وَمَا مِنْ نَبِيٍّ إِلَّا قَدْ أُنْذِرَ قَوْمَهُ لَقَدْ أُنْذِرَ نُوحٌ قَوْمَهُ وَلَكِنْ سَأَقُولُ لَكُمْ فِيهِ قَوْلًا لَمْ يَقُلْهُ نَبِيٌّ لِقَوْمِهِ: تَعْلَمُونَ أَنَّهُ أَغْوَرٌ وَأَنَّ اللَّهَ لَيْسَ بِأَغْوَرَ) (الحديث ۳۰۵۷، أطرافه في: ۳۳۳۷، ۳۴۳۹، ۴۴۰۲، ۶۱۷۵، ۷۱۲۳، ۷۱۲۷، ۷۴۰۷) (۳۰۱).

ئیبنو عومەر (پزی خوی لی بئ) فهرمووی: پیغه مبهەر (دروودی خوی لسمەر بئ) هه لسا یه وه دوانیکی بۆ مهردومه کهدا سوپاسی که شایسته ی خودا بی کردی و، ئینجا هاته سهەر باسی جه جال و فهرمووی: (من هوشیارتان ده که مه وه مه ترسیتان ده که مه بهر له جه جال، هه موو پیغه مبه ره کانی تریش له پیش مندا که له کانی خویان ناگادار کردۆته وه مه ترسی نهویان خستونه ته بهر، به لام

من قسه یه گتان بۆ ده کهم له بابته ئهو نه حله تیه وه، که هیچ پیغه مبه ری ئهم قسه یه ی نه کردو وه بۆ گه لی خو ی، ئه ویش ئه مه یه که جه جال یه که له چا وه دیاره که خودای گه وره یه که له چا و نییه - ش/د/ت) (تاج/ ۱۰- ۳۱۴- ف ۱۱۲- نیشانه کانی جه جاله ...).

۱۲۴۷- عَنْ حَدِیْقَةِ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: قَالَ النَّبِيُّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ): (اَكْتُبُوا لِي مَنْ تَلَفَّظَ بِالإِسْلَامِ مِنَ النَّاسِ) فَكُتِبْنَا لَهُ أَلْفًا وَخَمْسَ مِائَةِ رَجُلٍ فَقُلْنَا نَخَافُ وَنَحْنُ أَلْفٌ وَخَمْسُ مِائَةٍ فَلَقَدْ رَأَيْنَا ابْتِلَانًا حَتَّى إِنَّ الرَّجُلَ لَيَصْلِي وَحَدَّهُ وَهُوَ خَائِفٌ (الحديث ۳۰۶۰) (۳۰۲)

حوزه یفه (رمزی خو ی لئ بئ) فهرمووی: پیغه مبه ر (دروودی خو ی له سمر بئ) فهرمووی: ئه وانه ی که موسولمان بوون ناویانم بۆ بنووسن) کاتی ناوه گانمان نووسی هه زارو پینج سهد پیاو بوون له ناو خو مانا ده مانگوت: تاز ه ئیمه له دوژمن بترسین، وه لحال هه زارو پینج سهد کهس بین، به لام له وه دوا خودا تووشی تافیکردنه وه مه کی وای کردین ته نانه ت پیاو به ته نهایش نویژی بکردایه هه ر ده ترسا، که پئی بزانی و تووشی ئازا وه وه ته نه ی بکه ن.

۱۲۴۸- عَنْ أَبِي طَلْحَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) أَنَّهُ كَانَ إِذَا ظَهَرَ عَلَى قَوْمٍ أَقَامَ بِالْعَرَصَةِ ثَلَاثَ لَيَالٍ. (الحديث ۳۰۶۵، طرفه فی: ۳۹۷۶) (۳۰۳)

ئه بو طه لحه (رمزی خو ی لئ بئ) فهرمووی: پیغه مبه ر (دروودی خو ی له سمر بئ) جاران کاتی که زال ده بوو به سهر هۆزیکا، سی شه و له لاما لانه که یان له دیاریان ده مایه وه، هه تا خو یان پشویی بده و دوژمنیش به ته واوی داماوو چاوترسین ببئ) (تاج/ ۸- ۱۲۳- ف ۴۷- کاتو ده می شه ر خو ش بوون).

(۳۰۲) أخرجه مسلم في الإيمان، باب: الإستسار بالإيمان للخائف رقم: ۱۴۹.

(۳۰۳) أشار العسقلاني والعيني إلى أن مسلماً أخرج متابعة عبد الأعلى لهذا الحديث (فتح الباري

۱۲۴۹- عَنْ ابْنِ عُمَرَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) قَالَ ذَهَبَ فَرَسٌ لَهُ فَأَخَذَهُ الْعَدُوُّ فَظَهَرَ عَلَيْهِ الْمُسْلِمُونَ فَرَدَّ عَلَيْهِ فِي زَمَنِ رَسُولِ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) وَأَبَقَ عَبْدٌ لَهُ فَلَحِقَ بِالرُّومِ فَظَهَرَ عَلَيْهِمُ الْمُسْلِمُونَ فَرَدَّ عَلَيْهِ عَلَيْهِ خَالِدُ بْنُ الْوَلِيدِ بَعْدَ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ). (الحديث ۳۰۶۷، أطرافه في: ۳۰۶۸، ۳۰۶۹) (۳۰۴).

ئیبنوعومەر (رمزی خوی لن بی) فەرمووی: ئەسپیکم هەبوو تەرا بوو، دوژمن گرتیان و بردیانەو هەبوو خۆیان، لەپاش دا کە سوپای موسوڵمانان سەرکەوت بەسەریاندا، ئەسپەکەیان دایەو هەخۆم، ئەمەیش بەسەرینی پێغەمبەر (دروودی خوی لەسەر بی) خۆی بوو، لەسەر فەرمانی خۆشی دایانەو هەبوو پێم لەپاش مەرگی پێغەمبەریش (دروودی خوی لەسەر بی)، کۆیلەیکەم هەبوو هەلەت و رایکردە ناو رۆمەو، کاتێ کە موسوڵمانان سەرکەوتن بەسەریان دا، خالیدی کوری وەلید کەسەرکردە سوپای ئیسلام بوو، لەو سەرکەوتنەدا کۆیلەیکە دایەو هەخۆم (تاج/ ۱۵۰/ ۸- ۶۳- ناموسوڵمانی جەنگی نابێ بەخاوەنی مائی موسوڵمان).

۱۲۵۰- عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) قَالَ: قُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ ذَبَحْنَا بُهَيْمَةً لَنَا وَطَحْنَتْ صَاعًا مِنْ شَعِيرٍ فَتَعَالَ أَلْتِ وَنَفَرٌ فَصَاحَ النَّبِيُّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) فَقَالَ: (يَا أَهْلَ الْخَنْدَقِ إِنَّ جَابِرًا قَدْ صَنَعَ سُوزًا فَحَيِّ هَلَا بِكُمْ) (الحديث ۳۰۷۰، طرفاه في: ۴۱۰۱، ۴۱۰۲) (۳۰۵).

جابیری کوری عەبدوللە (رمزی خوی لن بی) فەرمووی: روژی غەزای خەندەق لەکاتی هەلگەندنی خەندەکەدا، سەرنجەم دا پێغەمبەر (دروودی خوی لەسەر بی) تەواو برسی بوو، جا چوو مەو هەبوو لای ژنەکەم و پێم گوت: هیچمان هەیە؟ دەبینم پێغەمبەر (دروودی خوی لەسەر بی) تەواو برسێیەتی ئەویش هەمانەیکە هینا

مەنئ جۆی تیا بوو، بەرخۆلەیهکی دەستەمۆشمان ھەبوو ئەویشم سەربری، جا ئەو جۆکەیی ھاری و منیش بەرخەکەم جنی و کردمە ناو دیزەکەییەو و مەھر دوکمان پیکەو و لئ بوینەو.

ئەوجا چووم عەرزی پیغەمبەرم کرد: قوربان! بەرخۆلەیهکمان سەربریو مەنئ جۆشمان ھاریو بۆ نان، خۆت و چەند کەسئ بفرموون، وەرن بۆ نیومرۆژە بۆ مائی ئیمە پیغەمبەریش (دروودی خوی لەسەر بئ) بانگەوازی ھەلداو فەرمووی: ئەی ئەھلی خەندەق! جابیر قاوەلئی واتە: نیومرۆژە- دروست کردوو بفرموون بەزوویی بچین! (تاج/ ۴- ۳۴۰ ف- ۲- یەکی تر لەموعجیزەکانی پیغەمبەر زۆرکردنی نان و چیشتە).

۱۲۵۱- عَنْ أُمِّ خَالِدِ بِنْتِ خَالِدِ بْنِ سَعِيدٍ قَالَتْ: أَتَيْتُ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) مَعَ أَبِي وَعَلَيَّ قَمِيصٌ أَصْفَرُ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ): (سَنَةِ سَنَةٍ) قَالَ عَبْدُ اللَّهِ: وَهِيَ بِالْحَبَشِيَّةِ حَسَنَةٌ قَالَتْ: فَذَهَبْتُ أَلْعَبُ بِخَاتَمِ الثُّبُوقِ فَرَزَبَنِي أَبِي قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ): (دَعَهَا) ثُمَّ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ): (أَبْلِي وَأَخْلَفِي ثُمَّ أَبْلِي وَأَخْلَفِي) (الحديث ۳۰۷۱، أطرافه في: ۳۸۷۴، ۵۸۲۳، ۵۸۴۵، ۵۹۹۳) (۳۰۶).

ئوم خالید کچی خالیدی کوری سەعید (بەزی خوی لئ بئ) فەرمووی: لەخزمەت باوکم دا منال بووم چووم بۆ خزمەتی پیغەمبەر (دروودی خوی لەسەر بئ) کراسیکی زەردم لەبەردا بوو پیغەمبەر (دروودی خوی لەسەر بئ) فەرمووی: (سەنە سەنە) ئەم ووشەییە بەزمانی ھەبەشی واتە: جوانە جوانە، ئوم خالید فەرمووی: جاجووم یاریم بەمۆری پیغەمبەرایەتی کرد کەلوولەییەکی سوور بوو بەقەد ھێلکەیی کۆترئ دەبوو، بەناوشانیەو بوو باوکیشم تیئ خوریم کەشتی وانەکەم، پیغەمبەر (دروودی خوی لەسەر بئ) فەرمووی: قەیناکە وازی لئ بێنە.

له پاشان پیڅه مبه ر (دروودی خوی لسمر بن) دوعای بو کردمو وه رمووی: (جار له گهل جارا بڑیت، تا ثم جلوه وینهی کون دمه کیت) (پروانه: تاج/ ۴-ل-۱۳۲ف- ۳۹-ستایش کردن له کاتی جل پوشینا + تاج/ ۴-ل-۲۸۰ز- ۹۲ف- ۱، ۲، ۳، + تاج/ ۴-ل-۲۵۷ف- ۸۳ - نیشانه کانی جهستهی پیروزی پیڅه مبه ر (دروودی خوی لسمر بن).

گری و ده سپیسی و به ری کردن و پیشوازی خه باتگیران

۱۲۵۲- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: قَامَ فِيْنَا النَّبِيُّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) فَذَكَرَ الْغُلُولَ فَعَظَّمَهُ وَعَظَّمَ أَمْرَهُ قَالَ: لَا أَلْفَيْنَ أَحَدَكُمْ يَوْمَ الْقِيَامَةِ عَلَى رَقَبَتِهِ شَاةٌ لَهَا تُغَاءٌ عَلَى رَقَبَتِهِ فَرَسٌ لَهُ حَمْحَمَةٌ يَقُولُ يَا رَسُولَ اللَّهِ أَغْنِنِي فَأَقُولُ لَا أَمْلِكُ لَكَ شَيْئًا قَدْ أَبْلَغْتُكَ وَعَلَى رَقَبَتِهِ بَعِيرٌ لَهُ رُغَاءٌ يَقُولُ يَا رَسُولَ اللَّهِ أَغْنِنِي فَأَقُولُ لَا أَمْلِكُ لَكَ شَيْئًا قَدْ أَبْلَغْتُكَ وَعَلَى رَقَبَتِهِ صَامِتٌ يَقُولُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ أَغْنِنِي فَأَقُولُ لَا أَمْلِكُ لَكَ شَيْئًا قَدْ أَبْلَغْتُكَ وَأَوْ عَلَى رَقَبَتِهِ رِقَاعٌ تَخْفِقُ فَيَقُولُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ أَغْنِنِي فَأَقُولُ لَا أَمْلِكُ لَكَ شَيْئًا قَدْ أَبْلَغْتُكَ (الحديث ۳۰۷۳، طرفه في: ۲۶۷۰ ت = ۱۴۰۲ ت = ب/ ۲-ل- ۹۵) (۳۰۷).

ومرگه پراوه که ی به ته وای و اله پی شه وه له ژماره: ۶۷۰ دا رابوورد.

۱۲۵۳- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) قَالَ: كَانَ عَلَى ثَقَلِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) رَجُلٌ يُقَالُ لَهُ: كِرْكِرَةٌ فَمَاتَ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ): (هُوَ فِي النَّارِ) فَذَهَبُوا يَنْظُرُونَ إِلَيْهِ فَوَجَدُوا عَبَاءَةً قَدْ غُلَّتْهَا (الحديث ۳۰۷۴) (۳۰۸).

(۳۰۷) أخرجه مسلم في الإمامة، باب: غلظ تحريم الفلول، رقم: ۸۳۱.

(۳۰۸) قال العسقلاني: لم يوافق مسلم على تخريج حديث عبدالله بن عمرو، في قصة الفال

(فتح/ ۶ ص ۱۹۵ - خاتمة كتاب الجهاد والسير) - المترجم.

عبداللہ کوری عہمر (ہمزای خوی لئ بئ) فہرمووی: پیاوی ھہبوو ناوی
 کھرکھرہ بوو، بارگہچی پیغہمبہر بوو، کاتی مرد پیغہمبہر (دروودی خوی لمسر بئ)
 فہرمووی: (کھرکھرہ لہناو ناگری دوزخ دایہ).

کھچوون تہماشایان کرد بالاپوشیکیان دوزیہوہ، کھ کھرکھرہ (ہمزای خوی لئ
 بئ) لہتالانی دزیبووی بؤ خوی) (تاج/۸/۱۶۷-۱۶۷).

۱۲۵۴- عَنْ ابْنِ الزُّبَيْرِ لَابْنِ جَعْفَرٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمْ) أَتَدَّكُرُ إِذْ تَلَقَّيْنَا رَسُولَ
 اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) أَنَا وَأَلْتِ وَأَبْنُ عَبَّاسٍ قَالَ نَعَمْ فَحَمَلْنَا وَتَرَكَكَ
 (الحديث ۳۰۸۲) (۳۰۹).

عبداللہ کوری زوبہیر بہ عبداللہ کوری جہعفری فہرموو (ہمزای خوی
 لئ بئ) : ئایا لہیادتہ کھ من و تۆ ئیبنو عہباس چوین بہپیری پیغہمبہرہوہ
 (دروودی خوی لمسر بئ) کاتی تہشریفی ہات بؤ مہککھ؟ فہرمووی: بہلئ لہبیرمہ،
 ئہوہبوو ئیمہی ھہلگرت و تۆی ھہلنہگرت، چونکہ یہکیکمانی خستہ
 پاشکۆی و یہکیکمانی خستہ بہردہمی). (تاج/۸/۸۷-۲۵ بہرپرکردن و
 پیشوازی خہباتگیران-ش).

۱۲۵۵- عَنْ السَّائِبِ بْنِ يَزِيدَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) ذَهَبْنَا نَتَلَقَّى
 رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) مَعَ الصَّبْيَانِ إِلَى ثِيَّةِ الْوَدَاعِ (الحديث
 ۳۰۸۳، طرفاه فی: ۴۴۲۶، ۴۴۲۷) (۳۱۰).

سائیبی کوری یہزید (ہمزای خوی لئ بئ) فہرمووی: ھہتا ثہنیہتولوداع، لہگہل
 منالاندا چووین بہپیری پیغہمبہرہوہ (دروودی خوی لمسر بئ). (تاج/۸-۸۷ ف-۲۵-۲۵
 تودیع الغزاة واستقبالهم).

ثەنیه: واتە: ملە، وەك لەلای پێنجوین شوێنی هەیه پێی دەگوتری: ملەكەو. جابەدەوری مەدینەدا چەند ملەیی هەیه كە جاران باو بوو كاتی رێبوارێکی ئازیز بەرپێدەكرا یادەچوون بەپیریەو تا ئەو جێگەیه بەرپیان دەکرد، یا دەچوون بەپیریەو، كەواتە وشە (ثنية الوداع) واتە: ملە ی خواحافیزی.

۱۲۵۶- عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: كُنَّا مَعَ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) مَقْفَلُهُ مِنْ عُسْفَانَ وَرَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) عَلَى رَاحِلِهِ وَقَدْ أَرْدَفَ صَفِيَّةَ بِنْتُ حُجَيٍّ فَعَثَرَتْ نَاقَتُهُ فَصُرِعَا جَمِيعًا فَأَقْتَحَمَ أَبُو طَلْحَةَ فَقَالَ يَا رَسُولَ اللَّهِ جَعَلَنِي اللَّهُ فِدَاكَ قَالَ: (عَلَيْكَ الْمَرْأَةُ) فَقَلَبَ ثَوْبًا عَلَى وَجْهِهِ وَأَتَاهَا فَأَلْقَاهُ عَلَيْهَا وَأَصْلَحَ لَهُمَا مَرَكِبُهُمَا فَرَكِبَا وَاکْتَفَنَا رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) فَلَمَّا أَشْرَفْنَا عَلَى الْمَدِينَةِ قَالَ: (آيُونَ تَائِبُونَ عَابِدُونَ لِرَبِّنَا حَامِدُونَ) فَلَمْ يَزَلْ يَقُولُ ذَلِكَ حَتَّى دَخَلَ الْمَدِينَةَ (الحديث ۳۰۸۵، طرفه في: ۲۳۵ت= ۳۷۱ف) (۳۱۱).

ئەنەس (رەزى خوى لى بى) فەرمووی: لەخزمەت پێغەمبەردا بووین كاتی لەغەزای عوسفان گەراپەو، حەزرمەت (درووی خوى لەسەر بى) بەسواری و شترەكەى خۆى بوو، صەفییەى خێزانى خەستبەو پاشكوێ خۆى، و شترەكەیان سەرسمێكى دا، هەردووکیان پێكەو كەوتنە خوارووە ئەبوطەلحەش خۆى هەڵدایە خوارووە گوتی: ئەى پێغەمبەرى خودا! خودا بمكات بەقوربانى تۆ! فەرمووی: (ئاگات لەصەفییە بى) جا ئەبوطەلحە بەزووی جلیكى دا بەرووی خۆیداو پەلامارى ژنەكەیداو ئەو جلكەى دا بەسەر ژنەكەداو، زەگاری كرد لەو هەلوێستە ئالۆزەو، و لاخەكەى سازكردووە بۆیان و، هەردووکیان سوار بوونەو. ئیتر وەك خەرمانەى مانگ ناخڵەمان

له پیغهمبهردا، جا کاتی مه دینه مان لی دمرگهوت، ههتا چووینه ناوشاری مه دینه، پیغهمبهرد (دروودی خوی لى بن) ههر دهیغه رموو: (آیون تائبون عابدون لربنا حامدون: واگه راینه وه بو لای خودای خو مان، په شیمانین له ههموو خراپی خو مان، خودای خو مان ده پهرستین و به کوئی دل سوپاس و ستایشی ده کهین!) (تاج/ ۸- ۱۰۰ ف- ۳۲- ده ستوور ده گانی سواری) + (ریاض/ ۳- ۸۰۲- ۱۷۷).

۱۲۵۷- عَنْ كَعْبٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَنَّ النَّبِيَّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) كَانَ إِذَا قَدِمَ مِنْ سَفَرٍ ضَحَّى دَخَلَ الْمَسْجِدَ فَصَلَّى رَكَعَتَيْنِ قَبْلَ أَنْ يَجْلِسَ (الحديث ۳۰۸۸، أطرافه في: ۲۷۵۷، ۲۹۴۷، ۲۹۴۸، ۲۹۴۹، ۲۹۵۰، ۳۵۵۶، ۳۸۸۹، ۴۴۱۸، ۴۶۷۳، ۴۶۷۶، ۴۶۷۷، ۴۶۷۸، ۶۲۵۵، ۶۶۹۰، ۷۲۲۵).

که عبی کوری مالیک (همزی خوی لى بن) فه رمووی: ده ستووری پیغهمبهرد (دروودی خوی لى بن) وابوو، کاتی له کاتی چیشته نگاودا له سه فهر بهاتبایه ته وه، له پیشا ده چوو بو مزگهوت و لهوئ بهر له وه دابنیشی دوورکات نویژی سوننه تی ده کرد) (ریاض/ ۳- ۸۰۳- ۱۷۸ ف- ۱- و سوننه ته که ریبار که گهیشته جی له پیش دا بجی بو مزگهوت..).

ماموستای ماموستایان (الحافظ أحمد بن علي بن حجر العسقلاني) له پایانی ئه م نامه ی (الجهاد والسير) دا ده فهرموئ: نامه ی خه بات و تیکۆشان و غه زاو ژیننامه، له سه ره تاوه ههتا ئیره (۳۷۱) سی سه دو حه فتا و شهش فهرمووده ی بهرزه وه بووی واتیادا، چلیان بی رشتن (موعه لله قن = ته علیقن = بیرشتهن) ئهوانی تریشیان په یوه ستن (واته: موصولن) دوو بارمبووه گانیان (۲۶۶) دوو سه دو شهشت و شهش فهرمووده ن، پوخته که یان: (۳۷۱- ۲۶۶ = ۱۱۰) سه د فهرمووده ن، موسلیمیش هه موویانی ده ره ی ناوه بیجگه له مانه یان:

- ١- فهرموودهى ژماره: ١١٤٩ ت = ٢٧٩٠ ف = (الجنة مائة درجة).
- ٢- فهرموودهى ژماره: ٢٧٩٧ فتح له ته جريده كه دا نبيه: (لولا أن رجلاً من....).
- ٣- فهرموودهى ژماره: ٢٨١٥ فتح له ته جريده كه دا نبيه: (اصطح ناس الخمرة...).
- ٤- فهرموودهى موعه پرهى كورى شوعبه: (بلغنا نبينا) وا له پيش ژماره: ٢٨٨ ف.
- ٥- فهرموودهى عومهر: (أليس قتلانا في الجنة) وا له پيش ژماره: ٢٨٨ ف.
- ٦- ژ: ٢٨٢٤ ف له (ت) دا نبيه: (.. طلحة يحدث عن يوم أحد...).
- ٧- ژ: ١١٦٤ ت = ٢٨٢٨ ف: (.. كان أبو طلحة لا يصوم... من أجل الغزو...).
- ٨- ژ: ١١٧٣ ت = ٢٨٤٥ ف: (وقد حسر عن فخذيه وهو يتحنط...).
- ٩- ژ: ١١٧٨ ت = ٢٨٥٥ ف: (فرس يقال له اللحيق...).
- ١٠- ژ: ١١٨٤ ت = ٢٨٧٢ ف: (.. ناقة تسمى العضباء لا تسبق...).
- ١١- ژ: ١١٩٢ ت = ٢٨٩٦ ف: (رأى سعد أن له فضلاً على من دونه...).
- ١٢- ژ: ٢٨٩٩ ف له (ت) نبيه: (.. إرموا فأنا معكم كلكم...).
- ١٣- ژ: ١١٩٤ ت = ٢٩٠٠ ف: (إذا أكتبوكم فعليكم بالتبلي...).
- ١٤- ژ: ١١٩٧ ت = ٢٩٠٩ ف: (ما كانت حلية سيوفهم الذهب الفضة...).
- ١٥- ژ: حديث ابن عمر بعثت بين يدي الساعة.
- ١٦- ژ: ١١٩٨ ت = ٢٩١٥ ف. لكن أخرجه من طريق أخرى عن ابن عباس عن عمر: (.. سيهزم الجمع ويولون الدبر...).
- ١٧- حديث عمرو بن تغلب، رقم: ٢٩٢٧ ف. له (ت) نبيه: (.. قتال الترك...).
- ١٨- ژ: ١٢٠٩ ت = ٢٩٥٤ ف: (.. وإذا لقيتم فلاناً وفلاناً فحرّوهما بالتار...).
- ١٩- ژ: ١٢١٦ ت = ٢٩٦٤ ف: (.. ما غبر من الدنيا إلا كالثعلب...).
- ٢٠- ژ: ٢٩٧٤ ف له (ت) نبيه: (.. قيس بن سعد أراد الحج فرحل...).

- ۲۱- ژ: ۱۲۲۶ ت = ۲۹۹۳ ف: (...أذا نزلنا سَبَحْنَا...).
- ۲۲- ژ: ۱۲۱۸ ت = ۲۹۷۶ ف: (... هَاهُنَا أَنْ تَرَكَّزَ الرَّأْيَةُ...).
- ۲۳- ژ: ۱۲۲۶ ت = ۲۹۹۳ ف: (...أذا نزلنا سَبَحْنَا...).
- ۲۴- ژ: ۱۲۲۷ ت = ۲۹۹۶ ف: (إذا مرضَ العبدُ المؤمنُ... كَتَبَ لَهُ مِثْلُ مَا كَانَ يَعْمَلُ).
- ۲۵- ژ: ۱۲۲۸ ت = ۲۹۹۸ ف: (لو يَعْلَمُ النَّاسُ مَا فِي الْوَحْدَةِ).
- ۲۶- ژ: ۱۲۲۲ ت = ۳۰۱۰ ف: (عَجِبَ اللَّهُ مِنْ قَوْمٍ يَدْخُلُونَ الْجَنَّةَ فِي السَّلَاسِلِ).
- ۲۷- ژ: ۱۲۲۵ ت = ۳۰۱۷ ف: (مَنْ بَدَّلَ دِينَهُ فَاقْتُلُوهُ...).
- ۲۸- ژ: ۳۰۴۵ ف. له ته جریده کهدا لهم شوینه دا نییه، داستانه که ی خوبه ییب. و فیه حدیث بنت عیاض.
- ۲۹- ژ: ۱۲۴۴ ت = ۳۰۵۱ ف: (أَتَى النَّبِيَّ عَيْنَ الْمُشْرِكِينَ).
- ۳۰- ژ: ۳۰۵۹ ف له (ت) نییه: (وَاتَّقِ دَعْوَةَ الْمَظْلُومِ... فَإِنَّهَا مُسْتَجَابَةٌ).
- ۳۱- ژ: ۱۲۵۳ ت = ۳۰۷۴ ف: (كَانَ عَلَى ثَقُلِ النَّبِيِّ... قِصَّةُ كَرَكْرَةِ).
- ۳۲- ژ: ۱۲۵۵ ت = ۳۰۸۳ ف: (نَتَلَقَّى رَسُولَ اللَّهِ.... إِلَى ثَنِيَةِ الْوُدَاعِ).
- هه روا دمفه رموی: بیستو چهوت بیستراو (اثر) ی هاوه لانیشی واتیادا خودا بو خوئی باشتری لی دهزانی.
- بروانه: فیهقی ناسان، بهرگی سییه م ل ۸۶۵-ز ۲۴۶ هه تا ل ۸۹۸-ز ۳۵۷ + نامه ی خه بات و تی کو شان - ریاض الصالحین/ ۳- ۹۳۶ زنجیره/ ۲۳۴ هه تا ل- ۹۷۸ ز ۲۳۵.
- ل= لاپه ره، ز= زنجیره،. ته رجه مه کوردییه که.
- نامه ی خه بات و تی کو شان (الجهاد) له ریاض الصالحین دا وا له لاپه ره/ ۹۳۶ بهرگی سییه م. زنجیره/ ۲۳۴ هه تا ل ۹۹۵ ز ۲۴۱.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

٦١- باسه کانی پیتج یهک (أبواب الخمس)

(بروانه: تاج/ ٨- ل ١٣٣ز ٥٦- ل ١٣٩ز ٥٨- ل ١٤٠ز ٥٩)

١٢٥٨- عَنْ مَالِكِ بْنِ أَوْسٍ بْنِ الْحَدَثَانِ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: بَيْنَا أَنَا جَالِسٌ فِي أَهْلِي حِينَ مَتَعَ النَّهَارُ إِذَا رَسُولُ عُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) يَأْتِينِي فَقَالَ: أَحِبُّ أَمِيرَ الْمُؤْمِنِينَ فَأُطْلَقْتُ مَعَهُ حَتَّى أَذْخُلَ عَلَى عُمَرَ فَإِذَا هُوَ جَالِسٌ عَلَى رِمَالِ سَرِيرٍ لَيْسَ بَيْنَهُ وَبَيْنَهُ فِرَاشٌ مُتَكِيٌّ عَلَى وَسَادَةٍ مِنْ أَدَمٍ فَسَلَّمْتُ عَلَيْهِ ثُمَّ جَلَسْتُ فَقَالَ: يَا مَالُ إِنَّهُ قَدِمَ عَلَيْنَا مِنْ قَوْمِكَ أَهْلُ آيَاتٍ وَقَدْ أَمَرْتُ فِيهِمْ بِرَضَخٍ فَأَقْبَضُهُ فَأَقْسِمُهُ بَيْنَهُمْ فَقُلْتُ: يَا أَمِيرَ الْمُؤْمِنِينَ لَوْ أَمَرْتُ بِهِ غَيْرِي قَالَ أَقْبِضْهُ أَيُّهَا الْمَرْءُ فَبَيْنَا أَنَا جَالِسٌ عِنْدَهُ أَنَاهُ حَاجِبُهُ يَرْفَأُ فَقَالَ هَلْ لَكَ فِي عُثْمَانَ وَعَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ عَوْفٍ وَالزُّبَيْرِ وَسَعْدِ بْنِ أَبِي وَقَّاصٍ يَسْتَأْذِنُونَ؟ قَالَ: نَعَمْ فَأَذِنَ لَهُمْ فَدَخَلُوا فَسَلَّمُوا وَجَلَسُوا ثُمَّ جَلَسَ يَرْفَأُ يَسِيرًا ثُمَّ قَالَ هَلْ لَكَ فِي عَلِيٍّ وَعَبَّاسٍ قَالَ نَعَمْ فَأَذِنَ لَهُمَا فَدَخَلَا فَسَلَّمَا فَجَلَسَا.

فَقَالَ عَبَّاسٌ: يَا أَمِيرَ الْمُؤْمِنِينَ اقْضِ بَيْنِي وَبَيْنَ هَذَا وَهُمَا يَخْتَصِمَانِ فِيمَا أَفَاءَ اللَّهُ عَلَى رَسُولِهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) مِنْ مَالِ بَنِي النَّضِيرِ فَقَالَ: الرَّهْطُ عُثْمَانُ وَأَصْحَابُهُ يَا أَمِيرَ الْمُؤْمِنِينَ اقْضِ بَيْنَهُمَا وَأَرِخْ أَحَدَهُمَا مِنَ الْآخَرِ.

قَالَ عُمَرُ: تَيَّدَكُمُ أَنْشَدَكُمُ بِاللَّهِ الَّذِي يَأْذِنُهُ تَقُومُ السَّمَاءُ وَالْأَرْضُ هَلْ تَعْلَمُونَ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: (لَا لُورَثَ مَا تَرَكْنَا صَدَقَةً) يُرِيدُ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) نَفْسَهُ قَالَ الرَّهْطُ: قَدْ قَالَ ذَلِكَ فَأَقْبَلَ عُمَرُ عَلَى عَلِيٍّ وَعَبَّاسٍ فَقَالَ: أَنْشَدَكُمَا اللَّهُ أَتَعْلَمَانِ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَدْ قَالَ: ذَلِكَ قَالَا قَدْ قَالَ ذَلِكَ قَالَ عُمَرُ: فَإِنِّي أُحَدِّثُكُمُ عَنْ هَذَا الْأَمْرِ إِنَّ اللَّهَ قَدْ خَصَّ رَسُولَهُ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) فِي هَذَا الْفَيْءِ بِشَيْءٍ لَمْ يُعْطِهِ أَحَدًا غَيْرَهُ ثُمَّ قَرَأَ ﴿وَمَا أَفَاءَ اللَّهُ عَلَى رَسُولِهِ مِنْهُمْ﴾ إِلَى قَوْلِهِ قَدِيرٌ فَكَانَتْ هَذِهِ خَالِصَةً لِرَسُولِ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) وَاللَّهُ مَا اخْتَارَهَا دُونَكُمْ وَلَا اسْتَأْثَرَ بِهَا

عَلَيْكُمْ قَدْ أَعْطَاكُمْوهَا وَبَيَّهَا فِيكُمْ حَتَّى بَقِيَ مِنْهَا هَذَا الْمَالُ فَكَانَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) يُنْفِقُ عَلَى أَهْلِهِ نَفَقَةً سَتَتِهِمْ مِنْ هَذَا الْمَالِ ثُمَّ يَأْخُذُ مَا بَقِيَ فَيَجْعَلُهُ مَجْعَلًا مَالِ اللَّهِ فَعَمِلَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) بِذَلِكَ حَيَاتَهُ أَشَدُّكُمْ بِاللَّهِ هَلْ تَعْلَمُونَ ذَلِكَ قَالُوا: نَعَمْ.

ثُمَّ قَالَ لِعَلِيٍّ وَعَبَّاسٍ: أَتَشُدُّكُمْ بِاللَّهِ هَلْ تَعْلَمَانِ ذَلِكَ قَالَ عُمَرُ ثُمَّ تَوَفَّى اللَّهُ نَبِيَّهُ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) فَقَالَ أَبُو بَكْرٍ: أَنَا وَلِيُّ رَسُولِ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) فَقَبَضَهَا أَبُو بَكْرٍ فَعَمِلَ فِيهَا بِمَا عَمِلَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) وَاللَّهُ يَعْلَمُ إِنَّهُ فِيهَا لَصَادِقٌ بَارٌّ رَاشِدٌ تَابِعٌ لِلْحَقِّ ثُمَّ تَوَفَّى اللَّهُ أَبَا بَكْرٍ فَكُنْتُ أَنَا وَلِيُّ أَبِي بَكْرٍ فَقَبَضْتُهَا سَتَتِينَ مِنْ إِمَارَتِي أَعْمَلُ فِيهَا بِمَا عَمِلَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) وَمَا عَمِلَ فِيهَا أَبُو بَكْرٍ وَاللَّهُ يَعْلَمُ إِنِّي فِيهَا لَصَادِقٌ بَارٌّ رَاشِدٌ تَابِعٌ لِلْحَقِّ ثُمَّ جِئْتُمَانِي تُكَلِّمَانِي وَكَلِمَتُكُمَا وَاحِدَةٌ وَأَمْرُكُمَا وَاحِدٌ جِئْتَنِي يَا عَبَّاسُ تَسْأَلْنِي نَصِيكَ مِنْ ابْنِ أَخِيكَ وَجَاءَنِي هَذَا يُرِيدُ عَلَيًّا يُرِيدُ نَصِيْبَ امْرَأَتِهِ مِنْ أَبِيهَا فَقُلْتُ لَكُمَا: إِنَّ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: لَا تَوَرُّثُ مَا تَرَكَنَا صَدَقَةً فَلَمَّا بَدَأَ لِي أَنْ أَذْفَعَهُ إِلَيْكُمَا قُلْتُ: إِنْ شِئْتُمَا دَفَعْتُهَا إِلَيْكُمَا عَلَى أَنْ عَلَيْكُمَا عَهْدُ اللَّهِ وَمِيثَاقُهُ لَتَعْمَلَانِ فِيهَا بِمَا عَمِلَ فِيهَا رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) وَبِمَا عَمِلَ فِيهَا أَبُو بَكْرٍ وَبِمَا عَمِلْتُ فِيهَا مُنْذُ وَلَيْتُهَا فَقُلْتُمَا اذْفَعُهَا إِلَيْنَا فَبَذَلْتُكَ دَفَعْتُهَا إِلَيْكُمَا فَأَشَدُّكُمْ بِاللَّهِ هَلْ دَفَعْتُهَا إِلَيْهِمَا بِذَلِكَ؟ قَالَ الرَّهْطُ نَعَمْ.

ثُمَّ أَقْبَلَ عَلَى عَلِيٍّ وَعَبَّاسٍ فَقَالَ أَتَشُدُّكُمْ بِاللَّهِ هَلْ دَفَعْتُهَا إِلَيْكُمَا بِذَلِكَ قَالَا: نَعَمْ قَالَ فَتَلْتَمِسَانِ مِنِّي قِضَاءَ غَيْرِ ذَلِكَ فَوَاللَّهِ الَّذِي يَأْذِنُهُ تَقْوَمُ السَّمَاءُ وَالْأَرْضُ لَا أَقْضِي فِيهَا قِضَاءَ غَيْرِ ذَلِكَ فَإِنْ عَجَزْتُمَا عَنْهَا فَادْفَعَاهَا إِلَيَّ فَبِإِنِّي أَكْفِيكُمَاهَا (الحديث ٣٠٩٤، أطرافه في: ٢٩٠٤، ٤٠٣٣، ٤٨٨٥، ٥٣٥٧، ٥٣٥٨، ٦٧٢٨، ٧٣٠٥) (٣١٢).

مالیکی کوپی ئهوسی کوپی هه دئان (رهزی خوی لێ به) فهرمووی: له مالی خۆم له ناو کهسو کارم دانیشتبووم، چیشته نگاوێکی درهنگ بوو، له ودهمه دا نێردراوی عومهری کوپی خهطاب هات به دواما، گوتی: فهرمانپهروای موسوڵمانان منی ناردوو به شوینتا که بچی بۆ خزمهتی منیش له گه ئیا چوو و چوو مه خزمهتی ته ماشام کرد له سهر تهخته یهکی به په لکه خورما چنراوی رووت دانیشتوو، دۆشهک و رایه خو شتی وای له سهر رانه خراوه، به لکو رێک له سهر تهخته رهق و تهقه که پال کهوتوو، و له سهر پشتیهکی چهرمین شانی داداوه، سلاوو روژ باشیم لێ کردو ئهوجا له خزمهتیدا دانیشتم.

فهرمووی: (ماله! چهند بنه ماله یی له هۆزه کهی تۆ هاتوون بۆ لامان، منیش هه ندی یارمه تيم برپارداوه بۆیان، وهری بگهرو خۆت دابهشی بکه به سه ريانا. منیش گوتم: قوربان! خۆزگه فهرمانت ده کرد به که سیکی تر که به م کاره هه ئسی. فهرمووی: ده بی ههر وهری بگری ئه ی بیاوی باش!

من ههر هیشتا له خزمهتی دا دانیشتبووم که په رده دار (دهرگاوان) ده کهی که ناوی یه رفهه بوو، هات بۆ خزمهتی و عه رزی کرد: قوربان! عوسمانی کوپی عه ففانو عه بدو په رحمانی کوپی عه وفو زوبهیری کوپی عه وامو سه عدی کوپی ئه بو وه قاص، له دمه ره وه چاو په روان ده کهن، که جه نابتان رێگه یان پێ بدن بێن بۆ خزمهتتان، فهرمانتان به چیه؟

عومهر فهرمووی: با بێن، ئه ویش فهرمووی لێ کردن و هاتنه ژووره وهو سلاویان کردو دانیشتن. ئه وجا یه رفهه که می تر له شوینی خۆی دانیشته وهو هاته وهو گوتی: عه لی و عه بباسیش چاو په روان رێگه خوازی ده کهن، فهرمانت به چیه؟ فهرمووی: به لێ بابین! ئه ویش فهرمووی له وانیش کردو ئه وانیش هاتن و سلاویان کردو دانیشتن، جا عه بباس فهرمووی: ئه ی فهرمانپهروای موسوڵمانان! دادگایی نیوان من و نیوانی ئه مه بکه، عه بباس و عه لی

کیشیه کیان هه بوو، سه بارمت به دابهش کردنی ئه و دهستکه وهی که له م
 نایه ته دا باس کراوه: ﴿وَمَا آفَاءَ اللَّهِ عَلَى رَسُولِهِ مِنْهُمْ﴾ (بروانه: ژماره: ۱۱۹۵ ات
 = ۲۹۰۴ ف) کۆمه له گهش واته: عوسمان وهاوه له کانی فهرموویان: ئه ی
 فهرمانه روه ای موسو لمانان! به فهرموو دادگای نیوان ئه م
 دوانه بکه رزگاریان بکه له دهستی یه کتری، چونکه گیرۆده بوون
 به دهستی ئه م کیشیه وه.

نیمامی عومهر (همزی خوی لئ بئ) فهرمووی: (له سه ره خو بن، توو ئه و
 خودایه ی که به فهرمانی ئه و نه رزو ئاسمان راوستاوه، ئایا ئاگاتان لیه که
 پیغه مبه ر (دروودی خوی له سر بئ) فهرموویه تی: (که له پوور له ئیمه ی پیغه مبه ران
 ناگیرئ ئه وه ی له دارایی دنیا له ئیمه به جئ بمینئ له پاش مه رگمان ده بی
 به خیر و خه رج ده کړئ، له به ر ژم وه ندی ئیسلامدا) ، دیاره پیغه مبه ر (دروودی خوی
 له سر بئ) به م فهرمووده یه خو شی مه به سته، ئایا ئه مه دزمان یا نا؟ کۆمه له که
 فهرموویان: به لئ ئه وه ی فهرمووه .

ئه و جا عومهر رووی کرده عه لی و عه بباس پئی فهرموون: توو خودا ئایا
 ئیوه ش ئه مه دزمان؟ هه ردووکیان گو تیان به لئ ئه وه ی فهرمووه، عومهر
 فهرمووی: ده با باسی ئه م کاره تان بو بکه م، هه موو دزمانین که خودا له م
 فهینه، له م مفته ماله، هه ندئ شتی ته رخان کردووه بو پیغه مبه ر خو ی،
 و نه وه ی به که سی تر نه داوه، ئنجا بو روونکردنه وه: ی ئه و شته ی که ته رخان
 کراوه بو پیغه مبه ر (دروودی خوی له سر بئ) ئه م نایه ته ی خوینده وه که باسی ئه و شته
 ده کا، که ده فه رموئ: ﴿وَمَا آفَاءَ اللَّهِ عَلَى رَسُولِهِ مِنْهُمْ فَمَا أَوْجَفْتُمْ عَلَيْهِ مِنْ خَيْلٍ
 وَلَا رِكَابٍ وَلَكِنَّ اللَّهَ يُسَلِّطُ رُسُلَهُ عَلَى مَنْ يَشَاءُ وَاللَّهُ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ﴾ که
 مه عناکه ی له پێشه وه رویش ت عومهر (همزی خوی لئ بئ) فهرمووی: (ده ی ئه مه
 تایه ت بوو به پیغه مبه ر (دروودی خوی له سر بئ) به لام سویندم به خودا، که رچی ئه مه
 وایه و خودا خو ی ئه م به شه ی ته رخان کردبوو بو پیغه مبه ر، به لام

پېغهمبهر (دروودی خوی لسمبر بڼ) هر بڅوځی به تهنه نه مهی خهرج نه دهمکردو
نیوهی لی بی بهش بکا، به لکوو بهشی نیومشی لی ددهاو په خشی دمکرد
به ناوتانا، تا هم سامانهی که نیستا نیوه کیسه تانه له سهری مایه وه بڅ
پېغهمبهر خوی.

پېغهمبهر (دروودی خوی لسمبر بڼ) له ژپانی خویدا نازوقه ی سالانه ی خیزانه کانی
لهو مالی فهیئه دابین دمکرد، ومنه ومیشی له وه دهمایه وه حیسابی مالی خوی
بڅ دمکرد، و دایده نا بڅ ئیش و کارو پیویستی موسولمانان جا هه تا
پېغهمبهر (دروودی خوی لسمبر بڼ) خوی مابوو، له ژپانی خویدا هم حاله بهردموام بوو،
توو زاتی خودا نایا ناگاتان له مه هیه یا نا ؟ کومه له که فهرموویان: به لی
ناگامان لییه تی و چوڼ دمفهرموئ وایه. نه و جا نیمامی عومهر به عه لی و
عه عباسی فهرموو: (توو زاتی خودا نیومش وک نه وان هم باس و خواسه
دمزان یا نا؟) نه وانیش فهرموویان: به لی دمیزانین.

عومهر فهرمووی: کاتی پېغهمبهر (دروودی خوی لسمبر بڼ) خودا بریدیه وه و پیا له ی
مهرگی نوڅی، نه بوبه کری صدیق که بوو به جینشینی نه و فهرمووی: من
سهره سیټی شهرعی پېغهمبهر و له جپی نه و کارو باره کانی نه انجام ددهم،
نه و مابوو نه بوبه کر نه و مالی و مرگرت رپک به پیی بهرنامه که ی
پېغهمبهر (دروودی خوی لسمبر بڼ) دابهشی دمکرد، خودا بڅ خوی دمزان: که نه بوبه کر
نه و مالی به راست و دروستی زور به باشی به پیی هه ق وک پېغهمبهر خوی
به بی که م و زیاد خهرج دمکرد، تا کاتی نه بوبه کریش خودا بریدیه وه بڅ لای
خوی و منیش بووم به سهره سیټی نه بوبه کرو هم مالی و مرگرت، و ه تا
ماوهی دوو سال بهرنامه که ی پېغهمبهر و بهرنامه که ی نه بوبه کر، سهارمت
به م مالی په پره و دمکرد.

و خودا بڅ خوی به و بانی سهره وه ناگاداره که من له م کارمدا راست و
دروست بووم و چاکه کارو ریگه ی هه ق گربووم، په پره ی ره واییم دمکرد،

که چی نه وه بوو ئیوه ههردووکتان بهمه رازی نه بوون ههردووکتان بهیه که وه هاتن بۆلام و قسه تان کردبوو بهیه که نهی عه بباس! تۆ هاتبووی داوای پشکه که له پووری خۆت له برازاگهت دهکرد، عه لیش هاتبوو داوای بهشی ژنه که ی له میراتی باوکی دهکرد، نه وه بوو منیش پیتانم گوت: پیغه مبهری خودا (برووی خوی له سهر بێ) دمه فرموی: (که له پوورمان لێ ناگیرئ، هه رچی له ئیمه له پاش مهرگ به جی بمینئ ده بی به خیر و سه دهقه).

به لام کاتی بۆم ده رکهوت که ته سلیمی ئیوه ی بکه م سه رم سوکتر ده بی، نه وه بوو به م مهرجه ته سلیمی ئیوه م کرد: (به ئین و په یمان بیت ده ی ده یدمین به خودای گه وره سه بارمت به م ماله، په پرده ی نه و به رنامه یه بکه یین که پیغه مبه ر له سه رده می خۆیدا و نه بو به کر له سه رده می خۆیدا و، من له ماوه ی نه م دوو ساله دا جی به جیمان کردوه) وه ئیوه ش به مه قاییل بوون و من له سه ر نه م بنه مایه یه، نه م ماله م ته سلیمی ئیوه کرد که ئیوه سه ره وه سیهت بن بۆ دابه شکردنی سالانه ی به سه ر پێشیاوانیدا، جا سویندتان ده دم به خودا ئایا من له سه ر نه م شیوه یه نه م ماله م ته سلیم به م دوانه کرد یا نا؟ کۆمه له که فه رموویان: به لئ وایه.

نه و جا رویکرده عه لی و عه باسیش و پێیانی فه رموو: سویندتان ده دم به خودا ئایا من له سه ر نه م شیوه یه و به پێی نه م مهرجه نه م ماله م ته سلیم به ئیوه کردوه یا نا؟ هه ردووکیان گوئیان: به لئ چۆن دمه فرمووی وایه. عومه ر فه رمووی: (نه ی ئیتر چیتان له من ده وئ، دیاره برپاریکی ترتان له من ده وئ له م بارمه وه! ده ی سویندم به و خودایه ی که نه م ئاسمان و زه مینه به فه رمانی نه و هه لده سوپین، برپاری تری جگه له مه له م بارمه وه ناده م، چونکه هه ر برپاریکی تر بده م نا هه قه و منیش شتی نا هه ق نا که م، به مه رازین نه و ا باشه، خۆ نه گه ر ناتوانن نه م به رنامه یه ی ئیمه جی به جی بکه ن و

دهبى به كيشه و بهر هتان له سهري، نه و روو به رووى خو مى بكه نه وه، من چاره سهري ده كه م بۆتان. (بروانه: ژماره: ٩٧٧ ت = ٢١٧٤ ف).

١٢٥٩ - عَنْ أَنَسٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَنَّهُ أَخْرَجَ ثَعْلَيْنِ جَرْدَاوَيْنِ لَهُمَا قَبْلَانِ فَحَدَّثَ أَنَّهُمَا ثَعْلَا النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) (الحديث ٣١٠٧، طرفاه في: ٥٨٥٧، ٥٨٥٨) (٣١٣).

نه نه س (رهمزی خوی لى بى) جووتى سۆلى چه رمینی بى مووی دمهینا، دوو بهر مزوانه یان هه بوو، بریتی بوون له دوو زویل قایش قایم کرابوون له پیشی سۆله کان، پارچه یه کیان سه ریکی به ند کرابوو به سه ریکی سۆله که وه و نه سه ره که ی تری به و به سه ری سۆله که وه، ده که وته نیوان په نجه که له و په نجه که ی ته نیشتیه وه، وه پارچه که ی تریشیان هه روها بوو، به لام نه میان ده که وته نیوان په نجه ی ناو مر است و په نجه ی براتووته وه، تاکی دوو ده میش هه روها، وه نه نه س (رهمزی خوی لى بى) فه رمووی: نه مه سۆله کانى پیغه مبه ره (درووی خوی له سه ر بى) (تاج/٤/١٢١-ز-٣٦-پیل او- ب/د/ت/ن).

- ١- به یوه ندی نه م فه رموودانه به پینچ یه که وه، له چه ند روویه که وه یه وه ک: به لگه ی هه بوونی پینچ یه ک و چه سپاندنی.
- ٢- سه ره تای چه سپانی پینچ یه ک.
- ٣- پینچ یه ک له چی ده که وى و له چی نا که وى، کى دابه شی ده کا.
- ٤- نه و شتانه ی له پیغه مبه ره (درووی خوی له سه ر بى) به جیماون، په یوه ندیان به پینچ یه که وه چییه، وه ک سۆل و شمشیرو خانوو.. تاد.
- ٥- ماله کانى هاو سه ره کانى له م لایه نه وه بریاریان چییه.

١٢٦٠ - عَنْ عَائِشَةَ أَنَّهَا أَخْرَجَتْ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا) كِسَاءَ مُلَبَّدَا وَقَالَتْ فِي هَذَا نُرْعَ رُوحَ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) فِي رَاوِيَةٍ: أَنَّهَا أَخْرَجَتْ إِلَيْنَا عَائِشَةَ

إِذَا رَأَى غَلِيظًا مِمَّا يُصْنَعُ بِالْيَمَنِ وَكِسَاءً مِنْ هَذِهِ الَّتِي يَدْعُونَهَا الْمَلْبَدَةَ (الحديث ۳۱۰۸، طرفه في: ۵۸۱۸) (۳۱۴).

نهبو بورده (برجمتی خودی لن بی) فهرمووی: حه زره تی عائیشه (برجای خوی لن بی) پۆشاکێکی نهستووری پیناوی دهرهیناو فهرمووی: ئانه له مه دا گیانی پیغه مبهری خودا کیشرا. له گیرانه وهیه کا نه بو بورده دمه رمووی: چووم بۆ دینی دایکه عائیشه بۆ ماله وه، به رکۆش (ئیزار) یکی نهستووری دهرهینا، لهو جوړه به رکۆش و ئیزارانه که له یه مه ن دروست ده کرین، له گه ل جلیکی تری پینه پیناویدا، ئینجا سویندی بۆمان خوارد به خوا: که پیغه مبهر (دروودی خوی له سر بی) له کاتی گیان کیشانی داو، له سه ره مه رگ دا، ئه م دوو جلکه ی له به ردا بوو (تاج/ ۱۰۹/ ۴- ف ۳- ز ۳۲- ش/ د/ ت).

۱۲۶۱- عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَنَّ قَدَحَ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) الْكَسَرَ فَاتَّخَذَ مَكَانَ الشَّعْبِ سِلْسِلَةً مِنْ فِصَّةٍ (الحديث ۳۱۰۹، أطرافه في: ۵۶۳۸) (۳۱۵).

ئهنهس (برجای خوی لن بی) فهرمووی: جامه که ی پیغه مبهر (دروودی خوی له سر بی) که ئاوو شتی وای بی ده خوارد وه شکا، جیگه ی قلیشه که ی به کشته کیکی زیو پینه کرد. ۱۲۶۲- عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ الْأَنْصَارِيِّ قَالَ وَلَدَ لِرَجُلٍ مِنَّا غُلَامٌ فَسَمَّاهُ الْقَاسِمَ فَقَالَتْ الْأَنْصَارُ لَا نَكْنِيكَ أَبَا الْقَاسِمِ وَلَا نُنْعِمُكَ عَيْنًا فَأَتَى النَّبِيَّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) فَقَالَ يَا رَسُولَ اللَّهِ وَلَدَ لِي غُلَامٌ فَسَمَّيْتُهُ الْقَاسِمَ فَقَالَتْ الْأَنْصَارُ لَا نَكْنِيكَ أَبَا الْقَاسِمِ وَلَا نُنْعِمُكَ عَيْنًا فَقَالَ النَّبِيُّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) أَحْسَنْتَ الْأَنْصَارُ سَمُّوا بِاسْمِي وَلَا تَكْنُوا بِكُنْيَتِي فَإِنَّمَا أَنَا قَاسِمٌ (الحديث ۳۱۱۵، أطرافه في: ۳۱۱۴، ۳۵۳۸، ۶۱۸۶، ۶۱۸۷، ۶۱۸۹، ۶۱۹۶) (۳۱۶).

(۳۱۴) قال العيني: (واخرجه مسلم في اللباس) (عيني/ ۱۵ص ۲۲) - المترجم.

(۳۱۵) قال في الفتح/ ۶ص ۲۸۵: لم يوافقه مسلم على تخريج حديث أنس في القدح - المترجم.

(۳۱۶) اخرجه مسلم في الآداب، باب: النهي عن التكني بأبي القاسم...، رقم: ۲۱۳۲.

جاییری کوری عهبدو للّا (درویدی خوی لی بی) فهرمووی: پیایوکی نه نصاری کورپکی بوو ناوی نا قاسم، یاران پیان فهرموو: نه پیّت ده لّیین نه بولقاسم و نه بهم که سناوه (نه بهم کونیه یه) چاوو دلت روشن ده که پنه وه (چونکه نه بولقاسم که سناوی پیغه مبهرو ههر قابیل به خویه تی). پیاو هکesh چوو بو لای پیغه مبهرو نه مهی بو باس کرد، فهرمووی (درویدی خوی لیسر بی): (نافه ریم بو نه نصار! ناوی من که محمد و نه حمهد و... ناوه کانی ترمه، بکه نه به ناو بو خوتان، بو منال و کهسو کارتان، به لام که سناوه کهم که نه بولقاسمه مه کهم به که سناو بو خوتان، له راستیدا من قاسم - واته: پشک دابهش کارم - له ناوتاندا، به لام به شه که خوی کهمه، یا زوره، به دهستی خویه، به دهستی من نییه) (تاج/ ۱۰-۱۵۵-۶۲ - کونیه و که سناوی پیغه مبهرو (درویدی خوی لیسر بی).

۱۲۶۳- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: (مَا أُعْطِيَكُمْ وَلَا أَمْنَعُكُمْ إِلَّا مَا أَنَا قَاسِمٌ أَضَعُ حَيْثُ أُمِرْتُ) (الحديث ۳۱۱۷) (۳۱۷).

نه بوهوره پیره (درویدی خوی لی بی) فهرمووی: پیغه مبهرو (درویدی خوی لیسر بی) فهرمووی: (نه پیّدانی بهش به دهست منه و نه نه دانی، من ته نیا دابهشکارم، خودا خوی بهشی گه وره بهشی بچوک دها، و نه ندازه و جووری دیاری دهکا، نه وهی به دهستی منه نه وهیه: نه وهی خوا دمیدا له ناوتانا، به پیی فهرمانی خودا خوی دابهشی بکه به سه رتانا).

۱۲۶۴- عَنْ خَوْلَةَ الْأَنْصَارِيَّةِ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا) قَالَتْ سَمِعْتُ لَيْثِي (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) يَقُولُ: (إِنَّ رَجُلًا يَتَخَوَّضُونَ فِي مَالِ اللَّهِ بِغَيْرِ حَقٍّ فَلَهُمُ النَّارُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ) (الحديث ۳۱۱۸) (۳۱۸).

(۳۱۷) لم يوافقه مسلم على تخريج حديث أبي هريرة: (ما أعطيكم ولا أمنعكم..) (فتح/ ۶/ ۲۸۵) المترجم.

(۳۱۸) لم يوافقه على تخريج حديث خولة: (إن رجلاً يخوضون في مال الله بغير حق..) المصدر السابق - المترجم.

خەولەى ئەنصارىيە (مەزەى خەولەى لىس بەى) فەرمووى: لەپىڭەمبەرم بىست دەيفەرموو: (پىاو گەلىكى زۆر بەنارەوا لرف لەمال و سامانى خوا دەمدەن، بەهەق و بەناھەق مالى بەندەگانی خوا دەخۆن، يازيانى سامانيان لى دەمدەن!) . (تاج/۸/ ۱۳۶/۱ - ۳- ۵۶).

روونکردنەوه:

خەولە (مەزەى خەولەى لىس بەى) ئەنصارىيە، سەحابىيە، راستەر ئەوهەيه: كەناوى خەولەى كچى قەيسى كورى فەهەدە، كونيەى: ئوم موخەممەدە، لەپىشا ژنى حەمزەى مامى پىڭەمبەر (دروودى خەولەى لىس بەى) بوو، لەدوا ئەو شووى كردوو بەپىاوئىكى ئەنصارى لەهۆزى بەنى زريق، لەبوخارى پىرۆزدا يەك فەرموودەى هەيه. كە ئەم فەرموودەيه واين لەخزمەتيدا.

۱۲۶۵- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) : (غَزَا نَبِيٌّ مِنَ الْأَنْبِيَاءِ فَقَالَ لِقَوْمِهِ: لَا يَتَّبِعُنِي رَجُلٌ مَلَكَ بُضْعَ امْرَأَةٍ وَهُوَ يُرِيدُ أَنْ يَنْبِيَّ بِهَا وَلَمَّا يَنْبِيَّ بِهَا وَلَا أَحَدٌ بَنَى يُبُوتًا وَلَمْ يَرْفَعْ سُقُوفَهَا وَلَا أَحَدٌ اشْتَرَى غَنَمًا أَوْ خِلْفَاتٍ وَهُوَ يَنْتَظِرُ وَلَا ذَهَابًا فَغَزَا فِدَاكَ مِنَ الْقَرْيَةِ صَلَاةَ الْعَصْرِ أَوْ قَرِيبًا مِنْ ذَلِكَ فَقَالَ لِلشَّمْسِ: إِنَّكَ مَأْمُورَةٌ وَأَنَا مَأْمُورٌ اللَّهُمَّ احْبِسْهَا عَلَيْنَا فَحَبَسَتْ حَتَّى فَتَحَ اللَّهُ عَلَيْهِ فَجَمَعَ الْغَنَائِمَ فَجَاءَتْ يَغْنِي النَّارَ لِتَأْكُلَهَا فَلَمْ تَطْعَمَهَا فَقَالَ: إِنَّ فِيكُمْ غُلُولًا فَلْيَبَايِعْنِي مِنْ كُلِّ قَبِيلَةٍ رَجُلٌ فَلَزِقَتْ يَدُ رَجُلٍ بِيَدِهِ فَقَالَ: فِيكُمْ الْغُلُولُ فَلْيَبَايِعْنِي قَبِيلَتِكَ فَلَزِقَتْ يَدُ رَجُلَيْنِ أَوْ ثَلَاثَةٍ بِيَدِهِ فَقَالَ: فِيكُمْ الْغُلُولُ فَجَاءُوا بِرَأْسٍ مِثْلِ رَأْسِ بَقَرَةٍ مِنَ الذَّهَبِ فَوَضَعُوهَا فَجَاءَتْ النَّارُ فَأَكَلَتْهَا ثُمَّ أَحَلَّ اللَّهُ لَنَا الْغَنَائِمَ رَأَى ضَعْفَنَا وَعَجَزَنَا فَأَحْلَاهَا لَنَا) (الحديث ۳۱۲۴، طرفه في: ۵۱۵۷ (۳۱۹).

ئەبۇھورەیرە (رەزى خۇى لىق بى) فەرمۇۋى: پېغەمبەر (درودى خۇى ئەسەر بى) فەرمۇۋى:

(پېغەمبەر ئى لە پېغەمبەر - درودى خۇى گەورە لەسەر ھەموۋىيان - ويىستى بچى بۇ غەزايى بەگەلەكەى خۇى فەرمۇۋ: ئەو پىاۋەى كەژنى مارەبەرپوۋە دەيەۋى كە بىگۈيزىتەۋە ۋە نەيگۈيزاۋەتەۋە، با ئەو جۆرە پىاۋە لەگەلما نا نەيەت بۇ ئەم غەزايە، ھەروەھا ئەو كەسەيش كە خانويەكى دروست كىردە ھىشتا سەرى نەگرتوۋە، ھەروەھا ئەو كەسەيش كەبىزن ۋە مەرۋ مالىياتى ئاۋسى لەسەر گۈانى كىرپوۋە چاۋەرۋانى زايىنيان دەكات.

فەرمۇۋى: ئەۋجا چوۋ بۇ غەزاكەۋ، دەمى نوپۇزى عەسر، يانزىكى كاتى نوپۇزى عەسر، لەدىكە نىزىكەۋە بوۋ پېغەمبەرەكە بەخۇرى فەرمۇۋ: تۇيش فەرمانبەرى ۋە منىش فەرمانبەرم، خودايە! ئەم خۇرە رابگرە بۇمان ۋە مەيەلە ئاۋا بىي ھەتا فەرمانى خۇمان ئەنجام دەدەين ۋە ئەم گۈندە ئازاد دەكەين، ئىتر خودا خۇرەكەى راگرت بۇى ۋە خۇرەكە ئاۋا نەبوۋ ھەتا خودا شارەكەى فەتەج كىرد بۇى، فەرمۇۋى: ئەنجا ھەرچى تالانىان گىرتبوۋ كۇيان كىردەۋە لەسەر دەستوۋرو ياساى پىشېنەى پېغەمبەرەن لەشۈيىنىكى بەرزى بەرچاۋدا خىران كىردەۋە، دايان نا ھەتا ئاگر لەئاسمانەۋە بەفەرمانى خودا بىت بىخۋا، بۇ دوۋپات كىردنەۋەى ئەۋەى كە غەزاكەيان لەبەر خودا بوۋە لەبەر تەماى مالى دنيا نەبوۋە، كەچى ئاگرەكە ھات جەشكەى نەكرد!

ئىتر پېغەمبەرەكە زانى كەگىزى ۋە دىزى ۋە دەسپىسى لە تالانىيەكە كراۋە، بۇيە فەرمۇۋى: گىزىتان لەتالانىيەكە كىردوۋە بۇيە ئاگرەكە ناخۋا كەۋايە با لەھەر خىلى پىاۋى پەيمانم بەداتى، جا لەكاتى پەيمان كىردنەكەدا، دەستى پىاۋى لەسەر خىللەكان نوۋسا بەدەستى پېغەمبەرەكەۋە. فەرمۇۋى: دىزىيەكە ۋا لەناۋ ئىۋەدا، باخىللەكەى تۇ بىن يەكەيەكە پەيمانم بەدەنى، كاتى ئەۋ خىللە پەيمانان پى دا، دەستى پىاۋى يا دوۋ پىاۋ لكا بەدەستى پېغەمبەرەكەۋە دىزەكان دۇزرانەۋەۋە فەرمۇۋى: دىزىيەكە ئىۋە كىردوتانە.

ئەوجا پارچەیی زێریان هێنا بۆ پیغەمبەرەکه، لەسەر شیۆهی سەرەگا وابوو، ئەویشیان لەسەر مائی تالانییەکه دانا، کە لەسەر زەویەکه دانرابوو ئەوجا ناگرەکه لەئاسمانەوه هاتو هەمووی خوارد! حەزرەت (دروودی خوی لەسەر بێ)

فەرمووی: لەپیش ئیمەدا خواردنی تالانی بۆ کەسی تر حەلال نەبوو، بەلام لەپاش دا خودای پاک و پیرۆزو گەوره، کەدی حالی ئیمەی گەلی ئیسلام کزەو بێ هیزەو زەبوونین، بەزەوی پیامان دا هاتەوهو، بۆی حەلال کردین (تاج / ۸/ ۱۳۵-ش).

۱۲۶۶- عَنْ ابْنِ عُمَرَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) بَعَثَ سَرِيَّةً فِيهَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ عُمَرَ قَبْلَ تَجْدٍ فَعِنُمَا إِبِلًا كَثِيرَةً فَكَانَتْ سِهَامُهُمْ اثْنِي عَشَرَ بَعِيرًا أَوْ أَحَدَ عَشَرَ بَعِيرًا وَتَقْلُوا بَعِيرًا بَعِيرًا (الحديث ۳۱۳۴، طرفه في: ۴۳۳۸ (۳۲۰)).

ئێبنوعومەر (بەزی خوی لێ بێ) فەرمووی: پیغەمبەر (دروودی خوی لەسەر بێ) پەلێ لەشکری نارد بەرمو نەجد بۆ غەزا، مەن خۆم لەناویانا بووم، رانە وشترو گەلەیهکی زۆرمان بەتالان گرت، گشتمان هەریهکی سەرو دوازدە وشت، پشکمان بەرکەوت. پیغەمبەریش هەریهکی سەرو وشتی تری بەزیادە بەش پیمان دا. (تاج/ ۸/ ۱۳۶-ز ۵۶-ف ۵+).

۱۲۶۷- عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) قَالَ بَيَّنَّمَا رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) يَقْسِمُ غَيْمَةً بِالْجِفْرَانَةِ إِذْ قَالَ لَهُ رَجُلٌ اغْدِلْ فَقَالَ: لَهُ لَقَدْ شَقِيتُ إِنْ لَمْ أَغْدِلْ (الحديث ۳۱۳۸ (۳۲۱)).

جابیری کوری عەبدوللّا (بەزی خوی لێ بێ) فەرمووی: جاری پیغەمبەر (دروودی خوی لەسەر بێ) لەجەعرانە تالانی دابەش دەکرد بەسەر یارانیدا، لەپاش غەزای

هه‌وازین، له‌و دهمه‌دا پیاوئ که‌ناوی ذولخوهمیسه‌ری ته‌میمی بوو، پئی گوت: شته‌که به‌عه‌داله‌ت دابه‌شکه! پی‌غه‌مبه‌ریش پئی فه‌رموو: (به‌دبه‌خت خو‌م نه‌گه‌ر عادل و دادپه‌روهر نه‌به‌م!). (پروانه: ژماره: ۱۸۳ = ۲۸۶۴ ف + ژماره: ۱۰۱۵ ات = ۲۳۰۷ ف).

۱۲۶۸- عَنْ ابْنِ عُمَرَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) أَنَّ عُمَرَ بْنَ الْخَطَّابِ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَصَابَ جَارِيَتَيْنِ مِنْ سَبْيِ حُنَيْنٍ فَوَضَعَهُمَا فِي بَعْضِ بُيُوتِ مَكَّةَ قَالَ فَمَنْ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) عَلَى سَبْيِ حُنَيْنٍ فَجَعَلُوا يَسْعَوْنَ فِي السَّككِ فَقَالَ عُمَرُ يَا عَبْدَ اللَّهِ انْظُرْ مَا هَذَا فَقَالَ مَنْ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) عَلَى السَّبْيِ قَالَ اذْهَبْ فَأَرْسِلَ الْجَارِيَتَيْنِ (الْحَدِيثُ ۳۱۴۴، طَرَفُهُ فِي: ۹۲۹ تجريد = ۲۰۳۲ فتح الباري).

ئیب‌نو‌عو‌مه‌ر (د‌غزای خو‌ی ل‌ی ب‌ی) فه‌رمو‌وی: عوم‌ه‌ر (د‌غزای خو‌ی ل‌ی ب‌ی) له‌ژنه دیله‌کانی غه‌زای حونه‌ین دوو که‌نیزمه‌کی ده‌ست که‌وت، له‌مه‌که‌که له‌مالی دایانی نا، کاتی پی‌غه‌مبه‌ر (د‌رووی خو‌ی ل‌س‌ر ب‌ی) به‌پیاو‌متی ژن و مناله دیله‌کانی هو‌زی هه‌وازینی به‌ردا، له‌خو‌شیان‌دا خه‌لکه‌که به‌ناو کو‌لانه‌کان دا رایان ده‌کردو ده‌هاتن و ده‌چوون. عوم‌ه‌ر فه‌رمو‌وی: عه‌بدوللا بزانه ئه‌م قال قاله چییه؟ منیش پاش تی‌گه‌یشتن له‌کاره‌که عه‌رزیم کرد: پی‌غه‌مبه‌ر (د‌رووی خو‌ی ل‌س‌ر ب‌ی) به‌پیاو‌متی ژنه دیله‌کانی هو‌زی هه‌وازینی نازاد کردوو. باوکم فه‌رمو‌وی: ده‌تو‌ش بجو‌ ئه‌و دوو که‌نیزمه‌کی منیش که له‌دیله‌کانی غه‌زای هه‌وازین به‌رم که‌وتوون به‌ره‌للا بکه.

۱۲۶۹- عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ عَوْفٍ عَنْ أَبِيهِ عَنْ جَدِّهِ قَالَ بَيْنَا أَنَا وَاقِفٌ فِي الصَّفِّ يَوْمَ بَدْرٍ فَتَنَظَرْتُ عَنْ يَمِينِي وَعَنْ شِمَالِي فَإِذَا أَنَا بِغُلَامَيْنِ مِنَ الْأَنْصَارِ حَدِيثَةٍ أَسْنَائُهُمَا تَمَنَّيْتُ أَنْ أَكُونَ بَيْنَ أَضْلَعِ مِنْهُمَا فَعَمَزَنِي أَحَدُهُمَا فَقَالَ يَا عَمَّ هَلْ تَعْرِفُ أَبَا جَهْلٍ؟ قُلْتُ: نَعَمْ مَا حَاجَتُكَ إِلَيْهِ يَا ابْنَ أَخِي؟ قَالَ: أَخْبَرْتُ أَنَّهُ يَسُبُّ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) وَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ لَئِنْ رَأَيْتُهُ لَا يَفَارِقُ سَوَادِي سَوَادَهُ

حَتَّى يَمُوتَ الْأَعْجَلُ مِنَّا فَتَعَجَّبْتُ لِذَلِكَ فَعَمَزَنِي الْآخَرُ فَقَالَ لِي مِثْلَهَا فَلَمْ أَلْشَبْ أَنْ نَظَرْتُ إِلَى أَبِي جَهْلٍ يَجُولُ فِي النَّاسِ قُلْتُ أَلَا إِنَّ هَذَا صَاحِبُكُمَا الَّذِي سَأَلْتُمَانِي فَأَبْتَدَرَاهُ بِسَيْفَيْهِمَا فَضَرَبَاهُ حَتَّى قَتَلَاهُ ثُمَّ انْصَرَفَا إِلَى رَسُولِ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) فَأَخْبَرَاهُ فَقَالَ: (أَيُّكُمَا قَتَلَهُ؟) قَالَ كُلُّ وَاحِدٍ مِنْهُمَا: أَنَا قَتَلْتُهُ فَقَالَ: (هَلْ مَسَحْتُمَا سَيْفَيْكُمَا؟) قَالَا: لَا فَنَظَرَ فِي السَّيْفَيْنِ فَقَالَ: (كِلَاكُمَا قَتَلَهُ سَلَبُهُ لِمُعَاذِ بْنِ عَمْرٍو بْنِ الْجُمُوحِ) وَكَانَا مُعَاذُ بْنُ عَفْرَاءَ وَمُعَاذُ بْنُ عَمْرٍو بْنِ الْجُمُوحِ (الحديث ٣١٤١، طرفاه في: ٣٩٦٤، ٣٩٨٨).

عەبدوڕەحمەنی کۆری عەوفا (مەزى خوى لى بى) فەرمووی: لەڕۆژی غەزای بەدردا وا لەریزی شەڕکردن دا راوەستاوم، کەسەیری راست و چەپی خۆم کرد وادوو کۆری میرد مندالی ئەنصاری وان لەراست و چەپمەوه، لەدلی خۆما گوتم: خۆزگە لەنیوانی دوو پیاوی لەمانە دلێرتدا بوومایە، کە کارامە بوونایە و ئەزموونی جەنگیان هەبواوە.

جا یەکیکیان تیوەی ژەندم و گوتی: مامەکە! ئایا ئەبوجەهل دەناسیت؟ گوتم: بەلێ، بۆچییتە، ئەی کۆری بڕام؟ گوتی: بیستوومە جمین بە پیغەمبەر (درونی خوى لى بى) دەدا، بەوکەسە گیانی منی وا لەدەسا، ئەگەر ببینم لەکۆلی نابمەوه تا یادەمکوزی یا دەیکوزم، دیارە ئەوەمان دەکوزری کە زووتر ئاکامی دیت! منیش لەم قسەیه سەرسام بووم و لەلام سەپرو عەنتیکە بوو، ئەوی تریشیان هەروا، ئەوەندەى نەبرد، تەماشام کرد ئەبوجەهل جی بەخۆی ناگری، وەك سەگی هار دێ و دەجێ. جابەدوو لاوەکەم گوت: وریابن ئەمە یارۆکەتانە کە لەبارەیهوه لەمنتان پرسى، ئەوه ئەبوجەهله ئیتر هەردوکیان بەشمشیری رووتەوه پەلاماریان دا، وەدایانە بەرشیر، هەتا کوشتیان.

ئەوجا چوون بۆ خزمەتی پیغەمبەر و پێان گوت: ئەبوجەهلما کوشت، فەرمووی: کامتان کوشتتان؟ هەردوکیان گوتیان: من کوشتم. فەرمووی: ئایا

شمشیرہ کانتان سرپوہ ؟ گوتیان: نہء کہ تہ ماشای شمشیرہ کانی کردن
فہرمووی: راست دہکھن بہ ہہردو وکتان کوشتو وتانہ.

نہوجا تفاق و کہلوپہلہ روو تکر اوہکھی دا بہ موعادی کوپی جہمووح، وہ
نہو دوو لاوہیش: موعادی کوپی عہ فراو موعادی کوپی جہمووح بوون.
(بروانہ: تاج/ ۸-۱۴۸ از - ۶۲- کہ سئی لہ غہزادا ناموسوئلمانی بکوژی
تفاق و کہلوپہلہکھی بؤ خوہیتی + ل- ۲۰۸ ف- از - ۸۶- کوشتنی نہبوجہل
لہعنہتی خودای لی بی).

۱۲۷۰- عَنْ أَنَسٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ قَالَ النَّبِيُّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ):
(إِنِّي أُعْطِي قُرَيْشًا أَتَأَلَّفُهُمْ لِأَنَّهُمْ حَدِيثُ عَهْدٍ بِجَاهِلِيَّةٍ)
(الحديث ۳۱۴۶، أطرأفہ فی: ۳۱۴۷، ۳۵۲۸، ۳۷۷۸، ۳۷۹۳، ۴۳۳۱،
۴۳۳۲، ۴۳۳۳، ۴۳۳۴، ۴۳۳۷، ۵۸۶۰، ۶۷۶۲، ۷۴۴۱) (۳۲۲).

نہنہس (ہمزای خوی لی ہن) فہرمووی: پیغہمبہر (درویدی خوی لہسر ہن) فہرمووی: (من
بؤیہ لہمالی پینج یہک و شتی و مہا بہشی قورمیش دہدہم چونکہ دہمہوی
ہوگری ئیسلامیان بکہم و بیانلاوینم و دلیان رابگرم، چونکہ نو موسوئلمان و
تازہ لہباوو نہریتی سہردہمی نہفامی پیش ئیسلامہتی دابراون) (بروانہ:
تاج/ ۸-۱۵۳ از ۶۵- باسی خہلات کردنی نو موسوئلمان).

۱۲۷۱- عَنْ أَنَسُ بْنُ مَالِكٍ أَنَّ نَاسًا مِنَ الْأَنْصَارِ قَالُوا لِرَسُولِ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) حِينَ أَفَاءَ اللَّهُ عَلَى رَسُولِهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) مِنْ أَمْوَالِ هَوَازِنَ مَا أَفَاءَ فَطَفِقَ يُعْطِي رَجُلًا مِنْ قُرَيْشِ الْمِائَةِ مِنَ الْإِبِلِ فَقَالُوا يَغْفِرُ اللَّهُ لِرَسُولِ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) يُعْطِي قُرَيْشًا وَيَدْعُنَا وَسُيُوفُنَا تَقْطُرُ مِنْ دِمَائِهِمْ قَالَ أَنَسُ فَحَدَّثَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) بِمَقَالَتِهِمْ فَأَرْسَلَ إِلَى الْأَنْصَارِ فَجَمَعَهُمْ فِي قُبَّةٍ مِنْ أَدَمٍ وَلَمْ يَدْعُ مَعَهُمْ أَحَدًا غَيْرَهُمْ.

فَلَمَّا اجْتَمَعُوا جَاءَهُمْ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) فَقَالَ: (مَا كَانَ حَدِيثٌ بَلَغَنِي عَنْكُمْ) قَالَ لَهُ: فَقَهَاؤُهُمْ: أَمَا دُؤُو آرَأَيْنَا يَا رَسُولَ اللَّهِ فَلَمْ يَقُولُوا شَيْئًا وَأَمَّا أَنَا مِنْ حَدِيثَةِ أَسْنَائِهِمْ فَقَالُوا: يَغْفِرُ اللَّهُ لِرَسُولِ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) يُعْطِي قُرَيْشًا وَيَتْرُكُ الْأَنْصَارَ وَسَيُوفُنَا تَقَطُّرُ مِنْ دِمَائِهِمْ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ): (إِنِّي أُعْطِي رَجُلًا حَدِيثٌ عَهْدُهُمْ بِكَفَرٍ أَمَا تَرْضَوْنَ أَنْ يَذْهَبَ النَّاسُ بِالْأَمْوَالِ وَتَرْجِعُوا إِلَى رِحَالِكُمْ بِرَسُولِ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) فَوَاللَّهِ مَا تَنْقَلِبُونَ بِهِ خَيْرٌ مِمَّا يَنْقَلِبُونَ بِهِ) قَالُوا: بَلَى يَا رَسُولَ اللَّهِ قَدْ رَضِينَا فَقَالَ لَهُمْ: (إِلَيْكُمْ سَتَرُونَ بَعْدِي أَكْرَةً شَدِيدَةً فَاصْبِرُوا حَتَّى تَلْقُوا اللَّهَ وَرَسُولَهُ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) عَلَى الْحَوْضِ) قَالَ أَنَسٌ: فَلَمْ نَصْبِرْ (الحديث: ٣١٤٧، طَرَفُهُ سَبَقَ فِي الْحَدِيثِ الَّذِي قَبْلَهُ، أَي فِي رَقْم: ١٢٧٠ ت= ٣١٤٦ ف) (٣٢٣).

ئەنەس(بەزەي خەي لى بى) فەرمووى: رۆژى غەزەي حونەين كە خوداى گەورە مالىكى زۆرى بى ئارەقى مفتى زۆرى رەخساند بۆ پىغەمبەر(دروودى خەي لەسەر بى) لەو مالىە كە بەتالانى لەهۆزى هەوازين گىرا، پىغەمبەر(دروودى خەي لەسەر بى) دەستى كرد بەبەخشين لىي، وەچەند پىاوى لەقورەيش يەكى سەر و سەد و شترى دا پىيان، جا چەند كەسى لە يارىدەدەران گوتيان: خودا لە پىغەمبەر خۆش بى دەچى بەشى قورەيشىەكان دەدات، كە هەتا دوينى بى باوەر بوون شەريان لەگەل ئىمە دەكردو بەرەهەلىستى ئىسلاميان دەكرد، كەچى بەشى ئىمە نادات، كەهيشتا خوينى ئەوانەى كەبەشيان دەدات، لەشمشیرەكانمان دەتكيو، ئەوان لەچاو ئىمەدا دوينى موسوئمان بوون!! ئيتەر بۆ بەشى ئەوان دەدات و بەشى ئىمە نادات ؟.

پېغەمبەرىش (دروودى خوى لىسەر بى) قىسەكەيانى بەرگوى كەوتەموو، ناردى بەشوپن يارىدەدەران داو لەخىوتەتېكى چەرمين دا كۆيكرەنەو، كە كۆبوونەو خۇشى چوو بۇ ناويان و فەرمووى: (ئەو قىسەيە چىيە كە لەئىو وە پىم گەيشتۆتەو؟).

پىاو زاناو ھۆشمەندەكانى يارىدەدەران —انصار— فەرموويان: ئەى پېغەمبەرى خدا! پىاو ماقولەكانمان و دىنا دىدەكانمان ھىچيان نەگوتو، كە دلى تۇ گەردى پى بگرى ئەوئەندە ھەيە چەند كەسىكى مىرد منالمان لەھەرزەكارەكانمان لەرووى نازەو، گلەييان كىردو، گوتوويانە: خدا لە پېغەمبەر خۇش بى دەچى بەشى نۇ موسولمانەكان لەتالان دەدا كەچى بەشى ئىمە نادات، وەلحال ئەوان لەم رۇزانەدا، بە زەبرى شمشىرى ئىمە موسولمان بوون!

پېغەمبەرىش (دروودى خوى لىسەر بى) فەرمووى: (بەلى ئەمە وايە وادەبى كەمن خەلاتى ھەندى پىاو دەكەم، لەبەر ئەوئە كە نۇ موسولمانان و تازە لە كوفرو بى باوهرى دابراون، چونكە دەمەوى دلىان رابگرم و دئەواييان بكەم و ھۆگرى ئىسلاميان بكەم و بيانلاوينم، و بەجوانى بيانكەمە خۇم، بەلام ئەمە مەعنەى وانىە كە من باوى ئەوان دەدەم بەسەر ئىو، دەى باشە ئايا ئىو بەشى خۇتان دەگۆرنەو بەبەشى ئەو خەلكە، دەى پىم بلين: ئايا ئىو بەو بەشە رازى نابن كە خەلكى مالو پرو پىتى دىنا لەگەل خۇيان بىنەو، بەلام ئىو لەجىياتى ئەو پېغەمبەرى خدا بىنەو لەگەل خۇتان بۇ مالەومتان، سابەو خدا گەورمىە، ئەم بەشەى كەئىو دەيبەنەو، كە برىتییە لە خۇشەويستى و لى رازى بوونى خداو پېغەمبەرى خدا، گەلى گەلى باشرەو گەورەترە لەوبەشەى كە ئەو خەلكەى تر دەيبەنەو كە برىتییە لەپروپىتى جىهان!

گوتیان: بەلى، ئەي پېغەمبەرى خودا! رازى دەبين و زياتریش،
فەرمووی: (دەى بزانن كە ئیوہ لەپاش من تووشى خو خۆیەكى سەخت
دەبن ھەندى كەس و كار بەدەست و فەرمانپەرەى وا پەیدا دەبن كەھەر بەلای
خۆيانا رایدەكێشن و كەسى تریان لەبەر نییە، بەلام ئیوہ خۆتان رابگرن و
بەھیچ جوړى لایەنى ھەق و ئیسلام بەرمەدەن، ھەتا دەمرن و لەو دنیا
دەچنەوہ بەر دیوانى خودا، وەمن خۆم لەسەر ھەوزى كەوسەرم چاوەڕوانتان
دەكەم، ئەوانەى كە ئارام دەگرن لەبەر ھیچ مەھانەو بیانووێك لەخەتى
ئىسلام لانادەن، خەلات و پاداشى باش و گەورە وەردەگرن).

یاریدەدەران -انصار- یش فەرموویان: ئیمەیش بەئینەو دەیدەین سەبر و
ئارام دەگرین! (ش) (تاج/ ۸-ل ۱۵۳-ز ۶۵-۱-باسى خەلات کردنى نۆ موسوڵمان).

راشەو شیکردنەوہ:

ئەم فەرموودمە بەلگەى ئەوہیە: كەھەندى كار بەدەست لەموسوڵمانان
پەیدا دەبن، زۆر خۆپەرست و بەرژمەند پەرست، وە خۆخۆیەكى زۆر
دەكەن ھەتا خۆیان و كەس و كارى خۆیان وەستابى، كەسى تریان لەبەر نییە،
ئەم فەرموودمە لەولاتى ئیمەدا، لەم رۆژگارەى ئیمەدا بەلگەى لەسەر
ئەم دووشتە:

۱- كار بەدەستانى كوردستان نمونەى كە زیندوون لەم جوړە كار بەدەستە
خۆپەرستە موسوڵمانانە، لە خوا بەزیادى ھىشتا موسوڵمان! لەبەر
ئەوە تەكایە بوختانى ناموسوڵمانیان بۆ مەكەن.

۲- ھەر موسوڵمانى سەبر و ئارام بگرى لەسەر ئەم خۆخۆی و خۆپەرستى
ئەم زۆر بەرپێزانە، مژدەى لى بى كەلەرۆزى قیامەتدا، لەسەر ھەوزى
كەوسەر بەخزمەتى پېغەمبەر (درودى خواى لەسەر بى) دەگا (۲۳۴).

۱۲۷۲- عَنْ جُبَيْرِ بْنِ مُطْعِمٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَنَّهُ بَيْنَا هُوَ مَعَ رَسُولِ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) وَمَعَهُ النَّاسُ مُقْبِلًا مِنْ خُثَيْنٍ عَلِقَتْ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) الْأَعْرَابُ يَسْأَلُونَهُ حَتَّى اضْطَرُّوهُ إِلَى سِمْرَةٍ فَخَطِفَتْ رِدَاءَهُ فَوَقَفَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) فَقَالَ: (أَعْطُونِي رِدَائِي فَلَوْ كَانَ عَدَدُ هَذِهِ الْأَعْصَاهِ نَعْمًا لَقَسَمْتُه بَيْنَكُمْ ثُمَّ لَا تَجِدُونِي بَخِيلًا وَلَا كَذُوبًا وَلَا جَبَانًا) (الحديث ۳۱۴۸، طرفه في: ۲۸۲۱) (۳۲۵).

جوبهیری کوری موطعم (رمزی خوی لئ بی) فهرمووی: له خزمه تی
حه زره تدا (دروودی خوی لئ سر بی) بووم، له غه زای حونه یں ده گه رایه وه، عمره به
به ده وه کان تیئی ئالان وداوای ده سهنه وه به شیان لئ کرد، ته نگیان پی
هه لچنی و ئالان دیانه بنجی درکه زی، عاباکه ی ئالا له بنکه درکه زی به کوه وه،
ئه و جا وه ستاو فهرمووی: (عاباکه م بده نه وه نه گهر به قه دمر ئه م درکه زی یانه
نازه لم ببی هه مووی دابهش ده که م به سه رتانا، قهت به رژی و چرووکی و
دروژنی و ترسنوکی من نابینن) (ریاض/۲-۱۱۱ از باسی سه خاومت ف-۱۲/۵۵۵).

۱۲۷۳- عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: كُنْتُ أَمْشِي مَعَ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) وَعَلَيْهِ بُرْدٌ نَجْرَانِيٌّ غَلِيظٌ الْخَاشِيَةُ فَأَذْرَكَهُ أَعْرَابِيٌّ فَجَذَبَهُ جَذَبَةً شَدِيدَةً حَتَّى نَظَرْتُ إِلَى صَفْحَةِ عَاتِقِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَدْ أَثَرَتْ بِهِ خَاشِيَةُ الرِّدَاءِ مِنْ شِدَّةِ جَذْبَتِهِ ثُمَّ قَالَ مُرْ لِي مِنْ مَالِ اللَّهِ الَّذِي عِنْدَكَ فَالْتَفَتَ إِلَيْهِ فَضَحِكَ ثُمَّ أَمَرَ لَهُ بِعَطَاءٍ) (الحديث ۳۱۴۹، طرفاه في: ۵۸۰۹، ۶۰۸۸) (۳۲۶).

مسووی خو شه ده ست کی ده که وی
له تهر بخواتو له وشک و بجه وی
گوئی نه دا به هیج، بزی وهک خه وگهل
نه ترسی له خوا، نه شه رمی له گهل (وه رگی)
(۲۲۵) أشار العسقلانی إلى موافقة مسلم له في خاتمة كتاب الجهاد (ج/۶ ص ۱۹۵- المترجم).
(۲۲۶) أخرجه مسلم في الزكاة، باب: إعطاء من سأل بفحش.. رقم: ۱۰۵۷.

نه نه س (رمزای خوی لی بی) فهرمووی: له خزمه تی پیغه مبهردا (دروودی خوی لسمر بی) دمړویشتم بهریدا، شالیکی نه جرانی په راویز نه ستووری به سهر شانه وه بوو، عارمبیکي دهشته کی پی گهشت، یه خه ی پو شاکه که ی پیغه مبهری گرتو به تووندی وا رایکی شالاملی حه زره تی دابری! نه و جا پی گوت: نه ی مو حه مده! له م ماله که هی خودایه و له لای تو دانراوه به شم بده. پیغه مبه ریش (دروودی خوی لسمر بی) به دهمیه وه پیکه نی و، فهرمانی کرد که به شی بده!) (تاج/ ۴- ۱۰۶ از ۳۱- باسی جوړه کانی جل و بهرگ).

۱۲۷۴- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: لَمَّا كَانَ يَوْمُ حَنْينِ آتَرَ النَّبِيُّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) أَنَسًا فِي الْقِسْمَةِ فَأَعْطَى الْأَقْرَعَ بْنَ حَابِسٍ مِائَةً مِنَ الْإِبِلِ وَأَعْطَى عَيْنَةَ مِثْلَ ذَلِكَ وَأَعْطَى أَنَسًا مِنْ أَشْرَافِ الْعَرَبِ فَأَكْرَهُمْ يَوْمَئِذٍ فِي الْقِسْمَةِ قَالَ رَجُلٌ وَاللَّهِ إِنَّ هَذِهِ الْقِسْمَةَ مَا عَدِلَ فِيهَا وَمَا أُرِيدَ بِهَا وَجْهَ اللَّهِ، فَقُلْتُ: وَاللَّهِ لَأُخْبِرَنَّ النَّبِيَّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) فَأَتَيْتُهُ فَأَخْبَرْتُهُ فَقَالَ: (فَمَنْ يَعْدِلُ إِذَا لَمْ يَعْدِلِ اللَّهُ وَرَسُولُهُ رَجِمَ اللَّهُ مُوسَى قَدْ أُوذِيَ بِأَكْثَرٍ مِنْ هَذَا فَصَبِرَ) (الحديث ۳۱۵۰، أطرافه في: ۳۴۰۵، ۴۳۳۵، ۴۳۳۶، ۶۰۵۹، ۶۱۰۰، ۶۲۹۱، ۶۳۳۶) (۳۲۷).

عه بدو لای کوری مه سعود (رمزای خوی لی بی) فهرمووی: که روژی غه زای حونه ی رووی دا پیغه مبه ر (دروودی خوی لسمر بی) له مالی تالانی جهنگ، به شی چند که سیکی زیاتر دا، سده و شتری دا به نه قرمعی کوری حابیس سه دیشی دا به عویهینه و، به شی چند که سیکی تریشی له خانه دانه کانی عهرمب بهم شیویه دا، له و روژدها نه وانه ی له بهش پیداندا جیا کرده و به شی زور باشی پیدان! پیاوکیش گوتی: خودایه! نه م بهشکردنه نه به هق و عه دالهت بوو، و نه بو رمزای خودا بوو، گوتی: منیش گوتم: به خودا ده بی بیگیرمه وه بو پیغه مبه ر (دروودی خوی لسمر بی).

جا چووم بۆ خزمهتی و قسهی کابرام بۆ گێڕایهوه بۆی، رهنگی چهزمت و هك خوین سوور داگیرسا لهپاشا فهرمووی: (ئهگەر خوداو پێغه‌مبه‌ری خودا شت به‌هه‌ق و دادپه‌روه‌ری نه‌که‌ن، ئه‌ی کیی تر ئه‌وه ده‌کا؟!). دوا‌یی فهرمووی: (ره‌حمه‌تی خودا له پێغه‌مبه‌ر موسا، له‌لایه‌نی گه‌له‌که‌یه‌وه له‌مه‌یش زیاتر ئازار ده‌درا، به‌لام ددانی به‌خۆدا گرت، که‌واته شتی وا، سه‌بر له‌سه‌ر ئازاری نه‌فامان و اعراض و چاپۆشی له‌هه‌له‌یان ره‌فتاری پێغه‌مبه‌رانه، منیش پابه‌ندی ئه‌مه ده‌بم).

ئه‌نه‌س فهرمووی: منیش له‌دئی خۆما گوتم: وای لێ هات! که‌واته هه‌تا هه‌تایه دوا‌ی ئه‌م جاره هه‌یج قسه‌یه‌کی له‌م بابه‌ته‌ی بۆ نابمه‌وه! (تاج/٨- ١٥٦ز-٦٥- خه‌لاتکردنی نۆ موسو‌لمان).

١٢٧٥- عَنْ ابْنِ عُمَرَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) قَالَ كُنَّا نُصِيبُ فِي مَغَازِينَا الْعَسَلِ وَالْعِنَبَ فَتَأْكُلُهُ وَلَا تَرْفَعُهُ (الحديث ٣١٥٤) (٣٢٨).

ئیب‌ن‌وعومەر (ره‌زای خ‌وایان لێ بێ) فهرمووی: جاران له‌غه‌زادا هه‌نگوین و تری و میوه و شتی وامان ده‌ست ده‌که‌وت، بۆ خۆمان ده‌مانخواردو نه‌مان ده‌برده خزمه‌تی پێغه‌مبه‌ر (دروودی خ‌وی له‌سه‌ر بێ) هه‌تا بیخاته سه‌ر تالانییه‌که‌و دوا‌یی دابه‌شی بکا به‌سه‌ر پێشیاوانی دا. (تاج/٨-١٧٨ز-٧٣ف-٢).

تایبینی:

١- نامه‌ی خه‌بات و تیکۆشان (الجهاد) له‌ریاض الصالحین دا و له (٩٣٦ هه‌تا ٩٩٥).

۲- بروانه: فقیهی ناسان، بهرگی سنیهم، لاپه‌ره/۸۷۹ زنجیره/۳۵۱ باسی دابه‌ش کردنی مالی تالانی + ز- ۳۵۲ ل -۸۸۴ + ز-۳۵۳ -پیاره‌گانی سهرانه + ز ۳۵۴ ل -۸۸۷ + ز-۳۵۵ ل-۸۸۹ -هندازه‌ی سهرانه + ز-۳۵۶ ل-۸۹۶ -نیشانه‌کردنی جل و بهرگیان.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

۶۲- باسی سهرانه و نه‌شهر و نه‌جه‌نگ (أبواب الجزية و الموادة)

۱۲۷۶- عن عُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَنَّهُ كَتَبَ إِلَى أَهْلِ الْبَصْرَةِ قَبْلَ مَوْتِهِ بِسَنَةِ: (فَرَّقُوا بَيْنَ كُلِّ ذِي مَحْرَمٍ مِنَ الْمَجُوسِ) وَلَمْ يَكُنْ عُمَرُ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَخَذَ الْجَزِيَّةَ مِنَ الْمَجُوسِ حَتَّى شَهِدَ عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ عَوْفٍ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) أَخَذَهَا مِنْ مَجُوسِ هَجَرَ (الحديث ۳۱۵۶) (۳۲۹).

عومه‌ری کوری خه‌تاب (همزی خوی لئ بی) له‌پیش مه‌رگیدا به‌سالی، نامه‌ی نارد بو خه‌لکی به‌سره ههر ژن و می‌ردی له‌ناگر په‌رسته‌کان، که له‌ناو خو‌یانا خو‌یین و به‌پی شمرعی نی‌سلام به‌یه‌کتری ناشین، له‌یه‌گیان جیابکه‌نه‌وه.

وهه‌تا عه‌بدو په‌رحمانی کوری عه‌وف شایه‌تی نه‌دا: که پی‌غه‌مبه‌ر (درووی خوی نسر بی) سهرانه‌ی له‌ناگر په‌رسته‌کان و مرده‌گرت، حه‌زره‌تی عومه‌ر سهرانه‌ی لئ و مرنه‌ده‌گرتن، به‌لکو و به‌س نی‌سلامی لئ قه‌بوول ده‌کردن، ده‌نا به‌شیر ده‌کوژران. (تاج/۸/۱۶۰ ف- ۱- ز- ۶۶- سهرانه).

روونکر نه‌وه:

۱- مه‌جووس واته: ناگر په‌رست به‌پی ئایینی خو‌یان، خوشک له‌برای خوی مارده‌که‌ن، شتی و له‌نی‌سلاما حه‌رامه، له‌بهر ئه‌وه هه‌رکاتی

له قه له مړه وی دده وله تی موسو لمانا، شتی وا رووی دا دهبی قه دمه غه بکری و ریگهی نه و دیان نه دری.

۲- ناگر په رست بو نیمه ژن و ژنخوازی لیان دروست نییه، له مه دا له گا ورو جوله که جیان، وده به نه هلی کیتاب دانان ریښ. به لام بو سهرانه دروسته سهرانه یان لی و مریگری، بو نه مه یان حیسابی خاوه ن نامه یان بو ده کری، شهریان له گهل ده کری هه تا یابه سهرانه رازی دهن، یا نیسلام دهن.

۱۲۷۷- عَنْ عَمْرِو بْنِ عَوْفٍ الْأَنْصَارِيِّ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) وَهُوَ خَلِيفٌ لِابْنِ عَامِرِ بْنِ لُؤْيٍ وَكَانَ شَهِيدَ بَدْرًا أَخْبَرَهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) بَعَثَ أَبَا عُبَيْدَةَ بْنَ الْجَرَّاحِ إِلَى الْبَحْرَيْنِ يَأْتِي بِحِزْبَتِهَا وَكَانَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) هُوَ صَالِحُ أَهْلِ الْبَحْرَيْنِ وَأَمَرَ عَلَيْهِمُ الْعَلَاءُ بْنَ الْحَضْرَمِيِّ فَقَدِمَ أَبُو عُبَيْدَةَ بِمَالٍ مِنَ الْبَحْرَيْنِ فَسَمِعَتْ الْأَنْصَارُ بِقُدُومِ أَبِي عُبَيْدَةَ فَوَافَتْ صَلَاةَ الصُّبْحِ مَعَ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) فَلَمَّا صَلَّى بِهِمُ الْفَجْرَ انْصَرَفَ فَتَعَرَّضُوا لَهُ فَبَسَّمَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) حِينَ رَأَوْهُمْ وَقَالَ: (أَطْنُكُمُ قَدْ سَمِعْتُمْ أَنَّ أَبَا عُبَيْدَةَ قَدْ جَاءَ بِشَيْءٍ) قَالُوا: أَجَلْ يَا رَسُولَ اللَّهِ قَالَ: (فَأَبْشِرُوا وَأَمْلُوا مَا يَسْرُكُمُ فَوَاللَّهِ لَا الْفَقْرَ أَخْشَى عَلَيْكُمْ وَلَكِنْ أَخْشَى عَلَيْكُمْ أَنْ تُبْسَطَ عَلَيْكُمُ الدُّنْيَا كَمَا بُسِطَتْ عَلَى مَنْ كَانَ قَبْلَكُمْ فَتَنَافَسُوهَا كَمَا تَنَافَسُوهَا وَتُهْلِكَكُمْ كَمَا أَهْلَكْتَهُمْ) (الحديث ۳۱۵۸، طرفاه في: ۴۰۱۵، ۶۴۲۵) (۳۳۰).

عه مری کوری عه و فی نه نصاری به دری (پرمزی خوی لی بن) که سويند خوری به نی عامیری کوری لوته ی بوو، که ناماده ی جهنگی به در بوو بوو، له ریزی سوپای نیسلاما، له دزی له شکری بی باومران، نه م عه مره فهرمووی:

(پیغمبر) (دروودی خوی لمسر بن) نه بو عوبه یدہی کوری جه راحی نارد بو
به حرهین، که سه رانهی ولاتی به حرهین بیئی، چونکه له و بهر پیغمبر (دروودی
خوی لمسر بن) له گه ل خه لکی ولاتی به حرهین دا ریک که وتبوو، عه لای کوری
حه ضره می کردبوو به سه رداریان، که نه بو عوبه یدہ هاته وه مائیکی زوری
له به حرهینه وه هیئا بوو، یاریده دمرانیش انصار- بیستیانه وه که
نه بو عوبه یدہ هاتوته وه ئیتر بو نو یژی به یانی هاتن بو خزمه تی
پیغمبر (دروودی خوی لمسر بن) نه ویش نو یژی بو کردن و گه رایه وه، جا یاریده دمران
له و کاته دا داوی به شیان لی کرد.

پیغمبریش (دروودی خوی لمسر بن) که له سه ر نه م حاله بینینی بزیه ک گرتی و
فه رمووی: (واده زانم که ژنه وتوتوانه که نه بو عوبه یدہ شتیکی هیئا وه!)
عه رزیان کرد: به لی وایه نهی پیغمبره ی خودا! فه رمووی: (ده مژده بی)
له نیوه و خوشیتان لی بی دسا به زاتی خودا له هه ژاری لی تان ناترسم، به لام
به پیچه وانه وه، مه ترسی نه وم هه یه که نیوهش وه که نه ته وه کانی پیش نیوه
خوشی دنیا روتان تی بکاو، دنیا بی ت به پیرتانه وه و نیوهش وه که نه وان
به ده ست وده م په لاماری دنیا بده ن و باوهشی بیا بکه ن و تی و روو کین!.

جا نه و کاته وه که چون نه وانی له ناو برد ناوا نیوهش له ناو ببات
(تاج/ ۸- ۱۶۱- ۶۶- سه رانه).

۱۲۷۸- عَنْ جُبَيْرِ بْنِ حَيَّةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ بَعَثَ عُمَرُ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ)
النَّاسَ فِي أَقْنَاءِ الْأَمْصَارِ يَقَاتِلُونَ الْمُشْرِكِينَ فَأَسْلَمَ الْهُرْمُزَانُ فَقَالَ: إِنِّي مُسْتَشِيرُكَ
فِي مَعَاذِي هَذِهِ قَالَ نَعَمْ مَثَلُهَا وَمَثَلُ مَنْ فِيهَا مِنَ النَّاسِ مِنْ عَدُوِّ الْمُسْلِمِينَ مَثَلُ
طَائِفَةٍ لَهُ رَأْسٌ وَلَهُ جَنَاحَانِ وَلَهُ رِجْلَانِ فَإِنْ كُسِرَ أَحَدُ الْجَنَاحَيْنِ نَهَضَتِ الرَّجْلَانِ
بِجَنَاحٍ وَالرَّأْسُ فَإِنْ كُسِرَ الْجَنَاحُ الْآخَرُ نَهَضَتِ الرَّجْلَانِ وَالرَّأْسُ وَإِنْ شُدَّ الرُّأْسُ
ذَهَبَتِ الرَّجْلَانِ وَالْجَنَاحَانِ وَالرَّأْسُ فَالرَّأْسُ كِسْرَى وَالْجَنَاحُ قَيْصَرُ وَالْجَنَاحُ الْآخَرُ
فَارِسُ فَمُرُّ الْمُسْلِمِينَ فَلْيَنْفِرُوا إِلَى كِسْرَى.

وَقَالَ بَكْرٌ وَزِيَادٌ جَمِيعًا عَنْ جُبَيْرِ بْنِ حِيَةَ قَالَ فَتَدَبَّنَا عُمَرُ وَاسْتَعْمَلَ عَلَيْنَا
 الثُّعْمَانُ بْنُ مُقَرِّنٍ حَتَّى إِذَا كُنَّا بِأَرْضِ الْعَدُوِّ وَخَرَجَ عَلَيْنَا عَامِلٌ كِسْرَى فِي أَرْبَعِينَ
 أَلْفًا فَقَامَ تَرْجُمَانٌ فَقَالَ لِيَكْلَمْنِي رَجُلٌ مِنْكُمْ فَقَالَ الْمُغِيرَةُ: سَلْ عَمَّا شِئْتَ قَالَ: مَا
 أَنْتُمْ؟ قَالَ: نَحْنُ أَنْاسٌ مِنَ الْعَرَبِ كُنَّا فِي شَقَاءٍ شَدِيدٍ وَبَلَاءٍ شَدِيدٍ نَمَصُّ الْجِلْدَ
 وَالنَّوَى مِنَ الْجُوعِ وَنَلْبَسُ الْوَبَرَ وَالشَّعَرَ وَنَعْبُدُ الشَّجَرَ وَالْحَجَرَ فَيَتَنَا نَحْنُ كَذَلِكَ
 إِذْ بَعَثَ رَبُّ السَّمَوَاتِ وَرَبُّ الْأَرْضِينَ تَعَالَى ذِكْرَهُ وَجَلَّتْ عَظَمَتُهُ إِلَيْنَا نُبِيًّا مِنْ
 أَنْفُسِنَا نَعْرِفُ أَبَاهُ وَأُمَّهُ فَأَمَرَنَا نُبِينُنَا رَسُولُ رَبِّنَا (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) أَنْ
 نُنَاقِلَ لَكُمْ حَتَّى تَعْبُدُوا اللَّهَ وَخُدُّوا أَوْ تُزِدُّوا الْجِزْيَةَ وَأَخْبَرَنَا
 نُبِينُنَا (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) عَنْ رَسُولِ رَبِّنَا أَنَّهُ مَنْ قُتِلَ مِنَّا صَارَ إِلَى الْجَنَّةِ فِي نَعِيمٍ
 لَمْ يَرِ مِثْلَهَا قَطُّ وَمَنْ بَقِيَ مِنَّا مَلَكَ رِقَابَكُمْ (الحديث: ٣١٥٩ طرفه في: ٧٥٣٠).
 فَقَالَ الثُّعْمَانُ: رَبُّمَا أَشْهَدُكَ اللَّهُ مِثْلَهَا مَعَ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) فَلَمْ
 يُنْذِمَكَ وَلَمْ يُخْزِكَ وَلَكِنِّي شَهِدْتُ الْقِتَالَ مَعَ رَسُولِ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ)
 كَانَ إِذَا لَمْ يُقَاتِلْ فِي أَوَّلِ النَّهَارِ انْتَضَرَ حَتَّى تَهْبُ الْأَرْوَاحُ وَتَخْضَرَ الصَّلَوَاتُ
 (الحديث ٣١٦٠) (٣٣١).

جوبه پیری کوری حهیه (همزی خوی لی بی) فهرمووی: نیمامی عومهر (همزی خوی لی بی)
 به خه لکی دهنارد له ناو گه وره شاره کانا کوشتاری بته رسته کانیان ده کرد، لهو
 ماو هیه دا هورموزان که سه رکرده یه کی له سوپا کانی فارس بوو، وه ناوی
 رؤسته م بوو موسولمان بوو، جا عومهر (همزی خوی لی بی) پیی فهرموو: من له م
 غه زهواتانه دا پرسو راپیژت پی ده که م، رای تو چونه پی م بلئی؟ نهویش
 گوتی: به لی باشه، خه لکی نه م ولاتانه که نیستا دوژمنی موسولمانان، وه ک
 بالندهیه ک وان که سه رییک و دوو بال و دوو قاجی هیه، بالنده که نه گهر
 بالئیکی بشکی، هه ردوو قاجه که ی له گهل نهو باله که ی تریدا به زمبری
 سه ره که ی هه لده سنه وه، نه گهر باله که ی تریشی بشکی هه ردوو قاجه که ی و

سەرەگەى هەلەدەسنەو، بەلام ئەگەر سەرەگەى بشکێ ئیتر هەم بال و هەم قاج و هەم سەرەگەى هەموو تیا دەچن!

لەم پەندەدا مەبەست لە سەرەگە کيسرای شای ئيرانه، مەبەست لەباليکیان قەيسەرە، مەبەست لەباليکەى تريان فارسە، جا ئەى خەليفە! فەرمان بەدە بە موسولمانان کە عیلاجارى لى بکەن وەدەرچن بۆ سەرکيسرا. گوتى: ئیتر عومەرىش بەرپى کردین و نوعمانى کورى موقەپرینی کرد بەسەرکردهمان، رؤیشتین تا چووینە خاکی دوزمن، لەوئ سەرکاری کيسرا بەچل هەزار کەسەو پيشی لى گرتین، زمانزانەکەیان هات و گوتى: باپیاو یکتان بى قسم لەگەل بکا، موغەیرمیش پىی گوت: چى حەز دەکەى بپرسە. گوتى: ئیوہ چين؟ فەرمووی: ئیمە کەسانیکین لە عەرب لەمەپيش لە بەدبەختییەکی ناھەموار و گرفتارییەکی دژواردا بووین، حالمان زۆر خراپ بوو لەبرسانا پيشتەمان دەخواردو، ناوکە خورمانان دەمژئو، کوئک و موومان لەبەر دەگرد، دارو بەردمان دەپەرست. هەتا خودای هەموو ئاسمانەکان و هەموو زەمینەکان - هەمیشە ناو و یادى پایەداربى و گەورەبى و شکۆمەندى بەرقەراربى - لەناکا و پيغەمبەرێکى نارد بۆمان، لەخۆمانەو دەزانین باوک و دایکى کين و کى نین، وە زۆر باش رەسەنى دەزانین هەتا بليى خانەدانەو، ناکەس بەچە نییە، حەلال زادەبەو نەوہى حەلال زادەبە، جا ئەم پيغەمبەرەى ئیمە کە پيغەمبەرى راست و دروستى خودا خويەتى، فەرمانى پى کردوین کە جەنگتان لەگەل بکەین هەتا بەیەکى لەم دووشتە رازى دەبن: یان وەك ئیمە ئیسلام دەبن و خودای تاك و تەنیا بەتەنیا خوئ دەپەرستن و، ئیتر حالتان وەك حالى ئیمە وایە لەخوئى و ناخوئى دا.

یان ئەگەر بەمە رازى نابن دەبى سەرمانەمان بدمئى ئەم پيغەمبەرە نازدارەمان - لەسەر راسپيرى پەر و مردگارمان و لەسەر زمانى ئەو دەو - هەوائى بەئیمە داوہ: (کە ئەوہى لەئیمە دەکوژرئ دەچى بۆ بەھەشت و دەکەوئ بەسەر ناز و خوئى داو دەکەوئتە ناز و نيعمەتێکى واوہ کە ھەرگیز شتى وای

نەدیڤی، ئەوەمیشی لەئێمە ماو، نەکوژرا، ئەوا زال دەبی بەسەر ئیوهدا، دەبی بە ئاغاتان).

نوعمان بە موغیرە کوری شوعبە فەرموو: کاتی موغیرە ویستی کە یە کسەر پاش ئەم گفتوگۆیە، لەسەرمتای رۆژە دەست بە جەنگ بکری، پێی فەرموو: (بێگومان ئەم موغیرە! وا بوو تۆ لە خزمەتی پێغەمبەردا، لە غەزاکانیدا، تووشی هەلۆیستی دژوار و سەختی بووی، وەخوا بە کەرەمی خۆی نەپەشیمانی کرد و ویتەو، نەتەریقی بەسەر هیناوی بەلام پێویست بەم پەلەپەلە ناکات، چونکە منیش لە خزمەتی پێغەمبەردا (دروودی خۆی لەسەر بی) ، ئامادە دەستپێکردنی جەنگین بووم، دەستووری پێغەمبەر (دروودی خۆی لەسەر بی) وابوو ئەگەر سەرلەبە یانی دەستی نەکردایە بە جەنگ کردن، شەڕ دەستپێکردنی دوا دەخست هەتا دەبوو بە نیومرۆ، و باهەلی دەکرد، و نەصرو سەرکەوتن و پیرۆزی دادەبەزی، بە تایبەتی کاتی نوێژی عەصر دەبی) (تاج/ ۸- ۱۲۲ ف= ۱ فەرموودە ژمارە: ۳۱۶۰ فتح+ تاج/ ۸- ۱۶۲ ف= ۴ فەرموودە ژمارە: ۳۱۵۹ فتح).

راڤە و شیکردنەو:

راسته کە راوی ئایا صەحابی بی، یاکە سیکی تر بی، دەگاتە پلە و پایە عەدالەت، و دەبی بە ثیقه و جیگە متمانە، و ئەوەندە بەسە بۆ ئەوەی کە فەرموودە ناسە کە گەورەکان گیرانەوی لێو ئەنجام بدن، بەلام بە هیچ جوړی ئەوە واتای وانییه کە نێتر ئەو جوړە کە سە دوورە لە هەڵە و قەت هەڵە ناکات، ری دەکەوێ هەڵە گەورە گەورەش دەکا، جاری وادەبی لەمەتنی فەرموودە کەدا هەڵە دەکا، یالە پشتهکە دا، یالە ژمارە کە سەکاندا، یا لە رۆژە کەیدا، یالە سەلە کەیدا یاتیکەل و پیکەلیهکی زەینی پەیدا دەبی و فەرموودەیی لە چەند فەرموودەیهکی تر جیا جیا دروست دەکات و مراوی

لهمانه‌دا به‌قهستی شتی وا ناگات، وه‌ئهم جوره هه‌له‌و باسو خواسانه
له‌په‌راوه‌گانی زانستی فهرمووده‌دا به‌دوو‌رو درێژی باسکراون وه‌ك ته‌دریبی
راوی ئیمامی سیوطی، وه‌له‌صحیح‌ه‌ینیش دا ئهم جوره هه‌لانه هه‌یه:

جا له‌سهر ئهم بنیاته له‌م فهرمووده‌یه دا چه‌ند هه‌له‌یه‌ك هه‌یه، لی‌رده
له‌بهر كه‌می كات مه‌ودای ساخ‌کردنه‌وه‌ی ئهو هه‌لانه‌مان نییه، ده‌توانرێ
موتالای شهرحه گه‌وره‌گانی ئهم فهرمووده‌یه بکری بۆ ئهم لایه‌نه. به‌لام
لی‌رده‌دا ئاماژه ده‌که‌ین بۆ ئهم چه‌ند خاله‌ گرنگه:

١- پرۆژه‌ی گرتنی عێراق له‌لایه‌نی ئهمریکاوه كه‌ ئهمسال ٢٠٠٣ز ئه‌نجام
درا، له‌سه‌ره‌تاوه به‌عه‌مه‌لییه‌ی قه‌طعی ر‌أس ده‌ستی پێ‌کرا،
ده‌ق وه‌ك پیاده‌کردنی بۆ ئه‌وبیردۆزه سه‌ربازییه كه‌ له‌م فهرمووده‌یه‌دا،
ره‌چاو‌کراوه.

٢- هورموزان هه‌روا به‌ئاسانی ئیسلام نه‌بوو به‌لكو پاش شه‌رپێکی قورس،
موسو‌ل‌مانان دی‌لیان کردو به‌دی‌ل‌کراوی نار‌دی‌ان بۆ ئیمامی عومهر، له‌وێ
موسو‌ل‌مان بوو، عومهر ر‌یزی ده‌گرتو له‌خۆی نزیک ده‌کرده‌وه‌و، راوی‌ژی
پێ‌ ده‌کرد هه‌تا چه‌زره‌تی عومهر پێ‌کرا، عوبه‌یدو‌للای کورپی عومهری
کورپی خه‌طاب، تۆمه‌تی پیلان‌کاری له‌ هورموزان دا، كه‌ گوايه له‌گه‌ڵ ئه‌بو
لوه‌لوه‌ی فارسی دا ده‌ستی هه‌یه له‌کوشتنی باوکیدا، کاتی عومهر شه‌هید
بوو عوبه‌یدو‌للā په‌لاماری داو کوشتی.

٣- دروست‌تر ئه‌وه‌یه: كه‌ جوبه‌یری کورپی حه‌ییه هاو‌رپیه، واته: سه‌حابیه
له‌سه‌رده‌می پێ‌غه‌مبه‌ردا منال بووه، ناوی ته‌واوی جوبه‌یری کورپی
حه‌یییه کورپی مه‌سعودی ئه‌له‌ئه‌قه‌فیه، برا‌زای عورو‌هی کورپی مه‌سعوده.
فهرمووده‌ی له‌ بوخاری دا هه‌یه، له‌بنه‌ماله‌یه‌کی خانه‌دانی گه‌وره‌یه،
مامه‌ی كه‌ عورو‌هی کورپی مه‌سعوده له‌سه‌رده‌می خۆیا، سه‌رو‌کی هۆزی

ثەقیف بوو کەھۆزێکی گەورەى عەرەبن، لەسەردەمى پێغەمبەردا ئەم
ھۆزى ئەقیفە سەرچەم موسوڵمان بوون، ئەویش بەلگەىە لەسەر ئەو
جوبەیر صەحابیە، چونکە ئیبنو عەبدولبەرر دافەر موئ: (لەسالى
حەجى مائاوايیدا کەس نەما لەھۆزى قورمیش و لەھۆزى ئەقیف کە
ئىسلام نەبووبى، وھەمووشیان لەخزمەت پێغەمبەردا خەریکی حەجى
مائاوايى بوون، دیارە کە جوبەرىش یەکیکە لەوان..).

لەسەردەمى جینشینی عەبدولەلیک دا گۆچى دوايى کردوو. موغیرەى
کۆرى شوعبە کە ئامۆزای بوو، جوبەیر گێرانەوێ لەوو لەعومەرى
خەطاب و لەنوعمانى بەشیرەو ھەیە.

موغەیرەى ئامۆزای پیاویکی بەخۆو بوو، لەپیش سالى
عەمرەى حودەیبیەدا ئىسلام بوو، ئامادەى پەیمانى خوشنودى بوو،
لەو پەیمانەدا رۆلێکی جوانى بوو، چاویکی لەغەزای یەرموکدا کوێر بوو،
شەعبى دەلى: (بلیمەتەکانى عەرەب ئەم چوارەن: موعاویەى
کۆرى ئەبوسوفیان و عەمرى کۆرى عاص و موغیرەى کۆرى شوعبە و زیاد).

لەئىصابەدا دافەر موئ: (عومەر کردى بەسەرکارى بەحرەین،
حەزىان لى نەبوو لەلای عومەر شکاتیان لى کرد لای برد،
دوايى مەترسى ئەومیان ھەبوو کەبیگێرپتەو بۆ سەریان، سەدھەزار
پارەیان کۆکردەو کۆیخاکەیان ھەلى گرت و چوو بۆ لای عومەر و
پێى گوت: ئەمە موغیرە دزیوہەتى و لەلای من دایناو کە بۆى ھەلگیرم،
عومەرىش بانگی کردو لێى پرسى، گوتى: درۆ دەکا سەد ھەزار نییە
دوسەد ھەزارە!).

عومەرىش پێى فەرموو: (دەى جى ئەمەى پێ کردیت؟) گوتى: زۆرى
خیزان! کوێخا ھەستى بەھەلەى خۆى کردو سویندى گەورەى بۆ ئیمامى
عومەر خوارد کەشتەکە درۆى رووتە. نە زۆرو نەکەم پارەو پوولى لەلای ئەو

دانه ناوه، نیمای عومهر به موغیره فهرموو: نهی بو وات گوت؟
گوتی: چونکه نهو نهه بوختانه گهره ی بو من کرد، منیش ویستم تهریق
به سهر بهینم.

۱۲۷۹- عَنْ أَبِي حُمَيْدٍ السَّاعِدِيِّ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: غَزَوْنَا
مَعَ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) تَبُوكَ وَأَهْدَىٰ مَلِكُ أَيْلَةَ
لِلنَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) بَغْلَةً بَيْضَاءَ وَكَسَاهُ بُرْدًا وَكَتَبَ لَهُ بِخَرِجِهِمْ (الْحَدِيثُ
۳۱۶۲- طرفه فی: ۷۱۳ ت = ۱۴۸۱ ف).

واته ی فهرمووده که لهو جیگه یه دا رابوورد (به رگی ۲/ لاپه ره: ۱۳۵)
فهرمووده ی ژماره: (۷۱۳ ت = ۱۴۸۱ ف).

۱۲۸۰- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) عَنِ
النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: (مَنْ قَتَلَ مُعَاهِدًا لَمْ يَرِحْ رَائِحَةَ الْجَنَّةِ وَإِنَّ رِيحَهَا
تُوجَدُ مِنْ مَسِيرَةِ أَرْبَعِينَ عَامًا) (الْحَدِيثُ ۳۱۶۶، طرفه فی: ۶۹۱۴) (۳۳۲).

عه بدوللای کوری عه مر (عزای خوی لن به) فهرمووی: پیغهمبه ر (درووی خوی لسمه به)
دمه فرمووی: (ههرکه سی یه کی له نه هلی نیممه بکوژی بوئی به ههشت ناکات
وه لحال بوئی به ههشت چل سال ریگه دمووا!) (تاج/۳-۲۰۷ ف-۱۳ ز- ۸۱ -
باسی هه ره شه کردن له پیاو کوژی).

۱۲۸۱- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ لَمَّا فُتِحَتْ خَيْبَرُ أُهْدِيَتْ لِلنَّبِيِّ
(صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) شَاةٌ فِيهَا سُمٌّ فَقَالَ النَّبِيُّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ): (اجْمَعُوا
إِلَيَّ مَنْ كَانَ هَاهُنَا مِنْ يَهُودٍ فَجَمِعُوا لَهُ فَقَالَ:
(إِنِّي سَأَلْتُكُمْ عَنْ شَيْءٍ فَهَلْ أَنتُمْ صَادِقِي عَنْهُ؟) فَقَالُوا: نَعَمْ قَالَ لَهُمْ
النَّبِيُّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ): (مَنْ أَبُوكُمْ؟) قَالُوا: فُلَانٌ فَقَالَ:

(كَذَبْتُمْ بَلْ أَبُوكُمْ فُلَانٌ) قَالُوا: صَدَقْتَ قَالَ: (فَهَلْ أَنْتُمْ صَادِقِي عَنْ شَيْءٍ إِنْ سَأَلْتُ عَنْهُ؟) فَقَالُوا: نَعَمْ يَا أَبَا الْقَاسِمِ وَإِنْ كَذَبْنَا عَرَفْتَ كَذَبْنَا كَمَا عَرَفْتَهُ فِي آبِنَا فَقَالَ لَهُمْ: (مَنْ أَهْلُ النَّارِ؟) قَالُوا: نَكُونُ فِيهَا يَسِيرًا ثُمَّ تَخْلَفُونَا فِيهَا فَقَالَ النَّبِيُّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ): (اخْسُتُوا فِيهَا وَاللَّهِ لَا تَخْلَفُكُمْ فِيهَا أَبَدًا) ثُمَّ قَالَ: (هَلْ أَنْتُمْ صَادِقِي عَنْ شَيْءٍ إِنْ سَأَلْتُكُمْ عَنْهُ؟) فَقَالُوا: نَعَمْ يَا أَبَا الْقَاسِمِ قَالَ: (هَلْ جَعَلْتُمْ فِي هَذِهِ الشَّاةِ سُمًّا؟) قَالُوا: نَعَمْ قَالَ: (مَا حَمَلَكُمْ عَلَى ذَلِكَ؟) قَالُوا: أَرَدْنَا إِنْ كُنْتَ كَاذِبًا نَسْتَرِيحُ وَإِنْ كُنْتَ نَبِيًّا لَمْ يَضُرَّكَ) (الحديث ٣١٦٩، طرفاه في: ٤٢٤٩، ٥٧٧٧) (٣٣٣).

ئەبوھورەیرە (بەزى خوى لى بى) فەرمووى: لەكاتى گرتنى قەلاى خەيبەردا، مەريكى زەھراويان دانا بو پيغەمبەر و يارانى، ھەم پيغەمبەر خوى و ھەم يارانى ھەنى لەو مەردەيان خوارد، لەگەرمەى خواردندا بوون پيغەمبەر (درووى خوى لەسەر بى) پيى فەرموون: (دەست بگرنەو ھەم مەرە دەلى پيىم زەھرى پيىوھ کراو!).

ئەوجا فەرمووى: (ھەرچى جولەكەيى واليەردا کويان بکەنەو ھەم بۆم)، کەکويان کردنەو ھەم بۆى، فەرمووى پييان: (من پرسىارى شتيکتان لى دەکەم ئايا ئيوه راستيم پى دەليين؟) گوتيان: بەلى، فەرمووى پييان: (كى باوکی ئيوه؟)، گوتيان: باوکی ئيمە فيسارە پياوھ، فەرمووى: (درودەکەن، بەلکو باوکی ئيوه فيسارە کەسە، نەوھک ئەو پياوھى ئيوه دەليين). گوتيان: راست دەکەى قسەى تۆ تەواوھ.

فەرمووى: (پرسىارى شتيكى ترتان لى دەکەم ئايا راستيم پى دەليين؟) گوتيان: بەلى راست پى دەليين ئەى ئەبولقاسم! چونکە ئەگەر دروت لەگەن بکەين تۆ بەدروکەمان دەزانى، وەك چۆن بۆ مەسەلەکەى باوکمان پيىت زانى.

فهرمووی پښان: (کې دۆزهخیه؟) گوتیان: ئیمه نهختی له دۆزهخ دا دهبین، بهلام ئیوه له پاش دهرچوونی ئیمه هر تیادا دهمیننه ووهو دهبن به جیگری ئیمه له دۆزهخا!

پیغه مبهه (دروودی خوی لسمه بڼه) پیی فهرموون: (چغه تان لی بی! دۆزهخ جیگه ی ئیوه یه، بهیه زدانی پاک ههرگیزو ههرگیز ئیمه له پاش ئیوه لهوئ نامینینه ووه) نهوجا پیی فهرموون: (نهگه رشتیکی ترتان لی بیرسم نه مجاره یان راستیم پی دهلین؟) گوتیان: به لی. فهرمووی: (نایا زه هرتان کردوته ناو گوشتی نه مپه ربرزاو ووه، که نیستا ئیمه لیمان خوارده؟) گوتیان: ناستیمان کردو ووه، فهرمووی: (چی نه مه ی پی کردوون و له بهر چی نه مه تان کرد؟) گوتیان: ویستمان تاقیت بکهینه ووه، گوتمان: نهگه ر پیغه مبهه ری راستی نه بی و پیغه مبهه ر درۆزنه بیت، نهوا دهتکوژین، بهم زه هرهو رزگار دهبین، له دهستت، بهلام نهگه ر پیغه مبهه ری راستی بیت نهوه نه م زه هره کارت لی ناکات و زیانت پی ناگه یه نی. (تاج/ ٤٤-١٨١ ز- ٥٥ باسی زهه ر - بېروانه: ف ١-٢+٣+٤، بو تیگه یشتنی تهواو له م داستانه).

١٢٨٢- عَنْ سَهْلِ بْنِ أَبِي حَتْمَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: انْطَلَقَ عَبْدُ اللَّهِ بْنُ سَهْلٍ وَمُحَيِّصَةُ بْنُ مَسْعُودٍ بْنُ زَيْدٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) إِلَى خَيْبَرَ وَهِيَ يَوْمَئِذٍ صُلْحٌ فَتَفَرَّقَا فَأَتَى مُحَيِّصَةُ إِلَى عَبْدِ اللَّهِ بْنِ سَهْلٍ وَهُوَ يَتَشَحَّطُ فِي دَمِهِ قِتِيلًا فَذَفَنَهُ ثُمَّ قَدِمَ الْمَدِينَةَ فَانْطَلَقَ عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ سَهْلٍ وَمُحَيِّصَةُ وَخُوَيْصَةُ ابْنَا مَسْعُودٍ إِلَى النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) فَذَهَبَ عَبْدُ الرَّحْمَنِ يَتَكَلَّمُ فَقَالَ كَبَّرَ كَبَّرَ وَهُوَ أَحَدُثُ الْقَوْمِ فَسَكَتَ فَتَكَلَّمَا فَقَالَ تَخْلِفُونَ وَتَسْتَحِقُّونَ قَاتِلَكُمْ أَوْ صَاحِبَكُمْ قَالُوا وَكَيْفَ نَخْلِفُ وَلَمْ نَشْهَدْ وَلَمْ نَرِ قَالَ فَتُبْرِكُكُمْ يَهُودُ بِخَمْسِينَ فَقَالُوا كَيْفَ نَأْخُذُ أَيْمَانَ قَوْمٍ كَفَّارٍ فَعَقَلَهُ النَّبِيُّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) مِنْ عِنْدِهِ (الْحَدِيثُ ٣١٧٣، أطرافه في: ٢٧٠٢، ٦١٤٣، ٦٨٩٤، ٧١٩٢) (٣٣٤).

سەھلی کۆری ئەبو خەيشەمە (پەزى خەوى لى ەى) فەرمووى: عەبدوللای کۆرى سەھل و موخەيیصەى کۆرى مەسعودى کۆرى زەمىد (پەزى خەويان لى ەى) دەچن بۆ خەيبەر، خەيبەر ئەو سەردەمە ناشت و بى شەپرو شوپ دەبى، و لەوى بەناو باخە خورماکان دا بىلاو دەبنەوہ لەوى عەبدوللایان دەکوژرى، کە موخەيیصەى ئامۆزای دەیدۆزیتەوہ دەبینى لەخوینى خۆیدا گەوزاوہ، جا لەوى دەینیژی و دەگەرپیتەوہ بۆ مەدينە. وەگومان دەخەنە سەر جولەکەکان، جا عەبدورەحمانى براى کوژراوہکەو دوو ئامۆزای -کە حومەيیصەو موخەيیصە بوون- هاتنە خزەتى پيغەمبەر(دروودى خەوى لەسەر ەى) جا عەبدورەحمان کەبەتەمەن لەوان بچوکت بوو، وىستى باسى کوشتنى براکەى بکا پيغەمبەر(دروودى خەوى لەسەر ەى) فەرمووى: (رېزى لەخۆت گەورەتر بگرە) دووجار واى فەرموو، ئەویش بى دەنگ بوو، جا ئەوان باسى داستانى کوشتنى ئامۆزاکەيانيان کرد، پيغەمبەريش(دروودى خەوى لەسەر ەى) : فەرمووى: (پەنجا کەس لەئيوە سویند بخۆن لەسەر پياوى لەوان کەئەو بەرپرسە لەم کوشتنە، ئەو پياوہ پەت دەکرى و دەدرپتە دەستى ئيوە، لەباتى کوژراوہکەتان بیکۆزنەوہ).

گوتيان: قوربان! شتى کەبەديارىەوہ نەبووين چۆن لەخۆمانەوہ سویندى لەسەر بخۆين، شتى واکەين. فەرمووى(دروودى خەوى لەسەر ەى) : (کەواتە جولەکەکان پەنجا کەسيان سویندتان بۆ دەخۆن بەوہ پاكانەتان بۆ دەکەن، وخۆيان بەوہ دەپەرپننەوہ!). گوتيان: قوربان! ئەى پيغەمبەرى خودا! هۆزىكى بى باومەرن وەدەربەستى سویندو سویندکاری نايەن، سویندى ئەوانە کوا بايەخى هەيە.

جا پيغەمبەر(دروودى خەوى لەسەر ەى) بۆ بەرژەوەندى گشتى بۆ بنەبەركردنى ئازاوہ خۆى لەوشتى زەکات خوینى کوژراوہکەى (دا) (تاج/٣-٢٢٥-٨٦- باسى پاكانە(قەسامە) + (فيقەهى ئاسان، بەرگى سىيەم، لاپەرە: ٨٠٠. باسى پاكانە(قەسامە)).

سہ ہلی کوری نہ بو خہیثمہ (ہرمزی خوی لئ ہئ) نہ نصاریہ، نہوسیہ، راستر
نہوہیہ کہلہکاتی کؤچی دواپی پیغہمبہردا (ہروودی خوی لمسر ہئ) ، تہمہنی شہش
حہوت سالانہ بووہ، وہلہہاورپی بچوکہکانہ، ریواہیتی لہپیغہمبہردوہ ہہیہ،
سہل لہبوخاری دا سی فہرموودہی ہہیہ.

۱۲۸۳- عَنْ عَائِشَةَ أَنَّ النَّبِيَّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) سَحَرَ حَتَّى كَانَ يُخِيلُ
إِلَيْهِ أَنَّهُ صَنَعَ شَيْئًا وَلَمْ يَصْنَعْهُ (الحديث ۳۱۷۵، أطرافه في:
۳۲۶۸، ۵۷۶۳، ۵۷۶۶، ۶۰۶۳، ۶۳۹۱) (انظر: رقم: ۱۳۲۱=۳۲۶۸
ف) (۳۳۵).

عائیشہ (ہرمزی خوی لئ ہئ) دمفہرموی: پیغہمبہر (ہروودی خوی لمسر ہئ) جادوی لئ کرا
تہنانہت شتی وا ہہبوو کہ پیغہمبہر (ہروودی خوی لمسر ہئ) نہیکردبوو بہلام
بہخہیال وای دائہنا کہ نہو شتہی کردووہ.

۱۲۸۴- عَنْ عَوْفِ بْنِ مَالِكٍ قَالَ أَتَيْتُ النَّبِيَّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) فِي
غَزْوَةِ تَبُوكَ وَهُوَ فِي قُبَّةٍ مِنْ أَدَمٍ فَقَالَ اغْذُذْ سِتًّا بَيْنَ يَدَيِ السَّاعَةِ
مَوْتِي ثُمَّ فَتَحَ بَيْتَ الْمَقْدِسِ ثُمَّ مَوْتَانِ يَأْخُذُ فِيكُمْ كَقُعَاصِ الْغَنَمِ ثُمَّ اسْتِيفَاضَةُ الْمَالِ
حَتَّى يُعْطَى الرَّجُلُ مِائَةَ دِينَارٍ فَيُظْلَلُ سَاحِطًا ثُمَّ فِتْنَةٌ
لَا يَبْقَى بَيْتٌ مِنَ الْعَرَبِ إِلَّا دَخَلَتْهُ ثُمَّ هَذَانِ تَكُونُ بَيْنَكُمْ وَبَيْنَ بَنِي الْأَصْفَرِ فَيُعْدِرُونَ
فَيَأْتُونَكُمْ تَحْتَ ثَمَانِينَ غَايَةً تَحْتَ كُلِّ غَايَةٍ اثْنَا عَشَرَ أَلْفًا (الحديث ۳۱۷۶)
(۳۳۶).

عہوفی کوری مالیک فہرمووی: لہغہزای تہبووکا چووومہ خزمہتی
حہزرمہت (ہروودی خوی لمسر ہئ) لہناو چاتولئیکی چہرمینا بوو فہرمووی:
(لہبہردمی ہہلسانی قیامہتہوہ نہم شہش نیشانہیہ بزمیرہ: یہکہم:

مردنی من، دووهم: گرتن و نازادکردنی بهیتوله قیدیس (خانه‌ی خاوین: خانه‌ی پیروژ)، نهوجا قهره مردنیکتان تی دهکهوئی وهک رانی پزوو بگری ئاوا، یا گهلهیی مافهته لی ی بدا ئاوا، نهوجا مال بهجوریکی وا دهبی بهلیشاو، پیاوی وادهبی سهد لیره زیپری دهرییتی کهچی هیشتا ههر لووتهلایه و، نارازییه و لیی دمتوری، نینجا فهرته نهیی بهرپا دهبی مالی عهرمب نامینی کهسهری پیادا نهکا، نهوجا له نیوانی ئیوه و له نیوانی رۆم دا بیکهاتن و شهر وهستانی دهبی، بهلام له نهنجاما نهوان ناپاک دمردهچن و بهیمان دهشکینن و، بهههشتا لهشکروه دین بوهرتان، که ههر لهشکری ئالای تایبهتی خوی ههیه و ههموونالایه کیش دوازده ههزار کهسی لهژیڕ فرمان دایه (تاج/ ١٠ ال — ٢٧٨ ف- ٩).

عهوفی کوری مالیکی نهشجعهی (رمزی خوی لی بی) یهکه م شههیدگا که نامادهی بووه خهیهره، لهروژی نازادکردنی خهیهردا ئالای هوژی نهشجعه به و بوو، لهشام نیشتهجی بوو، لهبوخاری دا یهک فهرموودهی ههیه، راوی لهچینی دووهمی موسولمانان زۆره، نهبوهورهیرمش ریوایهتی لیوه نهنجام داوه، سالی ههفتا و سیی کۆچی لهسهردهمی عهبدولهلیکی کوری مهروان دا کۆچی دواپی کردوو — رمزاو رحمهت و دروودی خودای لی بی.

١٢٨٥ - عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: كَيْفَ أَنْتُمْ إِذَا لَمْ تَجْتَنِبُوا دِينَارًا وَلَا دِرْهَمًا؟ فَقِيلَ لَهُ وَكَيْفَ تَرَى ذَلِكَ كَائِنًا يَا أَبَا هُرَيْرَةَ؟ قَالَ: إِي وَالَّذِي نَفْسُ أَبِي هُرَيْرَةَ بِيَدِهِ، عَنْ قَوْلِ الصَّادِقِ الْمَصْدُوقِ، قَالُوا: عَمَّ ذَاكَ؟ قَالَ: تُنْتَهَكُ ذِمَّةُ اللَّهِ وَذِمَّةُ رَسُولِهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) فَيَشِدُّ اللَّهُ عَزْرَ جُلُ قُلُوبِ هَلِ الذِّمَّةُ، فَيَمْنَعُونَ مَا فِي أَيْدِيهِمْ). (الحدیث: ٣١٨٠) (٣٣٧).

ئەبوھورمیرە (رمزی خۆی لى بى) فەرمووی: (دەبى و مزعتان چۆن بى ئەو سەردەمەى كە نە سەرانبەو نە خەراجى دینارو درەمتان دەست دەكەوى؟) عەرزى ئەبوھورەیرە كرا: قوربان! جا بە بۆچونى تۆ ئەووە چۆن روو دەدات؟ فەرمووی: بەئى ئەو كەسە كە گىانى منى وا لە دەستا ئەمە قسەى من نىە بەئكو فەرمايشتى ئەو پىغەمبەرە نازدارە، كە خۆى راستگۆو جوبرائىلىش ھەمیشە قسەى راستى بۆ كردووە) گوتیان: باشە ھۆى رودانى ئەم بارودۆخە چىيە؟ فەرمووی: نافەرمانى و بى فەرمانىيەكى زۆرى خودا دەكرى ریزى پەیمانى خودا و پەیمانى پىغەمبەرى خودا، وەك پىویست ناگیرى، جا خوداى بالادەست و خاوەن شكۆ دلى ئەھلى نىمە رەق دەكاو دلىان قايم دەبى، ئىتر ئەو سەرانبەو خەراجەى لەسەرپانە نایدەن) (تاج/١٠-٢٧٨ف-٧- نیشانەى داھاتنى قىامەت).

١٢٨٦- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ وَعَنْ أَنَسٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: (لِكُلِّ غَادِرٍ لَوَاءٌ يَوْمَ الْقِيَامَةِ، قَالَ أَحَدُهُمَا: يُنْصَبُ، وَقَالَ الْآخَرُ: يَوْمَ الْقِيَامَةِ، يَعْرِفُ بِهِ) (الحديثان: ٣١٨٦، ٣١٨٧).

عەبدوللای كورى مەسعودو ئەنەس (رمزی خۆیان لى بى) فەرموویان: پىغەمبەر (دروودی خۆى لەسەر بى) دەفەرموى: (لەرۆزى قىامەتدا، لەئىستگاکانا بۆ ھەموو ستەمگەر و بى پەیمانى، ئالایەكى تايبەتى خۆى ھەيە، لەدیار سەرى بۆى ھەلدەكرى ھەتا پى بناسریتەووەو ریسوا ببى، بانگەواز ھەلدەدرى ئەمە نیشانەى ناپاکی و پەیمان شكىنى ئەم كابرايەيە) (تاج/٣-٢٧٥-٧- باسى پەیمان -ز-١٠٤) + (تاج/٨/١٣٢-ز-٥٥).

پایانی (خاتمە)

پیشەوا (الحافظ أحمد بن علی بن حجر العسقلاني) لیرەدا دەفەرموى: باسەکانى پىنج يەك و سەرانبەو نەشەرو نەجەنگ، سەدو شازدە فەرموودەى بەرزەو مەبووى واتىادا ھەفدە رىگەيان بىرپشتەن ئەوانى تریان پەيوەستن

دووبارہ گانیان شہست و حہوت فہرموودہیہ، پوختہ گہیان: (۱۱۶-۶۷=۴۹) چلو نو فہرموودہن، موسلیمیش وەك مامؤستای بوخاری ہہموویانی دمرہیناود، بیجگہ لہمانہیان:

۱- فہرموودہکەى ئەنەس: (صفۂ نقش الخاتم = ۳۱۰۶ فتح).

۲- فہرموودہکەى ئەنەس: (أخرج نعلین جرداوين: ۱۲۵۹ ت= ۳۱۰۷ ف).

۳- فہرموودہکەى ئەنەس: (.. مکان الشعب سلسلة من لفظة = ۱۲۶۱ ت = ۳۱۰۹ ف).

۴- فہرموودہکەى ئەبوہورەیرہ: (ما أعطیکم ولا أمنعکم = ۱۲۶۳ ت = ۳۱۱۷ ف).

۵- فہرموودہکەى خەولەى ئەنصارییہ: (إن رجلاً لا یخوضون = ۱۲۶۴ ت = ۳۱۱۸ ف).

۶- حدیث ترکۃ الزبیر: (۳۱۲۹ فتح). لہتہ جرییدہ کەدا نییہ. بروانہ: (ریاض

صالحین. بہرگی یەکەم لاپەرہ: ۱۸۶ چاپی دووہم. زنجیرہ: ۲۵. باسی

فەرمان کردن بہدانەوہى ئەمانەت فہرموودەى ژمارہ: ۲۰۲/۴).

۷- حدیث سؤال ہوازن من طریق عمرو بن شعیب، بروانہ پیش ژمارہ: ۳۱۳۱

لەگەل شەرحی (ما سأل ہوازن النبی ﷺ برضاعہ ص ۳۶۷ ج/۶).

۸- حدیث إعطاء جابر من تمر خیر (بروانہ: پیش ژمارہ: ۳۱۳۱ فتح).

۹- فہرموودەى: (ثم یعتمر من الجعرانة = ۳۱۴۴ ف).

۱۰- فہرموودەى: (کنّا نصیبُ فی مغازینا العسل) = ۱۲۷۵ ت = ۳۱۵۴ ف

۱۱- حدیث عبد الرحمن بن عوف فی الجوس و حدیث عمر فیہ

(۱۲۷۶ ت = ۳۱۵۶ ف).

۱۲- حدیث (من قتل معاهدًا = ۱۲۸۰ ت = ۳۱۶۶ ف).

۱۳- حدیث ابن شہاب فیمن سحر: (تعلیقہ کەى ابن وەھب وا لەپیش ۳۱۷۵ فتحەوہ).

۱۴- حدیث عوف فی الملاحم = (۱۲۸۴ تجرید = ۳۱۷۶ فتح).

۱۵- فہرموودہکەى ئەبوہورەیرہ: (کیف أنتم إذا لم تجتنبوا.. = ۱۲۸۵ ت = ۳۱۸۰ ف).

ہەر وادە فہرموؤ: بیست بیستراو اثر- یشی واتیادا. بروانہ: بہرگی ۳/ ۳۸۷-ز

۲۵۰ ھەتال- ۸۹۶ز - ۳۵۶.

٦٣- نامہ ی سہرہ تہای دروستبوان (مہ خلوقات)

(کتاب بدء الخلق)

١٢٨٧- عَنْ عِمْرَانَ بْنِ حُصَيْنٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) قَالَ جَاءَ نَفَرٌ مِنْ بَنِي تَمِيمٍ إِلَى النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) فَقَالَ: (يَا بَنِي تَمِيمٍ أَبْشِرُوا) قَالُوا: بَشَرْتَنَا فَأَعْطِنَا فَتَغَيَّرَ وَجْهُهُ فَجَاءَهُ أَهْلُ الْيَمَنِ فَقَالَ: (يَا أَهْلَ الْيَمَنِ اقْبَلُوا الْبَشْرَى إِذْ لَمْ يَقْبَلَهَا بُنُو تَمِيمٍ) قَالُوا: قَبِلْنَا فَأَخَذَ النَّبِيُّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) يُحَدِّثُ بَدْءَ الْخَلْقِ وَالْعَرْشِ فَجَاءَ رَجُلٌ فَقَالَ يَا عِمْرَانُ رَأَيْتَ تَفَلَّطْتُ لَيْتَنِي لَمْ أَقُمْ (الحديث ٣١٩٠، أطرافه في: ٣١٩١، ٤٣٦٥، ٤٣٨٦، ٧٤١٨) (٣٣٨).

عیمرائی کوپی حوصہین (ہزی خوی لہ ہن) فہرمووی: چوومہ خزمہتی
خوشہویست (درویدی خوی لہ ہن) لہبہردہمی مزگہوتہکہدا وشرہکہمم نہشکیل
کرد، کومہ لیککی بہنی تہمیمی ہاتن بو خزمہتی، فہرمووی پئیان: نہی
ہوڑی بہنی تہمیم! لہپیت و فہرو پیروڑی ئیسلامہود، موڑدہی بہہہشت و
پایہی بہررتان دہدہمی! بہشارمت و مزگینی و ہربگرن) گوتیان: موڑدہت پی
داوین موڑدانہکہ چییہ ہماندہری!

دووجار پیغہمبہر (درویدی خوی لہ ہن) ناوای پی فہرموون: نہوانیش
لہمہبہستہکہی پیغہمبہر (درویدی خوی لہ ہن) تی نہگہیشتن و ناوایان و ہلام
دایہود. لہوہلامہکہیان رووی پیغہمبہر (درویدی خوی لہ ہن) تیئک چوو، رہنگی
پہستی لی نیشٹ لہپاشا کومہ لی لہخہ لکی یہمہن ہاتنہ خزمہتی،
کہنہبوموسای نہشعہری و ہاورپیکانی بوون، پی فہرموون: (نہی خہ لکی
یہمہن کہ بہنی تہمیم! موڑدہیان قہبوول نہکرد ئیوہ قہبوولی بکہن)

گوتیان: ئەی پێغه مبه‌ری خودا! ئێمه‌ قه‌بوڵمانه‌ وا ئەو موژده‌یه‌مان وهرگرت، ئیت‌ر پێغه‌مبه‌ر (دروودی خۆی له‌سه‌ر بێ) ده‌ستی کرد به‌باسکردنی دروستبوونی بوونه‌وه‌رو عه‌رش و باره‌گای خودا، له‌م ده‌مه‌دا پیاوی هات گوتی: ئەی عیمران! وش‌تره‌که‌ت به‌ربووه‌و به‌له‌سه‌ بووه‌، فریای که‌وه‌ منیش کۆره‌که‌م به‌جی ه‌یشت و چووم بۆ وش‌تره‌که‌م، خۆزگه‌ مه‌جلیسه‌که‌ی پێغه‌مبه‌رم به‌جی نه‌ه‌یشتا بۆ وش‌تری و، به‌ته‌واوی فه‌رمایشته‌کانیم گوێ لێ بوایه‌). (تاج/١٠-١٩٨ز-٨٥- باسی سه‌ره‌تای دروستبوونی بوونه‌وه‌ر. ف-١).

١٢٨٧م- وَعَنْهُ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) فِي رَوَايَةٍ: (قَالَ دَخَلْتُ عَلَى النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) وَعَقَلْتُ نَاقِي بِالْبَابِ فَأَتَاهُ نَاسٌ مِنْ بَنِي تَمِيمٍ فَقَالَ: اقْبُلُوا الْبُشْرَى يَا بَنِي تَمِيمٍ قَالُوا قَدْ بَشَرْنَا فَأَعْطَنَا مَرَّتَيْنِ ثُمَّ دَخَلَ عَلَيْهِ نَاسٌ مِنْ أَهْلِ الْيَمَنِ فَقَالَ اقْبُلُوا الْبُشْرَى يَا أَهْلَ الْيَمَنِ إِذْ لَمْ يَقْبَلْهَا بَنُو تَمِيمٍ قَالُوا قَدْ قَبَلْنَا يَا رَسُولَ اللَّهِ قَالُوا: جِئْنَاكَ نَسْأَلُكَ عَنْ هَذَا الْأَمْرِ قَالَ: (كَانَ اللَّهُ وَلَمْ يَكُنْ شَيْءٌ غَيْرُهُ وَكَانَ عَرْشُهُ عَلَى الْمَاءِ وَكُتِبَ فِي الذِّكْرِ كُلِّ شَيْءٍ وَخَلَقَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ) فَنَادَى مُنَادٍ ذَهَبَتْ نَاقَتُكَ يَا ابْنَ الْخُصَيْنِ فَأُتِلَقَتْ فَإِذَا هِيَ يَقْطَعُ دُونَهَا السَّرَابُ فَوَاللَّهِ لَوَدِدْتُ أَنِّي كُنْتُ تَرَكْتُهَا). (الحدیث ٣١٩١، طرفه‌ فی: ٣١٩٠) (٣٣٩).

له‌گیرانه‌وه‌یه‌کی ترده‌ فه‌رمووی: عه‌رزیا‌ن کرد: قوربا‌ن! بۆیه‌ هاتووینه‌ته‌ خزمه‌ت که‌بارودو‌خی ئەم جیهانه‌مان تی‌ بگه‌یه‌نی، که‌چۆن دروست بووه‌، فه‌رمووی: (له‌پیش پ‌یش سه‌ره‌تاوه‌ ته‌نیا خودا هه‌ر خۆی بووه‌و هیچی تر نه‌بووه‌، له‌پاشا له‌پیش دروستکردنی ئاسمانه‌کان و زه‌وی دا، خودا ئاوو عه‌رشی دروستکرد، عه‌رشی خودا له‌سه‌ر ئاو بوو (واته‌ بی‌جگه‌ له‌عه‌رشی خوداو ئاو هیچی تر نه‌بوو) هه‌روا خودا له‌ تاب‌لوی

پاریزراودا واته: له له وحو له حفوظلدا، هه موو شتی که دروست دهکری، هه مووی نووسی، وه خودا ئاسمانه کان وزهوی له نه بوون له ماوهی شهش رۆژدا دروست کرد).

عیمران فهرمووی: جیگهی داخه لهه وهخته دا بانگه کری بانگی کردم ئهی عیمران! وشتر مکهت رۆبی ئیتر منیش به شوینیدا چووم، که ته ماشام کرد ناوی کردوو وه ته واو دوور که وتۆته وه. سویندم به خوا چهزم دهکرد که گویم له فهرمایشته کانی پیغه مبهه (دروودی خوی لسهه) بگرتایه وه ههقم به سهه وشتر مکه وه نه بووايه) (بروانه: ژ- ۱۲۸۷+ تاج// ۱- ۲۴۰- ۱۲- ف- ۲).

۱۲۸۸- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ قَالَ النَّبِيُّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) أَرَأَاهُ قَالَ اللَّهُ تَعَالَى: (يَسْتَمِنِّي ابْنُ آدَمَ وَمَا يَنْبَغِي لَهُ أَنْ يَسْتَمِنِّي وَيُكَذِّبُنِي وَمَا يَنْبَغِي لَهُ أَمَا شَتْمُهُ فَقَوْلُهُ: إِنَّ لِي وَلَدًا وَأَمَّا تَكْذِيبُهُ فَقَوْلُهُ لَيْسَ يُعِيدُنِي كَمَا بَدَأْنِي) (الحديث ۳۱۹۳، طرفاه في: ۴۹۷۴، ۴۹۷۵) (۳۴۰).

ئهبوه ره پیره (مزی خوی لهه) فهرمووی: پیغه مبهه (دروودی خوی لسهه) فهرمووی: (خودای گه وه دهفه رموی: ئاده میزاد رادهی ئه وهی نییه که جنیو بهمن بدا، یامن به درۆ بخاته وه، که چی دهچی شتی وا دهکا، ئه و میان که جنیو بهمن دهدا ئه وه قسه یه تی که ده لئ: گوایه من منالهم ههیه! ئه وه یشی که من به درۆ ده خاته وه ئه وه قسه یه تی که ده لئ: گوایه من ناتوانم له پاش مردنی وهک جارانی، سه ره له نوێ دروستی بکه مه وه) (تاج/ ۱- ۱۴- ۲).

(۳۴۰) روى البخاري - رحمه الله تعالى- هذا الحديث على ما جاء في فتح الباري في ثلاث مواضع عن أبي هريرة هنا (۳۱۹۳) وفي التفسير رقم: ۴۹۷۴ء رقم: ۴۹۷۵. ومن الغريب أنه قال العسقلاني، في خاتمة كتاب التفسير: (لم يوافقه مسلم على تخريج حديث ابن عباس: كذبني ابن آدم). (فتح/ ۸ص ۷۴۳- المترجم).

۱۲۸۹- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ): (لَمَّا قَضَى اللَّهُ الْخَلْقَ كَتَبَ فِي كِتَابِهِ فَهُوَ عِنْدَهُ فَوْقَ الْعَرْشِ إِنَّ رَحْمَتِي غَلَبَتْ غَضَبِي) (الحديث ۳۱۹۴، أطرافه في: ۷۴۰۴، ۷۴۲۲، ۷۴۵۷، ۷۵۵۳، ۷۵۵۴) (۳۴۱).

ئەبۇھورەیرە (بەزى خۇي لى بىن) فەرەمۇۋى: پەيغەمبەر (دروىدى خۇي لىسەر بىن) دەفەرەمۇۋى: (كاتى خوداى گەورە بىر يارى دا ئەم بوونەمورە دروست بكا، لەنامەيەكا نووسى رەحمەت و مېھربانى مەن پەيش رىق و خەشەم دەكەۋى، بەحرى رەحمەتم ھەركاتى ھاتە جۆش و خرۆش، ئاگرو بلىسەى كورەى رىق و غەضەبەم دەكوژىنئىتەۋە، وئەو نامەيەش كەئەمەى تيا نووسراۋە لەلاى خودا خۇيەتى، لەسەر و تەخت و بارەگا (عەرشە) وە داپناۋە!) (تاج/ال- ۳۷ز ۶- باسى باۋەر بە چارەنووس ش/ت).

۱۲۹۰- عَنْ أَبِي بَكْرَةَ عَنْ أَبِي بَكْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنْ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: (إِنَّ الزَّمَانَ قَدْ اسْتَدَارَ كَهَيْئَتِهِ يَوْمَ خَلَقَ اللَّهُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ السَّنَةُ اثْنَا عَشَرَ شَهْرًا مِنْهَا أَرْبَعَةٌ حُرُمٌ ثَلَاثُ مُتَوَالِيَاتٍ ذُو الْقَعْدَةِ وَذُو الْحِجَّةِ وَالْمَحَرَّمُ وَرَجَبُ مُضَرَ الَّذِي بَيْنَ جُمَادَى وَشَعْبَانَ) (الحديث ۳۱۹۷، أطرافه في: ۶۰ ت = ۶۷ ف = بەرگى يەكەم لاپەرە/۸۶) (۳۴۲).

ئەبۇبەكرە (بەزى خۇي لى بىن) فەرەمۇۋى: پەيغەمبەر (دروىدى خۇي لىسەر بىن) فەرەمۇۋى: (چەرەخ چۆتەۋە دەۋرى جارانى خۇي و زەمان ھەلسوۋاۋەتەۋە سەر ئەو شىۋەى خۇي، كە خوداى گەورە ئاسمانەكان و زەۋى دروست كرد و، شەۋو رۆژو مانگو سالى دانا، ئىمسال سال بوەتەۋە بەدوانزە مانگو ھەموو مانگى لەدوانزە مانگەى خوا كەوتۆتەۋە شوئىنى راستەقىنەى خۇي و نەسىئ نەما، وەك سەردەمى پەيغەمبەرەكان (دروىدى خوا لەپەيغەمبەرى خۆشمان و لەوانىش

بئ) ئەووی رهوایه بووئتهوه بهرماواو ئەووی نارەوایه بووئتهوه بهنارەوا،
وئەو گۆران و دەستکاری شەریعەتە کە لەسەر دەمی نەزانی دا کرابوون، راست
کرانەوه.

وئەم مانگانە چواریان مانگی حەرمان و خاوەن رێزو قەدر و نرخن و
لەبەر ئەو ئەو شەپرو شۆرو هەراو جەنگیان زۆر تیا حەرمانە، وە لەم چوار مانگە
سێیان بەرودوان و بەشوین یەکا دین کە ناوجەژنان و نۆمینیە و موخەرەمن،
ئەو تریشیان کە تەنیا یە مانگی رەجەبە کە ناودار و ناسراوە بەرەجەبی
هۆزی موزەر، لەبەر ئەو ئەو کە هۆزی موزەر زۆر ریزی دەگرن، کە
دەکەوێتە بەینی جومادای دوو هەم و کۆلە مانگەوه (تاج/ ١٢- ٢٢١- ف- ٢٣- ١١٢-
وتاری رۆژی جەژن).

١٢٩١- عَنْ أَبِي ذَرٍّ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ قَالَ النَّبِيُّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ)
لَأَبِي ذَرٍّ حِينَ غَرَبَتِ الشَّمْسُ: (أَتَذَرِي أَيْنَ تَذْهَبُ؟) قُلْتُ: اللَّهُ وَرَسُولُهُ أَعْلَمُ قَالَ:
(فَإِنَّهَا تَذْهَبُ حَتَّى تَسْجُدَ تَحْتَ الْعَرْشِ فَتَسْتَأْذِنُ فَيُؤْذَنُ لَهَا وَيُوشِكُ أَنْ تَسْجُدَ فَلَا
يُقْبَلُ مِنْهَا وَتَسْتَأْذِنُ فَلَا يُؤْذَنُ لَهَا يُقَالُ لَهَا: ارْجِعِي مِنْ حَيْثُ جِئْتِ فَتَطْلُعْ مِنْ
مَغْرِبِهَا فَذَلِكَ قَوْلُهُ تَعَالَى: ﴿وَالشَّمْسُ تَجْرِي لِمُسْتَقَرٍّ لَهَا ذَلِكَ تَقْدِيرُ الْعَزِيزِ
الْعَلِيمِ﴾). (الحدیث ٣١٩٩، أطرافه فی: ٤٨٠٢، ٤٨٠٣، ٧٤٢٤،
٧٤٣٣) (٣٤٣).

ئەبۆذەر (بەڕێ خۆی ئە بئ) فەرماوی: لەکاتی ئاوابوونی خۆردا، لەمزگەوت
لەخزمەتی خۆشەویست دا بووم فەرماوی: (ئەی ئەبۆذەر! دزمانی کە ئەم
خۆرە بۆ کۆی دەچی و لەکۆی ئاوادەبی؟) گوتم: خودا و پیغەمبەری خودا
باشتر دزمانن. (بەروانە: تاج/ ١٢- ٢٨٧- ف- ٢٠ ز ١٠٥).

فهرمووی: (ئەم خۆرە ھەروا دەرواتو، ھەموو رۆژی ئەمە ئیشیەتی دەجیئە لەژێر عەرشا کورنوش و نووج دەباو داوا لەخودا دەکاتەو: کە دیسانەو ڕیگای پێداتەو تا لەشوینی خۆیەو ھەلبیئەو، ھەر لەکورنوشدا دەبی تا خودا ڕیگە ی پێدەداو سەر لەنوێ، وەك جاری جارێ لەشوینی خۆیەو ھەلبیئەو، بەلام ھاكا ئەو رۆژە ھات كە خۆر دەجی وەك جاری کورنوش دەباو لێ ی قەبول ناکرێ و داوای روخصەت دەکا، کەوەك جاری لەشوینی خۆیەو ھەلبیئەو، خودا ڕیگە ی ئەو ی پێنادا و دەفهرموێ پێی: بەسەر شۆپی خۆتا ڕیك بگەرێرەو دواو، لەو شوینەو ھەلبی كە لێ ی ئاوا بووی، ئیتر خۆر لە خۆرئاواو ھەلبی، مەبەست ئەمە یە لەو ئایەتە ی ھورئان كە دەفهرموێ: ﴿وَالشَّمْسُ تَجْرِي لِمُسْتَقَرٍّ لَهَا ذَلِكَ تَقْدِيرُ الْعَزِيزِ الْعَلِيمِ﴾ یسین- ۳۸/۳۶- واتە: خۆر لەسەر ئەم یاسای ھاتوچۆی خۆیە کە ئیستا ھە یە، ھەموو رۆژی بەرێکۆپیکی بەردەوام دەبی و دێ و دەجی و، لەخۆرەلاتەو ھەلبی و لەخۆرئاواو ئاوا دەبی). (تاج/ ۷- ۱۱۴ ز ۱۹- ۲ سوورەتی یاسین).

۱۲۹۲- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنْ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: (الشَّمْسُ وَالْقَمَرُ مُكْرَرَانِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ) (الحديث ۳۲۰۰) (۳۴۴).

ئەبوھورەیرە (ڕەزای خوی لێ ھێ) فەرمووی: پێغەمبەر (درویدی خوی لەسەر ھێ) دەفەرموێ: (لەرۆژی قیامەتا خۆرو مانگ دەپێچرێنەو و لوول دەدرێن و رووناکیان نامینی!!) (بروانە: باسی نیشانەکانی ھاتنی قیامەت= تاج/ ۱۰- ۱۱- ۲۷۴ ز ۱۰۵).

۱۲۹۳- عَنْ عَائِشَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا) قَالَتْ: كَانَ النَّبِيُّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ): (إِذَا رَأَى مَخِيلَةً فِي السَّمَاءِ أَقْبَلَ وَأَذْبَرَ وَدَخَلَ وَخَرَجَ وَتَغَيَّرَ وَجْهُهُ فَإِذَا أَمْطَرَتِ السَّمَاءُ سُرِّيَ عَنْهُ فَعَرَفْتُهُ عَائِشَةُ ذَلِكَ فَقَالَ النَّبِيُّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ):

(مَا أَذْرِي لَعَلَّهُ كَمَا قَالَ قَوْمٌ فَلَمَّا رَأَوْهُ عَارِضًا مُسْتَقْبِلَ أَوْدِيَّتِهِمُ الْآيَةَ) (الحديث ٣٢٠٦، طرفه في: ٤٨٢٩) (٣٤٥).

عائيشه (همزى خوى لى بى) فہرمووی: قہت نہمدیووه کہ پیغہمبہر (دروودی خوى لى سہر بى) وا پیبکہنى، کہ زمانہ بجکولہی دہریکہوئ و دہم دابجہقینئ و بدا لہفاقای پیکہنین! بہلام بہسہلاری بہزہردہخہنہوہ پیدہکہنى.

عائيشه (همزى خوى لى بى) فہرمووی: کاتئ ہہور یابا ہہلئ دہکرد، رہنگی پیغہمبہر (دروودی خوى لى سہر بى) دہگورپا خیرا خیرا جیگورکئی دہکردو دہاتہ ژوورموہو دہچوہو دمرہوہ، عہرزیم کرد: ئہی پیغہمبہری خودا! خہلک کہہہور دہبینن خوئی دہکہن، بہنومیدی ئہوہ کہبارانی پیوہ بئ، کہچی دہبینم تئ کہہہور دہبینی خہم و بہزارہ لہرووت دیارہ؟ فہرمووی: ئہی عائيشه! دہترسم کہئہوہ ہہوری مہینہت و سزابئ، عادئ ہؤزئ ہوود (سہلامئ خوى لى بى) کاتئ سزاکہ ہاتہ سہریان و بہچاوی خوئیان شہپؤل باو، گہردہلوولہکہیان دی چاویان بہبہرایئ سزاکہ کہوت. گوتیان: ھہذا عارضٌ مُمطرٌ ﴿٢٤/٤٦﴾ واتہ: ئہمہ ہہوری بارانہ، بارانمان بؤ دہبارینئ، بہلام ئہو ہہورہ ہہوری باران نہبوو، بہلکوو ہہوری غہزب بوو، سزایہکی سہخت بوو).

رافہو شیکردنہوہ:

ئہم فہرموودہیہ مہبہست لئ ی ئہمہ بوو کہنووسیمان وەك زاناکان دہفہرموون: (الحديثُ يفسرُ بعضُهُ بعضاً) ئہمہ دہقى ریوایہتیکی تری ئہم فہرموودہیہ کہ ژمارہکەئ لہ (فتح الباری) دا (٤٨٢٩) یہ، کہطہرہفئ ئہم فہرموودہیہ. (بہروانہ: تاج/٧-١٣٨-٢-٢٩-٢ سوورمتئ ئہحقاف).

١٢٩٤- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَسْعُودٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: حَدَّثَنَا رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) وَهُوَ الصَّادِقُ الْمَصْدُوقُ قَالَ: (إِنَّ أَحَدَكُمْ يُجْمَعُ خَلْقُهُ فِي بَطْنِ أُمِّهِ أَرْبَعِينَ يَوْمًا ثُمَّ يَكُونُ عِلْقَةً مِثْلَ ذَلِكَ ثُمَّ يَكُونُ مُضْغَةً مِثْلَ ذَلِكَ ثُمَّ يَنْبَعَثُ اللَّهُ مَلَكًا فَيُؤَمِّرُ بِأَرْبَعِ كَلِمَاتٍ وَيُقَالُ لَهُ اكْتُبْ عَمَلَهُ وَرِزْقَهُ وَأَجَلَهُ وَشَقِيٍّ أَوْ سَعِيدٍ ثُمَّ يُنْفَخُ فِيهِ الرُّوحُ فَإِنَّ الرَّجُلَ مِنْكُمْ لَيَعْمَلُ حَتَّى مَا يَكُونُ بَيْنَهُ وَبَيْنَ الْجَنَّةِ إِلَّا ذِرَاعٌ فَيَسْبِقُ عَلَيْهِ كِتَابُهُ فَيَعْمَلُ بِعَمَلِ أَهْلِ النَّارِ وَيَعْمَلُ حَتَّى مَا يَكُونُ بَيْنَهُ وَبَيْنَ النَّارِ إِلَّا ذِرَاعٌ فَيَسْبِقُ عَلَيْهِ الْكِتَابُ فَيَعْمَلُ بِعَمَلِ أَهْلِ الْجَنَّةِ). (الحديث ٣٢٠٨، أطرافه في: ٣٣٣٢، ٦٥٩٤، ٧٤٥٤) (٣٤٦).

عەبدوللای کوری مەسعود (مەزەن خۆی لێ بێ) فەرمووی: پێغه مەبەری راستگۆ کە فەرماشتی جێی باوەرد، دەفەرموێ: هەریەکێ لە ئێوە کە خودا دروستی دەکا چل روژ بەتۆمەیی (نوطفەیی) لەسکی دایکیا کۆدەکریته وەو، دەمی نیتە وەو، ئینجا بە چل روژی تریش دەبێ بە پارچە خوینیکی مەییو، ئنجا بە چل روژی تریش دەبێ بە پارچە گوشتی بەقەد پاروویی، ئنجا گیانی بە بەردا دەکری، جا خودای گەورە فەرمان دەکا بەو فەریشتەیه کە گیان دەکا بە بەریا ئەم چوار وشەیه بنوسی:

یە کەم رزق و روژی ئەم منالە چییەو چی نییە. دووهم: ئەجەل و ئاکامی کەیهو کە ی نییە، سێیەم: کار و کردەو، چوارەم: بەدبەخت و بەدکار دەبێ یاکامەران و بەختیار دەبێ، دەسا بە و تاقە خودایە، کە هەر خۆی خودایە، کەسی واهیه کردار و رفعتاری وەك کردار و رفعتاری بەههشتی وایە، لەخەلك وایە بەههشتییه، بەلام نامەی چارەنووسی دەستپێشخەری لێ دەکا و دەست دەکا بەکردنی کاری خەلکی دۆزەخ، و دەچیتە ناو دۆزەخەو، کەسی و اشتان هیه بە کردار و رفعتار بێ لەدۆزەخی دەچێ، لەخەلك وایە جەهەننەمییه،

به لّام نامه‌ی چارمنووسی پیش دهستی لّی دهکا و، خاتیمه‌ی به خیر دهگه‌ری و دهست دهکا به‌کردنی کرده‌وی باش و ده‌چیته ناو به‌هه‌شت و ده‌بی به‌به‌هه‌شتی! (تاج/ال-٤٠ ز-٦ ف-٤- باسی باومر به‌چارمنووس).

رافه و شیکردنه وه:

بو تیگه‌یشتنی ته‌واو له‌م جوړه شوینه، توپژینه‌وه‌یه‌کی دوورو دریژی ده‌وی به‌لّام کورت و پوخت مه‌به‌ست نه‌مه‌یه: چارمنووسی خودایی سهرچاوه‌ی هه‌موو به‌سهرهات و هه‌لّسووکه‌وتی به‌نده‌یه، جا چارمنووس، واته: قه‌دمر چییه و چۆنه و چۆن شتی‌وا ده‌بی نه‌وش باب‌ه‌تیکی زور دوورو دریژه، هه‌تا شه‌ن و که‌وی بکه‌ی خه‌ست تر ده‌بی، چاری نه‌وه‌یه به‌بی چهن و چوون خوٚت بده‌یته ده‌ست خواو، ته‌سلیمی قه‌زاو قه‌دمر بی، و خواو پیغه‌مبه‌رانی خوا له‌م باره‌یه‌وه چیان فهرمووه، قه‌بولمان‌ه و له‌سهر چاوانه. من به‌ش به‌حالی خوٚم ناوا له‌چارمنووسی خودایی تی ده‌گه‌م:

په‌پووله پازده‌ی ده‌می به‌شه‌با سهر خوا بزانی: با بو کویت ده‌با

١٢٩٥- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) وَتَابَعَهُ أَبُو عَاصِمٍ عَنْ ابْنِ جُرَيْجٍ قَالَ أَخْبَرَنِي مُوسَى بْنُ عُقْبَةَ عَنْ نَافِعٍ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: (إِذَا أَحَبَّ اللَّهُ الْعَبْدَ نَادَى جِبْرِيلُ إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ فُلَانًا فَأَخْبِنَهُ فَيُحِبُّهُ جِبْرِيلُ فَيُنَادِي جِبْرِيلُ فِي أَهْلِ السَّمَاءِ إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ فُلَانًا فَأَخْبِرُوهُ فَيُحِبُّهُ أَهْلُ السَّمَاءِ ثُمَّ يُرْضَعُ لَهُ الْقَبُولُ فِي الْأَرْضِ) (الحدیث ٣٢٠٩، طرفاه فی: ٦٠٤٠، ٧٤٨٥) (٣٤٧).

نه‌بوهوره‌یره (همزی خوی لّی به) فهرمووی: پیغه‌مبه‌ر (دروودی خوی لّسهر به) فهرمووی: کاتی خوی گه‌وره به‌نده‌ییکی خو‌شو‌یست بانگی جو‌برائیل ده‌کا، و

دەفەر مۆی: ئە ی جو برائیل! خۆ دای گە و رە فیسارە بە نە دە ی خۆ ش دە و ی، دە ی تۆ ی ش خۆ شت بو ی، ئی تر جو برائیل ی ش خۆ ش دە و ی و جار دە دا بە نا و خە لکی ئاسمانا خۆ دا فیسارە بە نە دە ی خۆ ش دە و ی، گە و اتە ئی وە ی ش خۆ شت بو ی، ئی تر خە لکی ئاسمان ی ش هە موو خۆ ش یان دە و ی، ئە و جا لە نا و دان ی شت وانی زە و ی دا، رە زای سووک و شیر ین دە بی و، بە شی وە ی گشتی لە نا و خە لکی دا پە سە ند دە کر ی.

و ه کاتی خۆ دای گە و رە رقی لە کە سی بی جو برائیل بانگ دە کا و دە فەر مۆی: مە ن رە قە لە فیسارە کە سە، دە ی تۆ ی ش رقی لی بگرە، جو برائیل ی ش رقی لی دە گری و، ئە و جا بە ئاسمانا بانگە واز دە کا و دە فەر مۆی: خۆ ی گە و رە رقی لە فیسارە کە سە ئی وە ش رقی لی بگر! ئی تر لە زە و ی ش رە زای تال دە بی و، لە بەر چاوی خە لک ئی سکی قورس دە بی (و ه ک زۆر لە کار بە دە ستانی خۆ مان خۆا پە نامان بە دا). (ریاض/ ١- ٣٠٢ ف- ٣٨٧ ز- ٤٧- باسی نیشانه ی خۆ شه و یستی خۆ دا...) + (تاج/ ٧ ل- ٢٥ ز- ٢٢ ف- ٨- باسی سوورە تی مە ر ی ه م).

١٢٩٦ - حَدَّثَنَا مُحَمَّدٌ حَدَّثَنَا ابْنُ أَبِي مَرْيَمَ أَخْبَرَنَا اللَّيْثُ حَدَّثَنَا ابْنُ أَبِي جَعْفَرٍ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ عَنْ عُرْوَةَ بْنِ الزُّبَيْرِ عَنْ عَائِشَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا) زَوْجِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) أَنَّهَا سَمِعَتْ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) يَقُولُ: (إِنَّ الْمَلَائِكَةَ تَنْزِلُ فِي الْعَنَانِ وَهُوَ السَّحَابُ فَتَذْكُرُ الْأَمْرَ قُضِيَ فِي السَّمَاءِ فَتَسْتَرْقِي الشَّيَاطِينُ السَّمْعَ فَتَسْمَعُهُ فَتُوحِيهِ إِلَى الْكُفَّانِ فَيَكْذِبُونَ مَعَهَا مِائَةَ كَذَبَةٍ مِنْ عِنْدِ أَنْفُسِهِمْ) (الحديث ٣٢١٠، أطرافه في: ٣٢٨٨، ٥٧٦٢، ٦٢١٣، ٧٥٦١ (٣٤٨)).

عائیشە (رە زای خۆ ی لی بی) کە ها و سە ری پێ ڤه مبه رە (درو دی خۆ ی لە سەر بی) فە رە مووی: بە گو یی خۆ م لە پێ ڤه مبه رە م ژنە و ت دمی فە رە موو: (فری شتە لە نا و هە و را دێ نه

خوارەو، باسی کارێ دەکەن کە خودای گەورە لە ئاسمان بە بوون یا بە نەبوون، بڕیاری لە سەر داو، دێوەکانیش کە بە عەربی پێیان دەگووترێ؛ شەیتانی گۆی ھەڵدەخەن، بۆ گفتوگۆی فریشتەکان، کە باسی ئەو کارە دەکەن کە لە ئاسمان بڕیاری لە سەر دراو، وە جاروبار واری دەکەوێ ئەو جنۆکە و دیوانە قەسەپە لەو بارەپەو، لە دەمی فریشتەکان دەبیستن و دەیفڕێن بۆ خۆیان، لە پاشا بە سرتە دەیچرپێن بە گۆی بڕادەرەکانیان، لە کۆڵەنانی و فالچی و ئەمەجۆرە غەیبچی، ئەوانیش لە گیرفانی خۆیانەو سەد درۆی تری پێوە دەنێن، جا لەمەوێ جاروبار قەسە ئەم کۆڵەنانیانە راست دەردەچێ (ریاض/٤-١٢٢١ ز-٣٠٣ ف-١-باسی نەھێ کردن لە ھاموشۆکردنی کۆڵەنانی و ئەستێرەگرەو و فالچی + تاج/٤-٢٢٥ ز ٧٩- باسی کاهینی و کۆڵەنانی و دانەگرتنەو و رەمل گرتنەو).

رافەو شیکردنەو:

یەکی لەو موسیبەتانە کە لەم رۆژگارە ئێمەدا، تووشی ئیمانداران بوو، ئەم جۆرە بابەتانە کە بە زۆر شیوە سەریان ھەڵداو، بە تایبەتی بەناوی پێشبینی کردنی چۆنیەتی دواڕۆژی مەرقە بەناوی بۆرجەو، یابەناوی قاوەگرتنەو و فالگرتنەو و خۆیندنی لەبێ دەستەو ئەم جۆرە بابەتانە لەکەنە ئاسمانیەکانی راگەیانندنەو لە سەر شیوەیەکی سادەو بەرچاو، سەرنجی خەڵکە کە رادەکیشت و وا لە برپاداری ساویلکە دەکا، کە لە خەوی خوش و خەیاڵی مەستانەدا بژی، شەیتانی وەک لەم فەرموودە پیرۆزەدا باس کراوە یارمەتی ئەم کەنە شەیتانیانە دەدا، بە مەبەستی سەر لێشیوان لە دەستە بڕواداران، ھەتا بەرەبەرە خەڵکە بە گشتی و ئەھلی دین بە تایبەتی بێنە سەر ئەو بیروباوەرە کە دینیش شتێکە لەم بابەتە، بڕواداریش وەک دواگەوتوانی کۆڵەنانی و فالچیان کەسیکە کە لە خەیاڵ

پالاودا دىمىزى و ئەۋەدى والەبەرچاۋ پالەۋانانى ئەم جۆرە بابەتە شەيتانىيەنە،
لەكۈن و نۆدا جوولەكەو لايەنگرانى جوولەكەن، وە زۆرىنەى پى
ھەلخەلەتاۋانى ئەم جۆرە بىروباۋمەر چەۋاشەكارانە ژنان و لاۋانى
دواكەوتوۋى لەكارۋان بەجىماۋى بەئاۋات نەگەپىشتوون.

جا بەندەى دىسۆزو دوعاگۆى ئىۋە غەزى ئازىزانى خۇم دەكەم و دەلىم:
سۆيىندم بەخودا گۆيگرتن لەلازگە لازگى ئەم كۆلەنانى و جوۋكى و فالجى و
دانەۋەگرانە، غەينى گومپرايى و سەرلىشىۋان و گومپرايى، مايەى خۆشنىۋدى و
رمزەمەندى شەيتان و دەستەى شەيتانە، وە ھۆى تورمېۋون و قارى خودا
پىغەمبەرى خودايە، وەئەۋەى لەم سەردەمەى ئىمەدا پىى دەگوترى:
قاۋەگرتنەۋەو ناولەپ خويىندنەۋەو بەخت گرتنەۋەو بورج و
تەنجىم و فالجى و قرائەتى مۇستەقبەل و شتى ترى لەم بابەتانە، كە دوور
نىيە بەناۋى تىرشەۋە سەرھەلبدەن، ئەمانە ھەموو كەلەۋەحى شەيتانن،
زىيانىان بۇ دىن و دىناى ھەموومان ھەيە، ئەۋەى دۋاى ئەم جۆرە كىدارانە
بكەۋى لەخوا لە پىغەمبەر، لەئايىنى پىرۋزى ئىسلام دوور دەكەۋىتەۋە،
نىشانەى دروۋستى ئەم قەسەيەش، سەرەراى فەرمودەى راست و درۋستى
زۆر، ئەمەيە:

(كەنالەكانى راگەياندن، چ دەنگ، چ رەنگ، چ تۇمارو نووسين، بەتايىبەتى
ئەۋانەيان كە غەلمانين و، زمانيان بېرى قەسەى خىر بۇ ئايىن و پەپرەۋانى
ئايىن ناكەن بەتايىبەتى ئەم جۆرە كەنالە لەخوا دوورانە، زۆر زۆر گرنگى بەم
بابەتە شەيتانىيەنە دەدەن، ۋەلەسەر شىۋمەيەكى رازاۋەو دىگىر و سەرنج
راكىش، پىروپاگەندەيان بۇ دەكەن و بىرويان پىدەدەن و پىشكەشيان
بەجەماۋەر دەكەن!).

بەرەستى لەم سەردەمەدا ئەم جۆرە بابەتە سىحر ئامىزانە بوون
بەتلىك و بەنگى سىركەرى جەماۋەرە ساۋىلكەكە، ھەتا سەرۋك كۆمارە

ملهور مکان و سهرک پارتە شەیتانییەکان بەمەیان زانییوە، لەبەر ئەوە لەم لایەنەوە ایحەا بۆ جەماوەرە قور بەسەرکە دەکەن؛ کە وەک ران شوێن ئەوان بکەون بیر لەهیچی تر نەکەنەو! چونکە ئەستێرە ی بەختی بەرپرسی لەگەشانە وەدایە!!

١٢٩٧- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ قَالَ النَّبِيُّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) : (إِذَا كَانَ يَوْمُ الْجُمُعَةِ كَانَ عَلَى كُلِّ بَابٍ مِنْ أَبْوَابِ الْمَسْجِدِ الْمَلَائِكَةُ يَكْتُبُونَ الْأَوَّلَ فَلِأَوَّلٍ فَإِذَا جَلَسَ الْإِمَامُ طَوَّأَ الصُّحُفَ وَجَاءُوا يَسْتَمِعُونَ الذِّكْرَ) (الحديث ٣٢١١، طرفه في: ٩٢٩) (٣٤٩).

ئەبوھورەیرە (بەزێ خۆی لێ بێ) فەرمووی: پێغەمبەر (دروودی خۆی لەسەر بێ) فەرمووی: (کاتی رۆژی هەینی دی لەبەر دەرگاکانی هەموو مزگەوتی فریشتە نامادە دەبن و قەڵەم و دەفتەر بە دەستەو دەگرن، یەک لەدوای یەک بەرپز ناوی ئەوانە دمنووسن کەدین بۆ نوێزی هەینی، تا ئەو کاتەی کە پێشنوێژ دیو دەچیتە سەر دوانگە، ئیتر ئەوانیش دەفتەرەکانیان دەپێچنەو، دەچن گۆی لەووتارەکی دەرگە!) (بەروانە: تاج/١٧- ٤١٨ ز- ١٤٢ ف- ٢- نوێزی هەینی + ریاض/٣/ ٨٧٧ ز- ٢١٠ ف- ٩).

١٢٩٨- عَنْ الْبَرَاءِ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ قَالَ النَّبِيُّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) لِحَسَّانَ: (اهْجُؤْهُمْ أَوْ هَاجِهِمْ وَجَبْرِيلُ مَعَكَ) (الحديث ٣٢١٣، أطرافه في: ٤١٢٣، ٤١٢٤، ٦١٥٣).

بەرە (بەزێ خۆی لێ بێ) فەرمووی: ژنەوتم لە پێغەمبەر (دروودی خۆی لەسەر بێ) بەحەسانی کوری ئابیتی دەفەرموو: (ئە ی حەسان! بەشیعری هەجو دەستە ی بێباوەرێ شە بکە و، بەتانە و تەشەر دایان شۆرە، لەم کارە پێرۆزەداکە لەبەر ژەوندی ئیسلامە و لەزیانی بێباوەرانە، جو برائیل بەفەرمانی خودا

لهگه تته و پشتت دهگری) (بروانه: تاج/ ۵۰- ۱۹۰ ز- ۵۷ ف- ۲- باسی چاکیتی
حه سانی کوری ثابت+ تاج/ ۵۰- ۱۹۴ ف- ۵- ز- ۵۷).

۱۲۹۹- عَنْ عَائِشَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا) أَنَّ النَّبِيَّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ
لَهَا: يَا عَائِشَةُ هَذَا جِبْرِيلُ يَقْرَأُ عَلَيْكَ السَّلَامَ فَقَالَتْ: وَعَلَيْهِ السَّلَامُ وَرَحْمَةُ اللَّهِ
وَبَرَكَاتُهُ تَرَى مَا لَا أَرَى تُرِيدُ النَّبِيَّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) (الحديث ۳۲۱۷،
أطرافه في: ۳۷۶۸، ۶۲۴۹، ۶۲۰۱، ۶۱۵۳) (۳۵۰).

عائیشه (همزی خوی لب بن) فهرمووی: پیغهمبه (بروودی خوی لسم بن) پیی فهرمووم:
(ثایشی! نه مه جو برمه نیله ته شریفی هاتووو بؤلای من سلاوت لب دهکا)
منیش گوتم: (وعليه السلام ورحمة الله وبركاته: سلاوو رحمتو بیتو
پیرۆزیه کانی خودا له سهر نه ویش بی. تو ئه ی پیغهمبه ری خودا! گه لب
شتی وا ده بینی که به من نابینری) (تاج/ ۵/ ۱۵۴ ز- ۳۷).

۱۳۰۰- عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ
عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) لِجِبْرِيلَ: (أَلَا تَزُورُنَا أَكْثَرَ مِمَّا تَزُورُنَا؟) قَالَ: فَتَزَلْتُ ﴿وَمَا نَتَزَّلُ إِلَّا
بِأَمْرِ رَبِّكَ لَهُ مَا بَيْنَ أَيْدِينَا وَمَا خَلْفَنَا﴾ (الآية) (الحديث ۳۲۱۸، طرفاه في:
۴۷۳۱، ۷۴۵۵) (۳۵۱).

ئیبنو عبباس (همزی خواهان لب بن) فهرمووی: خو شه ویست (بروودی خوی لسم بن) به
جو برائیلی فهرموو: (ئه وه بؤجی نافه رمووی زیاتر بیی بؤ دینی و
سهر دانمان!) فهرمووی: جا بؤ وه لامی ئه م پی شنیاره ی خو شه ویست ئه م
ئایه ته هاته خو اره وه، که ده فهرموو: ﴿وَمَا نَتَزَّلُ إِلَّا بِأَمْرِ رَبِّكَ لَهُ مَا بَيْنَ أَيْدِينَا
وَمَا خَلْفَنَا وَمَا بَيْنَ ذَلِكَ وَمَا كَانَ رَبُّكَ نَسِيًّا﴾ مریم ۱۹/ ۶۴ واته:

(۳۵۰) أخرجه مسلم في فضائل الصحابة، باب: في فضل عائشة...، رقم: ۲۴۴۷.

(۳۵۱) لم يوافقه مسلم على تخريج حديث ابن عباس في زيارة جبريل (فتح/ ۶/ ص ۳۶۰ اوص ۵۸

ئەى خۆشەويست! ئىمە بەبى فەرمانى خوداى گەورە نايەنە خوارەو،
هاتنى ئىمەى فريشته گەل بۇ خزمەتى تۆو پىغەمبەرانى پىش تۆ بەدەست
خۆمان نىيەو لەسەر فەرمانى خودايە، لەنەزەل هەتا ئەبەد، لەسەرمتا هەتا
کۆتا، کاروبارى هەردوو جىهان لەراستیدا وا لەدەستى خودادا و، خودا خۆى
هەمووى زۆر بەباشى دەزانى و ئەم بوونەومرە هەمووى بەبى جىاوازی،
مولک و دروستکراوى خۆيەتى، ئاگای لەهەموویەتى هیچى لى و ن نابى،
گەردى بەرووى بەردىكى ناو هەردىكى ناو ریزە جىاو شاخ و هەلەت و هەزار
بەهەزارەو، لەعیلمى خودا دا چوون یەکە لەگەل کۆمەلەى رۆزیدا، لەناو
کاکەشانى خۆیدا.

ئەى خۆشەويست! ئەى موحەممەد! کەدرەنگ دىین بۇ خزمەت
حیکمەت و دانایى خودایى واتیادا، خودا هیچى لەبیرناچى هەموو شتى والە
زانستی خودادا، و جىگەو رىگەى دیارى بۇ دانراو، خودا داناو زانایە
بەهەموو شتى) (تاج/ ۵ ل- ۲۲ ز- سوورەتى مەریەم. ف. ۴. لەتاجەگەدا

هەلەپەکی چاپ هەپە، خوا یارىی لەچاپەکانى ناییندەدا راست دەکریتەو).
۱۳۰۱- عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ
وَسَلَّمَ) قَالَ: (أَقْرَأَنِي جِبْرِيلُ عَلَى حَرْفٍ فَلَمْ أَزَلْ أَسْتَرِيدُهُ حَتَّى
انْتَهَى إِلَى سَبْعَةِ أَحْرَفٍ) (الحديث ۳۲۱۹، طرفه في: ۴۹۹۱) (۳۵۲)

ئىبنو عەبباس (بەزى خەبەران لى بى) فەرمووى: پىغەمبەر (دروودی خۆى لەسەر بى)
فەرمووى: (جوبرائیل لەسەر یەك شیو (شیو، حەرف، قیرائەت) قورنانى پى
دەخویندەم، منیش هەمو جارى هەر داوام لى دەکرد، کە شیو هەکانەم بۇ زیاد
بکا، ئەویش هەر بۆى زیاتر دەکردم، هەتا لەئەنجاما لەسەر فەرمانى خودا
خۆى، ژمارەى شیو هەکانى خویندەن (قیرائەت) ی قورنەن لەسەر حەوت شیو
جوان کۆتاییان پىهات). ش- (تاج/ ۵ ل- ۲۲۵ ز- ۹۳- شیو هەکانى خویندەنى قورنەن).

١٣٠٢- عَنْ يَعْلَى (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: سَمِعْتُ النَّبِيَّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) يَقْرَأُ عَلَى الْمَنْبَرِ وَكَادُوا يَا مَالِكُ قَالَ سُفْيَانُ فِي قِرَاءَةِ عَبْدِ اللَّهِ وَكَادُوا يَا مَالِ (الحديث ٣٢٣٠، طرفاه في: ٣٢٦٦، ٤٨١٩) (٣٥٣)

یهعلا (رمزی خوی لی بی) ههرمووی: بهگوئی خوّم لهزاری پیغه مبهرم ژنهوت لهسر دوانگه (لهسر مینبهر) ئەم نایهتهی ئاوا خویند: ﴿وَنَادُوا يَا مَالِ﴾.

رافه و شیکردنه وه:

قیرائەت واتە: شیوهی خویندن و خویندنه وهی قورئانی پیروژ بۆ تیگه‌یشتنی ته‌واو لهم بابەته توێژینه‌وه‌یه‌کی دوورو درێزمان ده‌وی، که ئیره مه‌ودای نه‌وهی نییه، کورت و پوخت ده‌لێن؛ هه‌ندی وشه له‌قورئانی پیروژ به‌چەند شیوه‌یی ده‌خویندریته‌وه، هه‌روا هه‌نی رسته‌و هه‌ندی نایهت، به‌پێی شیوه‌ خویندنه‌کانی، وشه‌یی زیادی هه‌یه یا که‌می هه‌یه، وئهمه‌ هه‌ونه‌ریکی به‌رزه له‌زانسته‌کانی قیرائات دا به‌دوورو درێژی قسه‌ی لی کراوه، چەند نه‌ونه‌یی لهم خویندنه‌وانه به‌وێنه:

١- (مالک) لهم نایه‌ته‌دا به‌م چەند شیوه‌یه خویندراوته‌وه:

أ- یا مالک.

ب - (یا مال) به‌بی کاف له‌سر شیوه‌ی مونا‌دای موره‌خەم، به‌که‌سه‌ری لام.

ج- (یا مال) به‌بی کاف له‌سر شیوه‌ی مونا‌دای موره‌خەم، که مامه‌له‌ی مونا‌دای مو‌فرده‌ی مه‌عریفه‌ی بۆ کرابی، واتە: مه‌بنی بی‌ت له‌سر ضمه‌ی دوا‌پیتی که لامه‌که‌یه‌تی ئاوا: (یا مال = یا مالو).

٢- (مالک يوم الدين) (مالک يوم الدين) یش خویندراوته‌وه.

۱۳۰۳- عَنْ عَائِشَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا) زَوْجِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) حَدَّثَتْهُ أَنَّهَا قَالَتْ لِلنَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) هَلْ أَتَى عَلَيْكَ يَوْمٌ كَانَ أَشَدَّ مِنْ يَوْمٍ أُحِدَ قَالَ: لَقَدْ لَقِيتُ مِنْ قَوْمِكَ مَا لَقِيتُ وَكَانَ أَشَدَّ مَا لَقِيتُ مِنْهُمْ يَوْمَ الْعَقَبَةِ إِذْ عَرَضْتُ نَفْسِي عَلَى ابْنِ عَبْدِ يَالِيلَ بْنِ عَبْدِ كَلَالٍ فَلَمْ يُجِئْنِي إِلَيَّ مَا أَرَدْتُ فَأَنْطَلَقْتُ وَأَنَا مَهْمُومٌ عَلَى وَجْهِهِ فَلَمْ أَسْتَفِيقْ إِلَّا وَأَنَا بِقَرْنِ الثَّعَالِبِ فَرَفَعْتُ رَأْسِي فَإِذَا أَنَا بِسَحَابَةٍ قَدْ أَظْلَمَنِي فَتَطَرْتُ فَإِذَا فِيهَا جَبْرِيلُ فَنَادَانِي فَقَالَ: إِنَّ اللَّهَ قَدْ سَمِعَ قَوْلَ قَوْمِكَ لَكَ وَمَا رَدُّوا عَلَيْكَ وَقَدْ بَعَثَ إِلَيْكَ مَلَكَ الْجِبَالِ لِتَأْمُرَهُ بِمَا شِئْتَ فِيهِمْ فَنَادَانِي مَلَكُ الْجِبَالِ فَسَلَّمَ عَلَيَّ ثُمَّ قَالَ يَا مُحَمَّدُ فَقَالَ ذَلِكَ فِيمَا شِئْتَ إِنَّ شِئْتَ أَنْ أَطْبِقَ عَلَيْهِمُ الْأَخْشَبِينَ فَقَالَ النَّبِيُّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ): (بَلْ أَرْجُو أَنْ يُخْرِجَ اللَّهُ مِنْ أَصْلَابِهِمْ مَنْ يَعْبُدُ اللَّهَ وَخُذَهُ لَا يُشْرِكُ بِهِ شَيْئًا) (الحديث ۳۲۳۱، طرفه في: ۷۳۸۹) (۳۵۴).

عائشہی ہاوسہری پیغہمبہر- دروودی خودا لہسہر پیغہمبہرو رمزای خودا لہ ہاوسہرہکانی - فہرمووی: عہرزای پیغہمبہرم کرد: نہی پیغہمبہری خودا! روژی وات بہسہر ہاتوہ کہلہروژی ٹوحد سہختربئی؟ فہرمووی: (لہم ہوزہی تووہ تووشی دمدی سہری و ٹیش و نازاری یہکجار زور بووم، بہتایبہتی لہروژہکھی عہقہبہدا تہواو سہخلہتیاں کردم، مہبہستم نہو روژہیہ کہلہعہقہبہی مینادا خوّم پیشکشی عہبدویالیلی برای عہبدوکہلال کرد، لہپاشا چووم بوّلائیاں بوّ طائیف و دمرؤژ لہناویانا مامہوہ، لہویش دیسان داوام لہخوی و لہہوزہکھی تہقیف کرد، کہئیسلاام بین و بین بہبشت وپہنای ئیسلاام، بہلام مرازمیان نہداو بہگوئیان نہکردم.

نیتر منیش - بہخہم باری و بہپہریشانی- کہوتہ ری و بہبی ناگا ریگہم گرتہ بہرو رویشتم، کاتی ہوشم ہاتہوہو بہناگا ہاتہوہ تہماشام کرد وام

له قهرنو شه عالیب، که سهرم هه لپری ته ماشام کرد واپه لیهیی هه ور بهراسه رمه وه راوه ستاوه و بووه به سیبهر بۆم، که سه رنجم دا جو برائیلیم له ناودا بینی، جو برائیل بانگی کردم و فه رمووی: یه زدانی هیژاو سه رومر ناگای لی بوو، که هۆزه که ت جییان پی گوتیت و چۆنیان وه لām دایته وه، نه و فریشته ی کیوانی بۆ ناردویت چی فه رمانیکت هه یه پیی بفه رموو، چۆن تۆ چه زده که یت ناوایان لی ده کا، جا فریشته ی کیوانیش بانگی لی کردم و سلّوی لی کردم و فه رمووی: نه ی موحه ممه د! خودا گووی لی بوو که هۆزه که ت چۆن به ناشیرینی وه لāmیان دایته وه و دالده یان نه دایت، نه وه من فریشته ی سه رکاری چیاکانه و هه موو کیوو چیاکان به دهستی منه و من بهرپرسم لییان، نه گهر نارمزوو ده که ی هه ردوو کیوه که ته بخ ده که م به سه ریاندا، کیوی نه بو قوبه یس و کیوی فه یقوعان، که شاری مه که که ده که ویتته نیوانیانه وه، ده دم به سه ر به یه کا!).

حه زمه ت (دروودی خوی لسه ر بی) ده فه رمووی: (خه پرا من شتی وا داوانا که م، به لککو من ئومید ده که م که خودا له پشتی نه مانه نه وه یی بخته وه که نه وان خودا بهرستن و، به تاک و ته نیای بزنان و هیج هاوبه شی بۆ دانه نین!) (تاج/ ۸- ۱۹۲ ز- ۸۲ ف- ۳- باسی ئازاردانی پیغه مبه ر (دروودی خوی لسه ر بی).

۱۳۰۴- عَنْ أَبِي إِسْحَاقَ الشَّيْبَانِيِّ قَالَ سَأَلْتُ زُرَّ بْنَ حَبِشٍ عَنْ قَوْلِ اللَّهِ تَعَالَى فَكَانَ قَابَ قَوْسَيْنِ أَوْ أَدْنَى فَأَوْحَى إِلَى عَبْدِهِ مَا أَوْحَى قَالَ أَكُنَّ رَأَى جَبْرِيلَ لَهُ سِتُّ مِائَةِ جَنَاحٍ (الحديث ۳۲۳۲، طرفاه في: ۴۸۵۶، ۴۸۵۷) (۳۰۰).

شه یبانی (ده مست خوی لی بی) فه رمووی: پرسیارم له زیر کرد له باره ی فه رمووده ی خودا وه: فَكَانَ قَابَ قَوْسَيْنِ أَوْ أَدْنَى، فَأَوْحَى إِلَى عَبْدِهِ مَا أَوْحَى، مَا كَذَبَ الْفُؤَادُ مَا رَأَى ﴿ نه جم/ ۵۳- ۹- ۱۱- واته: پیغه مبه ر (دروودی خوی لسه ر بی)

لهسهفهري ئيسرادا ودها جوبرائيل ليهوه نزیکهوه بوو، که نیوانیان بهقهده دوو کهوان دهبوو یا کهمتر، جا لهو شوینهدا جوبرائیل وهحی و سروش هینا بو لای بهندهی خۆشهویستی خودا که موحه ممهده، نهو سروش و وهحیه حه قانیق و ته فاصیل و نه سرارو نهینیه کانی، هر خودا و پیغه مبهه ر خۆیان زۆر باش دزمان، که چیه و چی نییه، نهوهی که موحه ممهده به چاوی سهه بینی، به چاوی دلش بینی و ههست و هۆش له بۆنی رحمهت و رهفعی زهحمهت مهست بوون و چاوو دل بو یه کهتری بوون بهشایهتی داوای یه کهتری (بپر: تاج/ ٦- ١٦٠ ز- ٧- سوورمهتی نه نعم ف- ٨).

شه یبانی فهرمووی: لهوه لاما زیر فهرمووی: لهه بارهیهوه عهبدو لای کورپی مهسعود ههوالی بهنیمه داوه: (که پیغه مبهه (درودی خوی لسهه به) لهه جیکهیهدا جوبرائیلی دیوه، درودی خودا لهسهه ههردوکیان بی- شهش سهه بالی بووه) (ش/ت-تاج/ ٧- ١٦٣ ف- سوورمهتی نهجم).

١٣٠٥- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) فِي قَوْلِهِ تَعَالَى: ﴿لَقَدْ رَأَى مِنْ آيَاتِ رَبِّهِ الْكُبْرَى﴾ قَالَ: رَأَى رَفْرَفًا أَخْضَرَ سَدَّ أَفْقَ السَّمَاءِ. (الحديث ٣٢٣٣، طرفه في: ٤٨٥٨) (٣٥٦).

ديسان عهبدو لای کورپی مهسعود له بارهی نایهتی: ﴿لَقَدْ رَأَى مِنْ آيَاتِ رَبِّهِ الْكُبْرَى﴾ وه، فهرمووی: پیغه مبهه (درودی خوی لسهه به) تارایهکی سهوزی دیبوو کهناری ناسمانی داگرتبوو.

١٣٠٦- عَنْ عَائِشَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا) قَالَتْ مَنْ زَعَمَ أَنَّ مُحَمَّدًا رَأَى رَبَّهُ فَقَدْ أَغْظَمَ وَلَكِنْ رَأَى جِبْرِيلَ فِي صُورَتِهِ وَخَلْقِهِ سَادًّا مَا بَيْنَ الْأُفُقِ (الحديث ٣٢٣٤، طرفه في: ٣٢٣٥، ٤٦١٢، ٤٨٥٥، ٧٣٨٠، ٧٥٣١) (٣٥٧).

(٣٥٦) من المتفق عليه، على ما جاء في خاتمة كتاب بدء الخلق (فتح/ ٦ ص ٣٦٠ + ٥٨) - المترجم.

(٣٥٧) أخرجه مسلم في الإيمان، باب: معنى قول الله ﴿وَلَقَدْ رَأَاهُ نَزْلَةً...﴾ رقم: ١٧٧.

مەسروق (دەستى خۆى لى ەى) ڤەرمووى: جارى لاي عانىشەى ڤوورم بووم، پائەم دادا بوو، ڤەرمووى: ھەركەسى يەكئى لەم سئ قەسەىە بكا ئەو دەبەراستى ھەلاتىكى گەلى گەورە ھەئەبەستى بۇ خوا:

ئەو ەى بلى موحەممەد (درووى خوى لەسر ەى) خوداى خوى بەجاوى سەر دیو، ئەو بەراستى درۆیەكى گەلى زلى ھەئەبەستوو، بەدەم خوداوە، چونکە خودا بۇ خوى دەڤەرموى: ﴿لَا تُدْرِكُهُ الْأَبْصَارُ وَهُوَ يُدْرِكُ الْأَبْصَارَ﴾ چاوانى سەر خودا نابین و دەرکى کونەى و جییهى ئەو ناکەن، بەلام خودا زۆر باش دەرکى چاوان و خاوەن چاوان دەکا، تا ئەوئى کە مەسروق دەڤەرموى: کە ڤوورم وای ڤەرموو منیش رىک دانىشتم و گوتم: ئەى دایکى موسولمانان مؤلەتم بەدەم ڤەلەم لى مەکە، ئەى ئەو نىیە کە خودا دەڤەرموى: ﴿وَلَقَدْ رَأَوْا نَزْلَةَ أَخْرَى﴾ ۱۳/۵۳- واتە: لەگەل ئەو دەکا کە جارىکى دیکەش لەدایەرىنئىکى دیکەدا، لەلای درەختى سیدرەتولونتەھادا، حەزرت ئەوى بىنى، لەژوووروى ئاسمانى حەوتەمەو، ئەى ئەو نىیە خوا دەڤەرموى: ﴿وَلَقَدْ رَأَوْا بِالْأَفْقِ الْمُنِينَ﴾ ۲۳/۸۱- واتە: موحەممەد (درووى خوى لەسر ەى) بەجاوى سەر لەکەنارى ئاسماندا بەروونى ئەوى بىنى و چاوى ڤىئى کەوت. کەواتە ئەى ڤوورە عانىشە! تۆ چۆن وادەئیت؟ عانىشەش ڤەرمووى: من خۆم یەکەم کەس بووم کە ئەم ڤەرسىارەى تۆم لەحەزرت کرد، ڤەرمووى (درووى خوى لەسر ەى) : (ئەو ەى کە من چاوم ڤئىکەوتوو جوبرائیل بوو، تەنیا ئەم دوو جەرە لەسەر شىوى خوى جوبرائیل دیو، واتە: لەسەر ئەو صورەت و شىویمەى کە خودا لەسەرەتاو لەسەرى دروستى کردوو!).

پىغەمبەر (درووى خوى لەسر ەى) ڤەرمووى: جوبرەئیل دی لەئاسمانەو داپەرى، قەلەڤەتى ئەو ەندە گەورە بوو وەلەش و لارى ئەو ەندە زل بوو، ناومندى ئاسمان و زەوى داگرتبوو (بەروانە: تاج/ل- ۱۵۸ ف- ۸ ز- ۷- سوورەتى ئەنعام).

۱۳۰۷- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنْ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: (إِذَا دَعَا الرَّجُلُ امْرَأَتَهُ إِلَى فِرَاشِهِ فَبَاتَ غَضْبَانَ عَلَيْهَا لَعَنَتَهَا الْمَلَائِكَةُ حَتَّى تُصْبِحَ) (۳۵۸).

ئەبوھورەیرە (مەزەن خەوای لێ بێ) فەرەمۆی: پێغەمبەر (دروودی خەوای لەسەر بێ) فەرەمۆی: (کاتی پیاو داوای سەرچی لەژێرکە بکا، وژنەکە ی ملێ پێنەدا، ئەو شەو تەبەیانێ فریشتەکان لەعنەت و نەفرەت لەو ژنە دەکەن!) (ش/د) (تاج/۳-ل ۱۱۳-ف ۲۲- ۴۶ مافی مێرد لەسەر ژنی خۆی).

۱۳۰۸- عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) عَنْ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: (رَأَيْتُ لَيْلَةَ أُسْرِي بِي مُوسَى رَجُلًا آدَمَ طَوَالًا جَعَدًا كَأَلَّهُ مِنْ رِجَالِ شَنْوَةَ وَرَأَيْتُ عِيسَى رَجُلًا مَرْبُوعًا مَرْتُوعَ الْخَلْقِ إِلَى الْحُمْرَةِ وَالْبَيَاضِ سَبَطَ الرَّأْسِ وَرَأَيْتُ مَالِكًا خَازِنَ النَّارِ وَالْجَلَّالِ فِي آيَاتِ آرَاهُنَّ اللَّهُ إِيَّاهُ فَلَا تُكُنْ فِي مَرِيَةٍ مِنْ لِقَائِهِ) (الحديث ۳۲۳۹، طرفه في: ۳۳۹۶) (۳۵۹).

ئەبنو عەبباس (مەزەن خەوان لێ بێ) فەرەمۆی: پێغەمبەر (دروودی خەوای لەسەر بێ) فەرەمۆی: (ئەو شەو ی کە بەردەمیان بو شەو رەوی کە ناسراوە بە شەوی نەیسرا، پێغەمبەر مەوسام بینی، پیاویکی گەنم رەنگی درێژی قز لۆولە، لەگەنم رەنگی و درێژی دا دەق لە پیاوانی هۆزی شەنووئە دەکات، وە پێغەمبەر عیسا شەم بینی پیاویکی مامناوەندییە نە زۆر کورت وە نە زۆر درێژ، نە زۆر کراوە و پان و پۆر، رەنگی سوورو سپی دەنێواند قزێ خا و بوو، مایکی سەرۆکی وە مردیانەکانی دۆزەخم بینی، هەر وەها جە جالم بینی، هەر وەها جە نەین نیشانە ی گەورە گەورەم بینی، کە خودا ئەوانە ی بە من پێشان دا. پێغەمبەر (دروودی خەوای لەسەر بێ) پاش ئەم فەرەمۆیشتانە ی فەرەمۆشی: ئە ی

موسولمان! لهاتن و بینینی جه جال گومانن نه بی) (تاج/ل-۳۸۴ ز- ۱۱۷ ف- ۲-
باسی گه ورهیی عیسا + تاج/ل- ۳۷۸ ز- ۱۱۵- گه ورهیی هه ندی له پیغه مبه ران. ف-
۴+ تاج/ل- ۳۰۶ ز- ۱۰۰ اف- ۳- باسی نیسراء).

۱۳۰۹- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ): (إِذَا مَاتَ أَحَدُكُمْ فَإِنَّهُ يُعْرَضُ عَلَيْهِ مَقْعَدُهُ بِالْقِدَاقِ وَالْعِشِيِّ فَإِنْ كَانَ مِنْ أَهْلِ الْجَنَّةِ فَمِنْ أَهْلِ الْجَنَّةِ وَإِنْ كَانَ مِنْ أَهْلِ النَّارِ فَمِنْ أَهْلِ النَّارِ) (الحديث ۳۲۴۰، طرفه في: ۶۵۸ ت = ۱۳۷۹ ف). (۳۶۰).

ئهم فهرموودیه لهوی ته رجه مه که ی به ته واوی رویشته = بهرگی دووهم،
لا په ۷۸/۵.

۱۳۱۰- عَنْ عِمْرَانَ بْنِ حُصَيْنٍ عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: (اطَّلَعْتُ فِي الْجَنَّةِ فَرَأَيْتُ أَكْثَرَ أَهْلِهَا الْفُقَرَاءَ وَاطَّلَعْتُ فِي النَّارِ فَرَأَيْتُ أَكْثَرَ أَهْلِهَا النِّسَاءَ). (الحديث ۳۲۴۱، أطرافه في: ۵۱۹۸، ۶۴۴۹، ۶۵۴۶) (۳۶۱).

عیمرانی کوپی حوصهین (همزی خوی لن به) فهرمووی: خو شه ویست (مروندی خوی لیسر
به) دمفه رموی: (له شهوی نیسرادا سهرنجی ناو به هه شتم دا، ته ماشام کرد
زۆربه ی خه لکه که ی هه ژاران بوون، سهرنجی ناو دۆزه خیشم دا روانیم
زۆربه ی خه لکه که ی ژنان بوون). (ش/ت-تاج/ل- ۳۱۲ ز- ۹۸ ف- ۱۰- باسی گه ورهیی
به هره ی هه ژاری).

۱۳۱۱- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: بَيْنَا نَحْنُ عِنْدَ رَسُولِ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) إِذْ قَالَ: (بَيْنَا أَنَا نَائِمٌ رَأَيْتُنِي فِي الْجَنَّةِ فَإِذَا امْرَأَةٌ تَتَوَضَّأُ إِلَيَّ جَانِبَ قَصْرِ فَقُلْتُ: لِمَنْ هَذَا الْقَصْرُ؟ فَقَالُوا: لِعُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ فَذَكَرْتُ غَيْرَتَهُ

فَرَلَيْتُ مُذِيرًا) فَبَكَى عُمَرُ وَقَالَ: أَعَلَيْكَ أَغَارُ يَا رَسُولَ اللَّهِ؟ (الحديث ٣٢٤٢، أطرافه في: ٣٦٨٠، ٥٢٢٧، ٧٠٢٣، ٧٠٢٥) (٣٦٢).

نه بوهوره میره (مغزی خوی لی بن) فهرمووی: پیغه مبهه (دروودی خوی لسمه بن) فهرمووی: (خه وتبووم، واله خه وما وام له ناو بهه شتا، که ته ماشام کرد وا نافرته تی له پال کوشکیکا ده ستوئیز ده گری، گوتم: نه م کوشک و ته لاره هی کییه؟ گوتیان: هی عومه ری کوری خه طبابه. جا ویستم بچمه ناوی و ته ماشای بکه م به لام که بیری غیره تی عومه رم که وته وه، که چهنده به ته نگ نامووسه وه دیت ئیر نه چوومو بهرودوا گه پامه وه). (ش) (تاج/ ٥٥- ٢٣ ز- ٤ ف- باسی گه وره یی حه زرم تی عومه ر).

رافه و شیکردنه وه:

١- خه وی پیغه مبهه ران حه فه و، سرووش و نیگایه له خواوه، رووداوی پیده چه سپی، برپاری لی و مرده گری، کار به و برپاره ده گری وه ک خه وی خه لکانی تر نییه.

٢- ده ستوئیزو زور په رستشی تر له بهه شتا هیه وه ته سبب و ته کبیرکردن و حه مدو سوپاسکردن و کورنوش بردن (بر: بهرگی ١ ل- ١٧٨ — ١٧٩).

٣- په یومندی نه م فهرموودمیه به فهرمووده کانی پیشی هه روا فهرمووده کانی پاشی به سهر باسه که وه که (سهره تای دروستبوون = بدء الخلق) ه، له چهنده روویه که وه میه، وه که نه وه هه ندی راجیایی هیه له باره ی هه بوونی فریشته و بهه شت و دۆزه و شتی تره وه، جاشیخی بوخاری رای خوی دهردمبرئو، نه و نایه ت و فهرموودانه ده کا به به لگه و نیشانه و شایه ت

له سەر راو بۆچوونه که ی خۆی، گەلی جار بە لگهی فەرمووده که له سەر باسه که روون و ئاشکرایه، وهک ئهم فەرموودانه: (ژماره: ١٢٨٧، ١٢٩٠، ١٢٩١، ١٢٩٤، ١٢٩٥، ١٢٩٦، ١٢٩٧) ههتا ئێره. چونکه ئهم فەرموودانه به ئاشکرا باس له سهرمتای دروستبوونی مهخلوقات و عهرشو و ئاسمان و زهوی و سال و مانگو خۆرو فریشته و جوهرائیل و شهیاتین و بههشت و دۆزهخ دمکهن، وهئهم جۆره شتانه دروستکراون و ئیستا ههن.

بهلام ههندی جار به لگهی فەرمووده که له سهرباسه که، کهمی پهنانه، وهک: ژماره: ١٢٩٢. ئهمه که دهگهڕێنه وه بۆ سهر سهحیحی بوخاری، دهبینین که سهرباسه که به دئی خهلقه، جهند لاباسی کی لی بۆته وه، لاباسی ژماره: ٤ به ناو نیششانی: باسی چۆنیتی خۆرو مانگه، نه و کاته دمر ده که وی بۆمان که په یوهندی فەرمووده ی ژماره: ١٢٩٢، به باسه که ی خۆیه وه زۆر ئاشکرا و روونه، وه ههروا نهوانی تریش.

تیبینی:

گەلی جار من لاباسه کان ناووسم و ئیکتیفا به سهر باسه سهرهکیه که ده که م، چونکه لاباسه کان زۆر گرنگ نین، به تایبهتی نه گهر دهق نه بن له بپاری شهرعی دا، له باتی نه وه له کو تای فەرمووده کاند، نامازه ده که م بۆ سهر باسی له بارتر بۆ فەرمووده که وهک تاجولئصول کردوویه تی، یا ریاض الصالحین، یا سهحیحی موسلیم... تاد.

١٣١٢- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ): (أَوَّلُ زُمْرَةٍ تَلْجُ الْجَنَّةَ صُورَتُهُمْ عَلَى صُورَةِ الْقَمَرِ لَيْلَةَ الْبَدْرِ لَا يَنْصُقُونَ فِيهَا وَلَا يَمْتَخِطُونَ وَلَا يَتَغَوَّطُونَ آيَتُهُمْ فِيهَا الذَّهَبُ أَمْشَاطُهُمْ مِنَ الذَّهَبِ وَالْفِضَّةُ وَمَجَامِرُهُمُ الْأَلْوَةُ وَرَشْحُهُمُ الْمِسْكُ وَلِكُلِّ وَاحِدٍ مِنْهُمْ زَوْجَتَانِ يُرَى مُخٌ سَوْقَهُمَا

مِنْ وَرَاءِ اللَّحْمِ مِنَ الْحُسْنِ لَا اخْتِلَافَ بَيْنَهُمْ وَلَا تَبَاغُضَ قُلُوبُهُمْ قَلْبٌ وَاحِدٌ يُسَبِّحُونَ اللَّهَ بُكْرَةً وَعَشِيًّا (الحديث ٣٢٤٥، أطرافه في: ٣٢٤٦، ٣٢٥٤، ٣٣٢٧) (٣٦٣).

نه بهوهورمیره (همزی خوی لن بن) فهرمووی: خوشهویست (درویدی خوی لهسر بن)
 فهرمووی: (یه کهم دستهی که ده چنه بههشت لهسر شیوهی مانگی شهوی
 چواردن، ناوا جوان و گهشو ناسک و نازدارن، لهناو ریزی بههشتیهکانی
 تردا دیارن، دستهی دواي نهوان وهك گهشترین نهستیروی ناسمان وان،
 خه لکی بههشت نهگمیز دهکن، نهسراو دهکن، نهچلم دهرن، نهتفو
 بهلغم رودهکن، (نهفرخن نهلرخن) شانهکانیان زیره نارهقیان میسکه،
 بخووریان عووده، نهکانیان پهریه چاوجوانهکانی بههشته، رمفتارو
 رهوشتیان وهك یهك جوانه، لهسر شیوهی قهلافتی نادهمی باوکیان، بالایان
 شهست بال دریره).

له گیرانهومیهکا: هر پیاوهی دوو زنی هیه، پیاوی رهبن لهبههشتا
 نییه، ههموو ژندارن، نهکانیان لهبر جوانی و ناسکی و نازداری مؤخی ناو
 لاقیان لهزیر جهرمو گوشت و نیسکهکوه دیاره، وهك لهناو مینادابی ناوایه
 جیاوازی و ذایهتی و ناخوشی و ناگوکیان لهنیوان دا نییه، وه رقو دمهزو
 کینه لهیهکتر ناکیشن، لهناو خوینا زور تهباو ریکن، ههموویان یهك دل و
 یهك مهرمین، دلیان لهناستی یهکتر پاکی، بهیانی و نیواری خهریکی یادو
 تهسبیحاتی خوادی گهورن (ش/ت) (نهمه دهقی نهم فهرموودمیه لهتاج دا،
 بهرگی ۱۰/ ۴۶۳- ز- ۱۴۲ - باسی چونییتی و شیوهی دانیشتیوانی بههشت.
 برپوانه: تاج/ ۶۱- ۵- ز- ۳. باسی سوورمتی بهقهره. ف- ۲ +

تاج/ ١٠- ٤٦٤ ف- ٥ ز- ١٤٢) + (رياض/ ٤ ل- ٣- ١٣٩٤ + ل- ١٣٩٢ ف- ١ ز- ٣٧٢.
باسی نهو خویشی و بهرانهی که خوا له بههشتا نامادهی کردوو به
موسولمان).

١٣١٢م- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: (أَوَّلُ زُمْرَةٍ تَدْخُلُ الْجَنَّةَ عَلَى صُورَةِ الْقَمَرِ لَيْلَةَ الْبَدْرِ وَالَّذِينَ عَلَى إِثْرِهِمْ كَأَشَدَّ كَوْكَبٍ إِضَاءَةً قُلُوبُهُمْ عَلَى قَلْبِ رَجُلٍ وَاحِدٍ لَا اخْتِلَافَ بَيْنَهُمْ وَلَا تَبَاغُضَ لِكُلِّ امْرِئٍ مِنْهُمْ زَوْجَتَانِ كُلُّ وَاحِدَةٍ مِنْهُمَا يُرَى مُخٌ سَاقِهَا مِنْ وَرَاءِ لَحْمِهَا مِنَ الْحُسْنِ يُسَبِّحُونَ اللَّهَ بُكْرَةً وَعَشِيًّا لَا يَسْتَقْمُونَ وَلَا يَمْتَحِطُونَ وَلَا يَنْصُقُونَ آيَتُهُمُ الذَّهَبُ وَالْفِضَّةُ وَأَمْشَاتُهُمُ الذَّهَبُ وَوَقُودُ مَجَامِرِهِمُ الْأَلْوَةُ قَالَ أَبُو الْيَمَانِ يَعْنِي الْغُودَ وَرَشَحُهُمُ الْمِسْكُ) (الحديث ٣٢٤٦، طرفه في: ١٣١٢ ت= ٣٢٤٥ ف) (٣٦٤).

واتهی نهه گپرانده و ديه بهته و اوای له فه رمو و ده که ی پيشيه وه رؤی، ته نیا
لیره نهه دوو زیاد میه ی و اتیا؛ (قاپ و دمفره گانیان زیرو زیوه) و منه و هوش که
دمفره رموی؛ (لایسقمون؛ نه خویش ناکه ون).

١٣١٣م- عَنْ سَهْلِ بْنِ سَعْدٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ لَيَدْخُلَنَّ مِنْ أُمَّتِي سَبْعُونَ أَلْفًا أَوْ سَبْعُ مِائَةِ أَلْفٍ لَا يَدْخُلُ أَوْلَهُمْ حَتَّى يَدْخُلَ آخِرُهُمْ وَجُوهُهُمْ عَلَى صُورَةِ الْقَمَرِ لَيْلَةَ الْبَدْرِ) (الحديث ٣٢٤٧، طرفاه في: ٦٥٤٣، ٦٥٥٤) (٣٦٥).

سه هلی کوری سه عد (همزی خوی لب بن) فه رمووی؛ خوشه ویست (دروودی خوی لسمبر بن)
فه رمووی؛ (لهنؤمه تی من حه فتا هه زار که س، یا فه رمووی؛ سه دهه زار که س
بهیه که ریز بهیه که جار ده چنه ناو بههشت، به پیز دهستی یه کتری یان

(٣٦٤) قال في التاج: (رواه الشيخان والترمذي) - المترجم.

(٣٦٥) أخرجه مسلم في الإيمان، باب: الدليل على دخول طوائف.... رقم: ٢١٩.

گرتووه، وەك لەهەریزی نوێژدا راوەستابن ئاوا، لەسەر ئەم حالە هەموویان پێكەوه لەیەك كاتا دەچنە ژوورەوه بۆ ناو بەهەشت، دەمووچاویان ئەوەندە جوان و بەشەوقە، وەك مانگی شەوی چوارە، دەدرەوشیتەوه (ش= شەپخەین= نێمامی بوخاری و نێمامی موسلیم گێراویانەتەوه) (تاج/ ١٠ ل- ٤٦٩ ز- ١٤٤٤ف- ٥).

١٣١٤- عَنْ أَنَسٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ أَهْدَيْ لِلنَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) جَبَّةً سُنْدُسٍ وَكَانَ يَنْهَى عَنِ الْحَرِيرِ فَعَجِبَ النَّاسُ مِنْهَا فَقَالَ: (وَالَّذِي نَفْسُ مُحَمَّدٍ بِيَدِهِ لَمَتَادِيلُ سَعْدِ بْنِ مُعَاذٍ فِي الْجَنَّةِ أَحْسَنُ مِنْ هَذَا) (الحديث ٣٢٤٩، أطرافه في: ٣٨٠٢، ٥٨٣٦، ٦٦٤٠، (٣٦٦).

ئەنەس (پەزەمی خەوی لێ بێ) فەرمووی: جەبەیهکی ئاوریشمینیان بەدیاری هێنا بۆ پێغەمبەر (درووی خەوی لەسەر بێ) ، پێغەمبەر (درووی خەوی لەسەر بێ) دەستووری وابوو نەیی لەجل و بەرگی ئاوریشم دەکرد، خەڵکەکه سەرسام بوون لەجوانی ئەو جەبەیه، پێغەمبەر (درووی خەوی لەسەر بێ) فەرمووی: (سەپرتان لەمەدی! دەی بەو خودایەکی که گیانی منی بەدەستە، دەستەسەرەکانی سەعدی کۆری موعاذ لەبەهەشتا لەمە باشترە!) (تاج/ ٤ ل- ٩٨ ز- ٢٩ ف- ٣. باسی جل و بەرگ).

١٣١٥- وَعَنْ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: (إِنَّ فِي الْجَنَّةِ لَشَجَرَةً يَسِيرُ الرَّكْبُ فِي ظِلِّهَا مِائَةَ عَامٍ لَا يَقْطَعُهَا) (الحديث ٣٢٥١ (ر انظر ٣٢٥٢) (٣٦٧).

ئەنەس (پەزەمی خەوی لێ بێ) فەرمووی: خۆشەویست (درووی خەوی لەسەر بێ) فەرمووی: (درەختێ هەیه لەبەهەشتا سواری ئەسپی خێرای زۆر چاک کەمەشق دیدەبێ و نامادە کرابێ بۆ قوچ و تەراتین، سەد سال بەغار بەبن سیبەری

لقه کانی دا دمړوا ناگاته نهو پهړی! (ش/ت-تاج/١٠-ال-٤٤٢ ز-١٣٧ ف -٢. باسی دارو درهختو میوهی بههشت).

١٣١٦- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) يَبْلُغُ بِهِ النَّبِيُّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: (إِنَّ فِي الْجَنَّةِ لَشَجَرَةً يَسِيرُ الرَّائِبُ فِي ظِلِّهَا مِائَةَ عَامٍ لَا يَقْطَعُهَا وَاقْرَأُوا إِنَّ شَيْئًا وَظِلَّ مَمْدُودٍ وَلِقَابُ قَوْسٍ أَحَدِكُمْ فِي الْجَنَّةِ خَيْرٌ مِمَّا طَلَعَتْ عَلَيْهِ الشَّمْسُ أَوْ تَغْرُبُ) (الحديث ٣٢٥٢، طرفه في: ٤٨٨١ + الحديث ٣٢٥٣، طرفه في: رقم: ١١٥١ تجريد = ٢٧٩٣ فتح) (٣٦٨).

نه بوهوره میره (همزی خوی لن بی) فهرمووی: خوشه ویست (دروودی خوی لسمر بی) فهرمووی: لهم گیرانه ودها: (... نه گهر چه زیش ده کهن نه م نایه ته بخویننه وده که دمفه رموی: ﴿وِظْلٍ مَمْدُودٍ﴾ - ٣٠/٥٦- واته: وه وان له سیبه ری خهستی دریژی ناوړشینکراودا. ومبهقه د جیگه ی کهوانی له بههشتا، که هی یه کی له نیوه بی چاکتره لهه موو سامان و مولکی هه موو جیهان). (ش/ت- تاج/٧٧ - ١٧٥ ز - ٣٩- سوورده تی واقعیه).

١٣١٧- عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنْ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: (إِنَّ أَهْلَ الْجَنَّةِ يَتَرَاءَوْنَ أَهْلَ الْغُرَفِ مِنْ فَوْقِهِمْ كَمَا يَتَرَاءَوْنَ الْكَوْكَبَ الدَّرِّيَّ الْغَابِرَ فِي الْأُفُقِ مِنَ الْمَشْرِقِ أَوْ الْمَغْرِبِ لِتَفَاضُلِ مَا بَيْنَهُمْ) قَالُوا يَا رَسُولَ اللَّهِ: تِلْكَ مَنَازِلُ الْأَنْبِيَاءِ لَا يَبْلُغُهَا غَيْرُهُمْ؟ قَالَ: (بَلَى وَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ رَجُلًا آمَنُوا بِاللَّهِ وَصَدَّقُوا الْمُرْسَلِينَ) (الحديث ٣٢٥٦، طرفه في: ٦٥٥٦) (٣٦٩).

نه بوسه عیدی خودری (همزی خوی لن بی) فهرمووی: خوشه ویست (دروودی خوی لسمر بی) فهرمووی: (بههشتیه کان که ته ماشای خه کی ناو باله خانه کان ده کهن کهوان

(٣٦٨) قال العسقلاني: لم يوافقهم مسلم على تخريج حديث أبي هريرة: (إن في الجنة شجرة...) (فتح/ ٦ ص ٣٦٠ + ٥٨ ص. طبعة جديدة) - المترجم.

(٣٦٩) أخرجه مسلم في الجنة وصفة نعميها وأهلها، باب: ترائي أهل الجنة.. رقم: ٢٨٣١.

لەسەر وویانەو، وەها پیاواندا هەڵدەروانن وەك چا و بۆ ئەستێرە بگێرن ئاوا، دەق وەك ئیوێ چۆن چا و دەرگێرن بۆ ئەو ئەستێرە گەشانی كە تەوا و تەوا و دووركەوتوونەتەو، لەكەناری ئاسمان نزیك بوونەتەو و لەخۆرەلاتەو یا لەخۆرئاوا وە خەریكن ئاوا دەمین، دیارە كە ئەم بەرزى و نزمییەیش لەبەر جیاوازی پلە و پایەى نیاوانیانەو.

یاران فەرموویان: ئەى پێغەمبەرى خودا! دیارە ئەو جێگە بەرزانه هەوارو بارەگای پێغەمبەرانن، پێغەمبەران نەبێ كۆ دەگاتە ئەو؟ فەرمووی: (وانییە، بەو خودایە كە هەر خۆى خودایە كە گیانى هەموومان والە دەستى تەوانایی ئەودا، زۆر كەسى تریش هەیه، كە دەگەنە ئەو پلە و پایە بەرزانه، لەگەڵ ئەو هەش پێغەمبەر نەبوون، بەلام لەئۆمەتەكانیان بوون، باومرێ ساخیان بەخودا هەبوو، بەدەم و بەدڵ و بەكردموى باش باومریان بەپێغەمبەران بوو) (ش/ت- تاج/ ١٠ - ٤٤٣ ز- ١٣٨ ف- ١. باسى هۆد و مالى بەهەشتیەكان).

١٣١٨- عَنْ عَائِشَةَ عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: (الْحُمَّى مِنْ فَيْحِ جَهَنَّمَ فَأَبْرُدُوهَا بِالْمَاءِ) (الحديث: ٣٢٦٣، أطرافه في: ٣٢٦١، ٥٧٢٥، ٣٢٦٢، ٥٧٢٦، ٣٢٦٤، ٥٧٢٣) (٣٧٠).

عائیشە (ڕیزی خۆی لە ھا) فەرمووی: خۆشەوێست (درووی خۆی لەسەر ھا) دەفەرمووی: (تا لەھا لاوی دۆزەخە بەئاو فێنکی بکەنەو) (ش/ت- تاج/ ٤ ل- ٢٠٥ ز- ٦٦ ف- ١. باسى: ئا و بۆ چارەسەری تادار).

ئەم فەرموودمە بوخاری ئەم تەرجەمەییە بۆ داناو: (باب: صفة النار وأنها مخلوقة). واتە: پێشەوا بوخاری ئەم فەرموودمە لەژێر ناوێشانى:

دمر زیت به ربی وهك گای گیره به دهوری خو یا ده خولیتته وهو ریخولته کانی خو ی گیره دهکا، دوزه خیه کان له دهوری کومه له ده کهن و پیی ده لئین: فلانه کهس! نه مه خو تی؟ تو چییته؟ توچی ده که ی لی ره؟ خو تو له لای خو ت ناموز گاری باشی نیمه ت ده کرد! نه مه ت له چی و نه مه ت له چی؟ نه ویش ده لئین: به لئین و ابو، به لام داخه کهم بو خو م وانه بووم، به پیچه وانه وه، به نیوهم ده گوت چاکه بکه ن و خو م نه یم ده کرد، به نیوهم ده گوت: خراپه مه که ن، که چی بو خو م خراپه م ده کرد، نه مه ی ده یبینن سزای نه و که سانه یه که نه مه رهفتار و کرداریانه) (ش = متقف علیه ریاض / ۱ - ۱۸۱ ف ۱۹۸ ز - ۲۴. باسی سزای نه و که سه ی که به پیچه وانه ی قسه ی باشی خو ی رهفتار بکات) + (تاج / ۱۰ - ۷۹ ز - ۲۰ ف - ۳ باسی فه رمان کردن به چاکه و جله و گیری له خراپه).

۱۳۲۱ - عَنْ عَائِشَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا) قَالَتْ: سَحَرَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) رَجُلٌ مِنْ بَنِي زُرَيْقٍ يُقَالُ لَهُ لَبِيدٌ بْنُ الْأَعْصَمِ حَتَّى كَانَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) يُخَيَّلُ إِلَيْهِ أَنَّهُ كَانَ يَفْعَلُ الشَّيْءَ وَمَا فَعَلَهُ حَتَّى إِذَا كَانَ ذَاتَ يَوْمٍ أَوْ ذَاتَ لَيْلَةٍ وَهُوَ عِنْدِي لَكِنَّهُ دَعَا وَدَعَا ثُمَّ قَالَ: (يَا عَائِشَةُ أَشَعَرْتَ أَنَّ اللَّهَ أَفْتَانِي فِيمَا اسْتَفْتَيْتُهُ فِيهِ أَتَانِي رَجُلَانِ فَقَعَدَ أَحَدُهُمَا عِنْدَ رَأْسِي وَالْآخَرُ عِنْدَ رِجْلِي) فَقَالَ أَحَدُهُمَا: لِصَاحِبِهِ مَا وَجَعَ الرَّجُلُ؟ فَقَالَ: مَطْبُوبٌ قَالَ: مَنْ طَبَّهُ قَالَ لَبِيدُ بْنُ الْأَعْصَمِ. قَالَ: فِي أَيِّ شَيْءٍ؟ قَالَ: فِي مُشْطٍ وَمُشَاطَةٍ وَجُفٍّ طَلَعَ نَخْلَةً ذَكَرَ قَالَ: وَأَيْنَ؟ هُوَ قَالَ: فِي بَنَرٍ ذُرْوَانَ فَأَتَاهَا رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) فِي نَاسٍ مِنْ أَصْحَابِهِ فَجَاءَ فَقَالَ: (يَا عَائِشَةُ كَأَنَّمَا هَا ثِقَاعَةُ الْحِنَاءِ أَوْ كَأَنَّ رُءُوسَ نَخْلِهَا رُءُوسُ الشَّيَاطِينِ قُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ أَفَلَا اسْتَخْرَجْتَهُ قَالَ: (قَدْ عَافَانِي اللَّهُ فَكَرِهْتُ أَنْ أَتُورَّ؟ عَلَى النَّاسِ فِيهِ شَرٌّ فَأَمَرَ بِهَا فِدْفِنْتُ). (الحديث ۵۷۶۳، ۵۷۶۵، ۵۷۶۶، ۶۰۶۳، ۶۳۹۱، ۳۲۶۸، طرفه في: ۱۲۸۳ ات = ۳۱۷۵ ف) (۳۷۳).

عائیشہ (رحمۃ الخوی لی بہ) فہرمووی: جوولہکےپہکی بہنی زورہیقی، کہناوی
لہبیدی کورپی نہعصہم بوو، جادووی لہپیغہمبہر (درویدی خوی لسمہر بہ) کردبوو،
ہہتا ہندی جار شتی وا ہہوو، کہ پیغہمبہر (درویدی خوی لسمہر بہ) نہیکردبوو
کہچی بہخہیال وایدہزانی کہ کردوویہتی!

ہہتا رُوژیکیان، یا شہوئیکیان، پیغہمبہر (درویدی خوی لسمہر بہ) زور زور لہخودا
پاراپیہوہ، کہ ئەم ودیہی لہکۆل بخت، لہپاشا فہرمووی: (ئەہی عائیشہ! ناگات
لییہ کہخودا ہات بہدہمہوہو چارہی دہردہگہمی پی فہرمووم: دوو پیاو
ہاتن بو لام، یہکیکیان لہسہرینمہوہ دانیشٹ ئەوی تریان لہپاینمہوہ
دانیشٹ، ئەوہیان کہ لہپاینمہوہ بوو گوتی بہوہیان کہلہسہرینمہوہ بوو:
نازاری ئەم پیاوہ چییہ؟ گوتی: جادووی لی کراوہ. گوتی: کئجادووی لی
کردووہ؟ گوتی: لہبیدی کورپی نہعصہم. گوتی: لہچی دا؟ گوتی: لہشانہو
کۆلک و مووی دہمی شانہ، کہ لہکاتی مووداھیانندا بہردہبیٹہوہ، یا لہناو
ددانہکانی شانہدا دہمینیتہوہ و، لہکیف (قاوغ) ی ہییشووی خورمای نیردا،
گوتی: جا ئەوہ لہکوئیہ؟ گوتی: وا لہناو بیری ذی ئەروان دا.

عائیشہ فہرمووی: پیغہمبہر (درویدی خوی لسمہر بہ) لہگہل دہستہیی لہپارانی
خویا، چوون بو ئەوی، لہپاشا گہراپیہوہ فہرمووی: ئەہی عائیشہ! بہو تاقہ
خودایہ ناوہگہی دہلئی لینجاوی خہنہیہ، و دارخورماکانی دہلئی سہرو
گوئیلاکی شہیتانن وا رمزا قورس و نالہبارن. گوتم: ئەہی پیغہمبہری خودا!ئایا
دہریت ہیئا لہبیرہگہ؟ فہرمووی: (نہ، بہلام من خودا چاکی کردمہوہو
حەزیشم نہکرد کہ شہر بوروژینم لہخەلک، جا لہبەر ئەوہ دہستوورم دا
بیرہکہیان پپرکردہوہو گہرامہوہ). (ش) (تاج/٤- ١٧٩- ٥٤٠-١). باسی
جادووبازی).

١٣٢٢- عن أبي هريرة (رضي الله عنه) قال: قال رسول الله (صلى الله
عليه وسلم): (يأتي الشيطان أحدكم فيقول من خلق كذا من خلق

كَذًا حَتَّى يَقُولَ مَنْ خَلَقَ رَبُّكَ؟ فَإِذَا بَلَغَهُ فَلْيَسْتَعِذْ بِاللَّهِ وَلْيُنْتِهِ (الحديث ٣٢٧٦) (٣٧٤).

نه بوهور ديره (مژدی خوی لی بی) فهرمووی: پیغه مبهه (دروودی خوی لسمه بی) فهرمووی:
(شهیتان دی به لای یه کیکتانه وه، دهچیته بن کلیشه ی و خته خته ی دمداد
دهلی: کی نه مه ی دروست کردووه؟ کی نه وه ی دروست کردووه؟ هه تا
بهر مبهه دهلی: نه ی کی خودای تو ی دروست کردووه؟ که کار گه یشت بهم
رادیه په نا بگرن به خوداو، واز بیئن له م جوړه ووتو ویرمیه) (ش/دتاج/ل
— ٢٨ ز- ٣ ف- ٣. باسی باومړ زیادو که م دمکاو وه سوسه زیانی پیناگه یه نی).

١٣٢٣ - عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمَرَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) قَالَ رَأَيْتُ
رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) يُشِيرُ إِلَى الْمَشْرِقِ فَقَالَ: (هَآ إِنِّ الْفِتْنَةَ
هَآ هُنَا إِنِّ الْفِتْنَةَ هَآ هُنَا مِنْ حَيْثُ يَطْلُعُ قَرْنُ الشَّيْطَانِ) (الحديث ٣٢٧٩، طرفه
في: ٣١٠٤، ٣٥١١، ٥٢٩٦، ٧٠٩٢، ٧٠٩٣) (٣٧٥).

عه بدوللای کوری عومهه (مژدی خوابان لی بی) فهرمووی: به چاوی خو م
پیغه مبهه رم بینی ناماژدی بو خوړه لات دمکرو دهیضه رموو: (بیبداری!
به راستی نالیرمه له خوړه لاتمه وه ناشووب وهرته نه و ناژاودی گه وړه گه وړه
سهر هه لده دهن، ههر له ویشه وه شاخی شهیتان قوت ده بیته وه هه ل دی)
(تاج/ل- ٢٥٥ ز- ٧٢. باسی گه وره یی ولاتی شام. ف- ١، ٢، ٣، ٤، ٥).

١٣٢٤ - عَنْ جَابِرٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنْ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ:
(إِذَا اسْتَجَنَحَ اللَّيْلُ أَوْ قَالَ: جُنَحَ اللَّيْلِ فَكُفُّوا صَيِّئَاتِكُمْ فَإِنَّ الشَّيَاطِينَ تَنْشِيرُ حَبَائِلَهُ
فَإِذَا ذَهَبَ سَاعَةٌ مِنَ الْعِشَاءِ فَخَلُّوهُمْ وَأَغْلِقْ بَابَكَ وَادْكُرْ اسْمَ اللَّهِ وَأَطْفِئْ
مِصْبَاحَكَ وَادْكُرْ اسْمَ اللَّهِ وَأَوْكِ سِقَاءَكَ وَادْكُرْ اسْمَ اللَّهِ وَخَمِّرْ إِيَّكَ وَادْكُرْ اسْمَ

اللَّهُ وَلَوْ تَعَرَّضُ عَلَيْهِ شَيْئًا) (الحديث ٣٢٨٠، أطرافه في: ٣٣٠٤، ٣٣١٦، ٥٦٢٣، ٥٦٢٤، ٦٢٩٥، ٦٢٩٦) (٣٧٦).

جابر (رضی الخوی لی بر) فہرمووی: پیغہمبہر (درویدی خوی لیسر بر) فہرمووی: (کہ سہرمتای شہو داهات) یا فہرمووی: (کہ بہرایی تاریکی شہو دہستی پیکرد، نیتر لہو دہمہدا منالہ کانتان بگرنہ وہو مہیلن لہو کاتہدا بلاو ببہوہ بہم لاو بہ ولادا، چونکہ دیوہکان، واتہ: شہ یاطینی، حہ زیان لہ تاریکیہ، رقیان لہرووناکییہ، لہ تاریکی و رمشایی و دؤخی وادا دہکونہ ہہ لہو چالاکی نواندن. بہ لام کاتی تاوی لہ شیوان تی پیری و بوو بہ شہوی تہواو، نیتر ریگہی هاموشویان لی مہ گرن. ودمرگاگہت دابخہ و ناوی خودا بہینہ، و لہ کاتی پیویستدا چراگہت بکوژینہ وہو ناوی خودا بہینہ، ودمہمبینی کوندہو مہ شکہگہت ببہستہ و ناوی خودا بہینہ، سہری دمفرو حاجہ تہگہت داپوشہ و ناوی خودا بہینہ، خوئہ گہر ہیچت دہست نہکہوت، چلی دار لہ سہر باری پانی، لہ سہر دہمی قاپ و حاجہ تہگہت دابنی و ناوی خودا بہینہ) (تاج/ ٤٤- ٦٤ ز- ١٩ - باسی دمفرو قاپ و حاجہت. ف- ٣+١+٢).

١٣٢٥- عَنْ سُلَيْمَانَ بْنِ صُرَدٍ قَالَ كُنْتُ جَالِسًا مَعَ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) وَرَجُلَانِ يَسْتَبَانِ فَأَحَدُهُمَا اخْمَرَّ وَجْهَهُ وَاتَّفَخَتْ أَوْذَانُهُ فَقَالَ النَّبِيُّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ): (إِنِّي لَأَعْلَمُ كَلِمَةً لَوْ قَالَهَا ذَهَبَ عَنْهُ مَا يَجِدُ لَوْ قَالَ أَعُوذُ بِاللَّهِ مِنَ الشَّيْطَانِ ذَهَبَ عَنْهُ مَا يَجِدُ) فَقَالُوا لَهُ: (إِنَّ النَّبِيَّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ تَعُوذُ بِاللَّهِ مِنَ الشَّيْطَانِ فَقَالَ: وَهَلْ بِي جُنُونٌ) (الحديث ٣٢٨٢، طرفاه في: ٦٠٤٨، ٦١١٥) (٣٧٧).

(٣٧٦) أخرجه مسلم في الأشربة، باب: الأمر بتغطية الإناء... رقم: ٢٠١٢.

(٣٧٧) أخرجه مسلم في البر و الصلة و الآداب، باب: فضل من يملك نفسه عند الغضب، رقم: ٢٦١٠.

سولهیمانی کوری صورده (دزمی خوی لـ بی) فهرمووی: له خزمه تی پیغه مبهردا (دروودی خوی لـسر بی) دانیشتبووم، دوو پیاو له لاما نا بوو به شه پره جنیویان، یه کیکیان دهمو چاوی سوور هه لگه پراو رهگی لاملی هه لسا، پیغه مبه ریش (دروودی خوی لـسر بی) که حاله که ی بینی فهرمووی: (من وشه یی دزمانم نه گهر نه م کابرایه بیلی، رفه که ی ددنی شیته وه، نهو وشه یه نه مه یه: اعود بالله من الشیطان الرجیم: په نا ده گرم به خودا له شه پری شه یتانی دوور له رهمه تی خودا) که چی که نه م فه رمایشته ی هه زمرتیا ن به کابرا گوت، کابرا گوتی: بۆچی؟ له تو اویه من شیت بووم نه عودوبلا بکه م له شه یتان و جنۆکه و شتی وا ؟). (ش/د/ت-تاج/٩-ل-٨٣ز-٣١ف-١. باسی چاره ی رق هه لسان).

رافه و شیکردنه وه:

سولهیمانی کوری صورده ی کوری نه لجون، پیاویکی پیاوانه ی خیرۆمه ند بوو، ناییندارو خواپه رستیکی جوان بوو، له سه رده می نه زانیدا ناوی یه سار بوو، پیغه مبهردا (دروودی خوی لـسر بی) ناوه که ی گۆری و ناوی نا سولهیمان. له کوفه نیشته جی بوو، یه که م جار که موسولمانان کوفه یان ناوه دانه کردوه، نه ویش له وئ خانویه کی بۆ خۆی دروست کردو ئیتر بوو به نیشته جیی نه وئ، پیاویکی خانه دانی به ته مه ن بوو، خاومنی ریزو قه دریکی تایبه تی بوو، له هۆزه که یدا قسه ی دمرۆیی و دم سپیان بوو.

له گه ل عه لی دا ناماده ی شه پری صه فین بوو، له دزی هه زمرتی عانیشه، و له صه فین له موبارمه زیه کا، جووه مه یدان بۆ هه وشه بی ذوظه لیم، وه گوشتی. له گه ل خه لکی کوفه دا نامه یه کیان نووسی بۆ حوسه یینی کوری عه لی، که بجی بۆ ناویان، نه وان پشتگیری ده که ن، به لام که حوسه یین چوو نه وان پشتگیریان نه کرد، کاتی حوسه یین شه هید بوو نه وان په شیما ن بوونه وه.

جا لهناو خۇيانا گوتيان: تهوبه و په شيمانيمان قه بوول نييه، مه گهر له سهر نيمامي حوسه ين خۇمان بده ين به كوشت، جا له سهر نهم بناغه يه له سهره تاي مانگي ره بيعي دوومه، سالي شه ستو پينجي كؤچي له شكريان كردو له نه خيله كؤبوونه وه و، سوله يمانی كورې صوره ديان كرد به فهرمان پره وای خۇيان، و هنايان نا فهرمان پره وای تهوبه كاران (امير التوابين).

ئهو جا خۇي و موسه ييبی كورې نه جيبه له گهل له شكريكي چوار هزار كه سيدا له تهوبه كاران كه و تنه پرئ، له (عين الوردة) كه ناوی شوينيكه بهرنگاري سوپای عوبه يدوللاي كورې زياد بوون، له نه بهرديكا سوله يمان و موسه ييبو سوپا كه يان هه موو كوژران، نه و دهمه ي شه هيد بوو ته مه ني نه وه دو سئ سال بوو، نه وه ي كوشتي ناوی په زیدی كورې حوصه يني كورې به هز بوو، تيريكی پيوه ناو به و تيره مرد، جا سهری سوله يمان و سهری موسه ييبان بری و، به ديارى برديان بؤ مهروانی كورې نه له كه كه! (بروانه: ژماره: ۱۰۱۵ ت = ۲۳۰۷ ف).

۱۳۲۶- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنْ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: (الْتَّائِبُ مِنَ الشَّيْطَانِ فَإِذَا تَنَاءَبَ أَحَدُكُمْ فَلْيُرِدْهُ مَا اسْتَطَاعَ فَإِنَّ أَحَدَكُمْ إِذَا قَالَ هَذَا ضَحِكَ الشَّيْطَانُ) (الحديث ۳۲۸۹، طرفاه في: ۶۲۲۳، ۶۲۲۶) (۳۷۸).

ئهو هورهيره (همزي خوي لن بن) فهرمووی: پينغه مبهه (دروودی خوي لسهه بن) فهرمووی: (باویشك له شهيتانه وهيه، جا نه گهر يه كيكتان باویشكي هات، با هه تا دمتوانی بهری بگری و بيداته دهواوه، چونكه كاتى ئيوه باویشك دهمه و له كاتى باویشك دانه كه دا دم داده چه قين و ده لين: هاها، شهيتان له خوشييانا به وه

پيڊه كهني^(١) (رياض/٢- ٣٢٩ ف- ٨٧٨ ز- ١٤٢ - باسي: دهستوره كاني نزي
پزمين و باويشك).

١٣٢٧- عَنْ أَبِي قَتَادَةَ عَنْ أَبِيهِ قَالَ قَالَ النَّبِيُّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) :
(الرُّؤْيَا الصَّالِحَةُ مِنَ اللَّهِ وَالْحُلُمُ مِنَ الشَّيْطَانِ فَإِذَا حَلَمَ أَحَدُكُمْ حُلُمًا يَخَافُهُ
فَلْيَنْصُقْ عَنْ يَسَارِهِ وَلْيَتَعَوَّذْ بِاللَّهِ مِنْ شَرِّهَا فَإِنَّهَا لَا تَضُرُّهُ) (الحديث ٣٢٩٢،
أطرافه في: ٥٧٤٧، ٦٩٨٤، ٦٩٨٦، ٧٠٠٥، ٦٩٩٥، ٧٠٤٤) (٣٧٩).

نهم فهرموودميه له تاج دا ناوايه، كه دمبي بهروونكرندنه وه: ي تهواو بو
گيرانه وه ي نيره:

نه بوقه تاده (مزي غوي لي بي) فهرمووي: جاري واده بوو خهوني وام دهبيني
نه خوشي دهخستم، هه تا جاري گويم لي بوو له سهروهر دهيفه رموو:
(خهوني باش له خوداوميه و خهوني خراب له شهيتانه وهيه، جا ههركاتي
يه كيكتان خهويكي خوشي دي بانه يگيرپته وه بو كهس، مه گهر بو دوست و
خهونزان، به لام نه گهر خهويكي ناخوشي دي، با له لاي جه پيه وه
سي تف روكا، وه په نا بگري به خودا له شهري شهيتان و له شهري نه و خهونه
و، نيتر بو كهسي نه گيرپته وه، نيتر خوا ياربي زياني بو ي نابي)
(تاج/٨-١٥-١١. باسي خهون و خهون بينين. ف-٣).

١٣٢٨- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنْ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ)
قَالَ: (إِذَا اسْتَيْقَظَ أَحَدُكُمْ مِنْ مَنَامِهِ فَتَوَضَّأَ فَلْيَسْتَنْشِرْ ثَلَاثًا فَإِنَّ الشَّيْطَانَ يَبِيتُ عَلَى
خَيْشُومِهِ) (الحديث ٣٢٩٥) (٣٨٠).

(٢٧٩) قال في التاج: (رواه الأربعة: البخاري ومسلم وأبو داود والترمذي) ولاحظ ما جاء بصدد هذا

الحديث في خاتمة كتاب بدء الخلق في فتح الباري - المترجم.

(٢٨٠) أخرجه مسلم في الطهارة، باب: الإيتار في الإستنثار.. رقم: ٢٢٨.

ئەبوھورەیرە (رەزى خەوى لى بى) فەرەمۆى: لەخۆشەوێستەوه (دروودى خەوى لەسەر بى)

دەفەرەمۆى: (كاتى لەخەو خەبەرەتان دەبێتەوه دەستەنۆپژى بشۆرن، دەسێ جار هەنگ بکەن و ئاو لە لووتدان رادەن، تالووتتان لەئازار پاك بێتەوه، چونکە شەیتان لەناو سەرەوى کونە لووتى نووستوودا شەو دەکاتەوه).

١٣٢٩- عَنْ ابْنِ عُمَرَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) أَنَّهُ سَمِعَ النَّبِيَّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) يَخْطُبُ عَلَى الْمِنْبَرِ يَقُولُ: (اقْتُلُوا الْحَيَّاتِ وَقَاتِلُوا ذَا الطَّفِيتَيْنِ وَالْأَبْتَرِ فَإِنَّهُمَا يَطْمِسَانِ الْبَصَرَ وَيَسْتَسْقِطَانِ الْحَبْلَ) (الحديث ٣٢٩٧، أطرافه في: ٣٣١٠، ٣٣١٢، ٤٠١٦، ٤٠١٧) (٣٨١).

ئەبىبەو عومەر (رەزى خەویان لى بى) فەرەمۆى: جارى پێغەمبەر (دروودى خەوى لەسەر بى)

لەسەر مەنبەر ووتارى دەدا، گویم لى بوو دەیفەرەمۆ: (هەموو جۆرە مارێ بکوژن، بەتایبەتى ئەو چەشنە مارانەى کە دوو هێلێ رەش وەک هێلێ پەلکە خورما وابەسەر پەشتیانەوه هەروا کوڵەوهیباب، چونکە ئەم دوو جۆرە مارە ئاوى چاوە دەبەن و سەک لەبارى ژن دەبەن، ئەوەندە رەزایان تالە و ئێسکیان قورسو رەزایان بى رەزایە، تەنانەت بەچاوپێکەوتنیان ئاوى چاوە دادى و کۆرپەلە لەبار دەچى!) (تاج/٤- ١٩- ز- ٥ ف ١- باسى مارى مالى ناوماڵ..).

١٣٣٠- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: (رَأْسُ الْكُفْرِ نَحْوُ الْمَشْرِقِ وَالْفَخْرُ وَالْخِيَلَاءُ فِي أَهْلِ الْخَيْلِ وَالْإِبِلِ وَالْفَدَّادِينَ أَهْلُ الْوَبَرِ وَالسَّكِينَةُ فِي أَهْلِ الْقَنَمِ) (الحديث ٣٣٠١، أطرافه في: ٣٤٩٩، ٤٣٨٨، ٤٣٨٩، ٤٣٩٠) (٣٨٢).

ئەبوھورەیرە (رەزى خەوى لى بى) فەرەمۆى: پێغەمبەر (دروودى خەوى لەسەر بى) فەرەمۆى:

(سەرچاوەى کوفرو بێباومرێ لەلای خۆرەلاتەوهیە، شانازیکردن و فیزو

دەعیە نواندن پیشەى خاوەن رەوگ و خاوەن رانە وشتر و وشتردارەکانە، بەلام
هێمنی و سەلاری پیشەى خاوەن پەزو خاوەن ران و مالاتە. (ش/ت) (تاج/٥٧-
٢٢٨ز-٦٦٦ف-٣، ٤، ٥. باسی چاکى چەن ھۆزىكى عەرەب).

١٣٣١- عَنْ عُقْبَةَ بْنِ عَمْرِو أَبِي مَسْعُودٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ أَشَارَ رَسُولُ
اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) بِيَدِهِ نَحْوَ الْيَمَنِ فَقَالَ: (الْإِيمَانُ يَمَانٌ هَا هُنَا أَلَا إِنَّ
الْقَسْوَةَ وَغَلْظَ الْقُلُوبِ فِي الْفُتَادَيْنِ عِنْدَ أَصُولِ أَذْنَابِ الْإِبِلِ حَيْثُ يَطْلُعُ قَرْنَا
الشَّيْطَانِ فِي رَبِيعَةٍ وَمَضَرَ) (الحديث ٣٣٠٢، أطرافه في: ٣٤٩٨، ٤٣٨٧،
٥٣٠٣) (٢٨٣).

عوقبەى كورى عەمر، ناسراو بەئەبو مەسعوود (بەزى خۆى لى بە) فەرمووى:
پێخەمبەر (بروونى خۆى لەسەر بە) بە دەستى ئاماژەى بۆ لای يەمەن كردو فەرمووى:
(يەمەن كانگەى باومرو ئيمانە، دێرەقى و دێرەشيش وا لەناو قيزنە دەنگ
دراوەكانا، ئەوانەى كە هەر خەرىكى خزمەتى رەوگ و وشتر و گاو گولك و
كولك وموون!)

كە لەو جوړە جیگایانەدا، لەو شوێنانەدا دوو شاخەى شەیتان هەڵدای، كە
ئەم مالاتدارى و ئازەلدارىیە پیشەى ھۆزى رەبیعەو ھۆزى موضەرە (تاج/٥٧-
٢٢٩ف-٥+٤+٣).

١٣٣٢- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَنَّ النَّبِيَّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ)
قَالَ: (إِذَا سَمِعْتُمْ صِيَاحَ الدِّيَكَةِ فَاسْأَلُوا اللَّهَ مِنْ فَضْلِهِ فَإِنَّهَا رَأَتْ
مَلَكَ وَإِذَا سَمِعْتُمْ نَهيقَ الْجَمَارِ فَتَعَوَّدُوا بِاللَّهِ مِنَ الشَّيْطَانِ فَإِنَّهُ رَأَى شَيْطَانًا)
(الحديث ٣٣٠٣) (٢٨٤).

(٢٨٣) أخرجه مسلم في الإيمان، باب: تفاضل أهل الإيمان فيه ورجحان أهل اليمن فيه، رقم: ٥١.

(٢٨٤) أخرجه مسلم في الذكر والنعاء والتوبة، باب: استحباب النعاء عند صياح الديك،

نهبوهورهیره (همزی خوی لی بی) فهرمووی: پیغهمبهر (دروودی خوی لسمر بی) فهرمووی: کاتی گویتان لهقوقه‌ی که‌له شیر بوو، داوای بههرمو به‌خشش له‌خودا بکه‌ن، چونکه نه‌وه بویه ده‌خوینی فریشته‌ی بینیه، کاتی گویتان له‌زم‌په‌ی که‌ریش بوو، په‌نا بگرن به‌خودا له‌شه‌ری شه‌یتان، بلین: اَعُوذُ بِاللّٰهِ مِنَ الشَّيْطَانِ، په‌نا ده‌گرم به‌خودا له‌شه‌ری شه‌یتان، چونکه نه‌وه نه‌وه که‌ره که‌ ده‌زم‌په‌نی شه‌یتانی دیوه‌!). (ش/د/ت/ن. تاج/٩- ٢٢٥- ٧٧. باسی گوت‌ه‌ی کاتی خویندنی که‌له‌باب و کاتی زم‌پنی گویدریژ).

١٣٣٣- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: (فُقِدَت أُمَّةٌ مِنْ بَنِي إِسْرَائِيلَ لَا يُدْرَى مَا فَعَلَتْ وَإِنِّي لَا أَرَاهَا إِلَّا الْفَارَ إِذَا وَضِعَ لَهَا أَلْبَانُ الْإِبِلِ لَمْ تَشْرَبْ وَإِذَا وَضِعَ لَهَا أَلْبَانُ الشَّاءِ شَرِبَتْ) فَحَدَّثْتُ كَعْبًا فَقَالَ: أَلَيْتَ سَمِعْتَ النَّبِيَّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) يَقُولُهُ: قُلْتُ: نَعَمْ قَالَ لِي مِرَارًا فَقُلْتُ: أَفَأَقْرَأُ التَّوْرَةَ؟ (الحديث ٣٣٠٥) (٣٨٥).

نهبوهورهیره (همزی خوی لی بی) فهرمووی: پیغهمبهر (دروودی خوی لسمر بی) فهرمووی: به‌ره‌یی له‌نه‌وه‌ی ئیسرائیل، واته: له‌مله‌تی جووله‌که، بزربوون و بی‌سهروشوین رؤیشتوون، که‌س نازانی چی‌یان به‌سهر هاتوو، وه‌من واده‌زانم که‌بوون به‌مشک، وه‌ نه‌م مشکانه‌ی ئیستا هه‌ن له‌و به‌ره‌بابه‌ن، چونکه مشکیش وه‌ک جووله‌که نه‌گهر شیر و شتری بو دابنری، نایخواته‌وه، به‌لام نه‌گهر شیر مه‌ری بو دابنری ده‌یخواته‌وه.

جا کاتی نه‌م فهرموودمه‌یم بو که‌عبولئه‌حبار گپ‌رایه‌وه، گوتی: تو خوت نه‌مه‌ت بیست که‌ پیغهمبهر (دروودی خوی لسمر بی) وا بفهرمووی؟ گوتم: به‌لی، چه‌ند جارئ نه‌مه‌ی لی‌م دووباره‌کرده‌وه، منیش له‌وه بی‌زاربووم و پی‌م گوت: خو من ته‌وراتت بو ناخوینمه‌وه، هه‌تا تو مه‌ودای ره‌خنه‌گرتنت هه‌بی،

له گیرانه وه که ی من به وینه بلئی: که ی شتی وا له ته وراتا هه یه، من
فه رمووده ی پیغه مبه رت بو ده خوینمه وه و ته و او!). (ش-تاج/ل- ۱۸- ز- ۴- ۱۰.
باسی نه و گیانله به رانه ی که گوشتیان ناخوری).

۱۳۳۴- عن أبي هريرة (رضي الله عنه) يقول قال النبي (صلى الله عليه
وسلم): (إذا وقع الدُّبَابُ في شرابٍ أحَدِكُم فليغمسه ثم لينزعه
فإن في إحدى جناحيه داءٌ والأخرى شفاءً) (الحديث ۳۳۲۰، طرفه في:
۵۷۸۲) (۳۸۶).

ئه بوهوره ر (رمزی خو ی لی بی) فه رمووی: پیغه مبه ر (دروودی خو ی لسمه بی) فه رمووی:
(ئه گهر ریکه وت می ش که وته ناو خوار دنه وه ی که سیکتانه وه، بابه چوکل ی یا
به شتی نوقمی بکا، نه و جا دمری بهینی و فره ی بدا، حیکمه تی نه وه ش
ئه مه یه: چونکه بالئیکی دمری پیوه یه و نه و باله که ی تری دمرمان جا کاتی
ده که ویته ناو شتی که وه دمرده که پیش ده خا، که باله که ی تری شی نوقم بوو،
دمرمانه که ش کاری گهری خو ی ده بین ی!).

۱۳۳۵- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنْ رَسُولِ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ
وَسَلَّمَ) قَالَ: (غُفِرَ لِمَرْأَةٍ مُوسِمَةٍ مَرَّتْ بِكَلْبٍ عَلَى رَأْسِ رَكْبٍ يَلْهَثُ قَالَ: كَادَ
يَقْتُلُهُ الْعَطَشُ فَتَزَعَتْ خُفَّهَا فَأَوْتَقَتْهُ بِخِمَارِهَا فَتَزَعَتْ لَهُ مِنَ الْمَاءِ فَغُفِرَ لَهَا بِذَلِكَ)
(الحديث ۳۳۲۱، طرفه في: ۳۴۶۷) (۳۸۷).

واتای نه م فه رمووده یه به ته و او ی له پیشه وه رابوورد، له م به رگه دا، ژماره:
۱۰۳۸ ته جرید= ۲۳۶۳ فتح. جیاوازییه ک هه یه له گیرانه وه ی پیشه وه
ئاودمره که به سه گه که پیاوه، لی ره ژنیکی سوزانی داوینپیه.

نامہ ہی بہدئی خہلق تہواو سہرہی نامہی (احادیث الانبیاء) ہ شہوی نوئی
 رہمہ زانی سائی ۱۴۲۴ ک = ۲۰۰۳/۱۱/۴ ز سلیمانی. مائی خویمان خوابیپاریزی.
 نامین. سہعات سی چارہکی کہمی شہو. سہرہی بہرگی چوارہمہ خوابیربی
 بہ (احادیث الانبیاء) دہست پی دہکا.

خوادایہ بہ بہرہ کہتی نہم کتیبہو بہ بہرہ کہتی نہم مانگہ دہرفہتم بؤ
 برہ خستنی، کہ لہ پاش بہرگی چواری نہم کتیبہ پیروژہ (مختصر صحیح
 مسلم للحافظ المنذري) یش تہرجہ مہ بکہم و مری بگیپر مہ سہر زبانی
 شیرینی کوردی، ولہم ماوہیہ دا بہناسوودہ بژین لہسای سیبہری نہم
 باخچہ گہ لانہ دا خویمان و مال و مال و دوست و برادرمان و ہرکہسی
 خزمہتی نہم کتیبہ پیروژانہ دہکا. نامین.

بہرگی سیہم تہواو، خوا یاری سہرہی بہرگی چوارہمہ لہم پہراوہ
 پیروژہ، کہ دوابہرگہ، کہ بہ (کتاب احادیث الانبیاء) دہست پی دہکا.

ومرگیپر نوری فارس حمہ خان حسہن

۲۰۰۳/۱۱/۴ زایینی

پیرستی بابہ تہ کان

لا پھرہ

بابہ ت

- ۵ ۳۹۔ نامہ کی کرین و فروشتن (کتاب البیوع)
- ۱۷ باسی مامہ لہ خوشی
- ۳۰ باسی بازارو سہوداو مامہ لہو ٹہ یارہو پیوانہ
- ۳۹ باسی ہندی دستوری فروشتنی خوراک و شت شاردنہ وہ بؤکاتی گران
- ۴۴ ہندی مامہ لہو سہودای تابیہ تی، یا نہیی لی کراو
- ۶۳ باسی کرینی وینہی شتی بی گیان
- ۶۴ مروقی نازاد نافرو شری
- ۶۹ ۴۰۔ نامہ کی سہ لہم
- ۷۱ ۴۱۔ نامہ کی شونعہ
- ۷۴ ۴۲۔ نامہ کی بہ کریدان (کتاب الإجارة)
- ۸۸ ۴۳۔ نامہ کی بہرہ و پوکردنہ وہ - حوالہ (کتاب الحوالات)
- ۸۹ قہرزی مردویش دروستہ ہوالہ کی سہرکسہ تر بکری
- ۹۰ ۴۴۔ نامہ کی دہستہ بہ ربوون (کہ فالہ ت) (کتاب الکفالة)
- ۹۲ ۴۵۔ نامہ کی جینداری، وانہ: وہ کالہ ت (کتاب الوکالة)
- ۱۰۵ ۴۶۔ نامہ کی کیتان و زہوی دان بہ مولکانہ (باب الحرث والمزارعة)
- ۱۱۵ باسی زہوی بی خاومن و ناودان کردنہ وہ
- ۱۲۱ ۴۷۔ نامہ کی باخہوانی (مساقات) و شت خواردنہ و خیری ناو و بیرو
- شتی تری لہم بابہ تہ (کتاب المساقاة) (الشرب)
- ۱۳۶ باسی زہوی و زاری خہ لاتی
- ۱۳۷ باسی مافی هاموشو ناودان و شتی وا
- ۱۳۹ ۴۸۔ نامہ کی قہر زکردن و دانہ وہی قہرزو دہست سست و نابووتی
- (کتاب الإستقراض وأداء الديون والحجر والتفليس)
- ۱۴۴ ۴۹۔ نامہ کی دژاہی تی (کتاب الخصومات)
- ۱۴۸ ۵۰۔ نامہ کی دؤزراوہ (کتاب في اللقطة)

۱۵. ۵۱- نامه‌ی نازده واییه‌کان (کتابُ المَظالم)
- ۱۶۴ ۵۲- نامه‌ی هاوبه‌شی (کتابُ الشَّرکَة)
- ۱۷۳ ۵۳- نامه‌ی بارمته (کتابُ الرِّهن)
- ۱۷۵ ۵۴- نامه‌ی کؤیله نازادکردن (کتابُ العتق)
- ۱۸۲ نامه‌ی نامه‌نووسی (کتابُ المکاتِب)
- ۱۸۵ ۵۵- نامه‌ی به‌خشینو به‌هره‌ی شت به‌خشینو دیاری
- ۲۰۶ ۵۶- نامه‌ی شایه‌تیدان (کتابُ الشَّهادات)
- ۲۰۶ هه‌ره‌شه‌کردن له‌شایه‌تی درؤ
- ۲۰۷ شایه‌تی کوئرو بانگو و سه‌وداو مامه‌ئه‌ی و شتی تری وای که به‌یومندی
به‌دمنگه‌وه بی دروسته
- ۲۰۸ داستانی هه‌لات و بوختانه گه‌وره‌که (حدیثُ الإفک)
- ۲۲۹ ۵۷- نامه‌ی ریکه‌وتن (سولج) (کتابُ الصلح)
- ۲۳۶ ۵۸- نامه‌ی مهرجه‌کان (کتابُ الشُّروط)
- ۲۳۷ مهرجی که شهرعی نه‌بی پووچه
- ۲۴۰ باسی مهرج له‌غەزاداو، ریکه‌وتن له‌گه‌ل دوژمن و ده‌سته‌ی جه‌نگ دا
- ۲۶۵ ۵۹- نامه‌ی راسپیتری (وه‌سیئت) (کتابُ الوصایا)
- ۲۷۶ ۶۰- نامه‌ی خه‌بات و تیکۆشان و غەزاو ژیننامه
- ۲۷۶ باسی گه‌ورمیی خه‌بات و غەزاکردن و ژیننامه
- ۲۸۰ باسی په‌رییه جاو به‌ئه‌که‌کان و جۆنیه‌تی شیوه‌ی شیرینیان
- ۲۸۹ خۆ شۆردن سوننه‌ته له‌پاش شه‌رو له‌پاش تۆز
- ۲۹۰ ئیسلام بوون و شه‌هیدبوون هه‌موو تاوانی دمه‌شۆرنه‌وه
- ۲۹۲ شه‌هید بوون جۆری زۆره
- ۲۹۳ خاوه‌نی عوزر به‌قه‌د تیکۆشه‌ران خیریان بۆ دمه‌سورئ
- ۲۹۴ خه‌نده‌کو سه‌نگه‌ر هه‌لکه‌ندن سوننه‌تن له‌کاتی شه‌ردا
- ۲۹۹ خیر و پاداشی سامان خه‌رج کردن له‌ریگه‌ی خودادا
- ۳۰۰ خۆ بۆنخۆشکردن به‌ر له‌ده‌ستپێکردنی شه‌ر

- ٣٠١ سووسه گردن و کۆکردنه و هه وائی دوزمن
- ٣٠٢ خیر و خوشی له ناوچه وائی و لاخی بهرزه گریدراوه
- ٣٠٦ شوومی و بهمدبوومی و هه ندئ باسی تری و لاخی سواری
- ٣١٠ هاوبه شی و به شداری کردنی ژن له بهر هری جهنگا
- ٣١٥ بیت و فهری نزاو پارانه وای زمبونان یه کیکه له هوی سرکه و تن
- ٣١٧ باسی هه ندئ که مرسته ی جهنگ و هه ندئ ورده بابیه تی تری کاتی جهنگ
- ٣٢١ شهر له گه ل هه ندئ نه ته ودا
- ٣٢٤ له کاتی جهنگ دا نزاو پارانه و هه په سنده و به سووده (هه روا له سمرتاوه بانگ بکرین بۆ سهر ناپینی نیسلام)
- ٣٢٥ له ده مه ده می گهر مه ی جهنگا پارانه و هه په سنده
- ٣٣٠ خواحافیزی و دهر جوون بۆ سه فهر و بۆ غمزا له روژی پینج شه مه مه دا سوننه ته
- ٣٣١ فهرمان بهر می فهرمان پها و بهیمان پیدانی
- ٣٣٨ نه رکئ ده خرپته سهر شانی غمزا کار که له ووزی دا هه بی
- ٣٣٩ کاتی هه لبارده ی دمست پیکردنی جهنگ
- ٣٤١ باسی نالاو کریکار له غمزا دا و هه ندئ هوی سرکه و تن و وردمستی تر
- ٣٤٦ سه فهر به هورنان بۆ و لا تی دوزمن ناباشه، ژیکر له سه فهر دا
- ٣٥٠ سه فهر کردن به ته نه یا به بی فهرمانی باوک و دایک
- ٣٥١ هه ندئ بابیه تی جیا جیا له کاتی غمزا دا و هه ندئ مه هانه ی ره و
- ٣٥٣ کوشتنی ژن و منال و سووتانندن به ناگرو دیل و بارمته و....
- ٣٥٨ دووبه ره کی و به گوئ نه کردنی فهرمانی سهر بازی و هه ندئ بابیه تی تر
- ٣٧٠ گزی و ده سپی و به پیکردن و پیشوازی خه باتگیران
- ٣٧٦ ٦١- باسه کانی پینج یه ک (أبواب الخمس)
- ٣٧٩ ٦٢- باسی سهرانه و نه شهرو نه جهنگ (أبواب الجزیه و المواعده)
- ٣١٣ ٦٣- نامه ی سهره تایی دروستبوان (مه خلوقات) (کتاب بدء الخلق)
- ٤٥٥ پپرستی سهریاسه کان